ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

שער
שלישי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקוויי סניף אה"ק כפר חב"ד ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיָּם שֶׁהֶחֱזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחֶמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך ליזהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל דִּבְרֵי תוֹרָה:

וְהַעֲרֵב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ, וְצֶאֱצָאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לִשְׁמָהּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם:

יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ: יִשָּׂא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לְבָבֶךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ, וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזֻזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ.

וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מְטַר אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ, וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ, וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ. הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְיָ נֹתֵן לָכֶם. וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יֶדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתָי, וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אֱמֶת.

נכון לומר קודם התפילה:

הֲרֵינִי מְקַבֵּל עָלַי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ

מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק לימי החודש.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ.

אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומָש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי־תיבות "לה"י") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אַשְׁרֵי־אִישׁ יָרֵא אֶת־יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ דּוֹר
יְשָׁרִים יְבֹרָךְ: ג הוֹן־וָעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד: ד זָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹר לַיְּשָׁרִים חַנּוּן
וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוֹט לְזֵכֶר
עוֹלָם יִהְיֶה צַדִּיק: ז מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לִבּוֹ בָּטֵחַ בַּיהוָה: ח סָמוּךְ לִבּוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְצָרָיו: ט פִּזַּר | נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכָעַס שִׁנָּיו יַחֲרֹק וְנָמָס תַּאֲוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד:

קיג

בו יסופר נפלאות מיציאת מצרים:

א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
ג מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְהוָה: ד רָם עַל־כָּל־גּוֹיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
ה מִי כַיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת: ו הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: ז מְקִימִי מֵעָפָר
דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבִי עִם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבִי | עֲקֶרֶת הַבַּיִת
אֵם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ:

אגרות קודש

ב"ה, י"ב אד"ר, תשכ"ב
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מט' אד"ר עם המצורף אליו,

ובעת רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע למילוי משאלות לבבו בכל ענינים אודותם כותב, ויהי רצון שכשם שהביא הבקשה כן יבשר טוב בזה,

והרי נמצאים אנו בחדש אדר חדש הצלחה לבני ישראל בכל עניניהם.

בברכה לבשו"ט.

במענה לשאלתו - פה בשנים הכי אחרונות, ממעטים הרופאים ביותר בטיפול הלם או אינסולין, ומחליפים זה בכדורים (תוצרת שווייץ עם קצת שכלול בארצה"ב. שמות הכדורים - משתנה ממדינה למדינה וידועים לרופאים), ושבעים רצון מחילוף זה, אף שהטיפול ממושך יותר. בכל אופן עיקר - שבדרכי נועם ישתדלו שיהי' עסוק בעבודה או בענין שלא ירגיש אחריות כבדה בהם.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין ..... ב

ב) מזמורי תהלים קיב, קיג..... ג

ג) מאמר ד״ה ויקהל משה שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדר שני, ה׳תשי״ט ..... ה

ד) שיחת שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדר שני, ה׳תשי״ט ..... יט

ה) לקוטי שיחות – פרשת ויקהל (בלה״ק) כרך יא ..... כד

ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ״ק הרה״ג הרה״ח המקובל ר׳ לוי יצחק שניאורסאהן זצ״ל ..... כז

ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויקהל ..... כח

ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ויקהל..... כט

ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויקהל..... מז

י) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת ויקהל ..... מח

יא) לוח ״היום יום״ לשבוע פרשת ויקהל..... נז

יב) הלכה יומית לעיון ברמב״ם..... נט

שיעורי רמב״ם – מהדורת חזק:

יג) – ג׳ פרקים ליום לשבוע פרשת ויקהל ..... סב

יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויקהל ..... צז

טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויקהל ..... קד

טז) נביאים וכתובים מלכים ב פרק ז, תהלים פרק קי ..... קו

יז) משניות – מסכת זבחים ביאור קהתי ..... קח

יח) עין יעקב מסכת יומא..... קטו

יט) מסכת סוכה עם ביאורים מדף יג עד דף יט ..... קטז

מתורת רבותינו נשיאי חב״ד:

כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים אדמו״ר הזקן ..... קמד

כא) שולחן ערוך הלכות שבת אדמו״ר הזקן ..... קמה

כב) תורה אור אדמו״ר הזקן ..... קמו

כג) שערי אורה אדמו״ר האמצעי ..... קמח

כד) מאמרי הצ״צ – מאמרי הצ״צ תרי״ד-תרט״ו אדמו״ר ה״צמח צדק״ ..... קמח

כה) תורת שמואל תרל״ב אדמו״ר מוהר״ש ..... קמט

כו) שיעורים בהמשך המאמרים – תער״ב אדמו״ר מוהרש״ב..... קנ

כז) ספר המאמרים ה׳תרפ״ז אדמו״ר מוהריי״צ..... קנא

כח) לקוטי דיבורים אדמו״ר מוהריי״צ..... קנב

כט) דברי ימי הרבנית רבקה ז״ע נבג״מ ..... קנד

ל) אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ..... קנו

לא) חומש לקריאה בציבור ..... קנט

לב) לוח זמנים לשבוע פרשת ויקהל..... קסו

לג) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש ..... קסז

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

בס"ד. שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדר־שני, ה'תשי"ט

(הנחה בלתי מוגה)

1 **וַיַּקְהֵל**[1] מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
2 אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה הַוָי' לַעֲשׂוֹת אוֹתָם[2]. הִנֵּה מַה
3 שֶּׁכָּתוּב אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה גו', קָאֵי בְּפַשְׁטוּת הַכְּתוּבִים עַל
4 צִיווּי מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן שעליו
5 מדובר בפסוקים הבאים, אֶלָּא
6 שֶׁהִקְדִּים לָהֶם משה רבינו לבני
7 ישראל אַזְהָרַת שַׁבָּת כמו שנאמר
8 בפסוק הבא "ששת ימים תעשה
9 מלאכה וביום השביעי יהיה לכם
10 קודש שבת שבתון..." לִמְלֶאכֶת
11 הַמִּשְׁכָּן שעליה מדובר מיד לאחר
12 הדברים על השבת לוֹמַר ללמד
13 שֶׁאֵינוֹ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת[3] ואין
14 לעסוק במלאכת המשכן בשבת.
15 וְלָכֵן הוּצְרַךְ לָזֶה למסירת
16 הדברים הללו על קדושת השבת ועל
17 כך שמלאכת המשכן אינה דוחה שבת
18 הַקְהָלַת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
19 ופרשה זו נאמרה במעמד כל בני
20 ישראל כִּי הַמִּשְׁכָּן הוּא עִנְיָן
21 כְּלָלִי שֶׁשַּׁיָּךְ לִכְלָלוּת יִשְׂרָאֵל,
22 ולכן דברים שקשורים בו נאמרו
23 במעמד כל ישראל שֶׁהֲרֵי עִנְיַן
24 הַמִּשְׁכָּן הוּא וְשָׁכַנְתִּי
25 בְּתוֹכָם[4], כנאמר בפרשת תרומה
26 "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"
27 ואמרו חכמינו ז"ל כי מלשון הכתוב
28 "בתוכם" (אף שהמשכן הוא לשון
29 יחיד ואם כן היה צריך לומר "ושכנתי
30 בתוכו") יש ללמוד שהכוונה להשראת
31 השכינה בתוך כל אחד ואחד מישראל
32 ובכללות יותר הכוונה להשראת
33 השכינה בעולם כולו כְּמוֹ שֶׁהָיָה
34 בְּתַחְלַת הַבְּרִיאָה, לפני חטא עץ
35 הדעת כַּאֲשֶׁר עוֹלָם עַל מִילּוּאוֹ
36 נִבְרָא[5], בתחילת הבריאה העולם היה שלם ללא חסרון רוחני שֶׁעִיקַּר
37 שְׁכִינָה בְּתַחְתּוֹנִים הָיְתָה[6] כדברי חכמינו ז"ל (הובאו ונתבארו
38 בארכיות במאמרי "באתי לגני") שבתחילת עיקר השראת והתגלות השכינה
39 היתה דווקא בעולם הזה התחתון, אלא שלאחר מכן בגלל החטאים השכינה
40 נסתלקה ועלתה מהארץ לרקיע הראשון וממנו לשני וכן הלאה עד לרקיע
41 השביעי, ואחר כך עמדו שבעה צדיקים, החל מאברהם אבינו שהוריד את
42 השכינה מהרקיע השביעי לשישי, וכן הלאה, עד משה רבינו, השביעי,
43 שהוריד את השכינה למטה בארץ בהקמת המשכן. ומכאן שהשראת
44 השכינה בעולם באמצעות המשכן היא עניין כללי, ולכן הציווי על כך
45 נאמר במעמד "כל עדת בני ישראל".
46 **וְהִנֵּה** אַף־עַל־פִּי שֶׁהַמִּשְׁכָּן
47 **הוּא** עִנְיָן כְּלָלִי, ויש בו נקודה
48 אחת עיקרית ומרכזית (השראת
49 השכינה בעולם) מִכָּל־מָקוֹם
50 נֶחְלָק לְכַמָּה מַדְרֵיגוֹת פרטיות
51 שונות זו מזו, חֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד,
52 אוֹהֶל מוֹעֵד עצמו שקדושתו נעלית
53 מקדושת החצר וְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים[7]
54 שקדושתו נעלית עוד יותר, שֶׁג'
55 בְּחִינוֹת אֵלּוּ הֵם כְּנֶגֶד ג'
56 הַחֲלוּקוֹת הַכְּלָלִיּוֹת שֶׁבִּכְלָלוּת
57 הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת[8], של האור האלוקי
58 מלמעלה למטה מדרגה לדרגה באופן
59 שכל הדרגות אחוזות זו בזו כחוליות
60 של שרשרת ועל כללות 'סדר
61 ההשתלשלות' נאמר בזוהר תְּלָת
62 עָלְמִין אינון, שלוש עולמות הן,
63 כלומר שאמנם מדובר במדרגות רבות
64 אבל באופן כללי הן נחלקות לשלושה
65 'עולמות', שלושה סוגים ודרגות
66 כלליות שֶׁהֵם עוֹלָמוֹת האחד
67 הָאֵין־סוֹף שֶׁלִּפְנֵי הָאֲצִילוּת
68 בהם האור האלוקי מאיר ללא גבול,
69 השני עוֹלָם הָאֲצִילוּת הראשון
70 והעליון מבין העולמות המוגדרים
71 והמוגבלים, וְהשלישי עוֹלָמוֹת
72 בְּרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה[9] שבהם
73 עניין הגבול וההגדרה הוא הרבה יותר
74 מעולם האצילות.
75
76 וכן מצינו בעניין נוסף במשכן שעם
77 היותו עניין אחד כללי, היו בו חילוקי
78 דרגות שונות:
79 **וְגַם בַּיְּרִיעוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת מַקִּיפִים כַּיָּדוּעַ,** האור האלוקי מאיר
80 ומתגלה בשתי צורות – 'מקיף' מלמעלה בדרך כלל, מבלי התייחסות פרטנית
81 למקבלי האור, ו'פנימי' – בהתלבשות במקבלי האור באופן פנימי ופרטני,
82 ולגבי השראת השכינה וההתגלות האלוקית במשכן, היריעות ששימשו כיסוי

---

1) על רשימת ההנחה שבארכיון ספריית אגודת חסידי חב"ד – תיקן כ"ק אדמו"ר שליט"א כמה תיקונים בכתי"ק (המו"ל).
2) ריש פרשתנו (לה, א). 3) פרש"י שם, ב. 4) תרומה כה, ח. 5) ראה ב"ר פי"ד, ז. פי"ג, ג. 6) ב"ר פי"ט, ז. וש"נ. 7) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ה. 8) ראה אוה"ת פרשתנו (ויקהל) ע' ב'קצה. וראה סה"מ תרס"ג ע' נא. 9) זח"ג קנט, א וברמ"ז שם.

ביאור בדרך אפשר

למשכן מבחוץ מסמלות הארה של אור ׳מקיף׳ שהוא נעלה יותר מהאור היורד ומאיר בפנימיות (בשונה ממבנה המשכן עצמו והכלים שמסמלים הארה של אור אלוקי ׳פנימי׳), ולמרות שהאור שהאיר באמצעות היריעות היה ׳מקיף׳ וכללי ומצד מהותו הוא נעלה מלהיות נחלק לפרטים שונים ודרגות שונות **מִכָּל־מָקוֹם הָיוּ בָּהֶם** ביריעות שכיסו את המשכן מבחוץ **חִילּוּקֵי מַדְרֵיגוֹת, הַיְרִיעוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת, יְרִיעוֹת עִזִּים, יְרִיעוֹת אֵלִּים מְאָדָמִים וְעוֹרוֹת תְּחָשִׁים** שכל אחד מהם מסמל הארה אלקית מסוג שונה. **וּמִכָּל־שֶׁכֵּן בִּכְלֵי הַמִּשְׁכָּן שֶׁהֵם כֵּלִים לְאוֹרוֹת פְּנִימִיִּים,** ובכל אחד מהם מאיר אור המותאם במיוחד לפי אופן ויכולת הקליטה של אותו כלי בפרט והאור מאיר וחודר בו ומתלבש בו בפנימיות **הֲרֵי בְּוַדַּאי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם הִתְחַלְּקוּת** ודרגות שונות בהתאם לעניינו המיוחד של כל אחד מהכלים (כמבואר בהרחבה בתורת החסידות מה העניין המיוחד של המזבח, המנורה וכו׳ לפי המשמעות הרוחנית הפנימית).

וְהִנֵּה מַה שֶּׁכָּתוּב[10] בפרשת כי תשא **וְעָשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחוֹשֶׁת וְכַנּוֹ נְחוֹשֶׁת לְרָחְצָה גוֹ׳ וְרָחַצוּ גוֹ׳ מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם, הוּא הֲכָנָה כְּלָלִית שֶׁהוּצְרְכָה לְכָל עִנְיְנֵי הַמִּשְׁכָּן, וַאֲפִילּוּ לַחֲצַר אוֹהֶל מוֹעֵד,** שהיא הדרגה הנמוכה ביותר בשלושת הדרגות (הכלליות) של המשכן **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב**[11] בפרשת הכיור שהרחצה במים בתור הכנה לעבודה במשכן נחוצה **בְּבוֹאָם אֶל אוֹהֶל מוֹעֵד גוֹ׳ אוֹ בְּגִשְׁתָּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ** (החיצון שעליו הקריבו את רוב הקרבנות **שֶׁהָיָה בַּחֲצַר אוֹהֶל מוֹעֵד**). **וְלָכֵן** כיוון שהכיור והרחצה בו הוא עניין כללי כל כך במשכן, המקיף את כל הדרגות שבו **מָצִינוּ שֶׁגַּם בְּעִנְיָן זֶה** של עשיית הכיור **הָיְתָה הִשְׁתַּתְּפוּת מְיוּחֶדֶת שֶׁל מֹשֶׁה (כְּמוֹ וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה בְּנוֹגֵעַ לִכְלָלוּת צִיּוּוּי הַמִּשְׁכָּן), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב**[12] **וַיָּשֶׂם אֶת הַכִּיּוֹר גוֹ׳ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם לְרָחְצָה, וְרָחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם,** הרי שאף כי עבודת המשכן נמסרה לכוהנים - בכל זאת, לעניין הרחצה בכיור הפסוק מזכיר גם את משה, כי זהו עניין כללי של הכנה כללית לעבודת המשכן **וְעִנְיָן זֶה** של השייכות המיוחדת שיש למשה רבנו עם הכיור (והרחצה במים מן הכיור כהכנה לעבודה במשכן) **נוֹגֵעַ לֹא רַק לַדּוֹר הַהוּא, אֶלָּא גַּם לְכָל הַדּוֹרוֹת,** וראיה לדבר **כִּדְאִיתָא** מובא **בַּגְּמָרָא**[13] **כָּל כִּיּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ** מים בכמות מספקת **כְּדֵי לְקַדֵּשׁ** לפחות **אַרְבָּעָה כֹּהֲנִים מִמֶּנּוּ, אֵין מְקַדְּשִׁין בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר** בתורה לגבי הכיור **וְרָחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו גוֹ׳ (מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תְּרֵין** שניים, **וּבָנָיו** של אהרן אלעזר ואיתמר **תְּרֵין** שניים ובסך הכול ארבעה), **שֶׁמִּזֶּה מוּבָן, שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בַּכִּיּוֹר הוּא עִנְיָן שֶׁנּוֹגֵעַ** במשמעות הפנימית הרוחנית שלו **לְכָל הַדּוֹרוֹת,** שכן העובדה ששיעור המים הנדרש בכיור נלמד מפסוק שבו משה רבינו נימנה כאחד הרוחצים בכיור, נובעת מכך שיש לו קשר רוחני פנימי לעניין **וְהַיְנוּ לְפִי שֶׁהַכִּיּוֹר הוּא עִנְיָן כְּלָלִי** ובתור שכזה עליו להיות קשור למשה רבינו, המנהיג והרועה הכללי של עם ישראל.

וּבְיאוּר עִנְיַן הַכִּיּוֹר[14] על־פי פנימיות הדברים **יוּבָן מֵהַדְּבָרִים** החומרים **שֶׁמֵּהֶם נַעֲשָׂה הַכִּיּוֹר (כִּי עִנְיַן הַכִּיּוֹר מִתְבַּטֵּא (דְּרִיקֵט זִיךְ אוֹיִס** בא לידי ביטוי) **גַּם בַּדְּבָרִים שֶׁמֵּהֶם נַעֲשָׂה),** כְּמוֹ **שֶׁכָּתוּב**[15] בפרשת השבוע, פרשת ויקהל **וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר גוֹ׳ נְחוֹשֶׁת בְּמַרְאוֹת הַצֹּבְאוֹת גוֹ׳** ופירש רש״י: ״בנות ישראל היו בידן מראות שרואות בהן כשהן

ביאור בדרך אפשר

1 מָקוֹם הָיוּ בָּהֶם חִילּוּקֵי מַדְרֵיגוֹת, הַיְרִיעוֹת
2 הַתַּחְתּוֹנוֹת, יְרִיעוֹת עִזִּים, יְרִיעוֹת אֵלִּים מְאָדָמִים
3 וְעוֹרוֹת תְּחָשִׁים. וּמִכָּל־שֶׁכֵּן בִּכְלֵי הַמִּשְׁכָּן שֶׁהֵם
4 כֵּלִים לְאוֹרוֹת פְּנִימִיִּים, הֲרֵי בְּוַדַּאי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם
5 הִתְחַלְּקוּת.

6 **וְהִנֵּה** מַה שֶּׁכָּתוּב[10] וְעָשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחוֹשֶׁת וְכַנּוֹ
7 נְחוֹשֶׁת לְרָחְצָה גוֹ׳ וְרָחַצוּ גוֹ׳ מִמֶּנּוּ אֶת
8 יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם, הוּא הֲכָנָה כְּלָלִית
9 שֶׁהוּצְרְכָה לְכָל עִנְיְנֵי הַמִּשְׁכָּן, וַאֲפִילּוּ לַחֲצַר
10 אוֹהֶל מוֹעֵד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[11] בְּבוֹאָם אֶל אוֹהֶל
11 מוֹעֵד גוֹ׳ אוֹ בְּגִשְׁתָּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ (שֶׁהָיָה בַּחֲצַר
12 אוֹהֶל מוֹעֵד). וְלָכֵן מָצִינוּ שֶׁגַּם בְּעִנְיָן זֶה הָיְתָה
13 הִשְׁתַּתְּפוּת מְיוּחֶדֶת שֶׁל מֹשֶׁה (כְּמוֹ וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה
14 בְּנוֹגֵעַ לִכְלָלוּת צִיּוּוּי הַמִּשְׁכָּן), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[12]
15 וַיָּשֶׂם אֶת הַכִּיּוֹר גוֹ׳ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם לְרָחְצָה,
16 וְרָחַצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת
17 רַגְלֵיהֶם, וְעִנְיָן זֶה נוֹגֵעַ לֹא רַק לַדּוֹר הַהוּא, אֶלָּא
18 גַּם לְכָל הַדּוֹרוֹת, כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא[13] כָּל כִּיּוֹר
19 שֶׁאֵין בּוֹ כְּדֵי לְקַדֵּשׁ אַרְבָּעָה כֹּהֲנִים מִמֶּנּוּ, אֵין
20 מְקַדְּשִׁין בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר וְרָחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
21 וּבָנָיו גוֹ׳ (מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תְּרֵין, וּבָנָיו תְּרֵין), שֶׁמִּזֶּה
22 מוּבָן, שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בַּכִּיּוֹר הוּא עִנְיָן
23 שֶׁנּוֹגֵעַ לְכָל הַדּוֹרוֹת, וְהַיְנוּ לְפִי שֶׁהַכִּיּוֹר הוּא
24 עִנְיָן כְּלָלִי. וּבִיאוּר עִנְיַן הַכִּיּוֹר[14] יוּבָן מֵהַדְּבָרִים
25 שֶׁמֵּהֶם נַעֲשָׂה הַכִּיּוֹר (כִּי עִנְיַן הַכִּיּוֹר מִתְבַּטֵּא
26 (דְּרִיקֵט זִיךְ אוֹיִס) גַּם בַּדְּבָרִים שֶׁמֵּהֶם נַעֲשָׂה),
27 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[15] וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר גוֹ׳ נְחוֹשֶׁת

---

10) תשא ל, יח־יט. 11) שם, כ. 12) פקודי מ, ל־לא. 13) זבחים יט, ב (ובפרש״י). 14) בכל הבא לקמן — ראה ד״ה וישם את הכיור תרנ״ד (סה״מ תרנ״ד ע׳ קפח ואילך). וראה ד״ה הנ״ל תרל״ב (סה״מ תרל״ב ח״א ע׳ צו ואילך). עטר״ת (סה״מ עטר״ת ע׳ רעט ואילך). תוכן חלק מהמאמר — נכלל בלקו״ש ח״ו ע׳ 196 ואילך. 15) פרשתנו (ויקהל) לח, ח.

בְּמַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת גוֹ׳, וְכַמְּבוֹאָר בְּ׳תוֹרָה אוֹר׳[16] (וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת) מַה שֶּׁכָּתוּב ׳מַרְאוֹת׳ לְשׁוֹן רַבִּים, כִּי יֵשׁ ב׳ מַרְאוֹת, אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה וְאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה.

ב) **וּבְיאוּר** עִנְיַן אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה בַּעֲבוֹדַת הָאָדָם, יוּבָן מִשְׁכַּר הָעֲבוֹדָה (שֶׁהֲרֵי שְׂכַר מִצְוָה מִצְוָה[17]), שֶׁהַתְחָלַת הַשָּׂכָר הוּא בְּגַן־עֵדֶן. וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּהִנֵּה בְּעִנְיַן גַּן־עֵדֶן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל[18] צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנֶהֱנִים מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, וּמִבּוֹאָר בָּזֶה, דְּצַדִּיקִים יוֹשְׁבִים הוּא עִנְיַן הַהִתְיַשְּׁבוּת, וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם הוּא עִנְיַן הַמַּקִּיף. וְעִנְיַן הַהִתְיַשְּׁבוּת הוּא שֶׁנֶּהֱנִין מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן שֶׁל הִתְיַשְּׁבוּת בִּפְנִימִיּוּת, וְהַיְנוּ שֶׁבְּגַן־עֵדֶן יֶשְׁנוֹ גִּילוּי אֱלִקוּת. וְזֶהוּ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין גַּן־עֵדֶן לָעוֹלָם הַזֶּה, דְּעִם הֱיוֹת שֶׁגַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה יֶשְׁנוֹ הָאֱלִקוּת שֶׁבַּבְּרִיאָה, הִנֵּה הָאֱלִקוּת שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּהֶעְלֵם, שֶׁזֶּהוּ שֶׁהִתְהַוּוּת הָעוֹלָם הִיא מִשֵּׁם אֱלֹקִים, בְּגִימַטְרִיָּא הַטֶּבַע[19], דְּטֶבַע הוּא מִלְּשׁוֹן טָבְעוּ בָּאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ[20], פַּארְטְרוּנְקֶען אוּן פַּארְדֶעקְט[21], הַיְנוּ, שֶׁיֶּשְׁנוֹ הַכֹּל בִּשְׁלֵימוּת אֲבָל הוּא בְּהֶעְלֵם, מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן בְּגַן־עֵדֶן הָאֱלִקוּת הוּא בְּגִילוּי. הַיְנוּ עִנְיַן נֶהֱנִין מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, שֶׁעִנְיַן הַהֲנָאָה הוּא מִדָּבָר שֶׁבְּגִילוּי דַּוְקָא. וּבִפְרָטִיּוּת יוֹתֵר, הִנֵּה אַף־עַל־פִּי שֶׁגַּם בְּגַן־עֵדֶן וְגַם בָּעוֹלָם הַזֶּה יֶשְׁנָם ב׳ הַשֵּׁמוֹת הֲוָיָ׳ וֶאֱלֹקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[22] וַיִּטַּע הֲוָיָ׳ אֱלֹקִים גַּן בְּעֵדֶן,

ביאור בדרך אפשר

1 מתקשטות... ונעשה הכיור מהן״, **וְכַמְּבוֹאָר בְּ׳תוֹרָה אוֹר׳**[16] ספר של
2 מאמרים מרבנו הזקן לפרשיות התורה בחומשים בראשית ושמות (**וּבְכַמָּה**
3 **מְקוֹמוֹת** בתורת החסידות) **מַה שֶּׁכָּתוּב** ב״מראות הצבאות״ **מַרְאוֹת**
4 **לְשׁוֹן רַבִּים, כִּי יֵשׁ ב׳** סוגים שונים של **מַרְאוֹת, אַסְפַּקְלַרְיָא**
5 **הַמְּאִירָה** שבה רואים בצורה ברורה
6 ובהירה **וְאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ**
7 **מְאִירָה** ובה הראיה פחות בהירה,
8 כפי שהולך ומבאר להלן.
9 **ב) וּבְיאוּר עִנְיַן אַסְפַּקְלַרְיָא**
10 **הַמְּאִירָה בַּעֲבוֹדַת הָאָדָם, יוּבָן**
11 **מִשְׁכַּר הָעֲבוֹדָה (שֶׁהֲרֵי שְׂכַר**
12 **מִצְוָה מִצְוָה**[17] כמאמר חכמינו ז״ל
13 בפרקי אבות, ולפי פשוטו הכוונה היא
14 שהשכר על המצווה הוא אפשרות
15 לקיים מצווה נוספת כמו ׳מצווה גוררת
16 מצווה׳, ולפי פנימיות הדברים הכוונה
17 ששכר המצווה מלמד על התוכן
18 והמהות הפנימית של המצווה),
19 **שֶׁהַתְחָלַת הַשָּׂכָר** על קיום
20 המצוות **הוּא בְּגַן־עֵדֶן** ותכלית
21 השלימות של שכר המצוות יהיה
22 לעתיד לבוא, בתחיית המתים.
23 והולך ומבאר את המשמעות של שכר
24 המצוות בגן־עדן לפי פנימיות הדברים:
25 **וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּהִנֵּה בְּעִנְיַן**
26 התוכן והמהות של **גַּן־עֵדֶן אָמְרוּ**
27 **רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל**[18] **צַדִּיקִים**
28 **יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם** הכתרים
29 שלהם **בְּרָאשֵׁיהֶם וְנֶהֱנִים מִזִּיו**
30 **הַשְּׁכִינָה,** היינו מקבלים וקולטים
31 התגלות אלוקית. **וּמְבוֹאָר בָּזֶה,**
32 בתורת החסידות **דְּצַדִּיקִים**
33 **יוֹשְׁבִים הוּא עִנְיַן**
34 **הַהִתְיַשְּׁבוּת,** שמשמעו קליטה של
35 הדברים באופן שהם חודרים בעומק
36 ו׳מתיישבים׳ בפנימיות **וְעַטְרוֹתֵיהֶם**
37 **בְּרָאשֵׁיהֶם הוּא עִנְיַן הַמַּקִּיף**
38 האור המאיר מלמעלה מבלי לחדור בפנימיות כמו הכתר שנמצא מעל ראש
39 האדם ומחוץ לו. **וְעִנְיַן הַהִתְיַשְּׁבוּת** לגבי קליטה והנאה מהאור האלוקי
40 בגן־עדן **הוּא שֶׁנֶּהֱנִין מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן שֶׁל הִתְיַשְּׁבוּת**
41 וקליטה של האור האלוקי **בִּפְנִימִיּוּת** וכיוון שהאור נקלט ונתפס בצורה
42 פנימית ניתן ליהנות ממנו, **וְהַיְנוּ שֶׁבְּגַן־עֵדֶן יֶשְׁנוֹ גִּילוּי אֱלֹקוּת**
43 שהנשמות קולטות בפנימיות.
44 **וְזֶהוּ הַהֶפְרֵשׁ** ההבדל התוכני והמהותי **בֵּין גַּן־עֵדֶן** הרוחני **לָעוֹלָם**
45 **הַזֶּה** הגשמי, **דְּעִם הֱיוֹת שֶׁגַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה יֶשְׁנוֹ הָאֱלִקוּת**
46 **שֶׁבַּבְּרִיאָה,** וכל הקיום והחיות של
47 כל העולם וכל אשר בו הם רק בכוח
48 האלוקות שנמצאת בתוכם, בכל זאת
49 **הִנֵּה הָאֱלִקוּת שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה**
50 **הוּא בְּהֶעְלֵם** מבלי שהאור האלוקי
51 יהיה ניכר ונרגש, וההעלם הוא עד כדי
52 כך שהנבראים לא מודעים לכך שכל
53 קיומם תלוי בחיות האלוקית שבהם,
54 **שֶׁזֶּהוּ** עניין זה שהעולם נברא באופן
55 שהחיות האלוקית נעלמת ונסתרת, הוא
56 ההסבר הפנימי לכך **שֶׁהִתְהַוּוּת**
57 **הָעוֹלָם הִיא מִשֵּׁם אֱלֹקִים,**
58 **בְּגִימַטְרִיָּא הַטֶּבַע**[19]**, דְּטֶבַע**
59 **הוּא מִלְּשׁוֹן טָבְעוּ בָּאָרֶץ**
60 **שְׁעָרֶיהָ**[20]**, פַּארְטְרוּנְקֶען אוּן**
61 **פַּארְדֶעקְט**[21]**,** טבוע־שקוע ומכוסה
62 **הַיְנוּ, שֶׁיֶּשְׁנוֹ הַכֹּל בִּשְׁלֵימוּת**
63 כמו דבר שטובע במים שכל מציאותו
64 קיימת בשלימות, ובנמשל שאכן יש
65 בתוך הבריאה הגשמית חיות אלוקית
66 שבכוחה היא קיימת **אֲבָל הוּא**
67 **בְּהֶעְלֵם** כי המים מכסים ומעלימים
68 על הדבר הטבוע בהם וכן בנמשל
69 החיות האלוקית בהחלט קיימת אבל
70 לא נראית ולא ניכרת, **מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן**
71 **בְּגַן־עֵדֶן הָאֱלִקוּת הוּא בְּגִילוּי**
72 האור האלוקי הרוחני מאיר בצורה
73 ניכרת ונרגשת, **שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן**
74 שהצדיקים היושבים בגן־עדן **נֶהֱנִים**
75 **מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, שֶׁעִנְיַן הַהֲנָאָה**
76 **הוּא מִדָּבָר שֶׁבְּגִילוּי דַּוְקָא** דבר
77 שניכר ונראה ונרגש בשונה מדבר נסתר
78 ונעלם שלא גורם הנאה מורגשת.
79 **וּבִפְרָטִיּוּת יוֹתֵר,** לתוספת ביאור ההבדל בין גן־עדן לעולם הזה, למרות
80 שבעצם האלוקות קיימת בשניהם, **הִנֵּה אַף־עַל־פִּי שֶׁגַּם בְּגַן־עֵדֶן**
81 **וְגַם בָּעוֹלָם הַזֶּה יֶשְׁנָם ב׳ הַשֵּׁמוֹת הֲוָיָ׳ וֶאֱלֹקִים, כְּמוֹ**
82 **שֶׁכָּתוּב**[22] **וַיִּטַּע הֲוָיָ׳ אֱלֹקִים גַּן בְּעֵדֶן, וּכְתִיב**[23] **בְּיוֹם עֲשׂוֹת**

---

16) מקץ לג, א ואילך. הובא ונתבאר באוה״ת תשא ס״ע א׳תתקלט ואילך. אוה״ת פרשתנו (ויקהל) ע׳ ב׳רכה ואילך. 17) אבות פ״ד מ״ב. 18) ברכות יז, א. 19) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ״ב. ראשית חכמה שער האהבה פ״ו (ד״ה והמרגיל). של״ה פט, א. קפט, א. שו״ת חכם צבי סי״ח. תניא שעהיוה״א רפ״ו. לקו״ת פ׳ ראה כב, סע״ב ואילך. 20) איכה ב, ט. 21) ראה סה״מ תרע״ח ע׳ פט. תרפ״ט ע׳ 43. וש״נ. 22) בראשית ב, ח.

שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדר־שני, ה׳תשי״ט

ביאור בדרך אפשר

הָוָיָ׳ אֱלֹקִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם, הרי שהן לגבי גן עדן והן לגבי העולם הזה מפורש בתורה שבריאתם והתהוותם הייתה על ידי הארה של שני השמות, גם שם הוי׳ וגם שם אלוקים **מִכָּל־מָקוֹם יֵשׁ חִילוּק** הבדל **בֵּינֵיהֶם, עַל־דֶּרֶךְ הַחִילוּק שֶׁבֵּין שִׁילוּב הָוָיָ׳ בְּאדנ״י לְשִׁילוּב אדנ״י בְּהָוָיָ׳**[24] מבואר בקבלה וחסידות שלכל אחד מהשמות הקדושים יש תוכן וענין משלו, ובענייננו – שם הוי׳ הוא המקור לגילוי ולהתהוות, ושם אלוקים הוא המקור להעלם ולצמצום, ועם זאת יש ׳שילוב׳ בין השמות השונים, היינו הארה שיש בה משני השמות גם יחד, וכמבואר בהרחבה ב׳שער היחוד והאמונה׳ שבספר התניא שהתהוות העולם היא על ידי שילוב של הארה משם הוי׳ ומשם אלוקים גם יחד, וענין זה נקרא ״שילוב הוי׳ באדנות״, כי עניינו של שם א־ד־נ־י שווה (בכללות) לעניינו של שם אלוקים, ועל כך מבואר שיש הבדל בין שילוב הוי׳ באדנות ובין שילוב אדנות בהוי׳. **דְּהִנֵּה, עִנְיַן שִׁילוּב הָוָיָ׳ בְּאדנ״י, הַיְנוּ שֶׁהָעִיקָּר הוּא שֵׁם אדנ״י, שֶׁהוּא בְּגִילוּי,** וכאשר שם אדנ״י, שעניינו כשם אלוקים הוא בגלוי, מה שניכר בעיקר הוא ההעלם **וְאִילוּ שֵׁם הָוָיָ׳** שעניינו גילוי **הוּא בְּהֶעְלֵם** ואינו ניכר. **וְכֵן הוּא בָּעוֹלָם** הזה, **דְּאַף שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֵׁם הָוָיָ׳ (כַּנַּ״ל** שגם התהוות העולם הזה שבו האור האלוקי הוא בהעלם היא משם הוי׳), **מִכָּל־מָקוֹם** בעולם הזה השם שהוא **בְּהִתְגַּבְּרוּת וּבְגִילוּי הוּא שֵׁם אֱלֹקִים, שֶׁהֲרֵי הַנְהָגַת הָעוֹלָם** בפועל ובגלוי **הִיא מִצַּד שֵׁם אֱלֹקִים, בְּגִימַטְרִיָּא הַטֶּבַע,** והעולם מתנהל בדרך הטבע **וְאִילוּ שֵׁם הָוָיָ׳** השם שמצידו יש הארה אלוקית בלי גבול **הוּא בְּהֶעְלֵם** ואינו ניכר בהנהגת העולם בפועל ובגלוי, **וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב**[25] **שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן הָוָיָ׳ אֱלֹקִים,** והמשמעות הפנימית של הפסוק היא ששם הוי׳ נמשל לשמש המאירה ושם אלוקים נמשל למגן וכיסוי המעלים ומסתיר על אור השמש **דְּכְשֶׁם שֶׁבְּשֶׁמֶשׁ וּמָגֵן, הֲרֵי יֶשְׁנוֹ הַשֶּׁמֶשׁ** והמציאות של השמש קיימת בשלימותה **אֶלָּא שֶׁהוּא מְכוּסֶה בְּמָגֵן, וְהַיְנוּ שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ הוּא בְּהֶעְלֵם, וּמַה שֶּׁבְּגִילוּי הוּא הַמָּגֵן, כְּמוֹ כֵן הוּא בַּשָּׁמוֹת הָוָיָ׳ וֶאֱלֹקִים כְּפִי שֶׁהֵם בָּעוֹלָם** הזה הגשמי, **שֶׁשֵּׁם אֱלֹקִים הוּא בְּגִילוּי** ולכן האלוקות נעלמת ונסתרת, **וְשֵׁם הָוָיָ׳** שאמנם קיים בשלימותו אבל אינו נראה אלא הוא **בְּהֶעְלֵם. מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן בְּגַן־עֵדֶן הֲרֵי זֶה עַל־דֶּרֶךְ שִׁילוּב אדנ״י בְּהָוָיָ׳, שֶׁהָעִיקָּר הוּא שֵׁם הָוָיָ׳,** השם שמאיר **בְּגִילוּי, וְעִנְיָנוֹ שֶׁל שֵׁם אֱלֹקִים** המשולב כתוספת בתוך שם הוי׳ שהוא העיקר **הוּא רַק בְּכֹחֲדֵי שֶׁעַל־יָדוֹ יִהְיֶה הַגִּילוּי דְּשֵׁם הָוָיָ׳** כשם שאור השמש מאיר בפועל על ידי שקרני האור עוברות דרך המגן והכיסוי.

וְזֶהוּ שֶׁגַּם הַגִּילוּי בְּגַן־עֵדֶן הוּא עַל־יְדֵי סְפִירַת הַמַּלְכוּת[26], שמעלימה ומצמצמת את האור של המוחין והמידות שלמעלה **שֶׁהֲרֵי כָּל גִּילוּי הוּא עַל־יְדֵי הַמַּלְכוּת דַּוְקָא,** כשם שבאדם כוח הדיבור הוא האמצעי שדרכו השכל והרגשות שלו באים לידי ביטוי החוצה **אֲבָל** למרות שאכן שם אלוקים, המלכות, שעניינו העלם הוא האמצעי להביא את הגילוי בפועל, בכל זאת האור המאיר בגן־עדן **הוּא גִּילוּי הָאוֹר דְּשֵׁם הָוָיָ׳ שֶׁלְּמַעְלָה מִבְּחִינַת הַמַּלְכוּת, שֶׁזֶּהוּ עִנְיָן שֶׁנֶּהֱנִין מִזִּיו הַשְּׁכִינָה,** וכאמור הנאה שייכת רק מדבר גלוי ונרגש ולא מדבר נעלם **שֶׁהוּא עִנְיָן גִּילוּי מַהוּת אֱלֹקוּת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּ׳מְאוֹרֵי אוֹר׳**[27] **שֶׁזִּיו** האור המאיר בגן עדן ונקרא ״זיו השכינה״ **הוּא בְּחִינַת יְסוֹד, וְיָדוּעַ**[28] **שֶׁהַיְסוֹד** כפי שהוא בעולם האצילות **הוּא סוֹף עוֹלָמוֹת הָאֵין־סוֹף, דְּהַיְנוּ בְּחִינַת בּוֹרֵא וְלֹא בְּחִינַת נִבְרָא** ורק מהספירה הבאה אחרי מידת היסוד, ספירת המלכות ואילך, יש ׳נבראים׳ עם ׳ציור׳ ו׳הגדרה׳ והגבלות אבל מידת היסוד היא חלק

ביאור בדרך אפשר

1 וּכְתִיב[23] בְּיוֹם עֲשׂוֹת הָוָיָ׳ אֱלֹקִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם,
2 מִכָּל־מָקוֹם יֵשׁ חִילוּק בֵּינֵיהֶם, עַל־דֶּרֶךְ הַחִילוּק
3 שֶׁבֵּין שִׁילוּב הָוָיָ׳ בְּאדנ״י לְשִׁילוּב אדנ״י
4 בְּהָוָיָ׳[24]. דְּהִנֵּה, עִנְיַן שִׁילוּב הָוָיָ׳ בְּאדנ״י, הַיְנוּ
5 שֶׁהָעִיקָּר הוּא שֵׁם אדנ״י, שֶׁהוּא בְּגִילוּי, וְאִילוּ
6 שֵׁם הָוָיָ׳ הוּא בְּהֶעְלֵם. וְכֵן הוּא בָּעוֹלָם, דְּאַף
7 שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֵׁם הָוָיָ׳ (כַּנַּ״ל), מִכָּל־מָקוֹם בְּהִתְגַּבְּרוּת
8 וּבְגִילוּי הוּא שֵׁם אֱלֹקִים, שֶׁהֲרֵי הַנְהָגַת הָעוֹלָם
9 הִיא מִצַּד שֵׁם אֱלֹקִים, בְּגִימַטְרִיָּא הַטֶּבַע, וְאִילוּ
10 שֵׁם הָוָיָ׳ הוּא בְּהֶעְלֵם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב[25] שֶׁמֶשׁ
11 וּמָגֵן הָוָיָ׳ אֱלֹקִים, דִּכְשֵׁם שֶׁבְּשֶׁמֶשׁ וּמָגֵן, הֲרֵי
12 יֶשְׁנוֹ הַשֶּׁמֶשׁ אֶלָּא שֶׁהוּא מְכוּסֶה בְּמָגֵן, וְהַיְנוּ
13 שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ הוּא בְּהֶעְלֵם, וּמַה שֶּׁבְּגִילוּי הוּא הַמָּגֵן,
14 כְּמוֹ כֵן הוּא בַּשָּׁמוֹת הָוָיָ׳ וֶאֱלֹקִים כְּפִי שֶׁהֵם
15 בָּעוֹלָם, שֶׁשֵּׁם אֱלֹקִים הוּא בְּגִילוּי, וְשֵׁם הָוָיָ׳
16 בְּהֶעְלֵם. מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן בְּגַן־עֵדֶן הֲרֵי זֶה עַל־דֶּרֶךְ
17 שִׁילוּב אדנ״י בְּהָוָיָ׳, שֶׁהָעִיקָּר הוּא שֵׁם הָוָיָ׳,
18 שֶׁהוּא בְּגִילוּי, וְעִנְיָנוֹ שֶׁל שֵׁם אֱלֹקִים הוּא רַק
19 בִּכְחֲדֵי שֶׁעַל־יָדוֹ יִהְיֶה הַגִּילוּי דְּשֵׁם הָוָיָ׳. וְזֶהוּ
20 שֶׁגַּם הַגִּילוּי בְּגַן־עֵדֶן הוּא עַל־יְדֵי סְפִירַת
21 הַמַּלְכוּת[26], שֶׁהֲרֵי כָּל גִּילוּי הוּא עַל־יְדֵי הַמַּלְכוּת
22 דַּוְקָא, אֲבָל הוּא גִּילוּי הָאוֹר דְּשֵׁם הָוָיָ׳ שֶׁלְּמַעְלָה
23 מִבְּחִינַת הַמַּלְכוּת, שֶׁזֶּהוּ עִנְיָן שֶׁנֶּהֱנִין מִזִּיו
24 הַשְּׁכִינָה, שֶׁהוּא עִנְיַן גִּילוּי מַהוּת אֱלֹקוּת, וּכְמוֹ
25 שֶׁכָּתוּב בִּ׳מְאוֹרֵי אוֹר׳[27] שֶׁזִּיו הוּא בְּחִינַת יְסוֹד,
26 וְיָדוּעַ[28] שֶׁהַיְסוֹד הוּא סוֹף עוֹלָמוֹת הָאֵין־סוֹף,
27 דְּהַיְנוּ בְּחִינַת בּוֹרֵא וְלֹא בְּחִינַת נִבְרָא. וְנִמְצָא,

---

23) שם ד, יו״ד. 24) ראה תניא שעהיוה״א פ״ז (פב, א). לקו״ת דרושים לשבת שובה סה, ד. ובכ״מ. 25) תהלים פד, יב. וראה תניא שעהיוה״א פ״ד ואילך. יהל אור עה״פ. 26) ראה תו״א לך לך יב, ג. ובכ״מ. 27) מערכת ז אות יח. 28) ראה תו״א תרומה פא, ב. המשך תער״ב ח״ב ס״ע תשסז.

שֶׁהַהֶפְרֵשׁ בֵּין גַּן־עֵדֶן לָעוֹלָמוֹת הוּא כְּמוֹ
הַהֶפְרֵשׁ בֵּין בְּחִינַת הַמַּלְכוּת - תְּחִלַּת הַנִּבְרָאִים,
לִבְחִינַת הַיְסוֹד - סוֹף הָאֵין־סוֹף.
ג) **אָמְנָם** עַל־פִּי הַנַּ״ל אֵינוֹ מוּבָן, אֵיךְ אֶפְשָׁר
שֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא בִּבְחִינַת נִבְרָא תּוֹכַל
לִיהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה שֶׁהוּא מַהוּת אֶלְקוּת,
שֶׁהֲרֵי עִם הֱיוֹת הַנְּשָׁמָה חֵלֶק אֶלֹקָה מִמַּעַל[29]
(וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמּוֹסִיפִים בָּזֶה תֵּיבַת) מַמָּשׁ[30],
מִכָּל־מָקוֹם הֲרֵי יָרְדָה וְנִשְׁתַּלְשְׁלָה וְנַעֲשֵׂית
בִּבְחִינַת נִבְרָא, וְכַיָּדוּעַ שֶׁהַנְּשָׁמוֹת בְּשָׁרְשָׁן הֵן
בִּבְחִינַת אוֹר, אֲבָל יָרְדוּ וְנִמְשְׁכוּ בִּבְחִינַת מַיִם
וְרָקִיעַ, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּאֲרוּכָה בִּדְרוּשֵׁי חוֹדֶשׁ
תִּשְׁרֵי[31] בְּעִנְיַן אוֹר מַיִם רָקִיעַ[32], שֶׁרָקִיעַ הוּא
דְּאִגְלִידוּ מַיָּא, וְהַיְנוּ שֶׁעִם הֱיוֹת שֶׁרָקִיעַ הוּא
מִבְּחִינַת מַיִם, מִכָּל־מָקוֹם הֲרֵי זֶה בְּאוֹפֶן שֶׁנַּעֲשָׂה
מַהוּת אַחֵר כוּ׳, וְאִם־כֵּן אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁהַנְּשָׁמָה
שֶׁנַּעֲשֵׂית בִּבְחִינַת נִבְרָא, בִּבְחִינַת רָקִיעַ, תּוֹכַל
לִיהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה שֶׁבְּגַן־עֵדֶן. וּבְיוֹתֵר אֵינוֹ
מוּבָן, שֶׁהֲרֵי עוֹלָם הַזֶּה וְגַן־עֵדֶן הֵם בְּאֵין־עֲרוֹךְ
זֶה לָזֶה, וּכְמוֹ הָאֵין־עֲרוֹךְ שֶׁבֵּין נִבְרָא לַבּוֹרֵא
כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ גַּם כֵּן הַטַּעַם שֶׁמָּצִינוּ שֶׁהָעֲלִיָּה
מֵעוֹלָם הַזֶּה לְגַן־עֵדֶן הִיא עַל־יְדֵי הַטְּבִילָה בְּנְהַר
דִּינוּר, כְּדֵי לִישְׁכַּח חֵיזוּ דְּהַאי עָלְמָא[33], שֶׁאָז
דַּוְקָא אֶפְשָׁר לִהְיוֹת הָעֲלִיָּה בְּגַן־עֵדֶן, וְהַיְנוּ לְפִי
שֶׁהָעֲלִיָּה מֵעוֹלָם הַזֶּה לְגַן־עֵדֶן הִיא עֲלִיָּה
שֶׁבְּאֵין־עֲרוֹךְ, שֶׁהֲרֵי בַּעֲלִיָּה מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא
שֶׁבְּעֶרֶךְ זוֹ לְזוֹ, אֵין צוֹרֶךְ לִשְׁכּוֹחַ עַל הַמַּדְרֵגָה
וְהַיְנוּ לְפִי שֶׁהָעֲלִיָּה מֵעוֹלָם הַזֶּה לְגַן־עֵדֶן הִיא עֲלִיָּה
שֶׁבְּאֵין־עֲרוֹךְ, מִמצב אחד למצב נעלה ללא כל יחס והשוואה שֶׁהֲרֵי
בַּעֲלִיָּה מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא שֶׁבְּעֶרֶךְ זוֹ לְזוֹ, כאשר שתי הדרגות אמנם

ביאור בדרך אפשר

מהאין־סוף שלמעלה מגדרים והגבלות. **וְנִמְצָא, שֶׁהַהֶפְרֵשׁ בֵּין גַּן־עֵדֶן** שבו האלוקות היא בגלוי **לָעוֹלָמוֹת** שבהם האור האלוקי נעלם ונסתר **הוּא כְּמוֹ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין בְּחִינַת הַמַּלְכוּת** דאצילות - **תְּחִלַּת הַנִּבְרָאִים** המוגדרים בגדרי מציאות, **לִבְחִינַת הַיְסוֹד - סוֹף הָאֵין־סוֹף** שלמעלה מהגדרים הללו.

ג) אָמְנָם עַל־פִּי הַנַּ״ל אֵינוֹ מוּבָן, אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא אינם מהות רוחנית נעלית אבל בכל זאת היא **בִּבְחִינַת נִבְרָא** עם מציאות מוגדרת **תּוּכַל לִיהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה שֶׁהוּא מַהוּת אֶלְקוּת** שלמעלה מהגבלות וגדרי הנבראים, **שֶׁהֲרֵי עִם הֱיוֹת הַנְּשָׁמָה** כלשון הכתוב **חֵלֶק אֶלֹקָה מִמַּעַל**[29] **(וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמּוֹסִיפִים בָּזֶה** בספר התניא **תֵּיבַת) מַמָּשׁ**[30], **מִכָּל־מָקוֹם הֲרֵי יָרְדָה וְנִשְׁתַּלְשְׁלָה** מדרגה לדרגה ומעולם לעולם **וְנַעֲשֵׂית בִּבְחִינַת נִבְרָא** עם גדרים והגבלות, **וְכַיָּדוּעַ שֶׁהַנְּשָׁמוֹת בְּשָׁרְשָׁן** כפי שהן כלולות באלוקות, לפני שירדו להיות בבחינת ׳נברא׳ **הֵן בִּבְחִינַת אוֹר, אֲבָל יָרְדוּ וְנִמְשְׁכוּ בִּבְחִינַת מַיִם וְרָקִיעַ, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּאֲרוּכָה בִּדְרוּשֵׁי חוֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי**[31] של שנה זו, שנת תשי״ט **בְּעִנְיַן אוֹר מַיִם רָקִיעַ**[32], **שֶׁרָקִיעַ הוּא דְּאִגְלִידוּ מַיָּא,** שהמים הגלידו (וקפאו), כמבואר בקבלה וחסידות ש״אור, מים רקיע״, מסמלים שלושה שלבים בהתהוות הבריאה: אור הוא מושג מופשט המתייחס לאור האלוקי האינסופי לפני ירידתו להוות מציאות מוגדרת של נבראים, מים מסמלים את מידת החסד והגילוי, היינו כפי שהאור האלוקי כבר יורד ומתגלה להוות נבראים אבל הוא עדיין גלוי והנבראים הם כמציאות מעודנת וזכה, ורקיע מסמל את המציאות הגשמית החומרית כשם שהרקיע נברא ממים שהגלידו, היינו שבמקום להיות מים זורמים נתגשמו יותר (ומובא שהדבר נרמז בלשון הפסוק ״יום ליום יביע אמר״ – יביע הוא כמו ״אביע״, ראשי תיבות אצילות־בריאה־יצירה־עשיה ו״אמר״ ראשי תיבות אור, מים רקיע לרמז שהתהוות העולמות היא באמצעות שלושת השלבים הללו) **וְהַיְנוּ** משמעות העובדה שהתהוות הרקיע היא ממים שהגלידו היא **שֶׁעִם הֱיוֹת שֶׁרָקִיעַ הוּא מִבְּחִינַת מַיִם, מִכָּל־מָקוֹם הֲרֵי זֶה בְּאוֹפֶן שֶׁנַּעֲשָׂה מַהוּת אַחֵר כוּ׳,** כי כאשר האור האלוקי יורד ומשתלשל להוות מציאות מוגבלת ומוגדרת הוא עובר שינוי מהותי **וְאִם־כֵּן אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁנַּעֲשֵׂית בִּבְחִינַת נִבְרָא, בִּבְחִינַת רָקִיעַ** היינו מציאות עם גדרים והגבלות, **תּוּכַל לִיהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה שֶׁבְּגַן־עֵדֶן** שהוא התגלות האור האלוקי שלמעלה מירידה לנבראים המוגבלים.?

וּבְיוֹתֵר אֵינוֹ מוּבָן, שֶׁהֲרֵי עוֹלָם הַזֶּה וְגַן־עֵדֶן הֵם בְּאֵין־עֲרוֹךְ זֶה לָזֶה, והפער ביניהם הוא כזה שלא ניתן כלל להשוות ביניהם **וּכְמוֹ הָאֵין־עֲרוֹךְ** העדר ההשוואה **שֶׁבֵּין נִבְרָא לַבּוֹרֵא כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ גַּם כֵּן הַטַּעַם שֶׁמָּצִינוּ שֶׁהָעֲלִיָּה מֵעוֹלָם הַזֶּה לְגַן־עֵדֶן** לאחר הסתלקות הנשמה מהגוף **הִיא עַל־יְדֵי הַטְּבִילָה** של הנשמה **בִּנְהַר דִּינוּר,** נהר של אש (רוחנית) **כְּדֵי לִישְׁכַּח חֵיזוּ דְּהַאי עָלְמָא**[33], כדי שהנשמה תשכח את ה׳מראה׳ של העולם הזה, כי מאחר שמדובר במעבר של דילוג על פער עצום כל כך, יש צורך בהתנקות מוחלטת ו׳שכחה׳ של המצב הקודם **שֶׁאָז** לאחר ה׳טבילה׳ שמבטלת לגמרי את השייכות לעולם הזה **דַּוְקָא אֶפְשָׁר לִהְיוֹת הָעֲלִיָּה** של הנשמה **בְּגַן־עֵדֶן, וְהַיְנוּ לְפִי שֶׁהָעֲלִיָּה מֵעוֹלָם הַזֶּה לְגַן־עֵדֶן הִיא עֲלִיָּה שֶׁבְּאֵין־עֲרוֹךְ,** ממצב אחד למצב נעלה ללא כל יחס והשוואה **שֶׁהֲרֵי בַּעֲלִיָּה מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא שֶׁבְּעֶרֶךְ זוֹ לְזוֹ,** כאשר שתי הדרגות אמנם

---

29) איוב לא, ב. 30) תניא רפ״ב. 31) ד״ה תורה צוה פ״ד ואילך; ד״ה צור תעודה פ״ב ואילך (תו״מ חכ״ד ע׳ 138 ואילך; ע׳ 175 ואילך). וראה גם ד״ה באתי לגני שנה זו פ״ד (לעיל ע׳ 7). 32) ראה זח״ב קסז, א ואילך. סידור (עם דא״ח) ע, א ואילך. סה״מ תרל״ה ח״ב ע׳ תנא. תנד ואילך. וש״נ. 33) ראה זהר ח״א רא, א. ח״ב ריא, ב. תו״א בראשית ז, ד. ויצא כב, ד. מקץ לא, סע״א. מג״א צב, א. צו, א. ק, ג. יתרו סט, ג. לקו״ת בשלח א, ד. ועוד.

שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדר־שני, ה׳תשי״ט

ביאור בדרך אפשר

רחוקות זו מזו אבל המרחק הוא יחסי **אין צורך לשכוח על המדרגה הקודמת**, ולהתנתק ממנה לחלוטין, **ואדרבה**, לא זו בלבד שהקשר לדרגה הקודמת לא מפריע לעליה לדרגה הבאה אלא להיפך **ההשגה במדרגה הקודמת היא הכנה והקדמה שעל־ידי־זה יוכל להשיג במדרגה היותר נעלית. ועל־דרך שמצינו** בדברי חכמינו **שאחרי ארבעין שנין קאי איניש אדעתא דרביה**[34], אדם עומד על דעת רבו (ומבין ומשיג את העומק ואת הפנימיות של דברי רבו) כעבור ארבעים שנה **הינו שדוקא על־ידי התחבונות בשכל** הרעיון השכלי **שקיבל מהרב** מלכתחילה **לפני ארבעין שנין, ובכל מה שלמד והשיג בשכל זה במשך ארבעין שנין, הנה** אחר כך **במשך ארבעין שנין**, מאז ששמע את הדברים מפי רבו לראשונה **הנה על־ידי־זה דוקא קאי אדעתא דרביה**, האדם עומד על דעת רבו **שמגיע לעומק ופנימיות** הרי שכל הידע וההבנה בעבר לא מפריעים להתקדמות בידע ובהבנה בעתיד אלא להיפך. **וכן הוא בכללות התשתלשלות** של הדרגות שמשתלשלות זו מזו באופן שיש ביניהן יחס קרוב והן בערך זו לזו **דסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה**[35], שאמנם מדובר בעלייה מדרגה נמוכה ביותר, ״ארצה״, לדרגה גבוהה ביותר ״השמימה״, אבל כיוון שהעלייה היא הדרגתית ומסודרת, הרי **שהעליה מדרגא לדרגא היא דוקא על־ידי הקדמת הקודמת, וכמו בדרגה הקודמת, וכמו העליות בדרגות הסולם**, שכל עלייה של שלב נוסף מסייעת לעלות לדרגה נוספת גבוהה יותר **שכל זה הוא בעליות שבערך זו לזו** שהמרחק ביניהם הוא יחסי. **וכיון שבעליה** של הנשמה **מעולם הזה לגן־עדן צריך לשכוח חיזוי דהאי עלמא**, לשכוח את ה׳מראה׳ של העולם הזה ולהתנתק מהמצב הקודם לחלוטין **הרי מובן שזוהי עליה שבאין־ערוך. וכן הוא**

ביאור בדרך אפשר

גם בעליות ממדרגה למדרגה שבגן־עדן גופא עצמו, **דאף שכל המדריגות נכללות בשם גן־עדן** ואם כן יש קשר ושייכות בין כל המדריגות הרבות והשונות, **מכל־מקום הרי הן באין־ערוך זו לזו** ולמעשה מדובר בעליות שמחייבות דילוג על פני פער גדול ועצום. **וטעם הדבר**, הסיבה לכך שבגן־עדן המדריגות השונות רחוקות זו מזו באין־ערוך היא **דכיון שגן־עדן הוא מבחינת היסוד שהוא סוף עולמות האין־סוף כנ״ל**, כמבואר לעיל שהיסוד היא הספירה האחרונה שבה האלוקות מאירה בלי גבול, והחל מספירת המלכות שבאה אחריה מתחילה להיות מציאות של נבראים מוגדרים ו״עולמות אין סוף״ **הינו שהאור** האלוקי המאיר בהם **הוא בבחינת בלי גבול, לכן הנה כל מדרגה שבגן־עדן היא בבחינת בלי־גבול לגבי מדרגת הגן־עדן שלמטה ממנה**, כי כיוון שהאור בלתי מוגבל, גם המרחקים והפערים בין הדרגות הם ללא גבול, בשונה ממדריגות שיש בהם הגדרות והגבלות מצד מהותן וממילא גם הפערים בין המדריגות השונות הם מוגבלים **ולכן גם בעליות** של הנשמות ממדריגה למדריגה **שבגן־עדן גופא** עצמו, כדי לעלות למדריגה גבוהה, כיוון שזו התעלות לאין־ערוך **צריך להיות** תחילה כתנאי מקדים **ביטול השגת המדרגה הקודמת, כידוע בענין נהר דינור** נהר האש **והעמוד** שגם הוא מסמל אמצעי להתעלות שפועל הפסק והתנתקות מהמדריגה הקודמת **שבגן־עדן גופא, שזהו לפי שהעליות הם בבחינת אין־ערוך**, כמבואר לעיל. **וכמו כן** בדומה לאמור לעיל לגבי עלייה מהעולם הזה לגן־עדן וגם לגבי עלייה מדרגה לדרגה בגן־עדן עצמו שלפני התעלות שלא בערך דרושה התנתקות מהמדריגה הקודמת **מצינו גם בענין התורה, שכבלותה היא למעלה מהעולמות ובבחינת בלי־גבול לגבי העולם הזה**, וכיוון שזו מהותה, הרי גם כפי שירדה

1 הקודמת, ואדרבה, ההשגה במדרגה הקודמת
2 היא הכנה והקדמה שעל־ידי־זה יוכל להשיג
3 במדרגה היותר נעלית. ועל־דרך שמצינו
4 שאחרי ארבעין שנין קאי איניש אדעתא
5 דרביה[34], הינו שדוקא על־ידי התבונות בשכל
6 שקיבל מהרב לפני ארבעין שנין, ובכל מה
7 שלמד והשיג בשכל זה במשך ארבעין שנין,
8 הנה על־ידי־זה דוקא קאי אדעתא דרביה,
9 שמגיע לעומק ופנימיות השכל. וכן הוא
10 בכללות התשתלשלות דסולם מוצב ארצה
11 וראשו מגיע השמימה[35], שהעליה מדרגא
12 לדרגא היא דוקא על־ידי הקדמת ההשגה
13 במדרגה הקודמת, וכמו העליות בדרגות
14 הסולם, שכל זה הוא בעליות שבערך זו לזו.
15 וכיון שבעליה מעולם הזה לגן־עדן צריך
16 לשכוח חיזוי דהאי עלמא, הרי מובן שזוהי
17 עליה שבאין־ערוך. וכן הוא גם בעליות
18 ממדרגה למדרגה שבגן־עדן גופא, דאף שכל
19 המדרגות נכללות בשם גן־עדן, מכל־מקום הרי
20 הן באין־ערוך זו לזו. וטעם הדבר, דכיון
21 שגן־עדן הוא מבחינת היסוד שהוא סוף
22 עולמות האין־סוף כנ״ל, הינו שהאור הוא
23 בבחינת בלי גבול, לכן הנה כל מדרגה שבגן־
24 עדן היא בבחינת בלי־גבול לגבי מדרגת הגן־
25 עדן שלמטה ממנה, ולכן גם בעליות שבגן־עדן
26 גופא צריך להיות ביטול השגת המדרגה
27 הקודמת, כידוע בענין נהר דינור והעמוד שבגן־
28 עדן גופא, שזהו לפי שהעליות הם בבחינת
29 אין־ערוך. וכמו כן מצינו גם בענין התורה,
30 שכבלותה היא למעלה מהעולמות ובבחינת

34) ראה ע״ז ה, ב. 35) ויצא כח, יב.

ביאור בדרך אפשר

לעולם הזה, התורה היא בלי גבול ולכן **הִנֵּה בַּתּוֹרָה גּוּפָא** עצמה **יֵשׁ גַּם כֵּן עֲלִיּוֹת** ממדריגה אחת בלימוד התורה למדריגה הבאה **שֶׁבְּאֵין־עָרוֹךְ** זו לזו, **וּכְפִי שֶׁמָּצִינוּ בְּרַבִּי זֵירָא** שהיה בבבל ולמד שם את התלמוד הבבלי ואחר כך רצה לעלות לארץ ישראל וללמוד בה את התלמוד הירושלמי **שֶׁצָּם מֵאָה תַּעֲנִיתָא לִישְׁכַּח** מאה תעניות כדי לשכוח **עַל תַּלְמוּד בַּבְלִי, בִּכְדֵי שֶׁיּוּכַל לִלְמוֹד תַּלְמוּד יְרוּשַׁלְמִי**[36] משום שמדובר בהתעלות שאינה הדרגתית אלא באין־ערוך, כך שהלימוד שרבי זירא למד בהיותו בבבל אינו מהווה הכנה והקדמה שתסייע לו ללמוד בארץ ישראל אלא אדרבה תנאי מוקדם ללימוד תורת ארץ ישראל הוא התנתקות ממדריגת הלימוד של בבל הנחותה ממנה לאין שיעור. **וְעַל־פִּי כָּל הַנַּ"ל** כל המבואר אודות תוכנה ומהותה של עלייה ממדריגה אחת למדריגה אחרת שבאין־ערוך ממנה **תִּגְדַּל יוֹתֵר הַתְּמִיהָה וְהַפְּלִיאָה** האמורה לעיל, **אֵיךְ אֶפְשָׁר** איך יתכן **שֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא בִּבְחִינַת נִבְרָא,** והיא מציאות מוגדרת בגדרים והגבלות **תּוֹכַל לֵיהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה שֶׁבְּגַן־עֵדֶן, שֶׁהוּא בִּבְחִינַת בְּלִי גְּבוּל, וּבִכְפָרָט בַּבְּחִינוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁבְּגַן־עֵדֶן** ואיך הנשמה שהיא 'נברא' מוגבל מסוגלת לקלוט ולתפוס אור אלוקי בלתי מוגבל.?

ד) **אַךְ הָעִנְיָן הוּא, שֶׁזֶּהוּ** האפשרות של הנשמה שהיא 'נברא' עם הגבלות תקלוט את האור האלוקי הבלתי מוגבל היא **עַל־דֶּרֶךְ שֶׁמָּצִינוּ** בתורת החסידות **בְּעִנְיָן** האמור בתורה על משה רבינו בעת מתן תורה **וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר**[37]. **דְּהִנֵּה, מֹשֶׁה עָלָה בְּגוּפוֹ** כנשמה בגוף גשמי **לְמַעְלָה, וְלֶחֶם לֹא אָכָל וּמַיִם לֹא שָׁתָה**[38], במשך כל הימים שהיה למעלה **כִּי אִם** ככתוב **לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ**[39], ואמרו על כך חכמינו ז"ל שהפסוק מדבר על משה רבינו הנקרא "איש" שבאותם הימים שהיה למעלה אכל, היינו ניזון **לֶחֶם שֶׁמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת** הנקראים "אבירים" **אוֹכְלִים, שֶׁהָיָה נִיזּוֹן** ומקבל חיות גם לגופו הגשמי **מִזִּיו הַשְּׁכִינָה** אור אלוקי רוחני, **וְלִכְאוֹרָה אֵיךְ אֶפְשָׁר** איך ייתכן **שֶׁנִּבְרָא** גשמי, והרי כאמור משה עלה כנשמה בגוף **יִהְיֶה נִיזּוֹן מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, אֲפִילוּ מִצַּד הַנְּשָׁמָה** שגם זה תמוה איך בכלל נברא מסוגל לקלוט ולתפוס אור אלוקי, **וּבִכְפָרָט מִצַּד הַגּוּף,** הרי הדבר תמוה עוד יותר **שֶׁהֲרֵי** בימים שמשה היה למעלה ולא אכל לחם גשמי ולא שתה מים גשמיים **גּוּפוֹ הַגַּשְׁמִי שֶׁל מֹשֶׁה הָיָה נִיזּוֹן מִזִּיו הַשְּׁכִינָה.?**

אַךְ עַל זֶה הִקְדִּים הַכָּתוּב ולפני שנאמר שמשה עלה למעלה נאמר **וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן, דִּפְעוּלַּת הֶעָנָן הִיא שֶׁהוּא מַעְלִים** ומסתיר **עַל עוֹצֶם בְּהִירוּת וּבְהִירוּת הָאוֹר,** וכאשר האור מאיר מבעד לענן הוא לא בוהק ובהיר כל כך **אַךְ** הענן **אֵינוֹ מַסְתִּיר לְגַמְרֵי,** ולמעשה האור כן עובר **כִּי אִם שֶׁעַל־יְדֵי הֶעְלֵם זֶה, נִמְשֶׁכֶת הֶאָרָה** מצומצמת מהאור הגדול המקורי **כוּ', וְהוּא** העלם והסתר האור על ידי הענן הוא **דּוּגְמַת אָדָם הָרוֹאֶה וּמִסְתַּכֵּל בְּאוֹר צַח** ובהיר מאד **עַל־יְדֵי אַסְפַּקְלַרְיָא** זכוכית **הַמְּאִירָה, שֶׁהָאַסְפַּקְלַרְיָא מַעְלִימָה עַל עוֹצֶם הַבְּהִירוּת,** אבל מדובר בהסתר מועט בלבד **וְעַל־יְדֵי־זֶה** על ידי שהאור עובר מבעד לאספקלריא זו **אֶפְשָׁר לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר** וליהנות ממנו. **וּבְאוֹפֶן כָּזֶה הָיְתָה נְבוּאַת מֹשֶׁה, שֶׁנִּתְנַבֵּא בְּ'זֶה'**[40], כמו שכתוב "וידבר משה אל ראשי המטות... זה הדבר אשר ציווה ה'" ו"זה" הוא לשון שבו מתייחסים לדבר שנראה בבירור **שֶׁהוּא עִנְיַן אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה** שדרכה ראה

ביאור בדרך אפשר

1 בְּלִי־גְּבוּל לְגַבֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה, הִנֵּה בַּתּוֹרָה גּוּפָא
2 יֵשׁ גַּם כֵּן עֲלִיּוֹת שֶׁבְּאֵין־עָרוֹךְ, וּכְפִי שֶׁמָּצִינוּ
3 בְּרַבִּי זֵירָא שֶׁצָּם מֵאָה תַּעֲנִיתָא לִישְׁכַּח עַל
4 תַּלְמוּד בַּבְלִי, בִּכְדֵי שֶׁיּוּכַל לִלְמוֹד תַּלְמוּד
5 יְרוּשַׁלְמִי[36]. וְעַל־פִּי כָּל הַנַּ"ל תִּגְדַּל יוֹתֵר
6 הַתְּמִיהָה וְהַפְּלִיאָה, אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא
7 בִּבְחִינַת נִבְרָא, תּוּכַל לֵיהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה
8 שֶׁבְּגַן־עֵדֶן, שֶׁהוּא בִּבְחִינַת בְּלִי גְּבוּל, וּבִכְפָרָט
9 בַּבְּחִינוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁבְּגַן־עֵדֶן.
10 ד) אַךְ הָעִנְיָן הוּא, שֶׁזֶּהוּ עַל־דֶּרֶךְ שֶׁמָּצִינוּ
11 בְּעִנְיַן וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וַיַּעַל אֶל
12 הָהָר[37]. דְּהִנֵּה, מֹשֶׁה עָלָה בְּגוּפוֹ לְמַעְלָה, וְלֶחֶם
13 לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה[38], כִּי אִם לֶחֶם אַבִּירִים
14 אָכַל אִישׁ[39], לֶחֶם שֶׁמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹכְלִים,
15 שֶׁהָיָה נִיזּוֹן מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, וְלִכְאוֹרָה אֵיךְ אֶפְשָׁר
16 שֶׁנִּבְרָא יִהְיֶה נִיזּוֹן מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, אֲפִילוּ מִצַּד
17 הַנְּשָׁמָה, וּבִכְפָרָט מִצַּד הַגּוּף, שֶׁהֲרֵי גּוּפוֹ הַגַּשְׁמִי
18 שֶׁל מֹשֶׁה הָיָה נִיזּוֹן מִזִּיו הַשְּׁכִינָה. אַךְ עַל זֶה
19 הִקְדִּים הַכָּתוּב וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן, דִּפְעוּלַּת
20 הֶעָנָן הִיא שֶׁהוּא מַעְלִים עַל עוֹצֶם בְּהִיקוּת
21 וּבְהִירוּת הָאוֹר, אַךְ אֵינוֹ מַסְתִּיר לְגַמְרֵי, כִּי אִם
22 שֶׁעַל־יְדֵי הֶעְלֵם זֶה, נִמְשֶׁכֶת הֶאָרָה כוּ', וְהוּא
23 דּוּגְמַת אָדָם הָרוֹאֶה וּמִסְתַּכֵּל בְּאוֹר צַח עַל־יְדֵי
24 אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה, שֶׁהָאַסְפַּקְלַרְיָא מַעְלִימָה עַל
25 עוֹצֶם הַבְּהִירוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֶפְשָׁר לְקַבֵּל אֶת
26 הָאוֹר. וּבְאוֹפֶן כָּזֶה הָיְתָה נְבוּאַת מֹשֶׁה, שֶׁנִּתְנַבֵּא
27 בְּ'זֶה'[40], שֶׁהוּא עִנְיַן אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה. וְזֶהוּ

ביאור בדרך אפשר

42 לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ[39], ואמרו על כך חכמינו ז"ל שהפסוק מדבר
43 על משה רבינו הנקרא "איש" שבאותם הימים שהיה למעלה אכל, היינו ניזון
44 לֶחֶם שֶׁמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הנקראים "אבירים" אוֹכְלִים, שֶׁהָיָה נִיזּוֹן
45 מִזִּיו הַשְּׁכִינָה אור אלוקי רוחני,
46 וְלִכְאוֹרָה אֵיךְ אֶפְשָׁר איך ייתכן
47 שֶׁנִּבְרָא גשמי, והרי כאמור משה
48 עלה כנשמה בגוף יִהְיֶה נִיזּוֹן מִזִּיו
49 הַשְּׁכִינָה, אֲפִילוּ מִצַּד הַנְּשָׁמָה
50 שגם זה תמוה איך בכלל נברא מסוגל
51 לקלוט ולתפוס אור אלוקי, וּבִכְפָרָט
52 מִצַּד הַגּוּף, הרי הדבר תמוה עוד
53 יותר שֶׁהֲרֵי בימים שמשה היה
54 למעלה ולא אכל לחם גשמי ולא שתה
55 מים גשמיים גּוּפוֹ הַגַּשְׁמִי שֶׁל
56 מֹשֶׁה הָיָה נִיזּוֹן מִזִּיו
57 הַשְּׁכִינָה.?
58 אַךְ עַל זֶה הִקְדִּים הַכָּתוּב ולפני
59 שנאמר שמשה עלה למעלה נאמר
60 וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן,
61 דִּפְעוּלַּת הֶעָנָן הִיא שֶׁהוּא
62 מַעְלִים ומסתיר עַל עוֹצֶם
63 בְּהִיקוּת וּבְהִירוּת הָאוֹר, וכאשר
64 האור מאיר מבעד לענן הוא לא בוהק
65 ובהיר כל כך אַךְ הענן אֵינוֹ
66 מַסְתִּיר לְגַמְרֵי, ולמעשה האור כן
67 עובר כִּי אִם שֶׁעַל־יְדֵי הֶעְלֵם
68 זֶה, נִמְשֶׁכֶת הֶאָרָה מצומצמת
69 מהאור הגדול המקורי כוּ', וְהוּא
70 העלם והסתר האור על ידי הענן הוא
71 דּוּגְמַת אָדָם הָרוֹאֶה וּמִסְתַּכֵּל
72 בְּאוֹר צַח ובהיר מאד עַל־יְדֵי
73 אַסְפַּקְלַרְיָא זכוכית הַמְּאִירָה,
74 שֶׁהָאַסְפַּקְלַרְיָא מַעְלִימָה עַל
75 עוֹצֶם הַבְּהִירוּת, אבל מדובר
76 בהסתר מועט בלבד וְעַל־יְדֵי־זֶה
77 על ידי שהאור עובר מבעד
78 לאספקלריא זו אֶפְשָׁר לְקַבֵּל אֶת
79 הָאוֹר וליהנות ממנו. וּבְאוֹפֶן כָּזֶה
80 הָיְתָה נְבוּאַת מֹשֶׁה, שֶׁנִּתְנַבֵּא בְּ'זֶה'[40], כמו שכתוב "וידבר משה
81 אל ראשי המטות... זה הדבר אשר ציווה ה'" ו"זה" הוא לשון שבו מתייחסים
82 לדבר שנראה בבירור שֶׁהוּא עִנְיַן אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה שדרכה ראה

---

36) ב"מ פה, א. נתבאר בהמשך תרס"ו ע' טו. המשך תער"ב ח"ב ע' א'נ ואילך. 37) משפטים כד, יח. וראה תניא אגה"ק סכ"ט (קמט, א). 38) תשא לד, כח. 39) תהלים עח, כה. יומא עה, ב. תו"א קיג, ג. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1037 הערה 19 בשוה"ג שם. וש"נ. 40) ספרי ופרש"י ר"פ מטות. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז ה"ו.

שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדר־שני, ה׳תשי״ט

ביאור בדרך אפשר

1 משה רבינו את מראה הנבואה, בשונה משאר הנביאים שהתנבאו בלשון ״כה
2 אמר ה׳״, ו״כה״ הוא לשון שבו מתייחסים לדבר שנראה מרחוק. **וְזֶהוּ**
3 הפירוש הפנימי בפסוק **וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן, שֶׁעַל־יְדֵי לְבוּשׁ**
4 **הֶעָנָן, אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה,** שהוא כיסוי המעלים על האור (אלא
5 שההעלם הוא מועט ולכן האור עובר
6 דרכו ומאיר) **הִנֵּה גַּם גּוּפוֹ**
7 **הַגַּשְׁמִי שֶׁל מֹשֶׁה** שהוא מציאות
8 גשמית מוגדרת ומוגבלת **הָיָה יָכוֹל**
9 **לִהְיוֹת נִיזּוֹן מִזִּיו הַשְּׁכִינָה**
10 האלוקית הרוחנית.
11 **וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה יוּבָן גַּם בְּכָל**
12 **אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל,** תהיה
13 מדריגתו הרוחנית אשר תהיה, **בְּנוֹגֵעַ**
14 **לְנִשְׁמָתוֹ** והיכולת שלה לקלוט אור
15 אלוקי ו׳ליהנות׳ מההתגלות הזו,
16 **שֶׁהַתּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁהֵם חָכְמָתוֹ**
17 **וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּבָּ״ה** ומצד עצם
18 מהותם הם אכן למעלה מהעולם
19 **וְיָרְדוּ וְנִתְלַבְּשׁוּ לְמַטָּה,** בתוך
20 העולם הזה הגשמי **הֲרֵי הֵם**
21 **דּוּגְמַת אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה,**
22 **וְהַיְנוּ שֶׁהֵם** התורה והמצוות
23 שהאדם למד וקיים בימי חייו בעולם
24 הזה **נַעֲשִׂים לְבוּשׁ לְהַנְּשָׁמָה**
25 **בְּגַן־עֵדֶן, שֶׁעַל־יָדָם תּוֹכַל**
26 **לֵיהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה,** כתוב
27 בזוהר ומבואר בהרחבה בתורת
28 החסידות שהמעשים הטובים שהאדם
29 עושה בלימוד התורה ובקיום המצוות
30 בעולם הזה ממשיכים על נשמתו
31 ׳לבושים׳ שבאמצעותם הוא נהנה מזיו
32 השכינה ורואה באורו של הקדוש־
33 ברוך־הוא בגן־עדן (ולבושים אלו
34 נקראים ״ימים״, וזהו שכתוב ״ואברהם
35 זקן בא בימים״ שאברהם אבינו
36 ״נתלבש״ בלבושים (״ימים״) אלה
37 בשלמות, היינו בכל הלבושים שניתנו
38 לנשמתו ולא חיסר מהם אף אחד).
39 **כַּמְבוֹאָר בַּתַּנְיָא** פרק ה
40 **בְּקְצָרָה**[41] וזה לשונו: כמבואר בעץ
41 חיים... שלבושי הנשמות בגן־עדן הן המצוות״, ובאגרת הקודש שבתניא סימן
42 כט הובא לשון הזוהר בעניין זה.
43 **ה) וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר לְעֵיל** בתחילת המאמר **שֶׁיֵּשׁ ׳מַרְאוֹת׳ לְשׁוֹן**

ביאור בדרך אפשר

1 **וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן, שֶׁעַל־יְדֵי לְבוּשׁ הֶעָנָן,**
2 **אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה, הִנֵּה גַּם גּוּפוֹ הַגַּשְׁמִי שֶׁל**
3 **מֹשֶׁה הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת נִיזּוֹן מִזִּיו הַשְּׁכִינָה.**
4 **וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה יוּבָן גַּם בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל,**
5 **בְּנוֹגֵעַ לְנִשְׁמָתוֹ, שֶׁהַתּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁהֵם חָכְמָתוֹ**
6 **וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּבָּ״ה וְיָרְדוּ וְנִתְלַבְּשׁוּ לְמַטָּה, הֲרֵי**
7 **הֵם דּוּגְמַת אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה, וְהַיְנוּ שֶׁהֵם**
8 **נַעֲשִׂים לְבוּשׁ לְהַנְּשָׁמָה בְּגַן־עֵדֶן, שֶׁעַל־יָדָם**
9 **תּוּכַל לֵיהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, כַּמְבוֹאָר בַּתַּנְיָא**
10 **בְּקְצָרָה**[41].
11 **ה) וְהִנֵּה** נִתְבָּאֵר לְעֵיל שֶׁיֵּשׁ ׳מַרְאוֹת׳ לְשׁוֹן
12 **רַבִּים, ב׳ מַרְאוֹת,** אַסְפַּקְלַרְיָא
13 **הַמְּאִירָה וְאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. וְהָעִנְיָן**
14 **בָּזֶה, דְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ**
15 **דָּבָר הַמְכַסֶּה וּמַעְלִים שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִרְאוֹת בָּהּ**
16 **בְּדֶרֶךְ אוֹר יָשָׁר, אֲבָל אֵינוֹ מַסְתִּיר לְגַמְרֵי, וְהַיְנוּ**
17 **שֶׁהַהֶסְתֵּר הוּא רַק שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִרְאוֹת אֶת מַהוּת**
18 **הַדָּבָר כְּפִי שֶׁהוּא בִּמְקוֹמוֹ, אֶלָּא בְּאוֹפֶן שֶׁנִּרְאֶה**
19 **רַק הַדְּמוּת בִּלְבַד. וְזוֹהִי פְּעוּלַת הַכִּיסוּי, שֶׁלְּלֹא**
20 **הַכִּיסוּי הָיוּ יְכוֹלִים לִרְאוֹת עַל־יְדֵי הָאַסְפַּקְלַרְיָא**
21 **בְּדֶרֶךְ אוֹר יָשָׁר, אַךְ עַל־יְדֵי הַכִּיסוּי רוֹאִים בּוֹ**
22 **בְּדֶרֶךְ אוֹר חוֹזֵר. אָמְנָם, הַכִּיסוּי צָרִיךְ לִהְיוֹת**
23 **כִּיסוּי דַּק, כִּי אִם יִהְיֶה כִּיסוּי עָב, אֲזַי יִהְיֶה בּוֹלֵעַ**
24 **אֶת הָאוֹר, וְעַד שֶׁלֹּא נוֹדַע כִּי בָּאוּ אֶל קִרְבָּנָה**[42],
25 **וְהַיְנוּ, שֶׁהָיָה מַעְלִים לְגַמְרֵי. אַךְ בְּכִיסוּי דַּק, אֵין**
26 **הַכִּיסוּי מַעְלִים לְגַמְרֵי, אֶלָּא יְכוֹלִים לִרְאוֹת בּוֹ**
27 **בְּדֶרֶךְ אוֹר חוֹזֵר. וְעוֹד זֹאת, שֶׁבְּאַסְפַּקְלַרְיָא**
28 **שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, יֵשׁ מַעֲלָה גַּם עַל אַסְפַּקְלַרְיָא**
29 **הַמְּאִירָה. כִּי בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, אֶפְשָׁר**
44 **רַבִּים, ב׳ מַרְאוֹת,** שני סוגים של מראות **אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה**
45 זכוכית שהאור עובר דרכה **וְאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה** המסתירה
46 על האור. **וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, הַיְנוּ**
47 **שֶׁיֵּשׁ דָּבָר הַמְכַסֶּה וּמַעְלִים שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִרְאוֹת בָּהּ בְּדֶרֶךְ**
48 **אוֹר יָשָׁר,** והיא מסתירה על אור
49 שמאיר עליה שלא יוכל להמשיך
50 ולהאיר מעבר לה **אֲבָל אֵינוֹ**
51 **מַסְתִּיר לְגַמְרֵי,** הדבר לא עושה
52 אותה לחומר שאי־אפשר לראות בו
53 כלל **וְהַיְנוּ שֶׁהַהֶסְתֵּר הוּא רַק**
54 **שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִרְאוֹת אֶת מַהוּת**
55 **הַדָּבָר כְּפִי שֶׁהוּא בִּמְקוֹמוֹ,**
56 כאשר רואים דבר באמצעות מראה,
57 אכן לא רואים את מהותו האמיתית
58 **אֶלָּא בְּאוֹפֶן שֶׁנִּרְאֶה רַק**
59 **הַדְּמוּת בִּלְבַד. וְזוֹהִי פְּעוּלַת**
60 **הַכִּיסוּי,** הדבר נראה ומשתקף
61 בצורה כזו כתוצאה מכך שיש על
62 הזכוכית כיסוי **שֶׁלְּלֹא הַכִּיסוּי**
63 **הָיוּ יְכוֹלִים לִרְאוֹת עַל־יְדֵי**
64 **הָאַסְפַּקְלַרְיָא בְּדֶרֶךְ אוֹר יָשָׁר,**
65 המאירה מלמעלה למטה **אַךְ עַל־**
66 **יְדֵי הַכִּיסוּי רוֹאִים בּוֹ בְּדֶרֶךְ**
67 **אוֹר חוֹזֵר** שחוזר ומשתקף בחזרה
68 מהזכוכית המכוסה בפעולה של
69 מלמטה למעלה. **אָמְנָם,** כדי
70 שהאקספלריא שאינה ראויה, אכן
71 תשמש כמראה כמתואר לעיל
72 **הַכִּיסוּי צָרִיךְ לִהְיוֹת כִּיסוּי**
73 **דַּק, כִּי אִם יִהְיֶה כִּיסוּי עָב,**
74 **אֲזַי יִהְיֶה בּוֹלֵעַ אֶת הָאוֹר**
75 המאיר מלמעלה, וה׳בליעה׳ תהיה
76 מוחלטת **וְעַד שֶׁלֹּא נוֹדַע כִּי**
77 **בָּאוּ אֶל קִרְבָּנָה**[42]**, וְהַיְנוּ,**
78 **שֶׁהָיָה מַעְלִים לְגַמְרֵי** ולא היה
79 ניתן לראות במראה כלל. **אַךְ**
80 **בְּכִיסוּי דַּק, אֵין הַכִּיסוּי**
81 **מַעְלִים לְגַמְרֵי, אֶלָּא יְכוֹלִים**
82 **לִרְאוֹת בּוֹ בְּדֶרֶךְ אוֹר חוֹזֵר**
83 וכך הדמויות שמול המראה
84 משתקפות בה. **וְעוֹד זֹאת,** קיים הבדל נוסף בין שתי סוגי המראות
85 **שֶׁבְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, יֵשׁ מַעֲלָה** ויתרון **גַּם עַל**
86 **אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה. כִּי בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה,**

---

41) אגה״ק סכ״ט. 42) ע״פ מקץ מא, כא.

ביאור בדרך אפשר

אֶפְשָׁר האדם הניצב מול המראה יכול **לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ וְגַם מַה שֶּׁמֵּאַחוֹרָיו, אֲשֶׁר בְּדֶרֶךְ אוֹר יָשָׁר** במבט רגיל **אִי־אֶפְשָׁר לִרְאוֹת זֹאת.**

וּבָזֶה יוּבָן גַּם כֵּן[43] **מַה שֶּׁתִּירְצוּ בַּגְּמָרָא**[44] **מַה שֶּׁכָּתוּב בִּישַׁעְיָה**[45] **וְאֶרְאֶה אֶת ה׳, אַף שֶׁמֹּשֶׁה אָמַר כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי**[46]**, כֵּיוָן שֶׁכָּל הַנְּבִיאִים נִסְתַּכְּלוּ בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ נִסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה,** מסופר בגמרא שהמלך מנשה הרג את ישעיה הנביא לאחר שטען כלפיו: "משה רבך אמר כי לא יראני האדם וחי - ואת אמרת וראיתי את ה׳ יושב על כסא רם ונשא". ובהמשך הגמרא עונה על הסתירה לכאורה: "כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה (ולכן בעצם לא ראו את ה׳ ממש), משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה (ולכן לא ראה את ה׳ בבחינת פנים)".

וְהַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי הַהֶעְלֵם וְהַהֶסְתֵּר דְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, יְכוֹלִים שאר הנביאים **לִרְאוֹת גַּם מַה שֶּׁאֵין יְכוֹלִים לִרְאוֹת בָּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה,** כיון שלא הגיעו למדריגת משה **שֶׁזֶּהוּ מִצַּד הַמַּעֲלָה שֶׁבִּבְחִינַת אוֹר חוֹזֵר** שבמובן מסויים יש לו יתרון על ׳אור ישר׳.

וּבִיאוּר עִנְיָן המשמעות הפנימית של ראיית וקליטת אור אלוקי באמצעות **אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה בַּעֲבוֹדַת הָאָדָם** של כל אחד ואחד, **הוּא עִנְיָן הָאוֹר** המיוחד **שֶׁמֵּאִיר עַל־יְדֵי הָעֲבוֹדָה בְּהֶעְלֵם דְּנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית** על הנשמה האלוקית כפי שהולך ומבאר. **דְּהִנֵּה, הֶעְלֵם הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית הוּא דָּבָר הַמַּסְתִּיר אֶת הָאוֹר** של הנשמה, **אַךְ** מצד שני **אֵינוֹ כִּיסּוּי עָב בְּיוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ בּוֹ גַּם טוֹב** בנפש הבהמית של היהודי **גַּם טוֹב** שמעורב בה גם טוב כמבואר בספר התניא שהמידות הטובות הטבעיות שביהודי באות ממנה, **וּבִפְרָט עַל־יְדֵי עֲבוֹדַת הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית לְזַכֵּךְ אֶת הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית כוּ׳,** שאז בוודאי יש בה טוב **וְלָכֵן עִם הֱיוֹת שֶׁנִּשְׁאַר בִּמְקוֹמוֹ,** וגם לאחר הזיכוך הנפש הבהמית נשארת במהותה המקורית **בְּמַעֲמָד וּמַצָּב דְּנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית שֶׁהוּא עִנְיָן שֶׁל כִּיסּוּי** על אור הנשמה האלוקית, **מִכָּל־מָקוֹם הֲרֵי זֶה כִּיסּוּי דַּק** בלבד בדומה לכיסוי הדק שבו מכוסה ה׳אספקלריא שאינה מאירה׳. **אַךְ הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר עַל־יְדֵי הֶעְלֵם הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית** וכתוצאה ממנו **הוּא אוֹר חוֹזֵר, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲלָה** ויתרון מיוחד **שֶׁיָּכוֹל לְהַגִּיעַ לְמָקוֹם שֶׁאִי־אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְשָׁם בְּדֶרֶךְ אוֹר יָשָׁר** ומשמעות הדברים בעבודת האדם היא שדווקא בגלל ההעלם של הנפש הבהמית, בסופו של דבר הנפש האלוקית מתעלית למצב שלולי ההעלם הזה היא לא הייתה יכולה להגיע אליו.

וְזֶהוּ היתרון שהנפש האלוקית מגיעה אליו בעקבות ההעלם וההסתר של הנפש הבהמית (והעובדה שהיא מלובשת בגוף גשמי), הוא **הַטַּעַם** וההסבר **עַל יְרִידַת הַנְּשָׁמָה לְמַטָּה בְּגוּף וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית,** שהיא כדאית למרות **שֶׁהִיא יְרִידָה גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי הַנְּשָׁמָה הִיא** משורש ומקור נעלה ביותר **מִבְּחִינַת רָקִיעַ, וּלְמַעְלָה יוֹתֵר** ובעצם היא מושרשת גם בדרגה יותר גבוהה **בִּבְחִינַת הַמַּיִם** שהם דרגה יותר גבוהה מ׳רקיע׳ (כמובא לעיל בעניין שלושת השלבים של "אור, מים, רקיע"), **וְגַם** לנשמה יש שורש עוד יותר נעלה **בִּבְחִינַת הָאוֹר** שלמעלה גם מבחינת המים, **וְעַד לִבְחִינַת הָאוֹר** האלוקי הבלתי מוגבל **שֶׁקּוֹדֶם הַצִּמְצוּם** והמיעוט שהיה באור לצורך התהוות העולמות **[שֶׁהֲרֵי עִנְיָן ג׳ בְּחִינוֹת אוֹר־מַיִם־רָקִיעַ, יֶשְׁנוֹ** אם כי באופן אחר **גַּם קוֹדֶם הַצִּמְצוּם** באור הבלי־גבול עצמו. **וְגַם כְּפִי שֶׁהוּא** עניין שלושת הבחינות הללו **קוֹדֶם הַצִּמְצוּם, הִנֵּה שֹׁרֶשׁ הַנְּשָׁמָה הוּא בִּבְחִינַת הָאוֹר,** הבחינה הכי

1 לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ וְגַם מַה שֶּׁמֵּאַחוֹרָיו, אֲשֶׁר
2 בְּדֶרֶךְ אוֹר יָשָׁר אִי־אֶפְשָׁר לִרְאוֹת זֹאת. וּבָזֶה יוּבָן
3 גַּם כֵּן[43] מַה שֶּׁתִּירְצוּ בַּגְּמָרָא[44] מַה שֶּׁכָּתוּב
4 בִּישַׁעְיָה[45] וְאֶרְאֶה אֶת ה׳, אַף שֶׁמֹּשֶׁה אָמַר כִּי
5 לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי[46], כֵּיוָן שֶׁכָּל הַנְּבִיאִים
6 נִסְתַּכְּלוּ בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ
7 נִסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה, וְהַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי
8 הַהֶעְלֵם וְהַהֶסְתֵּר דְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה,
9 יְכוֹלִים לִרְאוֹת גַּם מַה שֶּׁאֵין יְכוֹלִים לִרְאוֹת
10 בָּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה, שֶׁזֶּהוּ מִצַּד הַמַּעֲלָה
11 שֶׁבִּבְחִינַת אוֹר חוֹזֵר.
12 **וּבִיאוּר** עִנְיָן אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה
13 בַּעֲבוֹדַת הָאָדָם, הוּא עִנְיָן הָאוֹר
14 שֶׁמֵּאִיר עַל־יְדֵי הָעֲבוֹדָה בְּהֶעְלֵם דְּנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית.
15 דְּהִנֵּה, הֶעְלֵם הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית הוּא דָּבָר הַמַּסְתִּיר
16 אֶת הָאוֹר, אַךְ אֵינוֹ כִּיסּוּי עָב בְּיוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ
17 בּוֹ גַּם טוֹב, וּבִפְרָט עַל־יְדֵי עֲבוֹדַת הַנֶּפֶשׁ
18 הָאֱלֹקִית לְזַכֵּךְ אֶת הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית כוּ׳, וְלָכֵן עִם
19 הֱיוֹת שֶׁנִּשְׁאַר בִּמְקוֹמוֹ, בְּמַעֲמָד וּמַצָּב דְּנֶפֶשׁ
20 הַבַּהֲמִית שֶׁהוּא עִנְיָן שֶׁל כִּיסּוּי, מִכָּל־מָקוֹם הֲרֵי
21 זֶה כִּיסּוּי דַּק. אַךְ הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר עַל־יְדֵי הֶעְלֵם
22 הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית הוּא אוֹר חוֹזֵר, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲלָה
23 שֶׁיָּכוֹל לְהַגִּיעַ לְמָקוֹם שֶׁאִי־אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְשָׁם
24 בְּדֶרֶךְ אוֹר יָשָׁר. וְזֶהוּ הַטַּעַם עַל יְרִידַת הַנְּשָׁמָה
25 לְמַטָּה בְּגוּף וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית, שֶׁהִיא יְרִידָה גְּדוֹלָה
26 בְּיוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי הַנְּשָׁמָה הִיא מִבְּחִינַת רָקִיעַ,
27 וּלְמַעְלָה יוֹתֵר בִּבְחִינַת הַמַּיִם, וְגַם בִּבְחִינַת
28 הָאוֹר, וְעַד לִבְחִינַת הָאוֹר שֶׁקּוֹדֶם הַצִּמְצוּם
29 [שֶׁהֲרֵי עִנְיָן ג׳ בְּחִינוֹת אוֹר־מַיִם־רָקִיעַ, יֶשְׁנוֹ גַּם
30 קוֹדֶם הַצִּמְצוּם. וְגַם כְּפִי שֶׁהוּא קוֹדֶם הַצִּמְצוּם,

43) ראה לקו"ת נצבים מז, ג. 44) יבמות מט, ב. 45) ו, א. 46) תשא לג, כ.

ביאור בדרך אפשר

נעלית מבין השלושה], **וְעוֹד לְמַעְלָה יוֹתֵר כוּ׳**, ולא זו בלבד אלא שלאמיתו של דבר יש לנשמות ישראל שורש ומקור לא רק בדרגה הכי עליונה של האור, כפי שהוא לפני הצמצום, אלא אצל הקדוש ברוך הוא בעצמו, מקור כל האורות, **וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב**[47] **עִם הַמֶּלֶךְ בִּמְלַאכְתּוֹ יָשְׁבוּ שָׁם,** ומפרשים את הפסוק במשמעות שכביכול בשעה שהקדוש ברוך הוא ברא את העולם היו מי שנכחו לצידו **וְאָמְרוּ** על כך **רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל**[48] **בְּמִי נִמְלַךְ** הקדוש ברוך הוא האם לברוא את העולם **בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים** ונמצא שנשמות ישראל היו קיימות ומושרשות באלוקות עוד לפני שעלה הרצון לברוא עולמות. **וּמִשָּׁם** ממקורה ושורשה הנעלה אצל הקדוש ברוך הוא בעצמו **יָרְדָה** הנשמה **לְמַטָּה בְּגוּף וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית, שֶׁזּוֹהִי יְרִידָה גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר. וּמִכָּל־מָקוֹם כְּדַאי כָּל הַיְּרִידָה** הגדולה והעצומה **הַזּוּ בִּשְׁבִיל הָעֲלִיָּה שֶׁנַּעֲשֵׂית** בסופו של דבר **עַל־יְדֵי הַיְּרִידָה, כְּמַאֲמַר יְרִידָה צוֹרֶךְ עֲלִיָּה,** שכל מטרת הירידה מלכתחילה היא בשביל שלאחר מכן תהיה עלייה למצב נעלה יותר מזה שהיה קודם הירידה **וּבְהֶכְרֵחַ לוֹמַר שֶׁהָעֲלִיָּה הִיא לְמַעְלָה מִשֹּׁרֶשׁ הַנְּשָׁמוֹת** שם הייתה הנשמה קודם הירידה שאם לא כן איזו תועלת יש מהירידה.

וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּהִנֵּה בְּחִינַת רָקִיעַ, אִגְּלִידוּ מַיָּא, הרקיע שנעשו מכך שהמים הגלידו וקפאו והכוונה לשלב השלישי של ״אור מים רקיע״ בתהליך הבריאה בו כבר יש מציאות גשמית (ומעין זה הוא גם בבחינת ״רקיע״ כפי שהיא באור העליון) **הוּא בְּהַגְּבָלָה** עם מציאות מוגדרת ומוגבלת. **וְגַם בְּחִינַת מַיִם** השלב השני בתהליך האמור של ״אור, מים רקיע״ **שֶׁאֵין לָהֶם** למים **מְדִידָה מִצַּד עַצְמָם** ואדרבה המים מסמלים זרימה והשפעה לא מוגבלת, **חֲרֵי הֵם מִשְׁתַּנִּים לְפִי מְדִידַת וְצוּרַת הַכֵּלִים** כשם שבגשמיות המים עצמם הם לא מציאות עם קצוות מוגדרים אלא דבר שזורם ומתפשט אבל כאשר שופכים את המים לתוך כלי הרי צורתם ומצבם משתנית בהתאם למידות ולהגבלות ולצורה של הכלי, ואם כן לא רק בחינת ״רקיע״ היא מוגבלת אלא גם בחינת מים מוגבלת. **וְגַם בְּחִינַת הָאוֹר** השלב הראשון בתהליך של ״אור מים רקיע״ **שֶׁהוּא** האור מצד עצמו **בִּפְשִׁיטוּת** ללא ״ציור״ והגדרה **וּבְלִי־גְּבוּל לְגַמְרֵי, מִכָּל־מָקוֹם לִהְיוֹתוֹ אוֹר** ולא המאור עצמו אלא הארה והתפשטות מעצם המאור, **חֲרֵי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֵיזוֹ הַגְּבָלָה, שֶׁחֲרֵי גַּם בְּחִינַת הָאוֹר שֶׁקּוֹדֶם הַצִּמְצוּם** ואמנם אין גבול להארה ולהתפשטות שלו, בכל זאת **הִנֵּה הָא גּוּפָא** זה עצמו **שֶׁהוּא מַהוּת אוֹר וְלֹא מַהוּת אַחֵר, חֲרֵי זֶה הַגְּבָלָה, עִם הֱיוֹת הָאוֹר מֵעֵין הַמָּאוֹר** כי יחד עם זה שלאור יש תכונות ומאפיינים שעושים אותו דומה למאור עצמו, עצם העובדה שהוא האור ולא המאור היא הגבלה והגדרה מסוימת כך שגם אם הנשמה מושרשת לא רק ב״רקיע״ אלא גם ב״מים״ ולא רק ב״מים״ אלא גם ב״אור״, עדיין אין זה תכלית העילוי שיכול להיות. **וּבְכִדֵּי לְהַגִּיעַ לִבְחִינַת בְּלִי־גְּבוּל הָאֲמִיתִּי,** המאור עצמו שבו אין שום גדר ושום הגבלה כלל **חֲרֵי זֶה דַּוְקָא עַל־יְדֵי יְרִידַת הַנְּשָׁמָה בְּגוּף וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית שֶׁהֵם הֲפָכִים מֵאֱלֹקוּת** ומעלימים ומסתירים על האלוקות, **וְהַיְנוּ לְפִי שֶׁעֲבוֹדָה זוֹ שֶׁמְּהַפֵּךְ** האדם בכוח הנשמה שלו **אֶת הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית, הִיא בִּבְחִינַת הַבְּלִי־גְּבוּל שֶׁבָּאָדָם,** מצד האדם זו עבודה שמחייבת אותו לצאת מההגבלות שלו ובכך הוא עובד ה׳ **בְּכָל מְאֹדֶךָ**[49], שמשמעו גם בכל ה״מאד״ שלך, למעלה מההגבלות שלך **וְלָכֵן עַל־יְדֵי־זֶה** העבודה של יציאה מהגדרים וההגבלות **נִמְשָׁךְ לוֹ** לאדם **גַּם מִלְּמַעְלָה** ונשמתו מתעלית אל **בְּחִינַת בְּלִי־גְּבוּל הָאֲמִיתִּי, כִּי מִדָּתוֹ שֶׁל הַקָּבָּ״ה הִיא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה**[50], **וְלָכֵן הִנֵּה עַל־יְדֵי הָעֲבוֹדָה דִּבְכָל מְאֹדֶךָ,** בלי גבול מצד האדם **חֲרֵי הוּא מַגִּיעַ לִבְחִינַת בְּלִי־גְּבוּל הָאֲמִיתִּי שֶׁהוּא עַצְמוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ.**

1 הִנֵּה שֹׁרֶשׁ הַנְּשָׁמָה הוּא בִּבְחִינַת הָאוֹר], וְעוֹד
2 לְמַעְלָה יוֹתֵר כוּ׳, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב[47] עִם הַמֶּלֶךְ
3 בִּמְלַאכְתּוֹ יָשְׁבוּ שָׁם, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל[48] בְּמִי
4 נִמְלַךְ בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים. וּמִשָּׁם יָרְדָה
5 לְמַטָּה בְּגוּף וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית, שֶׁזּוֹהִי יְרִידָה גְּדוֹלָה
6 בְּיוֹתֵר. וּמִכָּל־מָקוֹם כְּדַאי כָּל הַיְּרִידָה הַזּוּ
7 בִּשְׁבִיל הָעֲלִיָּה שֶׁנַּעֲשֵׂית עַל־יְדֵי הַיְּרִידָה, כְּמַאֲמַר
8 יְרִידָה צוֹרֶךְ עֲלִיָּה, וּבְהֶכְרֵחַ לוֹמַר שֶׁהָעֲלִיָּה הִיא
9 לְמַעְלָה מִשֹּׁרֶשׁ הַנְּשָׁמוֹת. וְהָעִנְיָן בָּזֶה, דְּהִנֵּה
10 בְּחִינַת רָקִיעַ, אִגְּלִידוּ מַיָּא, הוּא בְּהַגְּבָלָה. וְגַם
11 בְּחִינַת מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם מְדִידָה מִצַּד עַצְמָם, חֲרֵי
12 הֵם מִשְׁתַּנִּים לְפִי מְדִידַת וְצוּרַת הַכֵּלִים. וְגַם
13 בְּחִינַת הָאוֹר שֶׁהוּא בִּפְשִׁיטוּת וּבְלִי־גְּבוּל לְגַמְרֵי,
14 מִכָּל־מָקוֹם לִהְיוֹתוֹ אוֹר, חֲרֵי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ
15 אֵיזוֹ הַגְּבָלָה, שֶׁחֲרֵי גַּם בְּחִינַת הָאוֹר שֶׁקּוֹדֶם
16 הַצִּמְצוּם, הִנֵּה הָא גּוּפָא שֶׁהוּא מַהוּת אוֹר וְלֹא
17 מַהוּת אַחֵר, חֲרֵי זֶה הַגְּבָלָה, עִם הֱיוֹת הָאוֹר
18 מֵעֵין הַמָּאוֹר. וּבְכִדֵּי לְהַגִּיעַ לִבְחִינַת בְּלִי־גְּבוּל
19 הָאֲמִיתִּי, חֲרֵי זֶה דַּוְקָא עַל־יְדֵי יְרִידַת הַנְּשָׁמָה
20 בְּגוּף וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית שֶׁהֵם הֲפָכִים מֵאֱלֹקוּת,
21 וְהַיְנוּ לְפִי שֶׁעֲבוֹדָה זוֹ שֶׁמְּהַפֵּךְ אֶת הַנֶּפֶשׁ
22 הַבַּהֲמִית, הִיא בִּבְחִינַת הַבְּלִי־גְּבוּל שֶׁבָּאָדָם, בְּכָל
23 מְאֹדֶךָ[49], וְלָכֵן עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ לוֹ גַּם מִלְּמַעְלָה
24 בְּחִינַת בְּלִי־גְּבוּל הָאֲמִיתִּי, כִּי מִדָּתוֹ שֶׁל הַקָּבָּ״ה
25 הִיא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה[50], וְלָכֵן הִנֵּה עַל־יְדֵי
26 הָעֲבוֹדָה דִּבְכָל מְאֹדֶךָ, חֲרֵי הוּא מַגִּיעַ לִבְחִינַת
27 בְּלִי־גְּבוּל הָאֲמִיתִּי שֶׁהוּא עַצְמוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ.

ביאור בדרך אפשר

44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86

---

47) דברי הימים־א ד, כג. 48) רות רבה פ״ב, ג (בשינוי לשון). 49) ואתחנן ו, ה. 50) סנהדרין צ, א.

ביאור בדרך אפשר

וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, שֶׁעַל־דֶּרֶךְ־זֶה מעין האמור לעיל שבכוחה של העבודה בדרך ׳אספקלריא שאינה מאירה׳, היינו העבודה עם ההעלם של הנפש הבהמית, להביא את הנשמה לתכלית העילוי **הוּא גַּם בָּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה, שֶׁהֲרֵי גַּם בָּהּ יֶשְׁנוֹ** במידה מסויימת **עִנְיַן הַהֶעְלֵם, שֶׁהִיא מַעְלִימָה עַל עוֹצֶם הַבְּהִיקוּת וְהַבְּהִירוּת** של האור מצד עצמו **כַּנַּ״ל, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל שֶׁאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה קָאֵי עַל לְבוּשֵׁי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁהֵם חָכְמָתוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּבָּ״ה,** המשמשים ׳לבושים׳ לנשמה לקלוט באמצעותם את האור האלוקי בגן־עדן **וַהֲרֵי גַּם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת נִתְלַבְּשׁוּ בִּדְבָרִים גַּשְׁמִיִּים, שֶׁזֶּהוּ עִנְיָן שֶׁל הֶעְלֵם. אָמְנָם, כֵּיוָן שֶׁבִּיכָלְתּוֹ** של ה׳לבוש׳ המעלים **לְהַעְלִים וּלְהַלְבִּישׁ אֶת הָאוֹר, הֲרֵי מִזֶּה גּוּפָא מוּכָח שֶׁבִּשְׁרְשׁוֹ** ההעלם שמסתיר על האור **הוּא נַעֲלֶה יוֹתֵר מֵהָאוֹר, שֶׁלָּכֵן יָכוֹל לְהַלְבִּישׁ אֶת הָאוֹר, אֶלָּא שֶׁבְּגִילוּי** בפועל **הוּא לְמַטָּה יוֹתֵר, שֶׁנַּעֲשָׂה בְּחִינַת הֶעְלֵם. אָמְנָם, עַל־יְדֵי הֶסָּרַת הַהֶעְלֵם מַגִּיעִים לְמַעְלָה יוֹתֵר, וְכַנַּ״ל בְּעִנְיַן הַמַּעֲלָה דְּאוֹר חוֹזֵר** לגבי ׳אור ישר׳ שאמנם ב׳אור ישר׳ מאיר אור רב יותר אבל האור שמאיר ב׳אור חוזר׳ יש בו חוזק ותוקף מיוחד, יותר מאשר ב׳אור ישר׳.

וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב[51] ב׳שיר השירים׳ **יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע** היינו היונה המסתתרת **הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעִינִי אֶת קוֹלֵךְ, יוֹנָתִי קָאֵי עַל הַנְּשָׁמָה,** הכוונה **עַל הַנְּשָׁמָה, בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵיגָה** היינו שהנשמה מסתתרת **קָאֵי עַל הַהֶעְלֵם וְהַהֶסְתֵּר שֶׁבְּהִתְלַבְּשׁוּת הַנְּשָׁמָה בְּגוּף וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית, וּבִפְרָט בִּזְמַן הַגָּלוּת,** כאשר ההעלם וההסתר על האלוקות ועל הקדושה הוא גדול במיוחד **וּמִכָּל־מָקוֹם הִנֵּה דַּוְקָא עַל־יְדֵי הָעֲבוֹדָה לְמַטָּה,** במקום שבו יש העלם והסתר גדול על אור הנשמה והעבודה היא **הֵן בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת (בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה) וְהֵן בְּבֵירוּר וְזִיכּוּךְ הַגּוּף וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית (בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה),** כמבואר לעיל בהרחבה, **נַעֲשָׂה הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ גו׳** וכל ההעלמות וההסתרים מתבטלים והנשמה מתעלית בתכלית העילוי.

ו) וְזֶהוּ עִנְיַן התוכן הפנימי של **מַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת, מַרְאוֹת לְשׁוֹן רַבִּים,** כי יש שני סוגי מראות **אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה וְאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה,** כמבואר לעיל באריכות **וּשְׁתֵּיהֶן נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם (מַרְאוֹת) הַצּוֹבְאוֹת. וְהָעִנְיָן בָּזֶה**[52]**,** המשמעות הפנימית של המושג ״צובאות״ **דְּהִנֵּה**[53] **כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם נִקְרְאוּ בְּשֵׁם צְבָאוֹת הֲוָיָ׳**[54]**,** כפי שכתוב בתורה ״בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה׳ מארץ מצרים״ **וְיָדוּעַ**[55] **דְּשֵׁם צְבָאוֹת** הוא אחד משמותיו הקדושים של הקדוש ברוך הוא הנקרא פעמים רבות בתנ״ך בשם ״ה׳ צבאות״ ושם זה **קָאֵי** מכוון **עַל הָאֲלָקוּת שֶׁבִּבְרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה,** כפי שהאור האלוקי יורד ומתלבש בעולמות אלו שבהם יש נבראים בעלי מציאות מוגדרת **וְכַמְּבוֹאָר בְּעִנְיַן חַנָּה** אם שמואל הנביא **שֶׁהִיא פָּתְחָה תְּחִילָּה לִקְרוֹא אֶת הַקָּבָּ״ה בְּשֵׁם צְבָאוֹת**[56]**,** בתפילתה בה בקשה מה׳ שייתן לה בן והיא הייתה הראשונה שפנתה לקדוש ברוך הוא בשם זה (ככתוב ״ותדר נדר ותאמר, ה׳ צבאות אם ראה תראה בעני אמתך...) **אָמְנָם עִנְיַן צְבָאוֹת הֲוָיָ׳, הַיְנוּ שֶׁהַ׳צְּבָאוֹת׳ הוּא בָּטֵל וְטָפֵל לְשֵׁם הֲוָיָ׳**[56]**,**

1 **וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, שֶׁעַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוּא גַּם**
2 **בָּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה, שֶׁהֲרֵי גַּם בָּהּ יֶשְׁנוֹ**
3 **עִנְיַן הַהֶעְלֵם, שֶׁהִיא מַעְלִימָה עַל עוֹצֶם הַבְּהִיקוּת**
4 **וְהַבְּהִירוּת כַּנַּ״ל, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל**
5 **שֶׁאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה קָאֵי עַל לְבוּשֵׁי הַתּוֹרָה**
6 **וּמִצְוֹת, שֶׁהֵם חָכְמָתוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּבָּ״ה, וַהֲרֵי**
7 **גַּם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת נִתְלַבְּשׁוּ בִּדְבָרִים גַּשְׁמִיִּים,**
8 **שֶׁזֶּהוּ עִנְיָן שֶׁל הֶעְלֵם. אָמְנָם, כֵּיוָן שֶׁבִּיכָלְתּוֹ**
9 **לְהַעְלִים וּלְהַלְבִּישׁ אֶת הָאוֹר, הֲרֵי מִזֶּה גּוּפָא**
10 **מוּכָח שֶׁבִּשְׁרְשׁוֹ הוּא נַעֲלֶה יוֹתֵר מֵהָאוֹר, שֶׁלָּכֵן**
11 **יָכוֹל לְהַלְבִּישׁ אֶת הָאוֹר, אֶלָּא שֶׁבְּגִילוּי הוּא**
12 **לְמַטָּה יוֹתֵר, שֶׁנַּעֲשָׂה בְּחִינַת הֶעְלֵם. אָמְנָם,**
13 **עַל־יְדֵי הֶסָּרַת הַהֶעְלֵם מַגִּיעִים לְמַעְלָה יוֹתֵר,**
14 **וְכַנַּ״ל בְּעִנְיַן הַמַּעֲלָה דְּאוֹר חוֹזֵר. וְזֶהוּ מַה**
15 **שֶׁכָּתוּב**[51] **יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע גו׳ הַרְאִינִי אֶת**
16 **מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעִינִי אֶת קוֹלֵךְ, יוֹנָתִי קָאֵי עַל**
17 **הַנְּשָׁמָה, בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵיגָה קָאֵי עַל**
18 **הַהֶעְלֵם וְהַהֶסְתֵּר שֶׁבְּהִתְלַבְּשׁוּת הַנְּשָׁמָה בְּגוּף**
19 **וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית, וּבִפְרָט בִּזְמַן הַגָּלוּת, וּמִכָּל־**
20 **מָקוֹם הִנֵּה דַּוְקָא עַל־יְדֵי הָעֲבוֹדָה לְמַטָּה, הֵן**
21 **בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת (בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא**
22 **הַמְּאִירָה) וְהֵן בְּבֵירוּר וְזִיכּוּךְ הַגּוּף וְנֶפֶשׁ**
23 **הַבַּהֲמִית (בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה),**
24 **נַעֲשָׂה הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ גו׳.**
25 **ו) וְזֶהוּ עִנְיַן מַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת, מַרְאוֹת לְשׁוֹן**
26 **רַבִּים, אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה**
27 **וְאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, וּשְׁתֵּיהֶן נִקְרָאוֹת**
28 **בְּשֵׁם (מַרְאוֹת) הַצּוֹבְאוֹת. וְהָעִנְיָן בָּזֶה**[52]**, דְּהִנֵּה**[53]
29 **כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם נִקְרְאוּ בְּשֵׁם צְבָאוֹת**
30 **הֲוָיָ׳**[54]**, וְיָדוּעַ**[55] **דְּשֵׁם צְבָאוֹת קָאֵי עַל הָאֲלָקוּת**
31 **שֶׁבִּבְרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה, וְכַמְּבוֹאָר בְּעִנְיַן חַנָּה שֶׁהִיא פָּתְחָה תְּחִילָּה לִקְרוֹא אֶת**
32 **הַקָּבָּ״ה בְּשֵׁם צְבָאוֹת**[56]**, אָמְנָם עִנְיַן צְבָאוֹת הֲוָיָ׳, הַיְנוּ שֶׁהַ׳צְּבָאוֹת׳ הוּא בָּטֵל**
33 **וְטָפֵל לְשֵׁם הֲוָיָ׳**[56]**,**

---

51) שה״ש ב, יד. לקו״ת שה״ש עה״פ (טז, סע״ג ואילך). 52) ראה אוה״ת תשא ע׳ א׳תתקמא. וראה אוה״ת בא ע׳ שכט. 53) ראה תו״א ר״פ בא (ס, א). 54) בא יב, מא. 55) ברכות לא, ב. 56) תו״א שם, ג.

ביאור בדרך אפשר

וְהוּא עִנְיָן בִּיטּוּל הַנִּבְרָאִים לְהָאֲלִקּוּת שֶׁלְּמַעְלָה מֵהָעוֹלָמוֹת. וְזֶהוּ עִנְיָן המשמעות הרוחנית הפנימית של **מַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת, דְּמַרְאָה** במשל – כל זכוכית שהאור עובר דרכה **(גַּם אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה** זכוכית בהירה) **הוּא עִנְיָן הַהֶעְלֵם** על האור כפי שהוא מאיר שלא באמצעות ה׳אקספלריא׳, ובנמשל – הכוונה לכך שכדי לרדת ולהחיות עולמות ונבראים מוגבלים, האור האלוקי עובר דרך ׳אספקלריא׳ המסתירה ומעלימה את האור כפי שהוא מצד עצמו **שֶׁמִּצַּד הַהֶעְלֵם** והצמצום באור **נַעֲשֶׂה מְציאוּת וְיֵשׁוּת הַנִּבְרָאִים,** יש לנבראים תחושה של יישות והם נראים בעיני עצמם כמציאות עצמאית **וְהָעֲבוֹדָה** עבודת ה׳ הרוחנית **הִיא לִפְעוֹל בִּיטּוּל בַּנִּבְרָאִים. וּבִפְרָטִיּוּת יוֹתֵר** עניין כללי זה של ההעלם על האור האלוקי והעבודה להסיר את ההעלם כפי שהוא בכל אדם בפרט **הוּא עִנְיָן יְרִידַת הַנְּשָׁמָה לְמַטָּה בְּהַעְלָמוֹת וְהֶסְתֵּרִים דְּגוּף וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית,** שכתוצאה מההעלמות וההסתרים הללו, הרי למרות שיש באדם נשמה אלוקית, למעשה האדם רואה את עצמו כ״יש׳ ומציאות **וְהָעֲבוֹדָה** הרוחנית המוטלת על האדם **הִיא לִפְעוֹל** בעצמו את **הָעִנְיָן דְּצִבְאוֹת הֲוָיָ׳, שֶׁיִּהְיֶה טָפֵל וּבָטֵל לַהֲוָיָ׳. וְעִנְיָן זֶה** הדרך לפעול בעצמו ביטול לאלוקות **הוּא עַל־יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוּת בְּהָעִנְיָן דְּצִבְאוֹת גּוּפָא,** כלומר, כדי להגיע לתחושה של ביטול לאלוקות ולהיקרא ״צבאות ה׳״ (כפי שבני ישראל נקראו בעת יציאת מצרים), על האדם להתבונן בעניין הפנימי של התואר ״צבאות״ עצמו **שְׁאוֹת הוּא בַּצָּבָא דִּילֵיהּ**[57], להתבונן בכך שאינו אלא אות בצבאו של ה׳ **הַיְנוּ שֶׁכָּל הַנִּבְרָאִים כְּפִי שֶׁהֵם בִּמְצִיאוּתָם וְיֵשׁוּתָם, לְאַחֲרֵי שֶׁנִּשְׁתַּלְשְׁלוּ מֵהָע׳ שָׂרִים וְכוּ׳,** האור האלוקי היורד ונמשך לעולם (במיוחד האור שאחרי ריבוי ירידות וצמצומים משפיע קיום וחיות לאומות העולם) עובר דרך שבעים ׳שרים׳ רוחניים (כנגד שבעים אומות העולם) הגורמים העלם והסתר נוסף על האור וכדי להתבטל לאלוקות יש להתבונן שכל החיות של כל העולם **הַכֹּל הוּא מֵאִתּוֹ יִתְבָּרֵךְ מִבְּחִינַת אוֹת אַחַת בִּלְבַד,** היינו שלעומת הקדוש ברוך הוא בעצמו כל מה שנשפע ממנו להחיות ריבוי עצום של נבראים הוא רק מעט מזעיר מאורו הגדול, כמשל אות אחת בלבד **שֶׁזּוֹהִי כְּלָלוּת הַהִתְבּוֹנְנוּת דְּפִסּוּקֵי דְּזִמְרָה וּבִרְכוֹת קְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁהִיא הַהַקְדָּמָה לִקְרִיאַת־שְׁמַע וּשְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה,** בהם מדובר באריכות על גדולת ה׳ לברוא נבראים רבים שכולם בטלים לפניו **וְעַל־יְדֵי הִתְבּוֹנְנוּת זוֹ הוּא מְבַטֵּל אֶת הַהֶעְלֵם** ומגיע להכרה שבאמת כל הבריאה היא כאין ואפס לפני הבורא **וּפוֹעֵל עִנְיָן צִבְאוֹת הֲוָיָ׳, אֲשֶׁר הַכֹּל הוּא טָפֵל וּבָטֵל לַהֲוָיָ׳.**

וְזֶהוּ גַּם שֶׁמַּרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת הָיוּ מִנְּחֹשֶׁת דווקא, **כִּי כְּדֵי לִפְעוֹל לְמַטָּה** אל מול ה״ישות׳ וההעלמות וההסתרים של הנבראים **צְרִיכָה לִהְיוֹת הָעֲבוֹדָה בְּאוֹפֶן דְּמִצְחָךְ נְחוּשָׁה**[58], היינו בתוקף מיוחד **כְּמַאֲמַר**[59] המשנה שעבודת ה׳ צריכה להיות באופן של **הֲוֵי עַז כַּנָּמֵר כּוּ׳,** ועזות היא בדוגמת התנהגות במצח נחושה. ומשמעות הדברים באופן חיובי, למעליותא, בעזות שמצד הקדושה היא **שֶׁלֹּא יֵבוֹשׁ מִפְּנֵי הַמַּלְעִיגִים כּוּ׳**[60] דבר שבשבילו יש צורך בתוספת תוקף. **וְהַכֹּחַ לְזֶה** לעמוד בתוקף מול המלעיגים ולא להתבייש ולא להתפעל מהם **הוּא עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, וְזֶה מְרוּמָז גַּם כֵּן בְּתֵיבַת נְחֹשֶׁת, רָאשֵׁי־תֵיבוֹת נוֹבְלוּת**[61] **חָכְמָה שֶׁלְּמַעְלָה תּוֹרָה**[62] התורה היא מה ש׳נובל׳ ו׳נושר׳, כביכול, מהחכמה האלוקית העליונה, והדבר רומז לכך שהתוקף לעמוד מול המלעיגים באופן של ׳נחושת׳ בא על ידי לימוד התורה. **ז) וְהִנֵּה** מִמַּרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת שכאמור לעיל בהרחבה מסמלות את ענין הביטול לאלקות **נַעֲשָׂה הַכִּיּוֹר וְכַנּוֹ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר וְרָחֲצוּ גוֹ׳ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם, דִּידֵיהֶם הֵם הַמִּדּוֹת,** כמו שנאמר

1 **וְטָפֵל לְשֵׁם הֲוָיָ׳**[56], **וְהוּא עִנְיָן בִּיטּוּל הַנִּבְרָאִים**
2 **לְהָאֲלִקּוּת שֶׁלְּמַעְלָה מֵהָעוֹלָמוֹת. וְזֶהוּ עִנְיָן**
3 **מַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת, דְּמַרְאָה (גַּם אַסְפַּקְלַרְיָא**
4 **הַמְּאִירָה) הוּא עִנְיָן הַהֶעְלֵם, שֶׁמִּצַּד הַהֶעְלֵם**
5 **נַעֲשָׂה מְציאוּת וְיֵשׁוּת הַנִּבְרָאִים, וְהָעֲבוֹדָה הִיא**
6 **לִפְעוֹל בִּיטּוּל בַּנִּבְרָאִים. וּבִפְרָטִיּוּת יוֹתֵר הוּא**
7 **עִנְיָן יְרִידַת הַנְּשָׁמָה לְמַטָּה בְּהַעְלָמוֹת וְהֶסְתֵּרִים**
8 **דְּגוּף וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית, וְהָעֲבוֹדָה הִיא לִפְעוֹל**
9 **הָעִנְיָן דְּצִבְאוֹת הֲוָיָ׳, שֶׁיִּהְיֶה טָפֵל וּבָטֵל לַהֲוָיָ׳.**
10 **וְעִנְיָן זֶה הוּא עַל־יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוּת בְּהָעִנְיָן**
11 **דְּצִבְאוֹת גּוּפָא, שֶׁאוֹת הוּא בַּצָּבָא דִּילֵיהּ**[57]**, הַיְנוּ**
12 **שֶׁכָּל הַנִּבְרָאִים כְּפִי שֶׁהֵם בִּמְצִיאוּתָם וְיֵשׁוּתָם,**
13 **לְאַחֲרֵי שֶׁנִּשְׁתַּלְשְׁלוּ מֵהָע׳ שָׂרִים וְכוּ׳, הַכֹּל הוּא**
14 **מֵאִתּוֹ יִתְבָּרֵךְ מִבְּחִינַת אוֹת אַחַת בִּלְבַד, שֶׁזּוֹהִי**
15 **כְּלָלוּת הַהִתְבּוֹנְנוּת דְּפִסּוּקֵי דְּזִמְרָה וּבִרְכוֹת**
16 **קְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁהִיא הַהַקְדָּמָה לִקְרִיאַת־שְׁמַע**
17 **וּשְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה, וְעַל־יְדֵי הִתְבּוֹנְנוּת זוֹ הוּא**
18 **מְבַטֵּל אֶת הַהֶעְלֵם וּפוֹעֵל עִנְיַן צִבְאוֹת הֲוָיָ׳, אֲשֶׁר**
19 **הַכֹּל הוּא טָפֵל וּבָטֵל לַהֲוָיָ׳. וְזֶהוּ גַּם שֶׁמַּרְאוֹת**
20 **הַצּוֹבְאוֹת הָיוּ מִנְּחֹשֶׁת, כִּי כְּדֵי לִפְעוֹל לְמַטָּה**
21 **צְרִיכָה לִהְיוֹת הָעֲבוֹדָה בְּאוֹפֶן דְּמִצְחָךְ נְחוּשָׁה**[58]**,**
22 **כְּמַאֲמַר**[59] **הֲוֵי עַז כַּנָּמֵר כּוּ׳, שֶׁלֹּא יֵבוֹשׁ מִפְּנֵי**
23 **הַמַּלְעִיגִים כּוּ׳**[60]**. וְהַכֹּחַ לְזֶה הוּא עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה,**
24 **וְזֶה מְרוּמָז גַּם כֵּן בְּתֵיבַת נְחֹשֶׁת, רָאשֵׁי־תֵיבוֹת**
25 **נוֹבְלוּת**[61] **חָכְמָה שֶׁלְּמַעְלָה תּוֹרָה**[62]**.**
26 **ז) וְהִנֵּה מִמַּרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת נַעֲשָׂה הַכִּיּוֹר וְכַנּוֹ,**
27 **וְעַל זֶה נֶאֱמַר וְרָחֲצוּ גוֹ׳ אֶת יְדֵיהֶם**
28 **וְאֶת רַגְלֵיהֶם, דִּידֵיהֶם הֵם הַמִּדּוֹת, וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם**

---

57) ראה אוה״ת בא שם. וראה חגיגה טז, רע״א. 58) ישעי׳ מח, ד. 59) אבות פ״ה מ״כ. 60) טור ושו״ע אדה״ז או״ח בתחלתו. 61) ב״ר פי״ז, ה. 62) תו״א הוספות קיא, ד.

ביאור בדרך אפשר

בזוהר (פתח אליהו) שיד ימין מסמלת את מידת החסד ויד שמאל מסמלת את מידת הגבורה, וכשם שהוא באלוקות, כביכול, כך הוא גם באדם שהידיים הם עניין המידות **וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם** ניקוי וטהרת ה'ידיים' **הוּא עִנְיַן בֵּירוּר** וזיכוך והעלאת **הַמִּדּוֹת, דְּמַחְשָׁבָה דִּיבּוּר וּמַעֲשֶׂה,** שלושת כלי הביטוי של כוחות הנפש בהם הנפש מתלבשת כדי לפעול, **וְרָחֲצוּ אֶת רַגְלֵיהֶם** ניקוי וטהרת ה'רגליים' **הוּא עִנְיַן הֶסְרַת הַלְּבוּשִׁים הָרָעִים** ה'נדבקים' לנפש כתוצאה ממחשבות, דיבורים ומעשים לא רצויים, **כַּיָּדוּעַ**[63] **בְּעִנְיַן הֶעֱלוּ אָבָק בְּרַגְלֵיהֶם**[64]**, שֶׁרֶגֶל הוּא מַלְכוּת דִּקְלִיפָּה, וְהוּא עִנְיַן מַחְשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה דִּלְעוּמַת־זֶה** המתברר ומתעלים על ידי רחיצת הרגלים במי הכיור (וכמבואר ב'תורה אור' לרבנו הזקן בביאור המשמעות הפנימית של דברי חכמינו ז"ל שכאשר יעקב נאבק עם שרו של עשו ה'אבק' עלה עד כסא הכבוד: "[כסא הכבוד] היא מלכות דאצילות שגם בחינת אבק נתכלל למעלה על ידי הבירור של יעקב... והאבק הוא מלכות דקליפה. עלה עד כסא הכבוד מלכות דקדושה והבירור הוא להיות מלכות דקליפה נכללת במלכות דקדושה...").

וּרְחִיצָה זוֹ הבירור והזיכוך שנפעל ב'ידים' (המידות) וה'רגלים' (המחשבה, דיבור ומעשה) של הנפש **הִיא מִמֵּי הַחָכְמָה** העליונה האלוקית **שְׁנָתַן מֹשֶׁה בַּכִּיּוֹר שֶׁנַּעֲשָׂה מִמַּרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת, וְהַיְנוּ, שֶׁגַּם לְבוּשֵׁי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת וּבֵירוּר הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית צְרִיכִים רְחִיצָה** טיהור וזיכוך **בְּמֵי הַחָכְמָה כוּ'. וְעִנְיַן זֶה הוּא הֲכָנָה** והקדמה **לְכָל עִנְיְנֵי הַמִּשְׁכָּן,** שלפני הגישה לעסוק בהם יש צורך ב'רחיצה' והיטהרות זו **הֵן** בתור הכנה והקדמה **לַכְּנִיסָה לְאוֹהֶל מוֹעֵד וְהֵן בְּקָרְבָתָם אֶל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַּחֲצַר אוֹהֶל מוֹעֵד** שעם היותה עבודה הנעשית בחוץ גם היא מחייבת רחיצה והיטהרות. **דְּהִנֵּה נִתְבָּאֵר לְעֵיל** בתחילת המאמר (לגבי החלוקה הכללית של המשכן לשלוש מדריגות – חצר אוהל מועד, אוהל מועד עצמו וקודש הקדשים) **שֶׁאוֹהֶל מוֹעֵד הוּא כְּנֶגֶד עוֹלָם הָאֲצִילוּת, וַחֲצַר אוֹהֶל מוֹעֵד הוּא כְּנֶגֶד עוֹלְמוֹת בְּרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה. וְעַל־פִּי־זֶה מוּבָן שֶׁבִּשְׁבִיל הַכְּנִיסָה לְאוֹהֶל מוֹעֵד שֶׁהוּא עִנְיַן הַהִתְכַּלְּלוּת בָּאֲצִילוּת, צָרִיךְ לִהְיוֹת בֵּירוּר נוֹסָף** על הבירור והזיכוך הקודם לצורך הכניסה לחצר אוהל מועד **עַל־יְדֵי הָרְחִיצָה מִמֵּי הַחָכְמָה שֶׁבַּכִּיּוֹר. וּמַה שֶׁכָּתוּב שֶׁצְּרִיכָה לִהְיוֹת הָרְחִיצָה גַּם בְּקָרְבָתָם אֶל הַמִּזְבֵּחַ, אַף שֶׁהַמִּזְבֵּחַ הָיָה בַּחֲצַר אוֹהֶל מוֹעֵד שֶׁהוּא כְּנֶגֶד עוֹלָמוֹת בְּרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה,** אף שלכאורה אם לא מדובר בעלייה והתבטלות והיטהרות נעלית כדי להיות נכלל ועולה לאצילות, איך צורך בהיטהרות גדולה כל כך **הֲרֵי זֶה לְפִי שֶׁכָּל בֵּירוּר** גם בירור במדריגה יותר נמוכה מהבירור שמעלה את המתברר לאצילות **הוּא עַל־יְדֵי הַחָכְמָה,** כדברי הזוהר **דִּבְחָכְמָה דַּיְקָא אִתְבְּרִירוּ**[65] כל בירור והעלאה, בכל המדריגות, קשור בספירת החכמה שבה האור האלוקי מאיר ביתר שאת מאשר בשאר הספירות.

גַּם יֵשׁ לוֹמַר ביאור נוסף מדוע היה צורך ברחיצה והיטהרות לפני עבודת הקרבנות שהיתה במזבח החיצון בחצר אוהל מועד **שֶׁזֶּהוּ עַל־דֶּרֶךְ מַה שֶׁכָּתוּב בְּ'לִקּוּטֵי תּוֹרָה' בְּהַבֵּאוּר דְּאָדָם כִּי יַקְרִיב**[66]**,** במאמר שהוא ביאור על מאמר דיבור־המתחיל "אדם כי יקריב" ועוסק במשמעות הפנימית של עבודת הקרבנות **שֶׁתְּחִילָה** השלב הראשון בעבודת האדם כדי להתקרב לאלוקות **הוּא עֵסֶק הַתּוֹרָה,** שהוא עניין מי החכמה שנתן משה רבנו בכיור, **שֶׁזֶּהוּ אָדָם כִּי יַקְרִיב, וְאַחַר־כָּךְ** הפסוק ממשיך ואומר **מִן הַבְּהֵמָה גוֹ' תַּקְרִיבוּ,** וזהו שלב נוסף ועניין נוסף בהתקרבות זו **שֶׁהוּא עִנְיַן בֵּירוּר הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית. וְזֶהוּ עִנְיַן הִשְׁתַּתְּפוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בַּכִּיּוֹר,** כאמור לעיל בתחילת המאמר שאמנם עיקר הרחיצה היתה על ידי

---

63) ראה תו"א ס"פ וישלח (אוה"ת חוקת תשס). אוה"ת תשא ע' א'תתלג. 64) חולין צא, א. 65) ראה זח"ב (היכלות) רנד, סע"ב. עץ חיים שער ח (שער דרושי נקודות) פ"ו. ועוד. 66) ויקרא ג, א.

שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדר־שני, ה׳תשי״ט

ביאור בדרך אפשר

הכוהנים אבל משה נצטווה ״ונתת שמה מים״ וגם בשיעור המים שצריכים להיות בכיור מונים את משה **דְּמֹשֶׁה הוּא בִּבְחִינַת בִּיטּוּל דְמ״ה,** כמו שאמר על עצמו ״ונחנו מה״, לשון ביטול (ועל פי הקבלה הדבר קשור להארת שם מ״ה) **וִיתֵירָה מִזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל**[67] במאמר קודם שנאמר בשנה זו, תשי״ט **שֶׁהוּא** משה רבינו **בִּבְחִינַת מ״ה דְמ״ה**[68], מדריגה המורה על ביטול עמוק ונעלה עוד יותר מהביטול הכללי של בחינת ״מ״ה״ **וְלָכֵן עַל־יָדוֹ דַּוְקָא אֶפְשָׁר לִהְיוֹת כָּל עִנְיְנֵי הָעֲבוֹדָה בַּמִּשְׁכָּן** שההקדמה וההכנה לכולם היא הרחיצה והתזדככות במי הכיור.

וּבָזֶה יוּבָן גַּם מַה שֶּׁהַכִּיּוֹר הָיָה עִנְיָן כְּלָלִי בַּמִּשְׁכָּן, כמבואר לעיל בתחילת המאמר שאף שבמשכן היו כמה עניינים שונים וכמה חילוקי מדריגות, הרחיצה במי הכיור היתה הכנה והקדמה כללית לכולם **כִּי כְּלָלוּת עִנְיָן הַמִּשְׁכָּן הוּא עִנְיָן הַמְּשָׁכַת** והתגלות **אֱלֹקוּת** מלמעלה למטה **שֶׁלְּאַחֲרֵי סְלִיחַת הַחֵטְא (שֶׁזֶּהוּ שֶׁהַצִּוּוּי עַל עֲשִׂיַּת הַמִּשְׁכָּן הָיָה לְמָחֳרַת יוֹם הַכִּפּוּרִים**[69] שבו הייתה הסליחה והכפרה על חטא העגל), **וְהַיְנוּ שֶׁתִּהְיֶה הַהַמְשָׁכָה** וההתגלות האלוקית בעולם ועל בני ישראל **כְּמוֹ קוֹדֶם הַחֵטְא, וְעוֹד לְמַעְלָה יוֹתֵר,** התגלות ממקור יותר נעלה וביתר שאת **שֶׁהֲרֵי עִנְיַן הַתְּשׁוּבָה הוּא בְּאוֹפֶן דְּכִפְּלַיִם לְתוּשִׁיָּה**[70] כדברי חכמינו ז״ל הלוחות השניות שבאו לאחר שהתכפר החטא שבגללו נשברו הלוחות הראשונות שהם ״כפלים לתושייה״ לעומת הלוחות הראשונות (כי דווקא בלוחות השניות ניתנו כל חלקי תורה שבעל־פה) וכך בעבודת התשובה של האדם שעל ידה הוא מתעלה למצב נעלה בכפליים לעומת מצבו קודם החטא. **וְזֶהוּ גַּם כֵּן עִנְיַן הַכִּיּוֹר שֶׁנַּעֲשָׂה מִמַּרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת, שֶׁעִנְיָנוֹ הוּא שֶׁעַל־יְדֵי הַהֶעְלֵם** שמונע את התגלות האור **מַגִּיעִים** בסופו של דבר **לְמַעְלָה יוֹתֵר בִּבְחִינַת אוֹר חוֹזֵר, כַּנַּ״ל.**

וְזֶהוּ גַּם מַה שֶּׁכָּתוּב וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גו׳, כיוון שמדובר בעניין כללי שנוגע לכללות השראת השכינה במשכן ובעולם, והמשמעות הפנימית של הקהלת כל בני ישראל ללא יוצא מן הכלל היא **שֶׁהוּצְרַךְ לִהְיוֹת קִבּוּץ** אסיפה ו׳גיוס׳ **כָּל הַכֹּחוֹת** של נפש האדם, **הַלְּבוּשִׁים דְּמַחְשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה** שהם אמצעים חיצוניים דרכם הנפש באה לידי ביטוי כשם שהלבושים כפשוטם הם דבר חיצוני ביחס לגוף האדם, **וְגַם הַכֹּחוֹת הַפְּנִימִיִּים** של הנפש, **וְהַהַקְהָלָה** של כל ענייני הנפש, הן החיצוניים והן הפנימיים ו׳גיוסם׳ לעבודת ה׳ **הוּצְרְכָה לִהְיוֹת עַל־יְדֵי מֹשֶׁה דַּוְקָא, בְּחִינַת מ״ה, וּמ״ה דְמ״ה,** כמבואר לעיל בהרחבה **שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אֶפְשָׁר לִהְיוֹת הַמְשָׁכַת אֱלֹקוּת בַּמִּשְׁכָּן כְּמוֹ בִּתְחִלַּת הַבְּרִיאָה,** קודם חטא עץ הדעת כאשר ״עיקר שכינה בתחתונים היתה״ **וּלְמַעְלָה יוֹתֵר,** כאמור שהמשכת האלקות לאחר התיקון והכפרה של החטא, נעלית יותר מאשר זו שהייתה קודם החטא **שֶׁזֶּהוּ עִנְיָן וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם** השראת השכינה באופן הנעלה ביותר.

ביאור בדרך אפשר

1 דְּמֹשֶׁה הוּא בִּבְחִינַת בִּיטּוּל דְמ״ה, וִיתֵירָה מִזֶּה,
2 כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל[67] שֶׁהוּא בִּבְחִינַת מ״ה
3 דְמ״ה[68], וְלָכֵן עַל־יָדוֹ דַּוְקָא אֶפְשָׁר לִהְיוֹת כָּל
4 עִנְיְנֵי הָעֲבוֹדָה בַּמִּשְׁכָּן. וּבָזֶה יוּבָן גַּם מַה
5 שֶׁהַכִּיּוֹר הָיָה עִנְיָן כְּלָלִי בַּמִּשְׁכָּן, כִּי כְּלָלוּת עִנְיַן
6 הַמִּשְׁכָּן הוּא עִנְיַן הַמְשָׁכַת אֱלֹקוּת שֶׁלְּאַחֲרֵי
7 סְלִיחַת הַחֵטְא (שֶׁזֶּהוּ שֶׁהַצִּוּוּי עַל עֲשִׂיַּת הַמִּשְׁכָּן
8 הָיָה לְמָחֳרַת יוֹם הַכִּפּוּרִים[69]), וְהַיְנוּ שֶׁתִּהְיֶה
9 הַהַמְשָׁכָה כְּמוֹ קוֹדֶם הַחֵטְא, וְעוֹד לְמַעְלָה יוֹתֵר,
10 שֶׁהֲרֵי עִנְיַן הַתְּשׁוּבָה הוּא בְּאוֹפֶן דְּכִפְלַיִם
11 לְתוּשִׁיָּה[70]. וְזֶהוּ גַּם כֵּן עִנְיַן הַכִּיּוֹר שֶׁנַּעֲשָׂה
12 מִמַּרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת, שֶׁעִנְיָנוֹ הוּא שֶׁעַל־יְדֵי
13 הַהֶעְלֵם מַגִּיעִים לְמַעְלָה יוֹתֵר בִּבְחִינַת אוֹר חוֹזֵר,
14 כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ גַּם מַה שֶּׁכָּתוּב וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל
15 עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גו׳, שֶׁהוּצְרַךְ לִהְיוֹת קִבּוּץ כָּל
16 הַכֹּחוֹת, הַלְּבוּשִׁים דְּמַחְשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, וְגַם
17 הַכֹּחוֹת הַפְּנִימִיִּים, וְהַהַקְהָלָה הוּצְרְכָה לִהְיוֹת
18 עַל־יְדֵי מֹשֶׁה דַּוְקָא, בְּחִינַת מ״ה, וּמ״ה דְמ״ה,
19 שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אֶפְשָׁר לִהְיוֹת הַמְשָׁכַת אֱלֹקוּת
20 בַּמִּשְׁכָּן כְּמוֹ בִּתְחִלַּת הַבְּרִיאָה, וּלְמַעְלָה יוֹתֵר,
21 שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם.

---

67) ד״ה ויראו את אלקי ישראל פ״ג (לעיל ע׳ 58). 68) ראה תו״א מג״א צט, ג. 69) פרש״י ריש פרשתנו (ויקהל). 70) איוב יא, ו. שמו״ר פמ״ו, א.

המשך ביאור למס׳ סוכה ליום שלישי עמ׳ א

גמרא

מקשה הגמרא: **לֵימָא תִּיהֲוֵי** המשנה **תִּיוּבְתָּא דְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, דְּאִתְּמַר** לגבי מחיצה המתרת לטלטל בשבת, אם עשה מחיצה מפסים רחבים שלשה טפחים ובין פס לפס השאיר שיעור פס, ונמצא ששיעור האויר הפָּרוּץ בין הפסים כְּשיעור העוֹמֵד דהיינו הפסים, **רַב פַּפָּא אָמַר** מחיצה זו מתרת **ומוּתָּר** לטלטל בתוכה, שאין צריך שיהיה העומד מרובה על הפרוץ ובלבד שלא יהיה הפרוץ מרובה על העומד, **וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר אָסוּר** לטלטל על ידי מחיצה זו, שצריך שיהיה העומד מרובה על הפרוץ. ומחלוקת זו שייכת גם לענין סוכה אם צריך שיהיה סכך כשר יותר מהפסול או שדי בכך שאין הפסול מרובה מן הכשר, וקשה לדעת רב הונא בריה דרב יהושע שסובר שמחצה על מחצה פסול, מדוע נקטה המשנה שאם יש ריוח כמותן כשר, הרי באופן זה עדיין אין הסכך הכשר מרובה על הפסול וראוי שתהא הסוכה פסולה מדין פרוץ כעומד. מתרצת הגמרא: **אָמַר לֵךְ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, מַאי כְּמוֹתָן שכתבה המשנה,** אין הכוונה שהאויר שבין השפודין כמותן במכוון, אלא **כְּנֶגְבָּם וְיוֹצֵא** – שהאויר רחב עד כדי כך שדבר הרחב כמותן יוכל ליכנס ולצאת, והיינו כשהאויר מעט יותר מרוחב השפודין, ונמצא שאם ממלא אויר זה בסכך כשר יהא הכשר מרובה על הפסול ואינו מחצה על מחצה.

בס"ד. שיחת ש"פ ויקהל, פרשת שקלים, מבה"ח אדר־שני, ה'תשי"ט.

בלתי מוגה

א. הפסוק[1] "ויקהל משה גו' אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם" — קאי בפשטות על ציווי עשיית המשכן, אלא ש"הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת" (כדרשת רז"ל[2]), כיון שהשבת היא למעלה מהמשכן, אבל עיקר הענין ד"ויקהל משה" הי' בשביל ציווי עשיית המשכן.

ועפ"ז יובן הטעם שהוצרך להיות "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" — דכיון שהמשכן הוא ענין כללי, שהרי ע"י "ועשו לי משכן" נעשה "ושכנתי בתוכם"[3], "בתוך כל אחד ואחד מישראל"[4], לכן הוצרכו כל ישראל להיות נוכחים בשעת הציווי על עשיית המשכן.

ב. עפ"ז יש לבאר ג"כ מ"ש רש"י שהענין ד"ויקהל משה" הי' "למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר", שאז אמר לו הקב"ה "סלחתי כדברך"[5] — כיון שהענין ד"ויקהל משה" מתייחס לציווי עשיית המשכן (כנ"ל), ועשיית המשכן קשורה עם הענין ד"סלחתי כדברך", הסליחה על חטא העגל שהיתה ביוהכ"פ:

המענה "סלחתי כדברך" הי' על בקשתו של משה רבינו מהקב"ה "ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על־פני האדמה"[6], דהיינו שתהי' בישראל השראת אלקות בבחי' הפלאה ("ונפלינו").

דהנה, יש בחי' האלקות המתלבשת בטבע, שאותה משיגים גם חכמי אומות־העולם ע"י ההתבוננות בהעולמות, שהתבוננות זו מביאה (ומכרחת) את ההכרה במציאות אלקות המהווה אותם, ובכללות הרי זה בחי' ממלא כל עלמין, האור המתלבש בעולמות, שמטעם זה אפשר להכריח מציאותו ממציאות העולמות;

אבל "ונפלינו גו'" פירושו — שבישראל יומשך בחי' האלקות המופלא מבחי' ממלא, והמופלא גם מבחי' סובב, שהו"ע המשכת עצמותו ית' ממש[7].

ובקשה זו נתמלאה בשעת עשיית המשכן, שעליו אמר הקב"ה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", שפירוש "ושכנתי" הוא שאני בעצמי הוא השוכן, עצמותו ומהותו, כי ע"י הקמת המשכן נעשית דירה לו ית' בתחתונים, שענין הדירה הוא לעצמותו ומהותו, כמשל דירת האדם, שעצם ומהות האדם דר בדירה, וגם כמו שהוא ערום בלי לבושים, ועד"ז בענין הדירה למעלה[8].

אמנם, כדי שענין זה יבוא לידי פועל — הוצרכו להמתין עד למחרת יוהכ"פ, שבו אמר הקב"ה "סלחתי כדברך":

עד יוהכ"פ — גם לאחר שנסתיימו ארבעים יום השניים, וכבר מחל להם הקב"ה על החטא — לא היתה זו אלא מחילה בלבד, אבל עדיין לא הי' הריצוי דהקב"ה לבני ישראל כמו קודם החטא.

ורק לאחר ארבעים יום האחרונים, כשנפעל ענין הריצוי, שישראל נעשו מרוצים להקב"ה כמו קודם החטא, ועוד יותר מקודם החטא, שהרי ענין התשובה הוא "כפליים לתושי'"[9],

ונוסף לזה היתה אז גם המעלה דאתערותא דלתתא — כדיוק הלשון "סלחתי כדברך", "בשביל מה שאמרת"[10], וכידוע[11] שאתערותא דלעילא הבאה ע"י אתערותא דלתתא היא למעלה מאתערותא דלעילא הבאה מצד עצמה (וזוהי המעלה דיוהכ"פ על חודש ניסן),

---

1) ריש פרשתנו.
2) מכילתא ופרש"י עה"פ.
3) תרומה כה, ח.
4) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.
5) לשון הכתוב — שלח יד, כ. וראה פרש"י תשא לג, יא. ועוד.
6) תשא לג, טז.
7) ראה ד"ה כי תשא דש"פ ויקהל, מבה"ח אד"ש תשי"א פ"ד (תו"מ ח"ב ע' 262 ואילך). וש"נ.
8) ראה תו"מ סה"מ שבט ע' שח. וש"נ.
9) איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.
10) פרש"י עה"פ שלח שם.
11) ראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. ובכ"מ.

הנה רק אז היתה יכולה להיות עשיית המשכן – "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", המשכת עצמותו ית'.

ג. וכשם שבענין הזמן הוצרכה להיות עשיית המשכן למחרת יוהכ"פ דוקא – כן הוא בענין נפשות ישראל, שעשיית המשכן הוצרכה להיות בכחו של משה דוקא, שזהו"ע "ויקהל משה":

ובהקדמה – שתוכן הענין ד"ויקהל גו' את כל עדת בני ישראל" הוא אסיפת והקהלת ("צונויפקלייבן") כל כוחות הנפש והעלאתם למעלה, וענין זה – ביטול והעלאת הנבראים – הוא כלי להענין ד"ושכנתי בתוכם".

אמנם, ידוע שהביטול שבנבראים מצד עצמם אינו ביטול אמיתי, ולכן זקוקים הם לבירור שני[12]. ובירור זה נעשה ע"י משה דוקא, שעליו נאמר[13] "ונחנו מה", דהיינו שעמד בתנועה של ביטול אמיתי, הביטול דבחי' מ"ה[14], ולכן פעל גם בכל בנ"י את ענין ההקהלה והביטול בבחי' מ"ה.

וזהו "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל": עצם הקהלתם של בנ"י, שבנ"י מצד עצמם מתקהלים לעשיית המשכן – אינה מספקת, אלא הקהלתם צריכה להיות ע"י משה דוקא.

ונוסף על פעולתו של משה בענין ההעלאה מלמטה למעלה, לפעול בישראל ביטול אמיתי (כנ"ל) – הנה גם המשכת השכינה מלמעלה למטה היתה בכחו של משה דוקא, כיון שמשה הוא "שושבינא דמלכא"[15], שהוא הממשיך המשכת עצמותו ית' למטה.

ד. אמנם, מבלי הבט על גודל מעלת המשכן, שבו נתקיים הענין ד"ושכנתי בתוכם" – הרי ענין השבת הוא למעלה עוד יותר מענין המשכן (כנ"ל ס"א).

וביאור הענין – ע"ד שמצינו בנוגע להזמן דלעתיד לבוא, שאף שכללותו הוא גילוי עצמותו ית', מ"מ בזה גופא יש ב' מדריגות בכללות[16]: (א) הזמן שבו "אין להם מנוחה . . שנאמר[17] ילכו מחיל אל חיל"[18], (ב) "יום שכולו שבת ומנוחה"[19], שזהו"ע נעלה הרבה יותר, ולכן אין שייך בזה עליות כו'.

ועד"ז הוא החילוק בין ענין המשכן לענין השבת: במשכן ישנו סדר של העלאה מלמטה למעלה – תחלה חצר אוהל מועד, אח"כ אוהל מועד, עד שמגיעים לקדש־הקדשים; משא"כ שבת היא בבחי' מנוחה.

וזהו "ויקהל משה גו'", שכולל ב' ענינים אלו: בכללותו – ענינו הוא הציווי על עשיית המשכן, "ושכנתי בתוכם"; אבל בזה גופא נכללת גם הנקודה היותר פנימית – "שבת ומנוחה".

ה. והנה, דובר כמ"פ[20] שענין החורבן הי' רק בביהמ"ק הגשמי, אבל ביהמ"ק הרוחני שנמצא בכאו"א מישראל, עם פרטי עבודות המשכן ברוחניות – ישנם בשלימות גם עתה.

וזהו שאמרו רז"ל[21] "תפלות כנגד תמידין תקנום" – דלכאורה, הרי הקרבת קרבנות צריכה להיות בביהמ"ק דוקא [שכן, כל זמן ש"לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה"[22] היו יכולים להקריב גם בבמות, אבל מאז ש"באתם גו' אל המנוחה ואל הנחלה" נאסרה ההקרבה בבמות עולמית[23], גם בזמן הגלות], וא"כ, איך יכולה להיות עבודת התפלה שהיא כנגד הקרבנות? – אלא שתחלה צריך האדם לבנות את ביהמ"ק הרוחני שבו, ובבית־מקדש זה יכול הוא להקריב קרבנות, שהו"ע עבודת התפלה.

וכשם שבבנין המשכן בגשמיות הוצרכה להיות ההקדמה ד"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" – כן הוא בנוגע לבנין ביהמ"ק הרוחני (לצורך עבודת התפלה שכנגד הקרבנות, שצ"ל בביהמ"ק הרוחני, כנ"ל), שבהקדמה לזה צריכה להיות העבודה ד"ויקהל גו' את כל עדת בני ישראל".

ו. והענין בזה:

---

12) ראה תו"א וישב כח, ב. ובכ"מ.
13) בשלח טז, ז־ח.
14) ראה תו"א שמות מט, ג. סה"מ תרנ"ד ע' קצה. ועוד.
15) זהר ח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א (ברע"מ). נג, ב. ערה, ב.
16) ראה המשך תרס"ו ע' יב ואילך. ועוד.
17) תהלים פד, ח.
18) ברכות ומו"ק בסופן.
19) תמיד בסופה.
20) ראה גם תו"מ חכ"א ע' 82. ע' 108 הערה 103. ועוד.
21) ברכות כו, א־ב.
22) פ' ראה יב, ט.
23) ראה מגילה יו"ד, א. ספרי פ' ראה שם, ח. אנציק' תלמודית (כרך ג) ערך במה ע' שמ ואילך. וש"נ.

לכל לראש – על האדם להקהיל ולאסוף ("צונויפקלייבן") את כל כחותיו לענין התפלה[24].

עבודת התפלה צריכה להיות לא רק בדיבור בלבד, ואילו המחשבה תהי' עסוקה בענינים זרים מהתפלה, או שבכח המעשה שלו יעשה ענינים אחרים – היפך פס"ד השו"ע[25] שבשעת התפלה וברכת המזון אסור לעסוק בכח המעשה בענינים אחרים, אלא כל לבושי המחשבה דיבור ומעשה שלו צריכים להיות מלובשים בתפלה.

ולא די בכך שהלבושים דמחשבה דיבור ומעשה יהיו עסוקים בתפלה, אלא נוסף לזה עליו להקהיל את כל כחות נפשו – "כל עדת בני ישראל" – גם הכחות הפנימיים דהבנה והשגה, שגם הם יהיו שקועים בתפלה, והיינו, ע"י ההתבוננות כו'.

אמנם, כל זה הוא ענין ההקהלה שהאדם פועל בכחותיו מצד עצמו, וע"פ האמור לעיל, אין זה מספיק עדיין, אלא צריך להיות גם הענין ד"ויקהל משה".

ועינינו ברוחניות – שלא די בכך שהאדם מקהיל ואוסף את כחותיו ועושה מהם מקדש כפי השגתו, אלא צריך להיות גם ענין הביטול למדריגה שלמעלה מהשגתו, וכמודגש בכך שהתחלת עבודת היום היא באמירת "מודה אני לפניך", שהו"ע האמונה שיש בכאו"א מישראל בירושה מהאבות, ובהתאם לכך צריכה להיות ההתמסרות לענין שלמעלה מהשגה, שמקבלים מהאבות ומרבותינו שבכל דור ודור.

וע"י ההקדמה ד"ויקהל משה גו'" – אזי יכול הוא לבנות את המשכן ולהקריב בו קרבנות, שהו"ע התפלה (כנ"ל).

וכשם שבמשכן הגשמי ישנן כמה מדריגות, ועד שבאים אל הנקודה היותר פנימית, שזוהי בחי' "שבת ומנוחה" שלמעלה מחילוקי מדריגות (כנ"ל ס"ד) – כן הוא בתפלה, שיש בה כו"כ עליות, ועד שמגיעים לתפלת שמונה־עשרה, שהיא דוגמת הענין ד"שבת ומנוחה", להיותה בתכלית הביטול (שלכן אומרים קודם התחלת שמו"ע "אד' שפתי תפתח גו'"[26], כי האדם מצ"ע עומד בתכלית הביטול, כך, שלא הוא המדבר, אלא "אד' שפתי תפתח"[27]).

ז. וזוהי הנקודה התיכונה של פרשיות השבוע דחודש זה, החל מפרשת תרומה – שכולן עוסקות בענין עשיית המשכן, שמשכן זה ישנו בכאו"א מישראל, והקמתו היא ע"י הענין ד"ויקהל משה גו'", ועל ידו פועלים את הענין ד"ושכנתי בתוכם".

וכיון שתפלות הם כנגד קרבנות, הרי כשם שבקרבנות נאמר[28] "ריח ניחוח", ש"ריח" הו"ע ההעלאה מלמטה למעלה, שעי"ז נעשה הענין ד"ניחוח", המשכה מלמעלה למטה[29], "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני" (כלשון הספרי[30]) – כן הוא גם ע"י ענין הקרבנות ברוחניות, שעי"ז נעשה "ניחוח", המשכה מלמעלה למטה בכל הענינים הרוחניים, ועי"ז גם בגשמיות, כמ"ש[31] "אם בחוקותי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם גו'", וכל הברכות האמורות בפרשה.

* * *

ח. על הפסוק "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" איתא בזהר[32]:

"אלין גוברין, דכניש לון ואפריש לון לחודייהו". והיינו שמדייק מלשון "עדת בני ישראל", בני ישראל ולא בנות ישראל.

24) ראה פי' מהרז"ו לב"ר פפ"ד, א. וראה גם שיחת י"ט כסלו שנה זו סכ"ט (תו"מ חכ"ד ע' 277). וש"נ.
25) ראה טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סצ"ו. סקפ"ג סי"ב (סי"ד).
26) תהלים נא, יז.
27) ראה ד"ה אדנ' שפתי תפתח די"א ניסן תשי"ב (תו"מ ח"ה ע' 101 ואילך). וש"נ.
28) פינחס כח, ח. ועוד.
29) ראה לקו"ת פינחס עו, א. עז, א. ובכ"מ.
30) עה"פ.
31) ר"פ בחוקותי.
32) ח"ב קצו, ב.

ומבאר בזה ה'אור החיים' הקדוש[33]: "ומן הסתם לא יכחיש שלא נזדמנו הנשים לשמוע דבר ה', ובפרט להביא נדבת המשכן[34], וכן הוא אומר[35] ויבואו האנשים על הנשים, אלא יכוון לומר כי הקהיל האנשים בפני עצמן והנשים בפני עצמן".

והטעם שהוצרכו להיות האנשים בפ"ע והנשים בפ"ע — לא כהטועים שאחד מהם הוא פחות במדריגה, אלא כדי למנוע נסיונות כו'.

ט. ההוראה מענין זה:

ישנם אלו שרצונם להראות "קונצן", ומכניסים עצמם בנסיונות, בטענה שכאשר אין להם נסיונות אין כל "קונץ" בכך שהנהגתם היא כדבעי... ולכן — טוענים הם — יש צורך ללכת למקומות כו', ואעפ"כ להימנע מענינים שאינם כדבעי, ואזי יהי' זה "קונץ"!...

— כ"ק מו"ח אדמו"ר דיבר פעם[36] אודות מי שטוען: וכי "קונץ" הוא לשבת בבית־המדרש? צריכים ללכת ברחוב, ושם להתנהג כדבעי! וממשיך — וכי קונץ הוא ללכת ברחוב בלבד? יש ללכת לתיאטראות כו', ושם להתאפק מלנהוג שלא כראוי, ובכך יראה את "גבורתו" — "איזהו גיבור הכובש את יצרו"[37]! וגם בכך אינו מסתפק, אלא הולך למקומות האסורים משום צניעות כו'; וגם בכך לא די לו, אלא רצונו לנהוג כדברי הגמרא[38] בנוגע לענין התשובה, שצ"ל "באותה אשה באותו פרק כו'"...

והמענה לזה — שאין זקוקים ל"קונצן" שלהם!

כאו"א מישראל מבקש מהקב"ה "ואל תביאנו לידי נסיון"[39], ועאכו"כ שאסור לאדם להביא עצמו לידי נסיון! וכפי שמצינו אפילו בדוד המלך ש"הביא עצמו לידי נסיון ונכשל"[40], ובוודאי שאין תובעים ממנו שיהי' גדול מדוד המלך... די לו אם יהי' מדריגה אחת למטה מדוד המלך!...

וזוהי ההוראה מפרשתנו:

כשהי' צורך להקהיל את ישראל למטרת בנין המשכן, "ושכנתי בתוכם", שזוהי מטרה היותר נעלית, תכלית הכוונה של כל ההשתלשלות, ונוסף לזה היתה ההקהלה ע"י משה רבינו, וזמן ההקהלה הי' למחרת יוהכ"פ, שבו דומין בנ"י למלאכים כו'[41] — הנה לאחרי כל זה, הוצרכו להבטיח שלא להקהיל אנשים ונשים יחד[42].

ומכאן הוראה לכל הזמנים: כאשר מתאספים יחד, לאיזו מטרה שתהי', ולו הקדושה ביותר — אסור להביא עצמם לידי נסיונות, ודוקא ע"י הנהגה זו אפשר לגשת לקיום הענין ד"ושכנתי בתוכם".

* * *

י. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ויקהל משה גו'.

* * *

יא. בנוגע להחדשים אדר ראשון ואדר שני — ישנן כמה דעות[43]: דעה א' — שהעיקר הוא חודש אדר ראשון; דעה ב' — שהעיקר הוא חודש אדר שני; ודעה ג' — שכל החמישים ותשעה או ששים[44] יום חשובים כחודש אחד[45].

---

33) ריש פרשתנו.

34) נזכר גם שהמשכן הי' תיקון על חטא העגל, ואינו ברור (המו"ל).

35) פרשתנו לה, כב.

36) ראה גם תו"מ חי"ב ס"ע 192 ואילך.

37) אבות רפ"ד.

38) יומא פו, ב.

39) נוסח ברכות השחר (מברכות ס, ב).

40) סנהדרין קז, רע"א.

41) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתר"י ס"ט. סתרי"ט ס"ט. וש"נ.

42) ראה גם מכתב כ"ה אייר שנה זו (אג"ק חי"ח ע' שצד), ובהנסמן בהערות שם.

43) ראה תו"מ ח"ב ס"ע 237. וש"נ. וראה גם לעיל ס"ע 70. מכתב ז"ך שבט שנה זו (אג"ק שם ע' קצו).

44) ראה סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 378 הערה 24.

45) ראה ר"ן, רא"ש (ועוד) לנדרים סג, ריש ע"ב.

אמנם, בשבת מברכים ישנן ב' המעלות של שני החדשים – שהרי שבת מברכים כולל את כל ימי החודש אדר שני, ואילו הוא עצמו הוא בחודש אדר ראשון. וכמו יום א' דר"ח אדר שני, שהוא גם יום שלשים באדר ראשון[46].

ולאמיתו של דבר, הרי ימים אלו (שבת מברכים ויום א' דר"ח אדר שני) הם למעלה משני החדשים, כידוע[47] שדבר המחבר שני ענינים הרי הוא למעלה משניהם, שלכן יש בכחו לחברם.

וכיון שענינו של חודש אדר הוא "החודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום־טוב"[48], נמצא, שבשבת מברכים אדר שני וביום א' דר"ח אדר שני, ישנו ענין זה בתוקף יותר.

46) ראה שו"ע אה"ע סקכ"ו ס"ו.
47) ראה תניא אגה"ק סי"ב. ובכ"מ.
48) אסתר ט, כב.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד אד"ר, תשכ"ב
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה אלכסנדר סענדר שי'

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מאחד עשר באדר ראשון, בבשורה הטובה מאשר התקיימו שלשת השיעורים הראשונים בספר תניא קדישא.

ובשלש פעמים הרי לכל הדיעות הוה חזקה, להחזיק ועד לקנין של הגוף ונה"ב ע"י נפש השנית בישראל אשר היא חלק אלקה ממעל ממש, שגם הם יהיו סרים למשמעתה של הנפש האלקית, ובטלים אצלה לגמרי ומרכבה אלי' ועד שיהיו ממולאים מבחינות ולבושי נפש האלקית בלבדם, ולא יעבור זר בתוכם ח"ו (תניא פרק ט') מתאים להשבועה שמשביעין אותו וכו' ועד לאתכפיא ומאתכפיא לאתהפכא מחשוכא לנהורא וממרירו למיתקא, שזהו תכלית ושלימות בריאת העולם, עולם קטן זה האדם ועולם כפשוטו, וכמאמר רז"ל שתכלית בריאת עולם הזה שנשתוקק הקב"ה לבראותו, להיות לו יתי' דירה בתחתונים.

והרי הימים ימי סגולה בענין ימי חדש אדר, אשר נקודתם ימי הפורים, שענינם ונהפוך הוא ועד אשר אפילו עמי הארץ מתייהדים, כי נפל פחד היהודים עליהם, וידוע הפירוש (הרמ"א בס' מחיר יין) שאותו הפחד שפוחדים היהודים, יראת ה' נפל גם על עמי הארץ, ולכל לראש הוא הגוף ונה"ב (ראה לקו"ת ד"ה טוב לחסות) שעי"ז הרי מקיימים מה שקבלו כבר, וכמבואר בארוכה בדרושי פורים.

בכבוד ובפ"ש כל המשתתפים בלימוד האמור אשר שתי המעלות בו, תלמוד תורה דרבים ובחלק התורה דלית תמן מחלוקת וכו' כי אם אדרבה אחדות ועד ליחיד, וכדברי רע"מ (אגה"ק סכ"ו) הידועים,

ובברכה אשר בעגלא דידן נזכה לקיום היעוד של גואל ראשון הוא גואל אחרון רע"מ שם, דעתידין ישראל למיטעם מאילנא דחיי וכו' יפקון בי' מן גלותא ברחמים וכו'.

המצפה לבשו"ט.

לקוטי שיחות פרשת ויקהל כרך יא

א. כבר דובר כמה פעמים[1] שדרכו של רש"י בפירושו על התורה לפרש כל דבר הקשה בפשוטו של מקרא, ובמקום שמתעוררת איזו קושיא בפשטות הבנתם של הכתובים ואין רש"י מפרשה ומיישבה, הרי זה גופא הוכחה שלרש"י אין זו קושיא כלל[2] ולכן אין צריך להעיר עליה ולפרשה, הענין מובן ומתפרש מעצמו.

על פי זה צריך להבין טעמו של רש"י במה שאינו מעיר ביישובן של קושיות פשוטות, לכאורה, המתעוררות בלימוד הפסוקים הראשונים דפרשתינו.

בתחלת הסדרה נאמר "ויקהל משה גו' ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי גו'" - הציווי על שמירת שבת; ותיכף לאחרי זה נאמר ציווי מלאכת המשכן ומקדים עוה"פ[3] "ויאמר משה גו' זה הדבר אשר צוה ה' לאמר קחו מאתכם תרומה גו'", היינו[4] ששניהם הם: א) אמירה, ב) אל כל עדת בני ישראל.

וצריך להבין:

א) למה חילק הציוויים לב' אמירות נפרדות ולא כללם באמירה אחת "ויקהל משה גו' ויאמר אליהם אלה הדברים גו' ששת ימים גו' קחו מאתכם גו'"?

ובפרט: מבואר בפירוש רש"י על הפסוק[5] ששת ימים "הקדים להם אזהרת (איסור מלאכה ב)שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת" - והיינו שהציווי על שמירת שבת כאן אינו אלא הקדמה לה(עיקר) ציווי מלאכת המשכן, פרט בדיני מלאכת המשכן; ועל פי זה[6] קשה יותר למה באו בב' אמירות[7] נפרדות?

ב) מהו דיוק הלשון בהציווי על איסור מלאכה בשבת "(אלה הדברים גו' אשר צוה ה') לעשות אותם (ששת ימים גו')" - לכאורה תיבות "לעשות אותם" מיותרות הן, והוה ליה לכתוב "אשר צוה ה' ששת גו'" (או "אשר צוה ה' לאמר ששת גו'" כברוב המקומות וכבציווי מלאכת המשכן הבא תיכף[8] לאחרי זה)?

ג) הציווי על שמירת שבת כאן אינו על פעולה חיובית - ציווי דקום ועשה, כי אם ציווי למנוע את עצמו מעשיה - שלילת עשיה, ואם כן הרי (לא רק שתיבות אלו מיותרות הן אלא) דלשון עשי' אינו מתאים לזה — ובפרט כשנאמר בסמיכות לציווי מלאכת המשכן, שהוא ציווי (לפעולה) חיובי(ת) — "קחו מאתכם תרומה גו'",

וכלפי לייא - דשם לא כתוב לשון זה (לעשות)[9]?

ד) על פי פירוש רש"י (שהובא לעיל) שעיקר הכוונה באזהרת שבת כאן (אינו להזהיר על כללות ענין שמירת שבת, כי אם) הוא להודיע הפרט להזהיר דמלאכת המשכן אינה דוחה איסור מלאכה בשבת, הוה ליה לצוותם תחלה[10] על מלאכת המשכן ואחר כך[11] יוסיף הפרט, יצווה על השבת "לומר שאינו דוחה את השבת"?

---

1) ראה לקו"ש ח"י ע' 13 ואילך ובהנסמן בהערה 1 שם.

2) כי כשאין תירוץ ע"ד הפשט כותב רש"י: "איני יודע" (תולדות כח, ה. ועוד בכו"כ מקומות — נסמנו בלקו"ש ח"ה ע' 1 בשוה"ג הא' להערה 2).

3) לה, ד ואילך.

4) משא"כ בפ' תשא שהא' — הוא דיבור למשה (לא, א) והב' — אמירה למשה ע"מ שידבר לבנ"י (שם, יב־יג).

5) פרשתנו לה, ב.

6) ובפרט שבפשטות הכתובים מסתבר לומר ש"אלה הדברים" קאי גם (ובעיקר*) על הציווי דמלאכת המשכן - ראה לקו"ש ח"ו ע' 222 ובהנסמן בהערה 7 שם. וראה גם כלי יקר עה"פ.

7) ואף לפי משנ"ת בלקו"ש שם דהציווי על המשכן שונה הוא מהציווי על השבת ולכן מודגש בו ונאמר "זה הדבר אשר צוה ה' לאמר" - שענין מיוחד יש בציווי זה דמלאכת המשכן שצוהו ה' למשה (רק) "לאמר - לי לאמר לכם" (פרש"י), היינו שציווהו רק שימסרהו לישראל אבל הוא בעצמו אינו בכלל הציווי משא"כ באזהרת שבת שנכלל גם משה - עדיין קשה למה כתוב ב"פ "ויאמר", כבפנים, דלכאו' הול"ל "וזה הדבר גו'".

8) בלקו"ש שם נתבאר, דע"פ מ"ש רש"י "לי לאמר לכם" (היינו שציווי זה אינו אלא לאמר לישראל - כנ"ל בהערה הקודמת) מתורץ דמה שלא נאמר הלשון "לאמר" בציווי שבת הוא בכדי שיהי' מודגש יותר הדיוק ד"לאמר" במלאכת המשכן - אבל מ"מ קשה כבפנים (דתיבות "לעשות אותם" לכאו' מיותרות הן).

9) ואף שיש לפרש "לעשות" — לקיים — מ"מ הרי מובן בפשטות שאינו מתאים כ"כ, ובפרט בנדו"ד כבפנים.

10) וכבפ' תשא שם.

11) ברא"ם, דבק טוב, ועוד, כתבו דזהו טעמו של רש"י במ"ש "הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת" - דלא תימא דטעם הסמיכות הוא לומר (להיפך) שמלאכת המשכן דוחה שבת - "כיון דכתוב בתחלה פ' שבת ואח"כ פ' מלאכת המשכן ודאי אותו שכתוב בתחלה הוא עיקר והשני נדחית מפניו".

אבל קשה לפרש כן (וראה גו"א כאן. ובדבק טוב: ויש לפקפק הרבה בזה), שהרי מכיון שכבר מפורש בפ' תשא "אך את

*) ראה ראב"ע כאן.

ה) יתירה מזו: הרי זה היפך הסדר ששמע משה ציוויים אלו מפי הקב"ה: בתחלה היה הציווי על מלאכת המשכן[12], ובהמשך לזה האזהרה שאיסור מלאכה בשבת אינו נדחה מפני מלאכת המשכן כמו שכתוב[13] "אך את שבתותי תשמרו גו'", וכפירוש רש"י "אל יקל בעיניך לדחות את השבת מפני אותה מלאכה (- מלאכת המשכן)" ו"אף על פי שתהיו רדופין וזריזין בזריזות המלאכה, שבת אל תדחה מפניה ((כי) כל אכין ורקין מיעוטין[14] למעט שבת ממלאכת המשכן)".

ב. והביאור בזה: בשעת ציווי מלאכת המשכן כשחזר משה וציווה על אזהרת שבת "לומר שאינו דוחה את השבת" הנה עם היות שנאמר לו עתה ציווי מיוחד על זה (בפרשת תשא), מכל מקום כשמסר אזהרה לבני ישראל אמר להם הציווי הראשון והעיקרי בזה – אזהרת שבת שבעשרת הדברות[15]. ודייק והדגיש שהוא ציווי שנאמר להם בעשרת הדברות בכדי לנמק למה לא נדחה איסור מלאכת שבת מפני מלאכת המשכן.

הציוויים שנאמרו בעשרת הדברות, חשיבות מיוחדת להם: א) בעשרת הדברות כתוב[16] "וידבר אלקים את כל הדברים האלה", ופירוש רש"י: שאמר הקב"ה עשרת הדברות בדבור אחד – ולפי זה נמצא שכל עשרת הדברות (ולא רק ב' דברות ראשונות) שמעו בני ישראל מפי הקב"ה[17], ב) גם כאשר "חזר ופירש . . כל דבור ודבור בפני עצמו"[18], הנה עם היות שאז "לא שמעו מפי הגבורה אלא אנכי ולא יהיה לך" ושאר הדברות היה "משה מדבר ומשמיע . . לישראל"[19] מכל־מקום יש גם בחזרה זו (של משה) מעלה וחשיבות מיוחדת לגבי שאר ציוויי התורה ששמעו מפי משה (כולל הציוויים דפרשת תשא), כי הרי זה פירוש הדיבור ששמעו מפי הקב"ה (בדבור אחד[20]). ג) העשרת הדברות נאמרו בקול גדול וראו את הקולות[21]. ד) על כל דיבור ענו הן כו'[22]. ה) העשרת הדברות נאמרו במעמד כל ישראל יחד, ומזה - שענין מיוחד בציוויים אלו ולכן נאמרו לכל ישראל, אנשים ונשים[23] וכו' (כולל משה אהרן והזקנים) ביחד[24].

[ועוד ענין בזה: בהציווי על שמירת שבת שבעשרת הדברות נכלל (ונכפל) גם הציווי ד"מרה" וכמו שנאמר (בעשרת הדברות בפרשת ואתחנן[25]) "כאשר צוך ה' אלקיך" ופירש רש"י: כאשר צוך קודם מתן תורה במרה].

ולכן חזר משה על הציווי שבעשרת הדברות מכיון ד(נוסף על עצם החשיבות שבציווי זה) בזה אמר להם הביאור (בפשוטו של מקרא[26]) למה אין מלאכת המשכן דוחה שבת:

אף שמלאכת המשכן הוא ענין עיקרי כמו שאמר הקב"ה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"[27]

שבתותי גו'. ופרש"י "למעט שבת ממלאכת המשכן" (כדלקמן בפנים), הרי מוכרח לומר שהסמיכות באה לומר שמלאכת המשכן אינה דוחה שבת.

ומ"ש רש"י "הקדים כו'" - ראה רא"ם בשם י"מ "הקדים לאו דוקא אלא קושטא דמילתא נקט". וראה לקמן הערה 29.

12) וכלשון הכתוב עצמו (בפ' תשא) "אך גו'", וכבפנים (וראה גם פרש"י שם: אע"פ שהפקדתיך כו').

13) תשא לא, יג.

14) ברמב"ן שם הקשה על פרש"י. וראה מפרשי רש"י בתירוץ קושייתו.

15) יתרו כ, ח ואילך.

16) שם, א.

17) וראה צידה לדרך (על פרש"י שם) דלרש"י, אף שנאמרו כולם בדבור א', מ"מ שמעו ישראל והבינו את הדברות.

18) פרש"י יתרו שם.

19) פרש"י שם יט, יט. וראה חזקוני (שם כ, א): פרש"י מלמד שאמר הקב"ה את כל הדברות . . כלומר בתחלה אמרן הקב"ה בבת אחת . . מלמד שחזר המפרש ופי' כל דבור ודבור . . אנכי ולא יהי' לך חזר ופי' הקב"ה ולא הי' להם יכולת לסבול . . ובא משה וחזר ופי' משם ואילך כל דבור ודבור . . ומה שפרש"י מלמד שחזר ופירש קאי אהקב"ה וקאי אמשה פי' כל א' וא' חזר ופי' חלקו מהדברות.

20) ובפרט לפי הפי' (רבינו ברוך הובא ברבעה"ת. רא"ם, משכיל לדוד, צידה לדרך (- בדעת רש"י). ועוד) שבחזרה על הדברות חזר גם הקב"ה בעצמו ופירש (בשבילם) כל דבור ודבור (אלא שישראל לא שמעו (בעת חזרה זו) את כל העשה"ד (לבד אנכי ולא יהי' לך) מפיו של הקב"ה, כ"א מפיו של משה).

ולהעיר שבצידה לדרך לפרש"י (שם יט, יט) כ' שגם מה שדיבר משה הי' זה עם קולו של הקב"ה.

השיטות באופן אמירת ושמיעת עשה"ד - ראה תו"ש ליתרו (כ, א) ס"ח ובמילואים שם (נזכר לעיל בע' 94 הערה 35).

21) ואתחנן ה, יט. יתרו כ, טו.

22) רש"י יתרו שם, א. מכילתא עה"פ.

23) ובפדר"א פמ"א דגם לנשמות של כל הדורות.

24) ולא כמו שאר המצוות שנאמרו למשה והוא מסרם קודם לאהרן ואח"כ לזקנים ורק אח"כ לכל ישראל (רש"י תשא לד, לב – מעירובין נד, ב).

25) ה, יב.

26) ראה ספורנו (תשא לא, יד): ראוי שלא תדחה השבת מפני מלאכת המשכן, כי קדש היא לכם במ"ע, מחללי' מות יומת במל"ת, ואין ראוי לדחות עשה ול"ת . . כדי לקיים עשה של מלאכת המשכן. וראה רא"ם, גו"א וכלי יקר כאן (וראה ג"כ תו"ש כאן אות ח).

27) תרומה כה, ח.

שעל ידי המשכן תשרה השכינה בישראל, מכל־מקום מובן שאי אפשר שציווי זה שנצטוו עכשיו מפי משה, ידחה מצות שבת שהיא אחת מעשרת הדברות ששמעו כל אחד ואחד מישראל מפי הקב"ה עצמו.

ג. ודבר זה (שהאזהרה על איסור מלאכה בשבת הוא ציווי ששמעו בעצמם מפי הקב"ה בעשרת הדברות), מבואר בדיוק הלשון "(אשר צוה ה') לעשות"[28]: בעשרת הדברות נצטוו (לא רק על איסור (ושלילת) מלאכה בשבת, כי אם גם) "זכור את יום השבת לקדשו", והיינו ציווי חיובי, וכפירוש רש"י "תנו לב לזכור תמיד את יום השבת כו'", ובנוגע לציווי זה מתאים שפיר הלשון "לעשות" - עשיה בפועל.

ולכן נחלקו הציוויים על אזהרת שבת ועל מלאכת המשכן בב' אמירות נפרדות (- ב' פעמים ויאמר גו'), מאחר שב' ציוויים אלו הם מב' סוגים נפרדים לגמרי: הציוויים על אזהרת שבת הוא חזרתו של משה על דיבור ששמעו כולם יחד מפי הקב"ה, והציווי על מלאכת המשכן הוא מה ששמע משה לבד מפי הקב"ה, והוא שציווהו לבני ישראל - ולכן, להיותם מב' סוגים חילקם לב' אמירות.

ועל פי הנ"ל מובן למה הקדים משה ציווי ואזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן (הגם שהציווי על שבת הוא פרט באופן מלאכת המשכן) כי

[נוסף על שזהו הסדר איך ששמעו הציוויים מפי הקב"ה (דהרי זהו הציווי על שבת ששמעו כבר בעשרת הדברות כנ"ל)]

על ידי זה רמז על המעלה והחשיבות המיוחדת בשבת שהוא קדום (במעלה) לציווי מלאכת המשכן[29], ומטעם חשיבותו המעולה אינו נדחה מפני מלאכת המשכן.

ד. ההוראה מכל זה בעבודת האדם:

עם היות דציווי ואזהרת איסור מלאכה בשבת כאן הוא רק פרט בהציווי דמלאכת המשכן ("לומר שאינו דוחה את השבת"), בכל זאת עשאו משה ענין עיקרי בפני עצמו והזהירם באמירה מיוחדת בפני עצמה; ומשום זה חזר על האזהרה שבעשרת הדברות בה נצטוו מפי הקב"ה על עצם ענין שמירת שבת (ולא כהציווי דפרשת תשא שבו נאמר הציווי רק בקשר למלאכת המשכן).

ויתירה מזו: משמעות הכתוב "ויקהל משה וגו' ששת ימים גו'" ורק אחר כך "ויאמר משה גו' קחו מאתכם גו'" משמע[30] שהקהלת כל עדת בני ישראל היתה בעיקר בשביל אזהרת שבת, ורק אחר כך אמר להם גם כן ציווי מלאכת המשכן שעל ידי זה יהיה "ושכנתי בתוכם" שתשרה שכינה ביניהם.

ומזה הוראה באופן וגודל הענין ד"לאפרושי מאיסורא"[31]:

גם כאשר הוא עסוק בענינים הכי נעלים, ועד - בענין הכי עיקרי דהשראת השכינה (שזהו ענין בנין המשכן), הנה בשעת מעשה - ועוד קודם לזה, צריך לדעת וליזהר עד קצה האחרון ממעשה האסור, אף שעל ידי מעשה זה (לולא האיסור שבזה) אפשר שתוקדם השראת השכינה אצלו.

(משיחות שבת פרשת ויקהל תשל"ג)

---

28) וי"ל שזה מודגש גם במה שאמר משה כשמסר הציווי דמלאכת המשכן: "זה הדבר אשר צוה ה' לאמר" – דלכאורה פשיטא דהקב"ה ציווהו ע"מ למוסרו לבנ"י ("לאמר") - כי בזה מודגש דמחולק הוא מהציווי שקדמו: ציווי מלאכת המשכן לא שמעו בנ"י מפי הקב"ה (כ"א "לאמר - לי לאמר לכם"), משא"כ הציווי דשבת, כבפנים.

אבל אי"ז מספיק, שהרי ידוע (ומובן) הוא שהציווי דמלאכת המשכן לא שמעו בנ"י מהקב"ה אלא ממשה, ואין צורך להוסיף תיבת "לאמר" (דמיותרת היא) בשביל זה לחוד.

ועוד ועיקר: עדיין לא יתורץ מ"ש "זה הדבר אשר צוה ה' לאמר" – דמשמע דרק ציווי זה הי' "אשר צוה ה' לאמר" (ודוחק לפרש דבא לשלול רק הציווי דשבת הנאמר לפנ"ז).

ועכצ"ל כמשנ"ת בלקו"ש ח"ו שם דהכוונה (העיקרית) היא שציווי דמשכן נאמר למשה רק בכדי "לאמר לכם" (כנ"ל הערות 7, 8).

29) וי"ל שזהו דיוק לשון רש"י "הקדים כו'" – להורות ולהדגיש הקדימה במעלה, כבפנים. וראה לעיל הערה 11.

30) ולהעיר מלשון היל"ש (ריש פרשתנו): "מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנא' בראשה ויקהל אלא זאת בלבד אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת".

31) וכמחז"ל (שבת מ, ב) לאפרושי מאיסורא שאני. ועיין שו"ע אדה"ז חאו"ח סו"ס פה "כמו להפריש".

בראשית ט, כז - יפת אלקים ליפת וישכן באהלי שם ויהי כנען עבד למו

עא

ביאור כפל לשון "יפת - ליפת" ד"יון" הוא תפארת דקליפה, והוא כנגד תפארת דקדושה שופריה דיעקב, ויוסף שהי' "יפת תואר וגו'"

יון הוא יופיפותו של יפת, שע"ז כתיב יפת אלקים ליפת[1] כדרז"ל.

יו"ן בהיפך הוא נו"י, שפירוש יפת הוא נו"י.

יפת הוא תפארת[2] קו האמצעי, בקדושה הוא שופריה[3] דיעקב[4], וכן יוסף – ברית[5], הי' יפת[6] תאר ויפת מראה.

ובלעומת זה[7] הוא יון קו האמצעי דקליפה.

והיינו כפל דיפת.

יפת ליפת,

הלעומת דשופרי' דיעקב, ויפה תואר ויפה מראה דיוסף[8].

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד רי

עב

ביאור גמרא ע"ז (ח:) שלחו להו רומאי ליוונאי וכו' - יון הוא יופיפותו של יפת, ג' מיני חכמות בעולם, א) טבעית, ב) לימודית, ג) חכמה מה שלמעלה מהטבע, ולמעלה מכולם חכמת התורה

כי[9] אתא רב דימי אמר תלתין ותרין קרבי עבדי רומאי בהדי יוונים ולא יכילו להו רומאי ליוונים, עד דשתפינהו לישראל בהדייהו כו', שלחו להו רומאי ליוונאי עד האידנא עבדינן בקרבא השתא נעביד בדינא, מרגלית ואבן טבא איזה מהן יעשה בסיס לחבירו, שלחו להו מרגלית לאבן טבא. אבן טבא ואינך איזו מהן יעשה בסיס לחבירו, אבן טבא לאינך. אינך וספר תורה איזה מהן יעשה בסיס לחבירו, אינך לספר תורה, שלחו להו א"כ אנן ישראל בהדן וספר תורה גבן, כפו להו.

עבודה זרה ח:

---

1) מגילה ט: יפת אלקים ליפת, יפיותו של יפת יהא באהלי שם. ופרש"י: יפיותו של יפת, הוא לשון יון, לשונו יפה משל כל בני יפת.

2) ראה לקמן סימן עב, הערה 5, דמבואר מהאריז"ל דהד' גליות, "בבל, מדי, יון, אדום" כנגד ד' אותיות שם הוי', וגלות "יון" כנגד אות ו', בחי' ז"א, דבכללות הוא מדת התפארת – קו האמצעי, הכולל כל המדות כידוע. (ראה כאן הערה 5).

3) בבא מציעא פד. "שופרי' דיעקב מעין שופרא דאדם הראשון". זוהר חלק א' דף לה, א.

4) יעקב הוא בחי' תפארת: ראה זהר חלק א' דף קנז, ב. חלק ג' דף שב, א. לקוטי תורה פ' ואתחנן ה, ב. תורה אור פרשת נח יא, א.

5) פירוש: כידוע מ"ש (בראשית לז, א) "אלה תולדות יעקב יוסף", דיעקב הוא מדת התפארת – רחמים, ובתיקוני זהר בהקדמה (יז, ב) פתח אליהו, "תפארת גופא, "יסוד סיומא דגופא", ותפארת אות ו' מהשם "כי ו' מדות דז"א נרמזים באות ו' שבשם, הנה בפרט הוא בתפארת אות אמת בזהר ר"פ ויקרא*, מפני שהתפארת כולל כל הו' קצוות (לקוטי לוי יצחק אגרות קודש עמוד רמ).

וראה לקוטי לוי יצחק, לקוטים על מאחז"ל עמוד קמד וז"ל: והנה בהששה מדות דז"א, שזהו שז"א הוא אות ו' שבשם הוי', שאות ו' מספרו ששה דהיינו הששה מדות. שבזה שני בחי'.

א', הששה מדות שהם בתפארת דז"א, כי תפארת כולל כל הו' מדות שזהו שתפארת הוא אות אמת דהיינו אות ו' כמ"ש בזהר ר"פ ויקרא* ע"פ ונתתים לי אות אמת דא ו' ע"ש.

ב', הששה מדות כמו שהם ביסוד ז"א כי יסוד כולל ג"כ כל הו' מדות, כידוע שיסוד הוא ג"כ אות ו', דהיינו אות ו' דמלוי הו', הו' עצמו הוא תפארת יעקב, וו' המלוי ו' זעירא הוא יסוד יוסף. ותפארת נקרא עשיר שמאיר בהו בחי' בינה, כי בינה מגעת עד החזה, ויסוד נקרא דל שאין מאיר בו בחי' בינה, כמו שיוסף הי' יתום מאמו. ע"ש.

ואות ו' יש במבטא עוד אות ו' כזה וָ"ו, והאות ו' השני הוא כנגד יוסף, בחי' יסוד שהוא מדת השישית אות ו', (ויוסף בגי' ו' פעמים הוי' כידוע), וזהו שיוסף ברית הוא ג"כ הדרא (יופי) דגופא, דגוף וברית כחד חשבינן (ראה זוהר פ' פנחס דף רלה ע"ב. תורת מנחם – ספר המאמרים ה'תשי"ז עמוד קיד ואילך).

*) מובא לעיל סימן מז הערה 5. וראה שם מרשימות מכ"ק אדמו"ר זי"ע חוברת קסט.

6) בראשית לט, ו "ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה".

7) ראה בפנים בתורה לוי יצחק ד"יון" בגי' ששים ושש, והוא לעומת וכנגד מ"ש (בראשית מו, כו) "כל הנפש הבאה ליעקב... כל נפש ששים ושש" ע"ש.

8) ראה גם סימן הבאה.

9) [תרגום ללה"ק] כשבא רב דימי (מארץ ישראל) אמר ל"ב מלחמות עשו הרומים עם היוונים, ולא יכלו הרומים לנצח את היוונים, עד דהרומים לקחו עמהם ישראל בשותפות וכו' (כנגד היוונים), שלחו להם הרומים ליוונים, עד עכשיו עשינו ע"י מלחמות, עכשיו נעשה בדין, (ומה הדין) אם יש מרגלית ואבן טובה איזה מהן יעשה בסיס לחבירו? שלחו להם, מרגלית (תיעשה בסיס) לאבן טובה, (שהיא יקרה ממנו). חזרו ושאלו, אם היתה אבן טובה רגילה ואינך (שהיא אבן יקרה מאד), איזה מהן יעשה בסיס לחבירו? והשיבו, אבן טובה לאינך. ושוב שאלו הרומים, אם היו אינך וספר תורה איזה מהן יעשה בסיס לחבירו, והשיבו אינך לספר תורה. שלחו להם הרומים, אם כן הרי אנו ספר תורה אצלנו וישראל אתנו (דע"י בנ"י שעמנו בשותפות הרי ס"ת אצלנו), "כפו להו", דכפו הרומים היוונים ולקחו מהם את השלטון.

לה, ג – לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת

א. טוב טעם למה שיבחר אלקים היום הז' לתת לנו... מצות השבת רמז גדול והוא לעולם הבא שהוא עולם שכולו טוב, וזה השבת דמיון מה אליו כמ"ש ז"ל שבת א' מס' מעולם הבא וכן שנו במכילתא לדעת כי אני ה' מקדשכם לעולם הבא כגון קדושת שבת שהוא מעין עולם הבא, וכן הוא אומר מזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת...

ורמז לשבת הגדול שהוא עולם המנוחה אמר לא תבערו אש בכל מושבותיכם כי עם היות המצוה כפשוטה יש בה רמז, כי אין ביד האדם להדליק נר נשמתו בעה"ב אם לא קדמה לה האורה בעה"ז כי היום לעשותם ולא למחר לעשותם.

יפה עינים

ב. [של"ה] דף של"ד ע"א לא תבערו אש כדאיתא בגמרא במקום שחילול שבת מצוי דליקה מצוי' ובזכות שבת זוכין לגאולה ובאש עתיד לבנות כמ"ש אהי' לה חומת אש עכ"ל. ועמ"ש סד"ה והי' מספר בנ"י שעכשיו רוח שהוא חכמה הוא למעלה מבחי' אש שהוא בינה ולעתיד ע"י התשובה שהיא יסוד האש יתעלה בחי' אש להיות למעלה מבחי' רוח וע' מזה בתניא פרק חמשים בענין שלע"ל יהיו הלוים כהנים, ולכן לעתיד באש אתה עתיד לבנותה.

אור התורה חלק חמישי שמות – פ' ויקהל עמוד ב'קנ

ג. אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם וגו'. ע"ד מוסר השכל, כבר רמזתי בקונטרס קנה חכמה בפ' תרומה רמזים בעשיית המשכן המרמזים איך יתנהג האדם עם בוראו, ועיין בקונטרס הדרשות רמזים בענין המנורה.

וגם כעת הארכתי בענין הקרש עם שני אדנים הרומז לבן אדם שיש לו שני אדונים יצ"ט ויצה"ר ומ"מ שניהם תחת הקרש האחד שהם תחתיו אם ירצה יתנהג בהם כרצונו לעבודת בוראו ע"ד ואתה תמשל בו (בראשית ד, ז), ועי"ז יחדיו יהי' תמים שבשניהם עובד ה' בכל לבבך בשני יצריך (כברכות נ"ד ע"א).

והנה האפוד המכפר על ע"ז (ערכין ט"ז ע"א) וחשב אפודתו אשר עליו כמעשהו פי' שמחשבתו של ע"ז הרי הוא כעושה מעשה כידוע (קידושין מ' ע"א).

ושתי כתפות חוברת לו הם שני עבירות תכופות וסמוכות לע"ז הם גילוי עריות ושפיכת דמים, ועיין עוד מ"ש לקמן אי"ה בפרשת פקודי בענין ווים לעמודים.

והנה העיקר שיקחו מוסר מעשיית המשכן וכל כליו ויהי' הם בעצמם בהתנהגותם כן. וידוע כשישראל עושים רצונו של מקום יעמדו זרים ורעו צאנם מלאכתן נעשית ע"י אחרים (ברכות ל"ה ע"ב), וכל יום נקרא שבת ששבתו ממלאכתן ועובדים ה', אמנם בשבת עצמו נתוספת הקדושה עד שאפילו עונג הגופניי הוא כולו קדש ולכן כ"ע מודים דבשבת בעינן נמי לכם דכתיב וקראת לשבת עונג (פסחים ס"ח ע"ב).

וזהו אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, פי' דברים של מלאכת המשכן צוה ה' לעשות ולתקן בהם את ישראל שיהי' תבנית המשכן וכליו לזכרון בין עיניהם שיהיו כמותו ועי"ז ששת ימים יעשה מלאכה ע"י אחרים וביום השביעי יהי' לכם קדש, פי' שגם תאות הגוף הנקרא לכם יהי' קדש, ואז יקראו שבת שבתון לה' בכפל כי השבוע כולו נקרא שבת אלא שעתה הוא שבת שבתון כפולה.

ולא תבערו אש היצר בכל מושבותיכם, והארכתי בענין ופרשתי בזה משאחז"ל בב"ק ס' ע"ב פתח בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו שלם ישלם המבעיר את הבערה, להורות שאשו משום חציו וגו' אני שהצתי אש בציון וגו'.

לפע"ד הכוונה ע"ד דכתיב (מיכה ד' ו') ואשר הרעותי, הניח היצה"ר קצת אצל ישראל גם במתן תורה להתאוות לנשיהם וע"י שהי' לו אחיזה במקצת הטעם לעשות העגל ע"י שהראה להם משה מת והתגרה בם עד שנחרבו ב' מקדשות, והנה כביטול גרם כל זאת שהצית אש היצר בנו ואף שיהי' סבה רחוקה מ"מ הרי אמרו אשו משום חציו ע"כ עליו לבנותו ודו"ק.

תורת משה – חתם סופר

המשך ביאור למס' סוכה ליום שבת קודש עמ' א

1 להשמיענו שפַּסָּל היוצא כשר, **אֶלָּא לִסְכָךְ פָּסוּל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה**
2 **בְּסוּכָּה קְטַנָּה** – סוכה שהיא שבעה על שבעה טפחים, והסכך
3 הכשר אינו על כולה, אלא חלקה מסוככת בסכך פסול, וקא
4 משמע לן הברייתא שמצטרף הסכך הפסול להשלים לשיעור
5 הכשר סוכה. מבארת הגמרא: **וּמַאי יוֹצֵא** – מה כוונת הברייתא
6 באומרה 'יוצא', הרי גם לפי ביאור זה אין הסכך יוצא מהסוכה,
7 אלא כוונת הברייתא **שיוֹצֵא מְתוֹרַת סוּכָּה** – שאינו מסוכך במין
8 הכשר לסיכוך. מקשה הגמרא: **מַתְקִיף לָהּ רַב הוֹשַׁעְיָא,** מה
9 החידוש שסכך פסול מצטרף להשלים שיעור הסוכה, הרי אף אם
10 **לֹא יְהֵא** דין הסכך פסול **אֶלָּא אֲוִיר** שהוא חמור ממנו, שהרי אויר
11 פוסל בשלשה וסכך פסול פוסל בארבעה, **וְאֲוִיר פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה**
12 **טְפָחִים בְּסוּכָּה קְטַנָּה מִי פָּסִיל** – וכי הוא פוסל, הרי הסוכה כשרה
13 מדין לבוד, וכל שכן שסכך פסול אינו פוסל את הסוכה. מתרצת
14 הגמרא: **אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא** לרבי הושעיא, החידוש הוא שזֶה –
15 סכך פסול **מִצְטָרֵף** לשיעור הכשר סוכה **וְיֵשְׁנִים תַּחְתָּיו,** מה שאין
16 כן **וְזֶה** – אויר אמנם **מִצְטָרֵף** לשיעור הכשר סוכה, אולם **וְאֵין יְשֵׁנִים**
17 **תַּחְתָּיו,** וזה מה שאמרה הברייתא שנידון בסוכה ממש ומותר לישן
18 תחתיו. שואלת הגמרא: לדבריך שאין ישנים תחת אויר, איך
19 מצטרף להשלים שיעור הכשר סוכה – **וּמִי אִיכָּא מִידֵּי דְּאִצְטְרוּפֵי**
20 **מִצְטָרֵף** – שמצטרף להשלים לשיעור, **וְהוּא עַצְמוֹ אֵינוֹ כָּשֵׁר** לסכך
21 בו. עונה הגמרא: **אָמַר רַבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְיָשִׁב, אִין** – אכן יש דברים
22 שאינם כשרים, ובכל זאת מצטרפים להשלים.

◆ יום ראשון ט"ז אדר א' ◆

לה (א) **וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשֹׂת אֹתָם:**

א וְאַכְנֵשׁ מֹשֶׁה יָת כָּל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן אִלֵּין פִּתְגָּמַיָּא דִּי פַקֵּד יְיָ לְמֶעְבַּד יָתְהוֹן:

רש"י◄ **וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה • לְמָחֳרַת יוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּשֶׁיָּרַד מִן הָהָר, וְהוּא לְשׁוֹן הִפְעִיל שֶׁאֵינוֹ אוֹסֵף אֲנָשִׁים בַּיָּדִים, אֶלָּא הֵן נֶאֱסָפִים עַל פִּי דִּבּוּרוֹ, וְתַרְגּוּמוֹ: וְאַכְנֵשׁ.**

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות ו עמ' 210)

לְמָחֳרַת יוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּשֶׁיָּרַד מִן הָהָר (רש"י לה, א) יֵשׁ לִשְׁאֹל, מַדּוּעַ לֹא מָסַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת צִוּוּי הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן מִיַּד עִם רִדְתּוֹ מִן הָהָר, אֶלָּא הִמְתִּין לְמָחֳרַת יוֹם כִּפּוּר. וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁמִּיָּד לְאַחַר יְרִידָתוֹ מִן הָהָר, כְּשֶׁבִּיָּדָיו הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת וּבְפִיו בְּשׂוֹרַת 'סָלַחְתִּי' – לֹא הָיָה זֶה הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן לִמְסֹר לְיִשְׂרָאֵל צִוּוּיִים חֲדָשִׁים, שֶׁכֵּן הֵם הָיוּ שְׁקוּעִים כָּל כָּלָם בְּקַבָּלַת הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ וּבִבְשׂוֹרַת הַסְּלִיחָה.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (על־פי לקוטי־שיחות חלק טז, עמוד 458 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

טַעַם כְּפִילוּת פְּרָטֵי בְּנִיַּת הַמִּשְׁכָּן

בְּפָרָשִׁיּוֹת וַיַּקְהֵל־פְּקוּדֵי יָשְׁנָהּ תְּמִיהָה גְּדוֹלָה:

אַחֲרֵי שֶׁמְּפֹרָט בַּכְּתוּבִים עַל צִיּוּוּי ה' לְמֹשֶׁה אוֹדוֹת בְּנִיַּת הַמִּשְׁכָּן בְּפַרְשִׁיּוֹת תְּרוּמָה וּתְצַוֶּה, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּתוּב 'וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכָל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה' וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וּמַדּוּעַ מְפֹרָטִים שׁוּב בַּכְּתוּבִים כָּל הַפְּרָטִים דִּבְנִיַּת הַמִּשְׁכָּן?

וְיֵשׁ לוֹמַר הַבֵּאוּר בָּזֶה בְּפַשְׁטוּת:

מָצִינוּ בֶּאֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם שֶׁכָּפְלָה הַתּוֹרָה אֶת הַמְּאֹרָעוֹת שֶׁאֵרְעוּ עִמּוֹ, וּפֵירֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁזֶּהוּ מִצַּד שֶׁ"יָּפָה שִׂיחָתָן שֶׁל עַבְדֵי אָבוֹת מִתּוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים", וְהַיְנוּ שֶׁדָּבָר הֶחָבִיב לִפְנֵי הַקָּבָּ"ה, הֲרֵי מִצַּד חֲבִיבוּתוֹ כּוֹפֶלֶת הַתּוֹרָה אֶת סִפּוּרוֹ.

דְּעוֹמֶק הַפֵּרוּשׁ בָּזֶה הוּא, דְּלִפְעָמִים אֲפִילוּ "שִׂיחָה" שֶׁאֵינָהּ כּוֹלֶלֶת הוֹרָאוֹת וְדִינִים - "תּוֹרָה", אֶלָּא רַק סִפּוּר הַמְתָאֵר מַצָּב אוֹ פְּעֻלָּה, הִנֵּה אִם חֲבִיבָה הִיא אֵצֶל הַקָּבָּ"ה הֲרֵי הִיא נִכְפֶּלֶת בַּתּוֹרָה.

וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁעַל־דֶּרֶךְ־זֶה כָּאן, דְּזֶה שֶׁהַתּוֹרָה כּוֹפֶלֶת אֶת פְּרָטֵי בְּנִיַּת הַמִּשְׁכָּן, זֶהוּ מִצַּד חֲבִיבוּתוֹ לִפְנֵי הַקָּבָּ"ה. דְּמִכֵּיוָן שֶׁעַל־יְדֵי בְּנִיַּת הַמִּשְׁכָּן נִהְיְתָה הַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה אֵצֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם", וּבִפְרָט שֶׁהָיָה בָּזֶה "עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל שֶׁוּתַּר לָהֶם הַקָּבָּ"ה עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל" (פירש"י פקודי לח, כא), הִנֵּה פָּרָשָׁה זוֹ חֲבִיבָה הִיא בְּיוֹתֵר אֵצֶל הַקָּבָּ"ה.

וְאַף שֶׁאֵין הַפָּרָשָׁה כּוֹלֶלֶת אֲפִילוּ הַדִּינִים אֵיךְ לִבְנוֹת הַמִּשְׁכָּן, אֶלָּא תֵּאוּר בְּנִיַּת וַעֲשִׂיַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּשְׁכָּן, הִנֵּה מִצַּד חֲבִיבוּתָהּ "יָפָה שִׂיחָתָן", אֲפִילוּ מִ"תּוֹרָתָן", וְנִכְפֶּלֶת בַּתּוֹרָה.

(ב) **שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן לַיהוָה כָּל־הָעֹשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוּמָת:**

ב שִׁתָּא יוֹמִין תִּתְעֲבַד עֲבִדְתָּא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יְהֵי לְכוֹן קוּדְשָׁא שַׁבָּא שַׁבָּתָא קֳדָם יְיָ כָּל דְּיַעְבֵּד בֵּה עֲבִדְתָּא יִתְקְטֵל:

רש"י◄ **שֵׁשֶׁת יָמִים • הִקְדִּים לָהֶם אַזְהָרַת שַׁבָּת לְצִוּוּי מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת.**

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

לה (א) וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה. מֵאַחַר שֶׁצִּיּוּוּי הקב"ה לְמֹשֶׁה עַל מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן הָיָה בְּאַרְבָּעִים יוֹם הָאַחֲרוֹנִים שֶׁהָיָה מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי, וְאַרְבָּעִים יוֹם אֵלּוּ נִגְמְרוּ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּאָמוּר בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת (רש"י שם לד, כט), נִמְצָא שֶׁהִקְהִיל מֹשֶׁה אֶת הָעָם **לְמָחֳרַת יוֹם־הַכִּפּוּרִים, כְּשֶׁיָּרַד מִן הָהָר** עִם הַלּוּחוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת, וּמִיָּד לַמָּחֳרָת הִקְהִילָם וְהִתְחִיל לְצַוּוֹתָם עַל עֲשִׂיַּת הַמִּשְׁכָּן. **וּלְשׁוֹן** 'וַיַּקְהֵל' **הוּא לְשׁוֹן 'הִפְעִיל'**, וּפֵרוּשׁוֹ: צִיָּה עַל הָעָם לְהִקָּהֵל; וְאֵינוֹ לְשׁוֹן 'וַיִּפְעַל', שֶׁכָּנַס וְצִבֵּר אֶת הָעָם יַחְדָּיו, **שֶׁכֵּן** הַמַּקְהִיל **אֵינוֹ אוֹסֵף אֲנָשִׁים בַּיָּדַיִם, אֶלָּא הֵן נֶאֱסָפִים עַל־פִּי דִּבּוּרוֹ,** וְהוּא אֵינוֹ אֶלָּא גּוֹרֵם לָהֶם לְהִקָּהֵל. **וְתַרְגּוּמוֹ** 'וְאַכְנֵישׁ', וְלֹא 'וְכָנַשׁ' (גר"א, בא"ע): תורה ב

(ב) שֵׁשֶׁת יָמִים וגו'. לא הִקְהִיל אוֹתָם אֶלָּא כְּדֵי לְצַוּוֹתָם עַל מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, וְלָמָּה **הִקְדִּים לָהֶם אַזְהָרַת שַׁבָּת**

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (על־פי לקוטי־שיחות חלק א, עמוד 171 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

הִתְעַסְּקוּת בְּפַרְנָסָה רַק עִם כֹּחַ הַמַּעֲשֶׂה

שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן לַיהוָה (לה, ב)

יֵשׁ לְבָאֵר זֶה עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַחֲסִידוּת: כְּתִיב (תהלים קכח, ב) "יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל". דִּכְשֶׁהָאָדָם עוֹסֵק בִּמְלַאכְתּוֹ לְפַרְנֵס עַצְמוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ, הֲרֵי זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת רַק בְּ"כַפֶּיךָ" – בְּכֹחַ הַמַּעֲשֶׂה, וְלֹא לְהַשְׁקִיעַ רֹאשׁוֹ בָּזֶה, "יְגִיעַ רֹאשְׁךָ".

וְטַעַם הַדָּבָר הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין מִזּוֹנוֹת הָאָדָם מַגִּיעִים לוֹ עַל־יְדֵי עִסְקוֹ, אֶלָּא הַקָּבָּ"ה הוּא הַזָּן וּמְפַרְנֵס אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְהָעֵסֶק אֵינוֹ אֶלָּא "כְּלִי" וְ"אֶמְצָעִי" שֶׁעַל־יָדוֹ מַשְׁפִּיעַ הַקָּבָּ"ה פַּרְנָסָתוֹ.

וּכְשֶׁיַּכִּיר הָאָדָם בֶּאֱמֶת שֶׁהַפַּרְנָסָה מַגִּיעָה מֵהַקָּבָּ"ה, אֲזַי יָבִין שֶׁגַּם עַל־יְדֵי הִתְעַסְּקוּת וִיגִיעָה יְתֵרָה לֹא יַרְוִיחַ יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהַקָּבָּ"ה רוֹצֶה לְהַשְׁפִּיעַ לוֹ, וּמִמֵּילָא לֹא יַשְׁקִיעַ רֹאשׁוֹ בִּמְלַאכְתּוֹ, אֶלָּא יַעֲסֹק בִּמְלַאכְתּוֹ עִם כֹּחַ הַמַּעֲשֶׂה בִּלְבַד, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כְּלִי בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע לְהַשְׁפָּעַת הַפַּרְנָסָה.

וְזֶהוּ "שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה" – שֶׁ"תֵּעָשֶׂה" (וְלֹא תַּעֲשֶׂה) פֵּרוּשׁוֹ שֶׁהַמְּלָאכָה נַעֲשֵׂית בְּדֶרֶךְ מִמֵּילָא, שֶׁאֵין הָאָדָם מַשְׁקִיעַ אֶת עַצְמוֹ בָּעֵסֶק, וְהַמְּלָאכָה נַעֲשֵׂית כְּאִלּוּ מֵאֵלֶיהָ וּמִמֵּילָא, בְּלִי הִשְׁתַּדְּלוּת הָאָדָם.

וּכְשֶׁהַמְּלָאכָה נַעֲשֵׂית בְּאֹפֶן כָּזֶה, שֶׁמַּאֲמִין וְיוֹדֵעַ שֶׁהַקָּבָּ"ה הוּא הַזָּן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל, וְאֵינוֹ מַשְׁקִיעַ רֹאשׁוֹ בָּזֶה, הֲרֵי הוּא כָּל הַשָּׁבוּעַ בִּבְחִינַת שַׁבָּת - "אַ שַׁבָּת'דִיקֶער אִיד", וְכִדְאִיתָא בְּסֵפֶר הַחִנּוּךְ (מצוה לב) שֶׁעִנְיָנוֹ שֶׁל יוֹם הַשַּׁבָּת הוּא "לִקְבֹּעַ בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ אֱמוּנַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם", וְאָצְלוֹ הֲרֵי "אֱמוּנַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם" קָבוּעַ בְּנַפְשׁוֹ כָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ.

וּכְשֶׁכָּל הַשָּׁבוּעַ הוּא בִּבְחִינַת שַׁבָּת, אֲזַי "בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ, שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן" וְלֹא שַׁבָּת סְתָם.

(ג) **לֹא־תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת:**

ג **לָא תְּבַעֲרוּן אֶשָּׁתָא בְּכֹל מוֹתְבָנֵיכוֹן בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא:**

רש"י◄ **לֹא־תְבַעֲרוּ אֵשׁ •** (סנהדרין לה, יבמות ו): **יֵשׁ מְרַבּוֹתֵינוּ אוֹמְרִים הַבְעָרָה לְלָאו יָצָאת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים לְחַלֵּק יָצָאת.**

(ד) **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:**

ד **וַאֲמַר מֹשֶׁה לְכָל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דֵּין פִּתְגָּמָא דִּי פַקֵּד יְיָ לְמֵימָר:**

רש"י◄ **זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה ה' • לִי לֵאמֹר לָכֶם.**

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

לְצִיווּי מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן? כְּדֵי לְהַזְהִירָם **וְלוֹמַר** לָהֶם, **שֶׁ**מְּלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן **אֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת.** וּכְשֵׁם שֶׁהקב"ה הִסְמִיךְ לְמֹשֶׁה אֶת הַצִּיווּי עַל הַשַּׁבָּת לַצִּיווּי עַל הַמִּשְׁכָּן, לְלַמֵּד שֶׁאֵין בִּנְיַן הַמִּשְׁכָּן דּוֹחֶה שַׁבָּת (לעיל לא, יג ורש"י שם) (מכילתא) (בא"ר): תורה ג

(ג) לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ. 'הַבְעָרָה' הִיא אַחַת מֵל"ט הַמְּלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בְּשַׁבָּת, וּמַדּוּעַ הוֹצִיאָהּ הַכָּתוּב מִן הַכְּלָל, וּפֵרֵט אוֹתָהּ כָּאן לְחוּדוֹ? **יֵשׁ מְרַבּוֹתֵינוּ אוֹמְרִים 'הַבְעָרָה לְלָאו יָצָאת'** – מְלֶאכֶת הַבְעָרָה יָצְאָה מִן הַכְּלָל וְנֶאֱמְרָה כָּאן בִּנְפְרָד, כְּדֵי לְלַמֵּד שֶׁאֵין עָלֶיהָ אֶלָּא אִיסּוּר לָאו, וְלֹא עוֹנֶשׁ סְקִילָה וְכָרֵת כִּבְשְׁאָר מְלָאכוֹת; **וְיֵשׁ אוֹמְרִים** 'הַבְעָרָה **לְחַלֵּק יָצְאת'** – פֵּרֵט לְךָ הַכָּתוּב 'הַבְעָרָה' לְבַדָּהּ, כְּדֵי לְלַמֵּד עַל כָּל מְלָאכוֹת שַׁבָּת, שֶׁהֵן חֲלוּקוֹת כָּל אַחַת בִּפְנֵי עַצְמָהּ, שֶׁאִם שָׁגַג וְעָשָׂה בְּשַׁבָּת אַחַת כַּמָּה מְלָאכוֹת שׁוֹנוֹת, כְּגוֹן: חָרַשׁ וְזָרַע וּבִישֵׁל, חַיָּיב חַטָּאת עַל כָּל מְלָאכָה וּמְלָאכָה [וְהַדְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁיָּדַע שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת, אֶלָּא שֶׁשָּׁכַח אוֹ שֶׁלֹּא לָמַד מֵעוֹלָם אֶת אִיסּוּרָן שֶׁל הַמְּלָאכוֹת הַלָּלוּ. אֲבָל אִם יָדַע וְזָכַר אֶת אִיסּוּרָן, אֶלָּא שֶׁשָּׁכַח שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת, הֲרֵי זוֹ שְׁגָגָה אַחַת וּמֵבִיא עָלֶיהָ חַטָּאת אַחַת] (שבת ע.): תורה ד

(ד) זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר. שְׁתֵּי פְּעָמִים נֶאֱמַר 'לֵאמֹר' בְּמִקְרָא זֶה, הָרִאשׁוֹן פֵּירוּשׁוֹ 'כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה', וּכְמַשְׁמָעוֹ בְּכָל מָקוֹם. וְאִילּוּ 'לֵאמֹר' זֶה פֵּירוּשׁוֹ, אֲשֶׁר צִיּוָּה ה' **לִי לֵאמֹר לָכֶם**. וּפֵירוּשׁ הַכָּתוּב כָּךְ הוּא: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל עֲדַת יִשְׂרָאֵל 'כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה': ה' צִיּוָּה לִי 'לֵאמֹר' לָכֶם, קְחוּ מֵאִתְּכֶם וגו' (רא"ם, מ"ד): תורה ה

(ה) קְחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה כָּל נְדִיב לִבּוֹ יְבִיאֶהָ אֵת תְּרוּמַת יְהוָה זָהָב וָכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת:

ה סָבוּ מִנְּכוֹן אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ כֹּל דְּיִתְרְעֵי לִבֵּהּ יַיְתֵי יָת אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ דַּהֲבָא וְכַסְפָּא וּנְחָשָׁא:

רש"י◄ **נָדִיב לִבּוֹ** • עַל־שֵׁם שֶׁלִּבּוֹ נָדָבוֹ קָרוּי נָדִיב לֵב. כְּבָר פֵּרַשְׁתִּי נְדִבַת הַמִּשְׁכָּן וּמְלַאכְתּוֹ בְּמְקוֹם צַוָּאָתָם.

(ו) וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים:

ו וְתִכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ וּמְעַזֵּי:

(ז) וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וַעֲצֵי שִׁטִּים:

ז וּמַשְׁכֵּי דְּדִכְרֵי מְסַמְּקֵי וּמַשְׁכֵּי דְּסַסְגּוֹנָא וְאָעֵי שִׁטִּין:

(ח) וְשֶׁמֶן לַמָּאוֹר וּבְשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים:

ח וּמִשְׁחָא לְאַנְהָרוּתָא וּבוּסְמָיָא לִמְשַׁח רְבוּתָא וְלִקְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

(ט) וְאַבְנֵי־שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלֻּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן:

ט וְאַבְנֵי בּוּרְלָא וְאַבְנֵי אַשְׁלָמוּתָא לְשַׁקָּעָא בְּאֵפּוֹדָא וּבְחוּשְׁנָא:

(י) וְכָל־חֲכַם־לֵב בָּכֶם יָבֹאוּ וְיַעֲשׂוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:

י וְכָל חַכִּימֵי לִבָּא בְּכוֹן יֵיתוּן וְיַעַבְדּוּן יָת כָּל דִּי פַקֵּד יְיָ:

(יא) אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶת־אָהֳלוֹ וְאֶת־מִכְסֵהוּ אֶת־קְרָסָיו וְאֶת־קְרָשָׁיו אֶת־בְּרִיחוֹ אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנָיו:

יא יָת מַשְׁכְּנָא יָת פְּרָסֵהּ וְיָת חוֹפָאֵהּ יָת פּוּרְפּוֹהִי וְיָת דַּפּוֹהִי יָת עַבְרוֹהִי יָת עַמּוּדוֹהִי וְיָת סַמְכוֹהִי:

רש"י◄ **אֶת הַמִּשְׁכָּן** • יְרִיעוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת הַנִּרְאוֹת בְּתוֹכוֹ קְרוּיִים מִשְׁכָּן. **אֶת אָהֳלוֹ** • הוּא אֹהֶל יְרִיעוֹת עִזִּים הֶעָשׂוּי לַגַּג. **וְאֶת מִכְסֵהוּ** • מִכְסֵה עוֹרוֹת אֵילִים וְהַתְּחָשִׁים.

(יב) אֶת־הָאָרֹן וְאֶת־בַּדָּיו אֶת־הַכַּפֹּרֶת וְאֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ:

יב יָת אֲרוֹנָא וְיָת אֲרִיחוֹהִי יָת כַּפֻּרְתָּא וְיָת פָּרֻכְתָּא דִּפְרָסָא:

רש"י◄ **וְאֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ** • פָּרֹכֶת הַמִּחְצָה, כָּל דָּבָר הַמֵּגֵן, בֵּין מִלְּמַעְלָה בֵּין מִכְּנֶגֶד, קָרוּי מָסָךְ וּסְכָךְ, וְכֵן (איוב א): "שַׂכֹּתָ בַּעֲדוֹ", (הושע ב): "הִנְנִי שָׂךְ אֶת־דַּרְכֵּךְ".

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(ה) נָדִיב לִבּוֹ. כְּשֶׁהַכָּתוּב אוֹמֵר 'נְדִיב לִבּוֹ', אֵין זֶה תּוֹאַר כְּלָלִי לִנְדִיב־לֵב, אֶלָּא מַשְׁמָעוּתוֹ: כָּל אֲשֶׁר 'נוֹדְבוֹ לִבּוֹ' עַכְשָׁיו לִתְרוֹם, וְאָמְנָם **עַל שֵׁם שֶׁלִּבּוֹ נוֹדְבוֹ** הֲרֵי הוּא גַּם **קָרוּי** בַּתּוֹאַר **'נְדִיב לֵב'**, וְהוּא הָאָמוּר לְהַלָּן (פסוק כב) 'כֹּל נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ' (ד"ד). ומעיר רש"י: **כְּבָר פֵּרַשְׁתִּי** כָּל פְּרָטֵי **נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן וּמְלַאכְתּוֹ בִּמְקוֹם צַוָּאָתָם,** בְּפָרָשַׁת תְּרוּמָה: תורה ו

(יא) אֶת הַמִּשְׁכָּן. יְרִיעוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת הַנִּרְאוֹת בְּתוֹכוֹ (מִבִּפְנִים) **קָרוּי 'מִשְׁכָּן'**, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל כו, א) 'וְאֶת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר' וגו':

אֶת אָהֳלוֹ. הוּא אֹהֶל יְרִיעוֹת־עִזִּים, הֶעָשׂוּי לְגַג עַל יְרִיעוֹת הַמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל כו, ז) 'וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן':

וְאֶת מִכְסֵהוּ. מִכְסֵה עוֹרוֹת הָאֵילִים וְהַתְּחָשִׁים, הַמְשַׁמְּשִׁים כְּמִכְסֶה עֶלְיוֹן עַל יְרִיעוֹת הָאוֹהֶל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל כו, יד) 'וְעָשִׂיתָ מִכְסֶה לָאֹהֶל עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וּמִכְסֵה עֹרֹת תְּחָשִׁים מִלְּמָעְלָה': תורה יב

(יב) וְאֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ. כְּלוֹמַר, **'פָּרֹכֶת הַמִּחִיצָה'**, שֶׁהָיְתָה בֵּין אֹהֶל הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר' וגו':

אֶת אָהֳלוֹ. הוּא אֹהֶל יְרִיעוֹת־עִזִּים, הֶעָשׂוּי לְגַג עַל יְרִיעוֹת הַמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל כו, ז) 'וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן':

וְאֶת מִכְסֵהוּ. מִכְסֵה עוֹרוֹת הָאֵילִים וְהַתְּחָשִׁים, הַמְשַׁמְּשִׁים כְּמִכְסֶה עֶלְיוֹן עַל יְרִיעוֹת הָאוֹהֶל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל כו, יד) 'וְעָשִׂיתָ מִכְסֶה לָאֹהֶל עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וּמִכְסֵה עֹרֹת תְּחָשִׁים מִלְּמָעְלָה': תורה יב

(יב) וְאֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ. כְּלוֹמַר, **'פָּרֹכֶת הַמִּחִיצָה'**, שֶׁהָיְתָה בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וַהֲגַם שֶׁלְּשׁוֹן 'מָסָךְ' [שֶׁהוּא מִלְּשׁוֹן 'סְכָךְ'] מְשַׁמֵּשׁ לָרוֹב לְכִיסּוּי הַפָּרוּשׁ מִלְּמַעְלָה, אֵין זֶה עִיקַּר מַשְׁמָעוּתוֹ, אֶלָּא **כָּל דָּבָר הַמֵּגִין, בֵּין מִלְּמַעְלָה** כְּגַג, **וּבֵין מִכְּנֶגֶד** כְּדוֹפֶן וּמְחִיצָה, **קָרוּי** בִּלְשׁוֹן **'מָסָךְ' וּ'סְכָךְ'.** וְלָכֵן אַף הַפָּרוֹכֶת קְרוּיָה 'מָסָךְ', מֵאַחַר שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה לְהָגֵן עַל קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁלֹּא יִרְאוּ אוֹתוֹ מִבַּחוּץ. **וְכֵן** מָצִינוּ לָשׁוֹן זֶה בַּמִּקְרָא: **'שַׂכֹּתָ בַּעֲדוֹ'** (איוב א, י) [הֲגַנְתָּ בַּעֲדוֹ], וְכֵן **'הִנְנִי שָׂךְ אֶת דַּרְכֵּךְ'** (הושע ב, ח) [הִנְנִי גּוֹדֵר וְסוֹגֵר אֶת דַּרְכֵּךְ], הֲרֵי שֶׁשּׁוֹרֶשׁ 'סָךְ' הוּא לְשׁוֹן הֲגָנָה וּמְחִיצָה: תורה יג

(יג) אֶת־הַשֻּׁלְחָן וְאֶת־בַּדָּיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֵת לֶחֶם הַפָּנִים׃

יג יָת פָּתוֹרָא וְיָת אֲרִיחוֹהִי וְיָת כָּל מָנוֹהִי וְיָת לְחֵם אַפַּיָּא׃

רש"י◄ לֶחֶם הַפָּנִים • כְּבָר פֵּרַשְׁתִּי עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ לוֹ פָּנִים לְכָאן וּלְכָאן, שֶׁהָיָה עָשׂוּי כְּמִין תֵּבָה פְּרוּצָה.

(יד) וְאֶת־מְנֹרַת הַמָּאוֹר וְאֶת־כֵּלֶיהָ וְאֶת־נֵרֹתֶיהָ וְאֵת שֶׁמֶן הַמָּאוֹר׃

יד וְיָת מְנַרְתָּא דְּאַנְהוֹרֵי וְיָת מָנָהָא וְיָת בּוֹצִינָהָא וְיָת מִשְׁחָא דְּאַנְהָרוּתָא׃

רש"י◄ וְאֶת כֵּלֶיהָ • מֶלְקָחַיִם וּמַחְתּוֹת. נֵרֹתֶיהָ • לוצינ"ש בְּלַע"ז, בָּזִיכִים שֶׁהַשֶּׁמֶן וְהַפְּתִילוֹת נְתוּנִין בָּהֶן. וְאֵת שֶׁמֶן הַמָּאוֹר • אַף הוּא צָרִיךְ חַכְמֵי־לֵב, שֶׁהוּא מְשֻׁנֶּה מִשְּׁאָר שְׁמָנִים, כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ בִּמְנָחוֹת: 'מְגַרְגְּרוֹ בְּרֹאשׁ הַזַּיִת', וְהוּא כָּתִית וָזָךְ.

(טו) וְאֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וְאֶת־בַּדָּיו וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לְפֶתַח הַמִּשְׁכָּן׃

טו וְיָת מַדְבְּחָא דִּקְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא וְיָת אֲרִיחוֹהִי וְיָת מִשְׁחָא דִּרְבוּתָא וְיָת קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא וְיָת פְּרָסָא דְּתַרְעָא לִתְרַע מַשְׁכְּנָא׃

רש"י◄ מָסַךְ הַפֶּתַח • וּילוֹן שֶׁלִּפְנֵי הַמִּזְרָח, שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם קְרָשִׁים וְלֹא יְרִיעוֹת.

(טז) אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בַּדָּיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ׃

טז יָת מַדְבְּחָא דַּעֲלָתָא וְיָת סְרָדָא דִּנְחָשָׁא דִּילֵהּ יָת אֲרִיחוֹהִי וְיָת כָּל מָנוֹהִי יָת כִּיּוֹרָא וְיָת בְּסִיסֵהּ׃

(יז) אֵת קַלְעֵי הֶחָצֵר אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֵת מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר׃

יז יָת סְרָדֵי דַרְתָּא יָת עַמּוּדוֹהִי וְיָת סַמְכָהָא וְיָת פְּרָסָא דִּתְרַע דַּרְתָּא׃

רש"י◄ אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנֶיהָ • הֲרֵי חָצֵר קָרוּי כָּאן לְשׁוֹן זָכָר וּלְשׁוֹן נְקֵבָה, וְכֵן דְּבָרִים הַרְבֵּה. וְאֵת מָסַךְ

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(יג) לֶחֶם הַפָּנִים. כְּבָר פֵּירַשְׁתִּי (לעיל כה, ל), שֶׁנִּקְרָא כֵּן **עַל שֵׁם** צוּרָתוֹ הַמְיוּחֶדֶת, **שֶׁהָיוּ לוֹ** כְּמִין **פָּנִים** הָרוֹאִים אֶת הַבַּיִת **לְכָאן וּלְכָאן, שֶׁהָיָה עָשׂוּי כְּמִין תֵּיבָה** (אַרְגָּז) **הַפְרוּצָה** מִשְּׁנֵי צִדֶּיהָ, שֶׁאֵין לָהּ אֶלָּא תַּחְתִּית וּשְׁתֵּי דְּפָנוֹת (כְּצוּרַת ח' הַפּוּכָה), וְהַדְּפָנוֹת נִרְאוֹת כְּמַבִּיטוֹת זוֹ לַדָּרוֹם וְזוֹ לַצָּפוֹן: תורה יד

(יד) וְאֶת כֵּלֶיהָ. כְּלֵי הַמְּנוֹרָה, וְהֵם **מֶלְקָחַיִם** – צְבָתוֹת לְסַדֵּר בָּהֶן הַפְּתִילָה, **וּמַחְתּוֹת** – כֵּלִים לְאִיסּוּף הָאֵפֶר שֶׁבַּגְּרוֹת:

נֵרֹתֶיהָ. לוצינ"ש בְּלַע"ז. שֶׁאֵין אֵלּוּ הַפְּתִילוֹת שֶׁעֲלֵיהֶן הַגְּרוֹת דּוֹלְקוֹת, אֶלָּא הַ**בְּזִיכִים** (סְפָלִים) **שֶׁהַשֶּׁמֶן וְהַפְּתִילוֹת נְתוּנִין בָּהֶן** (ראה רש"י לעיל ל, ז):

וְאֵת שֶׁמֶן הַמָּאוֹר. כָּל הַדְּבָרִים הַמְּנוּיִים כָּאן, הָיוּ צְרִיכִים לִמְלֶאכֶת חַכְמֵי לֵב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל פסוק י) 'וְכָל חֲכַם לֵב בָּכֶם יָבֹאוּ וְיַעֲשׂוּ', וְשֶׁמֶן הַמָּאוֹר **אַף הוּא** נִכְלָל בֵּין הַמְּלָאכוֹת הַלָּלוּ שֶׁ**צָרִיךְ** בָּהֶם **חַכְמֵי לֵב,** מִשּׁוּם **שֶׁהוּא מְשֻׁנֶּה מִשְּׁאָר שְׁמָנִים,** וְיֵשׁ אוֹמְנוּת בַּעֲשִׂיָּתוֹ, **כְּמוֹ שֶׁמְּפוֹרָשׁ בִּמְנָחוֹת** (דף פו.) **מְגַרְגְּרוֹ בְּרֹאשׁ הַזַּיִת** – שֶׁמֶן הַמָּאוֹר הָיָה נַעֲשֶׂה מִזֵּיתִים מוּבְחָרִים הַנִּלְקָטִים בְּרֹאשׁ הָאִילָן, **וְהוּא 'כָתִית'** – שֶׁמּוֹצִיא מִן הַזַּיִת אֶת הַטִּיפָּה הָרִאשׁוֹנָה עַל יְדֵי כְּתִישָׁה, וְלֹא עַל יְדֵי טְחִינָה, **וָזָךְ** – צָלוּל בְּלִי שְׁמָרִים (ראה רש"י לעיל כז, ז): תורה טו

(טו) מָסַךְ הַפֶּתַח לְפֶתַח הַמִּשְׁכָּן. הוּא **הַוִּילוֹן** (הַיְרִיעָה הַתְּלוּיָה) **שֶׁלִּפְנֵי הַמִּזְרָח** בְּפֶתַח הַמִּשְׁכָּן, **שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם** בְּצַד מִזְרָח, לֹא **קְרָשִׁים וְלֹא יְרִיעוֹת,** אֶלָּא מָסָךְ תָּלוּי עַל גַּבֵּי עַמּוּדִים: תורה טז

(יז) אֶת עַמּוּדָיו וְאֵת אֲדָנֶיהָ. הֲרֵי 'חָצֵר' קָרוּי כָּאן בְּמִקְרָא זֶה בֵּין בִּ**לְשׁוֹן זָכָר** וּבֵין בִּ**לְשׁוֹן נְקֵבָה,** שֶׁכֵּן בְּתֵיבַת 'עַמּוּדָיו' נֶאֱמַר כְּלַפֵּי הֶחָצֵר לְשׁוֹן זָכָר, וְאִילּוּ בְּתֵיבַת 'אֲדָנֶיהָ' נֶאֱמַר כְּלַפֵּי הֶחָצֵר לְשׁוֹן נְקֵבָה. **וְכֵן** מְצִינוּ **דְּבָרִים הַרְבֵּה** אֲשֶׁר קְרוּיִים בַּמִּקְרָא בִּשְׁתֵּי הַלְשׁוֹנוֹת (ראה רש"י בראשית לב, ט):

וְאֵת מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר. וּילוֹן פָּרוּשׂ עַל גַּבֵּי עַמּוּדִים בְּפֶתַח הֶחָצֵר **לְצַד הַמִּזְרָח,** בְּרוֹחַב **עֶשְׂרִים אַמָּה אֶמְצָעִיּוֹת שֶׁל רוֹחַב הֶחָצֵר שֶׁהָיָה חֲמִשִּׁים** אַמָּה **רָחָב** – מִתּוֹךְ חֲמִישִׁים הָאַמּוֹת שֶׁל רוֹחַב הֶחָצֵר, תּוֹפֵס מָסָךְ הַשַּׁעַר בְּצַד הַמִּזְרָח עֶשְׂרִים אַמָּה

שַׁעַר הֶחָצֵר • וּילוֹן פָּרוּשׂ לְצַד הַמִּזְרָח עֶשְׂרִים אַמָּה אֶמְצָעִיּוֹת שֶׁל רֹחַב הֶחָצֵר, שֶׁהָיָה חֲמִשִּׁים רֹחַב, וּסְתוּמִין הֵימֶנּוּ לְצַד צָפוֹן ט"ו אַמָּה וְכֵן לַדָּרוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל כז): "וַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קְלָעִים לַכָּתֵף".

(יח) **אֶת־יִתְדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־יִתְדֹת הֶחָצֵר וְאֶת־מֵיתְרֵיהֶם:**

יח יָת סִכֵּי מַשְׁכְּנָא וְיָת סִכֵּי דְּדַרְתָּא וְיָת אַטּוּנֵיהוֹן:

רש"י◄ **יִתְדֹת** • לִתְקֹעַ וְלִקְשֹׁר בָּהֶם סוֹפֵי הַיְרִיעוֹת בָּאָרֶץ שֶׁלֹּא יָנוּעוּ בָּרוּחַ. **מֵיתְרֵיהֶם** • חֲבָלִים לִקְשֹׁר.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (על־פי לקוטי־שיחות חלק ו, עמוד 185 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

שֶׁלֹּא יָנוּעוּ בָּרוּחַ

אֶת־יִתְדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־יִתְדֹת הֶחָצֵר וְאֶת־מֵיתְרֵיהֶם:

יִתְדוֹת – לִתְקֹעַ וְלִקְשֹׁר בָּהֶם סוֹפֵי הַיְרִיעוֹת בָּאָרֶץ שֶׁלֹּא יָנוּעוּ בָּרוּחַ (לה, יח. ובפירוש רש"י)

יֵשׁ לְפָרֵשׁ זֶה בְּדֶרֶךְ הַדְּרוּשׁ: כַּאֲשֶׁר אָדָם מְחַנֵּךְ אֶת תַּלְמִידוֹ לַעֲמֹד עַל דֶּרֶךְ הַיֹּשֶׁר וְהָאֱמֶת, וְשֶׁיַּעֲמֹד אֵיתָן נֶגֶד הָרוּחוֹת הָרָעוֹת הַמְנַשְּׁבוֹת בַּחוּץ, אֶפְשָׁר שֶׁיַּחְשֹׁב הַמְחַנֵּךְ שֶׁהָעִיקָּר הוּא לְחַזֵּק אֶצֶל הַתַּלְמִיד אֶת הַיְסוֹדוֹת וְעִיקְּרֵי הַדְּבָרִים, אַךְ בִּדְבָרִים הַנִּרְאִים כִּטְפֵלִים אֵין הוּא צָרִיךְ לְהִתְעַסֵּק עִם הַתַּלְמִיד, כִּי גַּם בְּלֹא זֶה יִשָּׁאֵר חָזָק בֶּאֱמוּנָתוֹ.

אַךְ הָאֱמֶת אֵינָהּ כֵּן, שֶׁאִם רוֹצֶה הַמְחַנֵּךְ שֶׁהַתַּלְמִיד "לֹא יָנוּעַ בָּרוּחַ" וְלֹא יִפֹּל מֵהַ"רוּחוֹת" הַמְנַשְּׁבוֹת בָּעוֹלָם, עָלָיו "לִתְקֹעַ וּלְקַשֵּׁר" וּלְחַזֵּק אֵצֶל הַתַּלְמִיד גַּם "סוֹפֵי הַיְרִיעוֹת".

וְהֵינוּ, שֶׁצָּרִיךְ הוּא לְהַעֲמִיד אֶת הַתַּלְמִיד בְּאֹפֶן שֶׁכָּל פְּרָט וּפְרָט שֶׁבּוֹ, מֵרֹאשׁוֹ עַד רַגְלָיו, יִהְיוּ שְׁלֵמִים וַחֲזָקִים בְּכָל הַפְּרָטִים. כִּי אִם לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן, אִי־אֶפְשָׁר לָדַעַת מֵאֵיזֶה צַד וּמֵהֵיכָן יַפִּיל אוֹתוֹ הָ"רוּחַ". וְרַק כְּשֶׁהַתַּלְמִיד שָׁלֵם לְגַמְרֵי "עַד סוֹפֵי הַיְרִיעוֹת" בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, אָז יוּכַל לִהְיוֹת סָמוּךְ וּבָטוּחַ שֶׁ"לֹא יָנוּעַ בָּרוּחַ", וְיִשָּׁאֵר אֵיתָן וְחָזָק בֶּאֱמוּנַת ה'.

(יט) **אֶת־בִּגְדֵי הַשָּׂרֶד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ אֶת־בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בִּגְדֵי בָנָיו לְכַהֵן:**

יט יָת לְבוּשֵׁי שְׁמוּשָׁא לְשַׁמָּשָׁא בְּקוּדְשָׁא יָת לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא לְאַהֲרֹן כַּהֲנָא וְיָת לְבוּשֵׁי בְנוֹהִי לְשַׁמָּשָׁא:

רש"י◄ **בִּגְדֵי הַשָּׂרָד** • לְכַסּוֹת הָאָרוֹן, וְהַשֻּׁלְחָן, וְהַמְּנוֹרָה וְהַמִּזְבְּחוֹת בִּשְׁעַת סִלּוּק מַסָּעוֹת.

(כ) **וַיֵּצְאוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה:**

כ וּנְפָקוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן קֳדָם מֹשֶׁה:

◆ יום שני י"ז אדר א' ◆

(כא) **וַיָּבֹאוּ כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־נְשָׂאוֹ לִבּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לִמְלֶאכֶת אֹהֶל מוֹעֵד וּלְכָל־עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ:**

כא וַאֲתוֹ כָּל גְּבַר דְּאִתְרְעֵי לִבֵּהּ וְכֹל דִּי אַשְׁלֵמַת רוּחֵהּ יָתֵהּ אַיְתִיאוּ יָת אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ לַעֲבִידַת מַשְׁכַּן זִמְנָא וּלְכָל פֻּלְחָנֵהּ וְלִלְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

בָּאֶמְצַע, **וּסְתוּמִין הֵימֶנּוּ לְצַד צָפוֹן ט"ו אַמָּה, וְכֵן לְדָרוֹם** – וּמִשְּׁנֵי צִדֵּי הַפֶּתַח, הָיוּ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מְכוּסּוֹת בִּקְלָעִים לְצַד צָפוֹן, וְחָמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מְכוּסּוֹת בִּקְלָעִים לְצַד דָּרוֹם, כְּמוֹ **שֶׁנֶּאֱמַר** (לעיל כז, יד) **'וְחָמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קְלָעִים לַכָּתֵף':** תורה יח

(יח) יִתְדוֹת. כְּלֵי חִיזּוּק הָעֲשׂוּיִים נְחוּשֶׁת, וּמְשַׁמְּשִׁים **לִתְקוֹעַ** אוֹתָם בָּאֲדָמָה, **וּלְקַשּׁוֹר בָּהֶם סוֹפֵי הַיְרִיעוֹת בָּאָרֶץ, שֶׁלֹּא יָנוּעוּ בָּרוּחַ** (ראה רש"י לעיל כז, יט)**:**

מֵיתְרֵיהֶם. חֲבָלִים לִקְשׁוֹר בָּהֶם אֶת הַיְתֵדוֹת בְּשׁוּלֵי הַיְרִיעוֹת: תורה יט

(יט) בִּגְדֵי הַשָּׂרָד. הֵם הַבְּגָדִים הָאֲמוּרִים בְּפָרָשַׁת בַּמִּדְבָּר (ד, ו־יג), הָעֲשׂוּיִים **לְכַסּוֹת אֶת הָאָרוֹן וְהַשֻּׁלְחָן וְהַמְּנוֹרָה וְהַמִּזְבְּחוֹת בִּשְׁעַת סִילּוּק מַסָּעוֹת** – שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ נוֹסְעִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, הָיוּ פּוֹרְשִׁים אֶת בִּגְדֵי הַשָּׂרָד עַל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן לְכַסּוֹתָם (ראה רש"י לעיל לא, י): תורה כ

(כב) וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל־הַנָּשִׁים כֹּל נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וָנֶזֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל־כְּלִי זָהָב וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפַת זָהָב לַיהוָה:

כב וּמַיְתַן גֻּבְרַיָּא עַל נְשַׁיָּא כֹּל דְּאִתְרְעֵי לִבֵּהּ אַיְתִיאוּ שֵׁירִין וְשִׁבְכִין וְעִזְקָן וּמָחוּךְ כָּל מָן דִּדְהַב וְכָל גְּבַר דִּי אֲרִים אֲרָמוּת דַּהֲבָא קֳדָם יְיָ:

רש"י◄ **עַל הַנָּשִׁים** • עִם הַנָּשִׁים, וּסְמוּכִין אֲלֵיהֶם. (מַה שֶּׁהַתַּרְגּוּם הִנִּיחַ ׳עַל׳ כִּפְשׁוּטוֹ, מִשּׁוּם דְּלֹא מְתַרְגֵּם: ׳וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים׳ וְאָתוּ גֻּבְרַיָּא, כְּמוֹ שֶׁמְּתַרְגֵּם לְעֵיל מִינֵּהּ, רַק מְתַרְגֵּם: ׳וּמַיְתַן׳, וְרָצָה לוֹמַר, שֶׁהֵבִיאוּ חָח וְנֶזֶם בְּעוֹדָן עַל הַנָּשִׁים, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י עַל "טָווּ אֶת הָעִזִּים"). **חָח** • הוּא תַּכְשִׁיט שֶׁל זָהָב עָגֹל, נָתוּן עַל הַזְּרוֹעַ, וְהוּא הַצָּמִיד. **וְכוּמָז** • כְּלִי זָהָב הוּא, נָתוּן כְּנֶגֶד אוֹתוֹ מָקוֹם לָאִשָּׁה. וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ שֵׁם כּוּמָז, כָּאן מְקוֹם זִמָּה.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות ל עמ' 119)

וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים (לה, כב) יָדוּעַ הַשִּׁקְלָא וְטַרְיָא בְּהָא דְּנָשִׁים חַיָּבוֹת בְּבִנְיַן הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא (דְּאֵין בּוֹנִין אוֹתוֹ בַּלַּיְלָה). וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁאֵין עַל אִשָּׁה חוֹבַת **גַּבְרָא** לְקַיֵּם מִצְוַת "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ" (שֶׁעַל הַצִּבּוּר), אֶלָּא הוּא חִיּוּב מִצַּד הַחֶפְצָא שֶׁל הַמִּקְדָּשׁ. וְהַיְינוּ, שֶׁגָּדֵר בִּנְיַן הַמִּקְדָּשׁ מְחַיֵּב שֶׁבִּנְיָנוֹ יִהְיֶה עַל יְדֵי הַצִּבּוּר - "וְעָשׂוּ", עֲשִׂיַּת כְּלָל יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן שַׁיָּךְ זֶה לְכָל יִשְׂרָאֵל, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים.

(כג) וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִמְצָא אִתּוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים הֵבִיאוּ:

כג וְכָל גְּבַר דְּאִשְׁתְּכַח עִמֵּהּ תְּכֶלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ וּמְעַזֵּי וּמַשְׁכֵּי דְּדִכְרֵי מְסַמְּקֵי וּמַשְׁכֵּי סַסְגּוֹנָא אַיְתִיאוּ:

רש"י◄ **וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִמְצָא אִתּוֹ** • תְּכֵלֶת אוֹ אַרְגָּמָן אוֹ תּוֹלַעַת שָׁנִי אוֹ עוֹרוֹת אֵילִים אוֹ תְּחָשִׁים, כֻּלָּם הֵבִיאוּ.

(כד) כָּל־מֵרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת הֵבִיאוּ אֵת תְּרוּמַת יְהוָה וְכֹל אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל־מְלֶאכֶת הָעֲבֹדָה הֵבִיאוּ:

כד כָּל דַּאֲרִים אֲרָמוּת כְּסַף וּנְחָשׁ אַיְתִיאוּ יָת אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ וְכֹל דִּי אִשְׁתְּכַח עִמֵּהּ אָעֵי שִׁטִּין לְכָל עֲבִידַת פֻּלְחָנָא אַיְתִיאוּ:

(כה) וְכָל־אִשָּׁה חַכְמַת־לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מַטְוֶה אֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן אֶת־תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ:

כה וְכָל אִתְּתָא חַכִּימַת לִבָּא בִּידָהָא מְעַזְּלָא וּמַיְתַן כַּד עָזֵל יָת תְּכֶלָא וְיָת אַרְגְּוָנָא יָת צְבַע זְהוֹרִי וְיָת בּוּצָא:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(כב) עַל הַנָּשִׁים. תֵּיבַת ׳עַל׳ הָאֲמוּרָה כָּאן, פֵּירוּשָׁהּ ׳עִם׳, וּכְלוֹמַר, יַחַד **עִם הַנָּשִׁים וּסְמוּכִין אֲלֵיהֶן,** וּכְלוֹמַר שֶׁכּוּלָּם בָּאוּ וְהִתְנַדְּבוּ; הֵן הָאֲנָשִׁים וְהֵן הַנָּשִׁים, וְכָל אֶחָד הֵבִיא אֶת תְּרוּמָתוֹ (בא"ע):

חָח. הוּא תַּכְשִׁיט שֶׁל זָהָב עָגוֹל נָתוּן עַל הַזְּרוֹעַ, וְהוּא הַנִּקְרָא ׳צָמִיד׳:

וְכוּמָז. כְּלִי זָהָב הוּא, נָתוּן כְּנֶגֶד אוֹתוֹ מָקוֹם לְאִשָּׁה. וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּירְשׁוּ כִּי **שֵׁם ׳כּוּמָז׳** הוּא נוֹטְרִיקוֹן [=תֵּיבָה הַמּוּרְכֶּבֶת מֵחֲלָקֵי תֵּיבוֹת אֲחֵרוֹת]: **כָּאן מְקוֹם זִמָּה** (שבת סד.) (גו"א): תורה כג

(כג) וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וגו'... הֵבִיאוּ. מֵאַחַר שֶׁהַכָּתוּב מְדַבֵּר בְּמִינִים הַרְבֵּה, הָיָה לוֹ לוֹמַר ׳כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָאוּ אִתּוֹ׳, בִּלְשׁוֹן רַבִּים, וְלֹא ׳אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ׳ בִּלְשׁוֹן יְחִיד? אֶלָּא כָּךְ פֵּירוּשׁוֹ: כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ אֶחָד מֵהַמִּינִים הַלָּלוּ; **תְּכֵלֶת, אוֹ אַרְגָּמָן, אוֹ תוֹלַעַת־שָׁנִי, אוֹ עוֹרוֹת־אֵילִים אוֹ תְּחָשִׁים,** שֶׁהֲרֵי אֵין הַכָּתוּב מְדַבֵּר דַּוְוָקָא כַּאֲשֶׁר יִזְדַּמְּנוּ כּוּלָּם בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל אָדָם אֶחָד, וּלְכָךְ מְסַיֵּים הַכָּתוּב בִּלְשׁוֹן רַבִּים: ׳הֵבִיאוּ׳, שֶׁ**כּוּלָּם** – כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיָה לָהֶם מִין מִן הַמִּינִים הַלָּלוּ, **הֵבִיאוּ** אוֹתָם נְדָבָה לַה' (משב"ל, בא"ע): תורה כד

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (על־פי לקוטי־שיחות חלק לא, עמוד 207 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

הַטַּעַם שֶׁרַק הַנָּשִׁים הִתְעַסְּקוּ בַּטְּוִיָּה

וְכָל־אִשָּׁה חַכְמַת־לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מַטְוֶה (לה, כה)

מָצִינוּ שֶׁהַנָּשִׁים טָווּ אֶת הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְכוּ' לִמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן הָאֲנָשִׁים שֶׁרַק הֵבִיאוּ אֶת "הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן גוֹ'" אַף לֹא הֵכִינוּ אוֹתָן בְּעַצְמָם לִמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן. וְיֵשׁ לְעַיֵּן בְּטַעַם הַחִלּוּק.

וְיֵשׁ לוֹמַר בָּזֶה: דְּהִנֵּה מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן הָיְתָה צְרִיכָה לִהְיוֹת "לִשְׁמָהּ" כִּדְפִירֵשׁ רַשִׁ"י "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ - וְעָשׂוּ לִשְׁמִי בֵּית קְדֻשָּׁה".

וְעַל־פִּי־זֶה יֵשׁ לוֹמַר דְּמִכֹּיוָן שֶׁרֹב הָאֲנָשִׁים חָטְאוּ בְּחֵטְא הָעֵגֶל, לֹא הָיְתָה לָהֶם נֶאֱמָנוּת שֶׁיַּעֲשׂוּ מְלַאכְתָּם לִשְׁמָהּ, וְלָכֵן לֹא הִתִּירוּ לָהֶם לְהִתְעַסֵּק בַּטְּוִיָּה (וְרַק אֵלּוּ שֶׁבָּהֶם בָּחַר הַקָּבָּ"ה שֶׁיִּתְעַסְּקוּ בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, וּוַדַּאי הַדָּבָר שֶׁיַּעֲשׂוּ מְלַאכְתָּם לִשְׁמָהּ).

מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן הַנָּשִׁים שֶׁלֹּא חָטְאוּ בְּחֵטְא הָעֵגֶל, אֵין טַעַם לוֹמַר שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ מְלַאכְתָּן לִשְׁמָהּ, וְלָכֵן הִתִּירוּ לָהֶן לְהִתְעַסֵּק בַּטְּוִיָּה.

(כו) וְכָל־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֹתָנָה בְּחָכְמָה טָווּ אֶת־הָעִזִּים:

כו וְכָל נְשַׁיָּא דְּאִתְרְעֵי לִבְּהֶן עִמְּהֶן בְּחָכְמָא עַזְּלַן יָת מַעֲזַיָּא (במ"ג רפ"ו: מַעֲזָיָא):

רש"י◄ **טָווּ אֶת הָעִזִּים •** (שבת צט) **הִיא הָיְתָה אֱמָנוּת יְתֵרָה, שֶׁמֵּעַל גַּבֵּי הָעִזִּים טוֹוִין אוֹתָן.**

(כז) וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן:

כז וְרַבְרְבַיָּא אַיְתִיאוּ יָת אַבְנֵי בּוּרְלָא וְיָת אַבְנֵי אַשְׁלָמוּתָא לְשַׁקָּעָא בְּאֵפוֹדָא וּבְחוּשְׁנָא:

רש"י◄ **וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ •** אָמַר רַבִּי נָתָן: מָה רָאוּ נְשִׂיאִים לְהִתְנַדֵּב בַּחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בִּתְחִלָּה, וּבִמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְנַדְּבוּ בִּתְחִלָּה? אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ נְשִׂיאִים: 'יִתְנַדְּבוּ צִבּוּר מַה שֶּׁמִּתְנַדְּבִין, וּמַה שֶּׁמְּחַסְּרִין, אָנוּ מַשְׁלִימִין אוֹתוֹ'. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁלִימוּ צִבּוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר (לקמן לו): "וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם", אָמְרוּ נְשִׂיאִים, מָה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת? הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְגוֹ'. לְכָךְ הִתְנַדְּבוּ בַּחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ תְּחִלָּה. וּלְפִי שֶׁנִּתְעַצְּלוּ מִתְּחִלָּה, נָחְסְרָה אוֹת מִשְּׁמָם, וְהַנְּשִׂאִם כְּתִיב.

(כח) וְאֶת־הַבֹּשֶׂם וְאֶת־הַשָּׁמֶן לְמָאוֹר וּלְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים:

כח וְיָת בּוּסְמָא וְיָת מִשְׁחָא לְאַנְהָרוּתָא וּלְמִשְׁחָא דְּרְבוּתָא וְלִקְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(כו) טָווּ אֶת הָעִזִּים. עַל טְוִיַּית מִינֵי הַצֶּמֶר נֶאֱמַר לְשׁוֹן 'וְכָל אִשָּׁה חַכְמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ' (בפסוק הקודם), וְאִילּוּ כָּאן בִּטְוִיַּית שְׂעַר הָעִזִּים נֶאֱמַר לְשׁוֹן מוּפְלָג יוֹתֵר: 'וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֹתָנָה בְּחָכְמָה טָווּ אֶת הָעִזִּים', הֲרֵי שֶׁ**הִיא** – טְוִיַּית שְׂעָרוֹת הָעִזִּים **הָיְתָה אוּמָּנוּת יְתֵרָה,** מִכָּאן דָּרְשׁוּ חֲכָמִים **שֶׁמֵּעַל־גַּבֵּי הָעִזִּים** עַצְמָן הָיוּ **טוֹוִין אוֹתָם,** לְפִי שֶׁהַצֶּמֶר אָז נָקִי יוֹתֵר, שֶׁלֹּא נִתְלַכְלֵךְ בְּמִשְׁמוּשׁ יָדַיִם (שבת עד:) (רש"י שם, רע"ב, נח"י); תורה כז

(כז) וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ. רַק בָּאַחֲרוֹנָה, לְאַחַר שֶׁכְּבָר נִתְפָּרְשָׁה תְּרוּמַת כָּל הָעָם, מַזְכִּיר הַכָּתוּב אֶת תְּרוּמַת הַנְּשִׂיאִים. **אָמַר רַבִּי נָתָן, מָה רָאוּ נְשִׂיאִים לְהִתְנַדֵּב בַּחֲנֻכַּת־הַמִּזְבֵּחַ בַּתְּחִלָּה,** שֶׁכֵּן לְאַחַר שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן הִתְנַדְּבוּ עֲגָלוֹת לְשֵׂאת בָּהֶם אֶת הַמִּשְׁכָּן, וְהִקְרִיבוּ קָרְבָּנוֹת לִפְנֵי כָּל הַציבּוּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּפָרָשַׁת נָשֹׂא (במדבר פרק ז), וְאִילּוּ **בִּמְלֶאכֶת־הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְנַדְּבוּ בַּתְּחִלָּה** אֶלָּא לְבַסּוֹף? **אֶלָּא, כָּךְ אָמְרוּ נְשִׂיאִים: 'יִתְנַדְּבוּ צִבּוּר מַה שֶּׁמִּתְנַדְּבִין, וּמַה שֶּׁמְּחַסְּרִין – אָנוּ מַשְׁלִימִין אוֹתוֹ'.** וְכֵיוָן **שֶׁהִשְׁלִימוּ צִבּוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר** (לקמן לו, ז) **'וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם', אָמְרוּ נְשִׂיאִים, 'מָה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת'** – שֶׁלֹּא זָכִינוּ לְהִשְׁתַּתֵּף בְּנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן? **הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְגוֹ',** כְּדֵי לְהִשְׁתַּתֵּף בְּבִגְדֵי הַכְּהוּנָּה. **לְכָךְ הִתְנַדְּבוּ בַּחֲנֻכַּת־הַמִּזְבֵּחַ תְּחִלָּה. וּלְפִי שֶׁנִּתְעַצְּלוּ** וְלֹא הִתְנַדְּבוּ בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן **מִתְּחִלָּה, נָחְסְרָה** כָּאן **אוֹת** אַחַת **מִשְּׁמָם,** שֶׁכֵּן **'וְהַנְּשִׂאִם' כְּתִיב,** חָסֵר יו"ד (ספרי, במדב"ר נשא); תורה כח

(כט) כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב לִבָּם אֹתָם לְהָבִיא לְכָל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּיַד־מֹשֶׁה הֵבִיאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל נְדָבָה לַיהוָה:

כט כָּל גְּבַר וְאִתְּתָא דְּאִתְרְעֵי לִבְּהוֹן עִמְּהוֹן לְאַיְתָאָה לְכָל עִבִּדְתָּא דִּי פַקֵּד יְיָ לְמֶעְבַּד בִּידָא דְמֹשֶׁה אַיְתִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְדִבְתָּא קֳדָם יְיָ:

◆ יום שלישי י"ח אדר א' ◆

(ל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה:

ל וַאֲמַר מֹשֶׁה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲזוֹ דְּרַבִּי יְיָ בְּשׁוּם בְּצַלְאֵל בַּר אוּרִי בַּר חוּר לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה:

רש"י ◄ **חור** • בְּנָהּ שֶׁל מִרְיָם הָיָה.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות לא עמ' 212)

בְּנָהּ שֶׁל מִרְיָם הָיָה (רש"י לה, ל) יֵשׁ לִשְׁאֹל, הֲרֵי רַשִׁ"י כְּבָר כָּתַב כֵּן לְעֵיל. וְעוֹד, מַדּוּעַ לֹא כָּתַב כֵּן בְּפָרָשַׁת כִּי תִשָּׂא (לא, ב), שֶׁגַּם שָׁם מְיֻחָס בְּצַלְאֵל לְחוּר. וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁרַשִׁ"י זֶה אֵינוֹ דִּבּוּר בִּפְנֵי עַצְמוֹ, אֶלָּא הַתְחָלַת פֵּרַשִׁ"י הַבָּא (פסוק לד). כְּלוֹמַר: הַכָּתוּב מוֹדִיעַ גֹּדֶל יִחוּסוֹ שֶׁל בְּצַלְאֵל גַּם מִצַּד **הָאֵם**, שֶׁבָּזֶה מִתְקַיֵּם טְפֵי הַשְׁוָאַת הַ'שׁוֹעֵ' לְ'דַל'. אֲבָל בְּפָרָשַׁת כִּי תִשָּׂא יֵשׁ לוֹמַר בְּפַשְׁטוּת, שֶׁהַיִּחוּס לְחוּר הוּא מִצַּד מַעֲלוֹתָיו שֶׁל **חוּר** הַמְּפֹרָשׁוֹת בַּכָּתוּב (וברש"י).

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (על־פי לקוטי־שיחות חלק טז, עמוד 449 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

טְוִיַּת הַיְרִיעוֹת מֵעַל הָעִזִּים

וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶּן חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה עָשָׂה אֵת כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה, אֲפִילוּ דְּבָרִים שֶׁלֹּא אָמַר לוֹ רַבּוֹ כּוּ' כִּי מֹשֶׁה צִוָּה לִבְצַלְאֵל לַעֲשׂוֹת תְּחִלָּה כֵּלִים וְאַחַר־כַּךְ מִשְׁכָּן. אָמַר לוֹ בְּצַלְאֵל, מִנְהַג הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹת תְּחִלָּה בַּיִת וְאַחַר־כַּךְ מֵשִׂים כֵּלִים בְּתוֹכוֹ . . וְכֵן עָשָׂה (לח, כב. ובפירוש רש"י) יֵשׁ לְעַיֵּן, דְּאִם הָיוּ צְרִיכִים לִבְנוֹת הַמִּשְׁכָּן כְּ"מִנְהַג הָעוֹלָם", מַדּוּעַ עָשׂוּ אֶת הַיְרִיעוֹת תְּחִלָּה וְאַחַר־כַּךְ אֶת הַקְּרָשִׁים, דְּלֹא כְּמִנְהַג הָעוֹלָם שֶׁבּוֹנִים אֶת קִירוֹת הַבַּיִת, וְרַק אַחַר־כַּךְ אֶת גַּגּוֹ (וראה גם רבותינו בעלי התוספות ויקהל לו, יד, ועוד)?

וְיֵשׁ לְתָרֵץ בְּפַשְׁטוּת:

עַל הַפָּסוּק (ויקהל לה, כו) "וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אוֹתָנָה בְּחָכְמָה טָווּ אֶת הָעִזִּים" פֵּירֵשׁ רַשִׁ"י "הִיא הָיְתָה אָמָּנוּת יְתֵרָה, שֶׁמֵּעַל הָעִזִּין הָיוּ טוֹוִין אוֹתָן". וְכֵן פֵּירֵשׁ רַשִׁ"י בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת (עד, ב דבור־המתחיל שטוף) "קָרָא קָדָרִישׁ, טָווּ אֶת הָעִזִּים, בְּגוּפָן שֶׁל עִזִּים מַשְׁמַע". וְהֵינוּ שֶׁהֵבִיאוּ הַנָּשִׁים אֶת הָעִזִּים כְּשֶׁהַצֶּמֶר טָווּי עַל גּוּפָם מַמָּשׁ.

וְאִם־כֵּן מוּבָן מֵעַצְמוֹ, שֶׁמִּצַּד צַעַר בַּעֲלֵי־חַיִּים, לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהַשְׁהוֹת אֶת הָעִזִּים עִם הַטְּוִיָּה עַל גַּבֵּיהֶם עַד שֶׁיְּסַיְּמוּ לִבְנוֹת אֶת הַקְּרָשִׁים, וְלָכֵן הָיוּ מְכָרְחִים לַעֲשׂוֹת אֶת הַיְרִיעוֹת מִיָּד אַחֲרֵי שֶׁטָּווּ אוֹתָן.

(לא) וַיְמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה בִּתְבוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה:

לא וְאַשְׁלֵם עִמֵּהּ רוּחַ נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ בְּחָכְמְתָא בְּסוּכְלְתָנוּ וּבְמַדַּע וּבְכָל עִבִּידָא:

(לב) וְלַחְשֹׁב מַחֲשָׁבֹת לַעֲשֹׂת בַּזָּהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת:

לב וּלְאַלָּפָא אוּמָנֻן לְמֶעְבַּד בְּדַהֲבָא וּבְכַסְפָּא וּבִנְחָשָׁא:

(לג) וּבַחֲרֹשֶׁת אֶבֶן לְמַלֹּאת וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלֶאכֶת מַחֲשָׁבֶת:

לג וּבְאוּמָנוּת אֶבֶן טָבָא לְאַשְׁלָמָא וּבְנַגָּרוּת אָעָא לְמֶעְבַּד בְּכָל עִבִּידַת אוּמָנֻן:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(ל) חור. בְּנָהּ שֶׁל מִרְיָם אֲחוֹת מֹשֶׁה **הָיָה** (סוטה יא:): תורה לא

(לד) וּלְהוֹרֹת נָתַן בְּלִבּוֹ הוּא וְאָהֳלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ לְמַטֵּה־דָן׃

לד וּלְאַלָּפָא יְהַב בְּלִבֵּהּ הוּא וְאָהֳלִיאָב בַּר אֲחִיסָמָךְ לְשִׁבְטָא דְּדָן׃

רש"י◄ וְאָהֳלִיאָב • מִשֵּׁבֶט דָּן, מִן הַיְרוּדִים שֶׁבַּשְּׁבָטִים, מִבְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת. וְהִשְׁוָהוּ הַמָּקוֹם לִבְצַלְאֵל לִמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, וְהוּא מִגְּדוֹלֵי הַשְּׁבָטִים, לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (איוב לד): "וְלֹא־נִכַּר שׁוֹעַ לִפְנֵי־דַל".

(לה) מִלֵּא אֹתָם חָכְמַת־לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלֶאכֶת חָרָשׁ וְחֹשֵׁב וְרֹקֵם בַּתְּכֵלֶת וּבָאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבַשֵּׁשׁ וְאֹרֵג עֹשֵׂי כָּל־מְלָאכָה וְחֹשְׁבֵי מַחֲשָׁבֹת׃

לה אַשְׁלֵם עִמְּהוֹן חַכִּימוּת לִבָּא לְמֶעְבַּד כָּל עִבִידַת נַגָּר וְאָמָן וְצַיָּר בִּתְכֵלָא וּבְאַרְגְּוָנָא בִּצְבַע זְהוֹרִי וּבְבוּצָא וּמַחֵי עָבְדֵי כָּל עִבִידָא וּמַלְפֵי אוּמַנְוָן׃

לו (א) וְעָשָׂה בְצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכָל אִישׁ חֲכַם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חָכְמָה וּתְבוּנָה בָּהֵמָּה לָדַעַת לַעֲשׂת אֶת־כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה׃

א וַעֲבַד בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכָל גְּבַר חַכִּים לִבָּא דִּיהַב יְיָ חָכְמָא וְסוּכְלְתָנוּתָא בְּהוֹן לְמִדַּע לְמֶעְבַּד יָת כָּל עִבִידַת פָּלְחַן קוּדְשָׁא לְכֹל דִּי פַּקֵּד יְיָ׃

(ב) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־בְּצַלְאֵל וְאֶל־אָהֳלִיאָב וְאֶל כָּל־אִישׁ חֲכַם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חָכְמָה בְּלִבּוֹ כֹּל אֲשֶׁר נְשָׂאוֹ לִבּוֹ לְקָרְבָה אֶל־הַמְּלָאכָה לַעֲשֹׂת אֹתָהּ׃

ב וּקְרָא מֹשֶׁה לִבְצַלְאֵל וּלְאָהֳלִיאָב וּלְכָל גְּבַר חַכִּים לִבָּא דִּיהַב יְיָ חָכְמְתָא בְּלִבֵּהּ כָּל דְּאִתְרְעֵי לִבֵּהּ לְמִקְרַב לְעִבְדְּתָא לְמֶעְבַּד יָתַהּ׃

(ג) וַיִּקְּחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֵת כָּל־הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִמְלֶאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשֹׂת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר׃

ג וּנְסִיבוּ מִן קֳדָם מֹשֶׁה יָת כָּל אַפְרָשׁוּתָא דִּי אַיְתִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעִבִידַת פָּלְחַן קוּדְשָׁא לְמֶעְבַּד יָתַהּ וְאִנּוּן מַיְתַן לֵהּ עוֹד נְדָבְתָּא בִּצְפַר בִּצְפַר׃

(ד) וַיָּבֹאוּ כָּל־הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֵת כָּל־מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ־אִישׁ מִמְּלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־הֵמָּה עֹשִׂים׃

ד וַאֲתוּ כָּל חַכִּימַיָּא דְּעָבְדִין יָת כָּל עִבִידַת קוּדְשָׁא גְּבַר גְּבַר מֵעִבְדְּתֵהּ דְּאִנּוּן עָבְדִין׃

(ה) וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר מַרְבִּים הָעָם לְהָבִיא מִדֵּי הָעֲבֹדָה לַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשֹׂת אֹתָהּ׃

ה וַאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה לְמֵימַר מַסְגֵּן עַמָּא לְאַיְתָאָה מִסַּת פָּלְחָנָא לְעִבְדְּתָא דְּפַקֵּד יְיָ לְמֶעְבַּד יָתַהּ׃

רש"י◄ מִדֵּי הָעֲבֹדָה • יוֹתֵר מִכְּדֵי צֹרֶךְ הָעֲבוֹדָה.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(לד) וְאָהֳלִיאָב. מִשֵּׁבֶט דָּן, מִן הַיְרוּדִין – מִן הַמּוּעָטִים בַּחֲשִׁיבוּתָם **שֶׁבַּשְּׁבָטִים,** שֶׁכֵּן דָּן **מִבְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת** הָיָה, וְאַף עַל פִּי כֵן **הִשְׁוָהוּ הַמָּקוֹם** (אֶת אָהֳלִיאָב) **לִבְצַלְאֵל לִמְלֶאכֶת־הַמִּשְׁכָּן, וְהוּא** (בְּצַלְאֵל) **מִגְּדוֹלֵי הַשְּׁבָטִים** הָיָה, מִשֵּׁבֶט יְהוּדָה; **לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר** (איוב לד, יט) **'וְלֹא נִכַּר שׁוֹעַ לִפְנֵי דַל'** – הֶעָשִׁיר אוֹ הַשַּׂר הַנִּכְבָּד אֵינוֹ נִיכָּר וְחָשׁוּב לִפְנֵי ה' יוֹתֵר מִן הֶעָנִי, אֶלָּא שְׁנֵיהֶם שָׁווּים לְפָנָיו: תורה לה

לו (ה) מִדֵּי הָעֲבוֹדָה. כְּלוֹמַר, **יוֹתֵר מִכְּדֵי צוֹרֶךְ הָעֲבוֹדָה:** תורה ו

(ו) וַיְצַוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אַל־יַעֲשׂוּ־עוֹד מְלָאכָה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכָּלֵא הָעָם מֵהָבִיא:

ו וּפַקֵּד מֹשֶׁה וְאַעֲבַרוּ כָרוֹזָא בְּמַשְׁרְיָתָא לְמֵימַר גְּבַר וְאִתְּתָא לָא יַעַבְדּוּן עוֹד עִבְדְּתָא לְאַפְרָשׁוּת קוּדְשָׁא וּפְסַק עַמָּא מִלְּאַיְתָאָה:

רש"י◄ **וַיִּכָּלֵא** • לְשׁוֹן מְנִיעָה.

(ז) וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם לְכָל־הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר:

ז וְעִבְדְּתָא הֲוַת מִסַּת לְכָל עִבְדְּתָא לְמֶעְבַּד יָתַהּ וִיתָרַת:

רש"י◄ **וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם לְכָל־הַמְּלָאכָה** • וּמְלֶאכֶת הַהֲבָאָה הָיְתָה דַיָּם שֶׁל עוֹשֵׂי הַמִּשְׁכָּן, לְכָל הַמְּלָאכָה שֶׁל מִשְׁכָּן לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ וּלְהוֹתֵר. **וְהוֹתֵר** • כְּמוֹ (לעיל ח): "וְהַכְבֵּד אֶת לִבּוֹ", (מלכים ב ג): "וְהַכּוֹת אֶת מוֹאָב".

◆ יום רביעי י"ט אדר א' ◆

(ח) וַיַּעֲשׂוּ כָל־חֲכַם־לֵב בְּעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֶת־הַמִּשְׁכָּן עֶשֶׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְּרֻבִים מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב עָשָׂה אֹתָם:

ח וַעֲבָדוּ כָל חַכִּימֵי לִבָּא בְּעָבְדֵי עִבְדְּתָא יָת מַשְׁכְּנָא עֲשַׂר יְרִיעָן דְּבוּץ שְׁזִיר וְתִכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע זְהוֹרִי צוּרַת כְּרוּבִין עוֹבַד אָמָן עֲבַד יָתְהוֹן:

(ט) אֹרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת לְכָל־הַיְרִיעֹת:

ט אָרְכָּא דִּירִיעָתָא חֲדָא עַסְרִין וּתְמַנְיָא אַמִּין וּפוּתְיָא אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעָתָא חֲדָא מִשְׁחָתָא חֲדָא לְכָל יְרִיעָתָא:

(י) וַיְחַבֵּר אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת אַחַת אֶל־אֶחָת וְחָמֵשׁ יְרִיעֹת חִבַּר אַחַת אֶל־אֶחָת:

י וְלָפֵף יָת חָמֵשׁ יְרִיעָן חֲדָא עִם חֲדָא וְחָמֵשׁ יְרִיעָן לָפֵף חֲדָא עִם חֲדָא:

(יא) וַיַּעַשׂ לֻלְאֹת תְּכֵלֶת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקָּצָה בַּמַּחְבֶּרֶת כֵּן עָשָׂה בִּשְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית:

יא וַעֲבַד עֲנוּבִין דְּתִכְלָא עַל סִפְתָּא דִּירִיעָתָא חֲדָא מִסִּטְרָא בֵּית לוֹפֵי כֵּן עֲבַד בְּסִפְתָּא דִּירִיעָתָא בְּסִטְרָא בֵּית לוֹפֵי תִּנְיָתָא:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(ו) וַיִּכָּלֵא. לְשׁוֹן מְנִיעָה (עֲצִירָה), וּכְלוֹמַר, נֶעְצַר הָעָם מִלְּהָבִיא עוֹד (ראה רש"י בראשית כג, ו): תורה ז

(ז) וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם לְכָל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר. הַמְּלָאכָה שֶׁבִּתְחִילַּת הַכָּתוּב פֵּירוּשָׁהּ 'מְלֶאכֶת הַהֲבָאָה', וְאִילּוּ הַמְּלָאכָה שֶׁבְּהֶמְשֵׁךְ הַכָּתוּב פֵּירוּשָׁהּ 'מְלֶאכֶת עֲשִׂיַּת הַמִּשְׁכָּן'. וְכָךְ מִתְפָּרֵשׁ הַכָּתוּב: **וּמְלֶאכֶת הַהֲבָאָה** וְהַנְּדָבָה שֶׁל הָעָם **הָיְתָה דַיָּם,** כְּלוֹמַר, דַּי שֶׁלָּהֶם – דַּי **שֶׁל עוֹשֵׂי הַמִّשְׁכָּן** – שֶׁהִסְפִּיקוּ הַנְּדָבוֹת לְעוֹסְקִים בַּעֲשִׂיַּית הַמִּשְׁכָּן, **לְכָל הַמְּלָאכָה שֶׁל** עֲשִׂיַּית הַ**מִּשְׁכָּן.** וְכַיּוֹצֵא הַכָּתוּב לוֹמַר, שֶׁלֹּא הָיוּ צְרִיכִים לְהִצְטַמְצֵם בַּעֲשִׂיָּתָהּ, לְפִי שֶׁהָיָה בַּנְּדָבוֹת שִׁיעוּר מַסְפִּיק בִּכְדֵי **לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ וּלְהוֹתֵר** – וְאַף לְהוֹתִיר מֵהֶן (ספורנו, רא"ם, בא"י):

וְהוֹתֵר. שֶׁלֹּא הָיוּ מִצְטַמְצְמִים בְּחוֹמֶר לַמְּלָאכָה, אֶלָּא הָיוּ גּוֹמְרִים מִכָּל מִין וּמוֹתִירִים מִמֶּנּוּ. וּלְשׁוֹן 'הוֹתֵר' מָקוֹר הַפּוֹעַל) הוּא, וּמְשַׁמֵּשׁ כָּאן כִּלְשׁוֹן הוֹוָה מְמוּשָׁךְ, **כְּמוֹ 'וְהַכְבֵּד אֶת לִבּוֹ'** (לעיל ח, יא) [הקב"ה הָיָה מַכְבִּיד אֶת לֵב פַּרְעֹה עוֹד וָעוֹד], וְכֵן **'וְהַכּוֹת אֶת מוֹאָב'** (מלכים-ב ג, כד) [בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִכּוּ אֶת מוֹאָב, וְחָזְרוּ וְהִכּוּ עוֹד] (ע"פ דפו"י): תורה ח

(יב) חֲמִשִּׁים לְלָאֹת עָשָׂה בַּיְרִיעָה הָאֶחָת וַחֲמִשִּׁים לְלָאֹת עָשָׂה בִּקְצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית מַקְבִּילֹת הַלְּלָאֹת אַחַת אֶל־אָחֹת:

יב חַמְשִׁין עֲנוּבִין עֲבַד בִּירִיעָתָא חֲדָא וְחַמְשִׁין עֲנוּבִין עֲבַד בְּסִטְרָא דִירִיעָתָא דְּבֵית לוֹפֵי תִּנְיֵתָא מְכַוְּנָן עֲנוּבַיָּא חֲדָא לְקֳבֵל חֲדָא:

(יג) וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קַרְסֵי זָהָב וַיְחַבֵּר אֶת־הַיְרִיעֹת אַחַת אֶל־אַחַת בַּקְּרָסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד:

יג וַעֲבַד חַמְשִׁין פּוּרְפִּין דְּדָהָב וְלָפֵף יָת יְרִיעָתָא חֲדָא עִם חֲדָא בְּפוּרְפַּיָּא וַהֲוָה מַשְׁכְּנָא חָד:

(יד) וַיַּעַשׂ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן עַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת עָשָׂה אֹתָם:

יד וַעֲבַד יְרִיעָן דִּמְעַזֵּי לִפְרָסָא עַל מַשְׁכְּנָא חַד עֲשַׂר יְרִיעָן עֲבַד יָתְהֶן:

(טו) אֹרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה וְאַרְבַּע אַמּוֹת רֹחַב הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת לְעַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת:

טו אֶרְכָּא דִּירִיעָתָא חֲדָא תְּלָתִין בְּאַמִּין וְאַרְבַּע אַמִּין פּוּתְיָא דִּירִיעָתָא חֲדָא מְשַׁחְתָּא חֲדָא לְחַד עֲשַׂר יְרִיעָן:

(טז) וַיְחַבֵּר אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְאֶת־שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד:

טז וְלָפֵף יָת חֲמֵשׁ יְרִיעָן לְחוֹד וְיָת שֵׁת יְרִיעָן לְחוֹד:

(יז) וַיַּעַשׂ לְלָאֹת חֲמִשִּׁים עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת וַחֲמִשִּׁים לְלָאֹת עָשָׂה עַל־שְׂפַת הַיְרִיעָה הַחֹבֶרֶת הַשֵּׁנִית:

יז וַעֲבַד עֲנוּבִין חַמְשִׁין עַל סִפְתָּא דִּירִיעָתָא בְּסִטְרָא בֵּית לוֹפֵי וְחַמְשִׁין עֲנוּבִין עֲבַד עַל סִפְתָּא דִּירִיעָתָא דְּבֵית לוֹפֵי תִּנְיֵתָא:

(יח) וַיַּעַשׂ קַרְסֵי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לְחַבֵּר אֶת־הָאֹהֶל לִהְיֹת אֶחָד:

יח וַעֲבַד פּוּרְפִּין דִּנְחָשָׁא חַמְשִׁין לְלַפָּפָא יָת מַשְׁכְּנָא לְמֶהֱוֵי חָד:

(יט) וַיַּעַשׂ מִכְסֶה לָאֹהֶל עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וּמִכְסֵה עֹרֹת תְּחָשִׁים מִלְּמָעְלָה:

יט וַעֲבַד חוֹפָאָה לְמַשְׁכְּנָא מַשְׁכֵּי דְּדִכְרֵי מְסַמְּקֵי וְחוֹפָאָה מַשְׁכֵּי דְּסַסְגּוֹנָא מִלְּעֵלָא:

◆ יום חמישי כ׳ אדר א׳ ◆

(כ) וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים:

כ וַעֲבַד יָת דַּפַּיָּא לְמַשְׁכְּנָא דְּאָעֵי שִׁטִּין קָיְמִין:

(כא) עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקָּרֶשׁ וְאַמָּה וַחֲצִי הָאַמָּה רֹחַב הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד:

כא עֲשַׂר אַמִּין אֶרְכָּא דְּדַפָּא וְאַמְתָּא וּפַלְגוּת אַמְתָּא פּוּתְיָא דְּדַפָּא חָד:

(כב) שְׁתֵּי יָדוֹת לַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד מְשֻׁלָּבֹת אַחַת אֶל־אָחֹת כֵּן עָשָׂה לְכָל קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן:

כב תַּרְתֵּין צִירִין לְדַפָּא חַד מְשַׁלְבִּין חֲדָא לְקֳבֵל חֲדָא כֵּן עֲבַד לְכֹל דַּפֵּי מַשְׁכְּנָא:

(כג) וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֶשְׂרִים קְרָשִׁים לִפְאַת נֶגֶב תֵּימָנָה׃

כג וַעֲבַד יָת דַּפַּיָּא לְמַשְׁכְּנָא עֶסְרִין דַּפִּין לְרוּחַ עֵבַר דָּרוֹמָא׃

(כד) וְאַרְבָּעִים אַדְנֵי־כֶסֶף עָשָׂה תַּחַת עֶשְׂרִים הַקְּרָשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו׃

כד וְאַרְבָּעִין סַמְכִין דִּכְסַף עֲבַד תְּחוֹת עֶסְרִין דַּפִּין תְּרֵין סַמְכִין תְּחוֹת דַּפָּא חַד לִתְרֵין צִירוֹהִי וּתְרֵין סַמְכִין תְּחוֹת דַּפָּא חַד לִתְרֵין צִירוֹהִי׃

(כה) וּלְצֵלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית לִפְאַת צָפוֹן עָשָׂה עֶשְׂרִים קְרָשִׁים׃

כה וְלִסְטַר מַשְׁכְּנָא תִּנְיְתָא לְרוּחַ צִפּוּנָא עֲבַד עֶסְרִין דַּפִּין׃

(כו) וְאַרְבָּעִים אַדְנֵיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃

כו וְאַרְבָּעִין סַמְכֵיהוֹן דִּכְסַף תְּרֵין סַמְכִין תְּחוֹת דַּפָּא חַד וּתְרֵין סַמְכִין תְּחוֹת דַּפָּא חָד׃

(כז) וּלְיַרְכְּתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָּה עָשָׂה שִׁשָּׁה קְרָשִׁים׃

כז וְלִסְיָפֵי מַשְׁכְּנָא מַעַרְבָא עֲבַד שִׁתָּא דַּפִּין׃

(כח) וּשְׁנֵי קְרָשִׁים עָשָׂה לִמְקֻצְעֹת הַמִּשְׁכָּן בַּיַּרְכָתָיִם׃

כח וּתְרֵין דַּפִּין עֲבַד לְזָוִית מַשְׁכְּנָא בְּסוֹפֵיהוֹן׃

(כט) וְהָיוּ תוֹאֲמִם מִלְּמַטָּה וְיַחְדָּו יִהְיוּ תַמִּים אֶל־רֹאשׁוֹ אֶל־הַטַּבַּעַת הָאֶחָת כֵּן עָשָׂה לִשְׁנֵיהֶם לִשְׁנֵי הַמִּקְצֹעֹת׃

כט וַהֲווֹ מְכַוְּנִין מִלְּרַע וְכַחֲדָא הֲווֹ מְכַוְּנִין עַל רֵישֵׁהּ לְעִזְקְתָא חֲדָא כֵּן עֲבַד לְתַרְוֵיהוֹן לִתְרֵין זָוְיָן׃

(ל) וְהָיוּ שְׁמֹנֶה קְרָשִׁים וְאַדְנֵיהֶם כֶּסֶף שִׁשָּׁה עָשָׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃

ל וַהֲווֹ תְּמַנְיָא דַּפִּין וְסַמְכֵיהוֹן דִּכְסַף שִׁתָּא עֲשַׂר סַמְכִין תְּרֵין סַמְכִין תְּחוֹת דַּפָּא חָד׃

(לא) וַיַּעַשׂ בְּרִיחֵי עֲצֵי שִׁטִּים חָמִשָּׁה לְקַרְשֵׁי צֶלַע־הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת׃

לא וַעֲבַד עַבְּרֵי דְּאָעֵי שִׁטִּין חַמְשָׁא לְדַפֵּי סְטַר מַשְׁכְּנָא חָד׃

(לב) וַחֲמִשָּׁה בְרִיחִם לְקַרְשֵׁי צֶלַע־הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית וַחֲמִשָּׁה בְרִיחִם לְקַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לַיַּרְכָתַיִם יָמָּה׃

לב וְחַמְשָׁא עַבְּרִין לְדַפֵּי סְטַר מַשְׁכְּנָא תִּנְיְתָא וְחַמְשָׁא עַבְּרִין לְדַפֵּי מַשְׁכְּנָא לְסוֹפֵיהוֹן מַעַרְבָא׃

(לג) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן לִבְרֹחַ בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִן־הַקָּצֶה אֶל־הַקָּצֶה׃

לג וַעֲבַד יָת עַבְּרָא מְצִיעָאָה לְאַעְבָּרָא בְּגוֹ דַּפַּיָּא מִן סְיָפֵי לְסְיָפֵי׃

(לד) וְאֶת־הַקְּרָשִׁים צִפָּה זָהָב וְאֶת־טַבְּעֹתָם עָשָׂה זָהָב בָּתִּים לַבְּרִיחִם וַיְצַף אֶת־הַבְּרִיחִם זָהָב׃

לד וְיָת דַּפַּיָּא חֲפָא דַּהֲבָא וְיָת עִזְקָתְהוֹן עֲבַד דַּהֲבָא אַתְרָא לְעַבְּרַיָּא וַחֲפָא יָת עַבְּרַיָּא דַּהֲבָא׃

(לה) וַיַּעַשׂ אֶת־הַפָּרֹכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב עָשָׂה אֹתָהּ כְּרֻבִים׃

לה וַעֲבַד יָת פָּרְכְתָּא תְּכֵלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבַד אָמָן עֲבַד יָתַהּ צוּרַת כְּרוּבִין׃

(לו) וַיַּעַשׂ לָהּ אַרְבָּעָה עַמּוּדֵי שִׁטִּים וַיְצַפֵּם זָהָב וָוֵיהֶם זָהָב וַיִּצֹק לָהֶם אַרְבָּעָה אַדְנֵי־כָסֶף׃

לו וַעֲבַד לַהּ אַרְבְּעָא עַמּוּדֵי שִׁטִּין וַחֲפָנוּן דַּהֲבָא וְוֵיהוֹן דַּהֲבָא וְאַתִּיךְ לְהוֹן אַרְבְּעָא סַמְכִין דְּכְסָף׃

(לז) וַיַּעַשׂ מָסָךְ לְפֶתַח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה רֹקֵם׃

לז וַעֲבַד פְּרָסָא לִתְרַע מַשְׁכְּנָא תְּכֵלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבַד צַיָּר׃

(לח) וְאֶת־עַמּוּדָיו חֲמִשָּׁה וְאֶת־וָוֵיהֶם וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם וַחֲשֻׁקֵיהֶם זָהָב וְאַדְנֵיהֶם חֲמִשָּׁה נְחֹשֶׁת׃

לח וְיָת עַמּוּדוֹהִי חַמְשָׁא וְיָת וָוֵיהוֹן וַחֲפָא רֵישֵׁיהוֹן וְכִבּוּשֵׁיהוֹן דַּהֲבָא וְסַמְכֵיהוֹן חַמְשָׁא נְחָשָׁא׃

לז (א) וַיַּעַשׂ בְּצַלְאֵל אֶת־הָאָרֹן עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ׃

א וַעֲבַד בְּצַלְאֵל יָת אֲרוֹנָא דְּאָעֵי שִׁטִּין תַּרְתֵּין אַמִּין וּפַלְגָּא אֲרֻכָּה וְאַמְתָּא וּפַלְגָּא פְּתְיֵהּ וְאַמְתָּא וּפַלְגָּא רוּמֵהּ׃

רש״י◄ **וַיַּעַשׂ בְּצַלְאֵל •** לְפִי שֶׁנִּתַּן נַפְשׁוֹ עַל הַמְּלָאכָה יוֹתֵר מִשְּׁאָר חֲכָמִים, נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות יא עמ׳ 163)

לְפִי שֶׁנִּתַּן נַפְשׁוֹ עַל הַמְּלָאכָה . . נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ (רש״י לז, א) יֵשׁ לִשְׁאֹל, מַדּוּעַ אֵינוֹ מְפָרֵשׁ כִּפְשׁוּטוֹ, שֶׁבְּצַלְאֵל עָשָׂה אֶת הָאָרוֹן לְבַדּוֹ. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה מְלֶאכֶת הָאָרוֹן כְּלָלָה גַּם אֶת הַכַּפֹּרֶת וְאֶת הַכְּרוּבִים, גּוּשׁ זָהָב בַּעַל מִשְׁקָל עָצוּם, וּמוּבָן שֶׁאָדָם אֶחָד לֹא הָיָה יָכוֹל לְעַבֵּד גּוּשׁ כָּזֶה וּלְהַנִּיחוֹ עַל הָאָרוֹן (וּמִסִּבָּה זוֹ נֶאֱמַר "**וְעָשׂוּ** אֲרוֹן", וְלֹא "**וְעָשִׂיתָ**" כְּבִשְׁאָר הַכֵּלִים).

(ב) וַיְצַפֵּהוּ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ וַיַּעַשׂ לוֹ זֵר זָהָב סָבִיב׃

ב וַחֲפָהִי דְּהַב דְּכֵי מִגּוֹ וּמִבָּרָא וַעֲבַד לֵהּ דֵּיר דְּדְהַב סְחוֹר סְחוֹר׃

(ג) וַיִּצֹק לוֹ אַרְבַּע טַבְּעֹת זָהָב עַל אַרְבַּע פַּעֲמֹתָיו וּשְׁתֵּי טַבָּעֹת עַל־צַלְעוֹ הָאֶחָת וּשְׁתֵּי טַבָּעֹת עַל־צַלְעוֹ הַשֵּׁנִית׃

ג וְאַתִּיךְ לֵהּ אַרְבַּע עִזְקָן דְּדְהַב עַל אַרְבַּע זְוָיָתֵהּ וְתַרְתֵּין עִזְקָן עַל סְטַרֵהּ חַד וְתַרְתֵּין עִזְקָן עַל סְטַרֵהּ תִּנְיָתָא׃

(ד) וַיַּעַשׂ בַּדֵּי עֲצֵי שִׁטִּים וַיְצַף אֹתָם זָהָב׃

ד וַעֲבַד אַרִיחֵי דְּאָעֵי שִׁטִּין וַחֲפָא יָתְהוֹן דַּהֲבָא׃

(ה) וַיָּבֵא אֶת־הַבַּדִּים בַּטַּבָּעֹת עַל צַלְעֹת הָאָרֹן לָשֵׂאת אֶת־הָאָרֹן׃

ה וְאָעֵל יָת אֲרִיחַיָּא בְּעִזְקָתָא עַל סְטַרֵי אֲרוֹנָא לְמִטַּל יָת אֲרוֹנָא׃

(ו) וַיַּעַשׂ כַּפֹּרֶת זָהָב טָהוֹר אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכָּהּ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבָּהּ׃

ו וַעֲבַד כַּפֹּרְתָּא דְּהַב דְּכִי תַּרְתֵּין אַמִּין וּפַלְגָּא אֲרֻכָּהּ וְאַמְתָּא וּפַלְגָּא פְּתְיָהּ׃

(ז) וַיַּעַשׂ שְׁנֵי כְרֻבִים זָהָב מִקְשָׁה עָשָׂה אֹתָם מִשְּׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּרֶת׃

ז וַעֲבַד תְּרֵין כְּרוּבִין דְּדְהָב גְּגִיד עֲבַד יָתְהוֹן מִתְּרֵין סְטְרֵי כַּפֹּרְתָּא׃

רש״י כפשוטו – מהדורת לשם

לז (א) וַיַּעַשׂ בְּצַלְאֵל. וְכִי בְּצַלְאֵל לְבַדּוֹ עָשָׂה אֶת הָאָרוֹן [וְכֵן אֶת שְׁאָר כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם 'וַיַּעַשׂ' בִּלְשׁוֹן יָחִיד], וַהֲרֵי נֶאֱמַר לְמַעְלָה (לו, א) 'וְעָשָׂה בְצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכֹל אִישׁ חֲכַם לֵב וגו' אֶת כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ'? אֶלָּא **לְפִי שֶׁנִּתַּן נַפְשׁוֹ עַל הַמְּלָאכָה** לְהִתְאַמֵּץ בָּהּ **יוֹתֵר מִשְּׁאָר חֲכָמִים,** לְכָךְ **נִקְרֵאת** מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן **עַל שְׁמוֹ** (תנחומא) (משכ״ל): תורה ב

(ח) כְּרֹוב אֶחָד מִקָּצָהּ מִזֶּה וּכְרוּב־אֶחָד מִקָּצָה מִזֶּה
מִן־הַכַּפֹּרֶת עָשָׂה אֶת־הַכְּרֻבִים מִשְּׁנֵי קְצוֹתָיו:

ח כְּרוּבָא חַד מִסִּטְרָא מִכָּא וּכְרוּבָא חַד
מִסִּטְרָא מִכָּא מִן כַּפֹּרְתָּא עֲבַד יָת כְּרוּבַיָּא
מִתְּרֵין סִטְרוֹהִי:

(ט) וַיִּהְיוּ הַכְּרֻבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה סֹכְכִים
בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֹּרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־
הַכַּפֹּרֶת הָיוּ פְּנֵי הַכְּרֻבִים:

ט וַהֲווֹ כְּרוּבַיָּא פְּרִיסָן גַּדְפֵיהוֹן לְעֵלָּא גָּטְלִין
בְּגַדְפֵיהוֹן עַל כַּפֹּרְתָּא וְאַפֵּיהוֹן חַד לְקֳבֵל
חַד לְקֳבֵל כַּפֹּרְתָּא הֲווֹ אַפֵּי כְּרוּבַיָּא:

(י) וַיַּעַשׂ אֶת־הַשֻּׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם אָרְכּוֹ
וְאַמָּה רָחְבּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ:

י וַעֲבַד יָת פָּתוֹרָא דְּאָעֵי שִׁטִּין תַּרְתֵּין אַמִּין
אֲרֻכֵּהּ וְאַמְּתָא פְּתֵיהּ וְאַמְּתָא וּפַלְגָּא רוּמֵהּ:

(יא) וַיְצַף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וַיַּעַשׂ לוֹ זֵר זָהָב סָבִיב:

יא וְחָפָא יָתֵהּ דְּהַב דְּכִי וַעֲבַד לֵהּ דֵּיר דְּדְהַב
סְחוֹר סְחוֹר:

(יב) וַיַּעַשׂ לוֹ מִסְגֶּרֶת טֹפַח סָבִיב וַיַּעַשׂ זֵר־זָהָב
לְמִסְגַּרְתּוֹ סָבִיב:

יב וַעֲבַד לֵהּ גְּדַנְפָּא רוּמֵהּ פּוּשְׁכָא סְחוֹר
סְחוֹר וַעֲבַד דֵּיר דְּדְהַב לִגְדַנְפֵּהּ סְחוֹר
סְחוֹר:

(יג) וַיִּצֹק לוֹ אַרְבַּע טַבְּעֹת זָהָב וַיִּתֵּן אֶת־הַטַּבָּעֹת עַל
אַרְבַּע הַפֵּאֹת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו:

יג וְאַתִּיךְ לֵהּ אַרְבַּע עִזְקָן דְּדְהַב וִיהַב יָת
עִזְקָתָא עַל אַרְבַּע זְוָיָתָא דִּי לְאַרְבַּע
רַגְלוֹהִי:

(יד) לְעֻמַּת הַמִּסְגֶּרֶת הָיוּ הַטַּבָּעֹת בָּתִּים לַבַּדִּים
לָשֵׂאת אֶת־הַשֻّלְחָן:

יד לְקֳבֵל גְּדַנְפָּא הֲווֹ עִזְקָתָא אַתְרָא
לַאֲרִיחַיָּא לְמִטַּל יָת פָּתוֹרָא:

(טו) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים וַיְצַף אֹתָם זָהָב
לָשֵׂאת אֶת־הַשֻّלְחָן:

טו וַעֲבַד יָת אֲרִיחַיָּא דְּאָעֵי שִׁטִּין וַחְפָא
יָתְהוֹן דַּהֲבָא לְמִטַּל יָת פָּתוֹרָא:

(טז) וַיַּעַשׂ אֶת־הַכֵּלִים ׀ אֲשֶׁר עַל־הַשֻّלְחָן אֶת־
קְעָרֹתָיו וְאֶת־כַּפֹּתָיו וְאֵת מְנַקִּיֹּתָיו וְאֶת־הַקְּשָׂוֹת
אֲשֶׁר יֻסַּךְ בָּהֶן זָהָב טָהוֹר:

טז וַעֲבַד יָת מָנַיָּא דִּי עַל פָּתוֹרָא יָת
מָגִיסוֹהִי וְיָת בְּזִיכוֹהִי וְיָת מְכִילָתֵהּ וְיָת
קַשְׁוָתָא דִּי יִתְנַסַּךְ בְּהֵן דְּהַב דְּכִי:

◆ יום שישי כ"א אדר א' ◆

(יז) וַיַּעַשׂ אֶת־הַמְּנֹרָה זָהָב טָהוֹר מִקְשָׁה עָשָׂה אֶת־
הַמְּנֹרָה יְרֵכָהּ וְקָנָהּ גְּבִיעֶיהָ כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמֶּנָּה
הָיוּ:

יז וַעֲבַד יָת מְנַרְתָּא דְּהַב דְּכִי נְגִיד עֲבַד יָת
מְנַרְתָּא שִׁידַהּ וּקְנָהּ כַּלִּידָהָא חֵזוּרָהָא
וְשׁוּשַׁנָּהָא מִנַּהּ הֲווֹ:

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות לח עמ' 34)

וַיַּעַשׂ אֶת הַמְּנוֹרָה (לז, יז) הִקְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים, שֶׁכָּאן מַשְׁמָע שֶׁבְּצַלְאֵל עָשָׂה אֶת הַמְּנוֹרָה, וְאִלּוּ מִפַּשְׁטוּת לְשׁוֹן רַשִׁ"י לְעֵיל (תרומה כה, לא) מַשְׁמָע שֶׁנַּעֲשְׂתָה עַל יְדֵי **מֹשֶׁה**, שֶׁהִשְׁלִיךְ אֶת הַכֶּסֶף לָאוּר. וְנִרְאֶה לוֹמַר, שֶׁעַל פִּי דִּבְרֵי רַשִׁ"י לְעֵיל "לְפִי שֶׁנָּתַן נַפְשׁוֹ עַל הַמְּלָאכָה . . נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ" - אֵינוֹ מְכְרָח שֶׁבְּצַלְאֵל עָשָׂה אֶת הַמְּנוֹרָה.

(יח) וְשִׁשָּׁה קָנִים יֹצְאִים מִצִּדֶּיהָ שְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הָאֶחָד וּשְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הַשֵּׁנִי:

יח וְשִׁתָּא קְנִין נָפְקִין מִסִּטְרָהָא תְּלָתָא קְנֵי מְנַרְתָּא מִסִּטְרַהּ חַד וּתְלָתָא קְנֵי מְנַרְתָּא מִסִּטְרַהּ תִּנְיָנָא:

(יט) שְׁלֹשָׁה גְּבִעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפֶרַח וּשְׁלֹשָׁה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקָנֶה אֶחָד כַּפְתֹּר וָפָרַח כֵּן לְשִׁשֶּׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן־הַמְּנֹרָה:

יט תְּלָתָא כַּלִּידִין מְצַיְּרִין בְּקַנְיָא חַד חֵזוּר וְשׁוּשָׁן וּתְלָתָא כַּלִּידִין מְצַיְּרִין בְּקַנְיָא חַד חֵזוּר וְשׁוּשָׁן כֵּן לְשִׁתָּא קְנִין דְּנָפְקִין מִן מְנַרְתָּא:

(כ) וּבַמְּנֹרָה אַרְבָּעָה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ:

כ וּבִמְנַרְתָּא אַרְבְּעָה כַּלִּידִין מְצַיְּרִין חֵזוּרָהָא וְשׁוּשַׁנָּהָא:

(כא) וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת־שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה לְשִׁשֶּׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִמֶּנָּה:

כא וְחֵזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין מִנַּהּ וְחֵזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין מִנַּהּ וְחֵזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין מִנַּהּ לְשִׁתָּא קְנִין דְּנָפְקִין מִנַּהּ:

(כב) כַּפְתֹּרֵיהֶם וּקְנֹתָם מִמֶּנָּה הָיוּ כֻּלָּהּ מִקְשָׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר:

כב חֵזוּרֵיהוֹן וּקְנֵיהוֹן מִנַּהּ הֲווֹ כֻּלַּהּ נְגִידָא חֲדָא דְּהַב דְּכִי:

(כג) וַיַּעַשׂ אֶת־נֵרֹתֶיהָ שִׁבְעָה וּמַלְקָחֶיהָ וּמַחְתֹּתֶיהָ זָהָב טָהוֹר:

כג וַעֲבַד יָת בּוּצִינָהָא שִׁבְעָא וְצִבְּיָתָהָא וּמַחְתִּיתָהָא דְּהַב דְּכִי:

(כד) כִּכָּר זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת כָּל־כֵּלֶיהָ:

כד כִּכְּרָא דְּהַב דְּכִי עֲבַד יָתַהּ וְיָת כָּל מָנָהָא:

(כה) וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּה אָרְכּוֹ וְאַמָּה רָחְבּוֹ רָבוּעַ וְאַמָּתַיִם קֹמָתוֹ מִמֶּנּוּ הָיוּ קַרְנֹתָיו:

כה וַעֲבַד יָת מַדְבְּחָא דִּקְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא דְּאָעֵי שִׁטִּין אַמְּתָא אֲרֻכֵּהּ וְאַמְּתָא פְּתֵיהּ מְרַבַּע וְתַרְתֵּין אַמִּין רוּמֵהּ מִנֵּהּ הֲווֹ קַרְנוֹהִי:

(כו) וַיְצַף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גַּגּוֹ וְאֶת־קִירֹתָיו סָבִיב וְאֶת־קַרְנֹתָיו וַיַּעַשׂ לוֹ זֵר זָהָב סָבִיב:

כו וַחֲפָא יָתֵהּ דְּהַב דְּכִי יָת אִגָּרֵהּ וְיָת כָּתְלוֹהִי סְחוֹר סְחוֹר וְיָת קַרְנוֹהִי וַעֲבַד לֵהּ דֵּיר דְּדְהַב סְחוֹר סְחוֹר:

(כז) וּשְׁתֵּי טַבָּעֹת זָהָב עָשָׂה־לוֹ מִתַּחַת לְזֵרוֹ עַל שְׁתֵּי צַלְעֹתָיו עַל שְׁנֵי צִדָּיו לְבָתִּים לְבַדִּים לָשֵׂאת אֹתוֹ בָּהֵם:

כז וְתַרְתֵּין עִזְקָן דְּדְהַב עֲבַד לֵהּ מִלְּרַע לְדֵירֵהּ עַל תַּרְתֵּין זְוָיָתֵהּ עַל תְּרֵין סִטְרוֹהִי לְאַתְרָא לַאֲרִיחַיָּא לְמִטַּל יָתֵהּ בְּהוֹן:

(כח) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים וַיְצַף אֹתָם זָהָב:

כח וַעֲבַד יָת אֲרִיחַיָּא דְּאָעֵי שִׁטִּין וַחֲפָא יָתְהוֹן דַּהֲבָא:

(כט) וַיַּעַשׂ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה קֹדֶשׁ וְאֶת־קְטֹרֶת הַסַּמִּים טָהוֹר מַעֲשֵׂה רֹקֵחַ:

כט וַעֲבַד יָת מִשְׁחָא דְּרַבּוּתָא קוּדְשָׁא וְיָת קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא דְּכִי עוֹבַד בּוּסְמָנוּ:

◆ שבת קודש כ"ב אדר א' ◆

לח (א) וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה עֲצֵי שִׁטִּים חָמֵשׁ אַמּוֹת אָרְכּוֹ וְחָמֵשׁ־אַמּוֹת רָחְבּוֹ רָבוּעַ וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת קֹמָתוֹ:

א וַעֲבַד יָת מַדְבְּחָא דַעֲלָתָא דְּאָעֵי שִׁטִּין חֲמֵשׁ אַמִּין אֲרֻכֵּהּ וַחֲמֵשׁ אַמִּין פְּתֵיהּ מְרַבַּע וּתְלָתָא אַמִּין רוּמֵהּ:

(ב) וַיַּעַשׂ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פִּנֹּתָיו מִמֶּנּוּ הָיוּ קַרְנֹתָיו וַיְצַף אֹתוֹ נְחֹשֶׁת:

ב וַעֲבַד קַרְנוֹהִי עַל אַרְבַּע זְוִיָתֵהּ מִנֵּהּ הֲווֹ קַרְנוֹהִי וַחֲפָא יָתֵהּ נְחָשָׁא:

(ג) וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הַסִּירֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקֹת אֶת־הַמִּזְלָגֹת וְאֶת־הַמַּחְתֹּת כָּל־כֵּלָיו עָשָׂה נְחֹשֶׁת:

ג וַעֲבַד יָת כָּל מָנֵי מַדְבְּחָא יָת פְּסַכְתֵּרָתָא וְיָת מַגְרוּפְיָתָא וְיָת מִזְרְקָתָא יָת צִנּוּרְיָתָא וְיָת מַחְתְּיָתָא כָּל מָנוֹהִי עֲבַד נְחָשָׁא:

(ד) וַיַּעַשׂ לַמִּזְבֵּחַ מִכְבָּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת כַּרְכֻּבוֹ מִלְּמַטָּה עַד־חֶצְיוֹ:

ד וַעֲבַד לְמַדְבְּחָא סְרָדָא עוֹבַד מְצַדְתָּא דְּנְחָשָׁא תְּחוֹת סוֹבְבֵהּ מִלְּרַע עַד פַּלְגֵהּ:

(ה) וַיִּצֹּק אַרְבַּע טַבָּעֹת בְּאַרְבַּע הַקְּצָוֹת לְמִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת בָּתִּים לַבַּדִּים:

ה וְאַתִּיךְ אַרְבַּע עִזְקָתָא בְּאַרְבַּע סְטָרָתָא לִסְרָדָא דְּנְחָשָׁא אַתְרָא לַאֲרִיחַיָּא:

(ו) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים וַיְצַף אֹתָם נְחֹשֶׁת:

ו וַעֲבַד יָת אֲרִיחַיָּא דְּאָעֵי שִׁטִּין וַחֲפָא יָתְהוֹן נְחָשָׁא:

(ז) וַיָּבֵא אֶת־הַבַּדִּים בַּטַּבָּעֹת עַל צַלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ לָשֵׂאת אֹתוֹ בָּהֶם נָבוּב לֻחֹת עָשָׂה אֹתוֹ:

ז וְאָעֵיל יָת אֲרִיחַיָּא בְּעִזְקָתָא עַל סִטְרֵי מַדְבְּחָא לְמִטַּל יָתֵהּ בְּהוֹן חָלִיל לוּחִין עֲבַד יָתֵהּ:

רש"י◄ **נָבוּב לֻחֹת** • נָבוּב הוּא חָלוּל, וְכֵן (ירמיה נב): "וְעָבְיוֹ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת נָבוּב". **נָבוּב לֻחֹת** • הַלּוּחוֹת שֶׁל עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל רוּחַ וְהֶחָלָל בְּאֶמְצַע.

(ח) וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמַרְאֹת הַצֹּבְאֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ח וַעֲבַד יָת כִּיּוֹרָא נְחָשָׁא וְיָת כְּסִיסֵהּ נְחָשָׁא בְּמֶחְזַיָן נְשַׁיָּא דְּאִתְיָן לְצַלָּאָה בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא:

רש"י◄ **בְּמַרְאֹת הַצֹּבְאֹת** • בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּיָדָן מַרְאוֹת שֶׁרוֹאוֹת בָּהֶן כְּשֶׁהֵן מִתְקַשְּׁטוֹת, וְאַף אוֹתָן לֹא עִכְּבוּ מִלְּהָבִיא לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן, וְהָיָה מוֹאֵס מֹשֶׁה בָּהֶן מִפְּנֵי שֶׁעֲשׂוּיִים לְיֵצֶר הָרָע. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

לח (ז) **נָבוּב לוּחוֹת.** 'נָבוּב' הוּא 'חָלוּל'. וְכֵן מָצִינוּ לָשׁוֹן זֶה: 'וְעָבְיוֹ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת נָבוּב' (ירמיה נב, כא) [וְעָבְיוֹ דַּפְּנוֹת כָּל עַמּוּד בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת, וְחָלוּל בְּאֶמְצַע]: **נָבוּב לוּחוֹת.** אֵין פֵּירוּשׁוֹ שֶׁהַלּוּחוֹת הָיוּ חֲלוּלִים, אֶלָּא הַמִּזְבֵּחַ הָיָה חָלוּל עַל יְדֵי הַקָּפַת **הַלּוּחוֹת שֶׁל עֲצֵי־שִׁטִּים לְכָל רוּחַ** (צד), **וְהֶחָלָל בָּאֶמְצַע** [וְאֶת הֶחָלָל הָיוּ מְמַלְּאִים אֲדָמָה]. וּבָא הַכָּתוּב לוֹמַר, שֶׁלֹּא יִהְיֶה עָשׂוּי מֵעֵץ אֶחָד בְּעֲבִי חָמֵשׁ עַל חָמֵשׁ אַמּוֹת וְיֵחָרוֹץ בְּאֶמְצָעוֹ חָלָל, אֶלָּא יְהֵא נָבוּב עַל יְדֵי לוּחוֹת הַמַּקִּיפוֹת אוֹתוֹ מִכָּל צַד (רש"י לעיל כז, ח; הזכרון): תורה ח

(ח) **בְּמַרְאוֹת הַצֹּבְאוֹת.** **בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, הָיוּ בְיָדָן 'מַרְאוֹת' שֶׁרוֹאוֹת בָּהֶן** אֶת מַרְאֵיהֶן **כְּשֶׁהֵן מִתְקַשְּׁטוֹת, וְאַף אוֹתָן** מַרְאוֹת הַחֲבִיבוֹת עֲלֵיהֶן **לֹא עִכְּבוּ** (לֹא נִמְנְעוּ) **מִלְּהָבִיא לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן, וְהָיָה מוֹאֵס מֹשֶׁה בָּהֶן** – בַּמַּרְאוֹת הַלָּלוּ, **מִפְּנֵי שֶׁעֲשׂוּיִים לְיֵצֶר הָרָע. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא** לְמֹשֶׁה: 'קַבֵּל מֵהֶן אֶת תְּרוּמַת

'קַבֵּל, כִּי אֵלּוּ חֲבִיבִין עָלַי מִן הַכֹּל, שֶׁעַל יְדֵיהֶם הֶעֱמִידוּ הַנָּשִׁים צְבָאוֹת רַבּוֹת בְּמִצְרַיִם, כְּשֶׁהָיוּ בַּעֲלֵיהֶן יְגֵעִים בַּעֲבוֹדַת פֶּרֶךְ, הָיוּ הוֹלְכוֹת וּמוֹלִיכוֹת לָהֶם מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וּמַאֲכִילוֹת אוֹתָם, וְנוֹטְלוֹת הַמַּרְאוֹת וְכָל אַחַת רוֹאָה עַצְמָהּ עִם בַּעְלָהּ בַּמַּרְאָה וּמְשַׁדֵּלְתּוֹ בִּדְבָרִים, לוֹמַר: אֲנִי נָאָה מִמְּךָ, וּמִתּוֹךְ כָּךְ מְבִיאוֹת לְבַעֲלֵיהֶם לִידֵי תַּאֲוָה, וְנִזְקָקוֹת לָהֶם וּמִתְעַבְּרוֹת וְיוֹלְדוֹת שָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (שה"ש ח): "תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךְ", וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּמַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת". וְנַעֲשָׂה הַכִּיּוֹר מֵהֶם, שֶׁהוּא לָשׁוּם שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, לְהַשְׁקוֹת מִמַּיִם שֶׁבְּתוֹכוֹ לְמִי שֶׁקִּנֵּא לָהּ בַּעְלָהּ וְנִסְתְּרָה. וְתֵדַע לְךָ שֶׁהֵן מַרְאוֹת מַמָּשׁ, שֶׁהָרֵי נֶאֱמַר: "וּנְחֹשֶׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כִּכָּר וְגוֹ' וַיַּעַשׂ בָּהּ וְגוֹ" וְכִיּוֹר וְכַנּוֹ לֹא הֻזְכְּרוּ שָׁם. לָמַדְתָּ, שֶׁלֹּא הָיָה נְחֹשֶׁת שֶׁל כִּיּוֹר מִנְּחֹשֶׁת הַתְּנוּפָה, כָּךְ דָּרַשׁ רַבִּי תַּנְחוּמָא, וְכֵן תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס: 'בְּמֶחְזֵין נְשַׁיָּא', וְהוּא תַּרְגּוּם שֶׁל מַרְאוֹת, מירוא"ש בְּלַע"ז, (שפיעגעל), וְכֵן מָצִינוּ בִּישַׁעְיָה (ישעיה ג): "וְהַגְּלִיּוֹנִים" מְתַרְגְּמִינָן: 'וּמֶחְזֵיָתָא'. אֲשֶׁר צָבְאוּ • לְהָבִיא נִדְבָתָן.

(ט) וַיַּעַשׂ אֶת־הֶחָצֵר לִפְאַת נֶגֶב תֵּימָנָה קַלְעֵי הֶחָצֵר שֵׁשׁ מָשְׁזָר מֵאָה בָּאַמָּה:

ט וַעֲבַד יָת דַּרְתָּא לְרוּחַ עֵבֶר דָּרוֹמָא סְרָדֵי דַּרְתָּא דְּבוּץ שְׁזִיר מְאָה בְּאַמִּין:

(י) עַמּוּדֵיהֶם עֶשְׂרִים וְאַדְנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף:

י עַמּוּדֵיהוֹן עֶסְרִין וְסַמְכֵיהוֹן עֶסְרִין נְחָשָׁא וָוֵי עַמּוּדַיָּא וְכִבּוּשֵׁיהוֹן כְּסָף:

(יא) וְלִפְאַת צָפוֹן מֵאָה בָאַמָּה עַמּוּדֵיהֶם עֶשְׂרִים וְאַדְנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף:

יא וּלְרוּחַ צָפוֹנָא מְאָה אַמִּין עַמּוּדֵיהוֹן עֶסְרִין וְסַמְכֵיהוֹן עֶסְרִין נְחָשָׁא וָוֵי עַמּוּדַיָּא וְכִבּוּשֵׁיהוֹן דִּכְסָף:

(יב) וְלִפְאַת־יָם קְלָעִים חֲמִשִּׁים בָּאַמָּה עַמּוּדֵיהֶם עֲשָׂרָה וְאַדְנֵיהֶם עֲשָׂרָה וָוֵי הָעַמֻּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף:

יב וּלְרוּחַ מַעַרְבָא סְרָדִין חַמְשִׁין בְּאַמִּין עַמּוּדֵיהוֹן עַסְרָא וְסַמְכֵיהוֹן עַסְרָא וָוֵי עַמּוּדַיָּא וְכִבּוּשֵׁיהוֹן דִּכְסָף:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

הַמַּרְאוֹת, **כִּי אֵלּוּ חֲבִיבִין עָלַי מִן הַכֹּל,** מִשּׁוּם **שֶׁעַל־יְדֵיהֶם הֶעֱמִידוּ הַנָּשִׁים צְבָאוֹת רַבּוֹת** שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל **בְּמִצְרַיִם', שֶׁכְּשֶׁהָיוּ בַּעֲלֵיהֶם יְגֵעִים בַּעֲבוֹדַת־פֶּרֶךְ, הָיוּ הוֹלְכוֹת וּמוֹלִיכוֹת לָהֶם** בְּמָקוֹם עֲבוֹדָתָם **מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וּמַאֲכִילוֹת אוֹתָם, וְנוֹטְלוֹת** שָׁם אֶת **הַמַּרְאוֹת, וְכָל אַחַת רוֹאָה עַצְמָהּ עִם בַּעְלָהּ בַּמַּרְאָה, וּמְשַׁדֵּלְתּוֹ בִּדְבָרִים לוֹמַר 'אֲנִי נָאָה מִמְּךָ', וּמִתּוֹךְ כָּךְ מְבִיאוֹת לְבַעֲלֵיהֶן לִידֵי תַּאֲוָה וְנִזְקָקוֹת לָהֶם, וּמִתְעַבְּרוֹת וְיוֹלְדוֹת שָׁם,** כְּמוֹ **שֶׁנֶּאֱמַר** (שיר־השירים ח, ה), **'תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ** שָׁמָּה חִבַּלְתִּךְ אִמֶּךָ' [מַאֲמַר הקב"ה עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: בַּשָּׂדֶה תַּחַת עֵץ הַתַּפּוּחַ, עוֹרַרְתִּי לְהוֹלִיד אֶתְכֶם, שָׁם הָרְתָה אִמְּךָ וְיָלְדָה אוֹתְךָ]. **וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר** כָּאן **'בְּמַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת'** – בַּמַּרְאוֹת שֶׁעַל יָדָן הֶעֱמִידוּ צְבָאוֹת רַבּוֹת. **וְאוֹתָן** מַרְאוֹת **נַעֲשָׂה הַכִּיּוֹר מֵהֶם,** לְפִי **שֶׁהוּא** עָתִיד **לָשׁוּם שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, לְהַשְׁקוֹת מִמַּיִם שֶׁבְּתוֹכוֹ לְמִי שֶׁקִּנֵּא לָהּ בַּעְלָהּ וְנִסְתְּרָה** – שֶׁהָיוּ מַשְׁקִים אֶת הַסּוֹטָה מִמֵּי הַכִּיּוֹר.

ומוסיף רש"י: **וְתֵדַע לְךָ** רְאָיָה **שֶׁמַּרְאוֹת** הַצּוֹבְאוֹת **הֵן מַרְאוֹת מַמָּשׁ,** הָעֲשׂוּיוֹת מִמִּין מְיוּחָד שֶׁל נְחוֹשֶׁת הַמַּבְהִיקָה כְּמַרְאָה, וְלֹא עָשׂוּ אֶת הַכִּיּוֹר מִנְּחוֹשֶׁת מְצוּיָה, כְּדוּגְמַת זוֹ שֶׁהוּבְאָה לְכְלַל מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן: **שֶׁהָרֵי** בְּפָרָשַׁת פְּקוּדֵי, כַּאֲשֶׁר מָנָה הַכָּתוּב אֶת מִשְׁקַל הַנְּחוֹשֶׁת שֶׁהִתְנַדְּבוּ וְהַכֵּלִים שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵהֶם, **נֶאֱמַר** (להלן פסוקים כט־ל) **'וּנְחֹשֶׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כִּכָּר וְגוֹ', וַיַּעַשׂ בָּהּ וְגוֹ',** וְכָל כְּלֵי הַנְּחוֹשֶׁת נִמְנוּ שָׁם, **וְאִילּוּ הַכִּיּוֹר וְכַנּוֹ לֹא הוּזְכְּרוּ שָׁם** בֵּינֵיהֶם, **הֲרֵי לָמַדְתָּ** מִכָּךְ **שֶׁלֹּא הָיָה נְחֹשֶׁת שֶׁל כִּיּוֹר** עָשׂוּי **מִנְּחֹשֶׁת הַתְּנוּפָה,** אֶלָּא הַמַּרְאוֹת הַלָּלוּ שֶׁמֵּהֶן הָיָה הַכִּיּוֹר עָשׂוּי הָיוּ מִמִּין מְיוּחָד שֶׁל נְחוֹשֶׁת, שֶׁאֵינוֹ בִּכְלַל כְּלֵי הַנְּחוֹשֶׁת שֶׁבַּמִּשְׁכָּן, **כָּךְ דָּרַשׁ רַבִּי תַּנְחוּמָא. וְכֵן תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס** 'בְּמַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת' – **'בְּמֶחְזֵית נְשַׁיָּא', וּ**'מֶחְזֵית' **הוּא תַּרְגּוּם שֶׁל 'מַרְאוֹת', מירוא"ש בְּלַע"ז,** הֲרֵי שֶׁפֵּירוּשׁוֹ 'בְּמַרְאוֹת הַנָּשִׁים'. **וְכֵן מָצִינוּ בִּישַׁעְיָה** (ג, כג) שֶׁבֵּין שְׁאָר תַּכְשִׁיטֵי הַנָּשִׁים שֶׁנִּמְנוּ שָׁם נֶאֱמַר: **'וְהַגְּלִיּוֹנִים',** שֶׁפֵּירוּשׁוֹ 'מַרְאוֹת', **וּמְתַרְגְּמִינָן 'וּמֶחְזֵיָתָא',** הֲרֵי שֶׁ'מֶחְזֵית' הוּא תַּרְגּוּם שֶׁל 'מַרְאוֹת' (תנחומא, סוטה יא:) (רש"י שם, הוכרון):

אֲשֶׁר צָבְאוּ. 'צָבָא' הוּא לְשׁוֹן 'אֲסִיפָה', וּכְלוֹמַר: בַּמַּרְאוֹת שֶׁהֵבִיאוּ הַנָּשִׁים, אֲשֶׁר הִתְאַסְּפוּ **לְהָבִיא נִדְבָתָן** (ש"א): תורה ט

(יג) וְלִפְאַת קֶדְמָה מִזְרָחָה חֲמִשִּׁים אַמָּה:

יג וּלְרוּחַ קִדּוּמָא מָדִינְחָא חַמְשִׁין אַמִּין:

(יד) קְלָעִים חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה אַמָּה אֶל־הַכָּתֵף עַמּוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:

יד סְרָדִין חֲמֵשׁ עֶסְרֵי אַמִּין לְעִבְרָא עַמּוּדֵיהוֹן תְּלָתָא וְסַמְכֵיהוֹן תְּלָתָא:

(טו) וְלַכָּתֵף הַשֵּׁנִית מִזֶּה וּמִזֶּה לְשַׁעַר הֶחָצֵר קְלָעִים חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:

טו וּלְעִבְרָא תִנְיָתָא מִכָּא וּמִכָּא לִתְרַע דַּרְתָּא סְרָדִין חֲמֵשׁ עֶסְרֵי אַמִּין עַמּוּדֵיהוֹן תְּלָתָא וְסַמְכֵיהוֹן תְּלָתָא:

(טז) כָּל־קַלְעֵי הֶחָצֵר סָבִיב שֵׁשׁ מָשְׁזָר:

טז כָּל סְרָדֵי דְּדַרְתָּא סְחוֹר סְחוֹר דְּבוּץ שְׁזִיר:

(יז) וְהָאֲדָנִים לָעַמֻּדִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף וְצִפּוּי רָאשֵׁיהֶם כֶּסֶף וְהֵם מְחֻשָּׁקִים כֶּסֶף כֹּל עַמֻּדֵי הֶחָצֵר:

יז וְסַמְכַיָּא לְעַמּוּדַיָּא נְחָשָׁא וָוֵי עַמּוּדַיָּא וְכִבּוּשֵׁיהוֹן דִּכְסַף וְחִפּוּי רֵישֵׁיהוֹן דִּכְסָף וְאִנּוּן מְכַבְּשִׁין דִּכְסַף כֹּל עַמּוּדֵי דַּרְתָּא:

(יח) וּמָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר מַעֲשֵׂה רֹקֵם תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר וְעֶשְׂרִים אַמָּה אֹרֶךְ וְקוֹמָה בְּרֹחַב חָמֵשׁ אַמּוֹת לְעֻמַּת קַלְעֵי הֶחָצֵר:

יח וּפְרָסָא דִּתְרַע דַּרְתָּא עוֹבַד צַיָּר תִּכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר וְעֶסְרִין אַמִּין אָרְכָּא וְרוּמָא בְּפוּתְיָא חֲמֵשׁ אַמִּין לָקֳבֵל סְרָדֵי דַּרְתָּא:

רש"י◄ לְעֻמַּת קַלְעֵי הֶחָצֵר • כְּמִדַּת קַלְעֵי הֶחָצֵר.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות טז עמ' 445)

כְּמִדַּת קַלְעֵי הֶחָצֵר (רש"י לח, יח) הַיְינוּ שֶׁבָּא הַכָּתוּב לִתֵּן **טַעַם** מִדּוּעַ הָיָה הַמָּסָךְ בְּגֹבַהּ חֲמֵשׁ אַמּוֹת (וְלֹא כְּמָסָךְ שֵׁעַר הָאֹהֶל, שֶׁהָיָה עֶשֶׂר אַמּוֹת – ראה רש"י תרומה כו, לו). זֶהוּ **לְעֻמַּת קַלְעֵי הֶחָצֵר** - הַמָּסָךְ הוּא כְּחֵלֶק **מֵהַקְּלָעִים**, וְלָכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת גָּבְהוֹ כְּגָבְהָם.

(יט) וְעַמֻּדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאַדְנֵיהֶם אַרְבָּעָה נְחֹשֶׁת וָוֵיהֶם כֶּסֶף וְצִפּוּי רָאשֵׁיהֶם וַחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף:

יט וְעַמּוּדֵיהוֹן אַרְבְּעָא וְסַמְכֵיהוֹן אַרְבְּעָא נְחָשָׁא וָוֵיהוֹן דִּכְסַף וְחִפּוּי רֵישֵׁיהוֹן וְכִבּוּשֵׁיהוֹן דִּכְסָף:

(כ) וְכָל־הַיְתֵדֹת לַמִּשְׁכָּן וְלֶחָצֵר סָבִיב נְחֹשֶׁת:

כ וְכָל סִכַּיָּא לְמַשְׁכְּנָא וּלְדַרְתָּא סְחוֹר סְחוֹר דְּנְחָשָׁא:

קכ"ב פסוקים, סנוא"ה סימן. חסלת פרשת ויקהל

הפטרה לפרשת ויקהל לקריאה בציבור ולשמו"ת נדפסה בעמ' קסג

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(יח) לְעֻמַּת קַלְעֵי הֶחָצֵר. 'לְעוּמַּת' פֵּירוּשוֹ 'כְּנֶגֶד', אוּלָם כָּאן אֵין מַשְׁמָעוּתוֹ שֶׁהוּא עוֹמֵד כְּנֶגְדוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא הָיָה הַמָּסָךְ עוֹמֵד מוּל הַקְּלָעִים, אֶלָּא פֵּירוּשוֹ שֶׁהָיְתָה מִידָּתוֹ **כְּנֶגֶד מִדַּת קַלְעֵי הֶחָצֵר,** שֶׁגֹּבַהּ הַמָּסָךְ הוּא בְּרֹחַב חָמֵשׁ אַמּוֹת, כְּרֹחַב הַקְּלָעִים (הזכרון):

חסלת פרשת ויקהל

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ט"ז אדר א' מפרק עט עד סוף פרק פב	**יום רביעי - י"ט אדר א'** מפרק צ עד סוף פרק צו
יום שני - י"ז אדר א' מפרק פג עד סוף פרק פז	**יום חמישי - כ' אדר א'** מפרק צז עד סוף פרק קג
יום שלישי - י"ח אדר א' מפרק פח עד סוף פרק פט	**יום שישי - כ"א אדר א'** מפרק קד עד סוף פרק קה
שבת קודש - כ"ב אדר א' פרק כ, מפרק קו עד סוף פרק קז	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפני שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ט"ז אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לח, פרק ל. עוד זאת... עד עמ' 76, כו' כמ"ש במ"א.

פֶּרֶק ל. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שבשעה שה"בינוני" סובל מטמטום הלב, ואף שבמוחו הוא מהרהר בגדולתו של הקב"ה, אין זה משפיע על לבו, למשול בחומריותו וגסותו – הרי העצה לכך היא: להתעמק בדברים המביאים ל"לב נשבר", שעל ידי כך ישבור את חומריות ה"קליפה" של נפשו הבהמית, ויורידה מגבהותה שהיא רוצה להגביה את עצמה כנגד אור הקדושה של נפשו האלקית. רבנו הזקן גם הסביר בפרק האמור – באלו ענינים עליו להתעמק, כדי להגיע ל"לב נשבר".

עוֹד זֹאת יָשִׂים אֶל לִבּוֹ, לְקַיֵּם מַאֲמַר רַז"ל[1]: "וֶהֱוֵי שְׁפַל רוּחַ בִּפְנֵי כָּל הָאָדָם", "וֶהֱוֵי" – לשון המשנה "והוי" מורה שהכוונה היא שיהיה **בָּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ,** – שכן, לכאורה הדברים טעונים הסבר: חכמינו ז"ל אומרים כאן, שעליו להיות "שפל רוח" – ושפלות איננה ענווה. ענווה משמעה: שהוא יודע מעלת ומדריגת עצמו, אלא שהוא סובר, שהוא קבל אותן במתנה, שמלמעלה נתנו לו כוחות והזדמנויות מיוחדות, שיוכל להגיע לאותה מדריגה; ואילו ניתנו כוחות אלה למישהו אחר – היה הלז מנצל אותם יותר טוב ממנו. מאידך, שפלות משמעה: שמחזיק את עצמו נחות ממש מהשני, ומוצא בתוך עצמו, שהוא **גרוע** מהלז – כיצד, איפוא, אפשר לומר למי שלומד תורה ומקיים מצוות, שיחזיק את עצמו בדרגה נחותה מכל אדם, גם מ"קל שבקלים", שאינו לומד תורה ואינו מקיים מצוות?! לכן, יש מפרשים, שאין הכוונה שאכן יראה את עצמו נחות מהשני, אלא **שיתנהג** בהנהגה של שפלות, בפני כל אדם. ברם, לשון חכמינו ז"ל "והוי", כלומר **שתהיה**, ולא "התנהג" – מורה, שאכן יחזיק את עצמו באמת למטה במדריגה, ובפני מי? – **"בִּפְנֵי כָּל הָאָדָם"** – **מַמָּשׁ, אֲפִלּוּ בִּפְנֵי קַל שֶׁבַּקַּלִּים.** – כיצד, באמת, אפשר לו למי שלומד תורה ומקיים מצוות, להחזיק את עצמו פחות מה"קל שבקלים"? – מוכיח רבנו הזקן שגם מי שמקיים כל המצוות, ואינו עובר על שום עבירה, אפשר שיהיו בו דברים שבגללם עליו להחזיק את עצמו נחות במדריגה: ישנם דברים שלגבם נדרש ממנו ללחום כנגד היצר הרע. ואף שהמלחמה שנדרשת ממנו, פחותה בחומרתה מהמלחמה הנדרשת מה"קל שבקלים" ללחום כנגד היצר הרע **שלו** – בכל זאת אין הוא יכול לעמוד נגד יצרו הרע; וכשאין **הוא** יכול לעמוד במלחמתו **הוא**, הרי זה – כפי שיסביר להלן – גרוע בהרבה ממה שה"קל שבקלים" אינו יכול לעמוד במלחמה **שלו**. על־ידי חשבון זה יהיה בידו באמת, להחזיק את עצמו למטה גם מה"קל שבקלים".

וְהַיְנוּ עַל פִּי מַאֲמַר רַז"ל[2]: "אַל תָּדִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ", – אל תשפוט ואל תפסוק עד שלא תעמיד את עצמך במקום ובמצב שחבירך נמצא בהם. "מקום" יש בו שני פירושים: המקום והסביבה הגשמית, והמקום הרוחני – מצבו הרוחני של האדם ואיזה יצר הרע נמצא בו: לאחד יש יצר הרע חזק ומחומם, ולשני – יצר הרע לא כל כך חזק שאינו בוער כל כך אחרי תאוות. וכך אומר רבנו הזקן להלן: **כִּי מְקוֹמוֹ** – הגשמי וסביבתו, **גּוֹרֵם לוֹ לַחֲטֹא, לִהְיוֹת פַּרְנָסָתוֹ לֵילֵךְ בַּשּׁוּק כָּל הַיּוֹם, וְלִהְיוֹת** – באותה שעה שאינו מסתובב בשוק, **מְיוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת, וְעֵינָיו רוֹאוֹת כָּל הַתַּאֲוֹת, וְהָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד,** – כלומר, מקומו הגשמי יש בו משום סיבה לחטוא. וגם מקומו הרוחני, מצב יצרו הרע, הוא – **וְיִצְרוֹ בּוֹעֵר כְּתַנּוּר בּוֹעֲרָה מֵאוֹפָה,** – כתנור בוער של אופה[3], אצלו בוער התנור בצורה חזקה יותר ולעתים קרובות יותר מאשר אצל בעל־הבית סתם, **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּהוֹשֵׁעַ[3]: "הוּא בּוֹעֵר כְּאֵשׁ לֶהָבָה וְגוֹ'",** – הרי שגם מקומו הרוחני, מצבו של יצרו הרע, הוא כזה שגורם ומביא לחטא. **מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן מִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּשּׁוּק מְעַט, וְרֹב הַיּוֹם יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ.** – שאינו מיושבי קרנות, וממילא אינו רואה את התאוות לנגד עיניו, ואין לו אותם נסיונות שיש למי שמתהלך כל היום בשוק; **וְגַם אִם הוֹלֵךְ כָּל הַיּוֹם בַּשּׁוּק** – בעל עסק שמזדמן לו להיות כל היום ברחוב, ומבחינת מקומו הגשמי הוא דומה ל"קל שבקלים", **יָכוֹל לִהְיוֹת** – שבמקומו הרוחני, במצב יצרו הרע, אינו דומה לו, **שֶׁאֵינוֹ מְחֻמָּם כָּל כָּךְ בְּטִבְעוֹ,** – וגם כשעליו להיות כל היום ברחוב, אין לו אותם נסיונות שיש לאלה שיצרם הרע בוער בקרבם. **כִּי אֵין הַיֵּצֶר שָׁוֶה בְּכָל נֶפֶשׁ, יֵשׁ שֶׁיִּצְרוֹ כוֹ',** – יש שיצרו הרע בוער, ויש שאינו כך, **כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר[4].** – וכפי הידוע, פירושו של הבעל־שם־טוב, על המשנה[5] "איזהו גבור? – הכובש את יצרו". שהוא גובר על יצרו הרע באותם דברים שהוא לוחם במדה החזקה ביותר. כי, ביחס לדברים אחרים, יתכן שאין לו לגביהם יצר הרע כלל, ואין משום גבורה באי־היענותו לעצמו

ליקוטי אמרים

פרק ל עוד זאת ישים אל לבו לקיים מאמר רז"ל והוי שפל רוח בפני כל האדם. והוי באמת לאמיתו בפני כל האדם ממש אפי' בפני קל שבקלים. והיינו ע"פ מארז"ל אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו. כי מקומו גורם לו לחטוא להיות פרנסתו לילך בשוק כל היום ולהיות מיושבי קרנות ועיניו רואות כל התאוות והעין רואה והלב חומד ויצרו בוער כתנור בוערה מאופה כמ"ש בהושע הוא בוער כאש להבה וגו'. משא"כ מי שהולך בשוק מעט ורוב היום יושב בביתו וגם אם הולך כל היום בשוק יכול להיות שאינו מחומם כ"כ בטבעו כי אין היצר שוה בכל נפש יש שיצרו כו' כמ"ש במ"א.

---

1. אבות פרק ד משנה י. 2. אבות פרק ב משנה ד. 3. ראה הושע ז, ד. ז, ו. 4. ראה לקוטי תורה ויקרא ב, ד. 5. אבות פרק ד משנה א.

באותם דברים. **כאן מעיר הרבי:** שבמה שיאמר להלן, בא רבנו הזקן לתרץ קושיא: "ולכאורה אם הנ"ל נכון – למה נק' קל שבקלים?" – אם אכן נכונים הדברים, שהאדם נכשל בגלל המקום שהוא נמצא בו והנסיבות בגשמיות וברוחניות, המעמידות בפניו נסיונות קשים – מדוע, איפוא, קוראים לו "קל שבקלים"? ורבנו הזקן מפרש את הדברים להלן, שאף שהמלחמה כבדה יותר למי שגם מבחינת מקומו הגשמי והרוחני הוא עלול לחטוא – בכל זאת, אין לו שום התנצלות על שאינו גובר על יצרו הרע. שכן, הפחד מהקב"ה היה צריך למנוע ממנו לחטוא, למרות הנסיונות שעליו לעמוד בהם.

יום שני י"ז אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 76, והנה באמת גם מי... עד עמ' 76, הלב בתולדתו.

וכך אומר רבנו הזקן: **וְהִנֵּה, בֶּאֱמֶת גַּם מִי שֶׁהוּא מְחֻמָּם מְאֹד בְּטִבְעוֹ, וּפַרְנָסָתוֹ הִיא לִהְיוֹת מִיּוֹשְׁבֵי קִרְנוֹת כָּל הַיּוֹם** – גם הוא, **אֵין לוֹ שׁוּם הִתְנַצְּלוּת עַל חֶטְאָיו, וּמִקְרֵי** – ונקרא, "**רָשָׁע גָּמוּר**" **עַל אֲשֶׁר אֵין פַּחַד אֱלֹהִים לְנֶגֶד עֵינָיו,** – שכן, מבלי הבט על מקומו וסביבתו ועל יצרו הרע הבוער – היה הפחד מהקב"ה עוזר לו לעמוד בפני כל הקשיים; **כִּי הָיָה לוֹ לְהִתְאַפֵּק וְלִמְשֹׁל עַל רוּחַ תַּאֲוָתוֹ שֶׁבְּלִבּוֹ, מִפְּנֵי פַּחַד ה' הָרוֹאֶה כָּל מַעֲשָׂיו, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל[6] כִּי הַמּוֹחַ שַׁלִּיט עַל הַלֵּב בְּתוֹלַדְתּוֹ.** – האדם נולד בטבע, שיש בכוח המוח לשלוט ולמשול בתאוות הלב. אילו היה לאדם הפחד הראוי מפני ה' – הרי למרות הנסיבות הגורמות לחטא – היה יכול להימנע מעשיית עבירות.

ליקוטי אמרים

והנה באמת גם מי שהוא מחומם מאד בטבעו ופרנסתו היא להיות מיושבי קרנות כל היום אין לו שום התנצלות על חטאיו ומיקרי רשע גמור על אשר אין פחד אלהי' לנגד עיניו. כי היה לו להתאפק ולמשול על רוח תאוותו שבלבו מפני פחד ה' הרואה כל מעשיו כמש"ל כי המוח שליט על הלב בתולדתו.

יום שלישי י"ח אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 76, והנה באמת שהיא... עד עמ' 76, לקמן באריכות.

וְהִנֵּה, בֶּאֱמֶת שֶׁהִיא מִלְחָמָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה, לִשְׁבֹּר הַיֵּצֶר הַבּוֹעֵר כְּאֵשׁ לֶהָבָה מִפְּנֵי פַּחַד ה', – ויש בכך קשיים חמורים, **וְכָמוֹ נִסָּיוֹן מַמָּשׁ. וְהִלְכָּךְ,** – ולכן, **צָרִיךְ כָּל אָדָם, לְפִי מַה שֶׁהוּא מְקוֹמוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ בַּעֲבוֹדַת ה', לִשְׁקֹל וְלִבְחֹן בְּעַצְמוֹ אִם הוּא עוֹבֵד ה' בְּעֵרֶךְ וּבְחִינַת מִלְחָמָה עֲצוּמָה כָּזוֹ וְנִסָּיוֹן כָּזֶה,** – כשנדרשת ממנו מלחמה כזו, ועליו לעמוד בפני נסיון כזה, שמלחמה כזו יכולה להיות נדרשת מכל אחד (גם מ"יושב אוהל" ובעל יצר־הרע "צונן") ולעתים קרובות, **בִּבְחִינַת "וַעֲשֵׂה טוֹב"**[7]. – במצוות ובענינים הקשורים בעשיית טוב, **כְּגוֹן, בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה בְּכַוָּנָה,** – שהיא יום יומית, שצורת תפילתו תהיה, **לִשְׁפֹּךְ נַפְשׁוֹ לִפְנֵי ה' בְּכָל כֹּחוֹ מַמָּשׁ** – בכל כוח כוונתו, **עַד מְצוּי הַנֶּפֶשׁ,**[8] – שכל כוחות נפשו יהיו נתונים בעבודת התפילה[9], ועל סוג תפילה כזה, נדרש מאבק קשה עם היצר הרע, **וּלְהִלָּחֵם עִם גּוּפוֹ וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁבּוֹ הַמּוֹנְעִים** – ומפריעים, **הַכַּוָּנָה** – ועליו להיאבק **בְּמִלְחָמָה עֲצוּמָה, וּלְבַטְּשָׁם וּלְכַתְּתָם כְּעֵפֶר קֹדֶם הַתְּפִלָּה שַׁחֲרִית וְעַרְבִית מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם,** – שזוהי המלחמה **שלפני** התפילה – להכין את הגוף ואת הנפש הבהמית שלא יפריעו לתפילה בכוונה. **וְגַם בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, לְיַגֵּעַ עַצְמוֹ בִּיגִיעַת נֶפֶשׁ** – שלא יהיה קשה לו לאמץ את מחשבתו להתעמק ולהרהר בגדולת ה', כל הזמן הדרוש, **וְיִגִיעַת בָּשָׂר,** – להסיר את המניעות הנובעות מן הגוף, **כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן**[10] **בַּאֲרִיכוּת.** – כיצד צריכות להיות יגיעת הנפש ויגיעת הבשר. יתבונן נא, איפוא, אם אכן הוא מנהל מלחמה **כזו** בעבודת התפילה,

ליקוטי אמרים

והנה באמת שהיא מלחמה גדולה ועצומ' לשבור היצר הבוער כאש להבה מפני פחד ה' וכמו נסיון ממש. והלכך צריך כל אדם לפי מה שהוא מקומו ומדרגתו בעבודת ה' לשקול ולבחון בעצמו אם הוא עובד ה' בערך ובחי' מלחמה עצומה כזו ונסיון כזה בבחי' ועשה טוב כגון בעבודת התפלה בכוונה לשפוך נפשו לפני ה' בכל כחו ממש עד מיצוי הנפש ולהלחם עם גופו ונפש הבהמית שבו המונעים הכוונה במלחמה עצומה ולבטשם ולכתתם כעפר קודם התפלה שחרית וערבית מדי יום ביום וגם בשעת התפלה לייגע עצמו ביגיעת נפש ויגיעת בשר כמ"ש לקמן באריכות.

---

6. פרק יב. **7.** תהלים לד, טו. **8.** ספרי על דברים ו, ה. **9.** הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזה צ"ל בכאו"א ויום יום ידרשון כמשנ"ת אגה"ק ס"א". **10.** בפרק מ"ב.

יום רביעי י"ט אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 76, וכל שלא הגיע... עד עמ' לט, הצדקה וכה"ג.

וְכָל שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לִידֵי מִדָּה זוֹ, לְהִלָּחֵם עִם גּוּפוֹ מִלְחָמָה עֲצוּמָה כָּזוֹ - עֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ לִבְחִינַת וְעָרֵךְ מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר – המלחמה עם היצר הרע, **הַבּוֹעֵר כְּאֵשׁ לֶהָבָה,** – ב"קל שבקלים" מיושבי הקרנות, שעליו להילחם ביצר הרע, **לִהְיוֹת נִכְנָע וְנִשְׁבָּר מִפְּנֵי פַּחַד ה'.** – יתבונן נא, האם הוא אכן לוחם בתוקף כזה ביצרו הרע, בנוגע לתפילה בכוונה, כפי שעל ה"קל שבקלים" ללחום ביצר הרע שלו; וכך גם בנוגע לענינים אחרים עליהם מדובר להלן. **וְכֵן בְּעִנְיַן בְּרִכַּת הַמָּזוֹן וְכָל בִּרְכוֹת הַנֶּהֱנִין וְהַמִּצְוֹת** – שתהיינה כולן, **בְּכַוָּנָה,** – שלשם כך נדרשות התאמצות ומלחמה נגד היצר הרע, **וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר כַּוָּנַת הַמִּצְוֹת לְשֵׁמָן.** – לקיימן לשם מצוה ולשמו של הקב"ה, שלשם כך נדרשת בודאי התאמצות גדולה ומלחמה עם היצר הרע, וברור הדבר שהוא יכול למצוא בעצמו, שעדיין חסר בו בכוונה לשמה כשהוא מקיים מצוות. **וְכֵן** – כשנדרש ממנו להילחם, **בְּעִנְיַן עֶסֶק לִמּוּד הַתּוֹרָה, לִלְמֹד הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵחֶפְצוֹ וּרְצוֹנוֹ לְפִי טִבְעוֹ וּרְגִילוּתוֹ** – כי, כדי ללמוד עד כמה שרצוי לו מצד טבע התמדתו, או מצד רגילותו ללמוד בהתמדה – אין עליו להילחם כלל, כנזכר לעיל בפרק ט"ו. אך, כדי ללמוד יותר מאשר טבעו ורגילותו – זה יכול להיות רק, **עַל יְדֵי מִלְחָמָה עֲצוּמָה עִם גּוּפוֹ, כִּי הַלּוֹמֵד מְעַט יוֹתֵר מִטִּבְעוֹ** – שעל כך עליו כבר להילחם – אבל, **הֲרֵי זוֹ מִלְחָמָה קְטַנָּה, וְאֵין לָהּ עֶרֶךְ וְדִמְיוֹן עִם מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר הַבּוֹעֵר כְּאֵשׁ,** – ב"קל שבקלים", כפי שלמדנו לעיל, **דְּמִקְרֵי** – שנקרא, **"רָשָׁע גָּמוּר" אִם אֵינוֹ מְנַצֵּחַ יִצְרוֹ, לִהְיוֹת נִכְנָע וְנִשְׁבָּר מִפְּנֵי ה'.** – הרי שמלחמתו ללמוד קצת יותר מכפי טבעו ורגילותו – אינה דומה כלל למלחמתו הגדולה של הלז, אלא אם כן הוא לומד הרבה יותר מאשר ברצונו, שלשם כך עליו להיאבק במלחמה גדולה – יבדוק נא את עצמו, אם אכן יש לו מלחמה כזו. ואף שאצל ה"קל שבקלים" המלחמה היא בענינים של "סור מרע" – ואילו אצלו חסר ב"ועשה טוב" – אומר על כך רבנו הזקן: **וּמַה לִּי בְּחִינַת "סוּר מֵרַע", וּמַה לִּי בְּחִינַת "וַעֲשֵׂה טוֹב"** - **הַכֹּל הִיא מִצְוַת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ יָחִיד וּמְיֻחָד בָּרוּךְ־הוּא.** – ההבדל שבין "סור מרע" ל"ועשה טוב" הוא רק בנוגע לענינים של כוונות ומה שנובע מכך, אך בעצם קיום המצוות – אין מצד המצווה, זה שציווה על המצוות, שהוא יחיד ומיוחד, שום הבדל ביניהם. ממילא, אי לחימתו כראוי בענינים של "ועשה טוב" דומה להיכשלותו של הלז בענינים של "סור מרע". **וְכֵן בִּשְׁאָר מִצְוֹת,** – שכדי לקיימן, נדרש ממנו להילחם – גם בכך הוא יכול למצוא בעצמו שאין הוא לוחם מספיק ביצר הרע כפי שנדרש ממנו, **וּבִפְרָט בְּדָבָר שֶׁבְּמָמוֹן,** – מצוות הקשורות לעניני כספים, **כְּמוֹ עֲבוֹדַת הַצְּדָקָה** – לתת צדקה באופן של **עבודה,** לתת צדקה יותר מאשר יש ברצונו וברגילותו, **וּכְהַאי גַּוְנָא.** – וכדומה, בהם הוא יכול למצוא בעצמו, שאין הוא לוחם מספיק כפי שנדרש ממנו.

ליקוטי אמרים

וכל שלא הגיע לידי מדה זו להלחם עם גופו מלחמה עצומה כזו עדיין לא הגיע לבחי' וערך מלחמת היצר הבוער כאש להבה להיות נכנע ונשבר מפני פחד ה'. וכן בענין ברכת המזון וכל ברכת הנהנין והמצות בכונה ואצ"ל כונת המצות לשמן. וכן בענין עסק לימוד התורה ללמוד הרבה יותר מחפצו ורצונו לפי טבעו ורגילותו ע"י מלחמה עצומה עם גופו. כי הלומד מעט יותר מטבעו ה"ז מלחמה קטנה ואין לה ערך ודמיון עם מלחמת היצר הבוער כאש דמקרי רשע גמור אם אינו מנצח יצרו להיות נכנע ונשבר מפני ה'. ומה לי בחי' סור מרע ומה לי בחי' ועשה טוב הכל היא מצות המלך הקדוש יחיד ומיוחד ב"ה. וכן בשאר מצות ובפרט בדבר שבממון כמו עבודת הצדקה וכה"ג.

יום חמישי כ' אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לט, ואפילו בבחי' סור... עד עמ' לט, שעבר ושנה וכו'.

וַאֲפִלּוּ בִּבְחִינַת "סוּר מֵרַע", יָכוֹל כָּל אִישׁ מַשְׂכִּיל לִמְצֹא בְּנַפְשׁוֹ שֶׁאֵינוֹ סָר לְגַמְרֵי מֵהָרַע כָּכֹל מִכֹּל כֹּל[11], בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְמִלְחָמָה עֲצוּמָה כָּעֶרֶךְ הַנִּזְכָּר לְעֵיל, – המלחמה הנדרשת מ"קל שבקלים", **וַאֲפִלּוּ פָּחוֹת מֵעֶרֶךְ הַנִּזְכָּר לְעֵיל,** – כשנדרשת ממנו לחימה קלה יותר מאשר נדרש

ליקוטי אמרים

ואפי' בבחי' סור מרע יכול כל איש משכיל למצוא בנפשו שאינו סר לגמרי מהרע בכל מכל כל במקום שצריך למלחמה עצומה כערך הנ"ל ואפי' פחות מערך הנ"ל כגון להפסיק

11. על הלשון "בכל מכל כל" העיר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "י"ל בדא"פ: כי צ"ל שלימות (ל' כל) העבודה בכל הג' הקווין (האבות) [וכהדוגמא שמביא בזה תומ"י: נאה, גנות, אמת] וכמרז"ל באבות (ב"ב יז, א) ושנק' כן מפני שבחי' צ"ל בכאו"א (תו"א ר"פ וארא) - שמשכרם בכל כו' נדע עבודתם בכל כו' שלמות (עיי"ש בחדא"ג ועוד) - ואצלו חסר זה עכ"פ בא' מהנ"ל".

מהלז – אין הוא יכול לעמוד במלחמה זו, **כְּגוֹן לְהַפְסִיק בְּאֶמְצַע שִׂיחָה נָאָה, אוֹ** – באמצע, **סִפּוּר בִּגְנוּת חֲבֵרוֹ, וַאֲפִלּוּ גְּנַאי קָטָן וְקַל מְאֹד, אַף שֶׁהוּא אֱמֶת, וַאֲפִלּוּ** – כשהוא מספר זאת **כְּדֵי לְנַקּוֹת עַצְמוֹ,** – שלא יאשימו **אותו** בגנאי זה, **כַּנּוֹדַע**[12] **מֵהָא** – ממה, **דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְאָבִיו רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ:** – בקשר לגט מסובך שלא נכתב כמו שצריך: **"לָאו אֲנָא כַּתְבֵיהּ, אֶלָּא יְהוּדָא חַיְטָא כַּתְבֵיהּ",** – "לא אני כתבתי את הגט, כי אם יהודה חייטא" – באותו מקום היה בכך משום גנאי לא כל כך גדול, והוא השתמש בו כדי לנקות את עצמו,

ליקוטי אמרים

באמצע שיחה נאה או סיפור בגנות חבירו ואפי' גנאי קטן וקל מאד אף שהוא אמת ואפי' כדי לנקות עצמו כנודע מהא דאר"ש לאביו רבינו הקדוש לאו אנא כתבי' אלא יהודא חייטא כתביה וא"ל כלך מלה"ר [ע"ש בגמ' רפ"י דב"ב]. וכה"ג כמה מילי דשכיחי טובא ובפרט בענין לקדש עצמו במותר לו שהוא מדאוריית' כמ"ש קדושים תהיו וגו' והתקדשתם וגו'. וגם ד"ס חמורים מד"ת וכו'. אלא שכל אלו וכיוצא בהן הן מעוונות שהאדם דש בעקביו וגם נעשו כהיתר מחמת שעבר ושנה וכו'.

ובכל זאת **וְאָמַר לוֹ:** – רבנו הקדוש לבנו רבי שמעון: **"כַּלֵּךְ מִלְּשׁוֹן הָרַע"** – "לך לך מלשון הרע", **[עַיֵּן שָׁם בַּגְּמָרָא רֵישׁ פֶּרֶק י דְּכָבָא בַּתְרָא],** – הרי שאפשר לו לאדם למצוא בעצמו, שגם בענינים של "סור מרע", אין הוא מנהל כראוי את המלחמה עם גופו ויצרו הרע, **וּכְהַאי גַּוְנָא** – ודומה לכך, **כַּמָּה מִלֵּי דְּשָׁכִיחֵי טוּבָא.** – דברים שכיחים רבים, בעתים קרובות, הרי, שכל אחד יכול למצוא בעצמו, שאין הוא לוחם מספיק לנצח את היצר הרע. **וּבִפְרָט בְּעָנְיַן לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בַּמֻּתָּר לוֹ, שֶׁהוּא מִדְּאוֹרַיְתָא**[13], – שאדם מחוייב לקדש את עצמו ולהימנע מלעשות גם דברים המותרים, : **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב**[14]**: "קְדֹשִׁים תִּהְיוּ וְגוֹ'", "וְהִתְקַדַּשְׁתֶּם וְגוֹ'"**[15]**;** – ובכל זאת, הוא מוצא בעצמו, שאין הוא מקיים מצוה זו בשלימותה, כשנדרשת ממנו מלחמה עצומה, **וְגַם, דִּבְרֵי סוֹפְרִים** – דברים שחכמים קבעו אותם, **חֲמוּרִים מִדִּבְרֵי תּוֹרָה**[16] **וְכוּ'.** – שגם לפי הדיעה ש"קדש עצמך במותר לך" הוא מדרבנן – הרי דינים שקבעו רבנן, חמורים מדיני התורה. **אֶלָּא שֶׁכָּל אֵלּוּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, הֵן מֵעֲוֹנוֹת שֶׁהָאָדָם דָּשׁ בַּעֲקֵבָיו**[17], – כי אין הוא חש בחומרתם ואינו שם לב שיש בכך משום עבירה, **וְגַם נַעֲשׂוּ כְּהֶתֵּר, מֵחֲמַת שֶׁעָבַר וְשָׁנָה וְכוּ'.** – כפי שהגמרא אומרת[18]: "כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה... נעשית לו כהיתר" – משום שאינו חש, שהוא חוטא במשהו. בהתאם לאמור, הרי שאין הוא טוב יותר מאשר ה"קל שבקלים", שכן, כשם **שהלז** אינו מתאבק לנצח במלחמתו **הוא**, כך גם **הוא** אינו מנהל מלחמה, כדי לעמוד בנסיונות **שלו.**

יום שישי כ"א אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' לט, אבל באמת אם... עד עמ' לט, כשגגות:

ברם, חכמינו ז"ל הרי אומרים "והוי שפל רוח בפני כל אדם", אפילו בפני ה"קל שבקלים" – במה, איפוא, הוא **גרוע** מה"קל שבקלים"? – אומר על כך רבנו הזקן: **אֲבָל בֶּאֱמֶת, אִם הוּא** – אותו אדם שעושה את החשבון, **יוֹדֵעַ סֵפֶר,** – יודע ללמוד תורה, **וּמַחֲזִיק בְּתוֹרַת ה',** **וְקִרְבַת אֱלֹקִים יֶחְפָּץ - גָּדוֹל עֲוֹנוֹ מִנְּשֹׂא, וְאַשְׁמָתוֹ גְּדֹלָה בְּכַפְלַי כְּפָלִים** – וכל כך למה? **בְּמָה שֶׁאֵינוֹ נִלְחָם וּמִתְנַגֵּר עַל יִצְרוֹ בְּעֵרֶךְ וּבְחִינַת מִלְחָמָה עֲצוּמָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל** – הנדרשת מה"קל שבקלים". אשמתו של היודע ספר היא איפוא גדולה בהרבה, **מֵאַשְׁמַת** כָּל **שֶׁבַּקַּלִּים מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת, הָרְחוֹקִים מֵה' וְתוֹרָתוֹ. וְאֵין אַשְׁמָתָם גְּדוֹלָה כָּל כָּךְ בְּמָה שֶׁאֵינָם כּוֹבְשִׁים יִצְרָם הַבּוֹעֵר כְּאֵשׁ לֶהָבָה,** – ואינם שולטים ביצר הרע שלהם, **מִפְּנֵי פַּחַד ה' הַמַּכִּין וּמַכִּיט אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם,** – אין אשמתם גדולה כל כך, **כְּאַשְׁמַת כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב אֶל**[19] **ה' וְאֶל תּוֹרָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל גַּבֵּי אַחֵר:** – לגבי אלישע בן אבוי[20], המכונה "אחר", **"שֶׁיָּדַע בִּכְבוֹדִי וְכוּ'".** – בכבוד ה', ובכל זאת חטא – הרי שאשמתו גדולה יותר, **וְלָכֵן אָמְרוּ רַז"ל עַל עֲמֵי הָאָרֶץ**[21]**: "שֶׁזְّדוֹנוֹת נַעֲשׂוּ לָהֶם כִּשְׁגָגוֹת":** – כאילו חטאו מתוך שגגה, יען שאין הם

ליקוטי אמרים

אבל באמת אם הוא יודע ספר ומחזיק בתורת ה' וקרבת אלקי' יחפץ גדול עונו מנשוא ואשמתו גדלה בכפלי כפליים במה שאינו נלחם ומתגבר על יצרו בערך ובחי' מלחמה עצומה הנ"ל מאשמת קל שבקלים מיושבי קרנות הרחוקים מה' ותורתו ואין אשמתם גדולה כ"כ במה שאינם כובשים יצרם הבוער כאש להבה מפני פחד ה' המכין ומביט אל כל מעשיהם כאשמת כל הקרב הקרב אל ה' ואל תורתו ועבודתו וכמשארז"ל גבי אחר שידע בכבודי וכו' ולכן ארז"ל על ע"ה שזדונות נעשו להם כשגגות:

---

12. בבא בתרא קסד, ב. **13.** ראה לעיל סוף פרק כז. **14.** ויקרא יט, ב. **15.** ויקרא כ, ז. **16.** סנהדרין פי"א מ"ג. **17.** עבודה זרה יח, א. **18.** יומא פו, ב. **19.** לשון הפסוק במדבר יז, כח. **20.** חגיגה טו, א. ראה הגהות הב"ח שם. **21.** בבא מציעא לג, ב.

יודעים חומרתם של חטאים. ואילו בתלמיד חכם, הדבר הפוך, ש"שגגת תלמוד עולה זדון"[22], שגם אם הוא נכשל בחטא מפני שלא למד מספיק – נחשב לו הדבר בחומרה כאילו חטא במזיד. הרי, בכך שאין הוא מתחזק למשול ביצר הרע – הוא גרוע מה"קל שבקלים". חשבון זה יעזור לו לקיים מאמר חכמינו ז"ל "והוי שפל רוח בפני כל האדם", ועל ידי כך יגיע גם ל"לב נשבר", שיביא לשבירת רוח ה"סטרא אחרא" – ויאיר לו אור הנשמה, כפי שהוסבר בפרק כ"ט.

יום שבת קודש כ"ב אדר א'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 78, פרק לא. והנה אף... עד עמ' מא, משמחי לב:

פֶּרֶק לא. בפרק כ"ט דן רבנו הזקן באדם שאין אור נשמתו נקלט בגופו; ואף שבשכלו הוא מבין ומתעמק בגדולתו של הקב"ה, אין בכוחו לשלוט בחומריות הגוף. העצה לכך – מובאת באותו פרק – לעשות חשבונות שיביאו אותו ל"לב נשבר", שעל ידי כך הוא שובר את רוח ה"סטרא אחרא", המגביהה עצמה ופועלת להסתיר על אור הקדושה של נפשו האלקית.

לאחר שהזכיר רבנו הזקן, באותו פרק, חשבונות שונים, שבידם להביאו ל"לב נשבר", יעץ, בפרק ל', שגם יתבונן בעובדה, שבענינים שונים אין הוא נאבק בנפשו הבהמית, כפי שנדרש ממנו; ובכך – הוא גרוע מה"קל שבקלים" שאינו לוחם כנגד יצרו הרע ונכשל בעבירות; על ידי כך יהיה בידו לקיים באמת מאמר חכמינו ז"ל "והוי שפל רוח בפני כל האדם". בפרק ל"א, אותו אנו מתחילים ללמוד, יסביר שאף אם עשוי להיות שכאשר יתעמק בכל האמור במשך שעה ארוכה, יפול בעצבות גדולה – בכל זאת, אל יפחד מכך.

ליקוטי אמרים

פרק לא והנה אף אם כשיאריך הרבה להעמיק בענייני' הנ"ל כשעה ושתי' להיות בנמיכת רוח ולב נשבר יבא לידי עצבות גדולה לא יחוש ואף שעצבות היא מצד קליפת נוגה ולא מצד הקדושה כי בצד הקדושה כתיב עוז וחדוה במקומו ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה וכן לדבר הלכה וכו' אלא שאם העצבות היא ממילי דשמיא היא מבחי' טוב שבנוגה [ולכן כתב האר"י ז"ל שאפי' דאגת העונות אינה ראויה כ"א בשעת הוידוי ולא בשעת התפלה ות"ת שצ"ל בשמחה שמצד הקדושה דווקא] אעפ"כ הרי כך היא המדה לאכפיא לס"א במינה ודוגמתה. כמארז"ל מיניה וביה אבא לשדי' ביה נרגא ופגע בו כיוצא בו. וע"ז נאמר בכל עצב יהיה מותר והיתרון היא השמחה הבאה אחר העצב כדלקמן. אך באמת אין לב נשבר ומרירות הנפש על ריחוקה מאור פני ה' והתלבשותה בס"א נקראים בשם עצבות כלל בלשון

וְהִנֵּה, אַף אִם כְּשֶׁיַּאֲרִיךְ הַרְבֵּה לְהַעֲמִיק בְּעִנְיָנִים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל כְּשָׁעָה וּשְׁתַּיִם, לִהְיוֹת בִּנְמִיכַת רוּחַ וְלֵב נִשְׁבָּר, יָבֹא לִידֵי עַצְבוּת גְּדוֹלָה – ויהודי הרי צריך להיות בשמחה, ולא בעצבות, **לֹא יָחוּשׁ.** – לכך, שהוא נתון בעצבות. **וְאַף שֶׁעַצְבוּת הִיא מִצַּד קְלִפַּת נֹגַהּ, וְלֹא מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, כִּי בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה כְּתִיב[1]: "עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ", וְ"אֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה"[2], – כשיהודי נמצא במצב של שמחה; "וְכֵן לְדִבֶּר הֲלָכָה וְכוּ'", – שעליו ללמוד דיני התורה מתוך שמחה; אֶלָּא שֶׁאִם הָעַצְבוּת הִיא מִמִּלֵּי דִּשְׁמַיָּא,** – מחמת מצבו הרוחני שאינו כפי שצריך להיות – **הִיא** – העצבות נובעת אז, **מִבְּחִינַת טוֹב שֶׁבְּנֹגַהּ** – כפי שלמדנו בפרק הראשון, שבקליפת "נוגה" יש גם טוב וגם רע, לכן העצבות מענינים גשמיים נובעת מה"רע" שבקליפת נוגה, ואילו העצבות מענינים רוחניים נובעת מה"טוב" שבקליפת נוגה. ברם, גם ה"טוב" שב"נוגה" אף הוא "קליפה" ולא קדושה. **[וְלָכֵן כָּתַב הָאַר"י זַ"ל, שֶׁאֲפִלּוּ דְּאָנַת הָעֲוֹנוֹת אֵינָהּ רְאוּיָה כִּי אִם בִּשְׁעַת הַוִּדּוּי, וְלֹא בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה וְתַלְמוּד תּוֹרָה, שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה שֶׁמִּצַּד הַקְּדֻשָּׁה דַּוְקָא]** – **לשון כ"ק רבינו:** "ולא של הוללות וכיו"ב". הרי, שגם העצבות מענינים רוחניים, נובעת מקליפת נוגה. מדוע, איפוא, עליו להשתדל להגיע לעצבות הנובעת מהקליפה? **אַף־עַל־פִּי־כֵן הֲרֵי כָּךְ הִיא הַמִּדָּה,** – כך הוא הנוהג, **לְאַכְּפִיָּא לְסִטְרָא-אָחֳרָא בְּמִינָהּ וְדוּגְמָתָהּ,** – לכפות את ה"סטרא אחרא" בדברים שהם בדומה אליה, שבירת ה"סטרא אחרא", המשתדלת להסתיר על אור הקדושה של נפשו האלקית, צריכה להיות בדבר שגם הוא בא מה"סטרא אחרא", אלא מה"טוב" שבה, וזוהי העצבות ממצבו בענינים הרוחניים. **כְּמַאֲמַר רַז"ל[3]: "מִנֵּיהּ וּבֵיהּ אַבָּא לְשַׁדֵּיהּ בֵּיהּ נַרְגָּא",** – מהיער עצמו לוקחים את ה"יד" לגרזן לכרות בו את היער. או כביטוי רבותינו ז"ל[4]: **וּ"פָגַע בּוֹ כַּיּוֹצֵא בּוֹ".** – נתקל במי שדומה לו. **וְעַל זֶה** – על העצבות הנובעת מחשבונות מעמדו ומצבו הרוחני, **נֶאֱמַר[5]: "בְּכָל עֶצֶב יִהְיֶה מוֹתָר", וְהַיִּתְרוֹן הִיא הַשִּׂמְחָה הַבָּאָה אַחַר הָעֶצֶב, כִּדְלְקַמָּן.** – כיצד יגיע לשמחה אחרי העצב. **אַךְ בֶּאֱמֶת, אֵין לֵב נִשְׁבָּר וּמְרִירוּת הַנֶּפֶשׁ - עַל רִחוּקָהּ מֵאוֹר פְּנֵי ה' וְהִתְלַבְּשׁוּתָהּ בְּסִטְרָא-אָחֳרָא - נִקְרָאִים בְּשֵׁם "עַצְבוּת" כְּלָל בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ,** – משמעות המלה "עצבות" בלשון הקודש היא "כיווץ", כמו "מדה עוצבת", שהוא מכווץ ונפול ברוחו, ואין בו חיות כלל. **כִּי**

---

22. אבות פרק ד משנה יג. **1.** דברי הימים א טז, כז. **2.** שבת ל, ב. **3.** סנהדרין לט, ב. **4.** שבת קכא, ב. **5.** משלי יד, כג.

עֲצֻבוֹת הִיא שֶׁלְּבוֹ מְטֻמְטָם כְּאֶבֶן וְאֵין חַיּוּת בְּלִבּוֹ, אֲבָל מְרִירוּת וְלֵב נִשְׁבָּר, אַדְרַבָּה, הֲרֵי יֵשׁ חַיּוּת בְּלִבּוֹ לְהִתְפָּעֵל וּלְהִתְמַרְמֵר, רַק שֶׁהִיא חַיּוּת – הנובעת, **מִבְּחִינַת גְּבוּרוֹת קְדוֹשׁוֹת,** – ולכן היא באופן של מרירות, ואילו **וְהַשִּׁמְחָה מִבְּחִינַת חֲסָדִים,** – של קדושה. **כִּי הַלֵּב כָּלוּל מִשְּׁתֵּיהֶן.** – משתי המדות, גבורות וחסדים. על כל פנים, הרי, שברון לבו ומרירותו (עם חיות), אינם נובעים מקליפה, כי אם מקדושה, **מגבורות** של קדושה. **וְהִנֵּה, לְעִתִּים צָרִיךְ לְעוֹרֵר בְּחִינַת גְּבוּרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת כְּדֵי לְהַמְתִּיק הַדִּינִים, שֶׁהֵם** – הדינים, **בְּחִינַת נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית וְיֵצֶר הָרַע כְּשֶׁשּׁוֹלֵט** – היצר הרע, **חַס-וְשָׁלוֹם עַל הָאָדָם,** – שזה, הרי, ענין של דינים, **כִּי אֵין הַדִּינִים נִמְתָּקִין** – נהפכים ל"טוב" ול"חסד", **אֶלָּא בְּשָׁרְשָׁן.** – כש"ממשיכים" אל תוך הדינים – משורשם, מגבורות דקדושה; שכן, בשורשם, גם הדינים והגבורות של הנפש הבהמית והיצר הרע, אינם ענין של רע, אלא גבורות של קדושה, שעל ידי ריבוי השתלשלות וצמצומים נובעים מהם גבורות ודינים של היפך הקדושה והטוב – ולכן נהפכים הם, בכוחו של שורשם, מ"רע" – לקדושה ולטוב[6]. **וְלָכֵן אָמְרוּ רַז"ל[7]: "לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יֵצֶר הַטּוֹב",** – על היצר הרע, שעל עבודת הנפש האלקית להיות מפעם לפעם בהלך רוח של רוגז וגבורה. כדי להמתיק על ידי כך את הדינים של הנפש הבהמית והיצר הרע. אלא, הביטוי "לעולם" בהקשר לענינו, אינו במובן **שתמיד** עליו לעסוק בצורה זו של עבודה. כי בכלל הרי על עבודתו להיות בשמחה, אלא הכוונה היא: כל פעם, כל זמן שעליו להזדקק לכך – וכפי שיוסבר להלן: **וְהָיָנוּ, בְּכָל עֵת שֶׁרוֹאֶה בְּנַפְשׁוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְכָךְ.** – כגון, בשעה שהנפש הבהמית מגביהה את עצמה להסתיר על אור הקדושה של הנפש האלקית, ועקב כך האדם הוא במצב של "טמטום הלב" – על עבודתו להיות אז מתוך "הרגזה" וגבורה. **אַךְ שֶׁעַת הַכֹּשֶׁר, שֶׁהִיא שָׁעָה הַמְיֻחֶדֶת וּרְאוּיָה לְכָךְ לְרֹב בְּנֵי אָדָם, הִיא בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עָצֵב בְּלָאו-הָכִי מִמִּילֵי דְּעָלְמָא,** – כשהוא בין כך עצב מעניני העולם, **אוֹ כָּךְ בְּלִי שׁוּם סִבָּה,** – שלא בגלל עניניו הגשמיים, אלא הוא עצב מבלי שהוא עצמו יודע את הסיבה לכך, **אֲזַי הִיא שְׁעַת הַכֹּשֶׁר לְהַפֵּךְ הָעֶצֶב לִהְיוֹת מִ"מָּרֵי דְּחֶשְׁבָּנָא" הַנִּזְכָּר לְעֵיל,** – להיות מבעלי החשבונות, לעשות חשבון נפשו ממעמדו ומצבו הרוחני, **וּלְקַיֵּם מַאֲמַר רַז"ל "לְעוֹלָם יַרְגִּיז וְכוּ'",** – להשתמש בקו המרירות והרוגז[8], **וּבָזֶה יִפָּטֵר מֵהָעֲצֻבוֹת שֶׁמִּמִּילֵי דְּעָלְמָא,** – בכך, יפטר מהעצבות הנובעת מהענינים הגשמיים, כשיעשה חשבון נפשו ויגיע למרירות בגלל עניניו הרוחניים – ייפטר מהעצבות שהיה נתון בה בתחילה מחמת עניניו הגשמיים. **וְאַחַר כָּךְ** – אחרי שיבוא למרירות ולב נשבר על־ידי חשבון נפשו, **יָבֹא לִידֵי שִׂמְחָה אֲמִתִּית. דְּהַיְנוּ, שֶׁזֹּאת יָשִׁיב אֶל לִבּוֹ** – שכך יענה ללבו, **לְנַחֲמוֹ בְּכִפְלַיִם, אַחַר הַדְּבָרִים וְהָאֱמֶת הָאֵלֶּה הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל,** – שהשתכנע במצבו הנחות. כיצד, איפוא, הוא יכול במצב כזה, לנחם את עצמו? – **לֵאמֹר לְלִבּוֹ:** – שיתבונן: **אֱמֶת הוּא כֵּן בְּלִי סָפֵק, שֶׁאֲנִי רָחוֹק מְאֹד מֵה' בְּתַכְלִית, וּמְשֻׁקָּע וּמִתְעַב כּוֹ', אַךְ כָּל זֶה הוּא אֲנִי לְבַדִּי, הוּא הַגּוּף עִם נֶפֶשׁ הַחִיּוּנִית שֶׁבּוֹ,** – הנפש הבהמית המחיה את הגוף. **אֲבָל מִכָּל-מָקוֹם יֵשׁ בְּקִרְבִּי "חֵלֶק ה'" מַמָּשׁ, שֶׁיֶּשְׁנוֹ אֲפִלּוּ בְּכָל שֶׁבַּקְּלִיפּוֹת,** – שכן, גם "קל שבקלים" יש בקרבו חלק אלקה ממעל, **שֶׁהִיא נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית עִם נִיצוֹץ אֱלֹקוּת מַמָּשׁ הַמְלֻבָּשׁ בָּהּ לְהַחֲיוֹתָהּ, רַק שֶׁהִיא** – הנפש האלקית, **בִּבְחִינַת**

ליקוטי אמרים

הקודש כי עצבות היא שלבו מטומטם כאבן ואין חיות בלבו אבל מרירות ולב נשבר אדרבה הרי יש חיות בלבו להתפעל ולהתמרמר רק שהיא חיות מבחי' גבורות קדושות והשמחה מבחי' חסדים כי הלב כלול משתיהן. והנה לעתים צריך לעורר בחי' גבורות הקדושות כדי להמתיק הדינים שהם בחי' נפש הבהמי' ויצה"ר כששולט ח"ו על האדם כי אין הדינים נמתקין אלא בשרשן ולכן ארז"ל לעולם ירגיז אדם יצ"הט והיינו בכל עת שרואה בנפשו שצריך לכך אך שעת הכושר שהיא שעה המיוחדת וראויה לכך לרוב בני אדם היא בשעה שהוא עצב בלא"ה ממילי דעלמא או כך בלי שום סבה אזי היא שעת הכושר להפך העצב להיות ממרי דחושבנא הנ"ל ולקיים מארז"ל לעולם ירגיז וכו' כנ"ל ובזה יפטר מהעצבות שממילי דעלמא ואח"כ יבא לידי שמחה אמיתית דהיינו שזאת ישיב אל לבו לנחמו בכפליים אחר הדברי' והאמת האלה הנ"ל לאמר ללבו אמת הוא כן בלי ספק שאני רחוק מאד מה' בתכלית ומשוקץ ומתועב כו' אך כל זה הוא אני לבדי הוא הגוף עם נפש החיונית שבו אבל מ"מ יש בקרבי חלק ה' ממש שישנו אפי' בקל שבקלים שהיא נפש האלהית עם ניצוץ אלקות ממש המלובש בה להחיותה רק שהיא

---

6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה אינו מובן, כיון שבאמת אי"ז עצבות כו', א"כ מהו כתבו: כך היא המדה וכו', האם מסביר דיעה דהיפך האמת? - וי"ל בדא"פ: **סדר** התוצאות מהתבוננות הנ"ל (דגרוע מקשב"ק וכו') - שפלות ובטול ונבזה בעיני עצמו בתכלית, העדר המציאות והחיות (**עצבות**), אלא שאין זה נמשך (באם התבוננותו כדבעי), כי תומ"י מתמרמר איך זה נפל כ"כ וכו' - ועל אותה הרגע דהעדר החיות מסביר, דכך היא המדה כו' דאפילו על הרגע "לא יחוש". - עפ"ז יומתק ג"כ כתבו (**לאח"ז** שביאר, שאין זה עצבות **ואדרבה**, בכ"ז ממשיך) דעי"ז מהפך **העצב** דמילי דעלמא וק"ל. ועייג"כ לעיל רפכ"ו: העצב מצ"ע אין בו מעלה כו' העצב האמתי כו' במר נפשו כו'". **7.** ברכות ה, א. **8.** מה שהוא אומר, כשהאדם הוא בין כה בעצבות מעניניו הגשמיים - הוא שעת הכושר

גְּלוּת, – בנפש הבהמית של הקליפה, בשעה שאני נמצא במצב רוחני ירוד כזה. **וְאִם כֵּן** – הרי, **אַדְרַבָּה,** – להיפך: **כָּל מַה שֶּׁאֲנִי בְּתַכְלִית הָרִחוּק מֵה' וְהַתְּעוּב וְשִׁקּוּץ - הֲרֵי נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית שֶׁבִּי בְּגָלוּת גָּדוֹל יוֹתֵר, וְהָרַחֲמָנוּת עָלֶיהָ גְּדוֹלָה מְאֹד, וְלָזֶה** – ולכן, **אָשִׂים כָּל מְגַמָּתִי וְחֶפְצִי לְהוֹצִיאָהּ וּלְהַעֲלוֹתָהּ מִגָּלוּת זֶה, לַהֲשִׁיבָהּ אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ,** – כלומר: לשורשה, כמו שהיתה קֹדֶם שֶׁנִּתְלַבְּשָׁה **בְּגוּפִי, שֶׁהָיְתָה** – אז, **נִכְלֶלֶת בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרֵךְ וּמְיֻחֶדֶת עִמּוֹ בְּתַכְלִית, וְגַם עַתָּה כֵּן תְּהֵא כְּלוּלָה וּמְיֻחֶדֶת בּוֹ יִתְבָּרֵךְ,** – וזה יהיה, **כְּשֶׁאָשִׂים כָּל מְגַמָּתִי בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, לְהַלְבִּישׁ בָּהֶן** – בתורה ובמצות, **כָּל עֶשֶׂר בְּחִינוֹתֶיהָ** – שכל עשרת בחינות וכוחות הנפש יהיו לבושים בתורה ומצוות, שה"שכל" יהיה "לבוש" בהבנת התורה, וה"מדות" – בקיום המצוות במעשה ודיבור באותו אופן כמו שלבושות בהן מדות אהבת ה' ויראת ה' וכו', **כַּנִּזְכָּר לְעֵיל**[9], **וּבְפֶרֶט בְּמִצְוַת תְּפִלָּה** – בה מושגת במיוחד המגמה להוציא את הנפש האלקית מגלותה ולקשרה לשורשה באלקות – על ידי: **לִצְעֹק** – שהנפש תצעק בשעת התפילה, **אֶל ה' כַּצַּר לָהּ מִגָּלוּתָהּ בְּגוּפִי הַמְשֻׁקָּץ, לְהוֹצִיאָהּ מִמַּסְגֵּר, וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְזוֹ** – עבודה זו, להוציא את הנשמה מגלותה בגוף ולהחזירה לייחודה עם הקב"ה על־ידי תורה ומצוות בכלל ועל־ידי תפילה בפרט, **הִיא בְּחִינַת "תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים"**[10], – שכן, לכאורה "תשובה" ו"מעשים טובים" הם שני ענינים שונים: "תשובה" באה כדי לתקן ולהיטיב את העבר הלא־טוב, ואילו "מעשים טובים", הם קיום המצוות וענינים טובים הנעשים **עתה,** ואין להם שום שייכות ל"עבר" – כיצד, איפוא, מקשרים את שניהם כאילו הם דבר אחד: תשובה ומעשים טובים? (כלשון חכמינו ז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים"). אלא, כפי שמוסבר כאן, שהמעשים הטובים צריכים להיעשות מתוך הכוונה האמורה – יובן הדבר: **שֶׁהֵן מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעוֹשֶׂה כְּדֵי לְהָשִׁיב** – את הנפש, שהיא "חֵלֶק ה'" – להקב"ה, **לִמְקוֹרָא וְשָׁרְשָׁא דְּכָל עָלְמִין.** – שהוא מקור ושורש כל העולמות. הרי, שמעשים טובים **אלה** קשורים בהחזרת הנפש למקורה ושורשה, שזה ענין ה"תשובה".

וְזֹאת תִּהְיֶה עֲבוֹדָתוֹ כָּל יָמָיו בְּשִׂמְחָה רַבָּה, הִיא שִׂמְחַת הַנֶּפֶשׁ בְּצֵאתָהּ מֵהַגּוּף הַמִּתְעָב, וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ, – לשורשה, כמו שהיתה בתחילה, השבה זו מתבצעת **בִּשְׁעַת הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה,** – כשהוא לומד תורה ועוסק בעבודת ה', חוזרת הנפש לייחודה בשורשה כבתחילה, לפני שהתלבשה בגוף. **וּכְמַאֲמַר רַז"ל**[11]**: לִהְיוֹת כָּל יָמָיו בִּתְשׁוּבָה.** – **לשון כ"ק רבינו:** "דלכאורה אינו מובן – לאחר שעשה תשובה – על מה שוב יעשה תשובה?" – אלא הכוונה היא, שתמיד יעסוק בתורה ובעבודה, לגרום להשבת הנפש למקורה ושורשה, שזה ענין התשובה. **וְאֵין לְךָ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה כְּצֵאת מֵהַגָּלוּת וְהַשְׁבָיָה, כִּמְשַׁל בֶּן מֶלֶךְ שֶׁהָיָה בִּשְׁבְיָה וְטוֹחֵן בְּבֵית הָאֲסוּרִים**[12] – מאסר קשה בו הוא נדרש לעסוק בעבודות קשות ומפרכות, **וּמְנֻוָּל בְּאַשְׁפָּה,** – ומאותו מצב **וְיָצָא לְחָפְשִׁי אֶל בֵּית אָבִיו הַמֶּלֶךְ.** – וניתנה לו

ליקוטי אמרים

בבחי' גלות וא"כ אדרבה כל מה שאני בתכלי' הריחוק מה' והתיעוב ושיקוץ הרי נפש האלהית שבי בגלות גדול יותר והרחמנות עליה גדולה מאד ולזה אשים כל מגמתי וחפצי להוציאה ולהעלותה מגלות זה להשיבה אל בית אביה כנעורי' קודם שנתלבשה בגופי שהיתה נכללת באורו ית' ומיוחדת עמו בתכלית וגם עתה כן תהא כלולה ומיוחדת בו ית' כשאשים כל מגמתי בתור' ומצות להלביש בהן כל עשר בחינותיה כנ"ל ובפרט במצות תפלה לצעוק אל ה' בצר לה מגלותה בגופי המשוקץ להוציאה ממסגר ולדבקה בו ית' וזו היא בחי' תשובה ומעשים טובים שהן מעשים טובים שעושה כדי להשיב חלק ה' למקורא ושרשא דכל עלמין. וזאת תהיה עבודתו כל ימיו בשמחה רבה היא שמחת הנפש בצאתה מהגוף המתועב ושבה אל בית אביה כנעוריה בשעת התורה והעבודה וכמארז"ל להיות כל ימיו בתשובה ואין לך שמחה גדולה כצאת מהגלות והשביה כמשל בן מלך שהיה בשביה וטוחן בבית האסורים ומנוול באשפה ויצא לחפשי אל בית אביו

למרירות ממצבו הרוחני - הכוונה בפשטות, שבהיותו בין כה בעצבות, לא ימעט, במרירותו, את עבודתו בשמחה, לכן היא שעת הכושר לעבודה זו; ברם, ממה שהוא אומר שזו "שעת הכושר" משמע שלעבודת המרירות עצמה יש בכך משום מעלה מה שהוא נתון בעצבות בגלל עניניו הגשמיים?! אלא, האמת היא אכן כך: שכן, כשהנפש נמצאת בתנועה של שמחה קשה ביותר לעורר בתוכה תנועה הפכית של מרירות; ואילו, כשהנפש הבהמית נתונה בין כה במצב של עצבות, קל יותר לנפש האלקית להגיע למרירות. כמו שמוסבר (במקרה הפוך) מאמר חז"ל (פסחים קט, א): בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר... ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין", שלכאורה על שמחת החג להיות שמחה של מצוה, "וישמחו בך ישראל", כיצד, איפוא, באה שמחה-קדושה זו מבשר ויין גשמיים?! - אלא, ההסבר הוא: כדי שהנפש האלקית תהיה בתנועה של שמחה - צריכה גם הנפש הבהמית להיות בשמחה, כי אם הנפש הבהמית תהיה בתנועה של עצבות - קשה לעורר שמחה בנפש האלקית (יען שהיא לבושה בנפש הבהמית); ולכן, כשהנפש הבהמית בשמחה על-ידי בשר ויין, קל יותר להמשיך שמחה גם בנפש האלקית. כך גם בענין זה: בשעה שהוא נתון בין כה במצב של עצבות מעניניו הגשמיים, קל יותר להגיע למרירות מעניניו הרוחניים. **9.** פרק ד. **10.** אבות ד, יז. **11.** ראה שבת קנג, א. **12.** **הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:** "ראה שופטים טז, כא. ורשב"ם שמות יא, ה".

ליקוטי אמרים

המלך ואף שהגוף עומד בשיקוצו ותיעובו וכמ"ש בזהר דנקרא משכא דחויא כי מהותה ועצמותה של הנפש הבהמית לא נהפך לטוב ליכלל בקדושה מ"מ תיקר נפשו בעיניו לשמוח בשמחתה יותר מהגוף הנבזה שלא לערבב ולבלבל שמחת הנפש בעצבון הגוף. והנה בחי' זו היא בחי' יציאת מצרים שנאמר בה כי ברח העם דלכאור' הוא תמוה למה היתה כזאת וכי אילו אמרו לפרעה לשלחם חפשי לעולם לא היה מוכרח לשלחם אלא מפני שהרע שבנפשות ישראל עדיין היה בתקפו בחלל השמאלי כי לא פסקה זוהמתם עד מתן תורה רק מגמתם וחפצם היתה לצאת נפשם האלהית מגלות הס"א היא טומאת מצרים ולדבקה בו ית' וכדכתיב ה' עוזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה וגו' משגבי ומנוסי וגו' והוא מנוס לי וגו' ולכן לעתיד כשיעביר ה' רוח הטומאה מן הארץ כתיב ובמנוסה לא תלכון כי הולך לפניכם ה' וגו'. ולהיות בחי' תשובה זו ביתר שאת ויתר עז מעומקא דלבא וגם שמחת הנפש תהיה

1 האפשרות לחזור לבית אביו המלכותי – הרי זו השמחה
2 הגדולה ביותר; כן תהא שמחתו של בן ישראל, בעבודת התורה
3 והמצוות, כי על ידי כך, הוא מוציא את הנפש, שהיא בן מלך,
4 מגלותה בגוף ובעניניו הנחותים, ומחזירה לשורשה – מלכו של
5 עולם. **וְאַף שֶׁהַגּוּף עוֹמֵד**
6 – עדיין, **בְּשִׁקּוּצוֹ**
7 **וְתִעוּבוֹ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב**
8 **בַּזֹּהַר דְּנִקְרָא "מַשְׁכָּא**
9 **דְּחִוְיָא"**, – שהגוף נקרא
10 "משכא דחויא" – "עור
11 הנחש" ("נחש" הכוונה
12 לשלש הקליפות הטמאות
13 לגמרי, וגופו של יהודי
14 שמקליפת "נוגה", נקרא
15 לכן, "משכא דחויא" –
16 "עור הנחש")[13]. **כִּי**
17 **מָהוּתָהּ וְעַצְמוּתָהּ שֶׁל**
18 **הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית לֹא**
19 **נֶהְפַּךְ לְטוֹב לְכָלֵל**
20 **בַּקְּדֻשָּׁה** – שכן, המצוות
21 והמעשים הטובים
22 משפיעים רק על לבושי
23 הנפש הבהמית שעל־ידם
24 נעשית מצוה גשמית.
25 ואילו מהותה ועצמותה
26 של הנפש הבהמית, כלומר: כוחותיה, אינם נהפכים על ידי כך
27 ל"טוב", כיצד, איפוא, הוא יכול להיות בשמחה גדולה, בשעה
28 שהוא יודע שמבחינת גופו ונפשו הבהמית הוא נשאר עדיין
29 באותו מצב נחות?! – **מִכָּל־מָקוֹם, תִּיקַר נַפְשׁוֹ בְּעֵינָיו,**
30 **לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחָתָהּ** – שמחת הנפש, ביציאתה מגלות הגוף,
31 והתאחדותה מחדש באלקות על־ידי תורה ועבודה, **יוֹתֵר**
32 **מֵהַגּוּף הַנִּבְזֶה,** – שהנפש תהיה יקרה בעיניו – לשמוח
33 בשמחתה – מאשר גופו הנבזה, **שֶׁלֹּא לְעָרְבֵב וּלְבַלְבֵּל שִׂמְחַת**
34 **הַנֶּפֶשׁ בְּעֶצְבוֹן הַגּוּף.** – שמבלי הבט שמבחינת הגוף קיימת
35 סיבה להיות בעצבות, יהיה בכל זאת בשמחה מבחינת הנפש,
36 שיקרה בעיניו בהרבה. **וְהִנֵּה, בְּחִינָה זוֹ** – אופן זה של עבודה,
37 שהנפש האלקית מנתקת עצמה מגלות הגוף והנפש הבהמית,
38 על־ידי מצוות ומעשים טובים, למרות שהגוף נשאר בנחיתותו,
39 **הִיא בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ[14]: "כִּי בָרַח הָעָם",**
40 – שעם ישראל יצא ממצרים בצורה של בריחה. **דְּלִכְאוֹרָה**
41 **הוּא תָּמוּהַּ, לָמָּה הָיְתָה כָּזֹאת,** – "לברוח" ממצרים, **וְכִי**
42 **אִלּוּ אָמְרוּ לְפַרְעֹה לְשַׁלְּחָם חָפְשִׁי לְעוֹלָם, לֹא הָיָה מֻכְרָח**
43 **לְשַׁלְּחָם?** – אחרי עשר המכות שניתכו עליו, היה פרעה נאלץ
44 בין כה לשלחם, מדוע, איפוא, היה זה צריך להיות בצורה של
45 ערמה, לומר לו שיוצאים לשלשה ימים בלבד, ולאחר מכן
46 לברוח? **אֶלָּא** – כי כל דבר הנעשה אצל בני ישראל בגשמיות
47 – מקורו מאותו דבר כפי שהוא ברוחניות. בני ישראל היו
48 בגשמיות בגלות מצרים, מחמת שברוחניות היו נשמותיהם
49 בגלות הקליפה והטומאה של מצרים; ויציאתם ממצרים
50 בגשמיות נבעה מיציאת
51 נשמותיהם מטומאת
52 מצרים ברוחניות: ומאחר
53 שיציאתם ממצרים, היתה
54 כך שנפשם האלקית
55 השתחררה בכוח מן
56 ה"רע" של טומאת
57 וקליפת מצרים שנדבקה
58 בהן (שכן, מבחינת גופם
59 ונפשם הבהמית, נשארו
60 עדיין בהם קליפת
61 וטומאת מצרים) – לכן גם
62 בגשמיות היתה גאולתם
63 בצורה של בריחה –
64 ובלשון ה"תניא": **מִפְּנֵי**
65 **שֶׁהָרַע שֶׁבְּנַפְשׁוֹת**
66 **יִשְׂרָאֵל** – מבחינת גופם
67 ונפשם הבהמית, **עֲדַיִן**
68 **הָיָה בְּתָקְפּוֹ בֶּחָלָל**
69 **הַשְּׂמָאלִי,** – שבלב,
70 מקומה של הנפש
71 הבהמית ושל היצר הרע[15], **כִּי לֹא פָּסְקָה זֻהֲמָתָם עַד מַתַּן**
72 **תּוֹרָה, רַק מְגַמָּתָם וְחֶפְצָם הָיְתָה לָצֵאת נַפְשָׁם הָאֱלֹהִית**
73 **מְגָלוּת הַסִּטְרָא-אָחֳרָא, הִיא טֻמְאַת מִצְרַיִם, וּלְדָבְקָה בּוֹ**
74 **יִתְבָּרֵךְ, וּכְדִכְתִיב[16]: "ה' עֻזִּי וּמָעוּזִּי וּמְנוֹסִי בְּיוֹם צָרָה וְגוֹ'",**
75 – "מנוסי" – לשון "בריחה", כלומר: ישנה צורת עבודה של
76 בריחה אל ה', **"מִשְׂגַּבִּי וּמְנוֹסִי וְגוֹ'"[17], "וְהוּא מָנוֹס לִי**
77 **וְגוֹ'"[18].** – הרי, כשם שברוחניות ברחה הנפש האלקית
78 מה"רע", לכן כך היה גם בגשמיות, שהגאולה באה באופן של
79 "כי ברח העם". **וְלָכֵן, לֶעָתִיד,** – בגאולה העתידה, **כְּשֶׁיַּעֲבִיר**
80 **ה' רוּחַ הַטֻּמְאָה מִן הָאָרֶץ,** – וממילא לא תהיה ברוחניות
81 צורה זו של בריחה מן ה"רע", כי הרע יתבטל לגמרי, לכן גם
82 בגשמיות לא תהיה הגאולה בצורה של "בריחה", שלכן –
83 **כְּתִיב[19]: "וּבְמְנוּסָה לֹא תֵלֵכוּן, כִּי הֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם ה' וְגוֹ'".**
84 – אך, היציאה ממצרים היתה בצורה של מנוסה, וכך גם
85 בעבודה הרוחנית של יהודי, שאף שהגוף נשאר עדיין
86 בנחיתותו, יוצאת בכל זאת הנפש האלקית מגלותה בגוף ובנפש
87 הבהמית, על־ידי מצוות ומעשים טובים, שזוהי בחינת יציאת
88 מצרים. **וְלִהְיוֹת בְּחִינַת תְּשׁוּבָה זוֹ** – השבת הנפש לשורשה
89 על־ידי תורה ומצוות, **בְּיֶתֶר שְׂאֵת וְיֶתֶר עֹז מֵעֲמֻקָּא דְּלִבָּא,** –
90 מעומק הלב, **וְגַם שִׂמְחַת הַנֶּפֶשׁ** – המתלווה ל"תשובה" זו,

---

13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמבואר הענין בארוכה בד"ה ותפקחנה - להצ"צ - ס' החקירה ע' 136". **14.** שמות יד, ה. **15.** הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בזה מתורץ ג"כ זה שלא עיכבן אפילו כהרף עין כו'". **16.** ירמי' טז, יט. **17.** ירמי' טז, יט. **18.** פיוט אדון עולם. **19.** ישעי' נב, יב.

תִּהְיֶה בְּתוֹסֶפֶת אוֹרָה וְשִׂמְחָה – הרי זה **כַּאֲשֶׁר יָשִׁיב אֶל לִבּוֹ דַּעַת וּתְבוּנָה** – כשיתבונן בלבו, בדעת ובתבונה, **לְנַחֲמוֹ** – את הלב, **מֵעֶצְבוֹנוֹ וְיָגוֹנוֹ,** – הנובעים מחשבונות מצבו הרוחני, **לֵאמֹר כַּנִּזְכָּר לְעֵיל: הֵן אֱמֶת כוּ'** – שאני רחוק בתכלית מהקב"ה, ומתועב ומשוקץ, **אַךְ אָנִי לֹא עָשִׂיתִי אֶת עַצְמִי,** – העובדה שהנפש האלקית מסוגלת לבוא למצב כזה של גלות בגוף ובנפש הבהמית, המושכות אותה לענינים שפלים ביותר – לא אני יצרתי את הנסיבות שמצב כזה יוכל להתהוות, אלא הקב"ה הלביש את הנפש האלקית בגוף ובנפש הבהמית, כך שהיא מסוגלת לבוא למצב כזה, **וְלָמָּה עָשָׂה ה' כָּזֹאת, לְהוֹרִיד חֵלֶק מֵאוֹרוֹ יִתְבָּרֵךְ,** – הנפש האלקית, **הַמְמַלֵּא וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין** – כל העולמות, **וְכֻלָּא קַמֵּיהּ כְּלָא חָשִׁיב,** – והכל לעומתו לא נחשב לכלום, **וְהַלְבִּישוֹ** – את האור, את הנשמה, הלביש הקב"ה, **בְּ"מַשְׁכָּא דְּחִוְיָא"** – בגוף, הנקרא, כאמור, "עור הנחש" **וְ"טִפָּה סְרוּחָה"** – למה, אכן, עשה הקב"ה כך? **אֵין זֶה כִּי אִם יְרִידָה זוֹ** – של הנפש האלקית, **הִיא צֹרֶךְ עֲלִיָּה,** – שתבוא אחרי הירידה: **לְהַעֲלוֹת לַה' כָּל נֶפֶשׁ הַחִיּוּנִית הַבְּהֵמִית שֶׁמִּקְלִפַּת נֹגַהּ וְכָל לְבוּשֶׁיהָ, הֵן בְּחִינַת מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁלָּהּ,** – שכולם יתעלו אל הקב"ה, **עַל יְדֵי הִתְלַבְּשׁוּתָן בְּמַעֲשֶׂה דִּבּוּר וּמַחֲשֶׁבֶת הַתּוֹרָה** – על־ידי עשיית מצוות התורה, ועל־ידי הדיבור וההרהור בעניני תורה – שעל ידי כך מתעלה הנפש הבהמית ומחשבתה, דיבורה ומעשיה, [**וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן**[20] **עִנְיַן הַעֲלָאָה זוֹ** – של הנפש הבהמית ולבושיה **בַּאֲרִיכוּת, אֵיךְ שֶׁהִיא** – העלאה זו, **תַּכְלִית בְּרִיאַת הָעוֹלָם], וְאִם כֵּן אֵפוֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה, וְזֹאת תִּהְיֶה כָּל מְגַמָּתִי כָּל יְמֵי חַיָּי לְכָל בָּהֶן** – כל משך ימי חיי, **לְכָל בָּהֶן** – להכניס במחשבה, דיבור ומעשה של תורה, **חַיֵּי רוּחִי וְנַפְשִׁי, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב**[21]**: "אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֶשָּׂא", דְּהַיְנוּ**[13] **לְקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתִּי וְדִבּוּרִי בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וְדִבּוּרוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְהֵן הֵן גּוּפֵי הֲלָכוֹת הָעֲרוּכוֹת לְפָנֵינוּ,** – הלכות התורה, הן הן מחשבתו ודיבורו של הקב"ה, ועל־ידי הדיבור וההרהור בהלכות התורה, מקשר האדם את דיבורו ומחשבתו, בדיבורו ומחשבתו של הקב"ה, **וְכֵן מַעֲשֶׂה בְּמַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת,** – שעל־ידי עשיית המצוות במעשה, מתקשר לבוש המעשה שבאדם, לבחינת המעשה של הקב"ה, **שֶׁלָּכֵן נִקְרֵאת הַתּוֹרָה**[22] **"מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ", פֵּרוּשׁ** – משיבה את הנפש **לִמְקוֹרָהּ וְשָׁרְשָׁהּ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר**[23]**:** – על מה שלמדנו, שבשעה שהוא שבור בלבו מפאת מעמדו ומצבו הרוחני – ישמח את עצמו על־ידי תורה ומצוות, ועל ידי כך יחזיר את נפשו למקורה ושורשה – נאמר בפסוק: **"פִּקּוּדֵי ה' יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב":** – שעל־ידי החשבון, שעל־ידי תורה ומצוות, מתעלה גם נפשו הבהמית לאלקות, – תהיה ה"תשובה" שלו, גדולה ועמוקה יותר, ושמחת הנפש תהיה בהרבה יותר אור ושמחה, שכן לפי החשבון האמור לפני כן, הרי נפשו האלקית בלבד תצא מגלות הגוף והנפש הבהמית, ותברח מן ה"רע", שהוא עדיין בתוקפו – ואז הרי מבחינת גופו ונפשו הבהמית הוא עדיין נשאר במצב נחות וירוד; לעומת זאת, אם יתבונן שגם נפשו הבהמית תתעלה על־ידי לימודו תורה וקיומו מצוות – יוסיף לו הדבר הרבה שמחה.

ליקוטי אמרים

בתוספת אורה ושמחה כאשר ישיב אל לבו דעת ותבונה לנחמו מעצבונו ויגונו לאמר כנ"ל הן אמת כו' אך אני לא עשיתי את עצמי. ולמה עשה ה' כזאת להוריד חלק מאורו ית' הממלא וסובב כל עלמין וכולא קמי' כלא חשיב והלבישו במשכא דחויא וטפה סרוחה אין זה כי אם ירידה זו היא צורך עליה להעלות לה' כל נפש החיונית הבהמית שמקליפת נוגה וכל לבושיה הן בחי' מחשבה דבור ומעשה שלה ע"י התלבשותן במעשה דבור ומחשבת התורה [וכמ"ש לקמן ענין העלאה זו באריכות איך שהיא תכלית בריאת העולם] וא"כ איפוא זאת אעשה וזאת תהיה כל מגמתי כל ימי חלדי לכל בהן חיי רוחי ונפשי וכמ"ש אליך ה' נפשי אשא דהיינו לקשר מחשבתי ודבורי במחשבתו ודבורו ית' והן הן גופי הלכות הערוכו' לפנינו וכן מעשה במעשה המצות שלכן נקראת התורה משיבת נפש פי' למקורה ושרשה וע"ז נאמ' פקודי ה' ישרים משמחי לב:

---

20. בפרקים לה, לו ולז. **21.** תהלים כה, א. **22.** שם יט, ח. **23.** שם יט, ט.

יום ראשון

יום ראשון — **טז אדר א** — ה׳תש״ג

שיעורים. חומש: כי תשא, פ׳ ראשונה עם פירש״י.
תהלים: עט־פב.
תניא: פרק ל. עוד . . . 76 כמ״ש במ״א.

רַבֵּנוּ הַזָּקֵן אָמַר: בִּתְרוּמַת הַמִּשְׁכָּן הָיוּ זָהָב וָכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת. וְלֹא הָיָה דָּבָר הַמַּבְרִיק זוּלַת מַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת, שֶׁמֵּהֶן נַעֲשׂוּ הַכִּיּוֹר וְכַנּוֹ. הַכִּיּוֹר וְכַנּוֹ הֵם הַבָּאִים [בַּתּוֹרָה] בָּאַחֲרוֹנָה בְּכָל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן, וְתַשְׁמִישׁוֹ הוּא בְּרֹאשׁ [=הַתְּחָלַת] כָּל עֲבוֹדוֹת הַמִּשְׁכָּן, כִּי נָעוּץ תְּחִלָּתָן בְּסוֹפָן.

יום שני

יום שני — **יז אדר א** — ה׳תש״ג

שיעורים. חומש: כי תשא, שני עם פירש״י.
תהלים: פג־פז.
תניא: והנה באמת . . . 76 בתולדתו.

א סך יאָהרען נאָך פאַר פּעטערבורג (המאסר שם בשנת תקנ״ט), איז דער אלטער רבי אמאָל ארויס צום עולם און האָט געזאָגט: אין גן עדן דערהערט מען די טייערקייט פון עולם הזה. לא מיבעי מלאכי השרת, אפילו נאצלים הראשונים וואָלטען אלץ אוועקגעגעבען פאר א אמן יהא שמי׳ רבא פון א אידען, אז ער זאָגט בכל כחו כפירושו בכל כוונתו, היינו אז ער איז אינגאַנצען אין דעם.

דאָס איז געווען דער גאנצער מאמר, און ער האָט געפועלט אזא התלהבות והתלהטות בא די הערער, אַז א גאנץ יאָהר האָט מען געזאָגט איש״ר מיט א ברען.

שָׁנִים רַבּוֹת לִפְנֵי פֶּעטֶרְבּוּרְג (שָׁם הָיָה הַמַּאֲסָר בִּשְׁנַת תקנ״ט) יָצָא פַּעַם רַבֵּנוּ הַזָּקֵן אֶל הַקָּהָל וְאָמַר: בְּגַן עֵדֶן חָשִׁים בִּיקָרוֹ שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה; לֹא רַק מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, (אֶלָּא) גַּם נֶאֱצָלִים הָרִאשׁוֹנִים – הָיוּ מְוַתְּרִים עַל הַכֹּל בַּעֲבוּר ״אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא״ שֶׁל יְהוּדִי שֶׁאוֹמֵר בְּכָל כֹּחוֹ, כְּפֵרוּשׁוֹ, בְּכָל כַּוָּנָתוֹ – כְּלוֹמַר שֶׁכֻּלּוֹ מֻנָּח בָּזֶה.

זֶה הָיָה כָּל הַמַּאֲמָר. וְהוּא פָּעַל אֵצֶל שׁוֹמְעָיו הִתְלַהֲבוּת וְהִתְלַהֲטוּת כָּזוֹ, שֶׁכָּל הַשָּׁנָה אָמְרוּ ״אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא״ בְּלַהַט.

יום שלישי

יום שלישי — **יח אדר א** — ה׳תש״ג

שיעורים. חומש: כי תשא, שלישי עם פירש״י.
תהלים: פח־פט.
תניא: והנה באמת . . . 76 באריכות.

בְּבִרְכַּת מְזוֹן שְׁלִישִׁי, אִם שָׁתָה יַיִן וְאָכַל פֵּרוֹת מִז׳ הַמִּינִים, חוֹתֵם: וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל הַפֵּרוֹת, בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ עַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְהַפֵּרוֹת (וְלֹא ״וְעַל״ הַפֵּרוֹת).

יום רביעי

יום רביעי — **יט אדר א** — ה׳תש״ג

שיעורים. חומש: כי תשא, רביעי עם פירש״י.
תהלים: צ־צו.
תניא: וכל שלא . . . לט הצדקה וכה״ג.

הַחֲסִידִים, אֲפִלּוּ הַבֵּינוֹנִים, הָיוּ בְּקִיאִים בַּתַּנַ״ךְ [=תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים]. וּמִנְהָג מְסֻדָּר הָיָה אֶצְלָם, אֲשֶׁר אַחַר לִמּוּד שִׁעוּר מִשְׁנָיוֹת שֶׁאַחֲרֵי תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, בִּשְׁעַת קְפִילַת הַטַּלִּית וּתְפִלִּין הָיוּ אוֹמְרִים שִׁעוּר תַּנַ״ךְ, בְּאֹפֶן אֲשֶׁר בְּמֶשֶׁךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים הָיוּ גּוֹמְרִים אֶת הַתַּנַ״ךְ.

יום חמישי

יום חמישי — כ אדר א — ה'תש"ג

שיעורים. חומש: כי תשא, חמישי עם פירש"י.
תהלים: צז־קג.
תניא: ואפילו בבחי' . . . לט ושנה כו'.

ניט עבודה איז אז עבודה זאָל זיין באמת, נאָר אמת אליין איז אן עבודה, אז די נעגעל זיינען אמת. וואָס ווערסטו נתפעל? מדת האמת ראה (סנהדרין קיא. א) ונפל על פניו.

אֵין מַשְׁמָעוּתָהּ שֶׁל 'עֲבוֹדָה', שֶׁ'עֲבוֹדָה' תִּהְיֶה בֶּאֱמֶת, אֶלָּא הָאֱמֶת עַצְמָהּ הִיא עֲבוֹדָה, שֶׁהַצִּפְּרָנַיִם הִנָּן חֲדוּרוֹת בֶּאֱמֶת. מָה אַתָּה מִתְפַּעֵל? מִדַּת הָאֱמֶת רָאָה (סַנְהֶדְרִין קִיא, א) וְנָפַל עַל פָּנָיו.

יום ששי

יום ששי — כא אדר א — ה'תש"ג

שיעורים. חומש: כי תשא, ששי עם פירש"י.
תהלים: קד־קה.
תניא: אבל באמת . . . בשגגות.

שֵׁם "חָסִיד" הוּא שֵׁם קָדוּם הַנִּמְצָא בִּדְרוּשֵׁי רַז"ל גַּם עַל אָדָם הָרִאשׁוֹן (עֵירוּבִין יח, ב), וְהוּא תֹּאַר הַשְּׁלֵמוּת וְהַהַפְלָגָה, אִם בְּשֵׁכֶל אוֹ בְּמִדּוֹת אוֹ בִּשְׁנֵיהֶם יַחְדָּו. אָמְנָם בְּתוֹרַת חֲסִידוּת חַבַ"ד תֹּאַר "חָסִיד" הוּא מִי שֶׁמַּכִּיר מַהוּתוֹ הָעַצְמִי וּמַעֲמָדוֹ בִּידִיעַת הַתּוֹרָה וְלִמּוּדָהּ וּמַצָּבוֹ בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת. יוֹדֵעַ הוּא מַה שֶּׁחָסֵר לוֹ, וְנוֹתֵן לֵב וְדוֹאֵג לְמַלֹּאת אֶת הֶחָסֵר, וּמַרְבֶּה בְּמִשְׁמַעַת בְּדֶרֶךְ קַבָּלַת עֹל.

שבת קודש

שבת — כב אדר א — ה'תש"ג

הַפְטוֹרָה: וַיִּשְׁלַח אַחְאָב.

שיעורים. חומש: כי תשא, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קו־קז.
תניא: פרק לא. והנה . . . משמחי לב.

אֲדֹנִי אָבִי מוֹרִי וְרַבִּי [הָרַשַׁ"בּ] כּוֹתֵב בְּאֶחָד מִמַּאֲמָרָיו: הָא דִּסְעוּדָה שְׁלִישִׁית הַיּוֹם לֹא גוֹ', הַיְנוּ שֶׁאֵין צָרִיךְ פַּת, אֲבָל צָרִיךְ לִטְעֹם אֵיזֶה דָּבָר, וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי יְהֵא חֶלְקִי מֵאוֹכְלֵי ג' סְעוּדוֹת.

תּוֹרַת רַבֵּנוּ הַזָּקֵן בִּתְחִלַּת בּוֹאוֹ לְלִיאָזְנָא: "לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה". יִתְרוֹן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה עַל הַתְּפִלּוֹת דְּשַׁחֲרִית וְעַרְבִית הוּא בָּזֶה, שֶׁהִיא בְּאֶמְצַע הַיּוֹם, בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם עֲסוּקִים וּטְרוּדִים בְּעִנְיְנֵיהֶם, וּמַפְסִיקִים לִתְפִלַּת הַמִּנְחָה. וְזֶהוּ: לְעוֹלָם, עֲבוֹדַת הָאָדָם בָּעוֹלָם הִיא, שֶׁיְּהֵא אָרֹם שֵׁכֶל הַמֵּאִיר וּפוֹעֵל בַּמִּדּוֹת, וְהִיר יָאִיר, הַיְנוּ הִתְגַּבְּרוּת הַצּוּרָה עַל הַחֹמֶר, וְזֶה נִכָּר בְּעִנְיַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה.

המשך ביאור למס' סוכה ליום שישי עמ' א

1 קוטנם, ומנהרות שאינם מגדלים שרצים טמאים מותר לאוכלו.
2 מוסיפה הגמרא: **אָמַר רָבִינָא, וְהָאִידְּנָא** – בזמננו **דְּשָׁפְכִי** – שהמים
3 נשפכים **מִנְּהַר אַיְתָן וּנְהַר גַּמְדָא** שמצויים בהם דגים טמאים, **לְהָתָם**
4 – לתוך נהר 'בב', **אֲסִירָא** – אסור לאכול את הצחנתא, שאף על
5 פי שנהר 'בב' אינו מגדל דגים טמאים, יתכן שנכנסו לתוכו
6 מנהרות אחרים המגדלים אותם.
7 **אִתְּמַר, סִיכָּךְ עַל גַּבֵּי אַכְסַדְרָה** – חצר שהיא מוקפת בתים משלוש
8 רוחותיה, ויוצא מהם כמין גג הבולט מן דפנות הבית לתוך החצר,
9 וסיכך על אויר החצר וסמך את הסכך על שפת גג האכסדרה, **שֶׁיֵּשׁ**
10 **לָהּ** – בין האכסדרה לחצר שסיכך עליה **פַּצִּימִין** – קנים שעומדים
11 בסמוך זה לזה כמין חלונות ויש ביניהם פחות משלושה טפחים,
12 הסוכה **כְּשֵׁרָה**, שכיון שהקנים סמוכים זה לזה בפחות משלושה
13 טפחים, נחשב כאילו הכל סתום מדין לבוד, ונמצא שיש דופן
14 לסוכה. אבל באופן **שֶׁאֵין לָהּ פַּצִּימִין**, נחלקו אביי ורבא, **אַבַּיֵי אָמַר**
15 שהסוכה **כְּשֵׁרָה**, **וְרָבָא אָמַר** שהסוכה **פְּסוּלָה**. מבארת הגמרא את
16 טעם מחלוקתם: **אַבַּיֵי אָמַר** שהסוכה **כְּשֵׁרָה**,

נר שהודלק שלא לצורך שבת — יום ראשון ט"ז אדר א' ה'תשע"ד

הלכות שבת פרק ה, הלכה א: אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים חַיָּבִין לִהְיוֹת בְּבָתֵּיהֶן נֵר דָּלוּק בְּשַׁבָּת.

נחלקו ראשונים האם מברכים על מצות הדלקת נר שבת. יש אומרים שהדלקת הנר היא רק 'הכשר מצוה' שכן אם היה נר דלוק למטרה אחרת, אין צריך לכבותו ולהדליקו שוב לשם מצוה, כי המצוה מתקיימת במציאותו של נר דלוק בשבת ולא בפעולת ההדלקה, ולכן אין לברך עליה (ראה תוספות שבת כה, ב ד"ה חובה).

אך רבינו תם (שם) חולק על כך משני טעמים: ראשית, אף אם יוצאים ידי חובה בנר שהודלק למטרה אחרת, מאחר ובהעדר נר דולק צריך להדליק, נמצא שבהדלקה מתקיימת מצוה ויש לברך עליה. וראיה לדבר, שמברכים על מצות כיסוי הדם, גם אם הדם התכסה על ידי הרוח ואין צריך לגלותו ולכסותו בידיים. ושנית, לדעתו אם היה נר דלוק למטרה אחרת, צריך לכבותו ולחזור ולהדליקו לכבוד שבת, ולפי זה בוודאי יש לברך על ההדלקה שהיא המצוה.

ויש שדייקו מלשון הרמב"ם "חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת", שלדעתו אין מצוה במעשה ההדלקה אלא רק בתוצאה – שיהא נר דלוק, ואם היה נר דלוק למטרה אחרת אין צריך לכבותו ולהדליקו לשבת. ומה שכתב הרמב"ם שיש לברך על ההדלקה הרי זה משום שלדעתו אף אם המצוה היא בתוצאה, מכל מקום יש לברך על המעשה כדעת רבנו תם (ראה ציץ אליעזר ח"א כ, יא. הר צבי או"ח סי' קמ).

ויש שדחו את ההוכחה מלשון הרמב"ם, שכן גם ה'ארחות חיים' כתב בלשון זו: "חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת", ועם זאת לדעתו עצם ההדלקה היא המצוה, שהרי פסק שאם היה נר דלוק שלא לצורך מצוה יש לכבותו ולחזור להדליקו.

ולפי זה יש לפרש שכוונת הרמב"ם והארחות חיים בלשון "להיות נר דלוק בשבת" היא להורות שאם כבה הנר לאחר שהדליקוהו קודם כניסת השבת יש לחזור ולהדליקו כדי שיהא הנר דלוק בשבת, בשונה מנר חנוכה שאם כבה לאחר ההדלקה אין צריך לחזור ולהדליקו כי פרסום הנס נעשה בעצם ההדלקה (יביע אומר ב, יז).

חליבה בשבת — יום שני י"ז אדר א' ה'תשע"ד

הלכות שבת פרק ח הלכה ז: הַחוֹלֵב אֶת הַבְּהֵמָה – חַיָּב מִשּׁוּם מְפָרֵק.

לדעת הרשב"א (שבת צה, ב) ר' אליעזר סובר שהחולב בשבת חייב חטאת וחכמים סוברים שאינו חייב אלא משום שבות, אך לדעת הרמב"ם (ועוד ראשונים) גם חכמים סוברים שהחולב בשבת חייב חטאת משום מפרק (מגיד משנה). ומפרק הוא תולדת הדש, כי "מפרק החלב מהדד... והדש גם כן מפרק התבואה מהשיבולת" (שו"ע אדה"ז או"ח סי' ש"ה סכ"ח).

ואמנם "אין דישה אלא בגידולי קרקע", אך היינו רק לגבי דש שהוא ה'אב' אבל מפרק שהוא 'תולדה', אינו צריך להיות דומה לאב בכל, ובעלי חיים דומים במקצת לגידולי קרקע כיון שניזונים מצמחים הגדלים על הקרקע (אגלי טל, דש, כ"ד ס"ק ב-ו).

ואף שאיסור חליבה הוא מן התורה מותר לומר לנכרי לחלוב את הבהמה בשבת. ואמנם רק באיסור דרבנן מותר לומר לנכרי לעשותו אם יש צורך גדול או הפסד מרובה (שו"ע אדה"ז סי' שז סי"ב) אבל באיסור דאורייתא לא התירו אמירה לנכרי אפילו לצורך גדול - אך מכיון שהבהמה מצטערת מרוב חלב, ואיסור צער בעלי חיים הוא מן התורה, לא גזרו חכמים על 'אמירה לנכרי' (שו"ע אדה"ז סי' ש"ה סכ"ט, קצוה"ש סי' קלב בדה"ש ס"ק א).

ואם אין נכרי שיחלוב את הבהמה, היו שהתירו לחלוב לאיבוד, היינו שהחלב נשפך לקרקע. וזאת על בסיס ההלכה, שהאשה יכולה להוציא את חלבה המכביד עליה ומצערה כי כיון שהחלב הולך לאיבוד אין בו משום מפרק אלא מדברי סופרים, ומשום צערה לא גזרו (שו"ע אדה"ז שם ס"ט). וכן לגבי צער הבהמה (ציץ אליעזר ח"ב סי' ג ס"ק ה).

אך ה'קצות השלחן' (שם) מסתפק שמא התירו משום צער בעלי חיים רק 'אמירה לעכו"ם' ולא שאר איסורי דרבנן. ומה שהתירו לאשה להוציא חלב משום צערה זהו כיון שאין הדרך לסחטו, אבל חלב בהמה שדומה למשקין ודרך סחיטה בהן – אסור מדרבנן.

שימוש במגבון לח בשבת — יום שלישי י"ח אדר א' ה'תשע"ד

הלכות שבת פרק ט, הלכה יא: וְהַסּוֹחֵט אֶת הַבֶּגֶד עַד שֶׁיּוֹצִיא הַמַּיִם שֶׁבּוֹ – הֲרֵי זֶה מְכַבֵּס, וְחַיָּב; שֶׁהַסְּחִיטָה מִצְּרָכֵי כִּבּוּס הִיא.

לדעת התוספות (שבת קיא,ב ד"ה האי. כתובות ו, א ד"ה מסוכרייא), בגדים שנבלעו בהם משקים יש בהם שני סוגי סחיטה: א. אם נבלעו בהם מים, איסור הסחיטה הוא משום 'מלבן' (ולא משום 'מפרק' כי המים הולכים לאיבוד). ב. אם הם בלועים ביין או שמן וכד' - האיסור הוא משום 'מפרק' שהוא תולדת 'דש', וזאת בתנאי שהוא צריך למשקה הנסחט.

אבל לדעת הרמב"ם הסחיטה היא "מצרכי כיבוס" והכיבוס הוא תולדת 'מלבן', ואין בו איסור 'מפרק' (מגיד משנה, כסף משנה. וראה מנחת חנוך מה"ש סקי"ג).

ונשאל הגרצ"פ פרנק (הר צבי א"ח סי' קצ) האם מותר

להשתמש במגבון לח בשבת והשיב שיש מקום להתיר כי משום 'מלבן' מסתבר שאינו אסור, כי אדרבה בעת הניגוב המגבון מתלכלך ולא מתכבס, ומשום 'מפרק' יש להסתפק כי אף שכשהנוזל הנסחט הולך לאיבוד אין דין 'מפרק', אבל כאן מעוניינים בנוזל כי באמצעותו הניקוי יעיל יותר.

אך הגר"י כהן ('הרר"י בשדה', מילואים שבסוף הספר) הביא ראיה מהגמרא (שבת קמה, א) שכאשר הנוזל הנסחט אינו נשמר, הרי אף שמועיל בעת הסחיטה, נחשב כמשקה שהולך לאיבוד. וכן הובא בשם הגרש"ז אוירבך (שמירת שבת כהלכתה, מילואים לפרק יד הע' צד) שיש להתיר ניגוב תינוק במטפחת נייר הספוגה בנוזל "כיון שהנייר והנסחט הכל הולך לאיבוד ולא נשאר כי אם ריח בלבד שאין בו ממש".

ויש להוסיף:

לדעת התוספות (כתובות שם,וכן הביא המג"א סי' שכ סקכ"ג בשם מ"מ ורשב"א) , כאשר הנוזל הנסחט הולך לאיבוד "אין איסור אפילו מדברי סופרים, אלא כשמתכוין לסחוט, אבל כל שאינו מכוין לכך אף על פי שהוא פסיק רישיה מותר" (שו"ע אדה"ז סי' שכ סכ"ד) אבל לדעת הר"ן (שבת סוף פי"ד) אם על ידי פעולתו ייסחט הנוזל בוודאות ('פסיק רישיה'), אסור מדרבנן. וכתב אדמו"ר הזקן (שם) שהעיקר להלכה כדעת הר"ן.

ולפי זה, היתר השימוש במגבון לח הוא רק אם אין וודאות שהנוזל ייסחט.

'כל המכבה אינו מפסיד' יום רביעי י"ט אדר א' ה'תשע"ד

הלכות שבת פרק יב, הלכה ז: נָכְרִי שֶׁבָּא לְכַבּוֹת — אֵין אוֹמְרִים לוֹ 'כַּבֵּה' וְ'אַל תְּכַבֶּה'... וּבְדֵלֶקָה הִתִּירוּ לוֹמַר: כָּל הַמְכַבֶּה אֵינוֹ מַפְסִיד.

דין זה הביא הרמב"ם גם לעיל (פ"ו ה"ד) בין שאר דיני אמירה לנכרי: "נפלה דליקה בשבת ובא גוי לכבות, אין אומרים לו כבה ואל תכבה...". והקשה הרמ"ך (מובא בכס"מ שם): מדוע לא הזכיר שם הרמב"ם גם את ההיתר לומר 'כל המכבה אינו מפסיד'?

ויש לבאר: אמרו בגמרא (כתובות ע, ב) שההיתר לומר 'כל המכבה אינו מפסיד' נאמר רק בדליקה ולא בשאר איסורי שבת, ובטעם הדבר נחלקו ראשונים. יש אומרים שההיתר הוא דווקא בדליקה, כי מתוך שאדם בהול על ממונו אם לא יתירו לו לרמוז לנכרי, הוא עלול לכבות בעצמו (רש"י שם). ויש אומרים שההיתר הוא משום הפסד ממונו ואכן בכל מקרה שיוכל לבוא לידי הפסד מותר, וכוונת הגמרא שהדברים אמורים רק בדליקה היא לאסור אמירה שלא במקום הפסד (רא"ש שם. שו"ע סי' שלד סכ"ו).

ונראה שהדעות חלוקות בגדר ההיתר: לפי הדעה השנייה, היתר הרמיזה במקום הפסד אינו דחייה של האיסור אלא שמלכתחילה לא גזרו על כך, כשם שלא גזרו על אמירה לנכרי במקום מצוה; אך לפי הדעה הראשונה יש בכך איסור אמירה לנכרי, אלא שהתירו איסור זה מדרבנן כדי למנוע עבירה על איסור כיבוי מהתורה.

ובכך נחלקו גם הרמב"ם והרמ"ך: לדעת הרמ"ך, הרמיזה במקום הפסד לא היתה בכלל הגזירה, ולכן לדעתו היה על הרמב"ם דין זה לעיל בין דיני אמירה לנכרי, ללמד שבאופן זה אין האיסור קיים. אך הרמב"ם עצמו סובר שביסודו איסור אמירה לנכרי הוא בכל מצב, ורק בדליקה התירו כדי שלא יעבור על איסור כיבוי מהתורה, ולכן הביא זאת כאן בדיני כיבוי.

(משנת חיים שבת סי' מה)

העומד ברשות היחיד ורוצה לשתות ברשות הרבים יום חמישי כ' אדר א' ה'תשע"ד

הלכות שבת פרק טו, הלכה ב: לֹא יַעֲמֹד אָדָם בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְיִשְׁתֶּה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים... אֶלָּא אִם־כֵּן הִכְנִיס רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ לַמָּקוֹם שֶׁהוּא שׁוֹתֶה. כַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁהָיָה שׁוֹתֶה בְּכֵלִים נָאִים, שֶׁהוּא צָרִיךְ לָהֶן, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יוֹצִיאֵם.

העומד ברשות אחת אסור לו להושיט ראשו לרשות אחרת ולשתות שם מכלי, גזירה שמא יביא את הכלי לרשות שנמצא בה ויעבור על איסור 'הוצאה', אך אם היטה לשם את רוב גופו אין חשש שיביא את הכלי לרשותו (עירובין צט, א).

ומבואר בגמרא שגזרו כן רק 'בחפצים הצריכים לו' ומפרש הרמב"ם שהיינו "כלים נאים" ובכלי שאינו חשוב לו לא חששו שיביאנו לרשותו.

ומוסיף ה'מגיד משנה': לדעת הרמב"ם, מותר לטלטל חפץ ברשות אחרת מזו שעומד בה, ורק לשתות שם אסור, כי בשתיה מקרב את המשקה לפיו ויש לחשוש שיביא אליו את הכלי. ולכן בהלכה הקודמת התיר לטלטל ברשות אחרת, ולא חילק בין הכלים.

אבל רש"י (שם, ד"ה בחפיצין) פירש ש'חפצים הצריכים לו' הכוונה למים שרוצה לשתות עכשיו, ובהם חששו שיעבירם מרשות לרשות.

והקשה על זה ה'מעשה רוקח': אם כן, למה אמרו "חפצים הצריכים לו" ולא "מים שהוא רוצה בהם"? ותירץ: כוונת הגמרא להשמיענו שגזרו לא רק במים שיש לו בהם צורך גדול עכשיו, אלא אסרו לטלטל ברשות אחרת גם חפצים המשמשים אותו.

וה'שלחן ערוך' (א"ח סי' שנ ס"א) הביא גם את דעת רש"י האוסר לטלטל ברשות אחרת כל דבר הצריך לו, וגם דעת הרמב"ם האוסר רק שתיה ב'כלים נאים'. ואדמו"ר הזקן (שם ס"ב) הביא להלכה רק את הדעה הראשונה ש"היא דעת רוב הפוסקים", שאסור לטלטל כל דבר שהוא צריך אותם

במקומו, וכדוגמת שתיית המים, "שכיון שהוא צריך לאלו המים יש לחוש שמא ישכח ויביאם אליו, וכן כל כיוצא בזה" (ועיין בקו"א שם סק"א). וכן כתב ה'משנה ברורה' (שם סק"ח) בשם ה'אליה רבה', שהעיקר כסברא הראשונה.

שביתת גר תושב

יום שישי כ"א אדר א' ה'תשע"ד

הלכות שבת פרק כ, הלכה יד: הוֹאִיל וְגֵר תּוֹשָׁב עוֹשֶׂה מְלָאכָה לְעַצְמוֹ בְּשַׁבָּת, וְגֵר צֶדֶק הֲרֵי הוּא כְּיִשְׂרָאֵל לְכָל דָּבָר — כְּמִי נֶאֱמַר "וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ וְהַגֵּר"? זֶה גֵּר תּוֹשָׁב שֶׁהוּא לְקִיטוֹ וּשְׂכִירוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ בֶּן אֲמָתוֹ; שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה לְיִשְׂרָאֵל רַבּוֹ בְּשַׁבָּת.

הרשב"א (עבודת הקודש בסופו, מובא במ"מ כאן) משיג על דברי הרמב"ם שמדובר ב'לקיטו ושכירו' (פועל) של ישראל ולדעתו גם גר תושב שאינו שכיר של ישראל אסור במלאכת ישראל.

ובדעת הרמב"ם נחלק המפרשים: ה'מגיד משנה' ביאר שהרמב"ם מודה לרשב"א שבכל אופן אסור לגר תושב לעשות מלאכה לישראל ונתן דוגמא של פועל שהיא מצויה, אך אדמו"ר הזקן (מהדו"ב לסי' רנב וסי' דש) האריך להוכיח שכוונת הרמב"ם לאסור רק בפועל של ישראל.

אמנם, מצאנו מחלוקת הפוכה בין הרמב"ם לרשב"א בהלכה זו: הרשב"א (שו"ת ח"א סי' נט) כתב שאם הגוי עושה מלאכה בשביל ישראל מיוזמתו אין צריך להפרישו, אך מפשטות לשון הרמב"ם משמע שהעושה מלאכה לצורך רבו אסור בין אם עושה מדעת רבו ובין שלא מדעתו.

ביאור המחלוקת:

איסור עשיית מלאכה על ידי גר תושב לישראל יכול להתפרש בשני אופנים: א) כפרט בשביתת הישראל, שכאשר עושים מלאכה עבורו הרי זה פוגע בשביתתו. ב) השביתה שייכת לגר תושב עצמו, שמאחר ויש לו שייכות לישראל חל עליו חיוב להיות במצב של שביתה אלא שהציווי על זה מוטל על הישראל.

ובכך נחלקו הרמב"ם והרשב"א:

הרשב"א כותב (יבמות מח, ב) שהתורה הזהירה "שלא לעשות מלאכתנו על ידי עבדינו ולא על ידי גר תושב", היינו ששביתת העבד והגר תושב היא פרט בשביתת הישראל ולפי זה אין האיסור תלוי בכך שיש לו שייכות לישראל (כשכירו ולקיטו), אלא בכל אופן כשעושה מלאכה בציווי הישראל הרי זו פגיעה בשביתת הישראל ורק כאשר עושה זאת מיוזמתו אין בכך איסור מהתורה.

אך לדעת הרמב"ם הגר תושב עצמו צריך לשבות בגלל שייכותו לישראל (שכירו ולקיטו), והאיסור הוא גם כשעושה שלא מדעת רבו, כי חייב לשבות מצד עצמו.

(לקוטי שיחות לא, ע' 121 ואילך)

טבילה במים חמים בשבת

שבת קודש כ"ב אדר א' ה'תשע"ד

הלכות שבת פרק כב, הלכה ב: אָסְרוּ חֲכָמִים לִכָּנֵס בְּמֶרְחָץ בְּשַׁבָּת... וְגָזְרוּ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוּפוֹ בְּחַמִּין, וַאֲפִלּוּ בְּחַמִּין שֶׁהוּחַמּוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת.

וה'ברכי יוסף' (או"ח סי' שכו סק"ו) הביא בשם רב האי גאון שאסור לטבול במים חמים בשבת. וכן דעת ה"חכם צבי' (סי' יא).

גם ה'נודע ביהודה' (מהדו"ת סי' כד-כה) התיר לטבול רק במים פושרים ולא בחמים, והביא את דברי ה'קרבן נתנאל' (שבת פ"ב סי' כד), שגזירת חכמים על רחיצה בחמין בשבת לא היתה על טבילה במקוה, אך אינו מסכים עמו, ובכל זאת כתב: "גם פה קהילתנו יש להם מקוה של חמין, ותמיד אני מזהיר שבערב שבת קודש יזילו החמין עכ"פ שתי שעות קודם הלילה כדי שיהיו פושרין בליל שבת ולא יהיו חמין. ואמנם אני חושש שבעל המרחץ אינו נזהר בזה... ואני מעלים עין, כי לגוף הדין אין האיסור ברור בטבילה בחמין בשבת".

[וה'תהלה לדוד' (סי' שכו סק"ג) מסתפק מהי הגדרת 'מים פושרים' שהתיר ה'נודע ביהדה' לטבול בהם, כי מדברי התוספות (שבת מח, א) והרא"ש (שם פ"ג ס"י) משמע שמים פושרים היינו שאין היד סולדת בהם ולפי זה מים חמים היד סולדת בהם, וקשה לומר כן שהרי כתב הרשב"א שאין אדם יכול להתרחץ במים שהיד סולדת בהם. ולכן הסיק כי "כפי הנראה כל שמרגישין בו חמימות אסור". גם ה'ערוך השלחן'(סי' שכו ס"ג) מתלבט מה השיעור של מים חמים, וכותב, שנראה לו ש"כל שנקרא חם בפי העולם, אסור"]

אך בשו"ת 'בני יהודה' (סי' לב, הובא בברכי יוסף שם) הצדיק את המנהג לטבול במים חמים בשבת מכמה טעמים: א. חכמים אסרו רחיצה במים כשמתכוין לנקות גופו אבל לא אסרו טבילה הבאה לטהרה מטומאה (כעין דברי הקרבן נתנאל) ב. כיון שהמקוה נועד לשימוש הרבים, בוודאי יזהרו ולא יבואו לחמם את המים.

והרה"ק מצאנז כתב בספרו 'דברי חיים' (שו"ת ח"ב סי' כו): "טבילה בחמין על פי דין אסור, אך ה'סדרי טהרה' (יו"ד סי' קסז) מיקל בזה, וכן נהגו גדולי דורינו היתר בזה והנח להם לישראל". וכן ה'ישועות מלכו' (א"ח סי' יט) הביא שבכמה קהילות נהגו לטבול במקוה חם על פי הוראות הרבנים, אך יש להקפיד "שלא יהא חם ביותר רק ממוזג".

והוסיף ה'אבני נזר' (א"ח סי' תקכו סק"א) שהטובלים במקוה חם בשבת ויוצאים מיד "בזה יש מקום להתיר", אך השוהים במים "ויושבין עוד שם אחר הטבילה או קודם... ודאי שאסור".

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ט"ז־כ"ב אדר א' ה'תשע"ד

יום ראשון ט"ז אדר א' ה'תשע"ד

הִלְכוֹת שַׁבָּת

פֶּרֶק ג

א. מֵתָּר לְהַתְחִיל בִּמְלָאכָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא נִגְמֶרֶת מֵאֵלֶיהָ בְּשַׁבָּת; שֶׁלֹּא נֶאֱסַר עָלֵינוּ, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּעַצְמוֹ שֶׁל יוֹם; אֲבָל שֶׁתַּעֲשֶׂה הַמְּלָאכָה מֵעַצְמָהּ בְּשַׁבָּת, מֻתָּר לָנוּ לֵהָנוֹת בְּמַה שֶׁנַּעֲשָׂה בְּשַׁבָּת מֵאֵלָיו.

ב. כֵּיצַד? פּוֹתְקִין [פותחים] מַיִם [מצינור] לְגִנָּה עֶרֶב שַׁבָּת עִם [לפני] חֲשֵׁכָה, וְהִיא מִתְמַלְּאָה וְהוֹלֶכֶת כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ. וּמַנִּיחִין מַגְּמָר [בשמים] תַּחַת הַכֵּלִים [בגדים], וְהֵן מִתְגַּמְּרִין [נספגים] וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כֻּלָּהּ. וּמַנִּיחִים קִילוֹר [משחה] עַל גַּבֵּי הָעַיִן, וְאִסְפְּלָנִית [תחבושת] עַל גַּבֵּי הַמַּכָּה, וּמִתְרַפְּאִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כֻּלָּהּ. וְשׁוֹרִין דְּיוֹ וְסַמְמָנִין [צבע] עִם חֲשֵׁכָה, וְהֵן נִשְׁרִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כֻּלָּהּ. וְנוֹתְנִין צֶמֶר לַיּוֹרָה [דוד עם מים וצבע], וְאוּנִין [אגודות] שֶׁל פִּשְׁתָּן לַתַּנּוּר, וְהֵם מִשְׁתַּנִּין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כֻּלָּהּ. וּפוֹרְשִׁין מְצוּדוֹת לְחִיָּה וּלְעוֹפוֹת וּלְדָגִים עִם חֲשֵׁכָה, וְהֵן צָדִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כֻּלָּהּ. וְטוֹעֲנִין [משאות] בְּקוֹרַת בֵּית הַבַּד [להכביד על הזיתים] וּבְעִגּוּלֵי הַגַּת [אבנים הסוחטות היין] עִם חֲשֵׁכָה, וְהַמַּשְׁקִין זָבִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כֻּלָּהּ. וּמַדְלִיקִין אֶת הַנֵּר אוֹ אֶת הַמְּדוּרָה מִבְּעֶרֶב, וְהִיא דּוֹלֶקֶת וְהוֹלֶכֶת כָּל הַשַּׁבָּת כֻּלָּהּ.

ג. מַנִּיחִין קִדְרָה עַל גַּבֵּי הָאֵשׁ, אוֹ בָּשָׂר בַּתַּנּוּר אוֹ עַל גַּבֵּי גֶּחָלִים, וְהֵן מִתְבַּשְּׁלִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כֻּלָּהּ, וְאוֹכְלִין אוֹתָן בְּשַׁבָּת. וְיֵשׁ בְּדָבָר זֶה דְּרָכִים שֶׁהֵן אֲסוּרִין - גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יַחְתֶּה [יגרוף] בַּגֶּחָלִים בְּשַׁבָּת.

ד. כֵּיצַד? תַּבְשִׁיל שֶׁלֹּא בָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ, וְחַמִּין שֶׁלֹּא הוּחַמּוּ כָּל צָרְכָּן, אוֹ תַּבְשִׁיל שֶׁבָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ וְכָל זְמַן שֶׁמִּצְטַמֵּק הוּא יָפֶה [משובח] לוֹ - אֵין מַשְׁהִין אוֹתוֹ עַל גַּבֵּי הָאֵשׁ בְּשַׁבָּת, אַף עַל פִּי שֶׁהֵנַח מִבְּעוֹד יוֹם; גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יַחְתֶּה בַּגֶּחָלִים כְּדֵי לְהַשְׁלִים בִּשּׁוּלוֹ, אוֹ כְּדֵי לְצַמְּקוֹ. לְפִיכָךְ, אִם גָּרַף הָאֵשׁ, אוֹ שֶׁכִּסָּה אֵשׁ הַכִּירָה בְּאֵפֶר אוֹ בִּנְעֹרֶת [פירורי] פִּשְׁתָּן הַדַּקָּה, אוֹ שֶׁעָמְמוּ הַגֶּחָלִים [ונפסק האש] שֶׁהֲרֵי הֵן כְּמְכֻסּוֹת בְּאֵפֶר, אוֹ שֶׁהִסִּיקוּהָ בְּקַשׁ אוֹ בִּגְבָבָה [ענפים דקים] אוֹ בְּגֻלְּלֵי בְהֵמָה דַּקָּה שֶׁהֲרֵי אֵין שָׁם גֶּחָלִים בּוֹעֲרוֹת - הֲרֵי זֶה מֻתָּר לַשְּׁהוֹת עָלֶיהָ; שֶׁהֲרֵי הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִזֶּה הַתַּבְשִׁיל, וְאֵין גּוֹזְרִין שֶׁמָּא יַחְתֶּה בָּאֵשׁ.

ה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּכִירָה, שֶׁהֻבְלָה מוּעָט. אֲבָל הַתַּנּוּר - אַף עַל פִּי שֶׁגָּרַף הָאֵשׁ, אוֹ חִפָּה בְּאֵפֶר, אוֹ שֶׁהִסִּיקוּהוּ בְּקַשׁ אוֹ בִּגְבָבָה - אֵין מַשְׁהִין בְּתוֹכוֹ, וְלֹא עַל גַּבָּיו, וְלֹא סוֹמְכִין לוֹ [צמוד לו] תַּבְשִׁיל שֶׁלֹּא בָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ, אוֹ שֶׁבָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ וּמִצְטַמֵּק וְיָפֶה לוֹ; הוֹאִיל וְהֻבְלוֹ חַם בְּיוֹתֵר, אֵינוֹ מַסִּיחַ דַּעְתּוֹ, וְחוֹשְׁשִׁים שֶׁמָּא יַחְתֶּה בְּזוֹ הָאֵשׁ הַמְּעוּטָה, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא אֵשׁ קַשׁ וּגְבָבָה אוֹ מְכֻסָּה.

ו. וְלָמָּה אָסְרוּ לַשְּׁהוֹת בַּתַּנּוּר, אַף עַל פִּי שֶׁגָּרַף? מִפְּנֵי שֶׁהַגּוֹרֵף אֵינוֹ גּוֹרֵף אֶלָּא רֹב הָאֵשׁ וְעַצְמָהּ, וְאִי אֶפְשָׁר לִגְרֹף כָּל הָאֵשׁ עַד שֶׁלֹּא תִּשָּׁאֵר נִיצוֹצָה אַחַת; וּמִפְּנֵי שֶׁהֻבְלוֹ חַם, שֶׁמָּא יַחְתֶּה כְּדֵי לְנַעֵר [ולהבעיר] הַנִּיצוֹצוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת.

ז. הַכֻּפָּח [- כירה קטנה] - הֻבְלוֹ רַב מֵהֶבֶל הַכִּירָה, וּמוּעָט מֵהֶבֶל הַתַּנּוּר. לְפִיכָךְ, אִם הִסִּיקוּ בְּגֶפֶת [פסולת זיתים] אוֹ בְּעֵצִים - הֲרֵי הוּא כְּתַנּוּר, וְאֵין מַשְׁהִין בְּתוֹכוֹ וְלֹא עַל גַּבָּיו, וְלֹא סוֹמְכִין לוֹ תַּבְשִׁיל שֶׁלֹּא בָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ, אוֹ מִצְטַמֵּק וְיָפֶה לוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁגָּרַף אוֹ כִּסָּה בְּאֵפֶר. וְאִם הִסִּיקוּהוּ בְּקַשׁ אוֹ בִּגְבָבָה - הֲרֵי הוּא כְּכִירָה שֶׁהֻסְּקָה בְּקַשׁ וּבִגְבָבָה, וּמַשְׁהִין עָלָיו. וּמֻתָּר לִסְמֹךְ לַכִּירָה מִבְּעֶרֶב, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ גְּרוּפָה. וְאֵיזוֹ הִיא כִּירָה, וְאֵיזֶה הוּא כֻּפָּח? כִּירָה, מְקוֹם שְׁפִיתַת [- הנחת] שְׁתֵּי קְדֵרוֹת; וְכֻפָּח, מְקוֹם שְׁפִיתַת קְדֵרָה אַחַת.

ח. תַּבְשִׁיל חַי שֶׁלֹּא בָּשַׁל כְּלָל, אוֹ שֶׁבָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ וּמִצְטַמֵּק וְרַע לוֹ [ההצטמקות מזיקה לטעמו] - מֻתָּר לַשְּׁהוֹתוֹ עַל גַּבֵּי כִּירָה הָאֵשׁ, בֵּין בְּכִירָה וְכֻפָּח בֵּין בְּתַנּוּר. וְכֵן תַּבְשִׁיל שֶׁבָּשַׁל וְלֹא בָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ, אוֹ בָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ וּמִצְטַמֵּק וְיָפֶה לוֹ - אִם הִשְׁלִיךְ לְתוֹכוֹ אֵבֶר חַי סָמוּךְ לְבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת, נַעֲשָׂה הַכֹּל כְּתַבְשִׁיל חַי, וּמֻתָּר לַשְּׁהוֹתוֹ עַל הָאֵשׁ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא גָרַף וְלֹא כִּסָּה; מִפְּנֵי שֶׁכְּבָר הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ, וְאֵינוֹ בָא לַחְתּוֹת בַּגֶּחָלִים.

ט. כָּל תַּבְשִׁיל שֶׁאָסוּר לַשְּׁהוֹתוֹ - אִם עָבַר וְשִׁהָה אוֹתוֹ - אָסוּר לְאָכְלוֹ עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְיַמְתִּין בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשֶׂה [שיעור זמן שיוכל לבשל אותו בישול]. וְאִם שְׁכָחוֹ - אִם תַּבְשִׁיל שֶׁלֹּא בָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ הוּא, אָסוּר עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת; וְאִם תַּבְשִׁיל שֶׁבָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ הוּא וּמִצְטַמֵּק וְיָפֶה לוֹ, מֻתָּר לְאָכְלוֹ בְּשַׁבָּת.

י. כָּל שֶׁמֻּתָּר לַשְּׁהוֹתוֹ עַל גַּבֵּי הָאֵשׁ - כְּשֶׁנּוֹטְלִין אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת, אָסוּר לְהַחְזִירוֹ לִמְקוֹמוֹ. וְאֵין מַחֲזִירִין לְעוֹלָם, אֶלָּא עַל גַּבֵּי כִּירָה גְּרוּפָה אוֹ מְכֻסָּה, אוֹ בְּכִירָה וְכֻפָּח שֶׁהֻסְּקוּ בְּקַשׁ וּגְבָבָה; וְהוּא, שֶׁלֹּא הִנִּיחַ הַקְּדֵרָה עַל גַּבֵּי קַרְקַע; אֲבָל מִשֶּׁהִנִּיחָהּ עַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע, אֵין מַחֲזִירִין אוֹתָהּ, וַאֲפִלּוּ עַל גַּבֵּי גְּרוּפָה, אוֹ מְכֻסָּה. וְאֵין מַחֲזִירִין לְתַנּוּר וְלֹא לְכֻפָּח שֶׁהֻסְּקוּ בְּגֶפֶת אוֹ בְּעֵצִים, אַף עַל פִּי שֶׁגָּרַף אוֹ כִּסָּה, מִפְּנֵי שֶׁהֻבְלָן חַם בְּיוֹתֵר. וְכֹל שֶׁאֵין מַחֲזִירִין עָלָיו, אֵין סוֹמְכִין לוֹ [צמוד לו] בְּשַׁבָּת.

יא. אָסוּר לְהַכְנִיס מַגְרֵפָה [כף] לְקִדְרָה, וְהִיא עַל הָאֵשׁ, לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת; מִפְּנֵי שֶׁמַּגִּיס [מערבב] בָּהּ, וְזֶה

מתוך מהדורת חזק

מִצָּרְכֵי הַבִּשּׁוּל הוּא, וְנִמְצָא כִּמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת. וּמֻתָּר לְהַחְזִיר מִכִּירָה לְכִירָה, אֲפִלּוּ מִכִּירָה שֶׁהֻבְלָה מוּעָט לְכִירָה שֶׁהֻבְלָה מְרֻבֶּה; אֲבָל לֹא מִכִּירָה לִטְמִינָה [בתנור לשמור חומה], וְלֹא מִטְמִינָה לְכִירָה.

יב. לֹא יִמָּלֵא אָדָם קְדֵרָה עֲסָסִיּוֹת [גרגירי תבואה כתושים] וְתֶרְמוֹסִין [מין קטנית], אוֹ חָבִית שֶׁל מַיִם, וְיִתֵּן לְתוֹךְ הַתַּנּוּר עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה, וְיַשְׁהֶה אוֹתָן - שֶׁאִלּוּ וְכֹל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא בָּשְׁלוּ כָּל עִקָּר, כְּתַבְשִׁיל שֶׁלֹּא בָּשַׁל כָּל צָרְכּוֹ הֵן, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן צְרִיכִין בִּשּׁוּל הַרְבֵּה, וְדַעְתּוֹ עֲלֵיהֶן לְאָכְלָן לְאַלְתַּר, וּלְפִיכָךְ אָסוּר לַשְׁהוֹתָן בְּתַנּוּר. וְאִם עָבַר וְשִׁהָה - אֲסוּרִין עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְיַמְתִּין בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ.

יג. תַּנּוּר שֶׁנָּתַן לְתוֹכוֹ בָּשָׂר מִבְּעוֹד יוֹם, וְשִׁהָה אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת - אִם בְּשַׁר גְּדִי הוּא וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, מֻתָּר; שֶׁאִם יַחְתֶּה בַּגֶּחָלִים, יִתְחָרֵךְ [ישרף מעט] הַבָּשָׂר, שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ אֶלָּא חֲמִימוּת הָאֵשׁ בִּלְבַד; וְאִם בְּשַׁר עֵז אוֹ שׁוֹר הוּא, אָסוּר, שֶׁמָּא יַחְתֶּה בַּגֶּחָלִים לְבַשְּׁלוֹ. וְאִם טָח פִּי הַתַּנּוּר בְּטִיט - מֻתָּר, שֶׁאִם בָּא לִפְתֹּחַ הַתַּנּוּר וְלַחְתּוֹת, תִּכָּנֵס הָרוּחַ, וְיִתְקַשֶּׁה הַבָּשָׂר וְיִפָּסֵד, וְיִצְטַנֵּן הַתַּנּוּר.

יד. וְכֵן כָּל דָּבָר שֶׁהָרוּחַ מַפְסֶדֶת אוֹתוֹ, אֵין גּוֹזְרִין עָלָיו שֶׁמָּא יְגַלֵּהוּ וְיַחְתֶּה; וּמִפְּנֵי זֶה נוֹתְנִין אוּנִין שֶׁל פִּשְׁתָּן לְתוֹךְ הַתַּנּוּר עִם חֲשֵׁכָה, שֶׁאִם גִּלָּהוּ - יִפָּסֵד.

טו. נָתַן גְּדִי שָׁלֵם לְתוֹךְ הַתַּנּוּר - הֲרֵי הוּא כִּבְשַׁר הָעֵז אוֹ בְּשַׁר שׁוֹר, וְאָסוּר לַשְׁהוֹתוֹ, שֶׁמָּא יַחְתֶּה בַּגֶּחָלִים, אֶלָּא אִם כֵּן טָח הַתַּנּוּר. וּמֻתָּר לְשַׁלְשֵׁל כֶּבֶשׂ הַפֶּסַח לַתַּנּוּר עִם חֲשֵׁכָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ טָח, מִפְּנֵי שֶׁבְּנֵי חֲבוּרָה זְרִיזִין [זהירים] הֵן.

טז. אֵין צוֹלִין בָּשָׂר בָּצָל וּבֵיצָה עַל גַּבֵּי הָאֵשׁ, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיֵּצְלוּ מִבְּעוֹד יוֹם, וְיִהְיוּ רְאוּיִין לַאֲכִילָה. וְאִם נִשְׁאֲרוּ אַחַר כֵּן עַל הָאֵשׁ בְּשַׁבָּת עַד שֶׁיֵּצְלוּ הַרְבֵּה - מֻתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּמִצְטַמֵּק וְרַע לוֹ; שֶׁאִם חָתָה - יַחְרֹךְ [ישרוף מעט] אוֹתָן, שֶׁעַל גּוּף הָאֵשׁ הֵם. וּמִפְּנֵי זֶה מַנִּיחִין הַמַּגְמָר [בשמים] תַּחַת הַכֵּלִים [בגדים] עִם חֲשֵׁכָה, שֶׁאִם חָתָה בַּגֶּחָלִים - יִשָּׂרֵף הַמַּגְמָר וְיַעֲשַׁן הַכֵּלִים [יעלה עשן בבגדים].

יז. הָא לָמַדְתָּ, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁאָנוּ אוֹסְרִין בְּעִנְיָן זֶה, אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה בְּשַׁבָּת, אֶלָּא גְּזֵרָה - שֶׁמָּא יַחְתֶּה בַּגֶּחָלִים. לְפִיכָךְ, אֵין נוֹתְנִין צֶמֶר לַיּוֹרָה [לצובעו], אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה עֲקוּרָה [מוגבהת] מֵעַל הָאֵשׁ - שֶׁמָּא יַחְתֶּה בַּגֶּחָלִים; וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה פִּיהָ טוּחַ [סגור] בְּטִיט - שֶׁמָּא יָגִיס בָּהּ מִשֶּׁחֲשֵׁכָה.

יח. אֵין נוֹתְנִין אֶת הַפַּת בַּתַּנּוּר עִם חֲשֵׁכָה, וְלֹא הֲרָרָה [עוגה דקה] עַל גַּבֵּי הַגֶּחָלִים - אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּקְרְמוּ [ישחימו] פָּנִים שֶׁאֵינָן מֻדְבָּקִים בַּתַּנּוּר אוֹ בָּאֵשׁ [חלקה העליון]. וְאִם נִשְׁאֲרוּ אַחֲרֵי כֵן עַד שֶׁיִּגְמֹר אֲפִיָּתָן - מֻתָּר; שֶׁאִם יַחְתֶּה, יַפְסִיד אוֹתָן. וְאִם נָתַן סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה, וְחָשְׁכָה וַעֲדַיִן לֹא קָרְמוּ פָּנֶיהָ - אִם בְּמִזִּיד - אָסוּר לֶאֱכֹל מֵהֶן עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְיַמְתִּין בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ. וְאִם בְּשׁוֹגֵג - מֻתָּר לוֹ לִרְדּוֹת [- להוציא מן התנור] מִמֶּנָּה מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת; וּכְשֶׁהוּא רוֹדֶה - לֹא יִרְדֶּה בְּמַרְדֶּה [- כלי מיוחד לכך] כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל, אֶלָּא בְּסַכִּין וְכַיּוֹצֵא בָּהּ.

יט. עוֹשֶׂה אָדָם מְדוּרָה מִכָּל דָּבָר שֶׁיִּרְצֶה, בֵּין עַל גַּבֵּי קַרְקַע בֵּין עַל גַּבֵּי מְנוֹרָה, וּמַדְלִיקָהּ מִבְּעוֹד יוֹם, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ אוֹ מִתְחַמֵּם כְּנֶגְדָּהּ בְּשַׁבָּת. וְצָרִיךְ שֶׁיַּדְלִיק רֹב הַמְּדוּרָה קֹדֶם חֲשֵׁכָה, עַד שֶׁתְּהֵא שַׁלְהֶבֶת עוֹלָה מֵאֵלֶיהָ קֹדֶם הַשַּׁבָּת; וְאִם לֹא הִדְלִיק רֻבָּהּ, אָסוּר לֵהָנוֹת בָּהּ בְּשַׁבָּת - גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יַחְתֶּה בָּהּ וְיָנִיד הָעֵצִים כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה הַשַּׁלְהֶבֶת. וְאִם הִדְלִיק עֵץ יְחִידִי, צָרִיךְ לְהַדְלִיק רֹב עָבְיוֹ וְרֹב הֶקֵּפוֹ מִבְּעוֹד יוֹם.

כ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּגְּבוּלִין [בשאר מקומות]; אֲבָל בַּמִּקְדָּשׁ, מַאֲחִיזִין אֶת הָאוּר בָּעֵצִים בִּמְדוּרַת בֵּית הַמּוֹקֵד עִם [- לפני] חֲשֵׁכָה, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יַחְתֶּה, שֶׁהַכֹּהֲנִים זְרִיזִין [זהירים] הֵן.

כא. הָיְתָה מְדוּרָה שֶׁל קָנִים אוֹ שֶׁל גַּרְעִינִים - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַדְלִיק הָרֹב; אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל בָּהּ הָאֵשׁ קֹדֶם הַשַּׁבָּת, מֻתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁהָאֵשׁ נִתְלֵית בָּהֶן בִּמְהֵרָה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַחְתּוֹת. לְפִיכָךְ, אִם אָגַד קָנִים, אוֹ הִנִּיחַ הַגַּרְעִינִין בְּחוֹתָלוֹת [סלים] - הֲרֵי הֵן כְּעֵצִים, וְצָרִיךְ שֶׁתַּעֲלֶה בָּהֶן הַשַּׁלְהֶבֶת מֵאֵלֶיהָ קֹדֶם הַשַּׁבָּת.

כב. מְדוּרָה שֶׁל זֶפֶת, אוֹ שֶׁל גָּפְרִית, אוֹ שֶׁל רְבָב [כל דבר שמנוני], אוֹ שֶׁל קִירָה [שעוה], אוֹ שֶׁל קַשׁ, אוֹ שֶׁל גְּבָבָה [עצים דקים] - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַדְלִיק רֻבָּהּ קֹדֶם הַשַּׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהָאֵשׁ מַדְלֶקֶת אוֹתָם בִּמְהֵרָה.

פֶּרֶק ד

א. יֵשׁ דְּבָרִים, שֶׁאִם טָמַן בָּהֶן הַתַּבְשִׁיל - הוּא מִתְחַמֵּם, וּמוֹסִיפִין בִּבְשׁוּלוֹ כְּעֵין הָאֵשׁ, כְּגוֹן: גֶּפֶת [פסולת זיתים], וְזֶבֶל [שדות], וּמֶלַח, וְסִיד, וְחֹל, אוֹ זוּגִין [קליפות ענבים] וּמוּכִין [אגודות צמר] וַעֲשָׂבִים בִּזְמַן שֶׁשִּׁלְשָׁתָן [האחרונים] לַחִין מֵחֲמַת עַצְמָן; וּדְבָרִים אֵלּוּ, נִקְרָאִין 'דָּבָר הַמּוֹסִיף'. וְיֵשׁ דְּבָרִים, שֶׁאִם טָמַן בָּהֶן הַתַּבְשִׁיל - יִשָּׁאֵר בַּחֲמִימוּתוֹ בִּלְבַד, וְאֵינָן מוֹסִיפִין לוֹ בִּשּׁוּל, אֶלָּא מוֹנְעִין אוֹתוֹ מִלְּהִצְטַנֵּן, כְּגוֹן: זוּגִין וּמוּכִין וַעֲשָׂבִים יְבֵשִׁים, וּכְסוּת, וּפֵרוֹת, וְכַנְפֵי [- נוצות] יוֹנָה, וּנְעֹרֶת [- פירורי] הַפִּשְׁתָּן, וּנְסֹרֶת חָרָשִׁים [נגרים], וּשְׁלָחִין [עור בהמה בשערותיה], וְגִזֵּי צֶמֶר; וּדְבָרִים אֵלּוּ, נִקְרָאִין 'דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף'.

ב. מִן הַדִּין הָיָה, שֶׁטּוֹמְנִין בְּדָבָר הַמּוֹסִיף מִבְּעוֹד יוֹם, וְיִשָּׁאֵר הַתַּבְשִׁיל טָמוּן בְּשַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי מַשְׁהִין עַל גַּבֵּי הָאֵשׁ בְּשַׁבָּת; אֲבָל אָסְרוּ חֲכָמִים לְהַטְמִין בְּדָבָר הַמּוֹסִיף, מִבְּעוֹד יוֹם, גְּזֵרָה שֶׁמָּא תִּרְתַּח הַקְּדֵרָה בְּשַׁבָּת, וְיִצְטָרֵךְ לְגַלּוֹתָהּ עַד שֶׁתָּנוּחַ הָרְתִיחָה, וְיַחֲזֹר וִיכַסֶּה בְּשַׁבָּת, וְנִמְצָא טוֹמֵן בְּדָבָר הַמּוֹסִיף בְּשַׁבָּת, שֶׁהוּא אָסוּר. לְפִיכָךְ, מֻתָּר לְהַטְמִין בְּדָבָר הַמּוֹסִיף, בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, כְּבָר רָתְחוּ וְנָחוּ מִבִּעְבּוּעָן, וְכֵיוָן שֶׁנָּחוּ, שׁוּב אֵינָן רוֹתְחִין.

ג. וְכֵן מִן הַדִּין הָיָה, לִטְמֹן הַתַּבְשִׁיל בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף, בְּשַׁבָּת עַצְמָהּ; אֲבָל אָסְרוּ חֲכָמִים דָּבָר זֶה - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַטְמִין בְּרֶמֶץ [אפר חם], וְיִהְיֶה בּוֹ נִיצוֹצוֹת שֶׁל אֵשׁ, וְנִמְצָא חוֹתֶה [גורף] בַּגֶּחָלִים; לְפִיכָךְ, אָסְרוּ לְהַטְמִין דָּבָר חַם בְּשַׁבָּת, וַאֲפִלּוּ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף.

ד. סָפֵק חֲשֵׁכָה סָפֵק לֹא חֲשֵׁכָה [- בין השמשות], מֻתָּר לִטְמֹן אֶת דָּבָר חַם. וּמֻתָּר לִטְמֹן דָּבָר הַצּוֹנֵן בְּשַׁבָּת, בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף, שֶׁלֹּא יִצְטַנֵּן בְּיוֹתֵר, אוֹ כְּדֵי שֶׁתְּפוּג [תחלש] צִנָּתוֹ. חַמִּין שֶׁטְּמָנָן מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְנִתְגַּלּוּ בְּשַׁבָּת - מֻתָּר לְכַסּוֹתָן, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מוֹסִיף; וּמֻתָּר לְהַחְלִיף הַכִּסּוּי בְּשַׁבָּת. כֵּיצַד? נוֹטֵל כְּסוּת וּמַנִּיחַ כַּנְפֵי יוֹנָה, אוֹ נוֹטֵל כַּנְפֵי יוֹנָה וּמַנִּיחַ הַכְּסוּת.

ה. פִּנָּה הַתַּבְשִׁיל אוֹ הַמַּיִם הַחַמִּין, מִכְּלִי לִכְלִי אַחֵר - מֻתָּר לְהַטְמִין הַכְּלִי הָאַחֵר בְּשַׁבָּת בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף, כְּמוֹ הַדָּבָר הַצּוֹנֵן; שֶׁלֹּא אָסְרוּ לְהַטְמִין בְּשַׁבָּת, אֶלָּא דָּבָר חַם שֶׁהוּא בִּכְלִי רִאשׁוֹן שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בּוֹ; אֲבָל אִם פִּנָּהוּ, מֻתָּר.

ו. מַנִּיחִין מֵחַם [דוד מים] עַל גַּבֵּי מֵחַם בְּשַׁבָּת, וּקְדֵרָה עַל גַּבֵּי קְדֵרָה, וּקְדֵרָה עַל גַּבֵּי מֵחַם, וּמֵחַם עַל גַּבֵּי קְדֵרָה - וְטָח [סותם] פִּיהֶם בְּבָצֵק; לֹא בִּשְׁבִיל שֶׁיּוּחַמּוּ, אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁיַּעַמְדוּ עַל חֻמָּם; שֶׁלֹּא אָסְרוּ אֶלָּא לְהַטְמִין בְּשַׁבָּת, אֲבָל לְהַנִּיחַ כְּלִי חַם עַל גַּבֵּי כְּלִי חַם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ עוֹמְדִין בַּחֲמִימוּתָן - מֻתָּר. אֲבָל אֵין מַנִּיחִין כְּלִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דָּבָר צוֹנֵן עַל גַּבֵּי כְּלִי חַם בְּשַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי מוֹלִיד בּוֹ חֹם בְּשַׁבָּת; וְאִם הִנִּיחוֹ [- בעוד יום] מִבְּעֶרֶב - מֻתָּר, וְאֵינוֹ כְּטוֹמֵן בְּדָבָר הַמּוֹסִיף.

פֶּרֶק ה

א. הַדְלָקַת נֵר בְּשַׁבָּת אֵינָהּ רְשׁוּת, אִם רָצָה מַדְלִיק וְאִם רָצָה אֵינוֹ מַדְלִיק; וְלֹא מִצְוָה שֶׁאֵינוֹ חַיָּב לִרְדֹּף אַחֲרֶיהָ עַד שֶׁיַּעֲשָׂנָה, כְּגוֹן עֲרוּבֵי חֲצֵרוֹת אוֹ נְטִילַת יָדַיִם לַאֲכִילָה; אֶלָּא חוֹבָה. וְאֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים, חַיָּבִין לִהְיוֹת בְּבָתֵּיהֶן נֵר דָּלוּק בְּשַׁבָּת. אֲפִלּוּ אֵין לוֹ מַה יֹּאכַל - שׁוֹאֵל עַל הַפְּתָחִים, וְלוֹקֵחַ שֶׁמֶן וּמַדְלִיק אֶת הַנֵּר; שֶׁזֶּה בִּכְלַל עֹנֶג שַׁבָּת. וְחַיָּב לְבָרֵךְ קֹדֶם הַדְלָקָה: 'בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת' - כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּבָרֵךְ עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהוּא חַיָּב בָּהֶם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים.

ב. מֻתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְנֵר הַשַּׁבָּת [באורו], וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַדָּבָר צָרִיךְ עִיּוּן הַרְבֵּה; אֲבָל דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ לְדַקְדֵּק בִּרְאִיָּתוֹ, אָסוּר לְהַבְחִינוֹ לְאוֹר הַנֵּר - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַטֶּה [הנר לקרב השמן לפתילה].

ג. הַמַּדְלִיק צָרִיךְ לְהַדְלִיק מִבְּעוֹד יוֹם, קֹדֶם שְׁקִיעַת הַחַמָּה. וְנָשִׁים מְצֻוּוֹת עַל דָּבָר זֶה יוֹתֵר מִן הָאֲנָשִׁים, לְפִי שֶׁהֵן מְצוּיוֹת בַּבָּתִּים, וְהֵן הָעֲסוּקוֹת בִּמְלֶאכֶת הַבַּיִת; וְאַף עַל פִּי כֵן, צָרִיךְ הָאִישׁ לְהַזְהִירָן וְלִבְדֹּק אוֹתָן עַל כָּךְ, וְלוֹמַר לְאַנְשֵׁי בֵיתוֹ עֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶם שֶׁתֶּחְשַׁךְ: 'הַדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר'. סָפֵק חֲשֵׁכָה וְנִכְנַס הַשַּׁבָּת, סָפֵק לֹא נִכְנַס - אֵין מַדְלִיקִין.

ד. מִשֶּׁתִּשְׁקַע הַחַמָּה עַד שֶׁיֵּרָאוּ שְׁלֹשָׁה כּוֹכָבִים בֵּינוֹנִיִּים - הוּא הַזְּמַן הַנִּקְרָא 'בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת' בְּכָל מָקוֹם, וְהוּא סָפֵק מִן הַיּוֹם, סָפֵק מִן הַלַּיְלָה; וְדָנִין בּוֹ לְהַחְמִיר בְּכָל מָקוֹם. וּלְפִיכָךְ אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ, וְהָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת עֶרֶב שַׁבָּת וּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, בְּשׁוֹגֵג - חַיָּב חַטָּאת מִכָּל מָקוֹם. וְכוֹכָבִים אֵלּוּ - לֹא גְּדוֹלִים הַנִּרְאִים בַּיּוֹם, וְלֹא קְטַנִּים שֶׁאֵינָן נִרְאִין אֶלָּא בַּלַּיְלָה; וּמִשֶּׁיֵּרָאוּ שְׁלֹשָׁה כּוֹכָבִים אֵלּוּ הַבֵּינוֹנִיִּים, הֲרֵי זֶה לַיְלָה וַדַּאי.

ה. פְּתִילָה שֶׁמַּדְלִיקִין בָּהּ לְשַׁבָּת, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָהּ מִדָּבָר שֶׁהָאוּר מְסַכְסֶכֶת [קופצת] בּוֹ - כְּגוֹן צֶמֶר, וְשֵׂעָר, וּמֶשִׁי, וְצֶמֶר הָאֲרֶז, וּפִשְׁתָּן שֶׁלֹּא נַפַּץ [נוקה], וְסִיב שֶׁל דֶּקֶל, וּמִינֵי הָעֵץ הָרַכִּים, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן; אֶלָּא מִדָּבָר שֶׁהָאוּר נִתְלֵית בּוֹ - כְּגוֹן פִּשְׁתָּה נְפוּצָה [נקיה], וּבִגְדֵי שֵׁשׁ, וְצֶמֶר גֶּפֶן, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מִדָּבָר שֶׁהָאוּר נִתְלֵית בּוֹ. וְהַמַּדְלִיק - צָרִיךְ שֶׁיַּדְלִיק בְּרֹב הַיּוֹצֵא מִן הַפְּתִילָה.

ו. הַכּוֹרֵךְ דָּבָר שֶׁמַּדְלִיקִין בּוֹ עַל דָּבָר שֶׁאֵין מַדְלִיקִין בּוֹ - אִם לְהַעֲבוֹת הַפְּתִילָה כְּדֵי לְהוֹסִיף אוֹרָה, אָסוּר; וְאִם לְהַקְשׁוֹת הַפְּתִילָה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עוֹמֶדֶת וְלֹא תִּשְׁתַּלְשֵׁל [תיפול] לְמַטָּה, מֻתָּר.

ז. נוֹתְנִין גַּרְגֵּר שֶׁל מֶלַח וּגְרִיס [גרגר] שֶׁל פּוֹל עַל פִּי הַנֵּר בְּעֶרֶב שַׁבָּת, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא דּוֹלֵק [זמן רב] בְּלֵילֵי שַׁבָּת. וְכָל הַפְּתִילוֹת שֶׁאֵין מַדְלִיקִין בָּהֶן, עוֹשִׂין מֵהֶן מְדוּרָה - בֵּין לְהִתְחַמֵּם כְּנֶגְדָּהּ, בֵּין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ, בֵּין עַל גַּבֵּי מְנוֹרָה, בֵּין עַל גַּבֵּי קַרְקַע; וְלֹא אָסְרוּ אֶלָּא לַעֲשׂוֹתָן פְּתִילָה לְנֵר, בִּלְבַד.

ח. שֶׁמֶן שֶׁמַּדְלִיקִין בּוֹ לְשַׁבָּת, צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא נִמְשָׁךְ אַחַר הַפְּתִילָה; אֲבָל שְׁמָנִין שֶׁאֵין נִמְשָׁכִין אַחַר הַפְּתִילָה - כְּגוֹן זֵפֶת, וְשַׁעֲוָה, וְשֶׁמֶן קִיק [מעץ הקיקיון], וְאַלְיָה [זנב הכבש], וָחֵלֶב - אֵין מַדְלִיקִין בָּהֶן. וּמִפְּנֵי זֶה אֵין מַדְלִיקִין בִּפְתִילוֹת שֶׁאֵין הָאוּר נִתְלֵית בָּהֶן, וְלֹא בִּשְׁמָנִים שֶׁאֵין נִמְשָׁכִים אַחַר הַפְּתִילָה - גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יִהְיֶה אוֹר הַנֵּר אָפֵל [חלש], וְיַטֶּה אוֹתָהּ בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ.

ט. חֵלֶב שֶׁהִתִּיכוּ, וְקִרְבֵי דָּגִים שֶׁנִּמּוֹחוּ - נוֹתֵן לְתוֹכָן שֶׁמֶן כָּל שֶׁהוּא, וּמַדְלִיק; אֲבָל שְׁמָנִין שֶׁאֵין מַדְלִיקִין בָּהֶן - אֲפִלּוּ עֵרְבָן בִּשְׁמָנִים שֶׁמַּדְלִיקִין בָּהֶן - לֹא יַדְלִיק, מִפְּנֵי שֶׁאֵין [השמנים הלא דליקים] נִמְשָׁכִין [אחר הפתילה].

י. אֵין מַדְלִיקִין בְּעִטְרָן [פסולת הזפת], מִפְּנֵי שֶׁרֵיחוֹ רַע - שֶׁמָּא יַנִּיחֻנוּ וְיֵצֵא, וְחוֹבָה עָלָיו לֵישֵׁב לְאוֹר הַנֵּר. וְלֹא בָּצָרִי [שרף עץ], מִפְּנֵי שֶׁרֵיחוֹ טוֹב - שֶׁמָּא יִקַּח מִמֶּנּוּ מִן הַנֵּר; וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף [באויר ויכול לגרום דליקה]. וְלֹא בְּנֵפְט לָבָן, וַאֲפִלּוּ בְּחֹל - מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף, וְיָבוֹא לִידֵי סַכָּנָה.

יא. מֻתָּר לְהַדְלִיק לְכַתְּחִלָּה בִּשְׁאָר שְׁמָנִים - כְּגוֹן שֶׁמֶן צְנוֹן, וְשַׁמְשְׁמִין, וְלֶפֶת, וְכֹל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן; אֵין אָסוּר אֶלָּא אֵלּוּ שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים בִּלְבַד.

יב. לֹא יִתֵּן אָדָם כְּלִי מְנֻקָּב מָלֵא שֶׁמֶן עַל פִּי הַנֵּר, בִּשְׁבִיל שֶׁיְּהֵא מְנַטֵּף, וְלֹא יְמַלֵּא קְעָרָה שֶׁמֶן וְיִתְּנֶנָּה בְּצַד הַנֵּר וְיִתֵּן

מתוך מהדורת חזק

ראש הַפִּתִילָה לְתוֹכָהּ, בִּשְׁבִיל שֶׁתְּהֵא שׁוֹאֶבֶת - גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יִקַּח מִן הַשֶּׁמֶן שֶׁבַּכְּלִי, שֶׁהֲרֵי לֹא נִמְאַס בַּגֵּר, וְאָסוּר לֵהָנוֹת בְּשַׁבָּת מִן הַשֶּׁמֶן שֶׁהֲדַלַּק בּוֹ, וַאֲפִלּוּ כָּבְתָה הַגֵּר, וַאֲפִלּוּ נָטַף מִן הַגֵּר - מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֻקְצֶה מֵחֲמַת אִסּוּר [-מיועד ומיוחד למלאכת איסור]. וְאִם חִבֵּר הַכְּלִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַשֶּׁמֶן אֶל הַגֵּר בְּסִיד וּבְחַרְשִׁית וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - מֻתָּר.

יג. אֵין נוֹתְנִין כְּלִי תַּחַת הַגֵּר לְקַבֵּל בּוֹ שֶׁמֶן בְּשַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי מְבַטֵּל הַכְּלִי מֵהֲכִנוֹ [ממה שהיה מוכן להעשות בו]; וְאִם נְתָנוֹ מִבְּעוֹד יוֹם, מֻתָּר. וְנוֹתְנִין כְּלִי תַּחַת הַגֵּר בְּשַׁבָּת לְקַבֵּל נִיצוֹצוֹת [המינתזין מהאש] - מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן מַמָּשׁ, וַהֲרֵי לֹא בִּטְּלוֹ מִלְּטַלְטְלוֹ; וְאָסוּר לִתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם, וַאֲפִלּוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת - מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקָרֵב אֶת כִּבּוּי הַנִּיצוֹצוֹת.

יד. אֵין פּוֹלִין [-בדיקת בגד מכינים] לְאוֹר הַגֵּר, וְלֹא קוֹרִין לְאוֹר הַגֵּר, וַאֲפִלּוּ גָּבוֹהַּ שְׁתֵּי קוֹמוֹת; וַאֲפִלּוּ עֲשָׂרָה בָּתִּים זֶה עַל גַּב זֶה, וְהַגֵּר בָּעֶלְיוֹנָה - לֹא יִקְרָא וְלֹא יַפְלֶה לְאוֹרוֹ בַּתַּחְתּוֹנָה, שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיַטֶּה. וְאִם הָיוּ שְׁנַיִם קוֹרִין בְּעִנְיָן אֶחָד - מֻתָּרִין לִקְרוֹת לִפְנֵי הַגֵּר; שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן מַזְכִּיר חֲבֵרוֹ אִם שָׁכַח; אֲבָל לֹא בִּשְׁנֵי עִנְיָנוֹת, שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן טָרוּד בְּעִנְיָנוֹ.

טו. הַתִּינוֹקוֹת - קוֹרִין לִפְנֵי רַבָּן לְאוֹר הַגֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהָרַב מְשַׁמְּרָן; אֲבָל הוּא לֹא יִקְרָא, מִפְּנֵי שֶׁאֵין אִימָתָן עָלָיו. וְיֵשׁ לוֹ לִרְאוֹת בְּסֵפֶר לְאוֹר הַגֵּר, עַד שֶׁיִּרְאֶה רֹאשׁ הַפָּרָשָׁה שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַקְרוֹתָן, וְאַחַר כָּךְ נוֹתֵן הַסֵּפֶר בְּיָדָן, וְהֵן קוֹרְאִין לְפָנָיו.

טז. כֵּלִים הַדּוֹמִין זֶה לָזֶה, וְאֵינָן נִכָּרִין אֶלָּא בְּעִיּוּן הַרְבֵּה - אָסוּר לְהַקְרִיבָן לְאוֹר הַגֵּר וּלְהַבְחִין בֵּינֵיהֶן; שֶׁמָּא יִשְׁכַּח, וְיַטֶּה. לְפִיכָךְ, שַׁמָּשׁ שֶׁאֵינוֹ קָבוּעַ - אָסוּר לוֹ לִבְדֹּק כּוֹסוֹת וּקְעָרוֹת לְאוֹר הַגֵּר, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מַכִּירָן, בֵּין בְּגֵר שֶׁל שֶׁמֶן, בֵּין בְּגֵר שֶׁל נֵפְט שֶׁאוֹרוֹ רַב; אֲבָל שַׁמָּשׁ קָבוּעַ - מֻתָּר לוֹ לִבְדֹּק לְאוֹר הַגֵּר כּוֹסוֹת וּקְעָרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ עִיּוּן הַרְבֵּה. וְאִם הָיָה גֵר שֶׁל שֶׁמֶן זַיִת - אֵין מוֹרִין לוֹ לִבְדֹּק, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא מֻתָּר; גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יִסְתַּפֵּק [יקח] מִמֶּנּוּ.

יז. גֵר שֶׁאַחוֹרֵי הַדֶּלֶת - אָסוּר לִפְתֹּחַ הַדֶּלֶת וְלִנְעֹל כְּדַרְכּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֵּהוּ; אֶלָּא יִזָּהֵר בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹתֵחַ וּבְשָׁעָה שֶׁנּוֹעֵל. וְאָסוּר לִפְתֹּחַ אֶת הַדֶּלֶת כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה בְּשַׁבָּת כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הָרוּחַ מְנַשֶּׁבֶת בָּהּ, וַאַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא רוּחַ מְצוּיָה. וּמַנִּיחִין הַגֵּר שֶׁל שַׁבָּת עַל גַּבֵּי אִילָן הַמְחֻבָּר לַקַּרְקַע, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

יח. כָּל מְדִינוֹת וַעֲיָרוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, תּוֹקְעִין בָּהֶן שֵׁשׁ תְּקִיעוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת; וּבְמָקוֹם גָּבוֹהַּ הָיוּ תּוֹקְעִין, כְּדֵי לְהַשְׁמִיעַ כָּל אַנְשֵׁי הַמְּדִינָה [העיר] וְכָל אַנְשֵׁי הַמִּגְרָשׁ שֶׁלָּהּ [סביבותיה].

יט. תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה - נִמְנְעוּ הָעוֹמְדִים בַּשָּׂדוֹת מִלַּחְרֹשׁ וּמִלַּעֲדֹר וּמִלַּעֲשׂוֹת מְלָאכָה שֶׁבַּשָּׂדֶה; וְאֵין הַקָּרוֹבִין [לעיר] רַשָּׁאִין לִכָּנֵס לָעִיר, עַד שֶׁיָּבוֹאוּ רְחוֹקִים וְיִכָּנְסוּ כֻּלָּם בְּבַת אַחַת; וַעֲדַיִן הַחֲנֻיּוֹת פְּתוּחוֹת, וְהַתְּרִיסִין [המשמשים גם כדוכן] מֻנָּחִין. הִתְחִיל לִתְקֹעַ שְׁנִיָּה - נִסְתַּלְּקוּ הַתְּרִיסִין, וְנִנְעֲלוּ הַחֲנֻיּוֹת; וַעֲדַיִן הַחַמִּין וְהַקְּדֵרוֹת מֻנָּחוֹת עַל גַּבֵּי כִּירָה. הִתְחִיל לִתְקֹעַ תְּקִיעָה שְׁלִישִׁית - סִלֵּק הַמְסַלֵּק [את הקדרות מהכירה] וְהַטְמִין הַמַּטְמִין, וְהִדְלִיקוּ אֶת הַגֵּרוֹת. וְשׁוֹהֶה כְּדֵי לִצְלוֹת דָּג, אוֹ כְּדֵי לְהַדְבִּיק [להכניס] פַּת בַּתַּנּוּר, וְתוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ, וְשׁוֹבֶת.

כ. תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה, תּוֹקֵעַ אוֹתָהּ בְּמִנְחָה; וְהַשְּׁלִישִׁית, קֹדֶם לִשְׁקִיעַת הַחַמָּה. וְכֵן תּוֹקְעִין בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים, לְהַתִּיר הָעָם לְמַעֲשֵׂיהֶן.

כא. יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, לֹא הָיוּ תּוֹקְעִין; חָל לִהְיוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, לֹא תּוֹקְעִין וְלֹא מַבְדִּילִין. יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, תּוֹקְעִין וְלֹא מַבְדִּילִין; חָל לִהְיוֹת לְאַחַר הַשַּׁבָּת, מַבְדִּילִין וְלֹא תּוֹקְעִין.

יום שני י"ז אדר א' ה'תשע"ד

פֶּרֶק ו

א. אָסוּר לָנוּ לוֹמַר לְגוֹי לַעֲשׂוֹת לָנוּ מְלָאכָה בְּשַׁבָּת - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְצֻוֶּה עַל הַשַּׁבָּת, וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמַר לוֹ מִקֹּדֶם הַשַּׁבָּת, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְאוֹתָהּ מְלָאכָה אֶלָּא לְאַחַר הַשַּׁבָּת; וְדָבָר זֶה - אִסּוּרוֹ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה שַׁבָּת קַלָּה בְּעֵינֵיהֶן, וְיָבוֹאוּ לַעֲשׂוֹת בְּעַצְמָן.

ב. גּוֹי שֶׁעָשָׂה מְלָאכָה מֵעַצְמוֹ בְּשַׁבָּת - אִם בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל עָשָׂה אוֹתָהּ - אָסוּר לֵהָנוֹת בְּאוֹתָהּ מְלָאכָה עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְיִמְתִּין בִּכְדֵי שֶׁתֵּעָשֶׂה [שיעור זמן שיוכל לעשות המלאכה]; וְהוּא שֶׁלֹּא יְהֵא הַדָּבָר בְּפַרְהֶסְיָא, עַד שֶׁיֵּדְעוּ בּוֹ רַבִּים שֶׁדָּבָר זֶה בִּשְׁבִיל פְּלוֹנִי הוּא נַעֲשָׂה בְּשַׁבָּת. וְאִם בִּשְׁבִיל עַצְמוֹ בִּלְבַד עָשָׂה, מֻתָּר לֵהָנוֹת בָּהּ בְּשַׁבָּת.

ג. כֵּיצַד? גּוֹי שֶׁהִדְלִיק אֶת הַגֵּר, מִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרוֹ יִשְׂרָאֵל; וְאִם בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר. עָשָׂה כֶּבֶשׁ לִירֹד בּוֹ מִן הַסְּפִינָה, יֵרֵד אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל; וְאִם בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר. מִלֵּא מַיִם לְהַשְׁקוֹת בְּהֶמְתּוֹ, מַשְׁקֶה אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל; לִקֵּט עֲשָׂבִים לְהַאֲכִיל לִבְהֶמְתּוֹ, מַנִּיחַ יִשְׂרָאֵל בְּהֶמְתּוֹ לֶאֱכֹל מֵהֶן; וְהוּא, שֶׁלֹּא יְהֵא אוֹתוֹ הַגּוֹי מַכִּיר לְאוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל - שֶׁמָּא יַרְבֶּה בִּמְלַאכְתּוֹ בִּשְׁבִילוֹ, וְנִמְצָא עוֹשֶׂה בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. וְכֵן כָּל דָּבָר שֶׁאֶפְשָׁר לְהַרְבּוֹת בּוֹ - לֹא יֵהָנֶה בּוֹ בְּשַׁבָּת, אֶלָּא אִם כֵּן אֵינוֹ מַכִּירוֹ.

ד. אֲבָל דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ לְהַרְבּוֹת וּלְמַעֵט, כְּגוֹן גֵּר וָכֶבֶשׁ - הוֹאִיל וְעָשָׂה בִּשְׁבִיל עַצְמוֹ, נֶהֱנֶה אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל בְּשַׁבָּת, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא מַכִּירוֹ. גֵּר הַדָּלוּק בִּמְסִבָּה בְּשַׁבָּת - אִם רֹב יִשְׂרָאֵל, אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ; שֶׁהַמַּדְלִיק, עַל דַּעַת הָרֹב מַדְלִיק. וְאִם רֹב גּוֹיִם, מֻתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ. מָחֲצָה לְמֶחֱצָה, אָסוּר. נָפְלָה דְּלֵקָה בְּשַׁבָּת, וּבָא גּוֹי לְכַבּוֹת - אֵין אוֹמְרִין לוֹ 'כַּבֵּה' וְ'אַל תְּכַבֶּה', מִפְּנֵי שֶׁאֵין שְׁבִיתָתוֹ עָלֵינוּ; וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ה. מֵת [יהודי] שֶׁעָשׂוּ לוֹ גּוֹיִם אָרוֹן, וְחָפְרוּ לוֹ קֶבֶר בְּשַׁבָּת, אוֹ הֵבִיאוּ לוֹ חֲלִילִין לִסְפֹּד בָּהֶן - אִם בְּצִנְעָה - יַמְתִּין בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְיִקָּבֵר בּוֹ. וְאִם הָיָה

הַקָּבֶר בִּסְרַטְיָא [רחוב] גְּדוֹלָה, וְהָאַרוֹן עַל גַּבָּיו, וְכָל הָעוֹבְרִין וְהַשָּׁבִין אוֹמְרִים שֶׁזֶּה שֶׁהַגּוֹיִם עוֹשִׂין עַכְשָׁו בְּשַׁבָּת, לִפְלוֹנִי הוּא - חֲרִי זֶה לֹא יִקָּבֵר בּוֹ אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל עוֹלָמִית, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּפַרְהֶסְיָא. וּמֵתָּר לִקְבֹּר בּוֹ יִשְׂרָאֵל אַחֵר - וְהוּא, שֶׁיִּמְתִּין בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשֶׂה. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ו. גּוֹי שֶׁהֵבִיא חֲלִילִין בְּשַׁבָּת לְמֵת - אַף עַל פִּי שֶׁהֵבִיאָן מִצַּד הַחוֹמָה - יַמְתִּין לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת בִּכְדֵי שֶׁיָּבוֹאוּ מִמָּקוֹם קָרוֹב, וְאַחַר כָּךְ יִסְפֹּד בָּהֶן; שֶׁמָּא בַּלַּיְלָה הֵבִיאוּם מִמָּקוֹם אַחֵר עַד הַחוֹמָה, וּבִבֹּקֶר נִכְנְסוּ בָּהֶן. וְאִם יָדַע בְּוַדַּאי שֶׁמִּמָּקוֹם פְּלוֹנִי הֵבִיאוּם בְּשַׁבָּת, יַמְתִּין כְּדֵי שֶׁיָּבוֹאוּ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם אַחַר הַשַּׁבָּת - וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַדָּבָר בְּפַרְהֶסְיָא גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

ז. עִיר שֶׁיִּשְׂרָאֵל וְגוֹיִם דָּרִין בְּתוֹכָהּ, וְהָיְתָה בָּהּ מֶרְחָץ הַמַּרְחֶצֶת בְּשַׁבָּת - אִם רֹב גּוֹיִם, מֵתָּר לִרְחֹץ בָּהּ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת מִיָּד; וְאִם רֹב יִשְׂרָאֵל, יַמְתִּין בִּכְדֵי שֶׁיֵּחַמּוּ חַמִּין; שֶׁבִּשְׁבִיל הָרֹב הוּחַמּוּ. מְחֻצָּה לְמֶחֱצָה, יַמְתִּין בִּכְדֵי שֶׁיֵּחַמּוּ חַמִּין. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ח. יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר לְגוֹי לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלָאכָה זוֹ בְּשַׁבָּת - אַף עַל פִּי שֶׁעָבַר וּמַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת [מלקות מדרבנן] - מֻתָּר לוֹ לֵהָנוֹת בְּאוֹתָהּ מְלָאכָה לָעֶרֶב [במוצ"ש], אַחַר שֶׁיִּמְתִּין בִּכְדֵי שֶׁתֵּעָשֶׂה. וְלֹא אָסְרוּ בְּכָל מָקוֹם עַד שֶׁיַּמְתִּין בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ, אֶלָּא מִפְּנֵי דָּבָר זֶה, שֶׁאִם תֹּאמַר יְהֵא מֻתָּר מִיָּד - שֶׁמָּא יֹאמַר לְגוֹי לַעֲשׂוֹת לוֹ, וְיִמְצָא הַדָּבָר מוּכָן מִיָּד; וְכֵיוָן שֶׁאָסְרוּ עַד שֶׁיַּמְתִּין בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ, לֹא יֹאמַר לְגוֹי לַעֲשׂוֹת לוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מִשְׁתַּכֵּר [מרויח] כְּלוּם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְעַכֵּב לָעֶרֶב בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשֶׂה דָּבָר זֶה שֶׁנַּעֲשָׂה בְּשַׁבָּת.

ט. דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְלָאכָה, וְאֵין אָסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשַׁבָּת אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁבוּת [איסור מדרבנן להרבות השביתה] - מֻתָּר לְיִשְׂרָאֵל לוֹמַר לְגוֹי לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשַׁבָּת, וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה שָׁם מִקְצָת חֻלִּי, אוֹ יִהְיֶה צָרִיךְ לַדָּבָר צֹרֶךְ הַרְבֵּה, אוֹ מִפְּנֵי מִצְוָה.

י. כֵּיצַד? אוֹמֵר יִשְׂרָאֵל לְגוֹי לַעֲלוֹת בָּאִילָן בְּשַׁבָּת אוֹ לָשׁוּט עַל פְּנֵי הַמַּיִם, כְּדֵי לְהָבִיא לוֹ שׁוֹפָר, אוֹ סַכִּין לְמִילָה; אוֹ מֵבִיא לוֹ מֵחָצֵר לְחָצֵר שֶׁאֵין בֵּינֵיהֶן עֵרוּב, מַיִם חַמִּין לְהַרְחִין בָּהֶם קָטָן אוֹ [אדם] מִצְטַעֵר. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

יא. הַלּוֹקֵחַ [קונה] בַּיִת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֵתָּר לוֹ לוֹמַר לַגּוֹי לִכְתֹּב לוֹ הַשְּׁטָר בְּשַׁבָּת - שֶׁאֲמִירָה לְגוֹי אֲסוּרָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, וּמִשּׁוּם יִשּׁוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא גָּזְרוּ בְּדָבָר זֶה. וְכֵן הַלּוֹקֵחַ מֵהֶן בַּיִת בְּסוּרְיָא, שֶׁסּוּרְיָא כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְדָבָר זֶה.

יב. פּוֹסֵק [מסכם] אָדָם עִם הַגּוֹי עַל הַמְּלָאכָה וְקוֹצֵץ [-קוצב] דָּמִים, וְהַגּוֹי עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ; וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּשַׁבָּת, מֻתָּר. וְכֵן הַשּׂוֹכֵר אֶת הַגּוֹי לְיָמִים הַרְבֵּה - מֻתָּר, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּשַׁבָּת. כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁשָּׂכַר הַגּוֹי לְשָׁנָה אוֹ לִשְׁתַּיִם, שֶׁיִּכְתֹּב לוֹ [ספר] אוֹ שֶׁיֶּאֱרֹג לוֹ [בגד] - חֲרִי זֶה כּוֹתֵב וְאוֹרֵג בְּשַׁבָּת, וּמֻתָּר, כְּאִלּוּ קָצַץ עִמּוֹ שֶׁיִּכְתֹּב לוֹ סֵפֶר אוֹ שֶׁיֶּאֱרֹג לוֹ בֶּגֶד, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה. וְהוּא שֶׁלֹּא יַחְשֹׁב [יחשבו] עִמּוֹ יוֹם יוֹם.

יג. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּצִנְעָה, שֶׁאֵין הַכֹּל מַכִּירִין שֶׁזּוֹ הַמְּלָאכָה הַנַּעֲשֵׂית בְּשַׁבָּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא; אֲבָל אִם הָיְתָה יְדוּעָה וּגְלוּיָה וּמְפֻרְסֶמֶת - אֲסוּרָה; שֶׁהֲרוֹאֶה אֶת הַגּוֹי עוֹשֶׂה, אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁקָּצַץ [קצב דמיו מראש], וְאוֹמֵר שֶׁפְּלוֹנִי שָׂכַר הַגּוֹי לַעֲשׂוֹת לוֹ בְּשַׁבָּת.

יד. לְפִיכָךְ, הַפּוֹסֵק עִם הַגּוֹי לִבְנוֹת לוֹ חָצֵרוֹ, אוֹ כָּתְלוֹ, אוֹ לִקְצֹר אֶת שָׂדֵהוּ, אוֹ שֶׁשָּׂכְרוֹ שָׁנָה אוֹ שְׁתַּיִם לִבְנוֹת לוֹ חָצֵר, אוֹ לִטַּע לוֹ כֶּרֶם - אִם הָיְתָה הַמְּלָאכָה בַּמְּדִינָה [בעיר], אוֹ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם [אלפיים אמה] - אָסוּר לוֹ לְהַנִּיחוֹ לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי הָרוֹאִים שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים שֶׁפָּסַק; וְאִם הָיְתָה הַמְּלָאכָה חוּץ לַתְּחוּם - מֻתָּר, שֶׁאֵין שָׁם יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּרְאֶה אֶת הַפּוֹעֲלִין כְּשֶׁהֵן עוֹשִׂין בְּשַׁבָּת.

טו. וְכֵן מֻתָּר לְאָדָם לְהַשְׁכִּיר כַּרְמוֹ אוֹ שָׂדֵהוּ לְגוֹי, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא זוֹרְעָן וְנוֹטְעָן בְּשַׁבָּת; שֶׁהֲרוֹאֶה יוֹדֵעַ שֶׁשְּׁכוּרִין הֵן, אוֹ בַּאֲרִיסוּת יָרַד לָהֶן [לעבוד תמורת יבול]. וְדָבָר שֶׁשֵּׁם יִשְׂרָאֵל בְּעָלָיו קָרוּי עָלָיו, וְאֵין דֶּרֶךְ רֹב אַנְשֵׁי אוֹתוֹ הַמָּקוֹם לְהַשְׁכִּירוֹ אוֹ לִתְּנוֹ בַּאֲרִיסוּת - אָסוּר לְהַשְׁכִּירוֹ לְגוֹי; מִפְּנֵי שֶׁהַגּוֹי עוֹשֶׂה בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם מְלָאכָה בְּשַׁבָּת, וְהוּא נִקְרָא עַל שֵׁם הַיִּשְׂרְאֵלִי בְּעָלָיו.

טז. מֻתָּר לְהַשְׁאִיל כֵּלִים וּלְהַשְׁכִּירָן לְגוֹי, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בָּהֶן מְלָאכָה בְּשַׁבָּת - מִפְּנֵי שֶׁאֵין אָנוּ מְצַוִּים עַל שְׁבִיתַת הַכֵּלִים; אֲבָל בְּהֶמְתּוֹ וְעַבְדּוֹ [של יהודי] - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ מְצַוִּין עַל שְׁבִיתַת בְּהֵמָה וָעֶבֶד.

יז. הַמִּשְׁתַּתֵּף עִם הַגּוֹי בִּמְלָאכָה, אוֹ בִּסְחוֹרָה, אוֹ בַּחֲנוּת - אִם הִתְנוּ בַּתְּחִלָּה שֶׁיִּהְיֶה שְׂכַר הַשַּׁבָּת לַגּוֹי לְבַדּוֹ אִם מְעַט וְאִם הַרְבֵּה, וּשְׂכַר יוֹם אַחֵר כְּנֶגֶד יוֹם הַשַּׁבָּת לְיִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ - מֻתָּר. וְאִם לֹא הִתְנוּ מִבַּתְּחִלָּה - כְּשֶׁיָּבוֹאוּ לַחֶלֶק, נוֹטֵל הַגּוֹי שְׂכַר הַשַּׁבָּתוֹת כֻּלָּן לְבַדּוֹ, וְהַשְּׁאָר חוֹלְקִין אוֹתוֹ; וְאֵינוֹ מוֹצִיא לוֹ כְּלוּם כְּנֶגֶד יוֹם הַשַּׁבָּת, אֶלָּא אִם כֵּן הִתְנָה בַּתְּחִלָּה. וְכֵן אִם קִבְּלוּ שָׂדֶה בְּשֻׁתָּפוּת, דִּין אֶחָד הוּא.

יח. וְאִם לֹא הִתְנוּ, וּבָא לַחֶלֶק הַשָּׂכָר, וְלֹא הָיָה שְׂכַר שַׁבָּת יָדוּעַ - יֵרָאֶה לִי שֶׁהַגּוֹי נוֹטֵל לְבַדּוֹ שְׁבִיעַ הַשָּׂכָר, וְהַשְּׁאָר חוֹלְקִין. הַנּוֹתֵן מָעוֹת לְגוֹי לְהִתְעַסֵּק בָּהֶן [לעשות בהם עסק] - אַף עַל פִּי שֶׁהַגּוֹי נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּשַׁבָּת, חוֹלֵק עִמּוֹ שָׂכָר בְּשָׁוָה; וְכֵן הוֹרוּ כָּל הַגְּאוֹנִים.

יט. לֹא יִתֵּן אָדָם בְּעֵרֶב שַׁבָּת כֵּלִים לְאֻמָּן גּוֹי לַעֲשׂוֹתָן, אַף עַל פִּי שֶׁפָּסַק עִמּוֹ [מראש] - אֶלָּא בִּכְדֵי [- שיעור זמן] שֶׁיֵּצֵא בָּהֶן [הגוי] מִבֵּיתוֹ [של היהודי] קֹדֶם שֶׁחֲשֵׁכָה; וְכֵן לֹא יִמְכֹּר אָדָם חֶפְצוֹ לְגוֹי, וְלֹא יַשְׁאִילֶנּוּ, וְלֹא יַלְוֶנּוּ, וְלֹא יִמַּשְׁכְּנֶנּוּ, וְלֹא יִתֵּן לוֹ בְּמַתָּנָה - אֶלָּא בִּכְדֵי שֶׁיֵּצֵא בְּאוֹתוֹ חֶפֶץ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ, קֹדֶם הַשַּׁבָּת; שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהוּא בְּבֵיתוֹ, אֵין אָדָם יוֹדֵעַ אֵימָתַי נָתַן לוֹ, וּכְשֶׁיֵּצֵא הַגּוֹי מִבֵּיתוֹ בְּשַׁבָּת וְחֵפֶץ יִשְׂרָאֵל בְּיָדוֹ, יֵרָאֶה כְּמִי שֶׁהִלְוָהוּ לַגּוֹי אוֹ מִשְׁכְּנוֹ אוֹ פָּסַק עִמּוֹ אוֹ מָכַר לוֹ בְּשַׁבָּת.

כ. הַנּוֹתֵן אִגֶּרֶת לְגוֹי לְהוֹלִיכָהּ לְעִיר אַחֶרֶת - אִם קָצַץ עִמּוֹ

מתוך מהדורת חזק

[מראש] שָׁכַר הוֹלְכָה - מֵתָר, וַאֲפִלּוּ נְתָנָהּ לוֹ עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה; וְהוּא שֶׁיֵּצֵא בָהּ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ קֹדֶם הַשַּׁבָּת. וְאִם לֹא קָצַץ - אִם יֵשׁ בַּמְּדִינָה אָדָם קָבוּעַ שֶׁהוּא מְקַבֵּץ הָאִגְּרוֹת וְשׁוֹלֵחַ אוֹתָן לְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה עִם שְׁלוּחָיו, מֵתָר לִתֵּן לְגוֹי הָאִגֶּרֶת; וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה שְׁהוּת בַּיּוֹם כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ לַבַּיִת הַסָּמוּךְ לַחוֹמָה קֹדֶם הַשַּׁבָּת - שֶׁמָּא זֶה שֶׁמְּקַבֵּץ הָאִגְּרוֹת וְשׁוֹלְחָן, בֵּיתוֹ סָמוּךְ לַחוֹמָה הוּא. וְאִם אֵין שָׁם אָדָם קָבוּעַ לְכָךְ, אֶלָּא הַגּוֹי שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ הָאִגֶּרֶת, הוּא שֶׁמּוֹלִיכָהּ לְעִיר אַחֶרֶת - אָסוּר לִשְׁלֹחַ בְּיַד גּוֹי הָאִגֶּרֶת לְעוֹלָם, אֶלָּא אִם כֵּן קָצַץ לוֹ דְּמִים.

כא. גּוֹי שֶׁהֵבִיא חֲפָצָיו בְּשַׁבָּת, וְהִכְנִיסָן לְבֵית יִשְׂרָאֵל - מֵתָר; וַאֲפִלּוּ אָמַר לוֹ: 'הַנִּיחָן בְּזָוִית זוֹ', חֲרֵי זֶה מֵתָר. וּמְזַמְּנִין אֶת הַגּוֹי בְּשַׁבָּת, וְנוֹתְנִין לְפָנָיו מְזוֹנוֹת לְאָכְלָן; וְאִם נְטָלָן וְיָצָא - אֵין נִזְקָקִין לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין שְׁבִיתָתוֹ עָלֵינוּ. וְכֵן נוֹתְנִין מְזוֹנוֹת לִפְנֵי הַכֶּלֶב בְּחָצֵר; וְאִם נְטָלָן וְיָצָא, אֵין נִזְקָקִין לוֹ.

כב. מִי שֶׁהָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ, וְקִדֵּשׁ עָלָיו הַיּוֹם, וְהָיוּ עִמּוֹ מָעוֹת - נוֹתֵן כִּיסוֹ לְנָכְרִי לְהוֹלִיכוֹ לוֹ, וּלְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לוֹקְחוֹ מִמֶּנּוּ. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ שָׂכָר עַל זֶה, וְאַף עַל פִּי שֶׁנְּתָנוֹ לוֹ מִשֶּׁחֲשֵׁכָה - מֵתָר; מִפְּנֵי שֶׁאָדָם בָּהוּל עַל מָמוֹנוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיַּשְׁלִיכוֹ; וְאִם לֹא תַּתִּיר לוֹ דָּבָר זֶה שֶׁאֵין אִסּוּרוֹ אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים - יָבוֹא לַהֲבִיאוֹ בְּיָדוֹ, וְעוֹבֵר עַל מְלָאכָה שֶׁל תּוֹרָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּכִיסוֹ; אֲבָל מְצִיאָה, לֹא יִתֵּן לְנָכְרִי, אֶלָּא מוֹלִיכָהּ פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת.

כג. יִשְׂרָאֵל שֶׁעָשָׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת - אִם עָבַר וְעָשָׂה בְּזָדוֹן, אָסוּר לוֹ לֵהָנוֹת בְּאוֹתָהּ מְלָאכָה לְעוֹלָם; וּשְׁאָר יִשְׂרָאֵל, מֻתָּר לָהֶם לֵהָנוֹת בָּהּ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת מִיָּד, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת, כִּי קֹדֶשׁ הוּא" - הִיא קֹדֶשׁ, וְאֵין מַעֲשֶׂיהָ קֹדֶשׁ [- אסורין]. כֵּיצַד? יִשְׂרָאֵל שֶׁבִּשֵּׁל בְּשַׁבָּת בְּמַזִיד, לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת יֵאָכֵל לַאֲחֵרִים; אֲבָל לוֹ, לֹא יֵאָכֵל עוֹלָמִית. וְאִם בִּשֵּׁל בִּשְׁגָגָה - לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת יֹאכַל בֵּין הוּא בֵּין אֲחֵרִים מִיָּד. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

כד. פֵּרוֹת שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לַתְּחוּם וְחָזְרוּ - בְּשׁוֹגֵג, יֵאָכְלוּ בְּשַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי לֹא נַעֲשָׂה בְּגוּפָן מַעֲשֶׂה, וְלֹא נִשְׁתַּנּוּ; בְּמֵזִיד, לֹא יֵאָכְלוּ עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת.

כה. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לִשְׁמֹר לוֹ אֶת הַפָּרָה וְאֶת הַתִּינוֹק, לֹא יִתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ שֶׁל שַׁבָּת - לְפִיכָךְ אֵין אַחֲרָיוּת [הפרה והתינוק ב-] שַׁבָּת עָלָיו; וְאִם הָיָה הַשָּׂכִיר שָׂכִיר שַׁבָּת [שבוע] אוֹ שָׂכִיר שָׁנָה, נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ מְשֻׁלָּם - לְפִיכָךְ אַחֲרָיוּת שַׁבָּת עָלָיו. וְלֹא יֹאמַר לוֹ: 'תֵּן לִי שְׂכָרִי שֶׁל שַׁבָּת', אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: 'תֵּן לִי שְׂכָרִי שֶׁל שָׁנָה', אוֹ 'שֶׁל עֲשָׂרָה יָמִים'.

פֶּרֶק ז

א. מְלָאכוֹת שֶׁחַיָּבִין עֲלֵיהֶן סְקִילָה וְכָרֵת בְּמֵזִיד, אוֹ קָרְבַּן חַטָּאת בִּשְׁגָגָה - מֵהֶן [אלו שהיו במלאכת המשכן] אָבוֹת [=ראשי קבוצות], וּמֵהֶן תּוֹלְדוֹת [הדומות לאבות]; וּמִנְּיַן כָּל אָבוֹת מְלָאכוֹת - אַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת. וְאֵלּוּ הֵן: הַחָרִישָׁה, וְהַזְּרִיעָה, וְהַקְּצִירָה, וְהָעֲמִירָה [איסוף תבואה], וְהַדִּישָׁה [הפרדת קליפה בגידולי הקרקע], וְהַזְּרִיָּה [זריקה לסילוק הפסולת], וְהַבְּרִירָה, וְהַטְּחִינָה, וְהַרְקָדָה [בנפה], וְהַלִּישָׁה, וְהָאֲפִיָּה, וְהַגְּזִיזָה, וְהַלִּבּוּן [ניקוי הצמר], וְהַנִּפּוּץ [סירוק וניעור הצמר], וְהַצְּבִיעָה, וְהַטְּוִיָּה, וַעֲשִׂיַּת הַנִּירִין [פריסת חוטי השתי], וְהַנְּסָכַת הַמַּסֵּכָה [העמדת מסרק האריגה], וְהָאֲרִיגָה, וְהַבְּצִיעָה [התרת אריג], וְהַקְּשִׁירָה, וְהַהַתָּרָה, וְהַתְּפִירָה, וְהַקְּרִיעָה, וְהַבִּנְיָן, וְהַסְּתִירָה, וְהַהַכָּיָה בַּפַּטִּישׁ [=כל מעשה של גמר מלאכה], וְהַצִּידָה, וְהַשְּׁחִיטָה, וְהַהַפְשָׁטָה [עור מבעל חי], וְהַהַעֲבָדָה [עיבוד עורות], וּמְחִיקַת [החלקת] הָעוֹר, וְחִתּוּכוֹ, וְהַכְּתִיבָה, וְהַמְּחִיקָה, וְהַשִּׂרְטוּט, וְהַהַבְעָרָה, וְהַכִּבּוּי, וְהַהוֹצָאָה מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת.

ב. כָּל אֵלּוּ הַמְּלָאכוֹת וְכֹל שֶׁהוּא מֵעִנְיָנָן [הדומה להם], הֵן הַנִּקְרָאִין 'אָבוֹת מְלָאכוֹת'. כֵּיצַד הוּא עִנְיָנָן? אֶחָד הַחוֹרֵשׁ, אוֹ הַחוֹפֵר, אוֹ הָעוֹשֶׂה חָרִיץ - חֲרֵי זֶה אַב מְלָאכָה; שֶׁכָּל אַחַת וְאַחַת מֵהֶן - חֲפִירָה בַּקַּרְקַע, וְעִנְיָנָן אֶחָד הוּא.

ג. וְכֵן אֶחָד הַזּוֹרֵעַ זְרָעִים, אוֹ הַנּוֹטֵעַ אִילָנוֹת, אוֹ הַמַּבְרִיךְ אִילָנוֹת [מכופף ענף ומכסהו באדמה], אוֹ הַמַּרְכִּיב [אילן באילן], אוֹ הַזּוֹמֵר - כָּל אֵלּוּ אָב אֶחָד הֵן מֵאָבוֹת מְלָאכוֹת, וְעִנְיָנָן אֶחָד הוּא; שֶׁכָּל אַחַת מֵהֶן - לְצַמֵּחַ דָּבָר הוּא מִתְכַּוֵּן.

ד. וְכֵן אֶחָד הַקּוֹצֵר תְּבוּאָה אוֹ קִטְנִית, אוֹ הַבּוֹצֵר עֲנָבִים, אוֹ הַגּוֹדֵר תְּמָרִים, אוֹ הַמּוֹסֵק זֵיתִים, אוֹ הָאוֹרֶה [קוטף] תְּאֵנִים - כָּל אֵלּוּ אַב מְלָאכָה אַחַת הֵן; שֶׁכָּל אַחַת מֵהֶן - לַעֲקֹר דָּבָר מִגִּדּוּלָיו מִתְכַּוֵּן. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ, שְׁאָר הָאָבוֹת.

ה. הַתּוֹלָדָה, הִיא הַמְּלָאכָה הַדּוֹמָה לָאָב מֵאֵלּוּ הָאָבוֹת. כֵּיצַד? הַמְחַתֵּךְ אֶת הַיָּרָק מְעַט מְעַט [דק דק] לְבַשְּׁלוֹ, חֲרֵי זֶה חַיָּב - שֶׁזּוֹ הַמְּלָאכָה תּוֹלֶדֶת טְחִינָה, שֶׁהַטּוֹחֵן לוֹקֵחַ גּוּף אֶחָד וּמְחַלְּקוֹ לְגוּפִים הַרְבֵּה; וְכָל הָעוֹשֶׂה דָּבָר הַדּוֹמֶה לָזֶה, חֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת טוֹחֵן. וְכֵן הַלּוֹקֵחַ לָשׁוֹן שֶׁל מַתֶּכֶת, וְשָׁף [שייף] אוֹתוֹ כְּדֵי לִקַּח מֵעֲפָרוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין צוֹרְפֵי הַזָּהָב - חֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת טְחִינָה.

ו. וְכֵן הַלּוֹקֵחַ חָלָב, וְנָתַן בּוֹ קֵבָה כְּדֵי לְחַבְּצוֹ [לעשותו חמאה] - חֲרֵי זֶה חַיָּב מִשּׁוּם תּוֹלֶדֶת בּוֹרֵר, שֶׁהֲרֵי הִפְרִישׁ הַקּוֹס [החמוץ] מִן הֶחָלָב; וְאִם גִּבְּנוֹ וְעָשָׂהוּ גְּבִינָה, חַיָּב מִשּׁוּם בּוֹנֶה - שֶׁכָּל הַמְקַבֵּץ חֵלֶק אֶל חֵלֶק וְדָבֵק הַכֹּל עַד שֶׁיֵּעָשׂוּ גּוּף אֶחָד, חֲרֵי זֶה דּוֹמֶה לְבַנָּיָן. וְכֵן לְכָל מְלָאכָה וּמְלָאכָה מֵאֵלּוּ הָאָבוֹת, יֵשׁ לָהֶן תּוֹלְדוֹת עַל דֶּרֶךְ זוֹ שֶׁאָמַרְנוּ; וּמִגּוּף הַמְּלָאכָה הַנַּעֲשֵׂית בְּשַׁבָּת, תֵּדַע מֵעַיִן אֵיזֶה אָב הִיא, וְתוֹלֶדֶת אֵיזֶה אָב הִיא.

ז. אֶחָד הָעוֹשֶׂה אָב מֵאָבוֹת מְלָאכוֹת, אוֹ תּוֹלָדָה מִן הַתּוֹלְדוֹת - בְּמֵזִיד, חַיָּב כָּרֵת, וְאִם בָּאוּ עֵדִים, נִסְקָל; בְּשׁוֹגֵג, חַיָּב חַטָּאת קְבוּעָה [בין עני בין עשיר חייב בקרבן בהמה]. אִם כֵּן, מָה הֶפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין הָאָבוֹת וְהַתּוֹלְדוֹת? אֵין בֵּינֵיהֶן הֶפְרֵשׁ, אֶלָּא לְעִנְיַן הַקָּרְבָּן בִּלְבַד - שֶׁהָעוֹשֶׂה בְּשׁוֹגֵג - אִם עָשָׂה אָבוֹת הַרְבֵּה בְּהֶעְלֵם [בשוגג] אֶחָד, חַיָּב חַטָּאת

עַל כָּל אָב וָאָב; וְאִם עָשָׂה אָב וְתוֹלְדוֹתָיו בְּהֶעְלֵם אֶחָד, אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא חַטָּאת אַחַת.

ח. כֵּיצַד? חֲרֵי שֶׁחָרַשׁ, וְזָרַע, וְקָצַר בְּשַׁבָּת בְּהֶעְלֵם אֶחָד - חַיָּב שָׁלֹשׁ חַטָּאוֹת; וַאֲפִלּוּ עָשָׂה הָאַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת בְּשִׁגְגָה, כְּגוֹן שֶׁשָּׁכַח שֶׁאֲלוּ הַמְּלָאכוֹת אֲסוּרוֹת לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת - חַיָּב עַל כָּל מְלָאכָה וּמְלָאכָה חַטָּאת אַחַת. אֲבָל אִם טָחַן, וְחָתַךְ הַיָּרָק, וְשָׁף לָשׁוֹן שֶׁל מַתֶּכֶת בְּהֶעְלֵם אֶחָד - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא חַטָּאת אַחַת, שֶׁהֲרֵי לֹא עָשָׂה אֶלָּא אָב אֶחָד וְתוֹלְדוֹתָיו. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ט. הָעוֹשֶׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה מֵעֵין מְלָאכָה אַחַת בְּהֶעְלֵם אֶחָד, אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא חַטָּאת אַחַת. כֵּיצַד? חֲרֵי שֶׁזָּרַע, וְנָטַע, וְהִבְרִיךְ, וְהִרְכִּיב, וְזָמַר בְּהֶעְלֵם אֶחָד - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא חַטָּאת אַחַת, שֶׁכֻּלָּן אָב אֶחָד הֵן. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

פֶּרֶק ח

א. הַחוֹרֵשׁ כָּל שֶׁהוּא, חַיָּב. הַמְנַכֵּשׁ [עוקר עשבים שוטים] בְּעִקְּרֵי [סמוך לשורש] הָאִילָנוֹת, וְהַמְקָרְסֵם [כורת] עֲשָׂבִים, אוֹ הַמְזָרֵד [חותך] אֶת הַשָּׂרִיגִים [של הגפן], כְּדֵי לְיַפּוֹת הַקַּרְקַע - חֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת חוֹרֵשׁ; וּמִשֶּׁיַּעֲשֶׂה כָּל שֶׁהוּא, חַיָּב. וְכֵן הַמַּשְׁוֶה פְּנֵי הַשָּׂדֶה - כְּגוֹן שֶׁהִשְׁפִּיל הַתֵּל וְרִדְּדוֹ [השווהו לפני הקרקע], אוֹ מִלֵּא הַגַּיְא [גומא] - חַיָּב מִשּׁוּם חוֹרֵשׁ; וְשִׁעוּרָן, כָּל שֶׁהוּא. וְכֵן כָּל הַמַּשְׁוֶה גֻּמּוֹת, שִׁעוּרוֹ כָּל שֶׁהוּא.

ב. הַזּוֹרֵעַ כָּל שֶׁהוּא, חַיָּב. הַזּוֹמֵר אֶת הָאִילָן כְּדֵי שֶׁיִּצְמַח - חֲרֵי זֶה מֵעֵין זוֹרֵעַ. אֲבָל הַמַּשְׁקֶה צְמָחִין וְאִילָנוֹת בְּשַׁבָּת - חֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת זוֹרֵעַ, וְחַיָּב בְּכָל שֶׁהוּא; וְכֵן הַשּׁוֹרֶה חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן בַּמַּיִם - חֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת זוֹרֵעַ, וְחַיָּב.

ג. הַקּוֹצֵר כִּגְרוֹגֶרֶת [- כשליש ביצה], חַיָּב. וְהַתּוֹלֵשׁ, תּוֹלֶדֶת קוֹצֵר הוּא; וְכָל הָעוֹקֵר דָּבָר מִגִּדּוּלָיו, חַיָּב מִשּׁוּם קוֹצֵר. לְפִיכָךְ, צְרוֹר [רגב אדמה] שֶׁעָלוּ בּוֹ עֲשָׂבִים, וּכְשׁוּת [מין עשב] שֶׁעָלָה בִּסְנָה, וַעֲשָׂבִים שֶׁצָּמְחוּ עַל גַּב הֶחָבִית - הַתּוֹלֵשׁ מֵהֶן, חַיָּב; שֶׁזֶּה הוּא מְקוֹם גִּדּוּלוֹ. אֲבָל הַתּוֹלֵשׁ מֵעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁאֵין זֶה מְקוֹם גִּדּוּלוֹ. וְעָצִיץ נָקוּב בִּכְדֵי שֹׁרֶשׁ קָטָן, חֲרֵי הוּא כָּאָרֶץ; וְהַתּוֹלֵשׁ מִמֶּנּוּ, חַיָּב.

ד. כָּל זֶרַע שֶׁקְּצִירָתוֹ מְצַמַּחַת אוֹתוֹ וּמְגַדֵּלְתּוֹ, כְּגוֹן אַסְפַּסְתָּא [חציר] וְסִלְקָא [סלק] - הַקּוֹצְרוֹ בִּשְׁגָגָה, חַיָּב שְׁתֵּי חַטָּאוֹת: אַחַת מִפְּנֵי שֶׁהוּא קוֹצֵר, וְאַחַת מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹטֵעַ. וְכֵן הַזּוֹמֵר, וְהוּא צָרִיךְ לָעֵצִים - חַיָּב מִשּׁוּם קוֹצֵר, וּמִשּׁוּם נוֹטֵעַ. גַּבְשׁוּשִׁית שֶׁל עָפָר שֶׁעָלוּ בָּהּ עֲשָׂבִים - הִגְבִּיהָהּ מֵעַל הָאָרֶץ וְהִנִּיחָהּ עַל גַּבֵּי יְתֵדוֹת, חַיָּב מִשּׁוּם תּוֹלֵשׁ; הֵיְתָה עַל גַּבֵּי יְתֵדוֹת וְהִנִּיחָהּ עַל הָאָרֶץ, חַיָּב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ. תְּאֵנִים שֶׁיָּבְשׁוּ בְּאִבֵּיהֶן [- בעודן על העץ], וְכֵן אִילָן שֶׁיָּבְשׁוּ פֵּרוֹתָיו בּוֹ - הַתּוֹלֵשׁ מֵהֶן בְּשַׁבָּת חַיָּב, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן כַּעֲקוּרִין לְעִנְיַן [קבלת] טֻמְאָה.

ה. הַתּוֹלֵשׁ עֲלָשִׁים [מין צמח], וְהַמְזָרֵד זְרָדִין [ענפים לחים] - אִם לַאֲכִילָה, שִׁעוּרוֹ כִּגְרוֹגֶרֶת; וְאִם לִבְהֵמָה, שִׁעוּרוֹ כִּמְלֹא פִּי גְּדִי; וְאִם לְהַסָּקָה, שִׁעוּרוֹ כְּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה. הַמְעַמֵּר [אוסף] אֲכָלִין, שִׁעוּרוֹ כִּגְרוֹגֶרֶת; וְאִם עִמֵּר לִבְהֵמָה, שִׁעוּרוֹ כִּמְלֹא פִּי גְּדִי; וְאִם לְהַסָּקָה, שִׁעוּרוֹ כְּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה. וּבֵיצָה הָאֲמוּרָה בְּכָל מָקוֹם, הִיא בֵּיצָה בֵּינוֹנִית שֶׁל תַּרְנְגוֹלִין; וְכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'כְּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה', הוּא כְּדֵי לְבַשֵּׁל כִּגְרוֹגֶרֶת מִבֵּיצָה; וּגְרוֹגֶרֶת, אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה בְּבֵיצָה. וְאֵין עִמּוּר, אֶלָּא בְּגִדּוּלֵי קַרְקַע.

ו. הַמְקַבֵּץ דְּבֵלָה [תאנים יבשות] וְעָשָׂה מִמֶּנָּה עִגּוּל [גוש], אוֹ שֶׁנִּקֵּב תְּאֵנִים וְהִכְנִיס הַחֶבֶל בָּהֶן עַד שֶׁנִּתְקַבְּצוּ גּוּף אֶחָד - חֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מְעַמֵּר, וְחַיָּב. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ז. הַדָּשׁ [מפריד קליפת גידולי קרקע] כִּגְרוֹגֶרֶת, חַיָּב; וְאֵין דִּישָׁה, אֶלָּא בְּגִדּוּלֵי קַרְקַע. וְהַמְפָרֵק [דגן משבליו], חֲרֵי הוּא תּוֹלֶדֶת הַדָּשׁ. הַחוֹלֵב אֶת הַבְּהֵמָה - חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְפָרֵק. וְכֵן הַחוֹבֵל בְּחַי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עוֹר, חַיָּב מִשּׁוּם מְפָרֵק - וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה צָרִיךְ לַדָּם שֶׁיֵּצֵא מִן הַחַבּוּרָה; אֲבָל אִם נִתְכַּוֵּן לְהַזִּיק בִּלְבַד - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַלְקֵל. וְאֵינוֹ חַיָּב, עַד שֶׁיִּהְיֶה בַּדָּם אוֹ בֶּחָלָב שֶׁהוֹצִיא, כִּגְרוֹגֶרֶת.

ח. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּחוֹבֵל בִּבְהֵמָה וְחַיָּה וְכַיּוֹצֵא בָהֶן. אֲבָל הַחוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ - אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְהַזִּיק - חַיָּב, מִפְּנֵי נַחַת רוּחוֹ; שֶׁהֲרֵי נִתְקָרְרָה [נתיישבה] דַּעְתּוֹ וְשָׁכְכָה חֲמָתוֹ, וַהֲרֵי הוּא כִּמְתַקֵּן; וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לַדָּם שֶׁהוֹצִיא מִמֶּנּוּ, חַיָּב.

ט. שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה, הֵן שֶׁיֵּשׁ לָהֶן עוֹרוֹת [שנזקם בלתי הפיך] לְעִנְיַן [לדיני] שַׁבָּת כְּמוֹ חַיָּה וּבְהֵמָה וָעוֹף. אֲבָל שְׁאָר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים, אֵין לָהֶן עוֹר; לְפִיכָךְ, הַחוֹבֵל בָּהֶן - פָּטוּר. וְאֶחָד הַחוֹבֵל בִּבְהֵמָה חַיָּה וָעוֹף, אוֹ בִּשְׁמוֹנָה שְׁרָצִים, וְעָשָׂה חַבּוּרָה וְיָצָא דָּם, אוֹ שֶׁנִּצְרַר [נאסף] הַדָּם [תחת העור] אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָצָא - חַיָּב.

י. הַסּוֹחֵט אֶת הַפֵּרוֹת, חַיָּב מִשּׁוּם מְפָרֵק; וְאֵינוֹ חַיָּב, עַד שֶׁיִּהְיֶה בַּמַּשְׁקִין שֶׁסָּחַט כִּגְרוֹגֶרֶת. וְאֵין חַיָּבִים מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא עַל דְּרִיכַת זֵיתִים [סחיטת] וַעֲנָבִים בִּלְבַד. וּמֵתָּר לִסְחֹט אֶשְׁכּוֹל שֶׁל עֲנָבִים לְתוֹךְ הָאֹכֶל, שֶׁמַּשְׁקֶה הַבָּא לָאֹכֶל - אֹכֶל הוּא, וְנִמְצָא כִּמְפָרֵק אֹכֶל מֵאֹכֶל; אֲבָל אִם סָחַט לִכְלִי שֶׁאֵין בּוֹ אֹכֶל - הֲרֵי זֶה דּוֹרֵךְ, וְחַיָּב. וְהַחוֹלֵב לְתוֹךְ הָאֹכֶל, אוֹ הַיּוֹנֵק בְּפִיו - פָּטוּר, וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיַּחְלֹב לְתוֹךְ הַכְּלִי.

יא. הַזּוֹרֶה אוֹ הַבּוֹרֵר כִּגְרוֹגֶרֶת, חַיָּב; וְהַמְחַבֵּץ [עושה חמאה], הֲרֵי הוּא תּוֹלֶדֶת הַבּוֹרֵר. וְכֵן הַמְמַצֶּה [מוציא] שְׁמָרִים מִתּוֹךְ הַמַּשְׁקִין - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת בּוֹרֵר אוֹ תּוֹלֶדֶת מְרַקֵּד, וְחַיָּב; שֶׁהַזּוֹרֶה וְהַבּוֹרֵר וְהַמְרַקֵּד, דּוֹמִין עִנְיָנֵיהֶם זֶה לָזֶה; וּמִפְּנֵי מָה מָנוּ אוֹתָן בִּשְׁלֹשָׁה? מִפְּנֵי שֶׁכָּל מְלָאכָה שֶׁהָיְתָה בַּמִּשְׁכָּן, מוֹנִין אוֹתָהּ בִּפְנֵי עַצְמָהּ.

יב. הַבּוֹרֵר אֹכֶל מִתּוֹךְ פְּסֹלֶת, אוֹ שֶׁהָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי מִינֵי אֲכָלִין וּבֵרֵר מִין מִמִּין אַחֵר - בְּנָפָה וּבִכְבָרָה [נפה גדולה], חַיָּב; בְּקָנוֹן [צינור המשמש לברירה] וּבְתַמְחוּי [קערה גדולה], פָּטוּר; וְאִם בֵּרֵר בְּיָדוֹ לְאֲכֹל לְאַלְתַּר, מֻתָּר.

יג. וְהַבּוֹרֵר פְּסֹלֶת מִתּוֹךְ הָאֹכֶל, אֲפִלּוּ בְּיָדָיו - חַיָּב. וְהַבּוֹרֵר תּוּרְמוּסִין [מין קטנית] מִתּוֹךְ פְּסֹלֶת שֶׁלָּהֶן - חַיָּב, מִפְּנֵי

שֶׁהַפִּסֹּלֶת שֶׁלָּהֶן מְמַתֶּקֶת אוֹתָן כְּשֶׁיִּשָּׁלְקוּ [יתבשלו] עִמָּהּ, וְנִמְצָא כְּבוֹרֵר פְּסֹלֶת מִתּוֹךְ אֹכֶל, וְחַיָּב. הַבּוֹרֵר אֹכֶל מִתּוֹךְ פְּסֹלֶת בְּיָדוֹ לְהַנִּיחוֹ [לאחר זמן], אֲפִלּוּ לְבוֹ בַּיּוֹם - נַעֲשָׂה כְּבוֹרֵר לָאוֹצָר [לאחסון], וְחַיָּב. הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי מִינֵי אֳכָלִין מְעֹרָבִין - בּוֹרֵר אֶחָד מֵאֶחָד, וּמַנִּיחַ לָאֳכָל מִיָּד; וְאִם בֵּרַר וְהִנִּיחַ לְאַחַר זְמַן, אֲפִלּוּ לְבוֹ בַּיּוֹם - כְּגוֹן שֶׁבֵּרַר בְּשַׁחֲרִית לָאֳכָל בֵּין הָעַרְבַּיִם - חַיָּב.

יד. הַמְשַׁמֵּר [מסנן] יַיִן אוֹ שֶׁמֶן אוֹ מַיִם [משמרים], וְכֵן שְׁאָר הַמַּשְׁקִין, בִּמְשַׁמֶּרֶת [מסננת] שֶׁלָּהֶן - חַיָּב; וְהוּא, שֶׁיְּשַׁמֵּר כִּגְרוֹגֶרֶת. אֲבָל מְסַנְּנִין יַיִן שֶׁאֵין בּוֹ שְׁמָרִים, אוֹ מַיִם צְלוּלִין, בְּסוּדָרִין וּבִכְפִיפָה מִצְרִית [- סל], כְּדֵי שֶׁיְּהֵא צָלוּל בְּיוֹתֵר. וְנוֹתְנִין מַיִם עַל גַּבֵּי שְׁמָרִים [שבמסננת] בִּשְׁבִיל שֶׁיְּצַלּוּ [יהיו צלולים ונקיים]. וְנוֹתְנִין בֵּיצָה טְרוּפָה [מעורבת] לְמִסְנֶנֶת שֶׁל [גרעיני] חַרְדָּל כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא [החרדל]; וְחַרְדָּל שֶׁלָּשׁוֹ מֵעֶרֶב שַׁבָּת - לְמָחָר מְמַחוֹ [עושהו נוזל], בֵּין בֵּיָּד בֵּין בִּכְלִי. וְכֵן יַיִן מִגּוּתוֹ, כָּל זְמַן שֶׁהוּא תּוֹסֵס - טוֹרֵף [מערבב] חָבִית בִּשְׁמָרֶיהָ, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַסּוּדָרִין; שֶׁעֲדַיִן לֹא נִפְרְשׁוּ הַשְּׁמָרִים מִן הַיַּיִן יָפֶה יָפֶה, וְכָל הַיַּיִן כְּגוּף אֶחָד הוּא. וְכֵן הַחַרְדָּל, וְכֹל כַּיּוֹצֵא בּוֹ.

טו. הַטּוֹחֵן כִּגְרוֹגֶרֶת, חַיָּב. וְכָל הַשּׁוֹחֵק [כותש] תַּבְלִין וְסַמָּנִין בְּמַכְתֶּשֶׁת - הֲרֵי זֶה טוֹחֵן, וְחַיָּב. הַמְחַתֵּךְ יָרָק [דק דק] תָּלוּשׁ, הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת טוֹחֵן. וְכֵן הַנּוֹסֵר עֵצִים לַהֲנוֹת בַּנְּסֹרֶת שֶׁלָּהֶן, אוֹ שֶׁשָּׁף [גרד] לָשׁוֹן שֶׁל מַתֶּכֶת - חַיָּב מִשֶּׁשּׁוּף כָּל שֶׁהוּא; אֲבָל הַמְחַתֵּךְ עֵצִים, אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיְּדַקֵּק [יחתוך דק] מֵהֶן כְּדֵי לְבַשֵּׁל כִּגְרוֹגֶרֶת מִבֵּיצָה.

טז. וְהַמְרַקֵּד [מנפה] כִּגְרוֹגֶרֶת, חַיָּב. הַלָּשׁ כִּגְרוֹגֶרֶת, חַיָּב. וְהַמְגַבֵּל [מערבב] אֶת הֶעָפָר, הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת לָשׁ; וְכַמָּה שִׁעוּרוֹ? כְּדֵי לַעֲשׂוֹת פִּי [שפת] כּוּר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. וְאֵין גִּבּוּל בְּאֵפֶר, וְלֹא בְּחוֹל הַגַּס, וְלֹא בְּמַרְסָן [קליפות תבואה עבות], וְלֹא בְּכַיּוֹצֵא בָהֶן. וְהַנּוֹתֵן זֶרַע שֶׁמְּשָׁמִין אוֹ זֶרַע פִּשְׁתָּן וְכַיּוֹצֵא בָהֶן בְּמַיִם - חַיָּב מִשּׁוּם לָשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִתְעָרְבִין וְנִתְלִין [נדבקין] זֶה בָּזֶה.

יום שלישי י"ח אדר א' ה'תשע"ד

פֶּרֶק ט

א. הָאוֹפֶה כִּגְרוֹגֶרֶת [- כשליש ביצה], חַיָּב. אֶחָד הָאוֹפֶה אֶת הַפַּת, אוֹ הַמְבַשֵּׁל אֶת הַמַּאֲכָל אוֹ אֶת הַסַּמָּנִין [צבע], אוֹ הַמְחַמֵּם אֶת הַמַּיִם - הַכֹּל מֵעֵין [ענין] אֶחָד הוּא. שִׁעוּר הַמְחַמֵּם אֶת הַמַּיִם, כְּדֵי לִרְחֹץ בָּהֶן אֵבֶר קָטָן; וְשִׁעוּר מְבַשֵּׁל סַמָּנִין, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיִין לַדָּבָר שֶׁמְּבַשְּׁלִין אוֹתָן לוֹ.

ב. הַנּוֹתֵן בֵּיצָה בְּצַד הַמֵּחַם [דוד] בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְגַּלְגֵּל [תתבשל מעט], וְנִתְגַּלְגְּלָה - חַיָּב; שֶׁהַמְבַשֵּׁל בְּתוֹלֶדֶת הָאוּר, כְּמְבַשֵּׁל בָּאוּר עַצְמָהּ. וְכֵן הַמִּדְיַח בְּחַמִּין [דג] מָלִיחַ הַיָּשָׁן [שנמלח לפני שנה], אוֹ קוֹלְיָס הָאַסְפָּנוֹן וְהוּא דָּג דַּק וְרַךְ בְּיוֹתֵר - חַיָּב; שֶׁהַדַּחְתָּן בְּחַמִּין, זֶה הוּא גְּמַר בִּשּׁוּלָן. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָהֶן.

ג. הַמַּפְקִיעַ [שובר] אֶת הַבֵּיצָה בְּבֶגֶד חַם, אוֹ בְּחוֹל וּבַאֲבַק דְּרָכִים שֶׁהֵן חַמִּין מִפְּנֵי הַשֶّמֶשׁ - אַף עַל פִּי שֶׁנִּצְלָת, פָּטוּר; שֶׁתּוֹלְדוֹת חַמָּה אֵינָן כְּתוֹלְדוֹת הָאֵשׁ, אֲבָל גָּזְרוּ עַלֵּיהֶן מִפְּנֵי תּוֹלְדוֹת הָאוּר. וְכֵן הַמְבַשֵּׁל בְּחַמֵּי טְבֶרְיָה וְכַיּוֹצֵא בָהֶן, פָּטוּר. הַמְבַשֵּׁל עַל הָאוּר דָּבָר שֶׁהָיָה מְבֻשָּׁל כָּל צָרְכּוֹ, אוֹ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ בִּשּׁוּל כְּלָל - פָּטוּר.

ד. אֶחָד נָתַן אֶת הָאוּר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הָעֵצִים, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקִּדְרָה, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַבָּשָׂר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַתַּבְלִין, וּבָא אֶחָד וְהֵגִיס [ערבב] - כֻּלָּם חַיָּבִים מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל; שֶׁכָּל הָעוֹשֶׂה דָּבָר מִצָּרְכֵי הַבִּשּׁוּל, הֲרֵי זֶה מְבַשֵּׁל. אֲבָל אִם שָׁפַת [- הניח] אֶחָד אֶת הַקִּדְרָה תְּחִלָּה, וּבָא אַחֵר וְנָתַן אֶת הַמַּיִם, וּבָא אַחֵר וְנָתַן אֶת הַבָּשָׂר, וּבָא אַחֵר וְנָתַן אֶת הַתַّבְלִין, וּבָא אַחֵר וְנָתַן אֶת הָאוּר, וּבָא אַחֵר וְנָתַן עֵצִים עַל הָאוּר, וּבָא אַחֵר וְהֵגִיס - שְׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים בִּלְבַד חַיָּבִין מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל.

ה. הִנִּיחַ בָּשָׂר עַל גַּבֵּי גֶחָלִים - אִם נִצְלָה בּוֹ כִּגְרוֹגֶרֶת, אֲפִלּוּ בִּשְׁנַיִם וּשְׁלִשָּׁה מְקוֹמוֹת - חַיָּב; לֹא נִצְלָה בּוֹ כִּגְרוֹגֶרֶת, אֲבָל נִתְבַּשֵּׁל כֻּלּוֹ חֲצִי בִּשּׁוּל - חַיָּב. נִתְבַּשֵּׁל חֲצִי בִּשּׁוּל מִצַּד אֶחָד - פָּטוּר, עַד שֶׁיְּהַפֵּךְ בּוֹ וְיִתְבַּשֵּׁל חֲצִי בִּשּׁוּל מִשְּׁנֵי צְדָדִין. שָׁכַח וְהִדְבִּיק [הניח] פַּת בַּתַּנּוּר בְּשַׁבָּת, וְנִזְכַּר - מֻתָּר לוֹ לְרַדּוֹתָהּ [להוציאה], קֹדֶם שֶׁתֵּאָפֶה וְיָבוֹא לִידֵי מְלָאכָה.

ו. הַמַּתִּיךְ [ממיס] אֶחָד מִמִּינֵי מַתָּכוֹת כָּל שֶׁהוּא, אוֹ הַמְחַמֵּם אֶת הַמַּתֶּכֶת עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה גַּחֶלֶת - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מְבַשֵּׁל. וְכֵן הַמְסַמֵּס אֶת הַדּוּנַג [שעוה], אוֹ אֶת הַחֵלֶב, אוֹ אֶת הַזֶּפֶת, וְהַכֹּפֶר [מעין זפת], וְהַגָּפְרִית [חומר דליק מעמקי האדמה], וְכַיּוֹצֵא בָהֶם - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מְבַשֵּׁל. וְכֵן הַמְבַשֵּׁל כְּלֵי אֲדָמָה עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ חֶרֶשׂ, חַיָּב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: בֵּין שְׂרֵפָה גּוּף קָשֶׁה בָּאֵשׁ, אוֹ שֶׁהִקְשָׁה גּוּף רַךְ - הֲרֵי זֶה חַיָּב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל.

ז. הַגּוֹזֵז צֶמֶר אוֹ שֵׂעָר - בֵּין מִן הַבְּהֵמָה בֵּין מִן הַחַיָּה, בֵּין מִן הַחַי בֵּין מִן הַמֵּת, אֲפִלּוּ מִן הַשֶּׁלַח שֶׁלָּהֶן [עור שנפשט מהם] - חַיָּב. כַּמָּה שִׁעוּרוֹ? כְּדֵי לִטְוּוֹת מִמֶּנּוּ חוּט שֶׁאָרְכּוֹ כְּרֹחַב הַסִּיט [- שם מדה] כָּפוּל; וְכַמָּה רֹחַב הַסִּיט? כְּדֵי לִמְתֹּחַ מִן בֹּהֶן שֶׁל יָד עַד הָאֶצְבַּע הָרִאשׁוֹנָה, כְּשֶׁיִּפְתַּח בֵּינֵיהֶן בְּכֹל כֹּחוֹ, וְהוּא קָרוֹב לִשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי זֶרֶת. הַתּוֹלֵשׁ כָּנָף מִן הָעוֹף, הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת גּוֹזֵז. הַטּוֹוֶה אֶת הַצֶּמֶר מִן [- על] הַחַי - פָּטוּר, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ גְּזִיזָה בְּכָךְ, וְאֵין דֶּרֶךְ נִפּוּץ [סירוק] בְּכָךְ, וְאֵין דֶּרֶךְ טְוִיָּה בְּכָךְ.

ח. הַנּוֹטֵל צִפָּרְנָיו, אוֹ שְׂעָרוֹ, אוֹ שְׁפָמוֹ, אוֹ זְקָנוֹ - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת גּוֹזֵז, וְחַיָּב; וְהוּא, שֶׁיִּטֹּל בִּכְלִי; אֲבָל אִם נְטָלָן בְּיָדוֹ, בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחֵר - פָּטוּר. וְכֵן הַחוֹתֵךְ יַבֶּלֶת מִגּוּפוֹ, בֵּין בַּיָּד בֵּין בִּכְלִי - פָּטוּר, בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחֵר. וּמֻתָּר לַחְתּוֹךְ יַבֶּלֶת בְּמִקְדָּשׁ בְּיָד, אֲבָל לֹא בִּכְלִי; וְאִם הָיְתָה יְבֵשָׁה - חוֹתְכָהּ אַף בִּכְלִי, וְעוֹבֵד [עבודתו, הכהן].

ט. הַנּוֹטֵל [גוזר] שְׂעָרוֹ בִּכְלִי, כַּמָּה יִטֹּל וְיִהְיֶה חַיָּב? שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת; וְאִם לִקֵּט לְבָנוֹת מִתּוֹךְ שְׁחֹרוֹת - אֲפִלּוּ אַחַת,

א. חַיָּב. צִפֹּרֶן שֶׁפֵּרֵשׁ רֻבָּהּ, וְצִיצִין שֶׁל עוֹר [- קילופי עור] שֶׁפֵּרְשׁוּ רֻבָּן [וקרובים להיתלש] - אִם פֵּרְשׁוּ כְּלַפֵּי מַעֲלָה, וּמְצַעֲרוֹת אוֹתוֹ - מֻתָּר לִטֹּל אוֹתָן בְּיָדוֹ, אֲבָל לֹא בִּכְלִי; וְאִם נְטָלָן בִּכְלִי, פָּטוּר. וְאִם אֵינָן מְצַעֲרוֹת אוֹתוֹ, אֲפִלּוּ בְּיָדוֹ אָסוּר. וְאִם לֹא פֵּרֵשׁ רֻבָּן - אֲפִלּוּ מְצַעֲרוֹת אוֹתוֹ, אָסוּר לִטְּלָן בְּיָדוֹ; וְאִם נְטָלָן בִּכְלִי, חַיָּב.

י. הַמְלַבֵּן [מכבס] אֶת הַצֶּמֶר, אוֹ אֶת הַפִּשְׁתָּן, אוֹ אֶת הַשָּׁנִי [מלבנים אותו לפני צביעתו], וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן מִמַּה שֶּׁדַּרְכָּן לְהִתְלַבֵּן - חַיָּב. וְכַמָּה שִׁעוּרוֹ? כְּדֵי לִטְוּוֹת מִמֶּנּוּ חוּט אֶחָד, אָרְכּוֹ כִּמְלֹא רֹחַב הַסִּיט כָּפוּל, שֶׁהוּא אֹרֶךְ אַרְבָּעָה טְפָחִים.

יא. וְהַמְכַבֵּס בְּגָדִים - הֲרֵי הוּא תּוֹלֶדֶת הַמְלַבֵּן, וְחַיָּב. וְהַסּוֹחֵט אֶת הַבֶּגֶד עַד שֶׁיּוֹצִיא הַמַּיִם שֶׁבּוֹ - הֲרֵי זֶה מְכַבְּסוֹ, וְחַיָּב; שֶׁהַסְּחִיטָה מִצָּרְכֵי כִּבּוּס הִיא, כְּמוֹ שֶׁהַהֲגָסָה [ערבוב] מִצָּרְכֵי הַבִּשּׁוּל. וְאֵין סְחִיטָה בְּשֵׁעָר; וְהוּא הַדִּין לְעוֹר, שֶׁאֵין חַיָּבִין עַל סְחִיטָתוֹ.

יב. הַמְנַפֵּץ [מסרק ומנער] אֶת הַצֶּמֶר, אוֹ אֶת הַפִּשְׁתָּן, אוֹ אֶת הַשָּׁנִי, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - חַיָּב. וְכַמָּה שִׁעוּרוֹ? כְּדֵי לִטְוּוֹת מִמֶּנּוּ חוּט אֶחָד, אָרְכּוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים. וְהַמְנַפֵּץ אֶת הַגִּידִים עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ כְּצֶמֶר, כְּדֵי לִטְוּוֹת אוֹתָן - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מְנַפֵּץ, וְחַיָּב.

יג. הַצּוֹבֵעַ חוּט שֶׁאָרְכּוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים, אוֹ דָּבָר שֶׁאֶפְשָׁר לִטְוּוֹת מִמֶּנּוּ חוּט כָּזֶה [- כגון צמר] - חַיָּב. וְאֵין הַצּוֹבֵעַ חַיָּב, עַד שֶׁיִּהְיֶה צָבַע הַמִּתְקַיֵּם [בר קיימא]; אֲבָל צֶבַע שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם כְּלָל, כְּגוֹן שֶׁהֶעֱבִיר סָרָק [צבע צהוב] אוֹ שֶׁשֵּׁר [צבע אדום] עַל גַּבֵּי בַרְזֶל אוֹ נְחֹשֶׁת וּצְבָעוֹ - פָּטוּר; שֶׁהֲרֵי אַתָּה מַעֲבִירוֹ לְשַׁעְתּוֹ, וְאֵינוֹ צוֹבֵעַ כְּלוּם; וְכֹל שֶׁאֵין מְלַאכְתּוֹ מִתְקַיֶּמֶת בַּשַּׁבָּת, פָּטוּר.

יד. הָעוֹשֶׂה עֵין הַצֶּבַע [- מראה של צבע] - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת צוֹבֵעַ, וְחַיָּב. כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁנָּתַן קַלְקַנְתּוֹס לְתוֹךְ מֵי עַפְצָא [- מיני דיו], שֶׁנַּעֲשָׂה הַכֹּל שָׁחֹר; אוֹ שֶׁנָּתַן אִיסְטִיס לְתוֹךְ מֵי כַרְכֹּם [- מיני צבעים], שֶׁנַּעֲשָׂה הַכֹּל יָרֹק; וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. וְכַמָּה שִׁעוּרוֹ? כְּדֵי לִצְבַּע בּוֹ חוּט שֶׁאָרְכּוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים.

טו. הַטּוֹוֶה אֹרֶךְ אַרְבָּעָה טְפָחִים מִכָּל דָּבָר הַנִּטְוֶה, חַיָּב; אֶחָד הַטּוֹוֶה אֶת הַצֶּמֶר, אוֹ אֶת הַפִּשְׁתָּן, אוֹ אֶת הַשֵּׂעָר, אוֹ אֶת הַגּוֹצָה, אוֹ אֶת הַגִּידִין, וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. הָעוֹשֶׂה אֶת הַלֶּבֶד [בגד עשוי מכבישת צמר ללא אריגה] - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת טוֹוֶה, וְחַיָּב; וְהוּא, שֶׁיִּלְבֵּד דָּבָר שֶׁאֶפְשָׁר לִטְוּוֹת מִמֶּנּוּ אֹרֶךְ אַרְבָּעָה טְפָחִים בְּעֹבִי בֵּינוֹנִי.

טז. הָעוֹשֶׂה שְׁנֵי בָתֵּי נִירִין [מכניס חוטי השתי למקומם במכשיר האריגה], חַיָּב. הָעוֹשֶׂה נָפָה, אוֹ כְּבָרָה, אוֹ סַל, אוֹ סְבָכָה [כיסוי לראש], אוֹ שֶׁסָּרַג מִטָּה בַּחֲבָלִים - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת עוֹשֶׂה נִירִין; וּמִשֶּׁיַּעֲשֶׂה שְׁנֵי בָתִּים [- שתי וערב] בְּאֶחָד מִכָּל אֵלּוּ, חַיָּב. וְכֵן כָּל הָעוֹשֶׂה שְׁנֵי בָתִּים בְּדָבָר שֶׁעוֹשִׂין אוֹתוֹ בָּתִּים בָּתִּים כְּגוֹן אֵלּוּ, חַיָּב.

יז. דֶּרֶךְ הָאוֹרְגִין, שֶׁמּוֹתְחִין הַחוּטִין תְּחִלָּה בְּאֹרֶךְ הַיְרִיעָה וּבְרָחְבָּהּ, וּשְׁנַיִם אוֹחֲזִין זֶה מִכָּאן וְזֶה מִכָּאן, וְאֶחָד שׁוֹבֵט בְּשֶׁבֶט עַל הַחוּטִין [מפריד ומותח באמצעות מקל] וּמְתַקֵּן אוֹתָן זֶה בְּצַד זֶה, עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה כֻּלָּהּ שְׁתִּי בְּלֹא עֵרֶב. וּמִתִּיחַת הַחוּטִין כְּדֶרֶךְ הָאוֹרְגִין, הִיא הַנְסָכַת הַמַּסֵּכָה; וְזֶה הַמּוֹתֵחַ, נִקְרָא ׳מֵסֵךְ׳. וּכְשֶׁכּוֹפְלִין אוֹתָהּ וּמַתְחִיל לְהַכְנִיס הָעֵרֶב בַּשְּׁתִי, נִקְרָא ׳אוֹרֵג׳.

יח. הַמֵּסֵךְ חַיָּב, וְהִיא מְלָאכָה מֵאֲבוֹת מְלָאכוֹת. וְהַשּׁוֹבֵט [- מותח] עַל הַחוּטִין עַד שֶׁיִּתְפָּרְקוּ [מסבכיהם] וְיִתְקַנֵּם, הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מֵסֵךְ. וְכַמָּה שִׁעוּרָן? מִשֶּׁיִּתְקַן רֹחַב שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת. וְכֵן הָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין בְּרֹחַב שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת, חַיָּב. בֵּין שֶׁאָרַגָּן בַּתְּחִלָּה, בֵּין שֶׁהָיָה מִקְצָת הַבֶּגֶד אָרוּג וְאָרַג עַל הָאָרִיג - שִׁעוּרוֹ שְׁנֵי חוּטִין; וְאִם אָרַג חוּט אֶחָד, וְהִשְׁלִים [סיים] בּוֹ [מלאכת] הַבֶּגֶד - חַיָּב. אָרַג בִּשְׂפַת הַיְרִיעָה שְׁנֵי חוּטִין בְּרֹחַב שְׁלֹשָׁה בָתֵּי נִירִין - חַיָּב; הָא לְמָה זֶה דּוֹמֶה? לְאוֹרֵג צִלְצוּל קָטָן [- חגורה] בְּרֹחַב שְׁלֹשָׁה בָתֵּי נִירִין.

יט. הַמְדַקְדֵּק [משווה ו׳מחליק׳] אֶת הַחוּטִין וְהַמַּפְרִידָן בְּעֵת הָאַרִיגָה - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת אוֹרֵג. וְכֵן הַקּוֹלֵעַ [- קליעה] אֶת הַנִּימִין [חוטים הבולטים מן הבגד], הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת אוֹרֵג; וְשִׁעוּרוֹ, מִשֶּׁיַּעֲשֶׂה קְלִיעָה בְּאֹרֶךְ שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת.

כ. הַבּוֹצֵעַ [פורם] שְׁנֵי חוּטִין, חַיָּב; וּבוֹצֵעַ, הוּא הַמַּפְרִיד [סותר] אֶת [שארית] הָאָרִיג [- שבמכונת האריגה]. בֵּין שֶׁהוֹצִיא הָעֵרֶב מִן הַשְּׁתִי, אוֹ שֶׁהֶעֱבִיר הַשְּׁתִי מֵעַל הָעֵרֶב, הֲרֵי זֶה בּוֹצֵעַ וְחַיָּב; וְהוּא, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְקַלְקֵל, אֶלָּא יִתְפַּוֵּן לְתַקֵּן, כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין אֵלּוּ שֶׁמְּאַחִין [תופרים] אֶת הַבְּגָדִים הַקְּלִים בְּיוֹתֵר - שֶׁבּוֹצְעִין, וְאַחַר כָּךְ מְאַחִין, וְחוֹזְרִין וְאוֹרְגִין חוּטִין שֶׁבָּצְעוּ, עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ שְׁנֵי הַבְּגָדִים אוֹ שְׁנֵי הַקְּרָעִים אֶחָד. וְהַסּוֹתֵר אֶת הַקְּלִיעָה לְתַקֵּן, הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת בּוֹצֵעַ; וְשִׁעוּרוֹ, כְּשִׁעוּר הַבּוֹצֵעַ.

פֶּרֶק י

א. הַקּוֹשֵׁר קֶשֶׁר שֶׁל קַיָּמָה, וְהוּא מַעֲשֶׂה אֻמָּן [- קשר חזק] - חַיָּב; כְּגוֹן קֶשֶׁר הַגַּמָּלִין, וְקֶשֶׁר הַסַּפָּנִין, וְקִשְׁרֵי רְצוּעוֹת מִנְעָל וְסַנְדָּל שֶׁקּוֹשְׁרִין הָרַצָּעָנִין בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּתָן, וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. אֲבָל הַקּוֹשֵׁר קֶשֶׁר שֶׁל קַיָּמָה, וְאֵינוֹ מַעֲשֵׂה אֻמָּן - פָּטוּר; וְקֶשֶׁר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָה, וְאֵינוֹ מַעֲשֵׂה אֻמָּן - מֻתָּר לְקָשְׁרוֹ לְכַתְּחִלָּה.

ב. כֵּיצַד? נִפְסְקָה [נקרעה] לוֹ רְצוּעָה [של נעלו] וּקְשָׁרָהּ, נִפְסַק הַחֶבֶל וּקְשָׁרוֹ, אוֹ שֶׁקָּשַׁר חֶבֶל בִּדְלִי, אוֹ שֶׁקָּשַׁר רֶסֶן בְּהֵמָה - הֲרֵי זֶה פָּטוּר; וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ הַקְּשָׁרִים, שֶׁהֵן מַעֲשֵׂה הֶדְיוֹט וְכָל אָדָם קוֹשֵׁר אוֹתָן לְקַיָּמָה. וְכָל קֶשֶׁר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָה - אִם קְשָׁרוֹ קֶשֶׁר אֻמָּן, הֲרֵי זֶה אָסוּר.

ג. קוֹשֶׁרֶת אִשָּׁה מַפְתְּחֵי הֶחָלוּק, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי פְּתָחִים [ויכולה לפושטה בהתרת קשר אחד]; וְחוּטֵי סְבָכָה [כיפה עבה], אַף עַל פִּי שֶׁהוּא רָפוּי [אינו צמוד וניתן להסירו ללא התרת הקשר]; וּרְצוּעוֹת מִנְעָל וְסַנְדָּל

מתוך מהדורת חזק

שֶׁקּוֹשְׁרִין אוֹתָן עַל הָרֶגֶל בִּשְׁעַת מַלְבּוּשׁ; וְנוֹדוֹת יַיִן וְשֶׁמֶן, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי אָזְנַיִם [פתחי יציאת המשקה]; וּקְדֵרָה שֶׁל בָּשָׂר, אַף עַל פִּי שֶׁיְּכוֹלָה לְהוֹצִיא הַבָּשָׂר וְלֹא תַּתִּיר הַקֶּשֶׁר. וְקוֹשְׁרִין דְּלִי בִּמְשִׁיחָה [חבל דק] אוֹ בְּאַבְנֵט וְכַיּוֹצֵא בּוֹ - אֲבָל לֹא בְּחֶבֶל [עבה]. וְקוֹשְׁרִין לִפְנֵי הַבְּהֵמָה אוֹ בְּרַגְלָהּ, בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תֵּצֵא, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי אִסָּרוֹת [קשרים]. וְחֶבֶל שֶׁהָיָה קָשׁוּר בַּפָּרָה, קוֹשְׁרוֹ בָּאֲבוּס [כלי להאכלת הבהמה]; הָיָה קָשׁוּר בָּאֲבוּס, קוֹשְׁרוֹ בַּפָּרָה. אֲבָל לֹא יָבִיא חֶבֶל מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, וְיִקְשֹׁר בַּפָּרָה וּבָאֲבוּס; וְאִם הָיָה חֶבֶל גַּרְדִּי [- אורג] שֶׁמַּתָּר לְטַלְטְלוֹ, הֲרֵי זֶה מֵבִיא וְקוֹשֵׁר בַּפָּרָה וּבָאֲבוּס. מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֵלּוּ הַקְּשָׁרִים, מַעֲשֶׂה הֶדְיוֹט הֵן, וְאֵינָן לְקַיָּמָה, אֶלָּא פַּעַם קוֹשֵׁר וּפַעַם מַתִּיר, וּלְפִיכָךְ מֻתָּר לְקָשֹׁר אוֹתָן לְכַתְּחִלָּה. חוֹתְלוֹת [סלים] שֶׁל תְּמָרִים וְשֶׁל גְּרוֹגָרוֹת [תאנים יבשים] - מַתִּיר [קשירת הסל], וּמַפְקִיעַ [קשרי התאנים], וְחוֹתְךָ [התאנים], וְנוֹטֵל וְאוֹכֵל.

ד. כֹּל שֶׁרָאוּי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה, מֻתָּר לְקָשֹׁר אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת; לְפִיכָךְ, אִם נִפְסְקָה רְצוּעוֹת סַנְדָּלוֹ בְּכַרְמְלִית [מקום שאינו רה"ר ואינו רה"י] - נוֹטֵל גֶּמִי לַח הָרָאוּי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה, וְכוֹרֵךְ עָלָיו וְקוֹשֵׁר הַגֶּמִי. נִשְׁמְטָה לוֹ רְצוּעוֹת מִנְעָל וְסַנְדָּל, אוֹ שֶׁנִּשְׁמַט רֹב הָרֶגֶל [מהם] - מֻתָּר לְהַחְזִיר הָרְצוּעוֹת לִמְקוֹמָן, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִקְשֹׁר.

ה. הָעֲנִיבָה - מֻתֶּרֶת, לְפִי שֶׁאֵינָהּ מִתְחַלֶּפֶת בִּקְשִׁירָה [ואין צורך לגזור עליה]; לְפִיכָךְ, הַחֶבֶל שֶׁנִּפְסַק - מִקַּבֵּץ שְׁנֵי קְצוֹתָיו, וְכוֹרֵךְ עָלָיו מִשִּׁיחָה [חבל דק], וְעוֹנֵב עֲנִיבָה.

ו. מֻתָּר לְקָשֹׁר קֶשֶׁר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָה לְדַבֵּר מִצְוָה, כְּגוֹן שֶׁיְּקַשֵּׁר לִמְדֹּד שִׁעוּר מִשְׁעוּרֵי הַתּוֹרָה. נִימַת [מיתר] כִּנּוֹר שֶׁנִּפְסְקָה - קוֹשְׁרִין אוֹתָהּ בַּמִּקְדָּשׁ, אֲבָל לֹא בַּמְּדִינָה [שאר המקומות]; וְלֹא יִקְשֹׁר נִימָא לְכַתְּחִלָּה, אֲפִלּוּ בַּמִּקְדָּשׁ.

ז. כָּל קֶשֶׁר שֶׁחַיָּבִין עַל קִשּׁוּרוֹ, כָּךְ חַיָּבִין עַל הֶתֵּרוֹ; וְכָל קֶשֶׁר שֶׁהַקּוֹשֵׁר אוֹתוֹ פָּטוּר, כָּךְ הַמַּתִּיר אוֹתוֹ פָּטוּר; וְכָל קֶשֶׁר שֶׁמֻּתָּר לְקָשְׁרוֹ, כָּךְ מֻתָּר לְהַתִּירוֹ.

ח. הַפּוֹתֵל [שוזר] חֲבָלִים מִן הַהוּצִין [עלי התמר], וּמִן הַחֵלֶף [מין צמח עשב], אוֹ מִחוּטֵי צֶמֶר, אוֹ מִחוּטֵי פִּשְׁתָּן, אוֹ חוּטֵי שֵׂעָר, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת קוֹשֵׁר, וְחַיָּב. וְשִׁעוּרוֹ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲמֹד הַחֶבֶל בִּפְתִילָתוֹ בְּלֹא קְשִׁירָה - שֶׁנִּמְצֵאת מְלַאכְתּוֹ מִתְקַיֶּמֶת [בת-קיום]. וְכֵן הַמַּפְרִיד אֶת הַפְּתִיל - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מַתִּיר, וְחַיָּב; וְהוּא, שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לְקַלְקֵל בִּלְבַד. וְשִׁעוּרוֹ, כְּשִׁעוּר הַפּוֹתֵל.

ט. הַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת, חַיָּב; וְהוּא, שֶׁקָּשַׁר רָאשֵׁי הַחוּט מִכָּאן וּמִכָּאן, כְּדֵי שֶׁתַּעֲמֹד הַתְּפִירָה וְלֹא תִּשָּׁמֵט. אֲבָל אִם תָּפַר יָתֵר עַל שְׁתֵּי תְּפִירוֹת - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קָשַׁר, חַיָּב; שֶׁהֲרֵי מִתְקַיֶּמֶת הַתְּפִירָה. וְהַמּוֹתֵחַ חוּט שֶׁל תְּפִירָה בְּשַׁבָּת - חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְצָרְכֵי הַתְּפִירָה.

י. הַקּוֹרֵעַ כְּדֵי [שיעור קריעה שאפשר ממנה -] לְתָפֹר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת עַל מְנָת לִתְפֹּר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת - חַיָּב; אֲבָל הַקּוֹרֵעַ לְהַפְסִידָהּ - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַלְקֵל. הַקּוֹרֵעַ בַּחֲמָתוֹ [בכעסו], אוֹ עַל מֵת שֶׁהוּא חַיָּב לִקְרֹעַ עָלָיו - חַיָּב; מִפְּנֵי שֶׁמְּיַשֵּׁב אֶת דַּעְתּוֹ בְּדָבָר זֶה, וְיָנוּחַ יִצְרוֹ, וְהוֹאִיל וַחֲמָתוֹ שׁוֹכֶכֶת בְּדָבָר זֶה, הֲרֵי הוּא כִּמְתַקֵּן, וְחַיָּב. וְהַפּוֹתֵחַ בֵּית הַצַּוָּאר בְּשַׁבָּת, חַיָּב.

יא. הַמְדַבֵּק נְיָרוֹת אוֹ עוֹרוֹת בְּקוֹלֶן [דבק] שֶׁל סוֹפְרִים וְכַיּוֹצֵא בּוֹ - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת תּוֹפֵר, וְחַיָּב. וְכֵן הַמְפָרֵק נְיָרוֹת דְּבוּקִין אוֹ עוֹרוֹת דְּבוּקִין, וְלֹא נִתְכַּוֵּן לְקַלְקֵל בִּלְבַד - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת קוֹרֵעַ.

יב. הַבּוֹנֶה כָּל שֶׁהוּא, חַיָּב. הַמַּשְׁוֶה פְּנֵי הַקַּרְקַע בַּבַּיִת, כְּגוֹן שֶׁהִשְׁפִּיל הַתֵּל, אוֹ מִלֵּא גֵּיא [גומא] - הֲרֵי זֶה בּוֹנֶה, וְחַיָּב. אֶחָד נָתַן אֶת הָאֶבֶן, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַטִּיט - הַנּוֹתֵן אֶת הַטִּיט חַיָּב; וּבַנִּדְבָּךְ [שורת אבנים] הָעֶלְיוֹן, אֲפִלּוּ הֶעֱלָה אֶת הָאֶבֶן וְהִנִּיחָהּ עַל גַּבֵּי הַטִּיט - חַיָּב, שֶׁהֲרֵי אֵין מַנִּיחִין עֲלֵיהֶן טִיט. וְהַבּוֹנֶה עַל גַּבֵּי כֵּלִים, פָּטוּר.

יג. הָעוֹשֶׂה אֹהֶל קָבוּעַ - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת בּוֹנֶה, וְחַיָּב. וְכֵן הָעוֹשֶׂה כְּלֵי אֲדָמָה, כְּגוֹן תַּנּוּר וְחָבִית קֹדֶם שֶׁיִּשָּׂרְפוּ [בכבשן לסיום מלאכתן] - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת בּוֹנֶה, וְחַיָּב. וְכֵן הַמְגַבֵּן אֶת הַגְּבִינָה, הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת בּוֹנֶה; וְאֵינוֹ חַיָּב, עַד שֶׁיְּגַבֵּן כִּגְרוֹגֶרֶת. הַמַּכְנִיס יַד [קת] הַקַּרְדֹּם [הגרזן] בְּתוֹךְ הָעַיִן [החור] שֶׁלּוֹ, הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת בּוֹנֶה; וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בּוֹ. וְכֵן כָּל הַתּוֹקֵעַ עֵץ בְּעֵץ - בֵּין שֶׁתָּקַע בְּמַסְמֵר, בֵּין שֶׁתָּקַע בָּעֵץ עַצְמוֹ [חתיכת עץ בחברתה] עַד שֶׁנִּתְאַחֵד - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת בּוֹנֶה, וְחַיָּב.

יד. הָעוֹשֶׂה נֶקֶב כָּל שֶׁהוּא בְּלוּל שֶׁל תַּרְנְגוֹלִין, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס לָהֶם הָאוֹר - חַיָּב מִשּׁוּם בּוֹנֶה. הַמַּחֲזִיר דֶּלֶת שֶׁל בּוֹר, וְשֶׁל דּוּת [בור הבנוי מעל הקרקע], וְשֶׁל יָצִיעַ [חדרון שלפני הבית] - חַיָּב מִשּׁוּם בּוֹנֶה.

טו. הַסּוֹתֵר כָּל שֶׁהוּא, חַיָּב; וְהוּא, שֶׁיִּסְתּוֹר עַל מְנָת לִבְנוֹת; אֲבָל אִם סָתַר דֶּרֶךְ הַשְׁחָתָה, פָּטוּר. הַסּוֹתֵר אֹהֶל קָבוּעַ, אוֹ שֶׁפֵּרַק עֵץ תָּקוּעַ - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת סוֹתֵר, וְחַיָּב; וְהוּא, שֶׁיִּתְכַּוֵּן לְתַקֵּן.

טז. הַמַּכֶּה בַּפַּטִּישׁ הַכָּיָה אַחַת, חַיָּב. וְכָל הָעוֹשֶׂה דָּבָר שֶׁהוּא גְּמַר מְלָאכָה - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מַכֶּה בַּפַּטִּישׁ, וְחַיָּב. כֵּיצַד? הַמְנַפֵּחַ בִּכְלִי זְכוּכִית, וְהַצָּר בִּכְלִי צוּרָה אֲפִלּוּ מִקְצָת הַצּוּרָה, וְהַמְגָרֵד [מיישר הבליטות] כָּל שֶׁהוּא, וְהָעוֹשֶׂה נֶקֶב כָּל שֶׁהוּא בֵּין בְּעֵץ בֵּין בְּבִנְיָן בֵּין בְּמַתֶּכֶת בֵּין בְּכֵלִים - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מַכֶּה בַּפַּטִּישׁ, וְחַיָּב. וְכָל פֶּתַח שֶׁאֵינוֹ עָשׂוּי לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא, אֵין חַיָּבִין עַל עֲשִׂיָּתוֹ.

יז. הַמֵּפִישׁ [מבקע] שְׁחִין [ובו מוגלה] בְּשַׁבָּת כְּדֵי לְהַרְחִיב פִּי הַמַּכָּה כְּדֶרֶךְ שֶׁהָרוֹפְאִין עוֹשִׂין, שֶׁהֵן מִתְכַּוְּנִין בִּרְפוּאָה לְהַרְחִיב פִּי הַמַּכָּה - הֲרֵי זֶה חַיָּב מִשּׁוּם מַכֶּה בַּפַּטִּישׁ, שֶׁזּוֹ הִיא מְלֶאכֶת הָרוֹפֵא; וְאִם הֶפִּישָׁהּ לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה הַלֵּחָה שֶׁבָּהּ, הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

יח. הַמְסַתֵּת אֶת הָאֶבֶן כָּל שֶׁהוּא, חַיָּב מִשּׁוּם מַכֶּה בַּפַּטִּישׁ. הַמְצַדֵּד [מסדר] אֶת הָאֶבֶן בִּיסוֹד הַבִּנְיָן, וְתִקְּנָהּ בְּיָדוֹ וְהוֹשִׁיבָהּ בַּמָּקוֹם הָרָאוּי לָהּ - חַיָּב מִשּׁוּם מַכֶּה בַּפַּטִּישׁ. הַלּוֹקֵחַ יְבֵלֶת שֶׁעַל הַבְּגָדִים [נסורת עץ שנתערבה

מתוך מהדורת חזק

בבגד] בְּיָדוֹ, כְּגוֹן אֵלּוּ הַיְבוּלוֹת שֶׁבִּכְלֵי צֶמֶר - חַיָּב מִשּׁוּם מַכֶּה בַּפַּטִּישׁ; וְהוּא, שֶׁיַּקְפִּיד עֲלֵיהֶן; אֲבָל אִם הֶסִירָן דֶּרֶךְ עֵסֶק [בלי כוונה], הֲרֵי זֶה פָּטוּר. הַמְנַעֵר טַלִּית חֲדָשָׁה שְׁחֹרָה, כְּדֵי לְנָאוֹתָהּ וּלְהָסִיר הַצֹּהוּב הַלָּבָן הַנִּתְלֶה בָּהּ, כְּדֶרֶךְ שֶׁהָאֻמָּנִין עוֹשִׂין - חַיָּב חַטָּאת; וְאִם אֵינוֹ מַקְפִּיד, מֻתָּר.

יט. הַצָּד דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ מִינוֹ לָצוּד אוֹתוֹ - חַיָּב, כְּגוֹן חַיָּה וְעוֹפוֹת וְדָגִים; וְהוּא, שֶׁיָּצוּד אוֹתָן לְמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ מְחֻסַּר צִידָה. כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁרָדַף אַחַר צְבִי עַד שֶׁהִכְנִיסוֹ לְבַיִת אוֹ לְגִנָּה אוֹ לְחָצֵר, וְנָעַל עָלָיו, אוֹ שֶׁהִפְרִיחַ אֶת הָעוֹף עַד שֶׁהִכְנִיסוֹ לְמִגְדָּל, וְנָעַל עָלָיו, אוֹ שֶׁשָּׁלָה דָּג מִן הַיָּם, בְּתוֹךְ סֵפֶל שֶׁל מַיִם - הֲרֵי זֶה חַיָּב. אֲבָל אִם הִפְרִיחַ צִפּוֹר לְבַיִת, וְנָעַל עָלָיו, אוֹ שֶׁהִבְרִיחַ דָּג וַעֲקָרוֹ מִן הַיָּם לִבְרֵכָה שֶׁל מַיִם, אוֹ שֶׁרָדַף אַחַר צְבִי עַד שֶׁנִּכְנַס לִטְרִקְלִין רָחָב, וְנָעַל עָלָיו - הֲרֵי זֶה פָּטוּר; שֶׁאֵין זוֹ צִידָה גְּמוּרָה - שֶׁאִם יָבוֹא לְקַחְתּוֹ, צָרִיךְ לִרְדֹּף אַחֲרָיו וְלָצוּד אוֹתוֹ מִשָּׁם. לְפִיכָךְ, הַצָּד אֲרִי - אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיַּכְנִיסֶנּוּ לַכַּפָּה [חדר קטן] שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא נֶאֱסָר בָּהּ.

כ. כָּל מָקוֹם שֶׁאִם יָרוּץ בּוֹ יַגִּיעַ לַחַיָּה בִּשְׁחִיָּה [תנועה] אַחַת, אוֹ שֶׁהָיוּ הַכְּתָלִים קְרוֹבִין זֶה לָזֶה עַד שֶׁיִּפֹּל צַל שְׁנֵיהֶם לָאֶמְצַע כְּאֶחָד - הֲרֵי זֶה מָקוֹם קָטָן; וְאִם הִבְרִיחַ הַצְּבִי וְכַיּוֹצֵא בּוֹ לְתוֹכוֹ, חַיָּב. וּמָקוֹם שֶׁהוּא גָּדוֹל מִזֶּה - הַמַּבְרִיחַ חַיָּה לְתוֹכוֹ, פָּטוּר.

כא. אֶחָד שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים הָאֲמוּרִין בַּתּוֹרָה, וְאֶחָד שְׁאָר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים שֶׁיֵּשׁ לְמִינָם צִידָה - הַצָּד אֶחָד מִכֻּלָּן, בֵּין לְצָרְכּוֹ בֵּין שֶׁלֹּא לְצָרְכּוֹ אֶלָּא לְשַׂחֵק בָּהֶם - חַיָּב, הוֹאִיל וְנִתְכַּוֵּן לָצוּד וְצָד; שֶׁמְּלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ, חַיָּב עָלֶיהָ. הַצָּד אֶת הַיָּשֵׁן וְאֶת הַסּוּמָה - חַיָּב.

כב. הַמְשַׁלֵּחַ כְּלָבִים כְּדֵי שֶׁיָּצוּדוּ צְבָיִים וְאַרְנָבִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, וּבָרַח הַצְּבִי מִפְּנֵי הַכֶּלֶב, וְהָיָה הוּא רוֹדֵף אַחַר הַצְּבִי אוֹ שֶׁעָמַד בְּפָנָיו וְהִבְהִילוֹ, עַד שֶׁהִגִּיעַ הַכֶּלֶב וְתָפַשׂ - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת הַצָּד, וְחַיָּב. וְכֵן הָעוֹשֶׂה כַּדֶּרֶךְ הַזֶּה בְּעוֹפוֹת.

כג. צְבִי שֶׁנִּכְנַס לְבַיִת, וְנָעַל אֶחָד בְּפָנָיו - חַיָּב. נְעָלוּהוּ שְׁנַיִם, פְּטוּרִין; וְאִם אֵין אֶחָד יָכוֹל לִנְעֹל, וּנְעָלוּהוּ שְׁנַיִם - חַיָּבִין. יָשַׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח וְלֹא מִלָּהוּ [- לא סתמו], וְיָשַׁב הַשֵּׁנִי וּמִלָّהוּ - הַשֵּׁנִי חַיָּב; יָשַׁב הָרִאשׁוֹן וּמִלָّהוּ, וּבָא הַשֵּׁנִי וְיָשַׁב בְּצִדּוֹ - אַף עַל פִּי שֶׁעָמַד הָרִאשׁוֹן וְהָלַךְ לוֹ, הָרִאשׁוֹן חַיָּב; וְהַשֵּׁנִי לֹא עָשָׂה כְּלוּם, וּמֻתָּר לוֹ לֵישֵׁב בִּמְקוֹמוֹ עַד הָעֶרֶב וְלִקַּח הַצְּבִי. לָמָּה זֶה דּוֹמֶה? לְנוֹעֵל בֵּיתוֹ לְשָׁמְרוֹ וְנִמְצָא צְבִי שָׁמוּר בְּתוֹכוֹ, שֶׁלֹּא עָשָׂה כְּלוּם. נִכְנְסָה לוֹ צִפּוֹר תַּחַת כְּנָפָיו [- בגדו] - יוֹשֵׁב וּמְשַׁמְּרָהּ עַד שֶׁתֶּחְשַׁךְ, וּמֻתָּר.

כד. הַצָּד צְבִי זָקֵן, אוֹ חִגֵּר, אוֹ חוֹלֶה, אוֹ קָטָן - פָּטוּר. הַמְפָרֵק בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף מִן הַמְּצוֹדָה [מלכודת], פָּטוּר. הַצָּד חַיָּה וָעוֹף שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ, כְּגוֹן אַוָּזִין וְתַרְנְגוֹלִין וְיוֹנֵי עֲלִיָּה - פָּטוּר. הַצָּד דָּבָר שֶׁאֵין בְּמִינוֹ צִידָה, כְּגוֹן חֲגָבִים חֲזִיזִין [מין דבורים] צוֹרְעִין וְיַתּוּשִׁין וּפַרְעוֹשִׁין וְכַיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ - הֲרֵי זֶה פָּטוּר.

כה. רְמָשִׂים הַמַּזִּיקִין, כְּגוֹן נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן מִמִּינָן - הוֹאִיל וְנוֹשְׁכִין, מֻתָּר לָצוּד אוֹתָן בְּשַׁבָּת; וְהוּא, שֶׁיִּתְכַּוֵּן לְהִנָּצֵל מִנְּשִׁיכָתָן. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? כּוֹפֶה עֲלֵיהֶן כְּלִי, אוֹ מַקִּיף עֲלֵיהֶן [חוסם דרכם], אוֹ קוֹשְׁרָן - כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ.

פֶּרֶק יא

א. הַשּׁוֹחֵט, חַיָּב. וְלֹא שׁוֹחֵט בִּלְבַד, אֶלָּא כָּל הַנּוֹטֵל נְשָׁמָה לְאֶחָד מִכָּל מִינֵי חַיָּה וּבְהֵמָה וְעוֹף וְדָג וְשֶׁרֶץ - בֵּין בִּשְׁחִיטָה, בֵּין בִּנְחִירָה [דקירה] בֵּין בְּהַכָּיָה - חַיָּב. הַחוֹנֵק אֶת הַחַי עַד שֶׁיָּמוּת, הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת שׁוֹחֵט; לְפִיכָךְ, אִם הֶעֱלָה דָּג מִסֵּפֶל שֶׁל מַיִם, וְהִנִּיחוֹ עַד שֶׁמֵּת - חַיָּב מִשּׁוּם חוֹנֵק; וְלֹא עַד שֶׁיָּמוּת, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁיָּבֵשׁ בּוֹ כְּסֶלַע בֵּין סְנַפִּירָיו - חַיָּב, שֶׁעָדַיִן אֵינוֹ יָכוֹל לִחְיוֹת. הוֹשִׁיט יָדוֹ לִמְעֵי הַבְּהֵמָה, וְדִלְדֵּל עֵבֶר שֶׁבְּמֵעֶיהָ [ניתקו מחיבורו] - חַיָּב.

ב. רְמָשִׂים שֶׁהֵן פָּרִין וְרָבִין מִדָّבָר וּנְקֵבָה, אוֹ נֶהֱרוּן מִן הֶעָפָר כְּמוֹ הַפַּרְעוֹשִׁין - הַהוֹרֵג אוֹתָן, חַיָּב כְּהוֹרֵג בְּהֵמָה וְחַיָּה; אֲבָל רְמָשִׂים שֶׁהֲוָיָתָן מִן הַגְּלָלִים וּמִן הַפֵּרוֹת שֶׁהִבְאִישׁוּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - כְּגוֹן תּוֹלָעִים שֶׁל בָּשָׂר וְתוֹלָעִים שֶׁבְּתוֹךְ הַקִּטְנִיּוֹת - הַהוֹרְגָן, פָּטוּר.

ג. הַמַּפְלֶה כֵּלָיו [מנכה בגדיו מכינים] בְּשַׁבָּת - מוֹלֵל [משפשף באצבעותיו] אֶת הַכִּנִּים, וְזוֹרְקָן; וּמֻתָּר לַהֲרֹג אֶת הַכִּנִּים בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִן הַזֵּעָה.

ד. חַיָּה וָרֶמֶשׂ שֶׁהֵם נוֹשְׁכִין וּמְמִיתִין וַדַּאי - כְּגוֹן זְבוּב שֶׁבְּמִצְרַיִם, וְצִרְעָה שֶׁבְּנִינְוֵה, וְעַקְרָב שֶׁבְּחַדְרֵיב, וְנָחָשׁ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכֶלֶב שׁוֹטֶה בְּכָל מָקוֹם - מֻתָּר לְהָרְגָן בְּשַׁבָּת, כְּשֶׁיֵּרָאוּ. וּשְׁאָר כָּל הַמַּזִּיקִין - אִם הָיוּ רָצִין אַחֲרָיו, מֻתָּר לְהָרְגָן; וְאִם הָיוּ יוֹשְׁבִין בִּמְקוֹמָן אוֹ בּוֹרְחִין מִלְּפָנָיו, אָסוּר לְהָרְגָן; וְאִם דְּרָסָן לְפִי חֵמוֹ בִּשְׁעַת הִלּוּכוֹ וַהֲרָגָן, מֻתָּר.

ה. הַמַּפְשִׁיט מִן הָעוֹר כְּדֵי לַעֲשׂוֹת [לכסות] קָמִיעַ [קלף עם שמות הקודש לסגולה ורפואה], חַיָּב. וְכֵן הַמְעַבֵּד מִן הָעוֹר כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קָמִיעַ, חַיָּב. וְאֶחָד הַמְעַבֵּד, וְאֶחָד הַמּוֹלֵחַ - שֶׁהַמְּלִיחָה, מִין עִבּוּד הוּא. וְאֵין עִבּוּד בָּאֲכָלִין. וְכֵן הַמּוֹחֵק מִן הָעוֹר כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קָמִיעַ, חַיָּב. וְאֵיזֶה הוּא מוֹחֵק? זֶה הַמַּעֲבִיר שֵׂעָר אוֹ הַצֶּמֶר מֵעַל הָעוֹר אַחַר מִיתָה, עַד שֶׁיַּחְלִיק פְּנֵי הָעוֹר.

ו. הַמְפָרֵק [מפריד] דּוּכְסוּסְטוֹס [- העור החיצוני] מֵעַל הַקְּלָף [- העור הפנימי] - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מַפְשִׁיט, וְחַיָּב. הַדּוֹרֵס עַל הָעוֹר בְּרַגְלוֹ עַד שֶׁיִּתְקַשֶּׁה, אוֹ הַמְרַכְּכוֹ בְּיָדוֹ וּמוֹשְׁכוֹ וּמַשֶּׁוֶה אוֹתוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁהָרַצְעָנִין עוֹשִׂין - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מְעַבֵּד, וְחַיָּב. הַמּוֹרֵט נוֹצָה מִן הָאֶבְרָה [כנף העוף] - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מוֹחֵק, וְחַיָּב. וְכֵן הַמְמָרֵחַ רְטִיָּה [תחבושת] כָּל שֶׁהוּא, אוֹ שַׁעֲוָה, אוֹ זֶפֶת, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מִדְּבָרִים הַמִּתְמָרְחִין, עַד שֶׁיַּחְלִיק פָּנִים [- פניהם] - חַיָּב מִשּׁוּם מוֹחֵק. וְכֵן הַשָּׁף בְּיָדוֹ עַל הָעוֹר הַמְּתוּחַ בֵּין הָעַמּוּדִים, חַיָּב מִשּׁוּם מוֹחֵק.

ז. הַמְחַתֵּךְ מִן הָעוֹר כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קָמִיעַ, חַיָּב; וְהוּא שֶׁיִּתְכַּוֵּן לְמִידַּת אָרְכּוֹ וּמִדַּת רָחְבּוֹ, וְיַחְתּוֹךְ בְּכַוָּנָה - הוּא שֶׁהִיא מְלָאכָה; אֲבָל אִם חָתַךְ דֶּרֶךְ הֶפְסֵד [השחתה], אוֹ בְּלֹא כַוָּנָה לְמִידָּתוֹ, אֶלָּא כְּמִתְעַסֵּק [בלי כוונה] אוֹ כִּמְשַׂחֵק - חֲרֵי זֶה פָּטוּר. וְהַקּוֹמֵט אֶת הַכָּנָף [חותך ראשו הקשה] - חֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מְחַתֵּךְ, וְחַיָּב. וְכֵן הַמְגָרֵד רָאשֵׁי כְּלוֹנְסוֹת [קרשים] שֶׁל אֶרֶז, חַיָּב מִשּׁוּם מְחַתֵּךְ. וְכֵן כָּל חֲתִיכָה שֶׁיִּחְתּוֹךְ חָרֵשׁ [נגר] הָעֵץ מִן הָעֵצִים [שדרכו לחתוך], אוֹ חָרֵשׁ מַתֶּכֶת מִן הַמַּתָּכוֹת - חַיָּב מִשּׁוּם מְחַתֵּךְ. הַנּוֹטֵל קֵיסָם שֶׁל עֵץ מִלְּפָנָיו, וּקְטָמוֹ [עשאו חד] לַחְצוֹת בּוֹ שִׁנָּיו אוֹ לִפְתֹּחַ בּוֹ אֶת הַדֶּלֶת - חַיָּב.

ח. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה - כְּגוֹן תֶּבֶן, וַעֲשָׂבִים לַחִים, וְהוּצִין [עלי התמר], וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - מֻתָּר לִקְטֹם אוֹתָן [לחותכם ביד] בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן תִּקּוּן כֵּלִים. וּמֻתָּר לִקְטֹם עֲצֵי בְשָׂמִים לְהָרִיחַ בָּהֶן, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵן קָשִׁים וִיבֵשִׁין; וּמְפַשֵּׁחַ [שובר] מֵהֶן כָּל שֶׁיִּרְצֶה, בֵּין שֶׁפִּשֵּׁחַ עֵץ גָּדוֹל, בֵּין שֶׁפִּשֵּׁחַ עֵץ קָטָן.

ט. הַכּוֹתֵב שְׁתֵּי אוֹתוֹת [אותיות], חַיָּב. וְהַמּוֹחֵק כְּתָב עַל מְנָת לִכְתֹּב בִּמְקוֹם הַמְּחָק שְׁתֵּי אוֹתוֹת, חַיָּב. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת גְּדוֹלָה כִּשְׁתַּיִם, פָּטוּר; מָחַק אוֹת אַחַת גְּדוֹלָה, וְיֵשׁ בִּמְקוֹמָהּ כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתַּיִם - חַיָּב. כָּתַב אוֹת אַחַת וְהִשְׁלִים [סיים] בָּהּ אֶת הַסֵּפֶר, חַיָּב. הַכּוֹתֵב עַל מְנָת לְקַלְקֵל הָעוֹר - חַיָּב; שֶׁאֵין חִיּוּבוֹ עַל מְקוֹם הַכְּתָב, אֶלָּא עַל הַכְּתָב; אֲבָל הַמּוֹחֵק עַל מְנָת לְקַלְקֵל, פָּטוּר. נָפְלָה דְּיוֹ עַל גַּבֵּי סֵפֶר וּמָחַק אוֹתָהּ, נָפְלָה שְׁעָוָה עַל גַּבֵּי הַפִּנְקָס [לוח רשימות] וּמָחַק אוֹתָהּ - אִם יֵשׁ בִּמְקוֹמָהּ כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת, חַיָּב.

י. הַכּוֹתֵב אוֹת כְּפוּלָה פַּעֲמַיִם וְהוּא שֵׁם אֶחָד [- בעל משמעות], כְּמוֹ {רָר תֵּת גַּג} (דד תת גג רר שש סס חח) - חַיָּב. וְהַכּוֹתֵב בְּכָל כְּתָב וּבְכָל לָשׁוֹן - חַיָּב, וַאֲפִלּוּ מִשְּׁנֵי סְמִיוֹנוֹת [ב' סוגי דיו].

יא. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת סָמוּךְ לַכְּתָב, אוֹ כְּתָב עַל גַּבֵּי כְּתָב [כותב על אותיות שכבר כתובות], הַמִּתְכַּוֵּן לִכְתֹּב חֵית וְכָתַב שְׁנֵי זַיְנִין, וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה מִשְּׁאָר אוֹתִיּוֹת, הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת בָּאָרֶץ וְאוֹת אַחַת בַּקּוֹרָה שֶׁהֲרֵי אֵין נֶהְגִּין [נקראים] זֶה עִם זֶה, אוֹ שֶׁכָּתַב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בִּשְׁנֵי דַּפֵּי פִּנְקָס וְאֵין נֶהְגִּין זֶה עִם זֶה - פָּטוּר; כְּתָבָן בִּשְׁנֵי כָּתְלֵי זָוִית, אוֹ בִּשְׁנֵי דַּפֵּי פִּנְקָס [הסמוכים], וְהֵן נֶהְגִּין זֶה עִם זֶה - חַיָּב.

יב. לָקַח גְּוִיל [עור מעובד] וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, וְכָתַב עָלָיו אוֹת אַחַת בְּמְדִינָה זוֹ, וְהָלַךְ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְכָתַב אוֹת שְׁנִיָּה בְּמְדִינָה אַחֶרֶת בִּמְגִלָּה אַחֶרֶת - חַיָּב; שֶׁבִּזְמַן שֶׁמִּקְרְבָן, נֶהְגִּין זֶה עִם זֶה, וְאֵינָן מִחֻסָּרִין מַעֲשֶׂה לִקְרִיבָתָן.

יג. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת - אַף עַל פִּי שֶׁקּוֹרִין מִמֶּנָּה תֵּבָה שְׁלֵמָה, פָּטוּר. כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁכָּתַב מֵם, וְהַכֹּל קוֹרִין אוֹתָהּ מַעֲשֵׂר, אוֹ שֶׁכָּתְבָהּ בִּמְקוֹם מִנְיָן [מספר], שֶׁהֲרֵי הִיא כְּמִי שֶׁכָּתַב אַרְבָּעִים - חֲרֵי זֶה פָּטוּר. הַמַּגִּיהַּ אוֹת אַחַת, וְעָשָׂה אוֹתָהּ שְׁתַּיִם - כְּגוֹן שֶׁחִלֵּק גַּג הַחֵית, וְנַעֲשָׂה שְׁנֵי זַיְנִין - חַיָּב. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

יד. הַכּוֹתֵב בִּשְׂמֹאלוֹ, אוֹ לְאַחַר יָדוֹ, בְּרַגְלוֹ, בְּפִיו, וּבְמַרְפֵּקוֹ - פָּטוּר. אִטֵּר שֶׁכָּתַב בִּימִינוֹ, שֶׁהִיא לוֹ כִּשְׂמֹאל כָּל אָדָם - פָּטוּר; וְאִם כָּתַב בִּשְׂמֹאלוֹ, חַיָּב. וְהַשּׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו בְּשָׁוֶה, וְכָתַב בֵּין בִּימִינוֹ בֵּין בִּשְׂמֹאלוֹ - חַיָּב. קָטָן אוֹחֵז בַּקַּלְמוֹס, וְגָדוֹל אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב - חַיָּב; גָּדוֹל אוֹחֵז בַּקַּלְמוֹס, וְקָטָן אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכָתַב - פָּטוּר.

טו. אֵין הַכּוֹתֵב חַיָּב - עַד שֶׁיִּכְתֹּב בְּדָבָר הָרוֹשֵׁם וְעוֹמֵד [- מתקיים], כְּגוֹן דְּיוֹ, וּשְׂחוֹר, וְסִקְרָה, וְקֶמוֹס, וְקַלְקַנְתּוֹס, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם; וְיִכְתֹּב עַל דָּבָר שֶׁמִּתְקַיֵּם הַכְּתָב עָלָיו, כְּגוֹן עוֹר, וּקְלָף, וּנְיָר, וְעֵץ, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן. אֲבָל הַכּוֹתֵב בְּדָבָר שֶׁאֵין רִשּׁוּמוֹ עוֹמֵד, כְּגוֹן מַשְׁקִין וּמֵי פֵּרוֹת, אוֹ שֶׁכָּתַב בִּדְיוֹ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ עַל עֲלֵי יְרָקוֹת וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד - פָּטוּר. אֵינוֹ חַיָּב - עַד שֶׁיִּכְתֹּב בְּדָבָר הָעוֹמֵד, עַל דָּבָר הָעוֹמֵד; וְכֵן אֵין הַמּוֹחֵק חַיָּב - עַד שֶׁיִּמְחֹק כְּתָב הָעוֹמֵד, מֵעַל דָּבָר הָעוֹמֵד.

טז. הַכּוֹתֵב עַל בְּשָׂרוֹ - חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹר; אַף עַל פִּי שֶׁחֲמִימוּת בְּשָׂרוֹ מַעֲבֶרֶת הַכְּתָב לְאַחַר זְמַן, חֲרֵי זֶה דּוֹמֶה לִכְתָב שֶׁנִּמְחַק. אֲבָל הַמְשָׂרֵט עַל בְּשָׂרוֹ צוּרַת כְּתָב, פָּטוּר. הַקּוֹרֵעַ עַל הָעוֹר כְּתַבְנִית כְּתָב, חַיָּב מִשּׁוּם כּוֹתֵב; הָרוֹשֵׁם עַל הָעוֹר כְּתַבְנִית כְּתָב, פָּטוּר. הַמַּעֲבִיר דְּיוֹ [שחור] עַל גַּבֵּי סִקְרָא [דיו אדום] - חַיָּב שְׁתַּיִם; אַחַת מִשּׁוּם כּוֹתֵב, וְאַחַת מִשּׁוּם מוֹחֵק. הֶעֱבִיר דְּיוֹ עַל גַּבֵּי דְּיוֹ, וְסִקְרָא עַל גַּבֵּי סִקְרָא, אוֹ סִקְרָא עַל גַּבֵּי דְּיוֹ - פָּטוּר.

יז. רוֹשֵׁם, תּוֹלֶדֶת כּוֹתֵב הוּא. כֵּיצַד? הָרוֹשֵׁם רְשָׁמִין וְצוּרוֹת בְּכֹחַל [מכחול העין] וּבְשָׁשַׁר [צבע אדום] וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, כְּדֶרֶךְ שֶׁהַצַּיָּרִין רוֹשְׁמִין - חֲרֵי זֶה חַיָּב מִשּׁוּם כּוֹתֵב; וְכֵן הַמּוֹחֵק אֶת הָרָשׁוּם [על מנת] לְתַקֵּן - חֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מוֹחֵק, וְחַיָּב. הַמְשַׂרְטֵט [קו] כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת תַּחַת אוֹתוֹ שִׂרְטוּט, חַיָּב. חָרָשֵׁי [- נגרי] הָעֵצִים שֶׁמַּעֲבִירִין חוּט שֶׁל סִקְרָא [פס אדום] עַל גַּבֵּי הַקּוֹרָה כְּדֵי שֶׁיִּנְסֹר בְּשָׁוֶה - חֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מְשַׂרְטֵט; וְכֵן הַגַּבָּלִים [מסתתי אבנים] שֶׁעוֹשִׂין כֵּן בָּאֲבָנִים כְּדֵי שֶׁיִּפְצֵל הָאֶבֶן בְּשָׁוֶה. וְאֶחָד הַמְשַׂרְטֵט בְּצֶבַע, אוֹ בְּלֹא צֶבַע - חֲרֵי זֶה חַיָּב.

יום רביעי י"ט אדר א' ה'תשע"ד

פֶּרֶק יב

א. הַמַּבְעִיר כָּל שֶׁהוּא, חַיָּב; וְהוּא שֶׁיְּהֵא צָרִיךְ לָאֵפֶר; אֲבָל אִם הִבְעִיר דֶּרֶךְ הַשְׁחָתָה - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַלְקֵל. וְהַמַּבְעִיר גְּדִישׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, אוֹ הַשּׁוֹרֵף דִּירָתוֹ - חַיָּב, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מַשְׁחִית; מִפְּנֵי שֶׁכַּוָּנָתוֹ לְהִנָּקֵם מִשּׁוֹנְאוֹ, וַחֲרֵי נִתְקָרְרָה [נתיישבה] דַּעְתּוֹ וְשָׁכְכָה חֲמָתוֹ, וְנַעֲשָׂה כְּקוֹרֵעַ עַל מֵתוֹ אוֹ בַּחֲמָתוֹ, שֶׁהוּא חַיָּב, וּכְחוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ בִּשְׁעַת מְרִיבָה - שֶׁכָּל אֵלּוּ מִתַּקְּנִין הֵן אֵצֶל יִצְרָן

מתוך מהדורת חזק

הָרַע. וְכֵן הַמַּדְלִיק אֶת הַגֵּר אוֹ אֶת הָעֵצִים, בֵּין לְהִתְחַמֵּם בֵּין לְהָאִיר - הֲרֵי זֶה חַיָּב. הַמְחַמֵּם אֶת הַבַּרְזֶל כְּדֵי לְצָרְפוֹ [לחזקו] בַּמַּיִם - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מַבְעִיר, וְחַיָּב.

ב. הַמְכַבֶּה כָּל שֶׁהוּא, חַיָּב. אֶחָד הַמְכַבֶּה אֶת הַגֵּר, וְאֶחָד הַמְכַבֶּה אֶת הַגַּחֶלֶת שֶׁל עֵץ. אֲבָל הַמְכַבֶּה גַּחֶלֶת שֶׁל מַתֶּכֶת, פָּטוּר; וְאִם נִתְכַּוֵּן לְצָרֵף - חַיָּב, שֶׁכֵּן לוֹטְשֵׁי הַבַּרְזֶל עוֹשִׂים, מְחַמִּין אֶת הַבַּרְזֶל עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה גַּחֶלֶת, וּמְכַבִּין אוֹתוֹ בַּמַּיִם כְּדֵי לְחַסְּמוֹ; וְזֶה הוּא לְצָרֵף, שֶׁהֶעוֹשֶׂה אוֹתוֹ חַיָּב, וְהוּא תּוֹלֶדֶת הַמְכַבֶּה. וּמֵתָּר לְכַבּוֹת גַּחֶלֶת שֶׁל מַתֶּכֶת בְּרְשׁוּת הָרַבִּים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּקוּ בָּהּ רַבִּים. הַנּוֹתֵן שֶׁמֶן לְתוֹךְ הַגֵּר הַדָּלוּק, חַיָּב מִשּׁוּם מַבְעִיר; וְהַמִּסְתַּפֵּק [נוטל] מִן הַשֶּׁמֶן שֶׁבַּגֵּר, חַיָּב מִשּׁוּם מְכַבֶּה.

ג. דְּלֵקָה שֶׁנָּפְלָה בְּשַׁבָּת - הַמְכַבֶּה אוֹתָהּ מִפְּנֵי אִבּוּד הַמָּמוֹן, חַיָּב; שֶׁאֵין אִבּוּד הַמָּמוֹן דּוֹחֶה שַׁבָּת, אֶלָּא אִבּוּד נְפָשׁוֹת. לְפִיכָךְ, יֵצְאוּ בְּנֵי אָדָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יָמוּתוּ, וְיַנִּיחוּ הָאֵשׁ תְּלַהֵט, וַאֲפִלּוּ שׁוֹרֶפֶת כָּל הַמְּדִינָה כֻּלָּהּ.

ד. וּמֵתָּר לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה בְּכָל הַכֵּלִים, בֵּין מְלֵאִים בֵּין רֵיקָנִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא תַעֲבֹר הַדְּלֵקָה. אֲפִלּוּ כְּלֵי חֶרֶשׂ חֲדָשִׁים מְלֵאִים מַיִם - עוֹשִׂין מֵהֶן מְחִיצָה, אַף עַל פִּי שֶׁוַּדַּאי מִתְבַּקְּעִין וּמְכַבִּין; שֶׁגְּרַם כִּבּוּי, מֻתָּר. וְכוֹפִין קְעָרָה עַל גַּבֵּי הַגֵּר, בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תֶּאֱחֹז בַּקּוֹרָה.

ה. תֵּבָה שִׂדָּה [תיבה קטנה] וּמִגְדָּל [ארון] שֶׁאָחַז בָּהֶן הָאוּר - מֵבִיא עוֹר גְּדִי וְכַיּוֹצֵא בּוֹ מִדְּבָרִים שֶׁאֵין הָאוּר מְלַהֶטֶת אוֹתָן, וּפוֹרְשׁוֹ עַל הַקָּצֶה שֶׁעֲדַיִן לֹא נִשְׂרַף, כְּדֵי שֶׁלֹּא תַּעֲבֹר לוֹ הָאֵשׁ.

ו. טַלִּית שֶׁאָחַז בָּהּ הָאוּר, פּוֹשְׁטָהּ וּמִתְכַּסֶּה בָּהּ; וְאִם כָּבְתָה, כָּבְתָה. וְכֵן סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁאָחַז בּוֹ הָאוּר, פּוֹשְׁטוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ; וְאִם כָּבָה, כָּבָה. וְנוֹתֵן מַיִם מִן הַצַּד שֶׁעֲדַיִן לֹא נִתְלַיֶּת בּוֹ הָאוּר; וְאִם כָּבְתָה, כָּבְתָה. שָׁכַח נֵר דָּלוּק עַל גַּבֵּי הַטַּבְלָה, נוֹעֵר אֶת הַטַּבְלָה וְהוּא נוֹפֵל; וְאִם כָּבָה, כָּבָה; אֲבָל אִם הִנִּיחוֹ מִבָּעֶרֶב - אַף עַל פִּי שֶׁכָּבָה, אָסוּר לְטַלְטְלוֹ.

ז. נָכְרִי שֶׁבָּא לְכַבּוֹת - אֵין אוֹמְרִים לוֹ 'כַּבֵּה' וְ'אַל תְּכַבֶּה', מִפְּנֵי שֶׁאֵין שְׁבִיתָתוֹ עָלֵינוּ. אֲבָל קָטָן שֶׁבָּא לְכַבּוֹת, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ - וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה עוֹשֶׂה עַל דַּעַת אָבִיו [מבין שהכיבוי להנאת אביו]; אֲבָל מִדַּעַת עַצְמוֹ, אֵין בֵּית דִּין מְצַוִּין עָלָיו לְהַפְרִישׁוֹ. וּבִדְלֵקָה הִתִּירוּ לוֹמַר: 'כָּל הַמְכַבֶּה אֵינוֹ מַפְסִיד'.

ח. הַהוֹצָאָה מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת, מְלָאכָה מְאֻבּוֹת הַמְּלָאכוֹת הִיא. וְאַף עַל פִּי שֶׁדָּבָר זֶה, עִם כָּל גּוּפֵי תּוֹרָה, מִפִּי מֹשֶׁה מִסִּינַי נֶאֱמְרוּ - הֲרֵי הוּא אוֹמֵר בַּתּוֹרָה: "אִישׁ וְאִשָּׁה אַל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ, וַיִּכָּלֵא הָעָם מֵהָבִיא"; הָא לָמַדְתָּ, שֶׁהַהֲבָאָה - 'מְלָאכָה' קוֹרֵא אוֹתָהּ. וְכֵן לָמְדוּ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה, שֶׁהַמַּעֲבִיר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מִתְּחִלַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע - הֲרֵי הוּא כְּמוֹצִיא מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת, וְחַיָּב.

ט. אֵין הַמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת חַיָּב, עַד שֶׁיּוֹצִיא כְּשִׁעוּר הַמּוֹעִיל, מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הַיָּחִיד; וַיַּעֲקֹר מֵרְשׁוּת זוֹ, וְיַנִּיחַ בִּרְשׁוּת שְׁנִיָּה. אֲבָל אִם עָקַר וְלֹא הִנִּיחַ, אוֹ הִנִּיחַ וְלֹא עָקַר, אוֹ שֶׁהוֹצִיא פָּחוֹת מִכְּשִׁעוּר - פָּטוּר. וְכֵן הַמַּעֲבִיר מִתְּחִלַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיַּעֲקֹר כְּשִׁעוּר מִצַּד זֶה, וְיַנִּיחוֹ בְּצַד אַחֵרֶת.

י. הַזּוֹרֵק מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת, אוֹ הַמּוֹשִׁיט - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מוֹצִיא, וְחַיָּב. וְכֵן הַזּוֹרֵק אוֹ הַמּוֹשִׁיט מִתְּחִלַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת מוֹצִיא, וְחַיָּב. וְהַזּוֹרֵק כְּלְאַחַר יָד [שלא כדרך], פָּטוּר.

יא. הַמּוֹצִיא מִקְצָת הַחֵפֶץ מֵרְשׁוּת מִשְּׁתֵּי רְשֻׁיּוֹת אֵלּוּ [רה"י או רה"ר] לִרְשׁוּת שְׁנִיָּה - פָּטוּר, עַד שֶׁיּוֹצִיא אֶת כָּל הַחֵפֶץ כֻּלּוֹ, מֵרְשׁוּת זוֹ לִרְשׁוּת זוֹ. קֻפָּה שֶׁהִיא מְלֵאָה חֲפָצִים, אֲפִלּוּ מְלֵאָה [גרעיני] חַרְדָּל, וְהוֹצִיא רֻבָּהּ מֵרְשׁוּת זוֹ לִרְשׁוּת זוֹ - פָּטוּר, עַד שֶׁיּוֹצִיא אֶת כָּל הַקֻּפָּה. וְכֵן כָּל הַדּוֹמֶה לָזֶה. שֶׁהַכְּלִי מֵשִׂים [- מחשיב] כָּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּחֵפֶץ אֶחָד.

יב. הַמּוֹצִיא בֵּין בִּימִינוֹ, בֵּין בִּשְׂמֹאלוֹ, בֵּין בְּתוֹךְ חֵיקוֹ, אוֹ שֶׁיָּצָא בְּמָעוֹת צְרוּרִין לוֹ בִּסְדִינוֹ - חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיא כְּדֶרֶךְ הַמּוֹצִיאִין. וְכֵן הַמּוֹצִיא עַל כְּתֵפוֹ - חַיָּב, אַף עַל פִּי שֶׁהַמַּשֹּׂאוֹי לְמַעְלָה מֵעַשָּׂרָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים; שֶׁכֵּן הָיָה מַשָּׂא בְּנֵי קְהָת בַּמִּשְׁכָּן לְמַעְלָה מֵעַשָּׂרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ"; וְכָל הַמְּלָאכוֹת, מִמִּשְׁכָּן לוֹמְדִין אוֹתָן.

יג. אֲבָל הַמּוֹצִיא לְאַחַר יָדוֹ [שלא כדרך], בְּפִיו, וּבְמַרְפְּקוֹ, בְּאָזְנוֹ, וּבִשְׂעָרוֹ, וּבְכִיס שֶׁתָּפוּר בְּבִגְדוֹ וּפִי הַכִּיס לְמַטָּה, בֵּין בֶּגֶד וּבֶגֶד, בְּפִי בִּגְדוֹ, בְּמִנְעָלוֹ, וּבְסַנְדָּלוֹ - פָּטוּר, שֶׁלֹּא הוֹצִיא כְּדֶרֶךְ הַמּוֹצִיאִין.

יד. הַמּוֹצִיא מַשֹּׂאוֹי עַל רֹאשׁוֹ - אִם הָיָה מַשֹּׂאוֹי כָּבֵד, כְּגוֹן שַׂק מָלֵא אוֹ תֵּבָה וּמִגְדָּל [ארון] וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, שֶׁהוּא מֻשָּׂם עַל רֹאשׁוֹ וְתוֹפֵשׂ בְּיָדוֹ - חַיָּב; שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַמּוֹצִיאִין, וְנִמְצָא כְּמוֹצִיא עַל כְּתֵפוֹ אוֹ בְּיָדוֹ. אֲבָל אִם לָקַח חֵפֶץ קַל, כְּגוֹן שֶׁהִנִּיחַ בֶּגֶד אוֹ סַכִּין אוֹ סֵפֶר עַל רֹאשׁוֹ, וְהוֹצִיאוֹ, וְהוּא אֵינוֹ אוֹחֵז בְּיָדָיו - הֲרֵי זֶה פָּטוּר; שֶׁלֹּא הוֹצִיא כְּדֶרֶךְ הַמּוֹצִיאִין, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ רֹב הָעוֹלָם לְהוֹצִיא הַחֲפָצִין מֻנָּחִין עַל רֹאשֵׁיהֶן. הַמַּעֲבִיר חֵפֶץ מִתְּחִלַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - אַף עַל פִּי שֶׁהֶעֱבִירוֹ לְמַעְלָה מֵרֹאשׁוֹ, חַיָּב.

טו. מֻתָּר לְאָדָם לְטַלְטֵל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּצִדָּן; וְיֵשׁ לוֹ לְטַלְטֵל בְּכָל הַמְּרֻבָּע הַזֶּה. וּבָאַמָּה שֶׁלּוֹ מוֹדְדִין לוֹ; וְאִם הָיָה נַנָּס בְּאֻבְרָיו, נוֹתְנִין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּבֵינוֹנִית שֶׁל כָּל אָדָם. וּמִפִּי הַקַּבָּלָה [ממשה רבינו] אָמְרוּ, שֶׁזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה "שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו" - שֶׁלֹּא יְטַלְטֵל חוּץ לִמְרֻבָּע זֶה; אֲבָל בִּמְרֻבָּע זֶה, שֶׁהוּא כְּמִדַּת אֹרֶךְ הָאָדָם כְּשֶׁיִּפְשֹׁט יָדָיו וְרַגְלָיו - בּוֹ בִּלְבַד יֵשׁ לוֹ לְטַלְטֵל.

טז. הָיוּ שְׁנַיִם, מִקְצָת אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל זֶה לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל זֶה - מְבִיאִין וְאוֹכְלִין בָּאֶמְצַע, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא זֶה מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ; וְאִם הָיוּ שְׁלֹשָׁה, וְהָאֶמְצָעִי מֻבְלָע בֵּינְתַּיִם [- ד' אמותיו הם בין ח' האמות

שלהם] - הוא מֵתָר [לאכול] עִמָּהֶם וְהֵם מֻתָּרִין עִמּוֹ, וּשְׁנַיִם הַחִיצוֹנִים אֲסוּרִים זֶה עִם זֶה.

יז. לְפִיכָךְ, מֵתָר לְאָדָם לַעֲקֹר חֵפֶץ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים, וְלִתְּנוֹ לַחֲבֵרוֹ שֶׁעִמּוֹ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת; וְכֵן חֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ הָאַחֵר שֶׁבְּצִדּוֹ, אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה; וְאַף עַל פִּי שֶׁהַחֵפֶץ הוֹלֵךְ כַּמָּה מִילִין בְּשַׁבָּת - מֵתָר, מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם לֹא טִלְטֵל אֶלָּא בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלּוֹ.

יח. הוֹאִיל וְיֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְטַלְטֵל בְּכָל הַמְּרֻבָּע שֶׁהוּא אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, נִמְצָא מְטַלְטֵל בְּאֹרֶךְ אֲלַכְסוֹנוֹ שֶׁל מְרֻבָּע זֶה, חָמֵשׁ אַמּוֹת וּשְׁלֹשָׁה חֲמִשֵּׁי אַמָּה. לְפִיכָךְ, אֵין הַמַּעֲבִיר אוֹ הַזּוֹרֵק בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חַיָּב, עַד שֶׁיַּעֲבִיר חוּץ לְחָמֵשׁ אַמּוֹת וּשְׁלֹשָׁה חֲמִשֵּׁי אַמָּה. וְכָל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ 'מִתְּחִלַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע', אוֹ 'הַמַּעֲבִיר אַרְבַּע אַמּוֹת חַיָּב' - הוּא מִתְּחִלַּת הָאֲלַכְסוֹן שֶׁל אַרְבַּע אַמּוֹת, עַד סוֹפוֹ; וְאִם הֶעֱבִיר פָּחוֹת מִזֶּה, פָּטוּר.

יט. נִמְצָא כָּאן שָׁלֹשׁ מִדּוֹת. כֵּיצַד? הָעוֹקֵר חֵפֶץ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים מִמָּקוֹם זֶה, וְהִנִּיחוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - אִם הָיָה בֵּין שְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת עַד אַרְבַּע אַמּוֹת, הֲרֵי זֶה מֻתָּר; הָיָה בֵּינֵיהֶן יֶתֶר מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וַעֲדַיִן הֵן בְּתוֹךְ חָמֵשׁ אַמּוֹת וּשְׁלֹשָׁה חֲמִשֵּׁי אַמָּה, פָּטוּר; הָיָה בֵּינֵיהֶן חָמֵשׁ אַמּוֹת וּשְׁלֹשָׁה חֲמִשֵּׁי אַמָּה בְּשָׁוֶה - הֲרֵי זֶה חַיָּב, שֶׁהֲרֵי הֶעֱבִיר הַחֵפֶץ חוּץ לַאֲלַכְסוֹנוֹ שֶׁל מְרֻבָּע.

פֶּרֶק יג

א. אֵין הַמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת אוֹ הַמַּעֲבִיר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת חַיָּב, עַד שֶׁיַּעֲקֹר מֵעַל גַּבֵּי מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים אוֹ יָתֵר, וְנִיחַ עַל גַּבֵּי מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה.

ב. יָדוֹ שֶׁל אָדָם, חֲשׁוּבָה לוֹ כְּאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה; לְפִיכָךְ, אִם עָקַר הַחֵפֶץ מִיַּד אָדָם הָעוֹמֵד בִּרְשׁוּת זוֹ, וְהִנִּיחוֹ בְּיַד אָדָם אַחֵר הָעוֹמֵד בִּרְשׁוּת שְׁנִיָּה - חַיָּב. וְכֵן אִם הָיָה עוֹמֵד בְּאַחַת מִשְּׁתֵּי רְשֻׁיּוֹת אֵלּוּ, וּפִשֵּׁט יָדוֹ לִרְשׁוּת שְׁנִיָּה וְעָקַר הַחֵפֶץ מִמְּנָהּ, אוֹ מִיַּד אָדָם הָעוֹמֵד בָּהּ, וְהֶחְזִיר יָדוֹ אֵלָיו - חַיָּב; וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִנִּיחַ הַחֵפֶץ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא עוֹמֵד בּוֹ, הוֹאִיל וְהוּא בְּיָדוֹ, הֲרֵי הוּא כְּמֻנָּח בָּאָרֶץ.

ג. הָיָה אוֹכֵל וְיָצָא מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת, וְחָשַׁב לְהוֹצִיא הָאֹכֶל שֶׁבְּפִיו מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת - חַיָּב; מִפְּנֵי שֶׁמַּחֲשַׁבְתּוֹ מְשִׁימָה פִּיו [מחשיבה את -] מָקוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הוֹצִיא כְּדֶרֶךְ הַמּוֹצִיאִין. וְכֵן מִי שֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּאַחַת מִשְּׁתֵּי רְשֻׁיּוֹת אֵלּוּ, וְהִשְׁתִּין מַיִם אוֹ רָקַק [ירק] בִּרְשׁוּת שְׁנִיָּה - חַיָּב; שֶׁהֲרֵי עָקַר מֵרְשׁוּת, וְהִנִּיחַ בִּרְשׁוּת שְׁנִיָּה, וּמַחֲשַׁבְתּוֹ עוֹשָׂה אוֹתוֹ כְּאִלּוּ עָקַר מֵעַל גַּבֵּי מָקוֹם. הָיָה עוֹמֵד בִּרְשׁוּת זוֹ, וּפִי אַמָּה בִּרְשׁוּת שְׁנִיָּה, וְהִשְׁתִּין בָּהּ - פָּטוּר.

ד. הָיָה עוֹמֵד בְּאַחַת מִשְּׁתֵּי רְשֻׁיּוֹת, וּפִשֵּׁט יָדוֹ לִרְשׁוּת שְׁנִיָּה, וְנָטַל מִשָּׁם מַיִם מֵעַל גַּבֵּי גֻּמָּה מְלֵאָה מַיִם, וְהוֹצִיאָן - חַיָּב; שֶׁהַמַּיִם כֻּלָּן, כְּאִלּוּ הֵן מֻנָּחִין עַל הָאָרֶץ. אֲבָל אִם הָיָה כְּלִי צָף עַל גַּבֵּי הַמַּיִם, וּפֵרוֹת עַל גַּבֵּי הַכְּלִי, וּפִשֵּׁט יָדוֹ וְלָקַח מִן הַפֵּרוֹת, וְהוֹצִיא - פָּטוּר; שֶׁהֲרֵי לֹא נָחוּ הַפֵּרוֹת עַל גַּבֵּי הָאָרֶץ, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא עָקַר מֵעַל גַּבֵּי מָקוֹם אַרְבָּעָה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר, אִם הָיוּ הַפֵּרוֹת צָפִין עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְהוֹצִיאָן - שֶׁהוּא פָּטוּר. וְכֵן אִם הָיָה שֶׁמֶן צָף עַל גַּבֵּי הַמַּיִם, וְקָלַט מִן הַשֶּׁמֶן, וְהוֹצִיאוֹ - פָּטוּר.

ה. כְּבָר אָמַרְנוּ, שֶׁאֵין הַמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת חַיָּב, עַד שֶׁיַּעֲקֹר וַיַּנִּיחַ; אֲבָל אִם עָקַר וְלֹא הִנִּיחַ, אוֹ הִנִּיחַ וְלֹא עָקַר - פָּטוּר. לְפִיכָךְ, מִי שֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּאַחַת מִשְּׁתֵּי רְשֻׁיּוֹת, וּפִשֵּׁט יָדוֹ לִרְשׁוּת שְׁנִיָּה וְחִפֵּץ בְּיָדוֹ, וּנְטָלוֹ אֶחָד מִמֶּנּוּ; אוֹ שֶׁנְּתָנוֹ אֶחָד לְיָדוֹ חֵפֶץ, וְהֶחְזִיר יָדָיו אֵלָיו [כלפי עצמו] - שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים; מִפְּנֵי שֶׁזֶּה עָקַר, וְזֶה הִנִּיחַ.

ו. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיְתָה יָדוֹ לְמַעְלָה מִשְּׁלֹשָׁה; אֲבָל אִם הָיְתָה יָדוֹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה סָמוּךְ לָאָרֶץ - הֲרֵי זֶה כְּמִי שֶׁהִנִּיחַ בָּאָרֶץ, וְחַיָּב.

ז. הָיָה עוֹמֵד בְּאַחַת מִשְּׁתֵּי רְשֻׁיּוֹת אֵלּוּ, וּפִשֵּׁט חֲבֵרוֹ יָדוֹ מֵרְשׁוּת שְׁנִיָּה, וְנָטַל חֵפֶץ מִיַּד זֶה הָעוֹמֵד בִּרְשׁוּת זוֹ, וְהִכְנִיסוֹ אֶצְלוֹ; אוֹ שֶׁהוֹצִיא חֵפֶץ מֵאֶצְלוֹ, וְהִנִּיחוֹ בְּיַד זֶה הָעוֹמֵד - זֶה הָעוֹמֵד לֹא עָשָׂה כְּלוּם, שֶׁהֲרֵי חֲבֵרוֹ נָתַן בְּיָדוֹ, אוֹ נָטַל מִיָּדוֹ; וַחֲבֵרוֹ חַיָּב - שֶׁהֲרֵי עָקַר וְהִנִּיחַ.

ח. הָיָה עוֹמֵד בְּאַחַת מִשְּׁתֵּי רְשֻׁיּוֹת אֵלּוּ, וְנָתַן חֲבֵרוֹ חֵפֶץ בְּיָדוֹ אוֹ עַל גַּבָּיו, וְיָצָא בְּאוֹתוֹ הַחֵפֶץ לִרְשׁוּת שְׁנִיָּה, וְעָמַד שָׁם - חַיָּב; מִפְּנֵי שֶׁעֲקִירַת גּוּפוֹ בְּחֵפֶץ שֶׁעָלָיו, כַּעֲקִירַת הַחֵפֶץ מֵאוֹתָהּ רְשׁוּת; וַעֲמִידָתוֹ בְּאוֹתוֹ הַחֵפֶץ, כְּהַנָּחַת הַחֵפֶץ בַּקַּרְקַע שֶׁעָמַד בָּהּ. לְפִיכָךְ, אִם יָצָא בַּחֵפֶץ שֶׁבְּיָדוֹ, אוֹ עַל גַּבָּיו, וְלֹא עָמַד בִּרְשׁוּת שְׁנִיָּה, אֶלָּא חָזַר וְנִכְנַס וְהוּא בְּיָדוֹ - אֲפִלּוּ יָצָא וְנִכְנַס כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, עַד שֶׁיֵּצָא הַיּוֹם - פָּטוּר; לְפִי שֶׁעָקַר וְלֹא הִנִּיחַ. וַאֲפִלּוּ עָמַד לְתַקֵּן הַמַּשֹּׂאוֹי עָלָיו, עֲדַיִן פָּטוּר הוּא - עַד שֶׁיַּעֲמֹד לָנוּחַ.

ט. וְכֵן מִי שֶׁהָיְתָה חֲבִילָתוֹ עַל כְּתֵפוֹ - רָץ בָּהּ אֲפִלּוּ כָּל הַיּוֹם, וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיַּעֲמֹד; וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה רָץ בָּהּ; אֲבָל אִם הָלַךְ מְעַט מְעַט - הֲרֵי זֶה כְּעוֹקֵר וּמַנִּיחַ, וְאָסוּר. לְפִיכָךְ, מִי שֶׁקָּדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם, וַחֲבִילָתוֹ עַל כְּתֵפוֹ - רָץ בָּהּ עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְבֵיתוֹ, וְזוֹרְקָהּ שָׁם כְּלַאֲחַר יָד.

י. עָקַר חֵפֶץ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים, וְהָלַךְ בּוֹ פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעָמַד, וְחָזַר וְהָלַךְ פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעָמַד - אֲפִלּוּ כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ - מֻתָּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁעָמַד לָנוּחַ; אֲבָל אִם עָמַד לְתַקֵּן מַשָּׂאוֹ, הֲרֵי זֶה כִּמְהַלֵּךְ, וּכְשֶׁיַּעֲמֹד חוּץ לְאַרְבַּע הָאַמּוֹת, חַיָּב; וְהוּא שֶׁיַּעֲמֹד חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת לָנוּחַ, אֲבָל אִם יַעֲמֹד לְתַקֵּן מַשָּׂאוֹ, עֲדַיִן הוּא כִּמְהַלֵּךְ, וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיַּעֲמֹד לָנוּחַ חוּץ לְאַרְבַּע הָאַמּוֹת.

יא. הָיָה קָנֶה אוֹ רֹמַח וְכֵיוֹצֵא בּוֹ מֻנָּח עַל הָאָרֶץ, וְהִגְבִּיהַּ הַקָּצֶה הָאֶחָד, וְהָיָה הַקָּצֶה הַשֵּׁנִי מֻנָּח בָּאָרֶץ, וְהִשְׁלִיכוֹ לְפָנָיו, וְחָזַר וְהִגְבִּיהַּ הַקָּצֶה שֶׁהָיָה מֻנָּח וְהִשְׁלִיכוֹ לְפָנָיו עַל דֶּרֶךְ זוֹ, עַד שֶׁהֶעֱבִיר הַחֵפֶץ כַּמָּה מִילִין - פָּטוּר; לְפִי שֶׁלֹּא עָקַר הַחֵפֶץ כֻּלּוֹ מֵעַל גַּבֵּי הָאָרֶץ. וְאִם מָשַׁךְ הַחֵפֶץ וּגְרָרוֹ עַל הָאָרֶץ מִתְּחִלַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע - חַיָּב; שֶׁהַמְגַלְגֵּל, עוֹקֵר הוּא.

יב. עָקַר חֵפֶץ מִזְּוִית זוֹ לְהַנִּיחוֹ בִּזְוִית אַחֶרֶת [באותו בית], שֶׁנִּמְצֵאת זוֹ הָעֲקִירָה עֲקִירָה הַמַּתֶּרֶת, וְנִמְלַךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהוֹצִיאוֹ לִרְשׁוּת שְׁנִיָּה - פָּטוּר; מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיְתָה עֲקִירָה רְאשׁוֹנָה לְכָךְ, וְנִמְצֵאת כָּאן הַנָּחָה בְּלֹא עֲקִירָה. וְכֵן הָעוֹקֵר חֵפֶץ וְהִנִּיחוֹ עַל חֲבֵרוֹ כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ, וּבְעֵת שֶׁיִּרְצֶה חֲבֵרוֹ לַעֲמֹד, נוֹטְלוֹ מֵעַל גַּבֵּי חֲבֵרוֹ - הֲרֵי זֶה פָּטוּר; שֶׁהֲרֵי יֵשׁ כָּאן עֲקִירָה בְּלֹא הַנָּחָה.

יג. הַזּוֹרֵק חֵפֶץ מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת, אוֹ מִתְּחִלַּת אַרְבַּע לְסוֹף אַרְבַּע בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְקִדֵּם שֶׁיָּנוּחַ קָלָטוֹ [תפשו] אַחֵר בְּיָדוֹ, אוֹ קָלָטוֹ כֶּלֶב, אוֹ נִשְׂרַף - פָּטוּר; מִפְּנֵי שֶׁאֵין זוֹ הַנָּחָה שֶׁנִּתְכַּוֵּן לָהּ. לְפִיכָךְ, אִם נִתְכַּוֵּן בִּשְׁעַת זְרִיקָה לְכָךְ - חַיָּב.

יד. הַזּוֹרֵק חֵפֶץ מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת, וְהָיָה קָשׁוּר בְּחֶבֶל וַאֲגָדוֹ [- תופס אותו] בְּיָדוֹ - אִם יָכוֹל לִמְשֹׁךְ הַחֵפֶץ אֶצְלוֹ, פָּטוּר; שֶׁהֲרֵי אֵין כָּאן הַנָּחָה גְּמוּרָה, וְנִמְצָא כְּמִי שֶׁעָקַר וְלֹא הִנִּיחַ.

טו. הַזּוֹרֵק, וְנָחָה בְּתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - אִם עָמַד חֲבֵרוֹ בִּמְקוֹמוֹ וְקִבְּלָהּ - הַזּוֹרֵק חַיָּב, שֶׁהֲרֵי עָקַר וְהִנִּיחַ; וְאִם נֶעֱקַר חֲבֵרוֹ מִמְּקוֹמוֹ וְקִבְּלָהּ - פָּטוּר. זָרַק, וְרָץ הַזּוֹרֵק עַצְמוֹ אַחַר הַחֵפֶץ, וְקִבְּלוֹ בְּיָדוֹ בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת, אוֹ חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת - פָּטוּר, כְּאִלּוּ נֶעֱקַר אַחֵר וְקִבְּלוֹ; שֶׁאֵין הַהַנָּחָה הַגְּמוּרָה, אֶלָּא שֶׁיָּנוּחַ הַחֵפֶץ בַּמָּקוֹם שֶׁהָיָה לוֹ לָנוּחַ בִּשְׁעַת עֲקִירָה.

טז. הַזּוֹרֵק מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, וּרְשׁוּת הָרַבִּים בָּאֶמְצַע - אַף עַל פִּי שֶׁעָבַר הַחֵפֶץ בַּאֲוִיר רְשׁוּת הָרַבִּים, פָּטוּר; וְהוּא, שֶׁיַּעֲבֹר לְמַעְלָה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים; אֲבָל אִם עָבַר בְּפָחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה סָמוּךְ לָאָרֶץ, וְנָח עַל גַּבֵּי מַשֶּׁהוּ - אַף עַל פִּי שֶׁנֶּעֱקַר אוֹ נִתְגַּלְגֵּל, וְיָצָא הַחֵפֶץ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד הָאַחֶרֶת - הֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁנִּשְׁאַר עוֹמֵד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּלְפִיכָךְ חַיָּב. וְכֵן הַזּוֹרֵק מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וּרְשׁוּת הַיָּחִיד בָּאֶמְצַע - פָּטוּר; וְאִם עָבַר הַחֵפֶץ בְּפָחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה סָמוּךְ לָאָרֶץ, וְנָח עַל גַּבֵּי מַשֶּׁהוּ - אַף עַל פִּי שֶׁחָזַר וְנִתְגַּלְגֵּל, וְיָצָא לִרְשׁוּת הָרַבִּים הַשְּׁנִיָּה - הֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁנִּשְׁאַר עוֹמֵד בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, וּלְפִיכָךְ חַיָּב.

יז. הַמַּעֲבִיר אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים זוֹ עִם רְשׁוּת הָרַבִּים הַשְּׁנִיָּה - חַיָּב; מִפְּנֵי שֶׁאַרְבַּע אַמּוֹת בִּשְׁתֵּי רְשֻׁיּוֹת הָרַבִּים מִצְטָרְפִים, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נָח הַחֵפֶץ בִּרְשׁוּת שֶׁבֵּינֵיהֶן.

יח. הַמּוֹשִׁיט מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, וּרְשׁוּת הָרַבִּים בָּאֶמְצַע - חַיָּב, וַאֲפִלּוּ הוֹשִׁיט לְמַעְלָה מֵאֲוִיר רְשׁוּת הָרַבִּים [למעלה י׳ טפחים]; שֶׁכֵּן הָיְתָה עֲבוֹדַת הַלְּוִיִּים בַּמִּשְׁכָּן - מוֹשִׁיטִין אֶת הַקְּרָשִׁים מֵעֲגָלָה לַעֲגָלָה, וּרְשׁוּת הָרַבִּים בֵּין שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת, וְכָל עֲגָלָה וַעֲגָלָה רְשׁוּת הַיָּחִיד הִיא.

יט. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיוּ שְׁתֵּי רְשֻׁיּוֹת הַיָּחִיד בְּאֹרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים, כְּמוֹ שֶׁהָעֲגָלוֹת מְהַלְּכוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, זוֹ אַחַר זוֹ; אֲבָל אִם הָיוּ שְׁתֵּי הָרְשֻׁיּוֹת בִּשְׁנֵי צִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים - אַף הַמּוֹשִׁיט מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד זוֹ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד שֶׁכְּנֶגְדָּהּ, פָּטוּר.

כ. שָׁכַח וּפָשַׁט יָדוֹ וְהִיא מְלֵאָה פֵּרוֹת, וְהוֹצִיאָהּ מֵחָצֵר זוֹ לְהַכְנִיסָהּ לְחָצֵר שֶׁבְּצִדָּהּ, וְנִזְכַּר קֹדֶם שֶׁיַּכְנִיס, וַהֲרֵי יָדוֹ תְּלוּיָה בַּאֲוִיר רְשׁוּת הָרַבִּים - מֵתֶר לְהַחְזִירָהּ אֵלָיו לַחֲצֵרוֹ; אֲבָל לְהַכְנִיסָהּ לְאוֹתָהּ חָצֵר שְׁנִיָּה, אָסוּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁחָשַׁב בִּשְׁעַת שְׁגָגָה. וְאִם הוֹצִיא יָדוֹ בְּמֵזִיד, הֲרֵי זֶה אָסוּר לְהַחְזִירָהּ אֶצְלוֹ; אֶלָּא קָנְסוּ אוֹתוֹ, שֶׁתְּהֵא יָדוֹ תְּלוּיָה עַד שֶׁתֶּחְשַׁךְ.

כא. הַמִּתְכַּוֵּן לִזְרֹק שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנָח הַחֵפֶץ בְּסוֹף אַרְבַּע - חַיָּב; שֶׁהֲרֵי נַעֲשָׂה שִׁעוּר הַמְּלָאכָה, וְנַעֲשָׂת מַחֲשַׁבְתּוֹ - שֶׁהַדָּבָר יָדוּעַ, שֶׁאֵין זֶה הַחֵפֶץ מַגִּיעַ לְסוֹף שְׁמוֹנֶה, עַד שֶׁיַּעֲבֹר עַל כָּל מָקוֹם וּמָקוֹם מִכָּל הַשְּׁמוֹנֶה. אֲבָל אִם נִתְכַּוֵּן לִזְרֹק אַרְבַּע, וְנָח הַחֵפֶץ בְּסוֹף שְׁמוֹנֶה - פָּטוּר; לְפִי שֶׁנָּח בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא חָשַׁב שֶׁתַּעֲבֹר בּוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁתָּנוּחַ; לְפִיכָךְ, אִם חָשַׁב בְּעֵת זְרִיקָה, שֶׁיָּנוּחַ הַחֵפֶץ בְּכָל מָקוֹם שֶׁיִּרְצֶה - חַיָּב.

כב. זָרַק לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, וְנִתְגַּלְגֵּל חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת - פָּטוּר. זָרַק חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת, וְנִתְגַּלְגֵּל [על ידי הרוח, בחזרה -] לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת - אִם נָח עַל גַּבֵּי מַשֶּׁהוּ חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת וְאַחַר כָּךְ נִתְגַּלְגֵּל וְנִכְנַס, חַיָּב; וְאִם לֹא נָח כְּלָל, הֲרֵי זֶה פָּטוּר.

פֶּרֶק יד

א. אֵיזוֹ הִיא רְשׁוּת הָרַבִּים? מִדְּבָרוֹת וִיעָרִים וְשָׂדוֹת, וּדְרָכִים הַמְפֻלָּשִׁין לְהֶן [פתוחים לרה"ר משני עבריהם]; וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיֶה רֹחַב הַדֶּרֶךְ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, וְלֹא תִּהְיֶה עָלָיו תִּקְרָה. וְאֵי זוֹ הִיא רְשׁוּת הַיָּחִיד? תֵּל שֶׁגָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְרָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים אוֹ יָתֵר עַל כֵּן; וְכֵן חָרִיץ שֶׁהוּא עָמֹק עֲשָׂרָה, וְרָחָב אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה אוֹ יָתֵר עַל כֵּן. וְכֵן מָקוֹם שֶׁהוּא מֻקָּף אַרְבַּע מְחִיצוֹת, גָּבְהָן עֲשָׂרָה, וּבֵינֵיהֶן אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה אוֹ יָתֵר עַל כֵּן, אֲפִלּוּ יֵשׁ בָּהּ כַּמָּה מִילִין, אִם הֵקַף לְדִירָה, כְּגוֹן מְדִינָה הַמֻּקֶּפֶת חוֹמָה שֶׁדַּלְתוֹתֶיהָ נִנְעָלוֹת בַּלַּיְלָה; וּמְבוֹאוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶן שְׁלֹשָׁה כְּתָלִים וּלְחִי [קרש] בְּרוּחַ רְבִיעִית; וְכֵן חָצֵר וְדִיר [מקום מגודר לצאן] וְסָהַר [שטח מגודר] שֶׁהֵקִּפוּ לְדִירָה - כֻּלָּן רְשׁוּת הַיָּחִיד הֵן גְּמוּרָה הֵן.

ב. אֲפִלּוּ כֵּלִים, כְּגוֹן סִפִינָה אוֹ מִגְדָּל [ארון] שֶׁל עֵץ וְכַיּוֹצֵא בָהֶן - אִם יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה בְּגֹבַהּ עֲשָׂרָה, אוֹ יָתֵר עַל זֶה - הֲרֵי הֵן רְשׁוּת הַיָּחִיד גְּמוּרָה.

ג. עֲבִי הַכְּתָלִים שֶׁל רְשׁוּת הַיָּחִיד, כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד [מק"ו:]; לַאֲחֵרִים [- המוקפים ממנו] עוֹשֶׂה מְחִיצָה, לְעַצְמוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן?! אֲוִיר רְשׁוּת הַיָּחִיד, כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד; וּרְשׁוּת הַיָּחִיד, אֲוִירָהּ כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד עַד לְרָקִיעַ. אֲבָל אֲוִיר רְשׁוּת הָרַבִּים - אֵינוֹ כִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אֶלָּא עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים; וּלְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה בַּאֲוִיר רְשׁוּת הָרַבִּים, מְקוֹם פְּטוֹר הוּא.

ד. אַרְבַּע רְשֻׁיּוֹת לְשַׁבָּת: רְשׁוּת הַיָּחִיד, וּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְכַרְמְלִית [- מקום שאינו רה"י ואינו רה"ר], וּמְקוֹם פְּטוֹר. אֵיזוֹ הִיא כַּרְמְלִית? תֵּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה אוֹ יָתֵר עַל כֵּן, וְגָבְהוֹ מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד עֲשָׂרָה; שֶׁהַכַּרְמְלִית אֵינָהּ

תוֹפֶשֶׁת אֶלָּא עַד עֲשָׂרָה, וְאֵין רָחְבָּהּ פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה; וְכֵן חָרִיץ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה אוֹ יָתֵר עַל כֵּן, וְעָמֹק מִשְּׁלֹשָׁה עַד עֲשָׂרָה; וְכֵן מָקוֹם שֶׁהַקַּף בְּאַרְבַּע מְחִיצוֹת, גָּבְהָן מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד עֲשָׂרָה, וּבֵינֵיהֶן אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה אוֹ יָתֵר עַל כֵּן; וְכֵן קֶרֶן זָוִית [פינה] הַסְּמוּכָה לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁמַּקַּף שָׁלֹשׁ מְחִיצוֹת, וְהָרוּחַ הָרְבִיעִית רְשׁוּת הָרַבִּים, כְּגוֹן מָבוֹי שֶׁאֵין לוֹ לְחִי [קרש בצד הפתח] אוֹ קוֹרָה [למעלה מקצה לקצה] בְּרוּחַ רְבִיעִית; וְכֵן הַיַּמִּים, וְהַבִּקְעָה, בֵּין בִּימוֹת הַחַמָּה בֵּין בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים - כָּל אֵלּוּ כַּרְמְלִית הֵן.

ה. אֲוִיר הַכַּרְמְלִית, הֲרֵי הִיא כְּכַרְמְלִית עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים; וּלְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה בַּאֲוִיר הַכַּרְמְלִית, הֲרֵי הוּא מְקוֹם פְּטוֹר. לְפִיכָךְ, מֵעַל פְּנֵי הַמַּיִם שֶׁבַּיַּמִּים וְשֶׁבַּנְּהָרוֹת - עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים בַּאֲוִיר, הֵן כַּרְמְלִית; וּלְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה, מְקוֹם פְּטוֹר. אֲבָל כָּל הָעֹמֶק הַמָּלֵא מַיִם, הֲרֵי הוּא כְּקַרְקַע עָבָה.

ו. בּוֹר שֶׁבְּכַרְמְלִית - הֲרֵי הוּא כְּכַרְמְלִית, אֲפִלּוּ עָמֹק מֵאָה אַמָּה וְרָחָב מֵאָה אַמָּה. רְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁהָיְתָה עָלֶיהָ תִּקְרָה, אוֹ שֶׁאֵין בְּרָחְבָּהּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה - הֲרֵי הִיא כְּכַרְמְלִית. אִצְטַבָּה [ספסל] שֶׁבֵּין הָעַמּוּדִים בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, הֲרֵי הִיא כְּכַרְמְלִית; וְצִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים, כְּכַרְמְלִית. אֲבָל בֵּין הָעַמּוּדִים - הוֹאִיל וְרַבִּים דּוֹרְסִין בֵּינֵיהֶן, הֲרֵי הֵן רְשׁוּת הָרַבִּים.

ז. אֵיזֶה הוּא מְקוֹם פְּטוֹר? מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, וְגָבְהוֹ שְׁלֹשָׁה עַד לָרָקִיעַ; שֶׁכָּל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה, הֲרֵי הוּא כָּאָרֶץ. אֲפִלּוּ קוֹצִים וּבַרְקוֹנִים, אוֹ גְּלָלִים בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, גָּבְהָן שְׁלֹשָׁה, וְאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה - הֲרֵי הֵן מְקוֹם פְּטוֹר. וְכֵן חָרִיץ שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, וְעָמְקוֹ מִשְּׁלֹשָׁה עַד הַתְּהוֹם, וְכֵן מָקוֹם הַמַּקַּף שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, אֲפִלּוּ הָיָה אָרְכּוֹ אֶלֶף מִיל, וְרָחְבּוֹ אַרְבָּעָה פָּחוֹת שְׁעוֹרָה, וְגָבְהוֹ מִשְּׁלֹשָׁה וָמַעְלָה - הֲרֵי זֶה מְקוֹם פְּטוֹר. וְכֵן אֲוִיר רְשׁוּת הָרַבִּים אוֹ אֲוִיר כַּרְמְלִית, לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה - הֲרֵי הוּא מְקוֹם פְּטוֹר.

ח. מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בְּגָבְהוֹ תִּשְׁעָה טְפָחִים מְצֻמְצָמוֹת [-במדויק], לֹא פָּחוֹת וְלֹא יָתֵר, בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - הֲרֵי הוּא כִּרְשׁוּת הָרַבִּים; וְאֵין מַשְׂגִּיחִין עַל מִדַּת אָרְכּוֹ וּמִדַּת רָחְבּוֹ, בֵּין רָחָב בֵּין קָצָר; מִפְּנֵי שֶׁרַבִּים מְכַתְּפִין [נשענים] עָלָיו. אֲבָל אִם הָיָה יָתֵר עַל תִּשְׁעָה אוֹ פָּחוֹת - אִם הָיָה בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה אוֹ יָתֵר, הֲרֵי הוּא כַּרְמְלִית; וְאִם אֵין בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, הֲרֵי הוּא מְקוֹם פְּטוֹר.

ט. גַּג הַסָּמוּךְ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה טְפָחִים - הוֹאִיל וְרַבִּים מְכַתְּפִין עָלָיו, אָסוּר לְטַלְטֵל בַּגַּג, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ סֶלֶם קָבוּעַ לְהַתִּירוֹ. עַמּוּד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה - הֲרֵי זֶה רְשׁוּת הַיָּחִיד. נָעַץ בְּגָבְהוֹ יָתֵד כָּל שֶׁהוּא, אֲפִלּוּ אֵינָהּ גְּבוֹהָה שְׁלֹשָׁה - הוֹאִיל וְרָאוּי לְתָלוֹת בַּיָּתֵד וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, הֲרֵי זֶה מִמְּעַטוֹ וְנַעֲשֶׂה כַּרְמְלִית, וְאֵין מוֹדְדִין לוֹ אֶלָּא מִן הַיָּתֵד וּלְמַעְלָה. וַאֲפִלּוּ מִלְּאָהוּ כֻּלּוֹ יְתֵדוֹת, הֲרֵי זֶה נִתְמַעֵט גָּבְהוֹ, שֶׁהֲרֵי תּוֹלִין בְּאוֹתָן הַיְתֵדוֹת וּמִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶן.

י. חֹרֵי רְשׁוּת הַיָּחִיד [שבכותל], הֲרֵי הֵן כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד; אֲבָל חֹרֵי רְשׁוּת הָרַבִּים - אֵינָם כִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אֶלָּא הֲרֵי הֵן כְּפִי מִדָּתָן. כֵּיצַד? חֹר בְּצַד רְשׁוּת הָרַבִּים - אִם יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה וְגָבוֹהַּ עֲשָׂרָה, הֲרֵי זֶה רְשׁוּת הַיָּחִיד; וְאִם אֵין גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה, הֲרֵי זֶה כַּרְמְלִית. וְאִם אֵין בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, הֲרֵי זֶה מְקוֹם פְּטוֹר; וְהוּא, שֶׁגְּבוֹהַּ שְׁלֹשָׁה - שֶׁכָּל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה, הֲרֵי הוּא כָּאָרֶץ.

יא. רְשׁוּת הַיָּחִיד וּמְקוֹם פְּטוֹר, מֻתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלָּן; אֲפִלּוּ הָיָה אֹרֶךְ כָּל אַחַת מִשְּׁתֵּיהֶן כַּמָּה מִילִין, מְטַלְטֵל בְּכֻלָּהּ. אֲבָל רְשׁוּת הָרַבִּים וְהַכַּרְמְלִית - אֵין מְטַלְטְלִין בָּהֶן אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת; וְאִם הֶעֱבִיר, אוֹ הוֹשִׁיט, אוֹ זָרַק חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת - בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, חַיָּב. וּבְכַרְמְלִית - פָּטוּר; שֶׁאִסּוּר הַכַּרְמְלִית מִדִּבְרֵיהֶם [מדרבנן], מִפְּנֵי שֶׁהִיא דּוֹמָה לִרְשׁוּת הָרַבִּים, שֶׁמָּא תִּתְחַלֵּף בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. לְפִיכָךְ, אִם לֹא הָיָה צָרִיךְ לְגוּף הַהוֹצָאָה, כְּגוֹן שֶׁהֶעֱבִיר קוֹץ בְּכַרְמְלִית כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵזָקוּ בּוֹ רַבִּים - הֲרֵי זֶה מֻתָּר, וַאֲפִלּוּ הֶעֱבִירוֹ כַּמָּה אַמּוֹת; וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

יב. כְּשֵׁם שֶׁמֻּתָּר לְטַלְטֵל בְּכָל מְקוֹם פְּטוֹר - כָּךְ מֻתָּר לְהַכְנִיס מִמֶּנּוּ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד אוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר לְכַרְמְלִית; וּמוֹצִיאִין לוֹ מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד וּמֵרְשׁוּת הָרַבִּים, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִן הַכַּרְמְלִית.

יג. כְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לְטַלְטֵל בְּכָל הַכַּרְמְלִית - כָּךְ אָסוּר לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה לִרְשׁוּת הַיָּחִיד אוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ לְהַכְנִיס לְכַרְמְלִית מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד אוֹ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים; וְאִם הוֹצִיא אוֹ הִכְנִיס, פָּטוּר.

יד. הַמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, אוֹ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְכַרְמְלִית בָּאֶמְצַע - פָּטוּר; וְכֵן הַמּוֹשִׁיט אוֹ הַזּוֹרֵק מִזּוֹ לָזוֹ, וְכַרְמְלִית בָּאֶמְצַע - פָּטוּר. הַמּוֹצִיא חֵפֶץ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְכַרְמְלִית וְהִנִּיחוֹ שָׁם, וְחָזַר וַעֲקָרוֹ מִכַּרְמְלִית וְהִכְנִיסוֹ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לְכַרְמְלִית וְהִנִּיחוֹ שָׁם, וְחָזַר וַעֲקָרוֹ מִכַּרְמְלִית וְהוֹצִיאוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים - הֲרֵי זֶה פָּטוּר.

טו. הַמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְעָבַר עַל מְקוֹם פְּטוֹר בֵּינֵיהֶן בַּהֲלִיכָתוֹ - חַיָּב, שֶׁהַמְהַלֵּךְ אֵינוֹ כְּעוֹמֵד; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר, בְּזוֹרֵק שֶׁעָבַר הַחֵפֶץ בִּמְקוֹם פְּטוֹר - שֶׁאֵינוֹ חָשׁוּב כְּמִי שֶׁנָּח שָׁם. הָיָה עוֹמֵד בִּמְקוֹם פְּטוֹר, וְנָטַל חֵפֶץ מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד, אוֹ מֵאָדָם הָעוֹמֵד שָׁם, וְהִנִּיחוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ בְּיַד אָדָם הָעוֹמֵד שָׁם - פָּטוּר; וְכֵן אִם הִכְנִיס מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, וְעָמַד בִּמְקוֹם פְּטוֹר - פָּטוּר.

טז. עַמּוּד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, וְאֵין בְּעֻקָּרוֹ אַרְבָּעָה, וְאֵין בַּגֹּבַהּ הַקָּצָר שֶׁלּוֹ שְׁלֹשָׁה - הֲרֵי הוּא רְשׁוּת הַיָּחִיד; וְאִם זָרַק מֵרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנָח עַל גַּבּוֹ - חַיָּב. תֵּל הַמִּתְלַקֵּט [- מיתמר ל-] גֹּבַהּ עֲשָׂרָה טְפָחִים מִתּוֹךְ

[שבסיסו ב-] אֹרֶךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, הֲרֵי הוּא רְשׁוּת הַיָּחִיד; וְאִם זָרַק מֵרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנָח עַל גַּבּוֹ - חַיָּב.

יז. נָעַץ קָנֶה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, אֲפִלּוּ גְּבוֹהַּ מֵאָה אַמָּה, וְזָרַק מֵרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנָח עַל גַּבָּיו - חַיָּב; שֶׁרְשׁוּת הַיָּחִיד עוֹלָה עַד לָרָקִיעַ. אילָן שֶׁהוּא עוֹמֵד בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, וְנוֹפוֹ נוֹטֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְזָרַק וְנָח עַל נוֹפוֹ - פָּטוּר; שֶׁאֵין הַנּוֹף הוֹלֵךְ אַחַר הָעִקָּר.

יח. נָעַץ קָנֶה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּבְרֹאשׁוֹ טַרְסְקָל [- סל], וְזָרַק וְנָח עַל גַּבָּיו - פָּטוּר; שֶׁאֵין רְשׁוּת הָרַבִּים, אֶלָּא עַד עֲשָׂרָה. הַזּוֹרֵק אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנָח [נדבק] הַחֵפֶץ בְּכֹתֶל, כְּגוֹן שֶׁזָּרַק חֵלֶב אוֹ בָּצֵק, וְנִדְבַּק בְּכֹתֶל - אִם נִדְבַּק לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים - כְּזוֹרֵק בַּאֲוִיר, שֶׁלְּמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מְקוֹם פְּטוֹר הוּא; נִדְבַּק לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים - כְּזוֹרֵק בָּאָרֶץ, וְחַיָּב. זָרַק לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה, וְנָח בְּחֹר כָּל שֶׁהוּא - פָּטוּר.

יט. זָרַק קָנֶה אוֹ רֹמַח מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד, וְנִתְקַע בִּרְשׁוּת הָרַבִּים כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד - פָּטוּר; שֶׁהֲרֵי מִקְצָתוֹ בִּמְקוֹם פְּטוֹר. זָרַק כְּלִי מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְהָיָה אוֹתוֹ כְּלִי גָּדוֹל, וְיֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה בְּגֹבַהּ עֲשָׂרָה - פָּטוּר; מִפְּנֵי שֶׁכְּלִי זֶה רְשׁוּת הַיָּחִיד גְּמוּרָה, וְנִמְצָא כְּמוֹצִיא מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הַיָּחִיד.

כ. בּוֹר תִּשְׁעָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְעָקַר חֲלִיָּה [גוש עפר] מִקַּרְקָעִיתוֹ וְהִשְׁלִימוֹ לַעֲשָׂרָה - אַף עַל פִּי שֶׁעַקִּירַת הַחֵפֶץ וַעֲשִׂיַּת הַמְּחִיצָה בְּאֵין כְּאַחַת, פָּטוּר; מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיְתָה הַמְּחִיצָה עֲשָׂרָה בִּתְחִלָּה. הָיָה הַבּוֹר עֲשָׂרָה, וְהִשְׁלִיךְ לוֹ חֲלִיָּה, וּמִצָּטוֹ מֵעֲשָׂרָה - פָּטוּר, שֶׁהֲרֵי הַנָּחַת הַחֵפֶץ וְסִלּוּק הַמְּחִיצָה בְּאֵין כְּאַחַת.

כא. הַזּוֹרֵק דַּף [של עץ], וְנָח עַל גַּבֵּי יְתֵדוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנַעֲשָׂה רְשׁוּת הַיָּחִיד - אֲפִלּוּ הָיָה כְּלִי עַל גַּבֵּי הַדַּף, פָּטוּר; שֶׁהֲרֵי עֲשִׂיַּת הַמְּחִיצָה עִם נִיחַת הַכְּלִי בְּאֵין כְּאַחַת.

כב. בּוֹר שֶׁהוּא עָמֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב שְׁמוֹנָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְזָרַק מַחְצֶלֶת מֵרְשׁוּת הָרַבִּים, וְחִלְּקָה הַבּוֹר בְּרָחְבּוֹ לִשְׁנַיִם - פָּטוּר; שֶׁהֲרֵי עִם הַנָּחַת הַכְּלִי בָּטְלוּ הַמְּחִיצוֹת, וְנַעֲשָׂה כָּל מָקוֹם מֵהֶן פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה.

כג. בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים עָמֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, מָלֵא מַיִם, וְזָרַק לְתוֹכוֹ חֵפֶץ, וְנָח עַל גַּבֵּי הַמַּיִם - חַיָּב, שֶׁאֵין הַמַּיִם מְבַטְּלִין הַמְּחִיצוֹת; הָיָה מָלֵא פֵּרוֹת, וְזָרַק לְתוֹכוֹ - פָּטוּר, שֶׁהֲרֵי מִעֲטוּ הַפֵּרוֹת אֶת שִׁעוּרוֹ.

כד. רֵקָק [ביצת] מַיִם שֶׁהוּא עוֹבֵר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְרַבִּים מְהַלְּכִין בּוֹ - אִם אֵין בְּעָמְקוֹ עֲשָׂרָה טְפָחִים, הֲרֵי הוּא כִּרְשׁוּת הָרַבִּים, בֵּין שֶׁהָיָה רָחָב אֲפִלּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת, בֵּין שֶׁלֹּא הָיָה בְּרָחְבּוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים, שֶׁהֲרֵי [- שאז] רֹב הָעָם מְדַלְּגִין עָלָיו, וְאֵין מְהַלְּכִין בְּתוֹכוֹ - [כי] הוֹאִיל וְאֵין בְּעָמְקוֹ עֲשָׂרָה, הֲרֵי הוּא רְשׁוּת הָרַבִּים. וְאִם יֵשׁ בְּעָמְקוֹ עֲשָׂרָה אוֹ יָתֵר, הֲרֵי הוּא כַּרְמְלִית כְּשֶׁאֵר הַיַּמִּים - וְהוּא שֶׁיֵּשׁ בְּרָחְבּוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים אוֹ יָתֵר עַל כֵּן, שֶׁאֵין כַּרְמְלִית פְּחוּתָה מֵאַרְבָּעָה.

יום חמישי כ' אדר א' ה'תשע"ד

פֶּרֶק טו

א. עוֹמֵד אָדָם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּמְטַלְטֵל בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד כֻּלָּהּ. וְעוֹמֵד בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, וּמְטַלְטֵל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת; וְאִם הוֹצִיא - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת. וְכֵן עוֹמֵד אָדָם בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, וּפוֹתֵחַ [דלת במפתח] בִּרְשׁוּת הָרַבִּים; בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וּפוֹתֵחַ בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד. בְּהֵמָה שֶׁהָיְתָה בַּחוּץ, וְרֹאשָׁהּ בְּפָנִים - אוֹבְסִין [מאכילין] אוֹתָהּ; וּבְגָמָל - עַד שֶׁיְּהֵא רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ בְּפָנִים, הוֹאִיל וְצַוָּארוֹ אָרֹךְ.

ב. לֹא יַעֲמֹד אָדָם בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, וְיִשְׁתֶּה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים; בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְיִשְׁתֶּה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד; אֶלָּא אִם כֵּן הִכְנִיס רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ, לַמָּקוֹם שֶׁהוּא שׁוֹתֶה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה שׁוֹתֶה בְּכֵלִים נָאִים שֶׁהוּא צָרִיךְ לָהֶם - גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יוֹצִיאֵם; אֲבָל אִם הָיוּ כֵּלִים שֶׁאֵינָם נָאִים, שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לָהֶם, אוֹ שֶׁהָיָה הַבּוֹר בְּכַרְמְלִית, אַף עַל פִּי שֶׁהַכֵּלִים נָאִים - מַכְנִיס רֹאשׁוֹ בִּלְבַד וְשׁוֹתֶה בִּמְקוֹמוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִכְנִיס רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ.

ג. עוֹמֵד אָדָם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְקוֹלֵט [מקבל בכלי] מִן הָאֲוִיר מִן הַמַּיִם הַמְקַלְּחִין מִן הַצִּנּוֹר אוֹ מִן הַכֹּתֶל, וְשׁוֹתֶה; וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִגַּע בַּצִּנּוֹר אוֹ בַּכֹּתֶל, וְיִקְלֹט מֵעַל גַּבָּם. וְאִם נָגַע - אִם הָיָה מָקוֹם שֶׁנָּגַע בּוֹ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה, בְּפָחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה סָמוּךְ לַגַּג - הֲרֵי זֶה אָסוּר, שֶׁנִּמְצָא כְּעוֹקֵר מֵעַל הַגַּג שֶׁהוּא רְשׁוּת הַיָּחִיד; וְכֵן אִם הָיָה בַּצִּנּוֹר אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, בֵּין שֶׁהָיָה הַצִّנּוֹר בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה בֵּין שֶׁהָיָה לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה, וְקָלַט מִמֶּנּוּ מַיִם - הֲרֵי זֶה אָסוּר. וְלָמָּה אֵינוֹ חַיָּב? מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נָחוּ מַיִם, אֶלָּא הֲרֵי הֵן נִזְחָלִין וְהוֹלְכִין.

ד. זִיז [בליטה] שֶׁלְּפָנֵי הַחַלּוֹן יוֹצֵא בָּאֲוִיר שֶׁעַל רְשׁוּת הָרַבִּים - אִם הָיָה לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים - מֻתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עָלָיו, שֶׁאֵין רְשׁוּת הָרַבִּים תּוֹפֶסֶת אֶלָּא עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים; לְפִיכָךְ מֻתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַכֹּתֶל, עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים הַתַּחְתּוֹנִים.

ה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה זִיז אֶחָד יוֹצֵא בָּאֲוִיר; אֲבָל אִם הָיוּ יוֹצְאִין בַּכֹּתֶל שְׁנֵי זִיזִין, זֶה לְמַטָּה מִזֶּה - אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה - אִם יֵשׁ בַּזִּיז הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּפָנֵי הַחַלּוֹן רֹחַב אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רְשׁוּת בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְהַזִּיז שֶׁתַּחְתָּיו רְשׁוּת אַחֶרֶת, וְאָסְרוּ זֶה עַל זֶה; שֶׁאֵין שְׁתֵּי רְשֻׁיּוֹת מִשְׁתַּמְּשׁוֹת בִּרְשׁוּת אַחַת.

ו. אֵין בָּעֶלְיוֹן אַרְבָּעָה, וְאֵין בַּתַּחְתּוֹן אַרְבָּעָה - מִשְׁתַּמֵּשׁ בִּשְׁנֵיהֶם, וְכֵן בְּכָל הַכֹּתֶל, עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים הַתַּחְתּוֹנִים. הָיָה בַּתַּחְתּוֹן אַרְבָּעָה, וּבָעֶלְיוֹן אֵין בּוֹ אַרְבָּעָה - אֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּעֶלְיוֹן, אֶלָּא כְּנֶגֶד חַלּוֹנוֹ בִּלְבַד; אֲבָל בִּשְׁאָר הַזִּיז שֶׁבִּשְׁנֵי צִדְדֵי הַחַלּוֹן - אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ, מִפְּנֵי זֶה שֶׁתַּחְתָּיו שֶׁחָלַק רְשׁוּת לְעַצְמוֹ.

מתוך מהדורת חזק

ז. כָּל זִיז הַיּוֹצֵא עַל אֲוִיר רְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁמֻּתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עָלָיו - כְּשֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, אֵין נוֹתְנִין עָלָיו וְאֵין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ אֶלָּא כְּלֵי חֶרֶשׁ וּזְכוּכִית וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, שֶׁאִם יִפְּלוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, יִשָּׁבְרוּ; אֲבָל שְׁאָר כֵּלִים וָאֲכָלִין - אָסוּר; שֶׁמָּא יִפְּלוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וִיבִיאֵם.

ח. שְׁנֵי בָתִּים בִּשְׁנֵי צִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים - זוֹרֵק מִזּוֹ לָזוֹ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה; וְהוּא, שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁלּוֹ, אוֹ שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיהֶם עֵרוּב; וַאֲפִלּוּ בְּגָדִים וּכְלֵי מַתְּכוֹת, מֻתָּר לִזְרֹק. וְאִם הָיוּ זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה וְלֹא הָיוּ בִּשְׁוֶה - אָסוּר לִזְרֹק בֶּגֶד וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, שֶׁמָּא יִפְּלוּ וִיבִיאֵם; אֲבָל כְּלֵי חֶרֶשׁ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, זוֹרֵק.

ט. בּוֹר [מים] בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְחַלּוֹן עַל גַּבָּיו [בכותל שלידו] - הַבּוֹר וְחֵלְיָתוֹ [עפר שבשפת הבור] מִצְטָרְפִין לַעֲשָׂרָה, וּמְמַלְּאִין מִמֶּנּוּ [מהחלון] בְּשַׁבָּת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה סָמוּךְ לַכֹּתֶל בְּתוֹךְ אַרְבָּעָה טְפָחִים, שֶׁאֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲבֹר שָׁם. אֲבָל אִם הָיָה מֻפְלָג - אֵין מְמַלְּאִין מִמֶּנּוּ, אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה חֵלְיָתוֹ גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה, שֶׁנִּמְצָא הַדְּלִי כְּשֶׁיָּצָא מִן הַחֵלְיָה, יָצָא לִמְקוֹם פְּטוֹר.

י. אַשְׁפָּה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה, וְחַלּוֹן עַל גַּבָּהּ - שׁוֹפְכִין לָהּ מַיִם בְּשַׁבָּת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאַשְׁפָּה שֶׁל רַבִּים, שֶׁאֵין דַּרְכָּהּ לְהִתְפַּנּוֹת; אֲבָל שֶׁל יָחִיד - אֵין שׁוֹפְכִין עָלֶיהָ; שֶׁמָּא תִּתְפַּנֶּה, וְנִמְצְאוּ שׁוֹפְכִין כְּדַרְכָּן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים.

יא. אַמַּת [תעלת] הַמַּיִם שֶׁהִיא עוֹבֶרֶת בֶּחָצֵר - אִם יֵשׁ בְּגָבְהָהּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, וּבְרָחְבָּהּ אַרְבָּעָה אוֹ יָתֵר עַל כֵּן עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת - אֵין מְמַלְּאִין מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת, אֶלָּא אִם כֵּן עָשׂוּ לָהּ מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים בַּכְּנִיסָה וּבִיצִיאָה [של התעלה]; וְאִם אֵין בְּגָבְהָהּ עֲשָׂרָה, אוֹ שֶׁאֵין בְּרָחְבָּהּ אַרְבָּעָה - מְמַלְּאִין מִמֶּנָּה בְּלֹא מְחִיצָה.

יב. הָיָה בְּרָחְבָּהּ יָתֵר מֵעֶשֶׂר אַמּוֹת - אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בְּגָבְהָהּ עֲשָׂרָה, אֵין מְמַלְּאִין מִמֶּנָּה עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לָהּ מְחִיצָה; שֶׁכָּל יָתֵר עַל עֶשֶׂר פִּרְצָה הִיא, וּמַפְסֶדֶת הַמְּחִיצוֹת [נחשבים כאינם]. וּמַה הוּא לְטַלְטֵל בְּכָל הֶחָצֵר? אִם נִשְׁאַר מִצַּד הַפִּרְצָה פַּס [עמוד להיכר] מִכָּאן וּפַס מִכָּאן בְּכָל שֶׁהוּא, אוֹ פַּס רֹחַב אַרְבָּעָה טְפָחִים מֵרוּחַ אַחַת - מֻתָּר לְטַלְטֵל בְּכָל הֶחָצֵר, וְאֵין אָסוּר אֶלָּא לְמַלֹּאת מִן הָאַמָּה בִּלְבַד. אֲבָל אִם לֹא נִשְׁאַר פַּס כְּלָל - אָסוּר לְטַלְטֵל בְּכָל הֶחָצֵר, שֶׁהֲרֵי נִפְרְצָה חָצֵר לַיָּם שֶׁהוּא כַּרְמְלִית [מקום שאינו רה"י ואינו רה"ר].

יג. וְהֵיאַךְ מַעֲמִידִין אֶת הַמְּחִיצָה בַּמַּיִם? אִם הָיְתָה לְמַעְלָה מִן הַמַּיִם - צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה טֶפַח מִן הַמְּחִיצָה יוֹרֵד בְּתוֹךְ מַיִם; וְאִם הָיְתָה הַמְּחִיצָה כֻּלָּהּ בְּתוֹךְ מַיִם - צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה טֶפַח מִמֶּנָּה יוֹצֵא לְמַעְלָה מִן הַמַּיִם, כְּדֵי שֶׁיְּהוּא הַמַּיִם שֶׁבֶּחָצֵר מֻבְדָּלִין; אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַמְּחִיצָה מַגַּעַת עַד הַקַּרְקַע, הוֹאִיל וְיֵשׁ בָּהּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. וְלֹא הִתִּירוּ מְחִיצָה תְּלוּיָה, אֶלָּא בַּמַּיִם בִּלְבַד; מִפְּנֵי שֶׁאִסּוּר הַטַּלְטוּל בַּמַּיִם מִדִּבְרֵיהֶם - הֵקֵלּוּ בִּמְחִיצָתוֹ, שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא כְּדֵי לַעֲשׂוֹת הֶכֵּר.

יד. אַמַּת הַמַּיִם הָעוֹבֶרֶת בֵּין הַחֲצֵרוֹת, וְהַחַלּוֹנוֹת פְּתוּחוֹת אֵלֶיהָ - אִם אֵין בָּהּ כַּשִּׁעוּר [עומק עשרה ורוחב ארבעה], מְשַׁלְשְׁלִין דְּלִי מִן הַחַלּוֹנוֹת וּמְמַלְּאִין מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁאֵינָהּ מֻפְלֶגֶת מִן הַכֹּתֶל שְׁלֹשָׁה; אֲבָל אִם הָיְתָה מֻפְלֶגֶת שְׁלֹשָׁה, אֵין מְמַלְּאִין מִמֶּנָּה, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ פַּסִּין [עמודים] יוֹצְאִין מִן הַכְּתָלִים מִכָּאן וּמִכָּאן, שֶׁנִּמְצֵאת הָאַמָּה כְּאִלּוּ הִיא עוֹבֶרֶת בְּתוֹךְ הֶחָצֵר.

טו. כְּצוֹצְטְרָה [מרפסת] שֶׁהִיא לְמַעְלָה מִן הַיָּם, וְחַלּוֹן בְּתוֹכָהּ עַל גַּבֵּי הַמַּיִם - אֵין מְמַלְּאִין מִמֶּנָּה [מהמרפסת] בְּשַׁבָּת, אֶלָּא אִם כֵּן עָשׂוּ מְחִיצָה עֲשָׂרָה טְפָחִים גְּבוֹהָה עַל גַּבֵּי הַמַּיִם כְּנֶגֶד הַחַלּוֹן שֶׁבַּכְּצוֹצְטְרָה, אוֹ תִּהְיֶה הַמְּחִיצָה יוֹרֶדֶת מִן הַכְּצוֹצְטְרָה כְּנֶגֶד הַמַּיִם, וְרוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ יָרְדָה וְנָגְעָה עַד הַמַּיִם. וּכְשֵׁם שֶׁמְּמַלְּאִין מִזּוֹ שֶׁעָשׂוּ לָהּ מְחִיצָה, כָּךְ שׁוֹפְכִין מִמֶּנָּה עַל הַיָּם - שֶׁהֲרֵי עַל הַכַּרְמְלִית הֵן שׁוֹפְכִין.

טז. חָצֵר שֶׁהִיא פְּחוּתָה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת - אֵין שׁוֹפְכִין בְּתוֹכָהּ מַיִם בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן יוֹצְאִין לִרְשׁוּת הָרַבִּים בִּמְהֵרָה. לְפִיכָךְ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת גֻּמָּה מַחְזֶקֶת סָאתַיִם בְּתוֹךְ הֶחָצֵר, אוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים בְּצַד הֶחָצֵר, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ הַמַּיִם נִקְבָּצִין לְתוֹכָהּ, וְצָרִיךְ לִבְנוֹת עָלֶיהָ כִּפָּה [כיסוי בצורת קשת] מִבַּחוּץ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תֵּרָאֶה הָעוּקָה [הגומא] הַזֹּאת מֵרְשׁוּת הָרַבִּים. וְהֶחָצֵר וְהָאַכְסַדְרָה [מרפסת], מִצְטָרְפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת; וְכַמָּה הוּא הַמָּקוֹם שֶׁמַּחְזִיק סָאתַיִם? חֲצִי אַמָּה עַל חֲצִי אַמָּה בְּרוּם שְׁלֹשָׁה חֲמִשֵּׁי אַמָּה.

יז. הָיְתָה הָעוּקָה פְּחוּתָה מִסָּאתַיִם - שׁוֹפְכִין לָהּ מְלוֹאָהּ [עד שתתמלא]; הָיְתָה סָאתַיִם - שׁוֹפְכִין לָהּ אֲפִלּוּ שִׁשִּׁים סְאָה שֶׁל מַיִם, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַמַּיִם יִתְגַּבְּרוּ וְיָפוּצוּ מֵעַל הַגֻּמָּה לַחוּץ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, שֶׁהַחֲצֵרוֹת מִתְקַלְקְלוֹת [מתלכלכות] וּסְתָם צִנּוֹרוֹת מְקַלְּחִין, וְלֹא יָבוֹאוּ הָרוֹאִים לוֹמַר שֶׁזֶּה מִשְׁתַּמֵּשׁ וְהַמַּיִם יוֹצְאִין מִכֹּחוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים. אֲבָל בִּימוֹת הַחַמָּה - אִם הָיְתָה מַחְזֶקֶת סָאתַיִם, אֵין שׁוֹפְכִין לָהּ אֶלָּא סָאתַיִם; הָיְתָה פְּחוּתָה מִסָּאתַיִם, אֵין שׁוֹפְכִין לָהּ כָּל עִקָּר.

יח. בִּיב [חריץ באדמה] שֶׁשּׁוֹפְכִין לוֹ מַיִם, וְהֵם נִזְחָלִין וְהוֹלְכִין תַּחַת הַקַּרְקַע וְיוֹצְאִין לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְכֵן צִנּוֹר [מרזב] שֶׁשּׁוֹפְכִין עַל פִּיו מַיִם, וְהֵן נִזְחָלִין עַל הַכֹּתֶל וְיוֹרְדִין לִרְשׁוּת הָרַבִּים - אֲפִלּוּ הָיָה אֹרֶךְ הַכֹּתֶל אוֹ אֹרֶךְ הַדֶּרֶךְ שֶׁתַּחַת הָאָרֶץ מֵאָה אַמָּה, אָסוּר לִשְׁפֹּךְ עַל פִּי הַבִּיב אוֹ עַל פִּי הַצִּנּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם יוֹצְאִין מִכֹּחוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים; אֶלָּא שׁוֹפֵךְ חוּץ לַבִּיב, וְהֵן יוֹרְדִין לַבִּיב.

יט. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּימוֹת הַחַמָּה; אֲבָל בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, שׁוֹפֵךְ וְשׁוֹנֶה וְאֵינוֹ נִמְנָע, שֶׁסְּתָם צִנּוֹרוֹת מְקַלְּחִין הֵן, וְאָדָם רוֹצֶה שֶׁיִּבָּלְעוּ הַמַּיִם בִּמְקוֹמָן. הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל פִּי

הַבִּיב, וְהַמַּיִם יוֹצְאִין לְכַרְמְלִית - חַיָּבִין זֶה מֵתָּר, וַאֲפִלּוּ בְּיִמּוֹת הַחַמָּה; שֶׁלֹּא גָּזְרוּ עַל כֹּחוֹ בְּכַרְמְלִית. לְפִיכָךְ, מֵתָּר לִשְׁפּוֹךְ עַל כֹּתֶל הַסְּפִינָה, וְהֵן יוֹרְדִין לַיָּם.

כ. לֹא יִמְלֵא [מים] מִן הַסְּפִינָה [בים], אֶלָּא אִם כֵּן עָשָׂה מָקוֹם אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה יוֹצֵא מִן הַסְּפִינָה עַל הַיָּם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה; אֲבָל אִם הָיָה לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה מִן הַיָּם, מוֹצִיא זִיז כָּל שֶׁהוּא וּמְמַלֵּא, שֶׁהֲרֵי דֶּרֶךְ מָקוֹם פְּטוֹר מְמַלֵּא; וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְזִיז זֶה אֶלָּא מִשּׁוּם הֶכֵּר.

כא. הַקּוֹרֵא בְּסֵפֶר [קודש העשוי כמגילה] בְּכַרְמְלִית, וְנִתְגַּלְגֵּל מִקְצָת הַסֵּפֶר לִרְשׁוּת הָרַבִּים וּמִקְצָתוֹ בְּיָדוֹ - אִם נִתְגַּלְגֵּל חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת, הוֹפְכוֹ עַל הַכְּתָב וּמַנִּיחוֹ [למנוע ביזוי הקודש]; גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יִשְׁמֵט כֻּלּוֹ מִיָּדוֹ, וְיַעֲבִירֶנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. נִתְגַּלְגֵּל לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת - גּוֹלְלוֹ אֶצְלוֹ; וְכֵן אִם נִתְגַּלְגֵּל לִרְשׁוּת הַיָּחִיד - גּוֹלְלוֹ אֶצְלוֹ. הָיָה קוֹרֵא בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, וְנִתְגַּלְגֵּל לִרְשׁוּת הָרַבִּים - אִם נָח בָּהּ, הוֹפְכוֹ עַל הַכְּתָב; וְאִם לֹא נָח, אֶלָּא הָיָה תָּלוּי בַּאֲוִיר רְשׁוּת הָרַבִּים וְלֹא הִגִּיעַ לָאָרֶץ - גּוֹלְלוֹ אֶצְלוֹ.

כב. הַמַּעֲבִיר [מפנה] קוֹץ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵזָקוּ בּוֹ רַבִּים - אִם הָיָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, מוֹלִיכוֹ פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת; וְאִם הָיָה בְּכַרְמְלִית - מוֹלִיכוֹ כְּדַרְכּוֹ אֲפִלּוּ מֵאָה אַמָּה. וְכֵן מֵת שֶׁהִסְרִיחַ וְנִתְבַּזָּה יָתֵר מִדַּי, וְלֹא יָכְלוּ שְׁכֵנִים לַעֲמֹד עִמּוֹ - מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לְכַרְמְלִית. הֵיוֹרֵד לְרַחֵץ בַּיָּם, כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה - מְנַגֵּב עַצְמוֹ, שֶׁמָּא יַעֲבִיר מַיִם שֶׁעָלָיו אַרְבַּע אַמּוֹת בְּכַרְמְלִית.

פֶּרֶק טז

א. מָקוֹם שֶׁלֹּא הֵקַף לְדִירָה [למגורים] אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה תַּשְׁמִישׁוֹ לַאֲוִיר [להנות מאווירו] - כְּגוֹן גִּנּוֹת וּפַרְדֵּסִים, וּכְגוֹן הַמַּקִּיף מָקוֹם מִן הָאָרֶץ לְשָׁמְרוֹ, וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן - אִם יֵשׁ בְּגֹבַהּ הַמְּחִיצוֹת עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ יָתֵר, הֲרֵי הוּא כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד לְחַיֵּב הַמּוֹצִיא וְהַזּוֹרֵק וְהַמּוֹשִׁיט מִמֶּנּוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְתוֹכוֹ. וְאֵין מְטַלְטְלִין בְּכֻלּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ בּוֹ בֵּית סָאתַיִם [מפורט להלן הלכה ג'] אוֹ פָּחוֹת; אֲבָל אִם הָיָה בּוֹ יָתֵר עַל בֵּית סָאתַיִם, אָסוּר לְטַלְטֵל בּוֹ אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת כְּכַרְמְלִית.

ב. וְכֵן עַמּוּד שֶׁגָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב בֵּית סָאתַיִם, מְטַלְטְלִין עַל כֻּלּוֹ; הָיָה רָחָב עַל בֵּית סָאתַיִם, אֵין מְטַלְטְלִין בּוֹ אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת. סֶלַע שֶׁבַּיָּם - הָיָה גָּבוֹהַּ פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה - מְטַלְטְלִין מִתּוֹכוֹ לַיָּם, וּמִן הַיָּם לְתוֹכוֹ; שֶׁהַכֹּל כַּרְמְלִית. הָיָה גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה - אִם רָחְבּוֹ מֵאַרְבָּעָה טְפָחִים עַד בֵּית סָאתַיִם, הוֹאִיל וּמֵתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ, אֵין מְטַלְטְלִין לֹא מִתּוֹכוֹ לַיָּם, וְלֹא מִן הַיָּם לְתוֹכוֹ. הָיָה יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם - אַף עַל פִּי שֶׁהוּא רְשׁוּת הַיָּחִיד, הוֹאִיל וְאָסוּר לְטַלְטֵל בּוֹ אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת כְּכַרְמְלִית, הֲרֵי זֶה מֵתָּר לְטַלְטֵל מִתּוֹכוֹ לַיָּם, וּמִן הַיָּם לְתוֹכוֹ; שֶׁזֶּה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מָצוּי הוּא, וְלֹא גָּזְרוּ בּוֹ.

ג. כַּמָּה הִיא בֵּית סְאָה? חֲמִשִּׁים אַמָּה עַל חֲמִשִּׁים אַמָּה; נִמְצָא בֵּית סָאתַיִם, מָקוֹם שֵׁיֵּשׁ בְּשִׁבּוּרוֹ [חשבונו] חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אַמָּה. וְכָל מָקוֹם שֵׁיֵּשׁ בּוֹ כַּמִּדָּה הַזֹּאת - בֵּין שֶׁהָיָה מְרֻבָּע שֶׁהוּא שִׁבְעִים וּשְׁיָרִים [- חמש שביעיות] עַל שִׁבְעִים וּשְׁיָרִים, בֵּין שֶׁהָיָה עָגֹל, בֵּין שֶׁאֵר הַצּוּרוֹת - הֲרֵי זֶה נִקְרָא 'בֵּית סָאתַיִם'.

ד. מָקוֹם שֶׁלֹּא הֵקַף לְדִירָה שֵׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית סָאתַיִם - אִם הָיָה אָרְכּוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּרָחְבּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מֵאָה עַל חֲמִשִּׁים כַּחֲצַר הַמִּשְׁכָּן, מֵתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ; אֲבָל אִם הָיָה אָרְכּוֹ יָתֵר עַל שְׁנַיִם בְּרָחְבּוֹ אֲפִלּוּ אַמָּה אַחַת, אֵין מְטַלְטְלִין בּוֹ אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת; שֶׁלֹּא עָשׂוּ בֵּית סָאתַיִם שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ לַאֲוִיר כִּשְׁאָר הַחֲצֵרוֹת, אֶלָּא מֵחֲצַר הַמִּשְׁכָּן.

ה. מָקוֹם שֶׁהֵקַף שֶׁלֹּא לְשֵׁם דִּירָה - אִם פָּרַץ בּוֹ פִּרְצָה יָתֵר עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת בְּגֹבַהּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְגָדַר בָּהּ לְשֵׁם דִּירָה - מֵתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ; וַאֲפִלּוּ פָּרַץ אַמָּה וּגְדָרָהּ לְשֵׁם דִּירָה, וּפָרַץ [אחר זמן] אַמָּה וּגְדָרָהּ לְשֵׁם דִּירָה, עַד שֶׁהִשְׁלִימָהּ לְיָתֵר מֵעֶשֶׂר - מֵתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כַּמָּה מִילִין.

ו. מָקוֹם יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם שֶׁהֵקַף לְדִירָה - אִם נִזְרַע רֻבּוֹ - הֲרֵי הוּא כְּגִנָּה, וְאָסוּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ. נִזְרַע מְעוּטוֹ - אִם נִזְרַע מִמֶּנּוּ בֵּית סָאתַיִם, מֵתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ; וְאִם הָיָה הַמָּקוֹם הַזָּרוּעַ יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם, אָסוּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ. נִטַּע רֻבּוֹ - הֲרֵי הוּא כְּחָצֵר, וּמֵתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ. נִתְמַלֵּא מַיִם, אֲפִלּוּ הָיוּ עֲמֻקִּים הַרְבֵּה - אִם הָיוּ רְאוּיִין לְתַשְׁמִישׁ, הֲרֵי הֵם כִּנְטָעִים וּמֵתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ; וְאִם אֵינָן רְאוּיִין, אֵין מְטַלְטְלִין בּוֹ אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת.

ז. מָקוֹם שֶׁהֵקַף שֶׁלֹּא לְשֵׁם דִּירָה שֵׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית שָׁלֹשׁ סְאִין, וְקֵרוּ [עשו תקרה] בּוֹ בֵּית סְאָה - קֵרוּיוֹ מַתִּירוֹ; שֶׁפִּי תִּקְרָה [כאילו -] יוֹרֵד וְסוֹתֵם. נִפְרַץ בְּמִלּוֹאוֹ לְחָצֵר, וְנִפְרְצָה חָצֵר כְּנֶגְדּוֹ - חָצֵר מֻתֶּרֶת כְּשֶׁהָיְתָה; וְהַקַּרְפֵּף [המקום שהוקף] אָסוּר כְּשֶׁהָיָה, שֶׁאֵין אָוִיר הֶחָצֵר מַתִּירוֹ.

ח. הָיָה יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם, וּבָא לְמַעֲטוֹ בְּאִילָנוֹת - אֵינוֹ מְעוּט. בָּנָה בּוֹ עַמּוּד בְּצַד הַכֹּתֶל גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה, וְרָחָב שְׁלֹשָׁה אוֹ יָתֵר - הֲרֵי זֶה מְעוּט; פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה - אֵינוֹ מְעוּט, שֶׁכָּל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְּלָבוּד [- כמחובר] הוּא. וְכֵן אִם הִרְחִיק מִן הַכֹּתֶל שְׁלֹשָׁה, וְעָשָׂה מְחִיצָה - מִעֵט; פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה - לֹא עָשָׂה כְּלוּם.

ט. טָח אֶת הַכֹּתֶל בְּטִיט - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל [הטיט] לַעֲמֹד [להתקיים] בִּפְנֵי עַצְמוֹ, הֲרֵי זֶה מְעוּט. הִרְחִיק מִן הַתֵּל שְׁלֹשָׁה, וְעָשָׂה מְחִיצָה - הוֹעִיל; עָשָׂה מְחִיצָה עַל שִׂפַת הַתֵּל - אֵינוֹ מוֹעִיל; שֶׁהָעוֹשֶׂה מְחִיצָה עַל גַּבֵּי מְחִיצָה, אֵינוֹ מוֹעִיל. נִבְלְעָה מְחִיצָה הַתַּחְתּוֹנָה, וַהֲרֵי הָעֶלְיוֹנָה קַיֶּמֶת - הוֹאִיל וְנַעֲשָׂת הָעֶלְיוֹנָה לְשֵׁם דִּירָה, וַהֲרֵי אֵין שָׁם נִרְאֶה אֶלָּא הִיא - הֲרֵי זֶה הוֹעִיל, וּמֵתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלָּהּ.

י. רְחָבָה שֶׁאַחוֹרֵי בָּתִּים, יְתֵרָה עַל בֵּית סָאתַיִם - אֵין מְטַלְטְלִין בָּהּ אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, וַאֲפִלּוּ הָיָה פֶּתַח הַבַּיִת

פָּתוּחַ לְתוֹכָהּ; וְאִם פָּתַח הַפֶּתַח לְשָׁם, וְאַחַר כָּךְ הִקִּיפָהּ - הֲרֵי זוֹ כְּמֻקֶּפֶת לְדִירָה, וּמֵתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלָּהּ.

יא. רְחָבָה הַפְּתוּחָה לִמְדִינָה [לעיר] מִצַּד אֶחָד, וּמִצַּד אֶחָד פְּתוּחָה לִשְׁבִיל הַמַּגִּיעַ לְנָהָר - עוֹשֶׂה לָהּ [מניח] לְחִי [קרש] מִצַּד הַמְּדִינָה, וְיִהְיֶה מֻתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלָּהּ, וּמִתּוֹכָהּ לַמְּדִינָה, וּמִן הַמְּדִינָה לְתוֹכָהּ.

יב. יָחִיד שֶׁשָּׁבַת בְּבִקְעָה, וְעָשָׂה מְחִיצָה סָבִיב לוֹ - אִם יֵשׁ בָּהּ עַד בֵּית סָאתַיִם, מֻתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלָּהּ; וְאִם הָיְתָה יָתֵר עַל בֵּית סָאתַיִם, אֵינוֹ מְטַלְטֵל בָּהּ אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת. וְכֵן אִם הָיוּ שְׁנַיִם. אֲבָל שְׁלֹשָׁה יִשְׂרְאֵלִים אוֹ יָתֵר עֲלֵיהֶן שֶׁשָּׁבְתוּ בְּבִקְעָה - הֲרֵי הֵן שַׁיָּרָה, וּמֻתָּר לָהֶן לְטַלְטֵל בְּכָל צָרְכָּן, אֲפִלּוּ כַּמָּה מִילִין; וְהוּא שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר מִן הַמְּחִיצָה שֶׁהִקִּיפוּ, בֵּית סָאתַיִם פָּנוּי בְּלֹא כֵלִים; אֲבָל אִם נִשְׁאַר בֵּית סָאתַיִם פָּנוּי בְּלֹא כֵלִים, וְלֹא הָיוּ צְרִיכִין לוֹ - אֲסוּרִים לְטַלְטֵל בְּכָל הַמְּחִיצָה, אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת. וְאֵין הַקָּטָן מַשְׁלִים לְשַׁיָּרָה.

יג. שְׁלֹשָׁה שֶׁהִקִּיפוּ כְּדֵי צָרְכָּן וְקָנוּ שְׁבִיתָה [שנקלעו שם משהעריב], וְאַחַר כָּךְ מֵת אֶחָד מֵהֶן - הֲרֵי הֵם מֻתָּרִין לְטַלְטֵל בְּכֻלָּהּ; קָנוּ שְׁנַיִם שְׁבִיתָה בְּיָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם, וְאַחַר כָּךְ בָּא לָהֶם שְׁלִישִׁי - אֲסוּרִין לְטַלְטֵל אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, כְּשֶׁהָיוּ קֹדֶם שֶׁיָּבוֹא זֶה; שֶׁהַשְּׁבִיתָה [בערב שבת] הִיא הַגּוֹרֶמֶת [להחשב שיירה], לֹא הַדְּיוּרִין [שניתווספו בשבת].

יד. שְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת הַמֻּקָּפִין שֶׁלֹּא לְשֵׁם דִּירָה זֶה בְּצַד זֶה וּפְתוּחִים זֶה לָזֶה, שְׁנַיִם הַחִיצוֹנִים רְחָבִים וְהָאֶמְצָעִי קָצָר, שֶׁנִּמְצְאוּ לַשְּׁנַיִם הַחִיצוֹנִים פַּסִּין [עמודים המשמשים כמחיצה] מִכָּאן וּמִכָּאן, וְהָיָה יָחִיד בָּזֶה וְיָחִיד בָּזֶה וְיָחִיד בָּזֶה - נַעֲשׂוּ כְּשַׁיָּרָה, וְנוֹתְנִין לָהֶן כָּל צָרְכָּן. הָיָה הָאֶמְצָעִי רָחָב וּשְׁנַיִם הַחִיצוֹנִים קְצָרִים, שֶׁנִּמְצָא הָאֶמְצָעִי בְּפַסִּין מִשְּׁנֵי רוּחוֹתָיו - הֲרֵי הוּא מֻבְדָּל מִשְּׁנַיִם הַחִיצוֹנִים; לְפִיכָךְ, אִם שָׁבַת יָחִיד בָּזֶה וְיָחִיד בָּזֶה וְיָחִיד בָּזֶה - אֵין נוֹתְנִין לָהֶן כָּל צָרְכָּן, אֶלָּא כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ בֵּית סָאתַיִם בִּמְקוֹמוֹ. הָיָה יָחִיד בָּזֶה וְיָחִיד בָּזֶה וּשְׁנַיִם בָּאֶמְצָעִי, אוֹ שְׁנַיִם בָּזֶה וּשְׁנַיִם בָּזֶה וְאֶחָד בָּאֶמְצָעִי - נוֹתְנִין לָהֶן כָּל צָרְכָּן.

טו. כָּל מְחִיצָה שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לַעֲמֹד בְּרוּחַ מְצוּיָה, אֵינָהּ מְחִיצָה; וְכָל מְחִיצָה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְנַחַת [לעמוד זמן רב], אֵינָהּ מְחִיצָה; וְכָל מְחִיצָה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה אֶלָּא לִצְנִיעוּת בִּלְבַד, אֵינָהּ מְחִיצָה. וְכָל מְחִיצָה שֶׁאֵין בְּגָבְהָהּ עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ יָתֵר, אֵינָהּ מְחִיצָה גְּמוּרָה; גִּדּוּר [תל אדמה] חֲמִשָּׁה וּמְחִיצָה חֲמִשָּׁה, מִצְטָרְפִין.

טז. כָּל מְחִיצָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פָּרוּץ מְרֻבֶּה עַל הָעוֹמֵד, אֵינָהּ מְחִיצָה. אֲבָל אִם הָיָה פָּרוּץ כְּעוֹמֵד [בשווה] - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּאוֹתָן הַפְּרָצוֹת פְּרִצָה שֶׁהִיא יָתֵר עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת. אֲבָל עֶשֶׂר אַמּוֹת, הֲרֵי הִיא כְּפֶתַח. וְאִם הָיָה לְפִרְצָה זוֹ צוּרַת פֶּתַח, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר, אֵינָהּ מַפְסֶדֶת הַמְּחִיצָה - וְהוּא, שֶׁלֹּא יְהֵא הַפָּרוּץ מְרֻבֶּה.

יז. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהַפִּרְצוֹת מְשֻׁלָּשָׁה טְפָחִים וָמַעְלָה; אֲבָל אִם הָיוּ הַפִּרְצוֹת, כָּל פִּרְצָה מֵהֶן פְּחוּתָה מִשְּׁלֹשָׁה - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַפָּרוּץ מְרֻבֶּה עַל הָעוֹמֵד; שֶׁכָּל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה, הֲרֵי הוּא כְּלָבוּד [כמחובר].

יח. כֵּיצַד? הֲרֵי שֶׁהִקִּיף בְּקָנִים, וְאֵין בֵּין קָנֶה לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, אוֹ שֶׁהִקִּיף בַּחֲבָלִים, וְאֵין בֵּין חֶבֶל לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - הֲרֵי זוֹ מְחִיצָה גְּמוּרָה, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא [מונחים לאורך] שְׁתֵּי בְּלֹא עֵרֶב [- רוחב], אוֹ עֵרֶב בְּלֹא שְׁתִּי. וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה גֹּבַהּ הַקָּנֶה עֲשָׂרָה, אוֹ שֶׁיִּהְיֶה מִן הָאָרֶץ עַד סוֹף עֳבִי הַחֶבֶל הָעֶלְיוֹן עֲשָׂרָה אִם הִקִּיף בַּחֲבָלִים - שֶׁאֵין מְחִיצָה פְּחוּתָה מֵעֲשָׂרָה. וְכָל הַשִּׁעוּרִין הָאֵלּוּ, הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הֵן.

יט. ׳צוּרַת הַפֶּתַח׳ הָאֲמוּרָה בְּכָל מָקוֹם - הִיא אֲפִלּוּ קָנֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ מִכָּאן, וְקָנֶה מִכָּאן, וְקָנֶה עַל גַּבֵּיהֶן; גֹּבַהּ שְׁנֵי הַלְּחָיַיִם [הקנים שמהצדדים] - עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ יָתֵר, וְהַקָּנֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ שֶׁעַל גַּבֵּיהֶם - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נוֹגֵעַ בִּשְׁנֵי הַלְּחָיַיִם אֶלָּא יֵשׁ בֵּינֵיהֶן כַּמָּה אַמּוֹת, הוֹאִיל וְגֹבַהּ הַלְּחָיַיִם עֲשָׂרָה, הֲרֵי זוֹ צוּרַת פֶּתַח. וְצוּרַת פֶּתַח שֶׁאָמְרוּ - צְרִיכָה שֶׁתְּהֵא בְּרִיאָה [חזקה דיה] לְקַבֵּל דֶּלֶת, אֲפִלּוּ דֶּלֶת שֶׁל קַשׁ.

כ. פֶּתַח שֶׁצּוּרָתוֹ כִּפָּה [כקשת] - אִם יֵשׁ בְּאֹרֶךְ רַגְלֵי הַכִּפָּה עֲשָׂרָה טְפָחִים, הֲרֵי זֶה צוּרַת פֶּתַח; וְצוּרַת פֶּתַח שֶׁעָשָׂה אוֹתָהּ מִן הַצַּד [סמוך לכותל לא באמצע] - אֵינָהּ כְּלוּם; שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הַפְּתָחִים לִהְיוֹת בְּקֶרֶן זָוִית, אֶלָּא בָּאֶמְצַע.

כא. בַּכֹּל עוֹשִׂין מְחִיצָה - בֵּין בְּכֵלִים, בֵּין בָּאֲכָלִים, בֵּין בְּאָדָם; אֲפִלּוּ בִּבְהֵמָה, וּשְׁאָר מִינֵי חַיָּה וָעוֹף - וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ כְּפוּתִים [קשורים], כְּדֵי שֶׁלֹּא יָנוּדוּ.

כב. מְחִיצָה הָעוֹמֶדֶת מֵאֵלֶיהָ, הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה. וּמְחִיצָה הַנַּעֲשֵׂית בְּשַׁבָּת, הֲרֵי זוֹ מְחִיצָה. וְאִם נַעֲשָׂת בִּשְׁגָגָה - מֻתָּר לְטַלְטֵל בָּהּ בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת; וְהוּא, שֶׁתֵּעָשֶׂה שֶׁלֹּא לְדַעַת הַמְטַלְטֵל. אֲבָל אִם נִתְכַּוֵּן אָדָם לְזוֹ הַמְּחִיצָה שֶׁתֵּעָשֶׂה בְּשַׁבָּת כְּדֵי לְטַלְטֵל בָּהּ, אַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה אוֹתָהּ הָעוֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה, וְכֵן אִם נַעֲשָׂת בְּמֵזִיד, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן זֶה לְטַלְטֵל בָּהּ - הֲרֵי זֶה אָסוּר לְטַלְטֵל בָּהּ.

כג. מֻתָּר לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם בְּשַׁבָּת, שֶׁיַּעֲמֹד זֶה בְּצַד זֶה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֵדְעוּ אֵלּוּ הָעוֹמְדִין שֶׁבִּשְׁבִיל לַעֲשׂוֹתָן מְחִיצָה הָעָמְדוּ; וְלֹא יַעֲמִיד אוֹתָם אָדָם שֶׁהוּא רוֹצֶה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּמְחִיצָה זוֹ, אֶלָּא יַעֲמִיד אוֹתָם אַחֵר שֶׁלֹּא לְדַעְתּוֹ.

כד. אִילָן שֶׁהוּא מֻסָּךְ עַל הָאָרֶץ [ענפיו נוטים לארץ מכל צד] - אִם אֵין נוֹפוֹ גָּבוֹהַּ מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - מְמַלֵּא בֵּין בַּדָּיו [ענפיו] וְעָלָיו תֵּבֵן וָקַשׁ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, וְקוֹשְׁרָן בָּאָרֶץ, עַד שֶׁיַּעֲמֹד בְּרוּחַ מְצוּיָה וְלֹא יִתְנַדְנֵד, וּמְטַלְטֵל תַּחַת כֻּלּוֹ; וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה תַּחְתָּיו עַד בֵּית סָאתַיִם; אֲבָל אִם הָיָה יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם - אֵין מְטַלְטְלִין תַּחְתָּיו אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, מִפְּנֵי שֶׁתַּחְתָּיו, מָקוֹם שֶׁלֹּא הֵקַף לְדִירָה הוּא.

מתוך מהדורת חזק

פֶּרֶק יז

א. מָבוֹי [מקום המוביל בני החצר לרשות הרבים] שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה כְּתָלִים, הוּא הַנִּקְרָא ׳מָבוֹי סָתוּם׳; וּמָבוֹי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי כְּתָלִים בִּלְבַד זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְהָעָם נִכְנָסִין בְּרוּחַ זוֹ וְיוֹצְאִין בְּשֶׁכְּנֶגְדָּהּ - הוּא הַנִּקְרָא ׳מָבוֹי מְפֻלָּשׁ׳.

ב. הֵיאַךְ מַתִּירִין [בטלטול] מָבוֹי הַסָּתוּם? עוֹשֶׂה לוֹ בְּרוּחַ רְבִיעִית לְחִי [קרש] אֶחָד, אוֹ עוֹשֶׂה עָלָיו קוֹרָה [למעלה], וְדַיּוֹ. וְתֵחָשֵׁב אוֹתָהּ קוֹרָה, אוֹ אוֹתוֹ לְחִי, כְּאִלּוּ סָתַם רוּחַ רְבִיעִית, וְיֵעָשֶׂה רְשׁוּת הַיָּחִיד וְיִהְיֶה מֻתָּר לְטַלְטֵל בְּכֵלוֹ; שֶׁדִּין תּוֹרָה, בְּשָׁלֹשׁ מְחִיצוֹת בִּלְבַד מֻתָּר לְטַלְטֵל, וּמִדִּבְרֵי סוֹפְרִים הִיא הָרוּחַ הָרְבִיעִית, וּלְפִיכָךְ דַּי לָהּ בִּלְחִי אוֹ קוֹרָה.

ג. וְהֵיאַךְ מַתִּירִין מָבוֹי מְפֻלָּשׁ? עוֹשֶׂה לוֹ צוּרַת פֶּתַח מִכָּאן, וּלְחִי אוֹ קוֹרָה מִכָּאן. וּמָבוֹי [מפולש] עָקֹם [מפותל], תּוֹרָתוֹ [דינו] כִּמְפֻלָּשׁ.

ד. מָבוֹי שֶׁהוּא שָׁוֶה [ישר] מִתּוֹכוֹ וּמִדְּרוֹן [שיפוע -] לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ שָׁוֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים וּמִדְּרוֹן לְתוֹכוֹ - אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא לְחִי וְלֹא קוֹרָה, שֶׁהֲרֵי הוּא מֻבְדָּל מֵרְשׁוּת הָרַבִּים.

ה. מָבוֹי שֶׁצִּדּוֹ אֶחָד כֻּלָּהּ לַיָּם, וְצִדּוֹ אֶחָד כֻּלָּהּ לְאַשְׁפָּה שֶׁל רַבִּים - אֵינוֹ צָרִיךְ כְּלוּם; שֶׁאַשְׁפָּה שֶׁל רַבִּים אֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְהִתְפַּנּוֹת, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יַעֲלֶה הַיָּם שִׂרְטוֹן [תיבש שפתו].

ו. מָבוֹי מְפֻלָּשׁ שֶׁהָיָה כֻּלָּהּ [- מסתיים] לְאֶמְצַע רְחָבָהּ [חצר שאחורי הבתים] שֶׁל רַבִּים - אִם לֹא הָיָה מְכֻוָּן כְּנֶגֶד פֶּתַח הָרְחָבָה - הֲרֵי זֶה כְּסָתוּם, וְאֵין צָרִיךְ מִצַּד הָרְחָבָה כְּלוּם. אֲבָל אִם הָיָה כֻּלָּהּ לְצִדְדֵי הָרְחָבָה, אָסוּר. וְאִם הָיְתָה שֶׁל יָחִיד - אַף לְאֶמְצָעָהּ אָסוּר; פְּעָמִים בּוֹנֶה מִצַּד אֶחָד, וְנִמְצָא כֻּלָּהּ לְצִדָּהּ שֶׁל רְחָבָה.

ז. אֵין הַמָּבוֹי נִתָּר בִּלְחִי אוֹ קוֹרָה, עַד שֶׁיִּהְיוּ בָּתִּים וַחֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת לְתוֹכוֹ, וְיִהְיֶה אָרְכּוֹ מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וָמַעְלָה, וְיִהְיֶה אָרְכּוֹ יֶתֶר עַל רָחְבּוֹ; אֲבָל מָבוֹי שֶׁאָרְכּוֹ כְּרָחְבּוֹ, הֲרֵי הוּא כְּחָצֵר, וְאֵינוֹ נִתָּר אֶלָּא בִּשְׁנֵי לְחָיַיִם מִשְּׁנֵי רוּחוֹתָיו כָּל לְחִי בְּמַשֶּׁהוּ, אוֹ בְּפַס [קרש] רָחָב אַרְבָּעָה מֵרוּחַ אַחַת.

ח. חָצֵר שֶׁאָרְכָּהּ יֶתֶר עַל רָחְבָּהּ - הֲרֵי הִיא כְּמָבוֹי, וְנִתֶּרֶת בִּלְחִי אוֹ קוֹרָה. וּמָבוֹי שֶׁאֵין בָּתִּים וַחֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת לְתוֹכוֹ, כְּגוֹן שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ אֶלָּא בַּיִת אֶחָד אוֹ חָצֵר אַחַת, וְכֵן מָבוֹי שֶׁאֵין בְּאָרְכּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת - אֵינוֹ נִתָּר אֶלָּא בִּשְׁנֵי לְחָיַיִם, אוֹ בְּפַס אַרְבָּעָה.

ט. מָבוֹי שֶׁאֵין בְּרָחְבּוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא לְחִי וְלֹא קוֹרָה, וּמֻתָּר לְטַלְטֵל בְּכֵלוֹ; שֶׁכָּל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה, הֲרֵי הוּא כְּלָבוּד [כמחובר]. מָבוֹי שֶׁהִכְשִׁירוֹ בְּקוֹרָה - אַף עַל פִּי שֶׁמֻּתָּר לְטַלְטֵל בְּכֵלוֹ כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, הַזּוֹרֵק מִתּוֹכוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְתוֹכוֹ - פָּטוּר, שֶׁהַקּוֹרָה מִשּׁוּם הֶכֵּר הִיא עֲשׂוּיָה. אֲבָל אִם הִכְשִׁירוֹ בִּלְחִי - הַזּוֹרֵק מִתּוֹכוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְתוֹכוֹ - חַיָּב, שֶׁהַלְּחִי חֲרֵי הוּא כִּמְחִיצָה בְּרוּחַ רְבִיעִית.

י. שְׁנֵי כְּתָלִים בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְהָעָם עוֹבְרִים בֵּינֵיהֶם - כֵּיצַד מַכְשִׁיר בֵּינֵיהֶם? עוֹשֶׂה דְּלָתוֹת מִכָּאן וּדְלָתוֹת מִכָּאן, וְאַחַר כָּךְ יֵעָשֶׂה בֵּינֵיהֶם רְשׁוּת הַיָּחִיד. וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִנְעֹל הַדְּלָתוֹת, אֲבָל צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיוֹת לְהִנָּעֵל; הָיוּ [הדלתות] מְשֻׁקָּעוֹת בְּעָפָר, מְפַנֶּה אוֹתָן וּמְתַקְּנָן לְהִנָּעֵל. אֲבָל צוּרַת פֶּתַח, אוֹ לְחִי וְקוֹרָה - אֵינָן מוֹעִילִין בְּהֶכְשֵׁר רְשׁוּת הָרַבִּים.

יא. מֻתָּר לְטַלְטֵל בְּמָבוֹי תַּחַת הַקּוֹרָה, אוֹ בֵּין הַלְּחָיַיִם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה סָמוּךְ לִרְשׁוּת הָרַבִּים; אֲבָל אִם הָיָה סָמוּךְ לְכַרְמְלִית [מקום שאינו רה"י ואינו רה"ר] - אָסוּר לְטַלְטֵל תַּחַת הַקּוֹרָה, אוֹ בֵּין הַלְּחָיַיִם, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לְחִי אַחֵר לְהַתִּיר תּוֹךְ הַפֶּתַח; שֶׁהֲרֵי מָצָא מִין אֶת מִינוֹ [הכרמלית את הכרמלית], וְנֶעוֹר [נהיה ככרמלית].

יב. בַּכֹּל עוֹשִׂין לְחָיַיִם - אֲפִלּוּ בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים, וַאֲפִלּוּ בְּאִסּוּרֵי הֲנָיָה. עֲבוֹדָה זָרָה עַצְמָהּ אוֹ אֲשֵׁרָה, שֶׁעָשָׂה אוֹתָהּ לְחִי - כָּשֵׁר; שֶׁהַלְּחִי עָבְיוֹ כָּל שֶׁהוּא. גֹּבַהּ הַלְּחִי, אֵין פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים; רָחְבּוֹ וְעָבְיוֹ, כָּל שֶׁהוּא.

יג. בַּכֹּל עוֹשִׂין קוֹרָה, אֲבָל לֹא בַּאֲשֵׁרָה, לְפִי שֶׁיֵּשׁ לְרֹחַב הַקּוֹרָה שִׁעוּר, וְכָל הַשִּׁעוּרִין אֲסוּרִים מִן הָאֲשֵׁרָה. וְכֵן רֹחַב הַקּוֹרָה, אֵין פָּחוֹת מִטֶּפַח. וְעָבְיָהּ - כָּל שֶׁהוּא; וְהוּא שֶׁתְּהֵיֶה בְּרִיאָה [חזקה] לְקַבֵּל אָרִיחַ, שֶׁהוּא חֲצִי לְבֵנָה שֶׁל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים עַל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. וּמַעֲמִידֵי [תומכי ה-] קוֹרָה, צְרִיכִין שֶׁיִּהְיוּ בְּרִיאִין כְּדֵי לְקַבֵּל קוֹרָה וַחֲצִי לְבֵנָה.

יד. כַּמָּה יִהְיֶה פֶּתַח הַמָּבוֹי, וְיִהְיֶה דַּי לְהַכְשִׁירוֹ בִּלְחִי אוֹ קוֹרָה? גָּבְהוֹ, אֵין פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, וְלֹא יָתֵר עַל עֶשְׂרִים אַמָּה; וְרָחְבּוֹ, עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ צוּרַת פֶּתַח; אֲבָל אִם הָיָה לוֹ צוּרַת פֶּתַח - אֲפִלּוּ הָיָה גָּבוֹהַּ מֵאָה אַמָּה, אוֹ פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה, אוֹ רָחָב מֵאָה אַמָּה - הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

טו. וְכֵן אִם הָיָה בַּקּוֹרָה שֶׁל מָבוֹי כִּיּוּר [קישוט] וְצִיּוּר, עַד שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל מִסְתַּכְּלִין בָּהּ - אַף עַל פִּי שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה, כְּשֵׁרָה; שֶׁהַקּוֹרָה מִשּׁוּם הֶכֵּר עֲשׂוּיָה, וְאִם הָיְתָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים, אֵינָהּ נִכֶּרֶת; וְאִם יֵשׁ בָּהּ צִיּוּר וְכִיּוּר - מִסְתַּכְּלִין בָּהּ, וְנִמְצָא שָׁם הֶכֵּר.

טז. מָבוֹי שֶׁהָיָה גָּבְהוֹ מִן הָאָרֶץ עַד קַרְקָעִית קוֹרָה עֶשְׂרִים אַמָּה, וְעָבֵי הַקּוֹרָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים - כָּשֵׁר; הָיָה גָּבְהוֹ יָתֵר מֵעֶשְׂרִים, וּבָא לְמַעֲטוֹ בְּקוֹרָה שֶׁמַּנִּיחַ אוֹתָהּ לְמַטָּה - צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּרָחְבָּהּ טֶפַח. הָיָה גָּבְהוֹ פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה - חוֹקֵק בּוֹ [חופר בקרקעו] מֶשֶׁךְ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, וּמַעֲמִיק [בקרקע] כְּדֵי לְהַשְׁלִימוֹ לַעֲשָׂרָה.

יז. נִפְרַץ בּוֹ פִּרְצָה מִצִּדּוֹ כְּלַפֵּי רֹאשׁוֹ [סמוך ללחי או הקורה] - אִם נִשְׁאַר עוֹמֵד בְּרֹאשׁוֹ פַּס רֹחַב אַרְבָּעָה טְפָחִים, מֻתָּר; וְהוּא שֶׁלֹּא תִּהְיֶה הַפִּרְצָה יָתֵר עַל עֶשֶׂר. וְאִם לֹא נִשְׁאַר פַּס אַרְבָּעָה - אָסוּר, אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה הַפִּרְצָה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה; שֶׁכָּל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה, כְּלָבוּד הוּא.

מתוך מהדורת חזק

יח. נִפְרָץ הַמָּבוֹי בִּמְלוֹאוֹ [כל הדופן] לְחָצֵר, וְנִפְרְצָה חָצֵר כְּנֶגְדּוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים - הֲרֵי זֶה אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מָבוֹי מְפֻלָּשׁ; וְהֶחָצֵר - מֻתֶּרֶת; שֶׁהֶחָצֵר שֶׁרַבִּים בּוֹקְעִין [עוברים] בָּהּ וְנִכְנָסִין בָּזוֹ וְיוֹצְאִין בָּזוֹ, הֲרֵי הִיא רְשׁוּת הַיָּחִיד גְּמוּרָה.

יט. מָבוֹי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁבִילִים מִצַּד זֶה וּשְׁבִילִים מִצַּד הָאַחֵר, שֶׁנִּמְצְאוּ מְפֻלָּשִׁין לִרְשׁוּת הָרַבִּים - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן מְכֻוָּנִין זֶה כְּנֶגֶד זֶה, הֲרֵי כָּל אֶחָד מֵהֶן מָבוֹי מְפֻלָּשׁ. וְכֵיצַד מַכְשִׁירָן? עוֹשֶׂה צוּרַת פֶּתַח לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִן הַשְּׁבִילִים שֶׁבַּצַּד הָאֶחָד, וְכֵן לַפֶּתַח הַגָּדוֹל, וְעוֹשֶׂה לְכָל הַשְּׁבִילִים שֶׁבַּצַּד הַשֵּׁנִי לְחִי אוֹ קוֹרָה.

כ. מָבוֹי שֶׁצִּדּוֹ [דפנו] אֶחָד אָרֹךְ וְצִדּוֹ הַשֵּׁנִי קָצָר, מַנִּיחַ אֶת הַקּוֹרָה כְּנֶגֶד הַקָּצָר. הֶעֱמִיד לְחִי בַּחֲצִי הַמָּבוֹי - מֻחְצִי הַמָּבוֹי הַפְּנִימִי שֶׁהוּא לִפְנִים מִן הַלְּחִי, מֻתָּר לְטַלְטֵל בּוֹ; וְהַחֲצִי הַחִיצוֹן שֶׁהוּא חוּץ מִן הַלְּחִי, אָסוּר.

כא. מָבוֹי שֶׁהוּא רָחָב עֶשְׂרִים אַמָּה - עוֹשֶׂה פַּס גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּמֶשֶׁךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, שֶׁהוּא שִׁעוּר מֶשֶׁךְ [אורך] הַמָּבוֹי, וּמַעֲמִידוֹ בָּאֶמְצַע - וְנִמְצָא כִּשְׁנֵי מְבוֹאוֹת, שֶׁיֵּשׁ בְּפֶתַח כָּל אֶחָד מֵהֶן עֶשֶׂר אַמּוֹת. אוֹ מַרְחִיק שְׁתֵּי אַמּוֹת מִכָּאן, וּמַעֲמִיד פַּס שָׁלֹשׁ אַמּוֹת, וּמַרְחִיק שְׁתֵּי אַמּוֹת מִכָּאן, וּמַעֲמִיד פַּס שָׁלֹשׁ אַמּוֹת - וְנִמְצָא פֶּתַח הַמָּבוֹי עֶשֶׂר אַמּוֹת, וְהַצְּדָדִין הֲרֵי הֵן כִּסְתוּמִין, שֶׁהֲרֵי עוֹמֵד מְרֻבֶּה עַל הַפָּרוּץ.

כב. לְחִי הַבּוֹלֵט מִדָּפְנוֹ שֶׁל מָבוֹי, כָּשֵׁר; וּלְחִי הָעוֹמֵד מֵאֵלָיו - אִם סָמְכוּ עָלָיו מִקֹּדֶם הַשַּׁבָּת, כָּשֵׁר. וּלְחִי שֶׁהוּא נִרְאֶה מִבִּפְנִים לְחִי, וּמִבַּחוּץ אֵינוֹ נִרְאֶה לְחִי, אוֹ שֶׁהָיָה נִרְאֶה מִבַּחוּץ לְחִי, וּמִבִּפְנִים נִרְאֶה שֶׁהוּא שָׁוֶה וּכְאִלּוּ אֵין שָׁם לֶחִי - הֲרֵי זֶה נִדּוֹן מִשּׁוּם לֶחִי. לְחִי שֶׁהִגְּבִיהוּ מִן הַקַּרְקַע שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, אוֹ שֶׁהִפְלִיגוֹ [הרחיקו] מִן הַכֹּתֶל שְׁלֹשָׁה - לֹא עָשָׂה כְּלוּם; אֲבָל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים - כָּשֵׁר, שֶׁכָּל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְּלָבוּד [כמחובר]. לְחִי שֶׁהוּא רָחָב הַרְבֵּה - בֵּין שֶׁהָיָה רָחְבּוֹ פָּחוֹת מֵחֲצִי רֹחַב הַמָּבוֹי, בֵּין שֶׁהָיָה רָחְבּוֹ כַּחֲצִי רֹחַב הַמָּבוֹי - כָּשֵׁר, וְנִדּוֹן מִשּׁוּם לֶחִי; אֲבָל אִם הָיָה יָתֵר עַל חֲצִי רֹחַב הַמָּבוֹי, נִדּוֹן מִשּׁוּם עוֹמֵד מְרֻבֶּה עַל הַפָּרוּץ.

כג. קוֹרָה שֶׁפָּרַשׂ עָלֶיהָ מַחְצֶלֶת - הֲרֵי בִּטְלָה, שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ נִכֶּרֶת; לְפִיכָךְ, אִם הָיְתָה הַמַּחְצֶלֶת מְסֻלֶּקֶת מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים אוֹ יָתֵר, אֵינָהּ מְחִיצָה. נָעַץ שְׁתֵּי יְתֵדוֹת בִּשְׁנֵי כָּתְלֵי מָבוֹי מִבַּחוּץ, וְהִנִּיחַ עֲלֵיהֶן הַקּוֹרָה - לֹא עָשָׂה כְּלוּם; שֶׁצָּרִיךְ לְהִיוֹת הַקּוֹרָה עַל גַּבֵּי הַמָּבוֹי, לֹא סָמוּךְ לוֹ.

כד. קוֹרָה הַיּוֹצֵאָה מִכֹּתֶל זֶה, וְאֵינָהּ נוֹגַעַת בַּכֹּתֶל הַשֵּׁנִי, וְכֵן שְׁתֵּי קוֹרוֹת, אַחַת יוֹצְאָה מִכֹּתֶל זֶה וְאַחַת יוֹצְאָה מִכֹּתֶל זֶה, וְאֵין מַגִּיעוֹת זוֹ לְזוֹ - פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה, אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא קוֹרָה אַחֶרֶת; הָיָה בֵּינֵיהֶן שְׁלֹשָׁה, צָרִיךְ לְהָבִיא קוֹרָה אַחֶרֶת.

כה. וְכֵן שְׁתֵּי קוֹרוֹת הַמַּתְאִימוֹת [צמודות], לֹא בָּזוֹ כְּדֵי לְקַבֵּל אָרִיחַ וְלֹא בָּזוֹ כְּדֵי לְקַבֵּל אָרִיחַ - אִם יֵשׁ בִּשְׁתֵּיהֶן כְּדֵי לְקַבֵּל אָרִיחַ, אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָבִיא קוֹרָה אַחֶרֶת. הָיוּ אַחַת לְמַטָּה וְאַחַת לְמַעְלָה - רוֹאִין אֶת הָעֶלְיוֹנָה כְּאִלּוּ הִיא לְמַטָּה, וְאֶת הַתַּחְתּוֹנָה כְּאִלּוּ הִיא לְמַעְלָה; וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תִהְיֶה עֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים, וְלֹא תַּחְתּוֹנָה לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה; וְלֹא יִהְיֶה בֵּינֵיהֶן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כְּשֶׁרוֹאִין אוֹתָן שֶׁיָּרְדָה זוֹ וְעָלְתָה זוֹ בְּכַוָּנָה [מכוונות זו לצד זו -], עַד שֶׁיֵּעָשׂוּ זוֹ בְּצַד זוֹ.

כו. הָיְתָה הַקּוֹרָה עֲקֻמָּה [ונוטה מחוץ למבוי], רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא פְּשׁוּטָה [ישרה]; עֲגֻלָּה, רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא מְרֻבַּעַת - אִם הָיָה בְּהֶקֵּפָהּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, יֵשׁ בָּהּ רֹחַב טֶפַח. הָיְתָה הַקּוֹרָה בְּתוֹךְ הַמָּבוֹי, וַעֲקֻמָּה חוּץ לַמָּבוֹי, אוֹ שֶׁהָיָה עִיקֻּמָּה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים, אוֹ לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה - רוֹאִין: כָּל שֶׁאִלּוּ יִנָּטֵל הָעִקּוּם, וְיִשָּׁאֲרוּ שְׁנֵי רָאשֶׁיהָ, אֵין בֵּין זֶה לָזֶה שְׁלֹשָׁה - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָבִיא קוֹרָה אַחֶרֶת; וְאִם לָאו, צָרִיךְ לְהָבִיא קוֹרָה אַחֶרֶת.

כז. בְּאֵר [שהוא רשות היחיד שבתוך רה"ר] שֶׁעָשָׂה לָהּ שְׁמוֹנָה פַּסִּין [עמודים] מֵאַרְבַּע זָוִיּוֹת , שְׁנֵי פַּסִּין דְּבוּקִין בְּכָל זָוִית [- כדי להתיר שאיבת מים להשקות בהמה] - הֲרֵי אֵלּוּ כִּמְחִיצָה [- כדי להתיר שאיבת מים להשקות בהמה]; וְאַף עַל פִּי שֶׁהַפָּרוּץ מְרֻבֶּה עַל הָעוֹמֵד בְּכָל רוּחַ וָרוּחַ, הוֹאִיל וְאַרְבַּע הַזָּוִיּוֹת עוֹמְדוֹת, הֲרֵי זֶה מֻתָּר לְמַלֹּאת מִן הַבּוֹר וּלְהַשְׁקוֹת לַבְּהֵמָה [במתחם הפסים]. וְכַמָּה יִהְיֶה גֹּבַהּ כָּל פַּס מֵהֶן? עֲשָׂרָה טְפָחִים; וְרָחְבּוֹ, שִׁשָּׁה טְפָחִים; וּבֵין כָּל פַּס וּפַס, כְּמִלֹּא שְׁתֵּי רְבָקוֹת [קבוצות] שֶׁל אַרְבַּע אַרְבַּע בָּקָר, אַחַת נִכְנֶסֶת וְאַחַת יוֹצֵאָה - שִׁעוּר רֹחַב זֶה, אֵין יָתֵר עַל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּשְׁלִישׁ.

כח. הָיָה בִּמְקוֹם אֶחָד מִן הַזָּוִיּוֹת, אוֹ בְּכָל זָוִית מֵאַרְבַּעְתָּן, אֶבֶן גְּדוֹלָה, אוֹ אֵילָן, אוֹ תֵּל הַמִּתְלַקֵּט [המתרומם] עֲשָׂרָה [טפחים] מִתּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ חֲבִילָה שֶׁל קָנִים - רוֹאִין: כָּל שֶׁאִלּוּ יֵחָלֵק יֵשׁ בּוֹ אַמָּה לְכָאן וְאַמָּה לְכָאן בְּגֹבַהּ עֲשָׂרָה, נִדּוֹן מִשּׁוּם זָוִית שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁנֵי פַּסִּין. חֲמִשָּׁה קָנִים, וְאֵין בֵּין זֶה לָזֶה שְׁלֹשָׁה, וְיֵשׁ בֵּינֵיהֶם שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָאן וְשִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָאן - נִדּוֹנִים מִשּׁוּם זָוִית שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁנֵי פַּסִּין.

כט. מֻתָּר לְהַקְרִיב אַרְבַּע הַזָּוִיּוֹת הָאֵלּוּ לַבְּאֵר - וְהוּא [שיהיה מספיק מקום לכך], שֶׁתִּהְיֶה פָּרָה רֹאשָׁהּ וְרֻבָּהּ בִּפְנִים מִן הַפַּסִּין וְשׁוֹתָה; אַף עַל פִּי [וזאת בתנאי שזהו מצב שאינו מתערב בכוח, כלומר -] שֶׁלֹּא יֹאחֲז רֹאשׁ הַבְּהֵמָה [בכוח] עִם הַכֵּלִי שֶׁבּוֹ הַמַּיִם [כדי לא לאפשר לה לסטות. ואז, במצב שאינו מתערב -], הוֹאִיל וְרֹאשָׁהּ וְרֻבָּהּ בִּפְנִים, מֻתָּר, וַאֲפִלּוּ לְגָמָל [שצווארו ארוך]. הָיוּ קְרוֹבִים יוֹתֵר מִזֶּה - אָסוּר לְהַשְׁקוֹת מֵהֶן, אֲפִלּוּ לְגִדֵּי שֶׁהוּא כֵּלוּ נִכְנָס לִפְנִים. וּמֻתָּר לְהַרְחִיק כָּל שֶׁהוּא [איזה מרחק שירצה], וּבִלְבַד שֶׁיַּרְבֶּה בְּפַסִּים פְּשׁוּטִין [עמודים] שֶׁמַּנִּיחִין אוֹתָן בְּכָל רוּחַ וָרוּחַ [=כל הצדדים], כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה [המרווח ש] בֵּין פַּס לַחֲבֵרוֹ יָתֵר עַל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּשְׁלִישׁ.

ל. לא הִתִּירוּ [את העצה של הצבת] הַפַּסִּין הָאֵלּוּ [שסביבי הבאר], אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּלְבֶהֱמַת עוֹלֵי רְגָלִים בִּלְבַד - וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה בְּאֵר מַיִם חַיִּים שֶׁל רַבִּים. אֲבָל אָדָם - יֵרֵד לַבְּאֵר וְיִשְׁתֶּה, אוֹ יַעֲשֶׂה לוֹ מְחִיצָה מַקֶּפֶת לַבְּאֵר גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, וַיַּעֲמֹד בְּתוֹכָהּ וְיִדְלֶה וְיִשְׁתֶּה. וְאִם הָיָה הַבְּאֵר רָחָב הַרְבֵּה, שֶׁאֵין אָדָם יָכוֹל לִירֹד בּוֹ - הֲרֵי זֶה יִדְלֶה וְיִשְׁתֶּה בֵּין הַפַּסִּין [במתחם הפסים].

לא. וְכֵן בּוֹר הָרַבִּים וּבְאֵר הַיָּחִיד, אֲפִלּוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - אֵין מְמַלְּאִין מֵהֶן, אֶלָּא אִם כֵּן עָשׂוּ לָהֶן מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים.

לב. הַמְמַלֵּא לִבְהֶמְתּוֹ בֵּין הַפַּסִּין, מְמַלֵּא וְנוֹתֵן בִּכְלִי [בדלי ש] לְפָנֶיהָ [לצורך שתייה]; וְאִם הָיָה אֲבוּס [מתקן גדול להאכלת הבהמה -] רֹאשׁוֹ [חלקו] נִכְנָס לְבֵין הַפַּסִּים, וְהָיָה [האבוס] גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה [שנהפך לרשות משל עצמו] - לֹא יְמַלֵּא וְיִתֵּן לְפָנֶיהָ [את הדלי], שֶׁמָּא יִתְקַלְקֵל הָאֲבוּס, וְיוֹצִיא הַדְּלִי לָאֲבוּס, וּמִן הָאֲבוּס לְקַרְקַע רְשׁוּת הָרַבִּים; אֶלָּא מְמַלֵּא וְשׁוֹפֵךְ [בתוך האבוס], וְהִיא שׁוֹתָה מֵאֵלֶיהָ.

לג. הַזּוֹרֵק מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְבֵין הַפַּסִּין, חַיָּב; הוֹאִיל וְיֵשׁ בְּכָל זָוִית וְזָוִית מְחִיצָה גְּמוּרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ גֹּבַהּ עֲשָׂרָה [ושטח שהוא -] וְיוֹתֵר מֵאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, וַהֲרֵי הָרְבּוּעַ נִכָּר וְנִרְאֶה - נַעֲשָׂה כֹּל שֶׁבֵּינֵיהֶם רְשׁוּת הַיָּחִיד; וַאֲפִלּוּ הָיָה בְּבִקְעָה, וְאֵין שָׁם בֵּינֵיהֶם בְּאֵר - שֶׁהֲרֵי בְּכָל רוּחַ וָרוּחַ פַּס מִכָּאן וּפַס מִכָּאן. וַאֲפִלּוּ הָיוּ רַבִּים בּוֹקְעִין [הולכים] וְעוֹבְרִין בֵּין הַפַּסִּין - לֹא בָּטְלוּ הַמְּחִיצוֹת, וַהֲרֵי הֵן כְּחָצֵר שֶׁהָרַבִּים בּוֹקְעִין בָּהּ; וְהַזּוֹרֵק לְתוֹכוֹ, חַיָּב. וּמֵתָּר לְהַשְׁקוֹת הַבְּהֵמָה בֵּינֵיהֶן, אִם הָיָה שָׁם בֵּינֵיהֶן בְּאֵר.

לד. חָצֵר שֶׁרֹּאשָׁהּ אֶחָד נִכְנָס לְבֵין הַפַּסִּין - מֻתָּר לְטַלְטֵל מִתּוֹכָהּ לְבֵין הַפַּסִּין, וּמִבֵּין הַפַּסִּין לְתוֹכָהּ; הָיוּ שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, אֲסוּרִין עַד שֶׁיְּעָרְבוּ [ערוב חצרות]. יָבְשׁוּ הַמַּיִם [שבבור] בְּשַׁבָּת - אָסוּר לְטַלְטֵל בֵּין הַפַּסִּין; שֶׁלֹּא נֶחְשְׁבוּ מְחִיצָה לְטַלְטֵל בְּתוֹכָן אֶלָּא מִשּׁוּם הַמַּיִם. בָּאוּ לוֹ [לבאר] מַיִם בְּשַׁבָּת - מֻתָּר לְטַלְטֵל בֵּינֵיהֶן; שֶׁכָּל מְחִיצָה שֶׁנַּעֲשָׂת בְּשַׁבָּת, שְׁמָהּ מְחִיצָה. מָבוֹי שֶׁנִּטְּלָה קוֹרָתוֹ אוֹ לֶחְיוֹ בְּשַׁבָּת - אָסוּר לְטַלְטֵל בּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּפְרַץ לְכַרְמְלִית.

לה. אַכְסַדְרָה [מבנה שאינו במחיצות מלאות] בְּבִקְעָה - מֻתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלָּהּ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא שָׁלֹשׁ מְחִיצוֹת וְתִקְרָה; שֶׁאָנוּ רוֹאִין כְּאִלּוּ פִּי תִּקְרָה יָרֵד וְסָתַם רוּחַ רְבִיעִית. וְהַזּוֹרֵק מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְתוֹכָהּ - פָּטוּר, כְּזוֹרֵק לְמָבוֹי סָתוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ קוֹרָה. בַּיִת אוֹ חָצֵר שֶׁנִּפְרַץ קֶרֶן זָוִית שֶׁלָּהּ בְּעֶשֶׂר אַמּוֹת, הֲרֵי זֶה אָסוּר לְטַלְטֵל בְּכֻלָּן; אַף עַל פִּי שֶׁכָּל פִּרְצָה שֶׁהִיא עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת כְּפָתַח, אֵין עוֹשִׂין פֶּתַח בְּקֶרֶן זָוִית. וְאִם הָיְתָה שָׁם קוֹרָה מִלְּמַעְלָה עַל אֹרֶךְ הַפִּרְצָה - רוֹאִין אוֹתָהּ [כאילו -] שֶׁיָּרְדָה וְסָתְמָה, וּמֻתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלָּן.

לו. הָאֶצְבַּע שֶׁמְּשַׁעֲרִין בָּהּ בְּכָל מָקוֹם, הִיא רֹחַב הַגּוּדֶל שֶׁל יָד; וְהַטֶּפַח, אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת. וְכָל אַמָּה הָאֲמוּרָה בְּכָל מָקוֹם, בֵּין בְּשַׁבָּת בֵּין בְּסֻכָּה וְכִלְאַיִם - הִיא אַמָּה בַּת שִׁשָּׁה טְפָחִים. וּפְעָמִים מְשַׁעֲרִין בְּאַמָּה בַּת שִׁשָּׁה טְפָחִים דְּחוּקוֹת זוֹ לְזוֹ, וּפְעָמִים מְשַׁעֲרִין בְּאַמָּה בַּת שִׁשָּׁה טְפָחִים שׁוֹחֲקוֹת [אינן דבוקות] וְרוֹוְחוֹת; וְזֶה וָזֶה, לְהַחְמִיר. כֵּיצַד? מֶשֶׁךְ [אורך] מָבוֹי, בְּאַרְבַּע אַמּוֹת שׁוֹחֲקוֹת; וְגָבְהוֹ, עֶשְׂרִים אַמָּה עֲצֻבּוֹת [דחוקות]; רֹחַב הַפִּרְצָה, עֶשֶׂר אַמּוֹת עֲצֻבּוֹת. וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, לְעִנְיַן סֻכָּה וְכִלְאַיִם.

יום שישי כ"א אדר א' ה'תשע"ד

פֶּרֶק יח

א. הַמּוֹצִיא דָּבָר מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הַיָּחִיד - אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיּוֹצִיא מִמָּנוּ שִׁעוּר שֶׁמּוֹעִיל כְּלוּם [משהו]. וְאֵלּוּ הֵן שִׁעוּרֵי הַהוֹצָאָה: הַמּוֹצִיא אָכְלֵי אָדָם - כִּגְרוֹגֶרֶת [תאנה יבשה], וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה; וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה כִּגְרוֹגֶרֶת מִן הָאֹכֶל עַצְמוֹ, חוּץ מִן הַקְּלִפִּין וְהַגַּרְעִינִין וְהָעֲקָצִין [מקום החיבור של הפרי לעץ] וְהַסֵּבִין [פסולת הקמח] וְהַמַּרְסָן [קליפה עבה של תבואה].

ב. יַיִן, כְּדֵי רֹבַע רְבִיעִית; וְאִם הָיָה קָרוּשׁ, כַּזַּיִת. חֵלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה, כְּדֵי גְּמִיאָה [בליעה בבת אחת]; וַחֵלֶב טְמֵאָה, כְּדֵי לִכְחֹל עַיִן אַחַת [להניח עליה לרפואה]. חֵלֶב אִשָּׁה וְחֵלֶב בֵּיצָה, כְּדֵי לִתֵּן בְּמִשִּׁיפָה [בתחבושת לכאב עיניים]. שֶׁמֶן - כְּדֵי לָסוּךְ אֵבֶר קָטָן, שֶׁהוּא אֶצְבַּע קְטַנָּה שֶׁל רֶגֶל קָטָן בֶּן יוֹמוֹ. טַל, כְּדֵי לָשׁוּף [לשפשף] אֶת הַקִּילּוֹרִית [משחה לכאב עיניים]; וְקִילּוֹר, כְּדֵי לָשׁוּף בְּמַיִם; וּמַיִם, כְּדֵי לִרְחֹץ פְּנֵי מְדוֹכָה [כלי לכתישת אוכלין]. דְּבַשׁ, כְּדֵי לִתֵּן עַל רֹאשׁ הַכָּתִית [מכה בגב הבהמה]. דָּם, וּשְׁאָר כָּל הַמַּשְׁקִין, וְכָל הַשּׁוֹפְכִין - כְּדֵי רְבִיעִית.

ג. תֶּבֶן תְּבוּאָה, כִּמְלֹא פִּי פָרָה. תֶּבֶן קִטְנִיּוֹת, כִּמְלֹא פִּי גָּמָל. וְאִם הוֹצִיא תֶּבֶן קִטְנִיּוֹת [שהוא מאכל גמל] לְהַאֲכִילוֹ לְפָרָה, כִּמְלֹא פִּי פָרָה; שֶׁהָאֲכִילָה עַל יְדֵי הַדְּחָק, שְׁמָהּ אֲכִילָה. עָמִיר [קש], כִּמְלֹא פִּי טָלֶה. עֲשָׂבִים, כִּמְלֹא פִּי גְּדִי. עֲלֵי שׁוּם וַעֲלֵי בְּצָלִים - אִם הָיוּ לַחִים, כִּגְרוֹגֶרֶת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם אָכְלֵי אָדָם; וְיִבֵּשִׁים, כִּמְלֹא פִּי גְּדִי. וְאֵין מִצְטָרְפִין [המינים שונים] זֶה עִם זֶה לֶחָמוּר שֶׁבָּהֶן [לשיעור הקטן שבהם], אֲבָל מִצְטָרְפִין לַקַּל שֶׁבָּהֶן. כֵּיצַד? הוֹצִיא תֶּבֶן תְּבוּאָה וְקִטְנִית - אִם יֵשׁ בִּשְׁנֵיהֶן כִּמְלֹא פִּי פָרָה, פָּטוּר; כִּמְלֹא פִּי גָּמָל, חַיָּב. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, לְעִנְיַן הַשַּׁבָּת.

ד. הַמּוֹצִיא עֵצִים - כְּדֵי לְבַשֵּׁל כִּגְרוֹגֶרֶת מִבֵּיצַת הַתַּרְנְגוֹלִים, טְרוּפָה [מעורבת] בְּשֶׁמֶן וּנְתוּנָה בְּאִלְפָּס [מחבת]. הַמּוֹצִיא קָנֶה, [שיעורו -] כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קֶלְמוֹס הַמַּגִּיעַ לְרָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו; וְאִם הָיָה עָבֶה אוֹ מְרֻסָּס [שבור], שִׁעוּרוֹ כְּעֵצִים.

ה. הַמּוֹצִיא תְּבֵלִין, [שיעורן -] כְּדֵי לְתַבֵּל בֵּיצָה; וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. פִּלְפֶּלֶת [פלפל], כָּל שֶׁהוּא. עִטְרָן, כָּל שֶׁהוּא. רֵיחַ טוֹב, כָּל שֶׁהוּא. רֵיחַ רַע, כָּל שֶׁהוּא. מִינֵי בְּשָׂמִים, כָּל

שֶׁהֵן. אַרְגָּמָן טוֹב, כָּל שֶׁהוּא. בְּתוּלַת הַגֶּרֶד [עלה שושנה אדומה וסתומה], אַחַת. מִינֵי מַתָּכוֹת הַקָּשִׁים, כְּגוֹן נְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל, כָּל שֶׁהֵן. מְעַפֵּר הַמִּזְבֵּחַ, וּמֵאַבְנֵי הַמִּזְבֵּחַ, וּמִמֶּקֶק [רקבון] סְפָרִים, וּמִמֶּקֶק מִטְּפְחוֹתֵיהֶן - כָּל שֶׁהֵן, מִפְּנֵי שֶׁמַּצְנִיעִין אוֹתָן לִגְנִיזָה. גַּחֶלֶת, כָּל שֶׁהוּא; וְהַמּוֹצִיא שַׁלְהֶבֶת, פָּטוּר.

ו. הַמּוֹצִיא זֶרְעוֹנֵי גִּנָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין לְאָדָם, שְׁעוּרָן פָּחוֹת מִכְּגַרְגֶּרֶת: מִזֶּרַע קִשּׁוּאִין, שְׁנַיִם; וּמִזֶּרַע הַדְּלוּעִין, שְׁנַיִם; מִזֶּרַע פּוֹל הַמִּצְרִי, שְׁנַיִם. הַמּוֹצִיא סֵבִין [פסולת קמח], כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי כּוּר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב [בעת ההתכה]. הַמּוֹצִיא מֶרְסָן [קליפות תבואה] - אִם לַאֲכִילָה, שְׁעוּרוֹ כְּגַרְגֶּרֶת; לִבְהֵמָה, שְׁעוּרוֹ כְּמִלֹּא פִּי גְּדִי; לִצְבִיעָה, כְּדֵי לְצַבֵּעַ בֶּגֶד קָטָן. לוּלְבֵי [ענפים רכים] זְרָדִין [של עצים דקים] וְהֶחָרוּבִין - עַד שֶׁלֹּא יַמְתִּיקוּ, כְּגַרְגֶּרֶת; וּמִשֶּׁיַּמְתִּיקוּ, כְּמִלֹּא פִּי גְּדִי. אֲבָל הַלּוּף וְהַחַרְדָּל וְהַתּוּרְמוּסִין וּשְׁאָר כָּל הַנִּכְבָּשִׁין - בֵּין שֶׁיַּמְתִּיקוּ בֵּין שֶׁלֹּא יַמְתִּיקוּ, כְּגַרְגֶּרֶת.

ז. הַמּוֹצִיא גַּרְעִינִין - אִם לַאֲכִילָה, חֲמֵשׁ; וְאִם לְהַסָּקָה, חֲרֵי הֵן כְּעֵצִים; וְאִם לְחֶשְׁבּוֹן [למנין], שְׁתַּיִם; וְאִם לִזְרִיעָה, שְׁתַּיִם. הַמּוֹצִיא אֵזוֹב [מין צמח] לַאֲכִילָה, כְּגַרְגֶּרֶת; לִבְהֵמָה, כְּמִלֹּא פִּי גְּדִי; לְעֵצִים, כְּשִׁעוּר הָעֵצִים; לְהַדְלָיָה [על טמא מת], כְּשִׁעוּר הַדְּלָיָה.

ח. הַמּוֹצִיא קְלִפֵּי אֱגוֹזִין, וּקְלִפֵּי רִמּוֹנִים, אִיסְטִיס, וּפוּאָה [- מיני צמחים המשמשים לצבע], וּשְׁאָר הַצּוֹבְעִין - כְּדֵי לִצְבַּעַ בָּהֶן בֶּגֶד קָטָן, כִּסְבָכָה [כיסוי] שֶׁמַּנִּיחִין הַבָּנוֹת עַל רָאשֵׁיהֶן. וְכֵן הַמּוֹצִיא מֵי רַגְלַיִם בֶּן אַרְבָּעִים יוֹם, אוֹ נֶתֶר אַלְכְּסַנְדְּרִיָּה [מין עפר המסיר כתמים], אוֹ בֹּרִית, קִימוֹנְיָא, וְאַשְׁלָג [חומרי ניקוי], וּשְׁאָר כָּל הַמְנַקִּין - כְּדֵי לְכַבֵּס בָּהֶן בֶּגֶד קָטָן, כִּסְבָכָה. הוֹצִיא סַמָּנִין [צבעים] שְׁרוּיִין, כְּדֵי לִצְבַּעַ בָּהֶן דֵּגְמָא לְאוֹרֶג [חתיכת בד קטנה].

ט. הַמּוֹצִיא דְּיוֹ עַל הַקַּלְמוֹס, שְׁעוּרוֹ כְּדֵי לִכְתֹּב מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי אוֹתוֹת [אותיות]; אֲבָל אִם הוֹצִיא הַדְּיוֹ בִּכְּנֵי עַצְמוֹ, אוֹ בְּקֶסֶת [כלי הדיו] - צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ יָתֵר עַל זֶה, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה מִמֶּנּוּ עַל הַקַּלְמוֹס כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת. הָיָה בַּקֶּסֶת כְּדֵי אוֹת אַחַת וּבַקַּלְמוֹס כְּדֵי אוֹת אַחַת, אוֹ בְּדִיו לְבַדּוֹ כְּדֵי אוֹת אַחַת וּבַקַּלְמוֹס כְּדֵי אוֹת אַחַת - הֲרֵי זֶה סָפֵק [כשיעור -]. הוֹצִיא שְׁתֵּי אוֹתוֹת וּכְתָבָן כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ, חַיָּב; כְּתִיבָתָן, זוֹ הִיא הַנַּחְתָּן. הוֹצִיא אוֹת אַחַת וּכְתָבָהּ, וְחָזַר וְהוֹצִיא אוֹת שְׁנִיָּה וּכְתָבָהּ - פָּטוּר; שֶׁכְּבָר חֲסֵרָה הָאוֹת הָרִאשׁוֹנָה.

י. הַמּוֹצִיא כֹּחַל [לצביעת העין] בֵּין לִרְפוּאָה בֵּין לְתַכְשִׁיט, כְּדֵי לִכְחֹל עַיִן אַחַת; וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין דַּרְכָּן לְהִתְקַשֵּׁט אֶלָּא בְּכִחְיַלַת שְׁתֵּי עֵינַיִם, וְהוֹצִיאוֹ לְהִתְקַשֵּׁט - עַד שֶׁיּוֹצִיא כְּדֵי לִכְחֹל שְׁתֵּי עֵינַיִם. זֶפֶת וְגָפְרִית, כְּדֵי [ליצור מכסה לחבית, ובו] לַעֲשׂוֹת נֶקֶב [במכסה חבית השמן]. שַׁעֲוָה, כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי נֶקֶב קָטָן [שבחבית לסותמו]. דֶּבֶק, כְּדֵי לִתֵּן בְּרֹאשׁ הַשַּׁבְשֶׁבֶת [קנה שמורחין ראשו בדבק לתפוס האפרוחים בדבק]. רְבָב [שומן], כְּדֵי לִמְשֹׁחַ תַּחַת רָקִיק [עוגה מטוגנת בשומן] כְּסֶלַע.

יא. הַמּוֹצִיא אֲדָמָה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת חוֹתַם הָאִגֶּרֶת. טִיט, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת פִּי [שפת] כּוּר [אש הצורפים]. זֶבֶל אוֹ חוֹל דַּק, כְּדֵי לְזַבֵּל כְּרֻשָּׁה [לערבב בסיד]. חוֹל גַּס, כְּדֵי לְעָרֵב עִם מְלֹא כַּף שֶׁל סַיָּדִין סִיד. חַרְשִׁית [חרס לבן כתוש], כְּדֵי לַעֲשׂוֹת פִּי כּוּר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. שֵׂעָר, כְּדֵי לְגַבֵּל טִיט לַעֲשׂוֹת פִּי כּוּר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. סִיד, כְּדֵי לָסוּד אֶצְבַּע קְטַנָּה שֶׁבַּבָּנוֹת [היו סכין אותם בסיד]. עָפָר וָאֵפֶר, כְּדֵי לְכַסּוֹת דַּם צִפּוֹר קְטַנָּה. צְרוֹר אֶבֶן, כְּדֵי לִזְרֹק בִּבְהֵמָה וְתַרְגִּישׁ - וְהוּא, מִשְׁקַל עֲשָׂרָה זוּזִים. חֶרֶשׂ [חרס], כְּדֵי לְקַבֵּל בּוֹ רְבִיעִית.

יב. הַמּוֹצִיא חֶבֶל, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֹזֶן [בית יד] לְקֻפָּה [תיבה]. גֶּמִי, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת תִּלּוּי [לולאה] לְנָפָה וְלִכְבָרָה [נפה גדולה]. הוּצִין [עלי התמר], כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֹזֶן לִכְפִיפָה מִצְרִית [סל]. סִיב [חוטים שבעץ התמר], כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי מַשְׁפֵּךְ קָטָן שֶׁל יַיִן. מוּכִין [אגודות בדים], כְּדֵי לַעֲשׂוֹת בּוֹ כַּדּוּר כֶּאֱגוֹז. עֶצֶם, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת תַּרְוָד [כף רופאים קטנה]. זְכוּכִית - כְּדֵי לִגְרֹד בָּהּ רֹאשׁ הַכַּדְכֹּד [ראש מחט המפרידה בין חוטי השתי], אוֹ עַד שֶׁיִּפְצַע [יוריד השתי מהערב] שְׁתֵּי נִימִין כְּאַחַת.

יג. הַמּוֹצִיא שְׁתֵּי נִימִין מִזְּנַב הַסּוּס וּמִזְּנַב הַפָּרָה, חַיָּב. הוֹצִיא אַחַת מִן הַקָּשֶׁה שֶׁבַּחֲזִיר [חוטים קשים שבשדרתו], חַיָּב. נִצְרֵי דֶּקֶל, וְהֵן חוּטֵי הָעֵץ - שְׁתַּיִם; חוֹרֵי דֶּקֶל, וְהֵן קְלִפֵּי הַחֲרִיּוֹת [ענפים] - אַחַת. מִצֶּמֶר גֶּפֶן, וּמִצֶּמֶר כָּלָךְ [משי עבה], וְצֶמֶר גְּמַלִּים וְאַרְנָבִים וְחַיָּה שֶׁבַּיָּם, וּשְׁאָר כָּל הַנִּטְווִין - כְּדֵי לִטְווֹת חוּט אֹרֶךְ אַרְבָּעָה טְפָחִים. הַמּוֹצִיא מִן הַבֶּגֶד, אוֹ מִן הַשַּׂק, אוֹ מִן הָעוֹר - כְּשֶׁעוּרָן לְטַמְּאָה [לקבלת טומאה], כָּךְ שֶׁעוּרָן לְהוֹצָאָה: הַבֶּגֶד, שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה; הַשַּׂק, אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה; הָעוֹר, חֲמִשָּׁה עַל חֲמִשָּׁה.

יד. הַמּוֹצִיא עוֹר שֶׁלֹּא נִתְעַבֵּד כְּלָל, אֶלָּא עֲדַיִן הוּא רַךְ - שְׁעוּרוֹ, כְּדֵי לָצֹר [לעטוף] מִשְׁקֹלֶת [של מאזניים] קְטַנָּה שֶׁמִּשְׁקָלָהּ שֶׁקֶל. הָיָה [העור] מָלוּחַ, וַעֲדַיִן לֹא נַעֲשָׂה בְּקֶמַח וְלֹא בְּעַפְצָא [חומר עיבוד] - שְׁעוּרוֹ, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קָמֵיעַ [לעטוף קמיע שבו שמות הקודש לסגולה]. הָיָה עָשׂוּי בְּקֶמַח, וַעֲדַיִן לֹא נִתְעַבֵּד בְּעַפְצָא - שְׁעוּרוֹ, כְּדֵי לִכְתֹּב עָלָיו אֶת הַגֵּט. נִגְמַר עִבּוּדוֹ - שְׁעוּרוֹ, חֲמִשָּׁה עַל חֲמִשָּׁה.

טו. הַמּוֹצִיא קְלָף מְעֻבָּד, כְּדֵי לִכְתֹּב עָלָיו פָּרָשַׁת 'שְׁמַע' עַד 'וּבִשְׁעָרֶיךָ'. דּוּכְסוּסְטוֹס [חלקו החיצוני של העור], כְּדֵי לִכְתֹּב עָלָיו מְזוּזָה - נִיר - כְּדֵי לִכְתֹּב עָלָיו שְׁתֵּי אוֹתוֹת שֶׁל קֶשֶׁר מוֹכְסִין [שטר בו מסמנים גזברי המעשר שפלוני שילם חובו], שֶׁהֵן גְּדוֹלוֹת מֵאוֹתוֹת שֶׁלָּנוּ. הַמּוֹצִיא קֶשֶׁר [סימן של] מוֹכְסִין - חַיָּב, אַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר הֶרְאָהוּ לַמּוֹכֵס וְנִפְטַר בּוֹ; שֶׁהֲרֵי רְאָיָה הוּא לְעוֹלָם. הַמּוֹצִיא שְׁטָר פָּרוּעַ, וּנִיר מָחוּק - כְּדֵי לִכְרֹךְ עַל פִּי צְלוֹחִית קְטַנָּה שֶׁל פַּלְיָטוֹן

[בושם]; וְאִם יֵשׁ בַּלֹּבֶן [במחיקה] שֶׁלּוֹ כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת שֶׁל קֶשֶׁר מוֹכְסִין, חַיָּב.

טז. הַמּוֹצִיא בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף - אַף עַל פִּי שֶׁהֵן חַיִּים, חַיָּב. אֲבָל אָדָם חַי, אֵינוֹ מַשֹּׂאוֹי; וְאִם הָיָה כָּפוּת אוֹ חוֹלֶה, הַמּוֹצִיא אוֹתוֹ חַיָּב. וְהָאִשָּׁה מְדֻדָּה [מסייעת] אֶת בְּנָהּ בִּזְמַן שֶׁנּוֹטֵל [רגל] אַחַת וּמַנִּיחַ אַחַת.

יז. הַמּוֹצִיא תִּינוֹק חַי, וְכִיס תָּלוּי בְּצַוָּארוֹ - חַיָּב מִשּׁוּם הַכִּיס, שֶׁאֵין הַכִּיס טְפֵלָה [בטילה] לַתִּינוֹק; אֲבָל אִם הוֹצִיא אֶת הַגָּדוֹל, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְלֻבָּשׁ בְּכֵלָיו וְטַבְּעוֹתָיו בְּיָדוֹ - פָּטוּר, שֶׁהַכֹּל טְפֵלָה לוֹ. הָיוּ כֵלָיו [בגדיו] מְקֻפָּלִין עַל כְּתֵפוֹ - הַנּוֹשֵׂא אוֹתוֹ, חַיָּב.

יח. הַמּוֹצִיא חָגָב חַי, כָּל שֶׁהוּא; וּמֵת, כִּגְרוֹגֶרֶת. צִפֹּרֶת כְּרָמִים [מין ארבה], בֵּין חַיָּה בֵּין מֵתָה - כָּל שֶׁהוּא, מִפְּנֵי שֶׁמַּצְנִיעִין אוֹתָהּ לִרְפוּאָה; וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָהּ. הַמֵּת, וְהַנְּבֵלָה, וְהַשֶּׁרֶץ - כְּשִׁעוּר טֻמְאָתוֹ, כָּזֵ שִׁעוּר הוֹצָאָתוֹ: מֵת וּנְבֵלָה, בְּכַזַּיִת; וְשֶׁרֶץ, בְּכַעֲדָשָׁה.

יט. הָיָה שָׁם [מבשר המת] כַּזַּיִת מְצֻמְצָם [בדיוק], וְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ כַּחֲצִי זַיִת - חַיָּב, שֶׁהֲרֵי הוֹעִיל בְּמַעֲשָׂיו, שֶׁנִּתְמַעֵט הַשִּׁעוּר מִלְּטַמֵּא. אֲבָל אִם הוֹצִיא כַּחֲצִי זַיִת מִכַּזַּיִת וּמֶחֱצָה, פָּטוּר. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָזֶה בִּשְׁאָר הַטֻּמְאוֹת.

כ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא עַל הוֹצָאַת כַּשִּׁעוּר? כְּשֶׁהוֹצִיא סְתָם; אֲבָל הַמּוֹצִיא לְזֶרַע, אוֹ לִרְפוּאָה, אוֹ לְהַרְאוֹת מִמֶּנּוּ דֶּגְמָא, וּלְכֹל כַּיּוֹצֵא בָזֶה - חַיָּב בְּכָל שֶׁהוּא.

כא. הַמַּצְנִיעַ דָּבָר לִזְרִיעָה, אוֹ לִרְפוּאָה, אוֹ לְדֶגְמָא, וְשָׁכַח לְמָה הִצְנִיעוֹ, וְהוֹצִיאוֹ סְתָם - חַיָּב עָלָיו בְּכָל שֶׁהוּא, שֶׁעַל דַּעַת מַחְשָׁבָה רִאשׁוֹנָה הוֹצִיא; וּשְׁאָר הָאָדָם, אֵין חַיָּבִין עָלָיו אֶלָּא בְּשִׁעוּרוֹ. זָרַק זֶה שֶׁהוֹצִיא כְּבָר לְתוֹךְ הָאוֹצָר [מחסן, ונמלך ממחשבתו הראשונה] - אַף עַל פִּי שֶׁמְּקוֹמוֹ נִכָּר, כְּבָר בָּטְלָה מַחְשַׁבְתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה; לְפִיכָךְ, אִם חָזַר וְהִכְנִיסוֹ - אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיַּכְנִיס כַּשִּׁעוּר.

כב. דָּבָר שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהַצְנִיעוֹ וְאֵינוֹ רָאוּי לְהַצְנִיעַ, כְּגוֹן דַּם הַנִּדָּה - אִם הִצְנִיעוֹ אֶחָד וְהוֹצִיאוֹ, חַיָּב; וּשְׁאָר הָאָדָם, פְּטוּרִין עָלָיו, שֶׁאֵין חַיָּבִין אֶלָּא עַל הוֹצָאַת דָּבָר הַכָּשֵׁר [ראוי ומועיל] לְהַצְנִיעַ, וּמַצְנִיעִין כָּמוֹהוּ.

כג. הַמּוֹצִיא חֲצִי שִׁעוּר, פָּטוּר; וְכֵן כָּל הָעוֹשֶׂה מִמְּלָאכָה מִן הַמְּלָאכוֹת חֲצִי שִׁעוּר, פָּטוּר. הוֹצִיא חֲצִי שִׁעוּר וְהִנִּיחוֹ, וְחָזַר וְהוֹצִיא הַחֲצִי הָאַחֵר - חַיָּב; וְאִם קָדַם וְהִגְבִּיהַּ הַחֲצִי הָרִאשׁוֹן, קֹדֶם הַנָּחַת הַחֵצִי הַשֵּׁנִי - נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁנִּשְׁרַף, וּפָטוּר. הוֹצִיא חֲצִי שִׁעוּר וְהִנִּיחוֹ, וְחָזַר וְהוֹצִיא חֲצִי אַחֵר וְהֶעֱבִירוֹ עַל הָרִאשׁוֹן בְּתוֹךְ שְׁלִשָׁה - חַיָּב, שֶׁהַמַּעֲבִיר כְּמִי שֶׁנָּח עַל גַּבֵּי מַשֶּׂהוּ; אֲבָל אִם זָרְקוֹ - אֵינוֹ חַיָּב, עַד שֶׁיָּנוּחַ שָׁם עַל גַּבֵּי מַשֶּׂהוּ.

כד. הוֹצִיא חֲצִי שִׁעוּר, וְחָזַר וְהוֹצִיא חֲצִי שִׁעוּר בְּהֶעְלֵם [בשגגה] אֶחָד - לִרְשׁוּת אַחַת, חַיָּב. לִשְׁתֵּי רְשֻׁיּוֹת, אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן רְשׁוּת שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ - פָּטוּר; הָיְתָה בֵּינֵיהֶן כַּרְמְלִית [מקום שאינו רה"י ואינו רה"ר] - הֲרֵי הֵן כִּרְשׁוּת אַחַת, וְחַיָּב חַטָּאת.

כה. הַמּוֹצִיא פָּחוֹת מִכַּשִּׁעוּר, וְקֹדֶם שֶׁיָּנוּחַ נִתְפַּח וְחָזַר [להיות] כַּשִּׁעוּר, וְכֵן הַמּוֹצִיא כַּשִּׁעוּר, וְקֹדֶם שֶׁיָּנוּחַ צָמַק וְחָזַר פָּחוֹת מִכַּשִּׁעוּר - פָּטוּר.

כו. הַמּוֹצִיא כִּגְרוֹגֶרֶת לַאֲכִילָה, וְצָמְקָה קֹדֶם הַנָּחָה, וְחִשֵּׁב עָלֶיהָ לִזְרִיעָה אוֹ לִרְפוּאָה, שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ שִׁעוּר - הֲרֵי זֶה חַיָּב, כְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל עֵת הַנָּחָה. הוֹצִיא פָּחוֹת מִכִּגְרוֹגֶרֶת לִזְרִיעָה, וְקֹדֶם הַנָּחָה חָזַר וְחִשֵּׁב לַאֲכִילָה - פָּטוּר; וְאִם תָּפְחָה קֹדֶם הַנָּחָה וְנַעֲשָׂת כִּגְרוֹגֶרֶת קֹדֶם שֶׁיִּמָּלֵךְ עָלֶיהָ לַאֲכִילָה, חַיָּב; שֶׁאֲפִלּוּ לֹא חִשֵּׁב, הָיָה מִתְחַיֵּב עַל מַחֲשֶׁבֶת הַהוֹצָאָה.

כז. הוֹצִיא כִּגְרוֹגֶרֶת לַאֲכִילָה, וְצָמְקָה וְחָזְרָה וְתָפְחָה קֹדֶם הַנָּחָה - הֲרֵי זֶה סָפֵק [בגמרא] אִם נִדְחָה [מהחיוב], אִם לֹא נִדְחָה. זָרַק כַּזַּיִת אֲכָלִין לְבֵית טָמֵא, וְהִשְׁלִים כַּזַּיִת זֶה לְאֲכָלִין שֶׁהָיוּ שָׁם וְנַעֲשָׂה הַכֹּל כְּבֵיצָה - הֲרֵי זֶה סָפֵק אִם נִתְחַיֵּב עַל כַּזַּיִת, מִפְּנֵי שֶׁהִשְׁלִים הַשִּׁעוּר לְעִנְיַן טֻמְאָה [רק אוכל כביצה מקבל טומאה], אוֹ לֹא נִתְחַיֵּב.

כח. הַמּוֹצִיא פָּחוֹת מִכַּשִּׁעוּר - אַף עַל פִּי שֶׁהוֹצִיאוֹ בִּכְלִי, פָּטוּר; שֶׁהַכְּלִי טְפֵלָה [בטילה] לוֹ, וְאֵין כַּוָּנָתוֹ לְהוֹצָאַת הַכְּלִי, אֶלָּא לְהוֹצָאַת מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ, וַהֲרֵי אֵין בּוֹ כַּשִּׁעוּר. לְפִיכָךְ, אִם הוֹצִיא אָדָם חַי שֶׁאֵינוֹ כָּפוּת בְּמִטָּה - פָּטוּר אַף עַל הַמִּטָּה, שֶׁהַמִּטָּה טְפֵלָה לוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָזֶה. הַמּוֹצִיא קֻפַּת הָרוֹכְלִים [מוכרי בשמים לנשים] - אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מִינִין הַרְבֵּה, וַאֲפִלּוּ הוֹצִיאָן בְּתוֹךְ כַּפּוֹ - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת; שֵׁם הוֹצָאָה אֶחָד הוּא.

פֶּרֶק יט

א. כָּל כְּלֵי הַמִּלְחָמָה, אֵין יוֹצְאִין בָּהֶן בְּשַׁבָּת. וְאִם יָצָא - אִם הָיוּ כֵּלִים שֶׁהֵן דֶּרֶךְ מַלְבּוּשׁ, כְּגוֹן שִׁרְיוֹן [מלבוש ברזל] וְכוֹבַע [מברזל] וּמַגָּפַיִם [מברזל] שֶׁעַל הָרַגְלַיִם - הֲרֵי זֶה פָּטוּר; וְאִם יָצָא בְּכֵלִים שֶׁאֵינָן דֶּרֶךְ מַלְבּוּשׁ, כְּגוֹן רֹמַח וְסַיִף וְקֶשֶׁת וְאַלָּה [מגן עגול] וּתְרִיס [מגן משולש] - הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ב. אֵין יוֹצְאִין בְּסַנְדָּל מְסֻמָּר שֶׁסִּמְּרוֹ לְחַזְּקוֹ; וַאֲפִלּוּ בְּיוֹם טוֹב גָּזְרוּ שֶׁלֹּא יֵצֵא בּוֹ. וּמֵתָר לָצֵאת בְּאַבְנֵט שֶׁיֵּשׁ עָלָיו חֲתִיכוֹת קְבוּעוֹת שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב, כְּמוֹ שֶׁהַמְּלָכִים עוֹשִׂין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא תַּכְשִׁיט, וְכָל שֶׁהוּא תַּכְשִׁיט מֻתָּר; וְהוּא, שֶׁלֹּא יְהֵא [האבנט] רָפוּי - שֶׁמָּא יִפֹּל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְיָבוֹא לַהֲבִיאוֹ.

ג. טַבַּעַת שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם - מִתַּכְשִׁיטֵי הָאִישׁ הִיא, וְאֵינָהּ מִתַּכְשִׁיטֵי הָאִשָּׁה; וְשֶׁאֵין עָלֶיהָ חוֹתָם - מִתַּכְשִׁיטֵי אִשָּׁה, וְאֵינָהּ מִתַּכְשִׁיטֵי הָאִישׁ. לְפִיכָךְ, אִשָּׁה שֶׁיָּצְאַת בְּטַבַּעַת שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם, וְאִישׁ שֶׁיָּצָא בְּטַבַּעַת שֶׁאֵין עָלֶיהָ חוֹתָם - חַיָּבִין. וּמִפְּנֵי מָה הֵם חַיָּבִין, וַהֲרֵי הוֹצִיאוּ אוֹתָן שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַמּוֹצִיאִין, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הָאִישׁ לְהוֹצִיא בְּאֶצְבָּעוֹ אֶלָּא

מתוך מהדורת חזק

1 טַבַּעַת הָרְאוּיָה לוֹ, וְכֵן הָאִשָּׁה אֵין דַּרְכָּהּ לְהוֹצִיא בְּאֶצְבָּעָהּ
2 אֶלָּא טַבַּעַת הָרְאוּיָה לָהּ? מִפְּנֵי שֶׁפְּעָמִים נוֹתֵן הָאִישׁ
3 טַבַּעְתּוֹ לְאִשְׁתּוֹ לְהַצְנִיעָהּ בַּבַּיִת, וּמַנַּחַת אוֹתָהּ בְּאֶצְבָּעָהּ
4 בְּעֵת הוֹלְכָה, וְכֵן הָאִשָּׁה נוֹתֶנֶת טַבַּעְתָּהּ לְבַעֲלָהּ לְתַקְּנָהּ
5 אֵצֶל הָאֻמָּן, וּמַנִּיחַ אוֹתָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ עַד חֲנוּת הָאֻמָּן; וְנִמְצְאוּ
6 שֶׁהוֹצִיאוּ אוֹתָן כְּדֶרֶךְ שֶׁדַּרְכָּן לְהוֹצִיאָן, וּלְפִיכָךְ חַיָּבִין.
7 **ד.** לֹא תֵצֵא אִשָּׁה בְּטַבַּעַת שֶׁאֵין עָלֶיהָ חוֹתָם, אַף עַל פִּי
8 שֶׁהִיא מִתַּכְשִׁיטֶיהָ; גְּזֵרָה, שֶׁמָּא תּוֹצִיאָהּ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים
9 לְהַרְאוֹת לְחַבְרוֹתֶיהָ, כְּדֶרֶךְ שֶׁהַנָּשִׁים עוֹשׂוֹת תָּמִיד; וְאִם
10 יָצְאַת בָּהּ, פְּטוּרָה. אֲבָל הָאִישׁ מֵתֵּר לָצֵאת בְּטַבַּעַת שֶׁיֵּשׁ
11 עָלֶיהָ חוֹתָם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא תַּכְשִׁיט, וְאֵין דַּרְכּוֹ לְהַרְאוֹת;
12 וְנָהֲגוּ כָּל הָעָם שֶׁלֹּא יֵצְאוּ בְּטַבַּעַת כְּלָל.
13 **ה.** אִשָּׁה שֶׁיָּצְאַת בְּמַחַט נְקוּבָה, חַיֶּבֶת; וְהָאִישׁ, פָּטוּר.
14 וְאִישׁ שֶׁיָּצָא בְּמַחַט שֶׁאֵינָהּ נְקוּבָה, חַיָּב; וְהָאִשָּׁה, פְּטוּרָה
15 - מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִתַּכְשִׁיטֶיהָ, וְאֵינָהּ אֲסוּרָה, אֶלָּא גְּזֵרָה שֶׁמָּא
16 תֵּרָאֶה לְחַבְרוֹתֶיהָ. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַיּוֹצֵא בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ
17 מִתַּכְשִׁיטָיו, וְאֵינוֹ דֶּרֶךְ מַלְבּוּשׁ, וְהוֹצִיאוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁמּוֹצִיאִין
18 אוֹתוֹ דָּבָר - חַיָּב; וְכָל הַיּוֹצֵא בְּדָבָר שֶׁהוּא מִתַּכְשִׁיטָיו,
19 וְהָיָה רָפוּי וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּפֹּל בִּמְהֵרָה וְיָבוֹא לַהֲבִיאוֹ בִּרְשׁוּת
20 הָרַבִּים, וְכֵן אִשָּׁה שֶׁיָּצְאַת בְּתַכְשִׁיטֵי שֶׁדַּרְכָּהּ לִשְׁלֹף אוֹתָן
21 וּלְהַרְאוֹתָן - חַיָּבִין אֵלּוּ פְּטוּרִין; וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא תַּכְשִׁיט,
22 וְאֵינוֹ נוֹפֵל וְאֵין דַּרְכָּהּ לְהַרְאוֹתוֹ - חַיָּבִין זֶה מֵתֵּר לָצֵאת בּוֹ.
23 לְפִיכָךְ, אֶצְעָדָה [צמיד] שֶׁמַּנִּיחִין בַּזְּרוֹעַ אוֹ בַּשּׁוֹק - יוֹצְאִין
24 בָּהּ בְּשַׁבָּת; וְהוּא שֶׁתְּהֵיֶה דְּבוּקָה לַבָּשָׂר, וְלֹא תִּשָּׁמֵט. וְכֵן
25 כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.
26 **ו.** לֹא תֵצֵא אִשָּׁה בְּחוּטֵי צֶמֶר, אוֹ בְּחוּטֵי פִּשְׁתָּן, אוֹ
27 בִּרְצוּעוֹת הַקְּשׁוּרוֹת לָהּ עַל רֹאשָׁהּ - שֶׁמָּא תַּחְלֹץ אוֹתָם
28 בִּשְׁעַת טְבִילָה, וְתַעֲבִירֵם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים; וְלֹא בְּצִיץ
29 שֶׁמַּנַּחַת בֵּין עֵינֶיהָ, וְלֹא בִּלְחָיַיִם שֶׁל זָהָב שֶׁיּוֹרְדִין מִן הַצִּיץ
30 עַל לֶחְיָהּ, בִּזְמַן שֶׁאֵינָן תְּפוּרִין זֶה בָּזֶה; וְלֹא בַּעֲטֶרֶת שֶׁל
31 זָהָב שֶׁמַּנַּחַת בְּרֹאשָׁהּ, וְלֹא בִּכְבָלִים שֶׁיּוֹצְאִין בָּהֶן הַבָּנוֹת
32 בְּרַגְלֵיהֶן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְסְעוּ פְּסִיעָה גַּסָּה. כָּל אֵלּוּ אֲסוּרִין
33 לָצֵאת בָּהֶן, שֶׁמָּא יִפְּלוּ וּתְבִיאֵן בִּידָהּ.
34 **ז.** לֹא תֵצֵא אִשָּׁה בְּקַטְלָה [שרשרת זהב] שֶׁבְּצַוָּארָהּ, וְלֹא
35 בְּנִזְמֵי הָאַף, וְלֹא בִּצְלוּחִית שֶׁל פַּלְיָטוֹן [בושם] הַקְּבוּעָה עַל
36 זְרוֹעָהּ, וְלֹא בַּכִּיס הַקָּטָן הֶעָגֹל שֶׁמַּנִּיחִין בּוֹ שֶׁמֶן הַטּוֹב,
37 וְהוּא הַנִּקְרָא 'כּוֹכְלֶת', וְלֹא בְּפֵאָה שֶׁל שֵׂעָר שֶׁמַּנַּחַת עַל
38 רֹאשָׁהּ כְּדֵי שֶׁתֵּרָאֶה בַּעֲלַת שֵׂעָר הַרְבֵּה, וְלֹא בְּכָבוּל שֶׁל
39 צֶמֶר שֶׁמַּקֶּפֶת אוֹתוֹ סָבִיב לְפָנֶיהָ [שהציץ יהא מונח עליה],
40 וְלֹא בְּשֵׁן שֶׁמַּנַּחַת בְּפִיהָ בִּמְקוֹם שֵׁן שֶׁנָּפַל, וְלֹא בְּשֵׁן שֶׁל
41 זָהָב שֶׁמַּנַּחַת עַל שֵׁן שָׁחֹר אוֹ אָדֹם שֶׁיֵּשׁ בְּשִׁנָּיהָ - אֲבָל שֵׁן
42 שֶׁל כֶּסֶף מֻתָּר, שֶׁאֵינוֹ נִכָּר. כָּל אֵלּוּ אֲסוּרִין לָצֵאת בָּהֶם,
43 שֶׁמָּא תַּחְלֹץ וְתַרְאֶה לְחַבְרוֹתֶיהָ.
44 **ח.** כָּל שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים לָצֵאת בּוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אָסוּר לוֹ
45 לָצֵאת בּוֹ אֲפִלּוּ בְּחָצֵר שֶׁאֵינָהּ מְעֹרֶבֶת; חוּץ מִכָּבוּל וּפֵאָה
46 שֶׁל שֵׂעָר, שֶׁמֻּתָּר לָצֵאת בָּהֶן לֶחָצֵר - כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְגַּנֶּה עַל
47 בַּעֲלָהּ. וְהַיּוֹצֵאת בִּצְלוּחִית שֶׁל פַּלְיָטוֹן שֶׁאֵין בָּהּ בֹּשֶׂם כְּלָל,
48 חַיֶּבֶת.
49 **ט.** יוֹצְאָה אִשָּׁה בְּחוּטֵי שַׂעַר הַקְּשׁוּרִין לָהּ עַל רֹאשָׁהּ; מִפְּנֵי
50 שֶׁהַמַּיִם בָּאִין בָּהֶן וְאֵינָן חוֹצְצִין, אֵינָהּ חוֹלַצְתָּן אִם אֵרְעָה
51 לָהּ טְבִילָה, עַד שֶׁנִּגְזֹר שֶׁמָּא תְּבִיאֵם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים; בֵּין
52 שֶׁהָיוּ הַחוּטִין שֶׁלָּהּ, בֵּין שֶׁל חֲבֶרְתָּהּ, בֵּין שֶׁל בְּהֵמָה. וְלֹא
53 תֵּצֵא הַזְּקֵנָה בְּשֶׁל יַלְדָּה, שֶׁשֶּׁבַח הֵם לָהּ, וְשֶׁמָּא תַּחְלֹץ
54 וְתַרְאֵם לְחַבְרוֹתֶיהָ; אֲבָל יַלְדָּה, יוֹצְאָה בְּחוּטֵי זְקֵנָה. וְכָל
55 שֶׁהוּא אָרִיג, יוֹצְאָה בּוֹ עַל רֹאשָׁהּ.
56 **י.** יוֹצְאָה אִשָּׁה בְּחוּטִין שֶׁבְּצַוָּארָהּ - מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ חוֹנֶקֶת
57 עַצְמָהּ בָּהֶן [והם רפויים], וְאֵינָן חוֹצְצִין [בטבילה, ואין
58 חשש שתסירם]; וְאִם הָיוּ צְבוּעִין - אֲסוּרִין, שֶׁמָּא תֵּרָאֶה
59 אוֹתָם לְחַבְרוֹתֶיהָ. וְיוֹצְאָה אִשָּׁה בִּכְלִיל [טס] שֶׁל זָהָב
60 בְּרֹאשָׁהּ, שֶׁאֵין יוֹצְאָה בּוֹ אֶלָּא אִשָּׁה חֲשׁוּבָה שֶׁאֵין דַּרְכָּהּ
61 לַחְלֹץ וּלְהַרְאוֹת; וְיוֹצְאָה בְּצִיץ וּבִלְחָיַיִם שֶׁל זָהָב, בִּזְמַן
62 שֶׁהֵם קְשׁוּרִין בַּשְּׂכָכָה [כיסוי] שֶׁעַל רֹאשָׁהּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפֹּלוּ.
63 וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּהֶם.
64 **יא.** יוֹצְאָה אִשָּׁה בְּמוֹךְ [צמר גפן] שֶׁבְּאָזְנָהּ - וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה
65 קָשׁוּר בְּאָזְנָהּ; וּבְמוֹךְ שֶׁבְּסַנְדָּלָהּ - וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה קָשׁוּר
66 בְּסַנְדָּלָהּ; וּבְמוֹךְ שֶׁהִתְקִינָה לְנִדָּתָהּ [לספוג דם נידתה], וְאַף
67 עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ קָשׁוּר, וַאֲפִלּוּ עָשְׂתָה לוֹ בֵּית יָד - שֶׁאִם נָפַל,
68 אֵינָהּ מְבִיאָה אוֹתוֹ מִפְּנֵי מְאִיסוּתוֹ.
69 **יב.** וְיוֹצְאָה בְּפִלְפֵּל, וּבְגַרְגֵּר מֶלַח, וּבְכָל דָּבָר שֶׁתִּתֵּן לְתוֹךְ
70 פִּיהָ מִפְּנֵי רֵיחַ הַפֶּה; וְלֹא תִּתֵּן לְכַתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת. וְיוֹצְאוֹת
71 הַנָּשִׁים בְּקִיסָמִין שֶׁבְּאָזְנֵיהֶן [בחורי האזנים למען לא יסתם
72 הנקב], וּבִרְעָלוֹת [עטיפת הראש] שֶׁבְּצַוָּארָן אוֹ שֶׁבִּכְסוּתָן,
73 וּבִרְדִיד [בד המכסה כל הגוף] הַפָּרוּף [הכרוך]. וּפוֹרֶפֶת
74 [כורכת שפת הרדיד] כַּתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת עַל הָאֶבֶן וְעַל הָאֶגּוֹז,
75 וְיוֹצְאָה; וְלֹא תַּעֲרִים וְתִפְרֹף עַל הָאֶגּוֹז כְּדֵי לְהוֹצִיאוֹ [את
76 האגוז] לִבְנָהּ הַקָּטָן. וְכֵן לֹא תִּפְרֹף עַל הַמַּטְבֵּעַ לְכַתְּחִלָּה,
77 מִפְּנֵי שֶׁאָסוּר לְטַלְטְלוֹ; וְאִם פָּרְפָה, יוֹצְאָה בּוֹ.
78 **יג.** יוֹצֵא אָדָם בְּקִיסָם שֶׁבְּשִׁנָּיו וְשֶׁבְּסַנְדָּלוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים,
79 וְאִם נָפַל לֹא יַחֲזִיר; וּבְמוֹךְ וּבִכְסוּג שֶׁעַל גַּבֵּי הַמַּכָּה, וּבִלְבַד
80 שֶׁלֹּא יִכְרֹךְ עֲלֵיהֶן חוּט אוֹ מִשִּׁיחָה, שֶׁהֲרֵי הַחוּט וְהַמִּשִּׁיחָה
81 חֲשׁוּבִין אֶצְלוֹ, וְאֵינָם מוֹעִילִין לַמַּכָּה. וְיוֹצֵא בִּקְלַפַּת הַשּׁוּם
82 וּבִקְלַפַּת הַבָּצָל שֶׁעַל הַמַּכָּה, וּבְאֶגֶד [בד כרוך] שֶׁעַל גַּבֵּי
83 הַמַּכָּה, וְקוֹשְׁרוֹ וּמַתִּירוֹ בְּשַׁבָּת; וּבְאִסְפְּלוֹנִית, וּמְלֵגְמָה,
84 וּרְטִיָּה [מיני תחבושות] שֶׁעַל גַּבֵּי הַמַּכָּה, וּבְסֶלַע [מטבע]
85 שֶׁעַל גַּבֵּי הַצִּינִית [מכה בפרסת הרגל], וּבְבֵיצַת הַחַרְגּוֹל
86 [מין ארבה], וּבְשֵׁן הַשּׁוּעָל, וּבְמַסְמֵר הַצָּלוּב [מעץ שתלו
87 עליו אדם], וּבְכָל דָּבָר שֶׁתּוֹלִין אוֹתוֹ מִשּׁוּם רְפוּאָה - וְהוּא
88 שֶׁיֹּאמְרוּ הָרוֹפְאִים שֶׁהוּא מוֹעִיל.
89 **יד.** יוֹצֵאת הָאִשָּׁה בְּאֶבֶן תְּקוּמָה [אבן סגולה למעוברת],
90 וּבְמִשְׁקָל [תחליף השווה במשקלו ל-]אֶבֶן תְּקוּמָה שֶׁנִּתְכַּוֵּן
91 וּשְׁקָלוֹ לִרְפוּאָה; וְלֹא אִשָּׁה עֲבֻרָה בִּלְבַד, אֶלָּא שְׁאָר הַנָּשִׁים
92 - שֶׁמָּא תִּתְעַבֵּר וְתַפִּיל. וְיוֹצְאִין בְּקָמֵיעַ [של] מֻמְחֶה

מתוך מהדורת חזק

[לסגולה]. וְאֵי זֶה הוּא קָמִיעַ מֻמְחֶה? זֶה שֶׁרִפֵּא שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם, אוֹ שֶׁעָשָׂהוּ אָדָם שֶׁרִפֵּא שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם בִּקְמִיעִין אֲחֵרִים. וְאִם יָצָא בְּקָמִיעַ שֶׁאֵינוֹ מֻמְחֶה - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיאוֹ דֶּרֶךְ מַלְבּוּשׁ. וְכֵן הַיּוֹצֵא בַּתְּפִלִּין, פָּטוּר.

טו. מִי שֶׁיֵּשׁ בְּרַגְלוֹ מַכָּה, יוֹצֵא בְּסַנְדָּל יְחִידִי בְּרַגְלוֹ הַבְּרִיאָה; וְאִם אֵין בְּרַגְלוֹ מַכָּה, לֹא יֵצֵא בְּיָחִיד. וְלֹא יֵצֵא קָטָן בְּמִנְעָל גָּדוֹל, אֲבָל יוֹצֵא הוּא בְּחָלוּק גָּדוֹל. וְלֹא תֵּצֵא אִשָּׁה בְּמִנְעָל רָפוּי, וְלֹא בְּמִנְעָל חָדָשׁ שֶׁלֹּא יָצְאָה בּוֹ שָׁעָה אַחַת מִבְּעוֹד יוֹם. וְאֵין הַקִּטֵּעַ [קטוע רגל] יוֹצֵא בַּקַּב [רגל תותבת] שֶׁלּוֹ. אַנְקַטְמִין [מנעל מיוחד] שֶׁל עֵץ [המשמשים לתותבת] - אֵין יוֹצְאִין בָּהֶן בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן מִן דַּרְכֵּי הַמַּלְבּוּשׁ; וְאִם יָצְאוּ, פְּטוּרִין.

טז. יוֹצְאִין בְּפֵקְרִיוֹן [פאה נכרית] וּבְצִפָּה [צמר] שֶׁבְּרָאשֵׁי בַּעֲלֵי חֲטָטִין [שחין]. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁצְּבָעָן וּכְרָכָן, אוֹ שֶׁיָּצָא בָּהֶן שָׁעָה אַחַת מִבְּעוֹד יוֹם; אֲבָל אִם לֹא עָשָׂה בָּהֶן מַעֲשֶׂה, וְלֹא יָצָא בָּהֶן קֹדֶם הַשַּׁבָּת - אָסוּר לָצֵאת בָּהֶן.

יז. יוֹצְאִין בְּשֵׂק עָבֶה, וּבְסָגוֹס [בגד שינה] עָבֶה, וּבִירִיעָה [מעור], וּבַחֲמִילָה [בגד עב] - מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים; אֲבָל לֹא בְּתִבָּה, וְלֹא בְּקַפָּה, וְלֹא בְּמַחְצֶלֶת - מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. הַכַּר וְהַכֶּסֶת - אִם הָיוּ רַכִּין וְרַקִּין [דקים] כְּמוֹ הַבְּגָדִים - מֻתָּר לְהוֹצִיאָם מֻנָּחִין עַל רֹאשׁוֹ בְּשַׁבָּת, דֶּרֶךְ מַלְבּוּשׁ; וְאִם הָיוּ קָשִׁין - הֲרֵי הֵם כְּמַשֹּׂאוֹי, וַאֲסוּרִין.

יח. יוֹצְאִין בַּדּוּגִין [פעמונים שאינם משמיעים קול] הָאֲרוּגִין בַּבְּגָדִים. וְיוֹצֵא הָעֶבֶד בְּחוֹתָם שֶׁל טִיט שֶׁבְּצַוָּארוֹ [בו חקוק שמו ושם אדונו], אֲבָל לֹא בְּחוֹתָם שֶׁל מַתֶּכֶת, שֶׁמָּא יִפֹּל וִיבִיאֶנּוּ. הַמִּתְעַטֵּף בְּטַלִּיתוֹ, וְקִפְּלָהּ מִכָּאן וּמִכָּאן בְּיָדוֹ אוֹ עַל כְּתֵפוֹ - אִם נִתְכַּוֵּן לְקַבֵּץ כְּנָפָיו, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקָּרְעוּ אוֹ שֶׁלֹּא יִתְלַכְלְכוּ - אָסוּר; וְאִם קִבְּצָן לְהִתְנָאוֹת בָּהּ, כְּמִנְהַג אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם בְּמַלְבּוּשָׁן - מֻתָּר.

יט. הַיּוֹצֵא בְּטַלִּית מְקֻפֶּלֶת וּמֻנַּחַת עַל כְּתֵפוֹ, חַיָּב. אֲבָל יוֹצֵא הוּא בְּסוּדָר [מטפחת גדולה] שֶׁעַל כְּתֵפוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נִימָא [חוט] קְשׁוּרָה לוֹ בְּאֶצְבָּעוֹ [שלא יפול]; וְכָל סוּדָר שֶׁאֵינוֹ חוֹפֶה רֹאשׁוֹ וְרֵבוֹ, אָסוּר לָצֵאת בּוֹ. הָיְתָה סַבְּנִית [בגד לעטיפה הראש והכתפיים ביציאה ממרחץ] קְצָרָה שֶׁאֵינָהּ רְחָבָה - קוֹשֵׁר שְׁנֵי רָאשֶׁיהָ לְמַטָּה מִכְּתֵפַיִם, וְנִמְצֵאת כְּמוֹ אַבְנֵט, וּמֻתָּר לָצֵאת בָּהּ.

כ. מֻתָּר לְהִתְעַטֵּף בְּטַלִּית שֶׁיֵּשׁ בִּשְׂפָתֶיהָ מְלָל [חוטים בולטים], אַף עַל פִּי שֶׁהֵן חוּטִין אֲרֻכִּין, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן נוֹאֵי לַטַּלִּית - מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּטֵלִין לְגַבֵּי הַטַּלִּית, וְאֵינוֹ מַקְפִּיד עֲלֵיהֶן בֵּין הָיוּ בֵּין לֹא הָיוּ. לְפִיכָךְ, הַיּוֹצֵא בְּטַלִּית שֶׁאֵינָהּ מְצֻיֶּצֶת כְּהִלְכָתָהּ - חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁאוֹתָן הַחוּטִין חֲשׁוּבִין הֵן אֶצְלוֹ, וְדַעְתּוֹ עֲלֵיהֶן, עַד שֶׁיִּשָּׁלִים חֶסְרוֹנָן וְיֵעָשׂוּ צִיצִית. אֲבָל טַלִּית הַמְּצֻיֶּצֶת כְּהִלְכָתָהּ - מֻתָּר לָצֵאת בָּהּ, בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה; שֶׁאֵין הַצִּיצִית הַגְּמוּרָה מַשֹּׂאוֹ, אֶלָּא הֲרֵי הִיא מִנּוֹאֵי הַבֶּגֶד וּמִטַּכְסִיסָיו [שכלוליו], כְּמוֹ הָאִמְרָה [בד התפור בשפת הבגד] וְכַיּוֹצֵא בָּהּ. וְאֵלּוּ הָיוּ חוּטֵי הַצִּיצִית שֶׁהִיא מְצֻיֶּצֶת כְּהִלְכָתָהּ מַשֹּׂאוֹ - הָיָה חַיָּב הַיּוֹצֵא בָּהּ אֲפִלּוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁאֵין מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁאֵין בָּהּ כָּרֵת דּוֹחָה שַׁבָּת.

כא. לֹא יֵצֵא הַחַיָּט בְּשַׁבָּת בַּמַּחַט הַתְּחוּבָה לוֹ בְּבִגְדוֹ, וְלֹא נַגָּר בַּקֵּיסָם שֶׁבְּאָזְנוֹ, וְלֹא גַּרְדִּי [אורג] בָּאִירָא [חתיכת צמר] שֶׁבְּאָזְנוֹ, וְלֹא סוֹרֵק [מסרק פשתן] בַּמְּשִׁיחָה [חבל דק] שֶׁבְּצַוָּארוֹ, וְלֹא שַׁלְחָנִי [חלפן] בַּדִּינָר שֶׁבְּאָזְנוֹ, וְלֹא צַבָּע בַּדֵּגְמָא שֶׁבְּאָזְנוֹ; וְאִם יָצָא - פָּטוּר, אַף עַל פִּי שֶׁיָּצָא דֶּרֶךְ אֲמָנוּתוֹ; מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הוֹצִיא כְּדֶרֶךְ הַמּוֹצִיאִין.

כב. הַזָּב שֶׁיָּצָא בַּכִּיס שֶׁלּוֹ [שלא יתלכלך] - חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ כִּיס זֶה לְהוֹצִיאוֹ אֶלָּא כַּדֶּרֶךְ הַזֹּאת; וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְגוּף הַהוֹצָאָה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְלַכְלְכוּ בְּגָדָיו - שֶׁהַמְּלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ, חַיָּב עָלֶיהָ.

כג. הַמּוֹצֵא תְּפִלִּין בְּשַׁבָּת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? לוֹבְשָׁן כְּדַרְכָּן, מֵנִיחַ שֶׁל רֹאשׁ בְּרֹאשׁוֹ וְשֶׁל יָד בְּיָדוֹ, וְנִכְנָס, וְחוֹלְצָן בַּבַּיִת; וְחוֹזֵר וְיוֹצֵא וְלוֹבֵשׁ זוּג שֵׁנִי וְחוֹלְצוֹ, עַד שֶׁיַּכְנִיס אֶת כֻּלָּן. וְאִם הָיוּ הַרְבֵּה, וְלֹא נִשְׁאַר מִן הַיּוֹם כְּדֵי לְהַכְנִיסָן דֶּרֶךְ מַלְבּוּשׁ - חֲרֵי זֶה מַחְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם, וּמַכְנִיסָן בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. וְאִם הָיָה בִּימֵי הַגְּזֵרָה, שֶׁמִּתְיָרֵא לֵישֵׁב וּלְשָׁמְרָן עַד הָעֶרֶב מִפְּנֵי הַגּוֹיִם - מְכַסָּן בִּמְקוֹמָן, וּמַנִּיחָן וְהוֹלֵךְ.

כד. הָיָה מִתְיָרֵא לְהַחְשִׁיךְ עֲלֵיהֶן מִפְּנֵי הַלִּסְטִים - נוֹטֵל אֶת כֻּלָּן כְּאַחַת, וּמוֹלִיכָן פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ נוֹתְנָן לַחֲבֵרוֹ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, וַחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְחָצֵר הַחִיצוֹנָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיוּ בָּהֶן רְצוּעוֹתֵיהֶן, וְהָיוּ מְקֻשָּׁרִין קֶשֶׁר תְּפִלִּין - שֶׁדַּאי תְּפִלִּין הֵן; אֲבָל אִם לֹא הָיוּ רְצוּעוֹתֵיהֶן מְקֻשָּׁרוֹת, אֵינוֹ נִזְקָק לָהֶן.

כה. הַמּוֹצֵא סֵפֶר תּוֹרָה - יוֹשֵׁב וּמְשַׁמְּרוֹ, וּמַחְשִׁיךְ עָלָיו; וּבַסַּכָּנָה, מַנִּיחוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ. אִם הָיוּ גְּשָׁמִים יוֹרְדִין, מִתְעַטֵּף בָּעוֹר [כלומר - בספר, הנחשב ל'לבוש' בשעת הדחק], וְחוֹזֵר וּמְכַסֶּה אוֹתוֹ [את עצמו ואת הספר - בכיסוי נוסף], וְנִכְנָס בּוֹ [לביתו, כשהוא לבוש בו].

כו. לֹא יֵצֵא הַחַיָּט בְּמַחְטוֹ בְּיָדוֹ, וְלֹא הַלַּבְלָר [סופר] בְּקַלְמוֹסוֹ, עֶרֶב שַׁבָּת סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה - שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיוֹצִיא. וְחַיָּב אָדָם לְמַשְׁמֵשׁ בְּבִגְדוֹ עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה - שֶׁמָּא יִהְיֶה שָׁם דָּבָר שָׁכוּחַ, וְיֵצֵא בּוֹ בְּשַׁבָּת. וּמֻתָּר לָצֵאת בִּתְפִלִּין עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה; הוֹאִיל וְחַיָּב אָדָם לְמַשְׁמֵשׁ בִּתְפִלָּיו בְּכָל עֵת, אֵינוֹ שׁוֹכְחָן. שָׁכַח וְיָצָא בָּהֶן לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנִזְכַּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ - מְכַסֶּה אֶת רֹאשׁוֹ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְבֵיתוֹ אוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ.

פֶּרֶק כ

א. אָסוּר לְהוֹצִיא מַשָּׂא עַל הַבְּהֵמָה בְּשַׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרֶךָ" - אֶחָד שׁוֹר וְאֶחָד חֲמוֹר, וְאֶחָד כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה וָעוֹף. וְאִם הוֹצִיא עַל הַבְּהֵמָה - אַף

מתוך מהדורת חזק

עַל פִּי שֶׁהוּא מְצֻוֶּה עַל שְׁבִיתָתָהּ - אֵינוֹ לוֹקֶה, לְפִי שֶׁאִסּוּרוֹ בָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה; לְפִיכָךְ, הַמְחַמֵּר [מזרז] אַחַר בְּהֶמְתּוֹ בְּשַׁבָּת, וְהָיָה עָלֶיהָ מַשָּׂא - פָּטוּר.

ב. וַהֲלֹא לָאו מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה, אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ, עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ" - שֶׁלֹּא יַחְרֹשׁ בָּהּ [הוא עצמו], וְכַיּוֹצֵא בַּחֲרִישָׁה; וְנִמְצָא לָאו שֶׁנִּתַּן לְאַזְהָרַת מִיתַת בֵּית דִּין [להזהיר החורש על הענשתו], וְאֵין לוֹקִין עָלָיו.

ג. אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַשְׁאִיל אוֹ לְהַשְׁכִּיר בְּהֵמָה גַּסָּה לְגוֹי - שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה בָהּ מְלָאכָה בְּשַׁבָּת; וַהֲרֵי הוּא מְצֻוֶּה עַל שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ. וְאָסְרוּ חֲכָמִים לִמְכֹּר בְּהֵמָה גַּסָּה לְגוֹי, [גזירה] שֶׁמָּא יַשְׁאִיל אוֹ יַשְׁכִּיר. וְאִם מָכַר - קוֹנְסִין אוֹתוֹ [לפדותה] עַד שֶׁעָרָה בְּדָמֶיהָ, וּמַחְזִירָהּ; וַאֲפִלּוּ שְׁבוּרָה, אֵין מוֹכְרִין. וּמֻתָּר לוֹ לִמְכֹּר עַל יְדֵי סַרְסוּר [מתווך], שֶׁהַסַּרְסוּר אֵינוֹ מַשְׁכִּיר וְאֵינוֹ מַשְׁאִיל.

ד. וּמֻתָּר לִמְכֹּר לָהֶם סוּס - שֶׁאֵין הַסּוּס אֶלָּא לִרְכִיבַת אָדָם, לֹא לְמַשֹּׂאוֹ, וְהַחַי נוֹשֵׂא אֶת עַצְמוֹ. וּכְדֶרֶךְ שֶׁאָסְרוּ לִמְכֹּר לְגוֹי, כָּךְ אָסְרוּ לִמְכֹּר לְיִשְׂרָאֵל הֶחָשׁוּד לִמְכֹּר לְגוֹי. וּמֻתָּר לִמְכֹּר לָהֶם פָּרָה לִשְׁחִיטָה, וְשׁוֹחֵט אוֹתָהּ בְּפָנָיו; וְלֹא יִמְכֹּר סְתָם, אֲפִלּוּ שׁוֹר שֶׁל פְּטָם [מפוטם שאינו ראוי למלאכה] - שֶׁמָּא יַשְׁהֶה אוֹתוֹ וְיַעֲבֹד בּוֹ.

ה. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִמְכֹּר לָהֶן בְּהֵמָה דַּקָּה, מוֹכְרִין; מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִמְכֹּר, אֵין מוֹכְרִין. וּבְכָל מָקוֹם אֵין מוֹכְרִין לָהֶן חַיָּה גַּסָּה, כְּמוֹ שֶׁאֵין מוֹכְרִין לָהֶם בְּהֵמָה גַּסָּה - אֶלָּא עַל יְדֵי סַרְסוּר.

ו. מִי שֶׁהֶחְשִׁיךְ בַּדֶּרֶךְ, וְלֹא הָיָה עִמּוֹ נָכְרִי שֶׁיִּתֵּן לוֹ כִּיסוֹ, וְהָיְתָה עִמּוֹ בְּהֵמָה - מַנִּיחַ כִּיסוֹ עָלֶיהָ כְּשֶׁהִיא מְהַלֶּכֶת, וּכְשֶׁתִּרְצֶה לַעֲמֹד נוֹטְלוֹ מֵעָלֶיהָ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תַּעֲמֹד וְהוּא [הכיס] עָלֶיהָ, עַד שֶׁלֹּא תִּהְיֶה שָׁם לֹא עֲקִירָה וְלֹא הַנָּחָה. וְאָסוּר לוֹ לְהַנְהִיגָהּ, וַאֲפִלּוּ בְּקוֹל, כָּל זְמַן שֶׁהַכִּיס עָלֶיהָ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְחַמֵּר בְּשַׁבָּת. וּגְזֵרַת חֲכָמִים הִיא, שֶׁלֹּא יַנִּיחַ כִּיסוֹ עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה, אֶלָּא אִם אֵין עִמּוֹ נָכְרִי.

ז. הָיָה עִמּוֹ חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן - מַנִּיחַ כִּיסוֹ עַל הַחֲמוֹר, וְאֵינוֹ נוֹתְנוֹ לְאֶחָד מֵהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל. הָיָה עִמּוֹ חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, וְאֵין עִמּוֹ בְּהֵמָה - נוֹתְנוֹ לַשּׁוֹטֶה; שׁוֹטֶה וְקָטָן - נוֹתְנוֹ לַשּׁוֹטֶה; חֵרֵשׁ וְקָטָן - נוֹתְנוֹ לְאֵי זֶה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה. לֹא הָיְתָה עִמּוֹ בְּהֵמָה, וְלֹא נָכְרִי, וְלֹא אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ - מְהַלֵּךְ בּוֹ פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת [עוצר כל סוף ד' אמות]. וַאֲפִלּוּ מְצִיאָה שֶׁבָּאָה לְיָדוֹ, מְהַלֵּךְ בָּהּ פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. אֲבָל קֹדֶם שֶׁתָּבוֹא לְיָדוֹ - אִם יָכוֹל לְהַחְשִׁיךְ עָלֶיהָ [להמתין לידה עד מוצ"ש], מַחְשִׁיךְ; וְאִם לָאו, מוֹלִיכָהּ פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת.

ח. מֻתָּר לִמְשֹׁךְ אֶת הַבְּהֵמָה בְּמֶתֶג וָרֶסֶן שֶׁלָּהּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים - וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה רְאוּיָה לְאוֹתוֹ הָרֶסֶן, כְּגוֹן שֵׂיר לַסּוּס וְאַפְסָר לַגָּמָל וַחֲטָם לַנָּאקָה וְסוּגַר לַכֶּלֶב. אֲבָל אִם הוֹצִיא בְּהֵמָה בְּמֶתֶג שֶׁאֵין מִשְׁתַּמֶּרֶת בּוֹ, כְּגוֹן שֶׁקָּשַׁר חֶבֶל בְּפִי הַסּוּס, אוֹ בְּמֶתֶג שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לוֹ אֶלָּא מִשְׁתַּמֶּרֶת בְּפָחוֹת מִמֶּנּוּ, כְּגוֹן שֶׁהוֹצִיא חֲמוֹר בְּשֵׂיר שֶׁל סוּס אוֹ חָתוּל בְּסוּגַר - הֲרֵי זֶה מַשֹּׂאוֹ; שֶׁכָּל שְׁמִירָה מְעֻלָּה אוֹ שְׁמִירָה פְּחוּתָה - מַשֹּׂאוֹ הוּא לָהּ.

ט. לֹא יִקְשֹׁר גְּמַלִּים זֶה בָּזֶה, וְיִמְשֹׁךְ; אֲפִלּוּ הָיוּ קְשׁוּרִין מֵעֶרֶב שַׁבָּת, אֵינָן נִמְשָׁכִין בְּשַׁבָּת. אֲבָל מַכְנִיס הוּא חֲבָלִים לְתוֹךְ יָדוֹ - וְהוּא, שֶׁלֹּא יֵצֵא חֶבֶל מִתּוֹךְ יָדוֹ טֶפַח; וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַחֶבֶל שֶׁמִּפִּי הַבְּהֵמָה עַד יָדוֹ, גָּבוֹהַּ מִן הָאָרֶץ טֶפַח אוֹ יוֹתֵר. וּמִפְּנֵי מָה לֹא יִמְשֹׁךְ הַגְּמַלִּים הַקְּשׁוּרִים זֶה בָּזֶה? מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּמִי שֶׁמּוֹלִיכָן לַשּׁוּק שֶׁמּוֹכְרִין בּוֹ בְּהֵמוֹת אוֹ שֶׁמִּשְׁחָקִין בָּהֶן שָׁם; וּמִפְּנֵי זֶה, לֹא תֵּצֵא בְּהֵמָה בְּזוּג [פעמון] שֶׁבְּצַוָּארָהּ, וַאֲפִלּוּ הָיָה פָּקוּק, שֶׁאֵין לוֹ קוֹל.

י. לֹא תֵּצֵא בְּהֵמָה בְּזוּג שֶׁבִּכְסוּתָהּ, וְלֹא בְּחוֹתָם שֶׁבְּצַוָּארָהּ [מטבע הקשורה בה לסימן], וְלֹא בְּחוֹתָם שֶׁבִּכְסוּתָהּ, וְלֹא בִּרְצוּעָה שֶׁבְּרַגְלָהּ, וְלֹא בְּסֶלָּם [מתקן מונע החזרת ראש] שֶׁבְּצַוָּארָהּ. וְאֵין חֲמוֹר יוֹצֵא בְּמִרְדַּעַת [כיסוי שעליו], אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה קְשׁוּרָה לוֹ מֵעֶרֶב שַׁבָּת. וְלֹא יֵצֵא גָּמָל בִּמְטַלְטֶלֶת [חתיכת בד] הַתְּלוּיָה לוֹ בְּדַבַּשְׁתּוֹ אוֹ בִּזְנָבוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה קְשׁוּרָה בִּזְנָבוֹ וְחוֹטַרְתּוֹ [גבנוניתו]; וְלֹא יֵצֵא הַגָּמָל עֲקוּד יָד [- קשורה ידו], וְלֹא עֲקוּד רֶגֶל. וְכֵן שְׁאָר כָּל הַבְּהֵמָה.

יא. אֵין הַתַּרְנְגוֹלִין יוֹצְאִין בְּחוּטִין וְלֹא בִּרְצוּעוֹת שֶׁבִּרְגְלֵיהֶן. וְאֵין הַכְּבָשִׂים יוֹצְאִין בַּעֲגָלָה שֶׁתַּחַת הָאַלְיָה [שמטרתה שלא ינזקו]. וְאֵין הַכְּבָשׂוֹת יוֹצְאוֹת בְּעֵצִים שֶׁמַּנִּיחִין לָהֶן בְּחָטְמָן כְּדֵי שֶׁיִּתְעַטְּשוּ הַתּוֹלָעִין שֶׁבְּמֹחָן. וְאֵין הָעֵגֶל יוֹצֵא בְּעֹל קָטָן שֶׁמַּנִּיחִין לוֹ עַל צַוָּארוֹ כְּדֵי שֶׁיִּכָּנַע וְיִהְיֶה נוֹחַ לַחֲרִישָׁה. וְלֹא תֵּצֵא בְּהֵמָה בִּשְׁבָכָה [מחסום] שֶׁמַּנִּיחִין לָהּ בְּפִיהָ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשֹּׁךְ אוֹ לֹא תֹּאכַל. וְלֹא תֵּצֵא הַפָּרָה בְּעוֹר הַקֵּפֶד [קיפוד] שֶׁמַּנִּיחִין לָהּ עַל דַּדֶּיהָ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִינַק מִמֶּנָּה הַשֵּׁרֶץ כְּשֶׁהִיא יְשֵׁנָה; וְלֹא תֵּצֵא בִּרְצוּעָה שֶׁבֵּין קַרְנֶיהָ, בֵּין לְנוֹאִי בֵּין לְשַׁמֵּר. עֵז [הזקוקה לשמירה מיוחדת] שֶׁחָקַק לָהּ בְּקַרְנֶיהָ [-עשה חור כדי להשחיל בו את האפסר], יוֹצְאָה בְּאַפְסָר הַקָּשׁוּר בַּחֲקָק בְּשַׁבָּת; וְאִם תִּחְבוֹ בִּזְקָנָהּ - אָסוּר, שֶׁמָּא תִּתְנַתְּחֶנּוּ [תנתקנו], וִיבִיאֶנּוּ בְּיָדוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

יב. הַזְּכָרִים יוֹצְאִים בְּעוֹר הַקָּשׁוּר לָהֶן עַל זַכְרוּתָן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲלוּ עַל הַנְּקֵבוֹת; וּבְעוֹר הַקָּשׁוּר לָהֶן עַל לִבֵּיהֶן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְּלוּ עֲלֵיהֶן זְאֵבִים; וּבְמַטְלְנִיּוֹת [בדים] הַמְרֻקָּמוֹת שֶׁמְּכַפִּין אוֹתָם בָּהֶן. וְהָרְחֵלִים יוֹצְאוֹת, וְאַלְיָה שֶׁלָּהֶן קְשׁוּרָה לְמַעְלָה עַל גַּבָּן, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלוּ עֲלֵיהֶן זְכָרִים, אוֹ קְשׁוּרָה לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲלוּ עֲלֵיהֶן זְכָרִים; וְיוֹצְאוֹת מְלֻפָּפוֹת [כרוכות] בְּמַטְלְנִיּוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַצֶּמֶר שֶׁלָּהֶן נָקִי. הָעִזִּים יוֹצְאוֹת וְדַדֵּיהֶן קְשׁוּרוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּיבַשׁ מֵהֶן הֶחָלָב; אֲבָל אִם קְשָׁרָן כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵצֵא הֶחָלָב עַד שֶׁיַּחְלֹב אוֹתוֹ לָעֶרֶב, הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יֵצְאוּ.

יג. אֵין חֲמוֹר יוֹצֵא בְּאַכָּף, אַף עַל פִּי שֶׁקָּשׁוּר לוֹ מֵעֶרֶב שַׁבָּת; וְלֹא הַסּוּס בִּזְנַב שׁוּעָל [שתולים לו נגד עין הרע], וְלֹא בִּזְהוֹרִית [משי אדום] שֶׁבֵּין עֵינָיו [לנוי]. וְלֹא תֵּצֵא

בְּהֵמָה בִּקְלַסְטֵר [סל] שֶׁבִּפְיָהּ, וְלֹא בְּסַנְדָּל שֶׁבְּרַגְלָהּ, וְלֹא בְּקָמֵיעַ שֶׁאֵינוֹ מֻמְחֶה לִבְהֵמָה; אֲבָל יוֹצְאָה הִיא בְּאֶגֶד [תחבושת] שֶׁעַל גַּבֵּי הַמַּכָּה, וּבְכַבְשִׁישִׁין [לוחות עץ] שֶׁעַל גַּבֵּי הַשֶּׁבֶר, וּבִשְׁלִיָּה הַמְּדַלְדֶּלֶת [תלויה] בָּהּ; וּפוֹקֵק לָהּ זוּג שֶׁבְּצַוָּארָהּ, וּמְטַיֵּלֶת בּוֹ בֶּחָצֵר. וְנוֹתֵן מַרְדַּעַת עַל הַחֲמוֹר בְּשַׁבָּת, וּמְטַיֵּל בֶּחָצֵר; אֲבָל אֵין תּוֹלִין לָהּ קְלַסְטֵר בְּפִיָּהּ בְּשַׁבָּת.

יד. כְּשֵׁם שֶׁאָדָם מְצַוֶּה עַל שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ בְּשַׁבָּת, כָּךְ הוּא מְצַוֶּה עַל שְׁבִיתַת עַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ; וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּנֵי דַעַת, וּלְדַעַת עַצְמָן עוֹשִׂין - מִצְוָה עָלָיו לְשָׁמְרָן וּלְמָנְעָן מֵעֲשִׂיַּת מְלָאכָה בְּשַׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרֶךָ, וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ וְהַגֵּר".

טו. עֶבֶד וְאָמָה שֶׁאָנוּ מְצַוִּין עַל שְׁבִיתָתָן - הֵם עֲבָדִים שֶׁמָּלוּ וְטָבְלוּ לְשֵׁם עַבְדּוּת, וְקִבְּלוּ מִצְוֹת שֶׁהָעֲבָדִים חַיָּבִין בָּהֶן. אֲבָל עֲבָדִים שֶׁלֹּא מָלוּ וְלֹא טָבְלוּ, אֶלָּא קִבְּלוּ שֶׁבַע מִצְוֹת שֶׁנִּצְטַוּוּ בְּנֵי נֹחַ בִּלְבַד - חֲרֵי הֵן כְּגֵר תּוֹשָׁב; וּמֻתָּרִין לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּשַׁבָּת לְעַצְמָן בְּפַרְהֶסְיָא, כְּיִשְׂרָאֵל בְּחֹל.

וְאֵין מְקַבְּלִין גֵּר תּוֹשָׁב, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג.

טז. הוֹאִיל וְגֵר תּוֹשָׁב עוֹשֶׂה מְלָאכָה לְעַצְמוֹ בְּשַׁבָּת, וְגֵר צֶדֶק חֲרֵי הוּא כְּיִשְׂרָאֵל לְכָל דָּבָר, בְּמִי נֶאֱמַר "וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ וְהַגֵּר"? זֶה גֵּר תּוֹשָׁב שֶׁהוּא לְקִיטוֹ וּשְׂכִירוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ בֶּן אֲמָתוֹ; שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה לְיִשְׂרָאֵל רַבּוֹ בְּשַׁבָּת, אֲבָל לְעַצְמוֹ עוֹשֶׂה; וַאֲפִלּוּ הָיָה זֶה הַגֵּר עַבְדּוֹ, חֲרֵי זֶה עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ.

יום שבת קודש כ"ב אדר א' ה'תשע"ד

פֶּרֶק כא

א. נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה "תִּשְׁבֹּת" - אֲפִלּוּ מִדְּבָרִים שֶׁאֵינָן מְלָאכָה, חַיָּב לִשְׁבֹּת מֵהֶן. וּדְבָרִים הַרְבֵּה הֵן, שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים מִשּׁוּם שְׁבוּת [להרבות השביתה] - מֵהֶן דְּבָרִים, אֲסָרוּם מִפְּנֵי שֶׁהֵן דּוֹמִים לִמְלָאכוֹת, וּמֵהֶן דְּבָרִים, אֲסָרוּם גְּזֵרָה שֶׁמָּא יָבוֹא מֵהֶן אִסּוּר סְקִילָה; וְאֵלּוּ הֵן:

ב. כָּל הַמַּשְׁוֶה גֻּמּוֹת, הֲרֵי זֶה חַיָּב מִשּׁוּם חוֹרֵשׁ; לְפִיכָךְ, אָסוּר לְהִפָּנוֹת בִּשְׂדֵה הַנִּירָה [חרושה] בְּשַׁבָּת, שֶׁמָּא יַשְׁוֶה גֻּמּוֹת. הַמְפַנֶּה אֶת הָאוֹצָר [מחסן תבואה] בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ לְדָבָר מִצְוָה, כְּגוֹן שֶׁיַּכְנִיס בּוֹ אוֹרְחִים, אוֹ קוֹבֵעַ בּוֹ מִדְרָשׁ - לֹא יִגְמֹר אֶת כָּל הָאוֹצָר, שֶׁמָּא יָבוֹא לְהַשְׁוּוֹת הַגֻּמּוֹת. טִיט שֶׁעַל גַּבֵּי רַגְלוֹ, מְקַנְּחוֹ בְּכֹתֶל אוֹ בְּקוֹרָה, אֲבָל לֹא בְּקַרְקַע, שֶׁמָּא יָבוֹא לְהַשְׁוּוֹת הַגֻּמּוֹת. לֹא יָרֹק בַּקַּרְקַע וְיַשְׁוּף בְּרַגְלוֹ, שֶׁמָּא יַשְׁוֶה גֻּמּוֹת; וּמֻתָּר לִדְרֹס הָרֹק שֶׁעַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע, וְהוֹלֵךְ לְפִי תֻּמּוֹ.

ג. נָשִׁים הַמְשַׂחֲקוֹת בֶּאֱגוֹזִים וּשְׁקֵדִים וְכֵיוֹצֵא בָהֶן - אֲסוּרוֹת לְשַׂחֵק בָּהֶן בְּשַׁבָּת, שֶׁמָּא יָבוֹא לְהַשְׁוּוֹת הַגֻּמּוֹת. וְאָסוּר לְכַבֵּד [לנקות] אֶת הַקַּרְקַע, שֶׁמָּא יַשְׁוֶה גֻּמּוֹת, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה רָצוּף בַּאֲבָנִים. וּמֻתָּר לְזַלֵּף [להזות] מַיִם עַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יַשְׁוֶה גֻּמּוֹת, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְכָךְ. אֵין סָכִין [מריחת חומר מיפה] אֶת הַקַּרְקַע, וַאֲפִלּוּ הָיָה רָצוּף בַּאֲבָנִים; וְאֵין נוֹפְחִין אוֹתוֹ [במפוח, כדי להרחיק את האבק], וְאֵין מְדִיחִין אוֹתוֹ, אֲפִלּוּ בְּיוֹם טוֹב, קַל וָחֹמֶר בְּשַׁבָּת - שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל, וְיָבוֹא לְהַשְׁוּוֹת הַגֻּמּוֹת בִּזְמַן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כֵּן בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ רָצוּף.

ד. חָצֵר שֶׁנִּתְקַלְקְלָה בִּימֵי גְשָׁמִים, מֵבִיא תֶּבֶן וּמְרַדֶּה [שוטח] בָּהּ; וּכְשֶׁהוּא מְרַדֶּה, לֹא יְרַדֶּה לֹא בְּסַל, וְלֹא בְּקֵקֶפָה, אֶלָּא בְּשׁוּלֵי הַקֵּקֶפָה [תחתית קופה שנשברה] - שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל, וְיָבוֹא לְהַשְׁוּוֹת גֻּמּוֹת.

ה. הַמַּשְׁקֶה אֶת הַזְּרָעִים, חַיָּב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ; לְפִיכָךְ אָסוּר לִשְׁאֹב מִן הַבּוֹר בְּגַלְגַּל [אופן] - גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יְמַלֵּא לְגִנָּתוֹ וּלְחֵרְבָּתוֹ. וּמִפְּנֵי זֶה, אִם הָיָה הַבּוֹר שֶׁל גַּלְגַּל בֶּחָצֵר, מֻתָּר לְמַלֹּאת מִמֶּנּוּ בְּגַלְגַּל.

ו. הַתּוֹלֵשׁ, חַיָּב מִשּׁוּם קוֹצֵר; לְפִיכָךְ, אָסוּר לִרְדּוֹת [להוציא] דְּבַשׁ מִכַּוַּרְתּוֹ בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּתוֹלֵשׁ. אֵין עוֹלִין בְּאִילָן, בֵּין לַח בֵּין יָבֵשׁ; וְאֵין נִתְלִין בְּאִילָן, וְאֵין נִסְמָכִין בְּאִילָן. וְלֹא יַעֲלֶה מִבְּעוֹד יוֹם לֵישֵׁב שָׁם כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ. וְאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁין בִּמְחֻבָּר לַקַּרְקַע כְּלָל - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִתְלֹשׁ.

ז. פֵּרוֹת שֶׁנִּשְׁרוּ בְּשַׁבָּת, אָסוּר לְאָכְלָן עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִתְלֹשׁ. הֲדַס הַמְחֻבָּר, מֻתָּר לְהָרִיחַ בּוֹ, שֶׁאֵין הֲנָיָתוֹ אֶלָּא לְהָרִיחַ בּוֹ, וַהֲרֵי רֵיחוֹ מָצוּי [- קיים ללא תלישה]; אֲבָל אֶתְרוֹג וְתַפּוּחַ וְכָל הֶרְאוּי לַאֲכִילָה, אָסוּר לְהָרִיחַ בּוֹ בִּמְחֻבָּר - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יָקֹץ אוֹתוֹ לְאָכְלוֹ.

ח. אִילָן שֶׁהָיוּ שָׁרָשָׁיו גְּבוֹהִין מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, אָסוּר לֵישֵׁב עֲלֵיהֶן; וְאִם אֵינָן גְּבוֹהִין שְׁלֹשָׁה, הֲרֵי הֵן כָּאָרֶץ. הָיוּ בָּאִין מִלְּמַעְלָה מִשְּׁלֹשָׁה לְתוֹךְ שְׁלֹשָׁה, מֻתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן; הָיוּ גְּבוֹהִין שְׁלֹשָׁה, אַף עַל פִּי שֶׁצִּדָּן אֶחָד שָׁוֶה לָאָרֶץ, אוֹ שֶׁיֵּשׁ חָלָל תַּחְתֵּיהֶן שְׁלֹשָׁה - אָסוּר לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם.

ט. אֵין רוֹכְבִין עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה בְּשַׁבָּת - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַחְתֹּךְ זְמוֹרָה [ענף גפן] לְהַנְהִיגָהּ. וְאֵין נִתְלִין בִּבְהֵמָה, וְלֹא יַעֲלֶה מִבְּעוֹד יוֹם לֵישֵׁב עָלֶיהָ בְּשַׁבָּת. וְאֵין נִסְמָכִין לְצִדֵּי בְּהֵמָה; וְצִדֵּי צְדָדִין - מֻתָּרִין. עָלָה בְּאִילָן בְּשַׁבָּת - בְּשׁוֹגֵג, מֻתָּר לִירֵד; בְּמֵזִיד, אָסוּר לִירֵד. וּבִבְהֵמָה - אֲפִלּוּ בְּמֵזִיד - יֵרֵד, מִשּׁוּם צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים. וְכֵן פּוֹרְקִין הַמַּשֹּׂאוֹי מֵעַל הַבְּהֵמָה בְּשַׁבָּת, מִשּׁוּם צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים.

י. כֵּיצַד? הָיְתָה בְּהֶמְתּוֹ טְעוּנָה שָׁלִיף [- משא] שֶׁל תְּבוּאָה - מַכְנִיס רֹאשׁוֹ תַּחְתָּיו, וּמְסַלְּקוֹ לְצַד אַחֵר, וְהוּא נוֹפֵל מֵאֵלָיו. הָיָה בָּא מִן הַדֶּרֶךְ בְּלֵילֵי שַׁבָּת, וּבְהֶמְתּוֹ טְעוּנָה - כְּשֶׁיַּגִּיעַ לֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה, נוֹטֵל אֶת הַכֵּלִים הַנִּטָּלִין בְּשַׁבָּת; וְשֶׁאֵינָן נִטָּלִין - מַתִּיר הַחֲבָלִים וְהַשַּׂקִּין נוֹפְלִין. הָיוּ בַּשַּׂקִּין דְּבָרִים הַמִּשְׁתַּבְּרִין - אִם הָיוּ שַׂקִּין קְטַנִּים, מֵבִיא כָּרִים וּכְסָתוֹת וּמַנִּיחַ תַּחְתֵּיהֶן, וְהַשַּׂקִּין נוֹפְלִין עַל הַכָּרִים; שֶׁהֲרֵי אִם יִרְצֶה לִשְׁלֹף הַכַּר, שׁוֹלֵף, מִפְּנֵי שֶׁהַשַּׂקִּים קְטַנִּים וְקַלִּים, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא בִּטֵּל כְּלִי [מיעודו]. הָיְתָה טְעוּנָה

עֲשָׂתוֹת שֶׁל זְכוּכִית - מַתִּיר הַשַּׂקִּים וְהֵן נוֹפְלִין; שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיִּשָּׁבְרוּ, אֵין בְּכָךְ הֶפְסֵד גָּדוֹל, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל לְהַתָּכָה עוֹמֵד, וּלְהֶפְסֵד מוּעָט לֹא חָשְׁשׁוּ. הָיוּ הַשַּׂקִּים גְּדוֹלִים וּמְלֵאִים כְּלֵי זְכוּכִית וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, פּוֹרֵק בְּנַחַת. וּמִכָּל מָקוֹם, לֹא יַנִּיחֵם שָׁם עַל גַּבֵּי בְהֵמָה - מִשּׁוּם צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים.

יא. הַמְדַבֵּק פֵּרוֹת עַד שֶׁיֵּעָשׂוּ גּוּף אֶחָד, חַיָּב מִשּׁוּם מְעַמֵּר. לְפִיכָךְ, מִי שֶׁנִּתְפַּזְּרוּ לוֹ פֵּרוֹת בַּחֲצֵרוֹ - מְלַקֵּט עַל יָד עַל יָד [מעט מעט] וְאוֹכֵל; אֲבָל לֹא יִתֵּן לֹא לְתוֹךְ הַסַּל וְלֹא לְתוֹךְ הַקֻּפָּה, כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל; שֶׁאִם עָשָׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל - שֶׁמָּא יִכְבְּשֵׁם בְּיָדוֹ בְּתוֹךְ הַקֻּפָּה, וְיָבוֹא לִידֵי עִמּוּר. וְכֵן אֵין מְקַבְּצִין אֶת הַמֶּלַח וְכַיּוֹצֵא בוֹ, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כִּמְעַמֵּר.

יב. מְפָרֵק - חַיָּב מִשּׁוּם דָּשׁ; וְהַסּוֹחֵט זֵיתִים וַעֲנָבִים - חַיָּב מִשּׁוּם מְפָרֵק; לְפִיכָךְ, אָסוּר לִסְחֹט תּוּתִים וְרִמּוֹנִים, הוֹאִיל וּמִקְצָת בְּנֵי אָדָם סוֹחֲטִים אוֹתָם כְּזֵיתִים וַעֲנָבִים - שֶׁמָּא יָבוֹא לִסְחֹט זֵיתִים וַעֲנָבִים. אֲבָל שְׁאָר פֵּרוֹת, כְּגוֹן פְּרִישִׁין [חבושים] וְתַפּוּחִים וְעַזְרוּרִים [פרי הדומה לתפוח] - מֻתָּר לְסָחֲטָן בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן בְּנֵי סְחִיטָה.

יג. כְּבָשִׁין [פירות שנכבשו בחומץ] וּשְׁלָקוֹת [פירות שנתבשלו] שֶׁסְּחָטָן - אִם לְרַכֵּךְ גּוּפָן, מֻתָּר; וְאִם לְהוֹצִיא מִימֵיהֶן, אָסוּר. וְאֵין מְרַסְּקִין אֶת הַשֶּׁלֶג שֶׁזּוֹבוּ מִימָיו, אֲבָל מְרַסֵּק הוּא לְתוֹךְ הַכּוֹס אוֹ לְתוֹךְ הַקְּעָרָה. הַשּׁוּם וְהַבֹּצֶר [ענבים שלא בשלו] וְהַמְּלִילוֹת [שיבלים שלא בשלו] שֶׁרִסְּקָן מִבְּעוֹד יוֹם - אִם מְחֻסָּרִין דִּיכָה [כתישה], אָסוּר לוֹ לִגְמֹר דִּיכָתָן בְּשַׁבָּת; וְאִם מְחֻסָּרִין שְׁחִיקָה בַּיָּד, מֻתָּר לוֹ לִגְמֹר שְׁחִיקָתָן בְּשַׁבָּת. לְפִיכָךְ, מֻתָּר לוֹ לִגְמֹר שְׁחִיקַת הָרִיפוֹת [גרעיני שעורים] בְּעֵץ הַפָּרוּר [כף גדולה] בְּתוֹךְ הַקְּדֵרָה בְּשַׁבָּת, אַחַר שֶׁמּוֹרִידִין אוֹתָהּ מֵעַל הָאֵשׁ.

יד. הַמּוֹלֵל מְלִילוֹת [מפורר באצבעותיו דבר מאכל] - מוֹלֵל בְּשִׁנּוּי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כְּדָשׁ. הַיּוֹנֵק בְּפִיו, פָּטוּר; וְאִם הָיָה גּוֹנֵחַ [מכאבי גרון] - מֻתָּר לוֹ לִינֹק בְּפִיו [מדדי הבהמה], מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְפָרֵק כְּלַאֲחַר יָד, וּמִשּׁוּם צַעֲרוֹ לֹא גָּזְרוּ, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם סַכָּנָה.

טו. פֵּרוֹת שֶׁזָּבוּ מֵהֶן מַשְׁקִין בְּשַׁבָּת - אִם זֵיתִים וַעֲנָבִים הֵם - אָסוּר לִשְׁתּוֹת אוֹתָן הַמַּשְׁקִין עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת; גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִתְכַּוֵּן וְיִסְחֹט אוֹתָן בְּשַׁבָּת. וְאִם תּוּתִים וְרִמּוֹנִים הֵן - אִם הִכְנִיסָן לַאֲכִילָה, מַשְׁקִין שֶׁזָּבוּ מֵהֶן מֻתָּרִין; וְאִם הִכְנִיסָן לְדָרְכָן, מַשְׁקִין שֶׁזָּבוּ מֵהֶן אֲסוּרִין עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת.

טז. זֵיתִים וַעֲנָבִים שֶׁרִסְּקָן מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְיָצְאוּ מֵהֶן מַשְׁקִין מְעַצְּמָן - מֻתָּרִין; וְכֵן חַלּוֹת דְּבַשׁ שֶׁרִסְּקָן מֵעֶרֶב שַׁבָּת - מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן בְּשַׁבָּת, מֻתָּרִין; שֶׁאֵין כָּאן מָקוֹם לִגְזֵרָה, שֶׁכְּבָר רִסְּקָן מִבְּעֶרֶב.

יז. זוֹרֶה וּבוֹרֵר, מֵאֲבוֹת מְלָאכוֹת הֵן. לְפִיכָךְ, אַף עַל פִּי שֶׁמֻּתָּר לִמְלֹל מְלִילוֹת בְּרָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו, - כְּשֶׁהוּא מְנַפֵּחַ [מוציא אויר מפיו להפריח הקליפה], מְנַפֵּחַ בְּיָדוֹ אַחַת בְּכָל כֹּחוֹ - אֲבָל לֹא בְּקָנוֹן [מין נפה] וְלֹא בְּתַמְחוּי [קערה גדולה], גְּזֵרָה שֶׁמָּא יְנַפֶּה בְּנָפֶה וּבְכְבָרָה, שֶׁהוּא חַיָּב. וְהַמְשַׁמֵּר [מנפה] שְׁמָרִים, תּוֹלֶדֶת בּוֹרֵר אוֹ מְרַקֵּד הוּא; לְפִיכָךְ, אַף עַל פִּי שֶׁמֻּתָּר לְסַנֵּן יַיִן צָלוּל אוֹ מַיִם צְלוּלִין בְּסוּדָרִין אוֹ בִּקְפִיפָה [סל] מִצְּרִית - לֹא יַעֲשֶׂה גֻּמָּה בַּסּוּדָר [ע"י דחיסתו לפי הכלי]; שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל, וְיָבוֹא לְשַׁמֵּר בְּמְשַׁמֶּרֶת. וְכֵן אָסוּר לִתְלוֹת אֶת הַמְשַׁמֶּרֶת כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְשַׁמֵּר. וְכֵן הַמְחַבֵּץ [מייצר חמאה], תּוֹלֶדֶת בּוֹרֵר הוּא; לְפִיכָךְ, אַף עַל פִּי שֶׁנּוֹתְנִין שֶׁמְּשֻׁמִּין וְאֲגוֹזִים לִדְבַשׁ, לֹא יְחַבֵּץ [יפריד מן הדבש] בְּיָדוֹ.

יח. הַמְחַתֵּךְ אֶת הַיָּרָק דַּק דַּק כְּדֵי לְבַשְּׁלוֹ - הֲרֵי זֶה תּוֹלֶדֶת טוֹחֵן, וְחַיָּב; לְפִיכָךְ, אֵין מְרַסְּקִין לֹא אֶת הַשַּׁחַת [תבואה מאכל בהמה] וְלֹא אֶת הֶחָרוּבִין לִפְנֵי בְּהֵמָה, בֵּין דַּקָּה בֵּין גַּסָּה - מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּטוֹחֵן. אֲבָל מְחַתְּכִין אֶת הַדְּלוּעִין לִפְנֵי בְּהֵמָה, וְאֶת הַנְּבֵלָה לִפְנֵי הַכְּלָבִים - שֶׁאֵין טְחִינָה בְּפֵרוֹת. וּמַתִּירִין אֲלֻמּוֹת שֶׁל עָמִיר [חציר] לִפְנֵי בְּהֵמָה, וּמְפַסְּפֵס [מרסק] בְּיָדוֹ אֲלֻמּוֹת קְטַנּוֹת; אֲבָל לֹא אֲלֻמּוֹת גְּדוֹלוֹת, מִפְּנֵי הַטֹּרַח שֶׁבָּהֶן.

יט. חֲבִילֵי סִיאָה וְאֵזוֹב וְקוֹרָנִית [מיני צמחים] וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, שֶׁהִכְנִיסָן לְמַאֲכַל בְּהֵמָה - מִסְתַּפֵּק מֵהֶן, וְקוֹטֵם וְאוֹכֵל בְּרָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו; אֲבָל לֹא בְּיָדוֹ הַרְבֵּה - שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל, וְיָבוֹא לָדֶק [לכתוש].

כ. הַצָּרִיךְ לָדֶק פִּלְפְּלִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, לִתֵּן לְתוֹךְ הַמַּאֲכָל בְּשַׁבָּת - הֲרֵי זֶה כּוֹתֵשׁ בְּיָד [קת] הַסַּכִּין, וּבִקְעָרָה. אֲבָל בְּמַכְתֶּשֶׁת - חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טוֹחֵן; לְפִיכָךְ, אָסוּר לְבָרְיָא לְהִתְרַפְּאוֹת בְּשַׁבָּת - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִשְׁחֹק סַמָּנִין.

כא. כֵּיצַד? לֹא יֹאכַל דְּבָרִים שֶׁאֵינָן מַאֲכַל בְּרִיאִים, כְּגוֹן אֵזוֹבִין וּפִיאָה [מיני צמחים]; וְלֹא דְּבָרִים הַמְשַׁלְשְׁלִין, כְּגוֹן לַעֲנָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ. וְכֵן לֹא יִשְׁתֶּה דְּבָרִים שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הַבְּרִיאִים לִשְׁתּוֹתָן, כְּגוֹן מַיִם שֶׁבִּשְּׁלוּ בּוֹ סַמָּנִין [תרופה] וַעֲשָׂבִים.

כב. אוֹכֵל אָדָם אֲכָלִין וּמַשְׁקִין שֶׁדֶּרֶךְ הַבְּרִיאִים לְאָכְלָן וְלִשְׁתּוֹתָן, כְּגוֹן הַכַּסְבָּר וְהַכּשׁוּת וְהָאֵזוֹב [מיני צמחים]; אַף עַל פִּי שֶׁהֵם מְרַפְּאִין, וְאוֹכְלָן כְּדֵי לְהִתְרַפְּאוֹת בָּהֶן - מֻתָּר, הוֹאִיל וְהֵן מַאֲכַל בְּרִיאִים. שָׁתָה חִלְתִּית [מין צמח] מִקֹּדֶם הַשַּׁבָּת, וַהֲרֵי הוּא שׁוֹתֶה וְהוֹלֵךְ - מֻתָּר לִשְׁתּוֹתוֹ בְּשַׁבָּת, בִּמְקוֹמוֹת שֶׁנָּהֲגוּ הַבְּרִיאִים לִשְׁתּוֹת הַחִלְתִּית; וְשׁוֹתִין זֵיתוֹס הַמִּצְרִי [ערבוב של כמה מיני אוכלין] בְּכָל מָקוֹם.

כג. וְכֵן שְׁמָנִים שֶׁדֶּרֶךְ הַבְּרִיאִים לָסוּךְ בָּהֶן - מֻתָּר לָסוּךְ בָּהֶן בְּשַׁבָּת, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְכַּוֵּן לִרְפוּאָה; וְשֶׁאֵין הַבְּרִיאִים סָכִין בָּהֶן, אֲסוּרִין. הַחוֹשֵׁשׁ [כואב] בְּמָתְנָיו - לֹא יָסוּךְ יַיִן וָחֹמֶץ, אֲבָל סָךְ הוּא אֶת הַשֶּׁמֶן; וְלֹא שֶׁמֶן וֶרֶד, אֶלָּא בִּמְקוֹם שֶׁהַבְּרִיאִים סָכִין אוֹתוֹ. וּמֻתָּר לָסוּךְ שֶׁמֶן וּמֶלַח בְּכָל מָקוֹם. נִגְּפָה [לקתה] יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ - צוֹמְתָהּ [מכווצה] בְּיַיִן, וְאֵינוֹ צוֹמְתָהּ בְּחֹמֶץ; וְאִם הָיָה עָנֹג [איסטניס], אַף בְּיַיִן אָסוּר.

כד. הַחוֹשֵׁשׁ בְּשִׁנָּיו - לֹא יְגַמַּע בָּהֶן אֶת הַחֹמֶץ, וְיִפְלֹט;

מתוך מהדורת חזק

אֲבָל מְגַמֵּעַ הוּא, וּבוֹלֵעַ. הַחוֹשֵׁשׁ בִּגְרוֹנוֹ, לֹא יְעַרְעֲרֶנּוּ [יגרגרנו] בְּשֶׁמֶן; אֲבָל בּוֹלֵעַ הוּא שֶׁמֶן הַרְבֵּה - וְאִם נִתְרַפֵּא, נִתְרַפֵּא. אֵין לוֹעֲסִין אֶת הַמַּצְטֶכִי [שרף הנוטף מעצים], וְאֵין שָׁפִין אֶת הַשִּׁנַּיִם בְּסַם בְּשַׁבָּת, בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לִרְפוּאָה; וְאִם נִתְכַּוֵּן לְרֵיחַ הַפֶּה, מֻתָּר.

כה. אֵין נוֹתְנִין יַיִן לְתוֹךְ הָעַיִן, אֲבָל נוֹתֵן הוּא עַל גַּב הָעַיִן. וְרַק תָּפֵל [רוק האדם לפני שטעם משהו], אֲפִלּוּ עַל גַּב הָעַיִן אָסוּר. קִילּוֹר [משחה לעין] שֶׁשָּׁרָה אוֹתוֹ מֵעֶרֶב שַׁבָּת - מַעֲבִירוֹ עַל גַּב עֵינָיו בְּשַׁבָּת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. מִי שֶׁלָּקָה בְּאֶצְבָּעוֹ, לֹא יִכְרֹךְ עָלָיו גֶּמִי כְּדֵי לְרַפֹּאתוֹ; וְלֹא יִדְחָקֶנּוּ בְּיָדוֹ כְּדֵי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ דָּם.

כו. אֵין נוֹתְנִין חַמִּין וָשֶׁמֶן עַל גַּבֵּי הַמַּכָּה, וְלֹא עַל גַּבֵּי מוֹךְ [בד] שֶׁעַל הַמַּכָּה, וְלֹא עַל גַּבֵּי מוֹךְ לִתְּנוֹ עַל הַמַּכָּה בְּשַׁבָּת; אֲבָל נוֹתֵן הוּא חוּץ לַמַּכָּה, וְשׁוֹתֵת וְיוֹרֵד לַמַּכָּה. וְנוֹתְנִין מוֹךְ יָבֵשׁ עַל גַּבֵּי הַמַּכָּה; וְאִם הָיָה עַתִּיק [ישן] - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּרְטִיָּה.

כז. רִטְיָה [תחבושת] שֶׁפָּרְשָׁה [נפלה] עַל גַּבֵּי כְּלִי, מַחֲזִירִין אוֹתָהּ; וְאִם פָּרְשָׁה עַל גַּבֵּי קַרְקַע, אָסוּר לְהַחְזִירָהּ. וּמַנִּיחִין רִטְיָה עַל גַּבֵּי הַמַּכָּה לְכַתְּחִלָּה בַּמִּקְדָּשׁ, שֶׁאֵין אִסּוּר שְׁבוּת [איסור דרבנן להרבות השביתה -] בַּמִּקְדָּשׁ. וּבְכָל מָקוֹם, מְקַנְּחִין פִּי הַמַּכָּה; וְאֵין מְקַנְּחִין אֶת הָרִטְיָה, שֶׁמָּא יִמְרַח.

כח. סָכִין וּמְמַשְׁמְשִׁין בִּבְנֵי מְעַיִם בְּשַׁבָּת - וְהוּא שֶׁיָּסוּךְ וִימַשְׁמֵשׁ בְּבַת אַחַת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל. וְאֵין מִתְעַמְּלִין בְּשַׁבָּת. אֵי זֶה הוּא מִתְעַמֵּל? זֶה שֶׁדּוֹרְסִים עַל גּוּפוֹ בְּכֹחַ עַד שֶׁיֵּיגַע וְיַזִּיעַ, אוֹ שֶׁיְּהַלֵּךְ עַד שֶׁיֵּיגַע וְיַזִּיעַ - שֶׁאָסוּר לְיַגֵּעַ אֶת עַצְמוֹ כְּדֵי שֶׁיַּזִּיעַ בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רְפוּאָה. וְכֵן אָסוּר לַעֲמֹד בְּקַרְקַע דִּימוֹסוֹת [קרקע מלוחה] שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁמְּעַמֶּלֶת וּמְרַפְּאָה.

כט. אֵין רוֹחֲצִין בְּמַיִם שֶׁמְּשַׁלְשְׁלִין, וְלֹא בְּטִיט שֶׁטּוֹבְעִין בּוֹ, וְלֹא בְּמֵי מִשְׁרָה הַבְּאוּשִׁים [מלוכלכים], וְלֹא בְּיָם סְדוֹם [המלח], וְלֹא בַּמַּיִם הָרָעִים שֶׁבַּיָּם הַגָּדוֹל - מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֵלּוּ צַעַר הֵן, וְכָתוּב: "וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג"; לְפִיכָךְ, אִם לֹא נִשְׁתַּהָה בָּהֶם, אֶלָּא עָלָה מִיָּד - אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲטָטִין [שחין] בְּרֹאשׁוֹ, מֻתָּר.

ל. אֵין מִתְגָּרְדִין בְּמַגֶּרֶדֶת; וְאִם הָיוּ יָדָיו מְלֻכְלָכוֹת בְּצוֹאָה אוֹ בְּטִיט, גּוֹרֵד כְּדַרְכּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. סָכִין וּמְפָרְכִין [משפשפים גלדי המכה] לְאָדָם לְעַנְּגוֹ, אֲבָל לֹא לִבְהֵמָה; וְאִם הָיָה לָהּ צַעַר, מֻתָּר לְהָסִיר צַעֲרָהּ בְּסִיכָה וּפְרוּךְ. בְּהֵמָה שֶׁאָכְלָה כַּרְשִׁינִין [מאכל בהמה] הַרְבֵּה, מְרִיצִין אוֹתָהּ בֶּחָצֵר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְרַפֵּא; וְאִם אֲחָזָהּ [שטף] דָּם, מַעֲמִידִין אוֹתָהּ בַּמַּיִם בִּשְׁבִיל שֶׁתִּצְטַנֵּן, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יִשְׁחֹק לָהּ סַמָּנִין.

לא. אֵין מְקִיאִין אֶת הָאֹכֶל בְּשַׁבָּת [להקלה]. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּסַם [באמצעות חומר בליעה] - שֶׁמָּא יִשְׁחֹק סַמָּנִין; אֲבָל לְהַכְנִיס יָדוֹ לְתוֹךְ פִּיו וּלְהָקִיא, מֻתָּר. וְאָסוּר לִדְחֹק כְּרֵסוֹ שֶׁל תִּינוֹק כְּדֵי לְהוֹצִיא הָרְאִי [צרכים] שֶׁלּוֹ - שֶׁמָּא יָבוֹא לְהַשְׁקוֹתוֹ סַמָּנִין הַמְשַׁלְשְׁלִין. וּמֻתָּר לִכְפּוֹת כּוֹס עַל הַטַּבּוּר בְּשַׁבָּת [כעין כוסות רוח] כְּדֵי לְהַעֲלוֹתוֹ. וְכֵן מֻתָּר לְחַנֵּךְ [ליישר מפרקתו] וּלְלַפֵּף [בבגדים] אֶת הַקָּטָן, וּלְהַעֲלוֹת אָזְנַיִם [רפואה לגידי האוזניים] בֵּין בַּיָּד בֵּין בִּכְלִי, וּלְהַעֲלוֹת אַנְקְלִי [תנוך שכנגד הלב להקלת הנשימה]; שֶׁכָּל אֵלּוּ וְכַיּוֹצֵא בָהֶן - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן בְּסַמָּנִין כְּדֵי לָחֹשׁ [לחשוש] לִשְׁחִיקָה, וְיֵשׁ לוֹ צַעַר מֵהֶן.

לב. הַמְרַקֵּד, מֵאֲבוֹת מְלָאכוֹת. לְפִיכָךְ אֵין כּוֹבְרִין [מנפים] אֶת הַתֶּבֶן בִּכְבָרָה [בנפה]; וְלֹא יַנִּיחַ הַכְּבָרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ תֶּבֶן בְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ בִּשְׁבִיל שֶׁיֵּרֵד הַמּוֹץ [הקליפה] - מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּמְרַקֵּד. אֲבָל נוֹטֵל הַתֶּבֶן בִּכְבָרָה וּמוֹלִיךְ לָאֲבוּס [סל האכלה לבהמה], אַף עַל פִּי שֶׁיֵּרֵד הַמּוֹץ בִּשְׁעַת הוֹלָכָה - שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְכָךְ.

לג. מְגַבֵּל [מערבב מים וקמח], חַיָּב מִשּׁוּם לָשׁ; לְפִיכָךְ אֵין מְגַבְּלִין קֶמַח קָלִי [שנעשה מחטה קלוייה] הַרְבֵּה, שֶׁמָּא יָבוֹא לָלוּשׁ קֶמַח שֶׁאֵינוֹ קָלִי. וּמֻתָּר לְגַבֵּל אֶת הַקָּלִי מְעַט מְעַט. אֲבָל תְּבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ שֶׁקָּלוּ אוֹתָהּ, וְאַחַר כָּךְ טָחֲנוּ אוֹתָהּ טְחִינָה גַּסָּה, שֶׁהֲרֵי הִיא כְּחֹל, וְהִיא הַנִּקְרֵאת 'שְׁתִית' - מֻתָּר לְגַבֵּל מִמֶּנָּה בְּחֹמֶץ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ הַרְבֵּה בְּבַת אַחַת; וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה רַךְ; אֲבָל קָשֶׁה - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּלָשׁ. וְצָרִיךְ לְשַׁנּוֹת; כֵּיצַד? נוֹתֵן אֶת הַשְּׁתִית, וְאַחַר כָּךְ נוֹתֵן אֶת הַחֹמֶץ.

לד. הַמֶּרְסָן [סובין של תבואה] - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְגַבֵּל, אֵין גּוֹבְלִין אוֹתוֹ; שֶׁמָּא יָבוֹא לִגְבֹּל הֶעָפָר וְכַיּוֹצֵא בּוֹ. וְנוֹתְנִין מַיִם עַל גַּבֵּי הַמֶּרְסָן, וּמוֹלִיךְ בּוֹ הַתַּרְוָד [- כף] שְׁתֵּי וָעֶרֶב; אֲבָל אֵינוֹ מְמָרֵס בְּיָדוֹ, שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כְּלָשׁ. אִם לֹא נִתְעָרֵב, מְנַעֲרוֹ מִכְּלִי לְכְלִי עַד שֶׁיִּתְעָרֵב; וְנוֹתֵן לִפְנֵי הַתַּרְנְגוֹלִין אוֹ לִפְנֵי הַשְּׁוָרִים. וּמֻתָּר לְעָרֵב הַמֶּרְסָן עַל דֶּרֶךְ זוֹ בִּכְלִי אֶחָד, וּמְחַלֵּק אוֹתוֹ בְּכֵלִים הַרְבֵּה, וְנוֹתֵן לִפְנֵי כָּל בְּהֵמָה וּבְהֵמָה; וּמְעָרֵב בִּכְלִי אֶחָד אֲפִלּוּ כּוֹר, אֲפִלּוּ כּוֹרַיִם.

לה. אֵין מַאֲכִילִין בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף בְּשַׁבָּת, כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מַאֲכִיל בְּחֹל - שֶׁמָּא יָבוֹא לִידֵי כְּתִישַׁת קְטָנִיּוֹת, אוֹ לִידֵי לִישַׁת קֶמַח וְכַיּוֹצֵא בּוֹ. כֵּיצַד? לֹא יַאֲכִיל הַגָּמָל בְּשַׁבָּת מַאֲכַל שְׁלֹשָׁה אוֹ אַרְבָּעָה יָמִים, וְלֹא יַרְבִּיץ [יושיב] עֵגֶל וְכַיּוֹצֵא בּוֹ וְיִפְתַּח פִּיו וְיִתֵּן לְתוֹכוֹ כַּרְשִׁינִין וּמַיִם בְּבַת אַחַת. וְכֵן לֹא יִתֵּן לְתוֹךְ פִּי יוֹנִים וְתַרְנְגוֹלִים, לְמָקוֹם [בגרון] שֶׁאֵינָן יְכוֹלִין לְהַחְזִיר [להוציא]; אֲבָל מַאֲכִיל הוּא אֶת הַבְּהֵמָה מְעֻמָּד, וּמַשְׁקֶה אוֹתָהּ מְעֻמָּד, אוֹ נוֹתֵן לְתוֹךְ פִּיהָ מַיִם בִּפְנֵי עַצְמָן וְכַרְשִׁינִין בִּפְנֵי עַצְמָן, בְּמָקוֹם שֶׁיְּכוֹלָה לְהַחְזִיר. וְכֵן מַאֲכִיל לָעוֹף בְּיָדוֹ, בְּמָקוֹם שֶׁיְּכוֹל לְהַחְזִיר. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר, שֶׁיִּתֵּן לִפְנֵיהֶן וְהֵם אוֹכְלִין.

לו. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמִי שֶׁמְּזוֹנוֹתָיו עָלָיו, כְּגוֹן בְּהֶמְתּוֹ וְחַיָּתוֹ וְיוֹנֵי הַבַּיִת וְאַוַּזִּין וְתַרְנְגוֹלִין; אֲבָל מִי שֶׁאֵין מְזוֹנוֹתָיו עָלָיו, כְּגוֹן חֲזִיר וְיוֹנֵי שׁוֹבָךְ וּדְבוֹרִים - לֹא יִתֵּן לִפְנֵיהֶן לֹא מָזוֹן לֹא מַיִם. וּמֻתָּר לְאָדָם לְהַעֲמִיד בְּהֶמְתּוֹ עַל

גַּבֵּי עֲשָׂבִים וְהִיא אוֹכֶלֶת, אֲבָל לֹא יַעֲמִיד אוֹתָהּ עַל גַּבֵּי דָּבָר שֶׁהֵקְצָה [מוקצה]. וְעוֹמֵד בְּפָנֶיהָ כְּדֵי שֶׁתַּחְזִיר פָּנֶיהָ לַדָּבָר הַמֻּקְצֶה וְתֹאכַל מִמֶּנּוּ. וְכֵן בְּיוֹם טוֹב.

פֶּרֶק כב

א. רְדִיַּת הַפַּת [הוצאתו מהתנור] - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ מְלָאכָה - אָסְרוּ אוֹתָהּ חֲכָמִים, שֶׁמָּא יָבוֹא לֶאֱפוֹת. הַמַּדְבִּיק פַּת בַּתַּנּוּר מִבְּעוֹד יוֹם, וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם - מַצִּיל מִמֶּנּוּ מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, וְאוֹמֵר לַאֲחֵרִים: ׳בּוֹאוּ וְהַצִּילוּ לָכֶם׳. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָרִדְיָה אֵינָהּ מְלָאכָה, כְּשֶׁהוּא מַצִּיל, לֹא יִרְדֶּה בְּמַרְדֶּה [כלי המיוחד לכך] אֶלָּא בְּסַכִּין, כְּדֵי לְשַׁנּוֹת.

ב. מִפְּנֵי מָה אָסְרוּ חֲכָמִים לְהִכָּנֵס לַמֶּרְחָץ בְּשַׁבָּת? מִפְּנֵי הַבַּלָּנִין שֶׁהָיוּ מְחַמִּין חַמִּין בְּשַׁבָּת, וְאוֹמְרִין: ׳מֵעֶרֶב שַׁבָּת הוּחַמּוּ; לְפִיכָךְ גָּזְרוּ שֶׁלֹּא יִכָּנֵס אָדָם לַמֶּרְחָץ בְּשַׁבָּת, אֲפִלּוּ לְהַזִּיעַ. וְגָזְרוּ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוּפוֹ בְּחַמִּין, וַאֲפִלּוּ בְּחַמִּין שֶׁהוּחַמּוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת; אֲבָל פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו, מֻתָּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּחַמֵּי הָאוּר [האש] - גְּזֵרָה מִשּׁוּם מֶרְחָץ; אֲבָל בְּחַמֵּי טִבֶּרְיָה וְכַיּוֹצֵא בָהֶן, מֻתָּר לְהִשְׁתַּטֵּף בָּהֶם כָּל גּוּפוֹ. וְאָסוּר לִרְחֹץ בְּמַיִם חַמִּין שֶׁבַּמְּעָרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהַמְּעָרָה יֵשׁ בָּהּ הֶבֶל, וְיָבוֹא לִידֵי זֵעָה, וְנִמְצֵאת כְּמֶרְחָץ.

ג. מִתְחַמֵּם אָדָם כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה, וְיוֹצֵא וּמִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוּפוֹ בְּצוֹנָן; אֲבָל אֵינוֹ מִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוּפוֹ בְּצוֹנָן, וּבָא וּמִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁמַּפְשִׁיר מַיִם שֶׁעָלָיו, וְנִמְצָא כְּרוֹחֵץ כָּל גּוּפוֹ בְּחַמִּין. הַמֵּבִיא סִילוֹן [צינור] שֶׁל צוֹנֶן בְּתוֹךְ מַיִם חַמִּין [לחמם המים שבצינור], אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ חַמֵּי טִבֶּרְיָה - הֲרֵי אֵלּוּ כְּחַמִּין שֶׁהוּחַמּוּ בְּשַׁבָּת, וַאֲסוּרִין בִּרְחִיצָה וּבִשְׁתִיָּה.

ד. מֵבִיא אָדָם קִיתוֹן שֶׁל מַיִם, וּמַנִּיחוֹ כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה - לֹא בִּשְׁבִיל שֶׁיֵּחַמּוּ, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁתָּפוּג צִנָּתָן. וְכֵן מַנִּיחַ פַּךְ שֶׁל שֶׁמֶן כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה - כְּדֵי שֶׁיִּפְשַׁר, לֹא שֶׁיֵּחַם. וְסָךְ אָדָם יָדוֹ בְּמַיִם אוֹ בְּשֶׁמֶן, וּמִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה - וְהוּא שֶׁלֹּא יֵחַמּוּ הַמַּיִם שֶׁעַל יָדוֹ עַד שֶׁתְּהֵא כְּרֵסוֹ שֶׁל תִּינוֹק נְכֵרִית בָּהֶם. וּמִתְחַמֵּם בֶּגֶד, וּמַנִּיחוֹ עַל גַּבֵּי מֵעָיו בְּשַׁבָּת.

ה. אַמְבָּטֵי שֶׁל מֶרְחָץ שֶׁהִיא מְלֵאָה מַיִם חַמִּים - אֵין נוֹתְנִין לָהּ מַיִם צוֹנְנִין, שֶׁהֲרֵי מִתְחַמְּמָן הַרְבֵּה; וְכֵן לֹא יִתֵּן לְתוֹכָהּ פַּךְ שֶׁל שֶׁמֶן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּמְבַשְּׁלוֹ. אֲבָל נוֹתֵן הוּא מַיִם חַמִּין לְתוֹךְ אַמְבָּטֵי שֶׁל צוֹנֶן.

ו. מֵחַם [דוד] שֶׁפִּנָּה מִמֶּנּוּ מַיִם - מֻתָּר לִתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם צוֹנְנִין, כְּדֵי לְהַפְשִׁירָן; וּמֻתָּר לִצֹּק מַיִם חַמִּין לְתוֹךְ מַיִם צוֹנְנִין, אוֹ צוֹנְנִין לְתוֹךְ הַחַמִּין - וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיוּ בִּכְלִי רִאשׁוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְחַמְּמָן הַרְבֵּה. וְכֵן קְדֵרָה רוֹתַחַת - אַף עַל פִּי שֶׁהוֹרִידָהּ מֵעַל הָאֵשׁ, לֹא יִתֵּן לְתוֹכָהּ תַּבְלִין; אֲבָל נוֹתֵן לְתוֹכָהּ מֶלַח, שֶׁהַמֶּלַח אֵינוֹ מִתְבַּשֵּׁל אֶלָּא עַל גַּבֵּי אֵשׁ גְּדוֹלָה. וְאִם צָק הַתַּבְשִׁיל מִקְּדֵרָה לְקֵעָרָה - אַף עַל פִּי שֶׁהוּא רוֹתֵחַ בַּקֵּעָרָה, מֻתָּר לוֹ לִתֵּן לְתוֹךְ הַקֵּעָרָה תַּבְלִין; שֶׁכְּלֵי שֵׁנִי אֵינוֹ מְבַשֵּׁל.

ז. אֵין שׁוֹרִין אֶת הַחִלְתִּית [צמח חריף], בֵּין בְּפוֹשְׁרִין בֵּין בְּצוֹנְנִין; אֲבָל שׁוֹרֶה אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הַחֹמֶץ. וְאִם שָׁתָה יוֹם חֲמִישִׁי וְשִׁשִּׁי [לרפואה], הֲרֵי זֶה שׁוֹרֶה בְּשַׁבָּת בְּצוֹנְנִין, וּמַנִּיחוֹ בַּחַמָּה עַד שֶׁיֵּחַם, וְשׁוֹתֶה - כְּדֵי שֶׁלֹּא יֶחֱלֶה אִם פָּסַק מִלִּשְׁתּוֹת.

ח. דָּבָר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל קֹדֶם הַשַּׁבָּת, אוֹ נִשְׁרָה בְּחַמִּין מִלִּפְנֵי הַשַּׁבָּת - אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עַכְשָׁו צוֹנֵן, מֻתָּר לִשְׁרוֹתוֹ בְּחַמִּין בְּשַׁבָּת. וְדָבָר שֶׁהוּא צוֹנֵן מֵעִקָּרוֹ, וְלֹא בָא בְּחַמִּין מֵעוֹלָם - מְדִיחִין אוֹתוֹ בְּחַמִּין בְּשַׁבָּת, אִם לֹא הָיְתָה הֲדָחָתוֹ גְּמַר מְלַאכְתּוֹ [בישולו]; אֲבָל אֵין שׁוֹרִין אוֹתוֹ בְּחַמִּין.

ט. מֻתָּר לְהָחֵם בַּחַמָּה, אַף עַל פִּי שֶׁאָסוּר לְהָחֵם בְּתוֹלְדוֹת חַמָּה - שֶׁאֵינוֹ בָּא לִטְעוֹת מֵחַמָּה לְאֵשׁ; לְפִיכָךְ, מֻתָּר לִתֵּן מַיִם צוֹנְנִין בַּשֶּׁמֶשׁ כְּדֵי שֶׁיֵּחַמּוּ. וְכֵן נוֹתְנִין מַיִם יָפִים לְתוֹךְ מַיִם רָעִים בִּשְׁבִיל שֶׁיְּצוֹנוּ. וְנוֹתְנִין תַּבְשִׁיל לְתוֹךְ הַבּוֹר בִּשְׁבִיל שֶׁיְּהֵא שָׁמוּר.

י. מְעָרֵב אָדָם מַיִם וּמֶלַח וְשֶׁמֶן, וְטוֹבֵל בָּהֶן פִּתּוֹ, אוֹ נוֹתְנוֹ לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל - וְהוּא, שֶׁיַּעֲשֶׂה מְעַט; אֲבָל הַרְבֵּה - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּעוֹשֶׂה מְלָאכָה מִמְּלֶאכֶת הַתַּבְשִׁיל. וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה מֵי מֶלַח עַזִּין [מלוחים מאוד], וְהֵם שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי מֶלַח וּשְׁלִישׁ מַיִם, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּעוֹשֶׂה מוּרְיָס [דג כבוש במלח]. וּמֻתָּר לִמְלֹחַ בֵּיצָה; אֲבָל צְנוֹן וְכַיּוֹצֵא בוֹ - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּכוֹבֵשׁ כְּבָשִׁין בְּשַׁבָּת, וְהַכּוֹבֵשׁ אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּמְבַשֵּׁל. וּמֻתָּר לִטְבֹּל צְנוֹן וְכַיּוֹצֵא בוֹ בְּמֶלַח, וְאוֹכֵל.

יא. מֻתָּר לְעָרֵב יַיִן וּדְבַשׁ וּפִלְפְּלִין בְּשַׁבָּת לְאָכְלָן; אֲבָל יַיִן וּמַיִם וְשֶׁמֶן אֲפַרְסְמוֹן - אָסוּר, שֶׁאֵין זֶה רָאוּי לַאֲכִילַת בְּרִיאִים. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

יב. חַרְדָּל [גרעיני צמח] שֶׁלָּשׁוֹ מֵעֶרֶב שַׁבָּת - לְמָחָר מְמַחוֹ בֵּין בַּיָּד בֵּין בִּכְלִי, וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ דְּבַשׁ; וְלֹא יִטְרֹף [יערבב בכח], אֶלָּא מְעָרֵב. שַׁחֲלִים [מין ירק] שֶׁטְּרָפָן מֵעֶרֶב שַׁבָּת, לְמָחָר נוֹתֵן לְתוֹכָן שֶׁמֶן וְחֹמֶץ וְתַבְלִין; וְלֹא יִטְרֹף, אֶלָּא מְעָרֵב. שׁוּם שֶׁרְסָקוֹ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, לְמָחָר נוֹתְנוֹ לְתוֹךְ הַגְּרִיסִין; וְלֹא יִשְׁחֹק, אֶלָּא מְעָרֵב.

יג. הַנּוֹטֵל שֵׂעָר מִגּוּף הָאָדָם, חַיָּב מִשּׁוּם גּוֹזֵז; לְפִיכָךְ, אָסוּר לִרְחֹץ אֶת הַיָּדַיִם בְּדָבָר שֶׁמַּשִּׁיר אֶת הַשֵּׂעָר וַדַּאי, כְּגוֹן אֲהָלָה [מין צמח] וְכַיּוֹצֵא בוֹ. וּמֻתָּר לָחוֹף אֶת הַיָּדַיִם בַּעֲפַר לְבוֹנָה, וַעֲפַר פִּלְפְּלִין, וַעֲפַר יַסְמִין, וְכַיּוֹצֵא בָהֶן; וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יַשִּׁיר שֵׂעָר שֶׁעַל יָדוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן. עֵרֶב דָּבָר שֶׁמַּשִּׁיר אֶת הַשֵּׂעָר וַדַּאי עִם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מַשִּׁיר וַדַּאי - אִם הָיָה הָרֹב מִדָּבָר שֶׁאֵינוֹ מַשִּׁיר, מֻתָּר לָחוֹף בּוֹ; וְאִם לָאו, אָסוּר.

יד. אָסוּר לִרְאוֹת בְּמַרְאָה שֶׁל מַתֶּכֶת בְּשַׁבָּת - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַשִּׁיר בָּהּ [באמצעות שפתה] נִימִין הַמְּדֻלְדָּלִין [שערות בולטות] מִן הַשֵּׂעָר, וַאֲפִלּוּ קְבוּעָה בַּכֹּתֶל; אֲבָל מַרְאָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל מַתֶּכֶת - מֻתָּר לִרְאוֹת בָּהּ, אֲפִלּוּ אֵינָהּ קְבוּעָה.

טו. הַמְכַבֵּס, חַיָּב מִשּׁוּם מְלַבֵּן; וְהַסּוֹחֵט כְּסוּת, חַיָּב מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֵּס; לְפִיכָךְ, אָסוּר לִדְחֹק מַטְלִית אוֹ מוֹךְ וְכַיּוֹצֵא בָהֶן, בְּפִי הָאֲשִׁישָׁה [פך] וְכַיּוֹצֵא בָהּ, כְּדֵי לְסָתְמָהּ - שֶׁמָּא יָבוֹא לִידֵי סְחִיטָה. וְאֵין מְקַנְּחִין בִּסְפוֹג, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ

מתוך מהדורת חזק

לוֹ בֵּית אֲחִיזָה - שֶׁלֹּא יִסְחֹט. וְאֵין מְכַסִּין חָבִית שֶׁל מַיִם וְכַיּוֹצֵא בָּהּ, בְּבֶגֶד שֶׁאֵינוֹ מוּכָן [מיועד] לָהּ - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִסְחֹט.

טז. נִשְׁבְּרָה לוֹ חָבִית בְּשַׁבָּת, מַצִּיל מִמֶּנָּה מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לְשַׁבָּת לוֹ וּלְאוֹרְחָיו, וּבְלֶבֶד שֶׁלֹּא יִסְפֹּג בְּיַיִן [ישרה הספוג ביין ויסחוט לכלי], אוֹ יִטְפַּח בְּשֶׁמֶן [יטבול ידו בשמן ויקנח לכלי]; שֶׁאִם יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל, שֶׁמָּא יָבוֹא לִידֵי סְחִיטָה. וְכֵיצַד מַצִּיל מִמֶּנָּה? מֵבִיא כְּלִי וּמַנִּיחַ תַּחְתֶּיהָ; וְלֹא יָבִיא כְּלִי אַחֵר וְיִקְלֹט [היין מהאויר], כְּלִי אַחֵר וִיצָרֵף [סמוך לגג ויקבל הנוזל מן הגג] - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יָבִיא כְּלִי דֶּרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים. נִזְדַּמְּנוּ לוֹ אוֹרְחִים - מֵבִיא מִבֵּיתוֹ כְּלִי אַחֵר וְקוֹלֵט, כְּלִי אַחֵר וּמְצָרְפוֹ לְרִאשׁוֹן. וְלֹא יִקְלֹט וְאַחַר כָּךְ יַזְמִין, אֶלָּא יַזְמִין וְאַחַר כָּךְ יִקְלֹט; וְאִם הֶעֱרִים [התחכם] בְּדָבָר זֶה, מֻתָּר.

יז. טִיט שֶׁעַל בִּגְדוֹ, מְכַסְּכְסוֹ [משפשפו] מִבִּפְנִים; וְאֵינוֹ מְכַסְּכְסוֹ מִבַּחוּץ - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יְכַבֵּס. וּמֻתָּר לְגָרְדוֹ בְּצִפֹּרֶן, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יְלַבְּנוֹ. הַמְכַסְּכֵס אֶת הַסּוּדָר [לאחר הכביסה] - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְלַבְּנוֹ; אֲבָל הֶחָלוּק - מֻתָּר, מִפְּנֵי שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ אֶלָּא לְרַכְּכוֹ.

יח. מִנְעָל אוֹ סַנְדָּל [מעור] שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ בְּטִיט וּבְצוֹאָה, מֻתָּר לְשַׁכְשְׁכוֹ [לנענעו] בְּמַיִם; אֲבָל לְכַבְּסוֹ, אָסוּר. וְאֵין מְגָרְדִין לֹא מִנְעָלִים וְלֹא סַנְדָּלִים, אֲבָל סָכִין וּמְקַנְּחִין אֶת הַיְשָׁנִים. כַּר אוֹ כֶּסֶת שֶׁהָיָה עֲלֵיהֶן צוֹאָה אוֹ טִנּוּף, מְקַנְּחוֹ בִּסְמַרְטוּט; וְאִם הָיְתָה עַל שֶׁל עוֹר, נוֹתְנִין עָלֶיהָ מַיִם עַד שֶׁתִּכְלֶה.

יט. מִי שֶׁנִּתְלַכְלְכָה יָדוֹ בְּטִיט - מְקַנְּחָהּ בִּזְנַב הַסּוּס, וּבִזְנַב הַפָּרָה, וּבַמַּפָּה הַקָּשָׁה הָעֲשׂוּיָה לְאֶחֹז בָּהּ הַקּוֹצִין; אֲבָל לֹא בְּמַפָּה שֶׁמְּקַנְּחִין בָּהּ אֶת הַיָּדַיִם - שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל, וְיָבוֹא לְכַבֵּס אֶת הַמַּפָּה.

כ. מִי שֶׁרָחַץ בַּמַּיִם - מִסְתַּפֵּג בְּלוּנְטִיתוֹ [מתנגב במגבת] וּמְבִיאָהּ בְּיָדוֹ, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יִסְחֹט. וְכֵן מִי שֶׁנִּשְׁרוּ כֵּלָיו בַּדֶּרֶךְ [נפלו בגדיו לתוך המים] - מְהַלֵּךְ בָּהֶן, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יִסְחֹט. וְאָסוּר לוֹ לְשָׁטְחָן, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ; גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֹאמַר הָרוֹאֶה, 'חֲרֵי זֶה כִּבֵּס כְּסוּתוֹ בְּשַׁבָּת, וּשְׁטָחָהּ לְיַבְּשָׁהּ'; וְכָל מָקוֹם שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן, אֲפִלּוּ בְּחַדְרֵי חֲדָרִים אָסוּר.

כא. שְׁתֵּי מְטַהֲרוֹת [מקוואות] זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ - נוֹטֵל אֶת הַפָּקָק [העשוי מבד] מִבֵּינְתַּיִם [מביניהם] וּמַשִּׁיקָן [מחבר המקוואות], וּמַחְזִיר אֶת הַפָּקָק לִמְקוֹמוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ בָּא לִידֵי סְחִיטָה, שֶׁחֲרֵי דַּעְתּוֹ שֶׁיֵּצְאוּ הַמַּיִם [שלא יהיה הפקק מהודק]. וּפוֹקְקִים אֶת הַבִּיב בְּסוּדָרִין וּבְכָל דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָצוּפוּ הַמַּיִם עַל הָאֲכָלִים וְעַל הַכֵּלִים; אֲבָל אֵין פּוֹקְקִין אֶת הַבִּיב כְּדֵי שֶׁיֵּרְדוּ הַמַּיִם לַבּוֹר - שֶׁמָּא יִסְחֹט בְּעֵת שֶׁדּוֹחֵק, שֶׁחֲרֵי הַפָּקָק שָׁרוּי בַּמַּיִם.

כב. אָסוּר לְתַקֵּן בֵּית יָד [שרוולים] שֶׁל בְּגָדִים, וּלְשַׁבְּרָם שְׁבָרִים [לקמטם קמטים קמטים], כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּתַקְּנִין בְּחֹל הַבְּגָדִים כְּשֶׁמְּכַבְּסִין אוֹתָן; וְכֵן אֵין מְקַפְּלִין הַכֵּלִים [בגדים] בְּשַׁבָּת כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין בְּחֹל בַּבְּגָדִים כְּשֶׁיְּכַבְּסוּ אוֹתָן [לגהצם]. וְאִם לֹא הָיָה לוֹ כְּלִי אַחֵר לְהַחְלִיפוֹ, מֻתָּר לְקַפְּלוֹ וּלְפַשְּׁטוֹ וּלְהִתְכַּסּוֹת בּוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְנָאֶה בּוֹ בְּשַׁבָּת - וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה בֶּגֶד חָדָשׁ לָבָן, שֶׁחֲרֵי הוּא מִתְמַעֵּךְ וּמִתְלַכְלֵךְ מִיָּד. וּכְשֶׁיְּקַפֵּל, לֹא יְקַפֵּל אֶלָּא אִישׁ אֶחָד; אֲבָל לְקַפֵּל בִּשְׁנַיִם, אָסוּר.

כג. הַצּוֹבֵעַ, מֵאֲבוֹת מְלָאכוֹת; לְפִיכָךְ, אָסוּר לְאִשָּׁה לְהַעֲבִיר סָרָק [אודם] עַל פָּנֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּצוֹבַעַת. וְהַתּוֹפֵר, מֵאֲבוֹת מְלָאכוֹת; לְפִיכָךְ, אָסוּר לְמַלֹּאת הַכַּר וְהַכֶּסֶת הַחֲדָשִׁים בְּמוֹכִין [אגודות בדים] - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִתְפֹּר; אֲבָל מוֹכִין שֶׁנִּשְׁרוּ מִן הַכַּר אוֹ מִן הַכֶּסֶת, מַחֲזִירִין אוֹתָם בְּשַׁבָּת.

כד. הַקּוֹרֵעַ, מֵאֲבוֹת מְלָאכוֹת; לְפִיכָךְ, מִי שֶׁנִּסְתַּבְּכוּ בְּגָדָיו בְּקוֹצִים - מַפְרִישָׁם בְּצִנְעָה [שלא יראוהו], וּמִתְמַהְמֵהַּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקָּרֵעַ; וְאִם נִקְרְעוּ - אֵינוֹ חַיָּב כְּלוּם, שֶׁחֲרֵי לֹא נִתְכַּוֵּן. וּמֻתָּר לִלְבֹּשׁ כֵּלִים חֲדָשִׁים [בגדים], וְאִם נִקְרְעוּ - נִקְרָעוּ. פּוֹצְעִין [שוברים] אֶת הָאֱגוֹז בְּמַטְלִית, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא תִּקָּרֵעַ.

כה. הַתּוֹקֵעַ, חַיָּב מִשּׁוּם בּוֹנֶה; לְפִיכָךְ, כָּל הַדְּלָתוֹת הַמְחֻבָּרוֹת לַקַּרְקַע, לֹא נוֹטְלִין אוֹתָן וְלֹא מַחֲזִירִין - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִתְקַע. אֲבָל דֶּלֶת שִׂדֶה תֵּבָה וּמִגְדָּל [סוגי ארונות], וּשְׁאָר דַּלְתוֹת הַכֵּלִים - נוֹטְלִין, וְלֹא מַחֲזִירִין. וְאִם נִשְׁמַט צִיר הַתַּחְתּוֹן שֶׁלָּהֶן - דּוֹחֲקִין אוֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ, וּבַמִּקְדָּשׁ מַחֲזִירִין אוֹתוֹ; אֲבָל צִיר הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּשְׁמַט, אָסוּר לְהַחְזִירוֹ בְּכָל מָקוֹם - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִתְקַע.

כו. אֵין גּוֹדְלִין [קולעים] אֶת שְׂעַר הָרֹאשׁ, וְאֵין פּוֹקְסִין [מסרקים לצדדים] אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּבוֹנֶה. וְאֵין מַחֲזִירִין מְנוֹרָה שֶׁל חֲלִילוֹת [חלקים], וְלֹא כִּסֵּא הַמְפֻצָּל [מורכב מכמה חלקים], וְלֹא שֻׁלְחָן הַמְפֻצָּל, וְכַיּוֹצֵא בָהֶן - מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּבוֹנֶה; וְאִם הֶחְזִיר - פָּטוּר, שֶׁאֵין [דין] בִּנְיָן בְּכֵלִים, וְאֵין סְתִירָה בְּכֵלִים; וְאִם הָיָה רָפוּי, מֻתָּר לְהַחְזִירוֹ. וְאֵין מְתַקְּנִין חֲלִילוֹת שֶׁל שִׂדְרָה [שבגבו] שֶׁל קָטָן זוֹ בְּצַד זוֹ, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּבוֹנֶה.

כז. הָעוֹשֶׂה אֹהֶל קָבוּעַ, חַיָּב מִשּׁוּם בּוֹנֶה. לְפִיכָךְ, אֵין עוֹשִׂין אֹהֶל עֲרַאי לְכַתְּחִלָּה, וְלֹא סוֹתְרִין אֹהֶל עֲרַאי - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה אוֹ יִסְתֹּר אֹהֶל קָבוּעַ; וְאִם עָשָׂה אוֹ סָתַר אֹהֶל עֲרַאי, פָּטוּר. וּמֻתָּר לְהוֹסִיף אֹהֶל עֲרַאי בְּשַׁבָּת. כֵּיצַד? טַלִּית שֶׁהָיְתָה פְּרוּסָה עַל הָעַמּוּדִים אוֹ עַל הַכְּתָלִים, וְהָיְתָה כְּרוּכָה קֹדֶם הַשַּׁבָּת - אִם נִשְׁאַר מִמֶּנָּה גַּג טֶפַח מָתוּחַ - חֲרֵי זֶה מוֹתֵחַ אֶת כֻּלָּהּ בְּשַׁבָּת, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אֹהֶל גָּדוֹל. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָזֶה.

כח. אֵין תּוֹלִין אֶת הַכִּלָּה [וילון המכסה מיטה], שֶׁחֲרֵי נַעֲשֵׂית תַּחְתֶּיהָ אֹהֶל עֲרַאי; וּמֻתָּר לְהַנִּיחַ מִטָּה וְכִסֵּא וּטְרִיסְקָל [כסא בעל שלש רגלים], וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּעָשֶׂה תַּחְתֶּיהָן אֹהֶל - שֶׁאֵין זֶה דֶּרֶךְ עֲשִׂיַּת אֹהֶל, לֹא קֶבַע וְלֹא עֲרַאי.

כט. כָּל אֹהֶל מְשֻׁפָּע שֶׁאֵין בְּגַגּוֹ טֶפַח, וְלֹא בְּפָחוֹת

מִשְּׁלֹשָׁה סָמוּךְ לְגַגּוֹ רֹחַב טֶפַח - הֲרֵי זֶה אֹהֶל עֲרַאי; וְהָעוֹשֶׂה אוֹתוֹ לְכַתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת, פָּטוּר. טַלִּית כְּפוּלָה [מקופלת לשנים] שֶׁהָיוּ עֲלֵיהָ חוּטִין שֶׁהִיא תְּלוּיָה בָּהֶן מֵעֶרֶב שַׁבָּת [על מנת למשכה בהם], מֻתָּר לִנְטוֹתָהּ [לפורסה]. וְכֵן הַפָּרֹכֶת, מֻתָּר לִנְטוֹתָהּ וּמֻתָּר לְפָרְקָהּ.

ל. כִּלַּת חֲתָנִים [אוהל שעל גבי מיטת חתנים] שֶׁאֵין בְּגַגָּהּ טֶפַח, וְאֵין בְּפָחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה סָמוּךְ לְגַגָּהּ רֹחַב טֶפַח - הוֹאִיל וְהִיא מְתֻקֶּנֶת לְכָךְ [מוכנה מערב שבת לפריסה], מֻתָּר לִנְטוֹתָהּ וּמֻתָּר לְפָרְקָהּ: וְהוּא, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה מְשַׁלְשֶׁלֶת [פרוסה] מֵעַל הַמִּטָּה טֶפַח. פִּקֵּק [כעין וילון] הַחַלּוֹן - בִּזְמַן שֶׁהוּא מְתֻקָּן לְכָךְ - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ קָשׁוּר וְאֵינוֹ תָּלוּי [בחלון], מֻתָּר לִפְקֹק בּוֹ הַחַלּוֹן.

לא. כּוֹבַע שֶׁעוֹשִׂין עַל הָרֹאשׁ, וְיֵשׁ לוֹ שָׂפָה מַקֶּפֶת שֶׁהִיא עוֹשָׂה צֵל כְּמוֹ אֹהֶל עַל לוֹבְשׁוֹ - מֻתָּר לְלָבְשׁוֹ; וְאִם הוֹצִיא מִן הַבְּגָדִים סָבִיב לְרֹאשׁוֹ אוֹ [רק] כְּנֶגֶד פָּנָיו כְּמוֹ אֹהֶל, וְהָיָה מְהֻדָּק עַל הָרֹאשׁ, וְהָיְתָה הַשָּׂפָה שֶׁהוֹצִיאָהּ קָשָׁה בְּיוֹתֵר כְּמוֹ גַּג - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֹהֶל עֲרַאי.

לב. הַנּוֹטֶה [תולה] פָּרֹכֶת וְכַיּוֹצֵא בָהּ, צָרִיךְ לְהִזָּהֵר כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אֹהֶל בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹטֶה; לְפִיכָךְ, אִם הָיְתָה פָּרֹכֶת גְּדוֹלָה - תּוֹלִין אוֹתָהּ שְׁנַיִם, אֲבָל אֶחָד אָסוּר. וְאִם הָיְתָה כְּלָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ גַּג, אֵין מוֹתְחִין אוֹתָהּ וַאֲפִלּוּ עֲשָׂרָה; שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא תִּגַּבֵּהּ מְעַט מֵעַל הָאָרֶץ, וְתַעֲשֶׂה אֹהֶל עֲרַאי.

לג. בֶּגֶד שֶׁמְּכַסֶּה בּוֹ פִּי הֶחָבִית - לֹא יְכַסֶּה בּוֹ אֶת כֻּלָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשֶׂה אֹהֶל; אֲבָל מְכַסֶּה הוּא מִקְצָת פִּיהָ. הַמְסַנֵּן בְּכַפִּיפָה מִצְרִית [סל מחורר] - לֹא יִגְבִּיהַּ קַרְקָעִית הַכַּפִּיפָה מִן הַכְּלִי טֶפַח, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אֹהֶל עֲרַאי.

פֶּרֶק כג

א. הָעוֹשֶׂה נֶקֶב שֶׁהוּא עָשׂוּי לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא, כְּגוֹן נֶקֶב שֶׁל לוּל הַתַּרְנְגוֹלִין, שֶׁהוּא עָשׂוּי לְהַכְנִיס הָאוֹרָה וּלְהוֹצִיא הַהֶבֶל - חַיָּב מִשּׁוּם מַכֶּה בְּפַטִּישׁ [גמר מלאכה]; לְפִיכָךְ, גָּזְרוּ עַל כָּל נֶקֶב, אֲפִלּוּ הָיָה עָשׂוּי לְהוֹצִיא בִּלְבַד, אוֹ לְהַכְנִיס בִּלְבַד - שֶׁמָּא יָבוֹא לַעֲשׂוֹת נֶקֶב שֶׁחַיָּבִין עָלָיו. וּמִפְּנֵי זֶה אֵין נוֹקְבִין בְּחָבִית נֶקֶב חָדָשׁ, וְאֵין מוֹסִיפִין בּוֹ [נקב נוסף]. אֲבָל פּוֹתְחִין נֶקֶב יָשָׁן [שנסתם] - וְהוּא, שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַנֶּקֶב לְמַטָּה מִן הַשְּׁמָרִים; שֶׁאִם הָיָה לְמַטָּה מִן הַשְּׁמָרִים [בתחתית החבית] - הֲרֵי זֶה עָשׂוּי לְחַזֵּק, וְאָסוּר לְפָתְחוֹ.

ב. נוֹקְבִין מְגוּפָה [סתימת הטיט] שֶׁל חָבִית לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה יַיִן, וּבִלְבַד שֶׁיִּקָּבְנֶה לְמַעְלָה; אֲבָל מִצַּדָּהּ - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִתַּקֵּן כְּלִי. שׁוֹבֵר אָדָם אֶת הֶחָבִית לֶאֱכֹל מִמֶּנָּה גְּרוֹגָרוֹת [תאנים], וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת כְּלִי; וּמֵבִיא אָדָם חָבִית שֶׁל יַיִן, וּמַתִּיז אֶת רֹאשָׁהּ בְּסַיִף לִפְנֵי הָאוֹרְחִין, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ אֶלָּא לְהַרְאוֹת נְדִיבוּת לִבּוֹ.

ג. וּכְשֵׁם שֶׁאָסוּר לִפְתֹּחַ כָּל נֶקֶב, כָּךְ אָסוּר לִסְתֹּם כָּל נֶקֶב; לְפִיכָךְ, אָסוּר לִסְתֹּם נֶקֶב הֶחָבִית - וַאֲפִלּוּ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְמָרֵחַ, וְאֵינוֹ בָּא לִידֵי סְחִיטָה, כְּגוֹן שֶׁיִּסְתֹּם בְּקִיסָם אוֹ בִּצְרוֹר [רגב אדמה] קָטָן. אֲבָל אִם הִנִּיחַ שָׁם אֹכֶל כְּדֵי לְהַצְנִיעוֹ, וְנִמְצָא הַנֶּקֶב נִסְתָּם - מֻתָּר; וּמֻתָּר לְהַעֲרִים [להתחכם] בְּדָבָר זֶה.

ד. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא גְּמַר מְלָאכָה, חַיָּב עָלָיו מִשּׁוּם מַכֶּה בְּפַטִּישׁ. וּמִפְּנֵי זֶה, הַגּוֹרֵד כָּל שֶׁהוּא, אוֹ הַמְתַּקֵּן כְּלִי בְּאֵיזֶה דָּבָר שֶׁיִּתְקַן - חַיָּב; לְפִיכָךְ, אָסוּר לְהַשְׁמִיעַ קוֹל שֶׁל שִׁיר בְּשַׁבָּת, בֵּין בִּכְלֵי שִׁיר, כְּגוֹן כִּנּוֹרוֹת וּנְבָלִים, בֵּין בִּשְׂאָר דְּבָרִים. אֲפִלּוּ לְהַכּוֹת בְּאֶצְבַּע עַל הַקַּרְקַע, אוֹ עַל הַלּוּחַ, אַחַת כְּנֶגֶד אַחַת כְּדֶרֶךְ הַמְשׁוֹרְרִים, אוֹ לְקַרְקֵשׁ אֶת הָאֲגוֹז לַתִּינוֹק, אוֹ לְשַׂחֵק בּוֹ בְּזוּג כְּדֵי שֶׁיִּשְׂתֹּק - כָּל זֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, אָסוּר; גְּזֵרָה שֶׁמָּא יְתַקֵּן כְּלֵי שִׁיר.

ה. אֵין מְסַפְּקִין [יד על ירך], וְלֹא מְרַקְּדִין, וְלֹא מְטַפְּחִין בְּשַׁבָּת [כף אל כף] - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יְתַקֵּן כְּלֵי שִׁיר; וּלְסַפֵּק לְאַחַר יָדוֹ, מֻתָּר. אֵין שָׁטִין עַל פְּנֵי הַמַּיִם - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יְתַקֵּן חָבִית שֶׁל שַׁיָּטִין. בְּרֵכָה שֶׁבְּחָצֵר - מֻתָּר לָשׁוּט בָּהּ, שֶׁאֵינוֹ בָּא לַעֲשׂוֹת בָּהּ חָבִית שֶׁל שַׁיָּטִין; וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה לָהּ שָׂפָה מַקֶּפֶת, שֶׁלֹּא יֵעָקֵר מִמֶּנָּה הַמַּיִם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הֶכֵּר וְהִפְרֵשׁ בֵּינָהּ וּבֵין הַיָּם.

ו. אֵין חוֹתְכִין שְׁפוֹפֶרֶת שֶׁל קָנֶה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּמְתַקֵּן כְּלִי; הָיְתָה חֲתוּכָה - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ מְתֻקֶּנֶת - מֻתָּר לְהַכְנִיסָהּ בְּנֶקֶב הֶחָבִית בְּשַׁבָּת לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה יַיִן, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יְתַקֵּן. וְאָסוּר לְהַנִּיחַ עָלָה שֶׁל הֲדַס וְכַיּוֹצֵא בּוֹ בְּתוֹךְ הַנֶּקֶב שֶׁל חָבִית, כְּדֵי שֶׁיִּקְלַח אֶת הַיַּיִן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּעוֹשֶׂה מַרְזֵב בְּשַׁבָּת. וְאֵין שׁוֹבְרִין אֶת הַחֶרֶשׂ, וְאֵין קוֹרְעִין אֶת הַנְּיָר [להניחם תחת הדג בעת צלייתו], מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּמְתַקֵּן כְּלִי.

ז. זְמוֹרָה [ענף גפן] שֶׁהִיא קְשׁוּרָה בְּטָפִיחַ [פך קטן לשאיבת מים], מְמַלְּאִין בָּהּ בְּשַׁבָּת; וְאִם אֵינָהּ קְשׁוּרָה, אֵין מְמַלְּאִין בָּהּ - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִקְטֹם [יקצוץ] אוֹתָהּ וִיתַקְּנָהּ. אָסוּר לָחוּף [לשפשף] כְּלֵי כֶּסֶף בִּגְרִתִּיקוֹן [מין טיט], מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְלַבְּנָן כְּדֶרֶךְ שֶׁהָאֻמָּנִין עוֹשִׂין, וְנִמְצָא כִּמְתַקֵּן כְּלִי, וְגוֹמֵר מְלַאכְתּוֹ בְּשַׁבָּת; אֲבָל חוֹפְפִין אוֹתוֹ בְּחוֹל וּבְנֶתֶר [מין עפר]. וְכֵן כָּל הַכֵּלִים, חוֹפְפִין אוֹתָם בְּכָל דָּבָר. וְאָסוּר לְהָדִיחַ קְעָרוֹת וְאִלְפָּסִין [מחבתות גדולות] וְכַיּוֹצֵא בָהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּמְתַקֵּן, אֶלָּא אִם כֵּן הֲדִיחָן לֶאֱכֹל בָּהֶן סְעוּדָה אַחֶרֶת בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת; אֲבָל כְּלֵי שְׁתִיָּה, כְּגוֹן כּוֹסוֹת וְקִיתוֹנוֹת [קנקנים] - מֻתָּר לַהֲדִיחָן בְּכָל עֵת, שֶׁאֵין קֶבַע לִשְׁתִיָּה. וְאֵין מַצִּיעִין אֶת הַמִּטּוֹת בְּשַׁבָּת, כְּדֵי לִישֹׁן עֲלֵיהֶן לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת; אֲבָל מַצִּיעִין מִלֵּילֵי שַׁבָּת לְשַׁבָּת.

ח. אָסוּר לְהַטְבִּיל כֵּלִים טְמֵאִין בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּמְתַקֵּן כְּלִי. אֲבָל אָדָם טָמֵא - מֻתָּר לִטְבֹּל, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּמִקַּר [טובל לקרר גופו]; וְאֵין מַזִּין עָלָיו בְּשַׁבָּת [הזאת שלישי ושביעי לטהרו מטומאת מת]. הַמַּטְבִּיל כֵּלִים בְּשַׁבָּת - בְּשׁוֹגֵג, יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן; בְּמֵזִיד, לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַד לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. וּמֻתָּר לְהַטְבִּיל אֶת הַמַּיִם הַטְּמֵאִים בְּשַׁבָּת; כֵּיצַד יַעֲשֶׂה? נוֹתְנָן בִּכְלֵי שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה, כְּגוֹן כְּלֵי אֲבָנִים, וּמַטְבִּיל הַכְּלִי בִּמְקֻוֶה עַד שֶׁיַּעֲלֶה מֵי הַמִּקְוֶה עֲלֵיהֶן, וְיִטְהָרוּ.

ט. וְאֵין מַגְבִּיהִין [מפרישים] תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּמִתַּקֵּן דָּבָר שֶׁלֹּא הָיָה מִתַּקֵּן.

י. מְעַבֵּד, מֵאֲכוֹת מְלָאכוֹת הוּא; וְהַמְרַכֵּךְ עוֹר בְּשֶׁמֶן כְּדֶרֶךְ שֶׁהֲעַבְדָנִין עוֹשִׂין - הֲרֵי זֶה מְעַבֵּד, וְחַיָּב. לְפִיכָךְ, לֹא יָסוּךְ אָדָם אֶת רַגְלוֹ בְּשֶׁמֶן, וְהִיא בְּתוֹךְ הַמִּנְעָל אוֹ בְּתוֹךְ הַסַּנְדָּל הַחֲדָשִׁים; אֲבָל סָךְ הוּא אֶת רַגְלוֹ שֶׁמֶן, וְלוֹבֵשׁ [אח"כ] מִנְעָלוֹ אוֹ סַנְדָּלוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן חֲדָשִׁים. וְסָךְ כָּל גּוּפוֹ שֶׁמֶן, וּמִתְעַגֵּל [מתגלגל] עַל גַּבֵּי קַטָּבוּלְיָא [משטח עור] חֲדָשָׁה, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה הַשֶּׁמֶן מוּעָט, כְּדֵי שֶׁיִּצְחָצַח [יבריק] הָעוֹר בִּלְבַד; אֲבָל אִם הָיָה בִּבְשָׂרוֹ שֶׁמֶן הַרְבֵּה, כְּדֵי שֶׁיִּרְכַּךְ הָעוֹר - הֲרֵי זֶה אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמְעַבְּדוֹ. וְהַכֹּל בַּחֲדָשִׁים; אֲבָל בִּישָׁנִים, מֻתָּר.

יא. הַמְמָרֵחַ רְטִיָּה [תחבושת], חַיָּב מִשּׁוּם מוֹחֵק אֶת הָעוֹר; לְפִיכָךְ, אֵין סוֹתְמִין נֶקֶב בְּשַׁעֲוָה וְכַיּוֹצֵא בָהּ, שֶׁמָּא יִמָּרַח. וַאֲפִלּוּ בְּשֶׁמֶן אֵין סוֹתְמִין אֶת הַנֶּקֶב - גְּזֵרָה מִשּׁוּם שַׁעֲוָה.

יב. כּוֹתֵב, מְאֲכוֹת מְלָאכוֹת; לְפִיכָךְ, אָסוּר לִכְחֹל בְּפוּךְ [לצבוע במין אפר סביב העיניים] וְכַיּוֹצֵא בּוֹ בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּכוֹתֵב. וְאָסוּר לִלְוּוֹת וּלְהַלְווֹת - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִכְתֹּב. וְכֵן אָסוּר לִקְנוֹת וְלִמְכֹּר וּלְהַשְׁכִּיר - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִכְתֹּב. לֹא יִשְׁכֹּר אָדָם פּוֹעֲלִים בְּשַׁבָּת, וְלֹא יֹאמַר לַחֲבֵרוֹ לִשְׂכֹּר לוֹ פּוֹעֲלִין. אֲבָל לִשְׁאֹל וּלְהַשְׁאִיל, מֻתָּר; שׁוֹאֵל אָדָם מֵחֲבֵרוֹ כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֹאמַר לוֹ 'הַלְוֵנִי'.

יג. אֶחָד הַמּוֹכֵר בַּפֶּה [רק החליטו על המכירה] אוֹ בִּמְסִירָה - אָסוּר, בֵּין בְּמֹאזְנַיִם בֵּין שֶׁלֹּא בְּמֹאזְנַיִם; וּכְשֵׁם שֶׁאָסוּר לִשְׁקֹל - כָּךְ אָסוּר לִמְנוֹת וְלִמְדֹּד, בֵּין בִּכְלֵי מִדָּה בֵּין בַּיָּד בֵּין בַּחֶבֶל.

יד. אֵין דָּנִין בְּשַׁבָּת, וְלֹא חוֹלְצִין, וְלֹא מְיַבְּמִין, וְלֹא מְקַדְּשִׁין [קודש לה'], וְלֹא מַעֲרִיכִין [ערך פלוני עלי], וְלֹא מַחְרִימִין [נכסיו לבדק הבית] - מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמְקַחַ וּמִמְכָּר; וְאֵין מַגְבִּיהִין תְּרוּמָה וּמַעַשְׂרוֹת, שֶׁזֶּה דּוֹמֶה לְמַקְדִּישׁ אוֹתָן פֵּרוֹת שֶׁהִפְרִישׁ, וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִתַּקֵּן אוֹתָן בְּשַׁבָּת. וְאֵין מְעַשְּׂרִין אֶת הַבְּהֵמָה [מעשר בהמה] - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִרְשֹׁם בְּסִקְרָה [צבע אדום שמסמנים בו העשירי]. וּמַקְדִּישׁ אָדָם פִּסְחוֹ בְּשַׁבָּת, וַחֲגִיגָתוֹ בְּיוֹם טוֹב - שֶׁזּוֹ מִצְוַת הַיּוֹם. וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מַקְדִּישִׁין, כָּךְ אֵין מְקַדְּשִׁין [- מטילין אפר הפרה ל-] מֵי חַטָּאת.

טו. הַמַּגְבִּיהַּ תְּרוּמָה וּמַעַשְׂרוֹת בְּשַׁבָּת אוֹ בְּיוֹם טוֹב - בְּשׁוֹגֵג, יֹאכַל מִמַּה שֶׁתִּקֵּן; בְּמֵזִיד, לֹא יֹאכַל עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת. וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, תִּקֵּן אֶת הַפֵּרוֹת [ומותרים באכילה]. וְכֵן הַמַּקְדִּישׁ אוֹ הַמַּעֲרִיךְ אוֹ הַמַּחְרִים בְּשַׁבָּת, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד - מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּיוֹם טוֹב. וְכֵן הַמַּקְנֶה לַחֲבֵרוֹ בְּשַׁבָּת, קָנָה. מְעַשְּׂרִין אֶת הַדְּמַאי [פירות עם הארץ שספק מופרשים הם] בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, אֲבָל לֹא אֶת הַוַּדַּאי.

טז. מִי שֶׁקָּרָא שֵׁם [הפריש בדיבור] לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי אוֹ לְמַעֲשַׂר עָנִי שֶׁל וַדַּאי, לֹא יִטְּלֵם בְּשַׁבָּת, אַף עַל פִּי שֶׁיִּחֵד מְקוֹמָן מִקֹּדֶם הַשַּׁבָּת, וַהֲרֵי הֵם יְדוּעִין וּמֻנָּחִין בְּצַד הַפֵּרוֹת. וְאִם הָיָה כֹּהֵן אוֹ עָנִי לְמוּדִים [רגילים] לֶאֱכֹל אֶצְלוֹ, יָבוֹאוּ וְיֹאכְלוּ, וּבִלְבַד שֶׁיּוֹדִיעַ לַכֹּהֵן 'שֶׁזּוֹ שֶׁאֲנִי מַאֲכִילְךָ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר', וְיוֹדִיעַ לָעָנִי 'שֶׁזּוֹ שֶׁאֲנִי מַאֲכִילְךָ מַעֲשַׂר עָנִי'.

יז. אָסוּר לְהָפִיס [להגריל] וּלְשַׁחֵק בְּקַבְּיָא בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִקָּח וּמִמְכָּר; וּמֵפִיס אָדָם עִם בָּנָיו וְעִם בְּנֵי בֵיתוֹ [דרך משחק] עַל מָנָה גְּדוֹלָה כְּנֶגֶד מָנָה קְטַנָּה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין מַקְפִּידִין.

יח. אָסוּר לְחַשֵּׁב חֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁהוּא צָרִיךְ לָהֶן, בְּשַׁבָּת, בֵּין שֶׁעָבַר, בֵּין שֶׁעָתִיד לִהְיוֹת - גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִכְתֹּב; לְפִיכָךְ, חֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן צֹרֶךְ, מֻתָּר לְחַשְּׁבָן. כֵּיצַד? 'כַּמָּה סְאִין הָיָה לָנוּ בְּשָׁנָה פְּלוֹנִית', 'כַּמָּה דִּינָרִין הוֹצִיא בְּחַתְנוּת בְּנוֹ', וְכַיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ, שֶׁהֵם בִּכְלַל שִׂיחָה בְּטֵלָה שֶׁאֵין בָּהּ צֹרֶךְ כְּלָל - הַמְחַשֵּׁב אוֹתָן בְּשַׁבָּת, [מותר] כִּמְחַשֵּׁב בְּחֹל.

יט. אָסוּר לִקְרוֹת בְּשִׁטְרֵי הֶדְיוֹטוֹת [חובות וחשבונות] בְּשַׁבָּת - שֶׁלֹּא יְהֵא כְּחֹל, וְיָבוֹא לִמְחֹק. מוֹנֶה אָדָם אֶת אוֹרְחָיו וְאֶת פַּרְפְּרוֹתָיו [מיני מעדנים] מִפִּיו, אֲבָל לֹא מִן הַכְּתָב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרָא בְּשִׁטְרֵי הֶדְיוֹטוֹת. לְפִיכָךְ, אִם הָיוּ הַשִּׂמוֹת חֲקוּקִין עַל הַטַּבְלָא אוֹ עַל הַכֹּתֶל - מֻתָּר לִקְרוֹתָן, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מִתְחַלֵּף בִּשְׂטָר. וְאָסוּר לִקְרוֹת בִּכְתָב הַמְהַלֵּךְ תַּחַת הַצּוּרָה [ציור] וְתַחַת הַדְּיוֹקְנֵי [ציור אדם] בְּשַׁבָּת. אַף לִקְרוֹת בַּכְּתוּבִים [תהלים משלי איוב וכו'] בְּשַׁבָּת בִּשְׁעַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ, אָסוּר - גְּזֵרָה מִשּׁוּם בִּטּוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ; שֶׁלֹּא יִהְיֶה כָּל אֶחָד יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ וְקוֹרֵא, וְיִמָּנַע מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ.

כ. נָפְלָה דְּלֵקָה בְּחָצֵר בְּשַׁבָּת - אֵינוֹ מַצִּיל כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ בָּחָצֵר לְחָצֵר אַחֶרֶת שֶׁבְּאוֹתוֹ הַמָּבוֹי, אַף עַל פִּי שֶׁעֵרְבוּ [ערוב חצרות]; גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַכְבֶּה הַדְּלֵקָה כְּדֵי שֶׁיַּצִּיל, מִפְּנֵי שֶׁאָדָם בָּהוּל עַל מָמוֹנוֹ. לְפִיכָךְ, גָּזְרוּ שֶׁלֹּא יַצִּיל אֶלָּא מָזוֹן שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ לְאוֹתָהּ שַׁבָּת, וְכֵלִים שֶׁצָּרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּשַׁבָּת, וּבְגָדִים שֶׁיָּכוֹל לִלְבֹּשׁ; שֶׁנִּמְצָא מִתְיָאֵשׁ מִן הַכֹּל, וְאֵינוֹ בָא לִידֵי כִּבּוּי. וְאִם לֹא עֵרְבוּ, אַף מְזוֹנוֹ וְכֵלָיו אֵינוֹ מַצִּיל.

כא. וּמַה הוּא מַצִּיל לִמְזוֹנוֹ? אִם נָפְלָה דְּלֵקָה בְּלֵילֵי שַׁבָּת, מַצִּילִין מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת - הָרָאוּי לְאָדָם, וְהָרָאוּי לִבְהֵמָה; נָפְלָה בְּשַׁחֲרִית, מַצִּילִין מִמֶּנָּה מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת; בְּמִנְחָה, מַצִּילִין מְזוֹן סְעוּדָה אַחַת.

כב. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמַצִּיל בְּכֵלִים הַרְבֵּה, אוֹ שֶׁהָיָה מְמֻלָּא כְּלִי וּמוֹצִיאוֹ וּמַעֲרֶה וְחוֹזֵר וּמְמַלֵּא אוֹתוֹ שְׁנִיָּה - הוּא שֶׁאֵין מַצִּיל אֶלָּא מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לוֹ; אֲבָל אִם הוֹצִיא כְּלִי אֶחָד הוֹצָאָה אַחַת - אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כַּמָּה סְעוּדוֹת, מֻתָּר.

כג. כֵּיצַד? מַצִּיל סַל מָלֵא כִּכָּרוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כַּמָּה

סְעוּדוֹת; וְעִגּוּל שֶׁל דְּבֵלָה [גוש תאנים יבישות], וְחָבִית שֶׁל יַיִן. וְכֵן אִם פָּרַשׁ טַלִּיתוֹ, וְקִבֵּץ בָּהּ כָּל שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיא, וְהוֹצִיאָהּ מְלֵאָה בְּבַת אַחַת - מֻתָּר.

כד. אָמַר לַאֲחֵרִים: 'בּוֹאוּ וְהַצִּילוּ לָכֶם' - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַצִּיל מָזוֹן שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ, אוֹ כְּלִי אֶחָד שֶׁמַּחְזִיק אֲפִלּוּ דָּבָר גָּדוֹל; וַהֲרֵי הוּא שֶׁל מַצִּיל. אִם לֹא רָצָה הַמַּצִּיל לְקַחְתּוֹ, וּנְתָנוֹ לִבְעָלָיו - מֻתָּר לוֹ לִטֹּל מִמֶּנּוּ אַחַר הַשַּׁבָּת שִׁכַּר עֲמָלוֹ; וְאֵין זֶה שִׂכַּר שַׁבָּת - שֶׁהֲרֵי אֵין שָׁם מְלָאכָה וְלֹא אִסּוּר, שֶׁלֹּא הוֹצִיאוֹ אֶלָּא בְּמָקוֹם מְעֹרָב.

כה. הִצִּיל פַּת נְקִיָּה, אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַצִּיל פַּת שֶׁאֵינָהּ נְקִיָּה; אֲבָל אִם הִצִּיל פַּת שֶׁאֵינָהּ נְקִיָּה, חוֹזֵר וּמַצִּיל פַּת נְקִיָּה. וּמַצִּיל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לְשַׁבָּת, אִם הָיָה יוֹם הַכִּפּוּרִים בְּעֶרֶב שַׁבָּת. אֲבָל אֵינוֹ מַצִּיל בְּשַׁבָּת לְיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר לְיוֹם טוֹב; וְלֹא מִשַׁّבָּת זוֹ לְשַׁבָּת הַבָּאָה. וּמַה הוּא מַצִּיל לִלְבוּשׁוֹ? לוֹבֵשׁ כָּל שֶׁהוּא יָכוֹל לִלְבֹּשׁ, וְעוֹטֵף כָּל שֶׁהוּא יָכוֹל לַעֲטֹף, וּמוֹצִיא. וְאוֹמֵר לַאֲחֵרִים: 'בּוֹאוּ וְהַצִּילוּ לָכֶם', וְכָל אֶחָד וְאֶחָד לוֹבֵשׁ וּמִתְעַטֵּף בְּכֵלָיו, וּמוֹצִיא; וַהֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ כְּמוֹ הַמַּאֲכָל, שֶׁהֲרֵי מִן הַהֶפְקֵר זוֹכִין.

כו. מֻתָּר לְהַצִּיל כָּל כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ שֶׁיֵּשׁ בֶּחָצֵר, לְחָצֵר אַחֶרֶת שֶׁבְּאוֹתוֹ הַמָּבוֹי, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עֵרְבוּ - וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיֶה לַמָּבוֹי שָׁלֹשׁ מְחִיצוֹת וּלְחִי אֶחָד [קרש בפינה של רוח רביעית]; וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ כְּתוּבִין אַשּׁוּרִי, וּבִלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. אֲבָל אִם הָיוּ כְּתוּבִין בְּכָל לָשׁוֹן, אוֹ בִּכְתָב אַחֵר - אֵין מַצִּילִין אוֹתָן, אֲפִלּוּ הָיָה שָׁם עֵרוּב; וּבְחֹל, אָסוּר לִקְרוֹת בָּהֶן, אֶלָּא מַנִּיחָן בִּמְקוֹם הַתֹּרֶף [קילקול], וְהֵן מִתְאַבְּדִין מֵאֵלֵיהֶן.

כז. הָיוּ כְּתוּבִין בְּסַם וּבְסִקְרָא [מיני צבעים הפסולין לס"ת] - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ כְּתָב שֶׁל קַיָּמָה, הוֹאִיל וְהֵם כְּתוּבִין אַשּׁוּרִי וּבִלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, מַצִּילִין אוֹתָן. [שולי] הַגִּלָּיוֹן שֶׁל סְפָרִים שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה, וְשֶׁבֵּין פָּרָשָׁה לְפָרָשָׁה, וְשֶׁבֵּין דַּף לְדַף, וְשֶׁבִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר, וְשֶׁבְּסוֹף הַסֵּפֶר - אֵין מַצִּילִין אוֹתָן. הַבְּרָכוֹת וְהַקְּמִיעִין - אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם, וּמִעְנְיָנוֹת הַרְבֵּה שֶׁל תּוֹרָה - אֵין מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה.

כח. סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ לְלַקֵּט שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת מִתּוֹךְ תֵּבוֹת שְׁלֵמוֹת, וַאֲפִלּוּ בִּכְלָלָן "יְגַר שָׂהֲדוּתָא", וְכֵן אִם הָיְתָה בּוֹ פָּרָשָׁה שֶׁאֵין בָּהּ שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, וְיֵשׁ בָּהּ הַזְּכָרוֹת, כְּגוֹן "וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן" - מַצִּילִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי הַדְּלֵקָה. וּמַצִּילִין תִּיק הַסֵּפֶר עִם הַסֵּפֶר, וְתִיק תְּפִלִּין עִם הַתְּפִלִּין - אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכָן מָעוֹת.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ט"ז־כ"ב אדר א' ה'תשע"ד

יום ראשון ט"ז אדר א' ה'תשע"ד

הִלְכוֹת מִקְוָאוֹת

פֶּרֶק ג

א. וְאֵלּוּ חוֹצְצִין בְּכֵלִים: הַזֶּפֶת, וְהַחֹמֶר, וְכַיּוֹצֵא בָהֶן. הַזֶּפֶת שֶׁבְּכוֹס וְשֶׁבְּצְלוֹחִית - מִתּוֹכָן [- בתוכן], חוֹצְצִין; וּמֵאֲחוֹרֵיהֶן, אֵינָן חוֹצְצִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? מִבֵּית הָאֻמָּן; אֲבָל מִבַּעַל הַבַּיִת - בֵּין מִתּוֹכָן בֵּין מֵאֲחוֹרֵיהֶן, חוֹצְצִין. הַזֶּפֶת שֶׁבְּתַמְחוּי [קערה גדולה] וְשֶׁבְּקְעָרָה - בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, בֵּין מִבַּעַל הַבַּיִת בֵּין מִבֵּית הָאֻמָּן - חוֹצְצִין.

ב. הַמֹּר [מין בושם] וְהַקּוּמוּס [אחד ממרכיבי דיו] - בֵּין בְּכוֹס וּצְלוֹחִית בֵּין בְּתַמְחוּי וּקְעָרָה, בֵּין מִבַּעַל הַבַּיִת בֵּין מִבֵּית הָאֻמָּן, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - חוֹצְצִין. הָיָה זֶפֶת אוֹ חֹמֶר וְכַיּוֹצֵא בָהֶן עַל הַטַּבְלָה, וְעַל הַשֻּׁלְחָן, וְעַל הַדַּרְגָּשׁ [כסא קטן] - אִם הָיוּ נְקִיִּים - חוֹצְצִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַקְפִּיד עֲלֵיהֶן; וְעַל הַבְּלוּסִין [מלוכלכים] - אֵינָן חוֹצְצִין, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד עֲלֵיהֶן.

ג. הָיוּ עַל מִטּוֹת בַּעַל הַבַּיִת, חוֹצְצִין; וְעַל שֶׁל עָנִי, אֵינָן חוֹצְצִין. וְעַל אֶכֶף בַּעַל הַבַּיִת, חוֹצֵץ; וְעַל שֶׁל זַקָּקִין [נודות עור], אֵינוֹ חוֹצֵץ. עַל הַמַּרְדַּעַת [- של חמור] מִשְּׁנֵי צְדָדִין [- החציצה היא לכל אורכה], חוֹצֵץ.

ד. הָיָה זֶפֶת אוֹ חֹמֶר וְכַיּוֹצֵא בָהֶן עַל בִּגְדֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים - אֲפִלּוּ מִצַּד אֶחָד חוֹצֵץ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַקְפִּידִין עַל מַלְבּוּשָׁן לִהְיוֹת נָקִי. עַל בִּגְדֵי עַמֵּי הָאָרֶץ - מִשְּׁנֵי צְדָדִין, חוֹצֵץ; מִצַּד אֶחָד, אֵינוֹ חוֹצֵץ.

ה. הָיוּ עַל מִטְפָּחוֹת שֶׁל זַפְּתִין, וְשֶׁל יוֹצְרִין, וְשֶׁל מְפַסְּלֵי אִילָנוֹת [כורתי ענפים] - אֵינָן חוֹצְצִין.

ו. טַבָּח שֶׁהָיָה דָּם עַל בִּגְדוֹ - אֵינוֹ חוֹצֵץ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד.

ז. מוֹכֵר רְבָב [- כל דבר שנבלע בבגד] שֶׁהָיָה רְבָב עַל בִּגְדוֹ, אֵינוֹ חוֹצֵץ; וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָזֶה. הָיָה הַטַּבָּח מוֹכֵר רְבָב, וְהָיָה עַל בִּגְדוֹ דָּם וּרְבָב - חֲרֵי זֶה סָפֵק אִם חוֹצֵץ, מִפְּנֵי שֶׁהֵם שְׁנַיִם מַקְפִּיד, אוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ, שֶׁהֲרֵי מְלַאכְתּוֹ הִיא וְאֵינוֹ מַקְפִּיד.

ח. הָיָה הַזֶּפֶת אוֹ הַחֹמֶר וְכַיּוֹצֵא בָהֶן עַל הַסַּנְדָּל מִתּוֹכוֹ - מִלְּמַעְלָה, חוֹצֵץ; וּמִלְּמַטָּה, אֵינוֹ חוֹצֵץ. עַל הַסַּפְסָל - מִלְּמַעְלָה אוֹ מִן הַצְּדָדִין, חוֹצֵץ; מִלְּמַטָּה, אֵינוֹ חוֹצֵץ.

ט. לִכְלוּכֵי צוֹאָה שֶׁבְּכִסֵּא וְשֶׁבְּקַתֶּדְרָה הַמְכֻבָּשִׁין [יבשים] - בֵּין מִתּוֹכָן בֵּין מֵאֲחוֹרֵיהֶן, בֵּין מִלְּמַטָּן בֵּין מִן הַצְּדָדִין -

אֵינָן חוֹצְצִין, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם מַעֲבִירִין אוֹתָם. אֲבָל לִכְלוּכֵי שְׁמָרִים שֶׁבַּכּוֹס וְשֶׁבַּצְּלוֹחִית, וְהַמּוֹךְ שֶׁבַּשִּׁיר [תכשיט] וְשֶׁבַּזּוּג [פעמון], וְהַטִּיט וְהַבָּצֵק שֶׁעַל יַד [- קת] הַקֶּרְדֹּם וְשֶׁעַל יַד הַמַּגְרֵפָה - חוֹצְצִין.

י. דָּבָר בָּרוּר הוּא, שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ בְּזֶפֶת וּבְחֵמָר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן שֶׁאֵינָן חוֹצְצִין בְּכֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד עֲלֵיהֶן. לְפִיכָךְ, אִם הָיָה רֹב הַכְּלִי חָפוּי בְּזֶפֶת אוֹ בְּחֵמָר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד. וְאֵין בְּדָבָר זֶה הֶפְרֵשׁ בִּכְלִי מִן הַכֵּלִים, אֶלָּא כָּל הַכֵּלִים שָׁוִין בְּדָבָר זֶה.

יא. כָּל יְדוֹת הַכֵּלִים שֶׁהֵן חֲלוּלִין שֶׁהִכְנִיסָן שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּן [- והמים לא נכנסים לתוכו], אוֹ שֶׁהִכְנִיסָן כְּדַרְכָּן וְלֹא מֵרְקָן [לא הכניסם לגמרי], אוֹ שֶׁהָיוּ שֶׁל מַתֶּכֶת וְנִשְׁבְּרוּ - לֹא עָלְתָה לָהֶן טְבִילָה.

יב. כְּלִי שֶׁהָפַךְ פִּיו לְמַטָּה, וְהִטְבִּילוֹ - כְּאִלּוּ לֹא טָבַל, מִפְּנֵי שֶׁאֵין הַמַּיִם נִכְנָסִין בְּכֻלּוֹ. הָיָה בּוֹ מָקוֹם שֶׁאֵינָן נִכְנָסִין בּוֹ עַד שֶׁיַּטֶּנּוּ - לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה, עַד שֶׁיַּטֶּנּוּ עַל צִדּוֹ.

יג. כְּלִי שֶׁהוּא צַר מִכָּאן וּמִכָּאן, וְרָחָב מִן הָאֶמְצַע - אֵינוֹ טָהוֹר, עַד שֶׁיַּטֶּנּוּ עַל צִדּוֹ.

יד. צְלוֹחִית שֶׁפִּיהָ שׁוֹקֵעַ - אֵינָהּ טְהוֹרָה, עַד שֶׁיַּטֶּנָּה עַל צִדָּהּ.

טו. קַלְמָרִין [כלי לדיו] - אֵינָהּ טְהוֹרָה, עַד שֶׁיִּקָּבְנָה מִצִּדָּהּ כְּדֵי שֶׁיִּכָּנְסוּ הַמַּיִם לָעַקְמוּמִית שֶׁבָּהּ.

טז. בְּהֵמָה שֶׁהָיָה הַשִּׁיר [תכשיט] עָלֶיהָ רָפוּי וְנִטְמָא, מַטְבִּילִין אוֹתוֹ בִּמְקוֹמוֹ [בצווארה].

יז. וְלֹא יַטְבִּיל אֶת הַקֶּמְקֻמּוּס [קומקום] בַּפֶּחָמִין שֶׁבּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן שִׁפְשֵׁף.

יח. כְּלִי שֶׁהוּא מָלֵא מַשְׁקִין, וְהִטְבִּילוֹ - כְּאִלּוּ לֹא טָבַל. הָיָה מָלֵא מַיִם, וְהִטְבִּילוֹ - חֲרֵי הַמַּיִם וְהַכְּלִי טְהוֹרִין כְּאַחַת, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם יֵשׁ לָהֶן טָהֳרָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּטַמְאַת אֳכָלִין וּמַשְׁקִין. הָיָה הַכְּלִי מָלֵא מֵי רַגְלַיִם, רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הֵן מַיִם. הָיָה בּוֹ מֵי חַטָּאת [- פרה אדומה] - אִם הָיָה רֹב הַכְּלִי פָּנוּי, כְּדֵי שֶׁיִּרְבּוּ מֵי מִקְוֶה עַל מֵי חַטָּאת שֶׁבְּתוֹכוֹ - חֲרֵי זֶה טָהוֹר; וְאִם לָאו - עֲדַיִן הוּא בְּטֻמְאָתוֹ, וּכְאִלּוּ הֵן שְׁאָר מַשְׁקִין שֶׁחוֹצְצִין בֵּין גּוּף הַכְּלִי וּבֵין מֵי הַמִּקְוֶה.

יט. כְּלִי שֶׁתּוֹכוֹ טָהוֹר וְגַבּוֹ טָמֵא, וְהָיָה מָלֵא יַיִן לָבָן אוֹ חָלָב, וְהִטְבִּילוֹ - הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב: אִם הָיָה רֹב הַכְּלִי פָּנוּי, כְּדֵי שֶׁיִּרְבּוּ הַמַּיִם בְּתוֹכוֹ - טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁטֻּמְאָתוֹ מִדִּבְרֵיהֶם [מדרבנן]. אֲבָל אִם הָיָה בּוֹ יַיִן אָדֹם אוֹ שְׁאָר מַשְׁקִין, לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה.

כ. לָגִין [כד] שֶׁהוּא מָלֵא מַיִם טְמֵאִין, וְנָתַן עַל פִּיו טִיט טוֹפֵחַ [לח], וְהָיָה הַטִּיט שׁוֹקֵעַ בַּמַּיִם, וְהִטְבִּילוֹ - טָהוֹר; וְאִם הָיָה טִיט הַיַּיִן [עבה] וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, כְּאִלּוּ לֹא טָבַל. וְכֵן טַבַּעַת שֶׁנִּתְּנָהּ בִּלְבֵנָה שֶׁל טִיט טוֹפֵחַ, וְהִטְבִּילָהּ - טְהוֹרָה; וְאִם הָיָה טִיט יַיִן, כְּאִלּוּ לֹא טָבְלָה.

כא. אֵלּוּ שֶׁאֵין צְרִיכִין שֶׁיָּבוֹאוּ הַמַּיִם בָּהֶן: סְתָם קִשְׁרֵי בִּגְדֵי עֲנִיִּים; וְאִם הִקְפִּיד עֲלֵיהֶן, חוֹצְצִין. וְקִשְׁרֵי בִּגְדֵי בַּעֲלֵי בָּתִּים, סְתָמָן חוֹצְצִין; וְאִם אֵינוֹ מַקְפִּיד עַל הַקְּשָׁרִים, אֵינָן חוֹצְצִין. וְקִשְׁרֵי נִימֵי הַבְּגָדִים [בשפת הבגד] שֶׁנִּקְשְׁרוּ מֵאֲלֵיהֶן, וְחֶבֶט [- לולאה] הַסַּנְדָּל, וּתְפִלָּה [תפילין] שֶׁל רֹאשׁ בִּזְמַן שֶׁהִקִּיצָה דְּבוּקָה עִם הָרְצוּעָה בְּבֵית הָרְצוּעָה שֶׁלָּהּ וַחֲזָקָה, וּתְפִלָּה שֶׁל זְרוֹעַ בִּזְמַן שֶׁאֵינָהּ עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת [רצועתו אינה זזה], וְאָזְנֵי הַחֵמֶת [נוד] וְאָזְנֵי הַתַּרְמִיל [ילקוט], וְכֹל כַּיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ מִקְּשָׁרִים וּתְפָרִים שֶׁאֵינוֹ עָתִיד לְהַתִּירָן.

כב. וְאֵלּוּ שֶׁהֵן צְרִיכִין שֶׁיָּבוֹאוּ בָּהֶן הַמַּיִם: הַקְּשָׁרִים שֶׁבִּפְתְחֵי הֶחָלוּק שֶׁהֵם עֲשׂוּיִין בְּלוּלָאוֹת, וְכֵן קִשְׁרֵי לוּלָאוֹת שֶׁבַּכְּתֵף, וְשָׁפָה שֶׁל סָדִין צָרִיךְ לְמַתֵּחַ, וּתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ בִּזְמַן שֶׁאֵינָהּ בָּרְצוּעָה, וְשֶׁל זְרוֹעַ בִּזְמַן שֶׁהִיא עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וְשֶׁנֶּץ [רצועה] שֶׁל סַנְדָּל, וְקִשְׁרֵי נִימֵי הַבְּגָדִים שֶׁקָּשַׁר אוֹתָן, וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ מִמְּקוֹמוֹת שֶׁהוּא עָתִיד לְגַלּוֹתָן וּלְמָתְחָן. הַסִּלִּין שֶׁל גַּת [בית היין] וְשֶׁל בַּד [בית השמן] - אִם הָיוּ חֲזָקִים, צָרִיךְ לְחַטֵּט [לנקותם]; וְאִם הָיוּ רָפִים, צָרִיךְ לְנַעֵר. הַכַּר וְהַכֶּסֶת שֶׁל עוֹר, צְרִיכִים שֶׁיָּבוֹאוּ הַמַּיִם בָּהֶן.

כג. כֶּסֶת עֲגֻלָּה, וְהַכַּדּוּר, וְהָאִמּוּם [עוד ממולא בדים], וְהַקָּמִיעַ, וְהַתְּפִלָּה - אֵינָן צְרִיכִין שֶׁיָּבוֹאוּ בָּהֶן הַמַּיִם לַחֲלָלָן. זֶה הַכְּלָל: כֹּל שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא, טוֹבֵל סָתוּם.

כד. הַמַּטְבִּיל בְּגָדִים כְּשֶׁהֵן מְכֻבָּסִין [ועדיין רטובים], צְרִיכִין שֶׁיִּכָּנְסוּ בָּהֶן הַמַּיִם עַד שֶׁיִּבְעַבְּעוּ; הִטְבִּילָן נְגוּבִין, עַד שֶׁיִּבְעַבְּעוּ וְיָנוּחוּ מִבִּעְבּוּעָן.

כה. כָּל יְדוֹת הַכֵּלִים שֶׁהֵן אֲרֻכִּין יָתֵר מִצָּרְכָּן, וְעָתִיד לְקוֹצָן - מַטְבִּילָן עַד מְקוֹם הַמִּדָּה [- שצריך לה]. כֵּיצַד? שַׁלְשֶׁלֶת דְּלִי גָּדוֹל [- מידתה -] - אַרְבָּעָה טְפָחִים, וְקָטָן - עֲשָׂרָה; מַטְבִּיל מִן הַשַּׁלְשֶׁלֶת עַד מִדָּה זוֹ בִּלְבַד, וְהַשְּׁאָר טָהוֹר.

כו. כְּלִי טָמֵא שֶׁנָּתַן בְּתוֹכוֹ כֵּלִים אֲחֵרִים, וְהִטְבִּיל הַכֹּל - עָלְתָה לָהֶן טְבִילָה, אַף עַל פִּי שֶׁפִּי הַכְּלִי צַר בְּיוֹתֵר; שֶׁהֲרֵי הַמַּיִם נִכְנָסִין לוֹ, וּמִתּוֹךְ שֶׁעָלְתָה טְבִילָה לַכְּלִי הַגָּדוֹל, עָלְתָה טְבִילָה לַכֵּלִים שֶׁבְּתוֹכוֹ. וְאִם הִטָּהוּ עַל צִדּוֹ, וְהִטְבִּיל - לֹא עָלְתָה לָהֶן טְבִילָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה פִּיו רָחָב כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד. וְכֵן אִם הָיָה הַכְּלִי טָהוֹר, וְנָתַן לְתוֹכוֹ כֵּלִים טְמֵאִים, וְהִטְבִּילָן - לֹא עָלְתָה לָהֶן טְבִילָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה פִּיו רָחָב כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? לִתְרוּמָה. אֲבָל לְקָדָשִׁים - אֵין מַטְבִּילִין כֵּלִים בְּתוֹךְ כֵּלִים טְהוֹרִין כְּלָל, וַאֲפִלּוּ הָיוּ בְּסַל אוֹ בְּקֻפָּה [שק גדול] כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

יום שני י"ז אדר א' ה'תשע"ד

פֶּרֶק ד

א. דִּין תּוֹרָה, שֶׁכָּל מַיִם מְכֻנָּסִין, טוֹבְלִין בָּהֶן - שֶׁנֶּאֱמַר:

"מִקְוֶה מַיִם", מִכָּל מָקוֹם. וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה בָּהֶן כְּדֵי לְהַעֲלוֹת טְבִילָה בָּהֶן לְכָל גּוּף הָאָדָם בְּבַת אַחַת; שִׁעֲרוּ חֲכָמִים, אַמָּה עַל אַמָּה בְּרוּם שָׁלֹשׁ אַמּוֹת; וְשִׁעוּר זֶה הוּא מַחֲזִיק אַרְבָּעִים סְאָה מַיִם, בֵּין שְׁאוּבִין בֵּין שֶׁאֵינָן שְׁאוּבִין.

ב. וּמִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, שֶׁהַמַּיִם הַשְּׁאוּבִין פְּסוּלִין לִטְבִילָה; וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מִקְוֶה מַיִם שֶׁאֵינָן שְׁאוּבִין, שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין מַיִם שְׁאוּבִין - פָּסְלוּ הַכֹּל. אַף עַל פִּי שֶׁפְּסוּל מַיִם שְׁאוּבִין מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, לְמָדוּהוּ בְּהֶקֵּשׁ; שֶׁהֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה מַיִם, יִהְיֶה טָהוֹר" - הַמַּעְיָן אֵין בּוֹ תְּפוּסַת [- התערבות] יַד אָדָם כְּלָל, וְהַבּוֹר כֻּלּוֹ בִּידֵי אָדָם, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּן מַיִם שְׁאוּבִין; אָמְרוּ חֲכָמִים: הַמִּקְוֶה לֹא יִהְיֶה כֻּלּוֹ שָׁאוּב כְּבוֹר, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִהְיוֹת כֻּלּוֹ בִּידֵי שָׁמַיִם כְּמַעְיָן, אֶלָּא אִם יֵשׁ בּוֹ תְּפוּסַת יַד אָדָם, כָּשֵׁר.

ג. כֵּיצַד? הַמַּנִּיחַ קַנְקַנִּים בְּרֹאשׁ הַגַּג לְנַגְּבָן, וְיָרְדוּ לָהֶן גְּשָׁמִים וְנִתְמַלְּאוּ - אַף עַל פִּי שֶׁהִיא עוֹנַת הַגְּשָׁמִים, הֲרֵי זֶה יִשְׁבֹּר הַקַּנְקַנִּים אוֹ יִכְּפֶה [יהפוך] אוֹתָן, וְהַמַּיִם הַנִּקְוִים כְּשֵׁרִים לִטְבִילָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁכָּל הַמַּיִם הָאֵלּוּ הָיוּ בְּכֵלִים, שֶׁהֲרֵי לֹא מִלְּאָן בְּיָדוֹ. לְפִיכָךְ, אִם הִגְבִּיהַּ הַקַּנְקַנִּים, וְהֶעֱרָה אוֹתָן - הֲרֵי כָּל הַמַּיִם שֶׁבָּהֶן שְׁאוּבִין.

ד. הַמַּנִּיחַ כֵּלִים תַּחַת הַצִּנּוֹר תָּמִיד בְּכָל עֵת וּבְכָל זְמַן, אֶחָד כֵּלִים גְּדוֹלִים וְאֶחָד כֵּלִים קְטַנִּים, אֲפִלּוּ כְּלֵי אֲבָנִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מִכֵּלִים שֶׁאֵינָן מְקַבְּלִין טֻמְאָה, וְנִתְמַלְּאוּ מֵי גְּשָׁמִים - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. וְאִם כְּפָיָן עַל פִּיהֶן, אוֹ שְׁבָרָן - הַמַּיִם הַנִּקְוִין מֵהֶם כְּשְׁאוּבִין לְכָל דָּבָר, שֶׁהֲרֵי לְדַעְתּוֹ נִתְמַלְּאוּ; שֶׁחֲזְקַת הַצִּנּוֹר לְקַלֵּחַ מַיִם. וַאֲפִלּוּ שָׁכַח הַכֵּלִים תַּחַת הַצִּנּוֹר, פְּסוּלִין - גָּזְרוּ עַל הַשּׁוֹכֵחַ, מִפְּנֵי הַמַּנִּיחַ. וְכֵן הַמַּנִּיחַ אֶת הַכֵּלִים בֶּחָצֵר בְּעֵת קִשּׁוּר עָבִים [התאסף העננים לקראת גשמים], וְנִתְמַלְּאוּ - הַמַּיִם שֶׁבָּהֶן פְּסוּלִין, שֶׁהֲרֵי לְדַעְתּוֹ נִתְמַלְּאוּ. וְכֵן גָּזְרוּ עַל הַשּׁוֹכֵחַ בֶּחָצֵר בִּשְׁעַת קִשּׁוּר עָבִים, מִשּׁוּם מַנִּיחַ. הִנִּיחָן בֶּחָצֵר בִּשְׁעַת פִּזּוּר עָבִים, וּבָאוּ עָבִים, וְנִתְמַלְּאוּ - הֲרֵי אֵלּוּ כְּשֵׁרִין, כְּמוֹ שֶׁהִנִּיחָן בְּרֹאשׁ הַגַּג לְנַגְּבָן. וְכֵן אִם הִנִּיחָן בִּשְׁעַת קִשּׁוּר עָבִים, וְנִתְפַּזְּרוּ, וְחָזְרוּ וְנִתְקַשְּׁרוּ, וְנִתְמַלְּאוּ - הֲרֵי אֵלּוּ כְּשֵׁרִין. וְאִם שְׁבָרָן אוֹ כְּפָיָן, הַמַּיִם הַנִּקְוִין מֵהֶם כְּשֵׁרִין.

ה. הַסַּיָּד שֶׁשָּׁכַח עָצִיץ בַּמִּקְוֶה, וְנִתְמַלֵּא מַיִם - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִשְׁאַר בַּמִּקְוֶה אֶלָּא מְעַט, וַהֲרֵי הֶעָצִיץ יֵשׁ בּוֹ רֹב הַמִּקְוֶה - הֲרֵי זֶה יִשְׁבֹּר אֶת הֶעָצִיץ בִּמְקוֹמוֹ, וְנִמְצָא הַמִּקְוֶה כֻּלּוֹ כָּשֵׁר. וְכֵן הַמְסַדֵּר אֶת הַקַּנְקַנִּים בְּתוֹךְ הַמִּקְוֶה, כְּדֵי לְחַסְּמָן [- למלאתם], וְנִתְמַלְּאוּ מַיִם - אַף עַל פִּי שֶׁבָּלַע הַמִּקְוֶה אֶת מֵימָיו, וְלֹא נִשְׁאַר שָׁם מַיִם כְּלָל אֶלָּא מַיִם שֶׁבְּתוֹךְ הַקַּנְקַנִּים - הֲרֵי זֶה יִשְׁבֹּר הַקַּנְקַנִּים, וְהַמַּיִם הַנִּקְוִין מֵהֶם מִקְוֶה כָּשֵׁר.

ו. כֵּיצַד פּוֹסְלִין הַמַּיִם הַשְּׁאוּבִין אֶת הַמִּקְוֶה בִּשְׁלֹשֶׁת לֻגִּין? שֶׁאִם הָיָה בַּמִּקְוֶה פָּחוֹת מֵאַרְבָּעִים סְאָה, וְנָפְלוּ לוֹ שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין וְהִשְׁלִימוּהוּ לְאַרְבָּעִים - הֲרֵי הַכֹּל פָּסוּל. אֲבָל מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מַיִם שֶׁאֵינָן שְׁאוּבִין, וְשָׁאַב בְּכַד, וְשָׁפַךְ לְתוֹכוֹ כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ - הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מִקְוֶה עֶלְיוֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מַיִם כְּשֵׁרִין, וְהָיָה מְמַלֵּא בִּכְלִי וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ עַד שֶׁרַבּוּ הַמַּיִם, וְיָרְדוּ לְמִקְוֶה תַּחְתּוֹן אַרְבָּעִים סְאָה - הֲרֵי הַתַּחְתּוֹן כָּשֵׁר.

ז. מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מְכֻוָּנוֹת [- בדיוק], וְנָתַן לְתוֹכוֹ סְאָה מַיִם שְׁאוּבִין, וְנָטַל אַחַר כָּךְ מִמֶּנּוּ סְאָה - הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר; וְכֵן נוֹתֵן סְאָה וְנוֹטֵל סְאָה, וְהוּא כָּשֵׁר - עַד רֻבּוֹ.

ח. אֵין הַמַּיִם הַשְּׁאוּבִין פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה בִּשְׁלֹשֶׁת לֻגִּין, עַד שֶׁיִּפְּלוּ לְתוֹךְ הַמִּקְוֶה מִן הַכְּלִי; אֲבָל אִם נִגְרְרוּ [על הקרקע] הַמַּיִם הַשְּׁאוּבִין חוּץ לַמִּקְוֶה, וְנִמְשְׁכוּ וְיָרְדוּ לַמִּקְוֶה - אֵינָן פּוֹסְלִין הַמִּקְוֶה, אֶלָּא עַד שֶׁיְּהוּ מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה; אֲבָל אִם הָיָה רֹב מִן הַכְּשֵׁרִים, הַמִּקְוֶה כָּשֵׁר. כֵּיצַד? מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֶשְׂרִים סְאָה וּמַשֶּׁהוּ מַיִם כְּשֵׁרִין, וְהָיָה מְמַלֵּא וְשׁוֹאֵב חוּץ לַמִּקְוֶה, וְהַמַּיִם נִמְשָׁכִין וְיוֹרְדִין לַמִּקְוֶה - בֵּין שֶׁהָיוּ נִמְשָׁכִין עַל הַקַּרְקַע, אוֹ בְּתוֹךְ הַסִּילוֹן וְכַיּוֹצֵא בּוֹ מִדְּבָרִים שֶׁאֵינָן פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה - כָּשֵׁר, וַאֲפִלּוּ הִשְׁלִימוּ לְאֶלֶף סְאָה; שֶׁהַשְּׁאוּבָה שֶׁהִמְשִׁיכוּהָ [- שאובין שנגררו למקווה -] כְּשֵׁרָה, אִם הָיָה שָׁם רֹב אַרְבָּעִים סְאָה מִן הַכָּשֵׁר. וְכֵן גַּג שֶׁהָיָה בְּרֹאשׁוֹ עֶשְׂרִים סְאָה וּמַשֶּׁהוּ מֵי גְּשָׁמִים, וּמִלֵּא בִּכְתֵפוֹ וְנָתַן לְתוֹכוֹ פָּחוֹת מֵעֶשְׂרִים, שֶׁנִּמְצָא הַכֹּל פָּסוּל, וּפָתַח הַצִּנּוֹר וּמָשְׁכוּ הַכֹּל לְמָקוֹם אֶחָד - הֲרֵי זֶה מִקְוֶה כָּשֵׁר; שֶׁהַשְּׁאוּבָה שֶׁהִמְשִׁיכוּהָ כֻּלָּהּ - כְּשֵׁרָה, הוֹאִיל וְהָיָה שָׁם רֹב כָּשֵׁר. וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה.

ט. הוֹרוּ מִקְצָת חַכְמֵי מַעֲרָב וְאָמְרוּ: הוֹאִיל וְאָמְרוּ חֲכָמִים 'שְׁאוּבָה שֶׁהִמְשִׁיכוּהָ כֻּלָּהּ טְהוֹרָה', אֵין אָנוּ צְרִיכִין שֶׁיִּהְיוּ שָׁם רֹב מַיִם כְּשֵׁרִין; וְזֶה שֶׁהִצְרִיךְ רֹב וְהַמְשָׁכָה, דִּבְרֵי יָחִיד הֵן, וּכְבָר נִדְחוּ, שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ בַּסּוֹף 'שְׁאוּבָה שֶׁהִמְשִׁיכוּהָ כֻּלָּהּ טְהוֹרָה'. וּלְפִי דָּבָר זֶה - אִם הָיָה מְמַלֵּא בִּכְלִי וְשׁוֹפֵךְ, וְהַמַּיִם נִזְחָלִין וְהוֹלְכִין לְמָקוֹם אֶחָד, הֲרֵי זֶה מִקְוֶה כָּשֵׁר. וְכֵן כָּל אַמְבָּטֵי שֶׁבַּמִּרְחַצָּאוֹת שֶׁלָּנוּ מִקְוְוֹת כְּשֵׁרִין, שֶׁהֲרֵי כָּל הַמַּיִם שֶׁבָּהֶן שָׁאוּב שֶׁנִּמְשָׁךְ הוּא. וּמֵעוֹלָם לֹא רָאִינוּ מִי שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה בְּדָבָר זֶה.

י. מֵי גְּשָׁמִים וּמַיִם שְׁאוּבִין שֶׁהָיוּ מִתְעָרְבִין בֶּחָצֵר, וְנִמְשְׁכִין וְיוֹרְדִין לָעוּקָה [גומא] שֶׁבֶּחָצֵר, אוֹ שֶׁהָיוּ מִתְעָרְבִין עַל מַעֲלוֹת [מדריגות] הַמְּעָרָה, וְיוֹרְדִין לַמְּעָרָה - אִם רֹב מִן הַכָּשֵׁר, כָּשֵׁר; וְאִם רֹב מִן הַפָּסוּל, פָּסוּל; מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה, פָּסוּל. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁמִּתְעָרְבִין עַד שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ לַמִּקְוֶה, וְנִמְשְׁכִין וְיוֹרְדִין. אֲבָל אִם הָיוּ הַכְּשֵׁרִין וְהַפְּסוּלִין מְקַלְּחִין לְתוֹךְ הַמִּקְוֶה - אִם יָדוּעַ שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מַיִם כְּשֵׁרִין עַד שֶׁלֹּא יָרְדוּ לְתוֹכוֹ שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין מַיִם שְׁאוּבִין, כָּשֵׁר; וְאִם לָאו, פָּסוּל.

יום שלישי י"ח אדר א' ה'תשע"ד

פֶּרֶק ה

א. מִקְוֶה שֶׁנָּפְלוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה לֻגִּין מַיִם שְׁאוּבִין מִכְּלִי אֶחָד, אוֹ מִשְּׁנַיִם אוֹ מִשְּׁלֹשָׁה כֵּלִים - מִצְּטָרְפִין; וְהוּא, שֶׁיַּתְחִיל הַשֵּׁנִי עַד שֶׁלֹּא פָּסַק הָרִאשׁוֹן. מֵאַרְבָּעָה כֵּלִים, אֵין

מִצְטָרְפִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְרַבּוֹת; אֲבָל אִם נִתְכַּוֵּן לְרַבּוֹת אֶת מֵי הַמִּקְוֶה - אֲפִלּוּ נָפַל מִשְׁקַל דִּינָר בְּכָל שָׁנָה, מִצְטָרֵף לִשְׁלֹשֶׁת לֻגִּין. וּבֵין שֶׁקָּדְמוּ הַשְּׁאוּבִין אֶת הַכְּשֵׁרִים, בֵּין שֶׁקָּדְמוּ כְּשֵׁרִים אֶת הַפְּסוּלִין, אוֹ שֶׁהָיוּ הַשְּׁאוּבִין וְהַכְּשֵׁרִין נוֹפְלִין לַמִּקְוֶה כְּאַחַת - כֵּיוָן שֶׁנָּפְלוּ שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין שְׁאוּבִין לְתוֹךְ אַרְבָּעִים סְאָה אוֹ לְפָחוֹת - נִפְסַל הַכֹּל וְנַעֲשָׂה שָׁאוּב.

ב. שְׁנַיִם הִפִּילוּ זֶה לֹג וּמֶחֱצָה, וְזֶה לֹג וּמֶחֱצָה, וְהַסּוֹחֵט כְּסוּתוֹ וְהִגְבִּיהָהּ [מעל המים], וַהֲרֵי הַמַּיִם שֶׁבָּהּ נוֹפְלִין מִמְּקוֹמוֹת הַרְבֵּה, וְכֵן הַמְעָרֶה מִן הַצַּרְצוּר [- כוס שבשפתה רשת], שֶׁמֵּטִיל מִמְּקוֹמוֹת הַרְבֵּה - הֲרֵי אֵלּוּ פּוֹסְלִין.

ג. הַמַּטְבִּיל כַּר אוֹ כֶּסֶת שֶׁל עוֹר בְּמִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מְכֻוָּנוֹת - כֵּיוָן שֶׁהִגְבִּיהַּ שִׂפְתוֹתֵיהֶן מִן הַמַּיִם, נִמְצְאוּ הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָן שְׁאוּבִין. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה? מַטְבִּילָן, וּמַעֲלֶה אוֹתָן דֶּרֶךְ שׁוּלֵיהֶן [כשהם הפוכים]. אֲבָל הַשַּׂק וְהַקֵּפָּה - מַטְבִּילָן וּמַעֲלֶה אוֹתָן כְּדַרְכָּן, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

ד. מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שָׁלֹשׁ גֻּמּוֹת שֶׁל מַיִם שְׁאוּבִין, לֹג בְּכָל גֻּמָּה, וְנָפַל לְתוֹכוֹ מַיִם כְּשֵׁרִים - אִם יָדוּעַ שֶׁנָּפְלוּ לְתוֹכוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מַיִם כְּשֵׁרִים עַד שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ לַגֻּמָּה הַשְּׁלִישִׁית, כָּשֵׁר; וְאִם לָאו, פָּסוּל.

ה. שְׁנֵי מִקְוָוֹת, אֵין בְּכָל אֶחָד מֵהֶן אַרְבָּעִים סְאָה, וְנָפַל לָזֶה לֹג וּמֶחֱצָה, וְלָזֶה לֹג וּמֶחֱצָה, וְנִתְעָרְבוּ שְׁנֵי הַמִּקְוָוֹת - כְּשֵׁרִין; מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִקְרָא עַל אֶחָד מֵהֶן שֵׁם פְּסוּל. אֲבָל מִקְוֶה שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה, שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין מַיִם שְׁאוּבִין, וְאַחַר כָּךְ נֶחְלַק לִשְׁנַיִם, וְרִבָּה מַיִם כְּשֵׁרִים עַל כָּל אֶחָד מֵהֶן - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין; שֶׁכָּל הַמִּקְוֶה כֻּלּוֹ שֶׁנִּפְסַל כְּמַיִם שְׁאוּבִין הוּא חָשׁוּב, וּכְאִלּוּ כָּל מֵימָיו שָׁאֲבוּ בִּכְלִי.

ו. בּוֹר שֶׁהוּא מָלֵא מַיִם שְׁאוּבִין, וְהָאַמָּה [תעלת מי גשמים] נִכְנֶסֶת לוֹ וְיוֹצְאָה מִמֶּנּוּ - לְעוֹלָם הוּא בְּפִסּוּלוֹ, עַד שֶׁיִּתְחַשֵּׁב שֶׁלֹּא נִשְׁאַר מִן הַשְּׁאוּבִין שֶׁהָיוּ בַּבּוֹר שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין. מִקְוֶה שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ מַיִם שְׁאוּבִין וְנִפְסַל, וְאַחַר כָּךְ רִבָּה עָלָיו מַיִם כְּשֵׁרִים עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הַכְּשֵׁרִים אַרְבָּעִים סְאָה - הוּא בְּפִסּוּלוֹ, עַד שֶׁיֵּצְאוּ כָּל הַמַּיִם שֶׁהָיוּ בּוֹ, וְיִפְחֲתוּ הַשְּׁאוּבִין מִשְּׁלֹשֶׁת לֻגִּין. כֵּיצַד? מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֶשְׂרִים סְאָה מֵי גְּשָׁמִים, וְנָפַל לְתוֹכוֹ סְאָה מַיִם שְׁאוּבִים, וְאַחַר כָּךְ הִרְבָּה עָלָיו מַיִם כְּשֵׁרִים - הֲרֵי זֶה בְּפִסּוּלוֹ, עַד שֶׁיֵּדַע שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ עֶשְׂרִים סְאָה שֶׁהָיוּ בּוֹ וַחֲמִשֶּׁת קַבִּין וְיוֹתֵר מֵרְבִיעַ הַקַּב, וְלֹא יִשָּׁאֵר מִן הַכֹּל שֶׁנִּפְסַל חוּץ מִפָּחוֹת מִשְּׁלֹשֶׁת לֻגִּין. וְכֵן אִם עָשָׂה מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מַיִם כְּשֵׁרִים, וְעֵרֵב אוֹתוֹ עִם הַמִּקְוֶה הַזֶּה הַפָּסוּל - טִהֲרוּ אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ.

ז. הַמְסַנֵּק [- מסלק] אֶת הַטִּיט לִצְדָדִין, וְנִמְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין לַמִּקְוֶה - הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר; הָיָה תּוֹלֵשׁ הַטִּיט וּמַגְבִּיהוֹ בְּיָדָיו, וְהִבְדִּילוֹ מִן הַמִּקְוֶה לְצַדָּהּ, וְנִמְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין.

ח. גַּיִס [- צבא] הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְכֵן בְּהֵמָה הָעוֹבֶרֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְזִלְּפוּ בִּידֵיהֶם וּבְרַגְלֵיהֶם שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין לַמִּקְוֶה - הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ עָשׂוּ מִקְוֶה כַּתְּחִלָּה [- כל המ' סאה מרגליהם] - הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר.

ט. מִקְוֶה שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה, וְנָפַל לְתוֹכוֹ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשֶׁת לֻגִּין מַיִם טְמֵאִין שְׁאוּבִין - הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר לְחַלָּה וְלִתְרוּמָה וְלִטֹּל מֵהֶן לְיָדַיִם, וּפְסוּלִין לְהַקָּוּוֹת עֲלֵיהֶן [- למקווה]. יָרְדוּ עֲלֵיהֶן גְּשָׁמִים, וְרָבוּ עֲלֵיהֶן - הֲרֵי אֵלּוּ כְּשֵׁרִים לְהַקָּוּוֹת עֲלֵיהֶן. נָפְלוּ לְתוֹכוֹ שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין מַיִם שְׁאוּבִין טְמֵאִים - הֲרֵי זֶה פָּסוּל לְחַלָּה וְלִתְרוּמָה וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ לְיָדַיִם, וּפְסוּל לְהַקָּוּוֹת עָלָיו. יָרְדוּ גְּשָׁמִים וְרָבוּ עֲלֵיהֶן - כְּשֵׁרִין לְחַלָּה וְלִתְרוּמָה וְלְיָדַיִם, וּפְסוּלִין לְהַקָּוּוֹת עֲלֵיהֶן, עַד שֶׁיֵּצְאוּ כָּל הַמַּיִם הָרִאשׁוֹנִים שֶׁנַּעֲשׂוּ כֻּלָּן כִּשְׁאוּבִין, וְלֹא יִשָּׁאֵר מֵהֶן אֶלָּא פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה לֻגִּין. וְכֵן מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה חָסֵר דִּינָר [- כמות מים קטנה], וְנָפְלוּ לְתוֹכוֹ שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין מַיִם שְׁאוּבִין טְמֵאִין - הֲרֵי זֶה פָּסוּל לְחַלָּה וְלִתְרוּמָה וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ לְיָדַיִם, וּפְסוּלִין לְהַקָּוּוֹת עֲלֵיהֶן. נָפַל לְתוֹכוֹ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשֶׁת לֻגִּין, אֲפִלּוּ כֻּלָּן טְמֵאִין, וְאַחַר כָּךְ נָפַל לְתוֹכוֹ מִשְׁקַל דִּינָר מֵי גְּשָׁמִים לְהַשְׁלִימוֹ - כְּשֵׁם שֶׁטָּהַר לִטְבִילָה, כָּךְ טָהַר לְכָל דָּבָר.

יום רביעי י"ט אדר א' ה'תשע"ד

פֶּרֶק ו

א. כָּל הַכֵּלִים הַמִּקַּבְּלִין שֶׁהָלְכוּ הַמַּיִם עֲלֵיהֶן, אוֹ שֶׁנָּפְלוּ לְתוֹכָן - הֲרֵי אֵלּוּ שְׁאוּבִין, וּפוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה; וְהוּא, שֶׁיֵּעָשׂוּ לְקַבָּלָה. אֲפִלּוּ הָיוּ כֵּלִים שֶׁאֵין מִקַּבְּלִין טֻמְאָה, כְּגוֹן כְּלֵי אֲבָנִים וּכְלֵי אֲדָמָה - הֲרֵי אֵלּוּ פּוֹסְלִין.

ב. כָּל כְּלִי שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה לְקַבָּלָה [- אין זה תשמישו] - אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְקַבֵּל, אֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה; כְּגוֹן הַסִּילוֹנוֹת [- צינורות] שֶׁהַמַּיִם נִמְשָׁכִין בָּהֶן - אַף עַל פִּי שֶׁהֵן רְחָבִין בָּאֶמְצַע וּמִקַּבְּלִין - אֵין פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה, בֵּין שֶׁהָיוּ שֶׁל מַתֶּכֶת אוֹ שֶׁל חֶרֶשׂ.

ג. הַשֹּׁקֶת [חקיקת מים] שֶׁבַּסֶּלַע - אֵינָהּ פּוֹסֶלֶת אֶת הַמִּקְוֶה, לְפִי שֶׁאֵינָהּ כְּלִי. אֲבָל כְּלִי שֶׁחִבְּרוֹ בְּסֶלַע - פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה, אַף עַל פִּי שֶׁחִבְּרוֹ בְּסִיד. נִקְבָּה מִלְּמַטָּה, אוֹ מִן הַצַּד כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד - כְּשֵׁרָה, וְאֵינָהּ פּוֹסֶלֶת אֶת הַמִּקְוֶה.

ד. הַלּוּקַח כְּלִי גָּדוֹל, כְּגוֹן חָבִית גְּדוֹלָה אוֹ עֲרֵבָה גְּדוֹלָה, וּנְקָבוֹ נֶקֶב הַמִּטַּהֵר אוֹתוֹ, וּקְבָעוֹ בָּאָרֶץ, וּיְעָשָׂה מִקְוֶה - הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר. וְכֵן אִם פָּקַק [- סתם] אֶת הַנֶּקֶב בְּסִיד וּבְבִנְיָן, אֵינוֹ פּוֹסֵל; וְהַמַּיִם הַנִּקְוִין בְּתוֹכוֹ, מִקְוֶה כָּשֵׁר. סָתַם הַנֶּקֶב בְּסִיד וּבִגְבָסִים - עַדַיִן פּוֹסֵל הוּא אֶת הַמִּקְוֶה, עַד שֶׁיִּקְבָּעֶנּוּ בָּאָרֶץ אוֹ יִבְנֶנָּה. וְאִם הוֹלִיכוֹ עַל גַּבֵּי הָאָרֶץ וְעַל גַּב הַסִּיד, וּמָרַח בְּטִיט מִן הַצְּדָדִין - הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר.

ה. הַמַּנִּיחַ טַבְלָה תַּחַת הַצִּנּוֹר, וַהֲרֵי הַמַּיִם נִמְשָׁכִין עַל הַטַּבְלָה וְיוֹרְדִין לַמִּקְוֶה - אִם הָיָה לַטַּבְלָה דֹּפֶן [מארבע

צדדיה], חֲרֵי זוֹ פּוֹסֶלֶת הַמִּקְוֶה; וְאִם לָאו, אֵינָהּ פּוֹסֶלֶת. זְקָפָהּ תַּחַת הַצִּנּוֹר כְּדֵי לַהֲדִיחָהּ - אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ דֹּפֶן - אֵינָהּ פּוֹסֶלֶת, שֶׁחֲרֵי לֹא עֲשָׂיָהּ לְקַבֵּל.

ו. הַחוֹטֵט [חוקק] בְּצִנּוֹר מָקוֹם לְקַבֵּל בּוֹ הַצְּרוֹרוֹת [אבנים קטנות] הַמִּתְגַּלְגְּלִין בַּמַּיִם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרְדוּ עִם הַמַּיִם - אִם הָיָה הַצִּנּוֹר שֶׁל עֵץ וְחָפַר בּוֹ כָּל שֶׁהוּא, פּוֹסֵל הַמִּקְוֶה; שֶׁחֲרֵי כָּל הַמַּיִם שֶׁיּוֹרְדִין בָּאִין מִתּוֹךְ כְּלִי שֶׁנַּעֲשָׂה לְקַבָּלָה - וְהוּא שֶׁיִּקַּבְּעוּ אַחַר שֶׁחָקַק בּוֹ, הוֹאִיל וְהָיָה עָלָיו תּוֹרַת כְּלִי כְּשֶׁהָיָה תָּלוּשׁ. אֲבָל אִם קָבְעוּ בַּקַּרְקַע, וְאַחַר כָּךְ חָקַק בּוֹ בֵּית קִבּוּל - אֵינוֹ פּוֹסֵל. וְאִם הָיָה צִנּוֹר שֶׁל חֶרֶשׂ, אֵינוֹ פּוֹסֵל עַד שֶׁיִּהְיֶה בַּחֲקָק כְּדֵי לְקַבֵּל רְבִיעִית. אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְמַלֵּא הַמָּקוֹם הֶחָקוּק שֶׁבַּצִּנּוֹר צְרוֹרוֹת הַמִּתְחַלְחֲלִין בְּתוֹכוֹ - חֲרֵי הוּא בְּפִסּוּלוֹ, וְאֵינוֹ כְּסָתוּם. יָרַד לְתוֹךְ הַמָּקוֹם שֶׁחָקַק עָפָר, וּסְתָמוֹ - חֲרֵי זֶה כָּשֵׁר.

ז. הַסְּפוֹג וְהַדְּלִי שֶׁהָיוּ בָּהֶן שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין מַיִם, וְנָפְלוּ לַמִּקְוֶה - לֹא פְּסָלוּהוּ; שֶׁלֹּא אָמְרוּ אֶלָּא שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין שֶׁנָּפְלוּ, לֹא כְּלִי שֶׁנָּפַל וּבוֹ מַיִם שְׁאוּבִין.

ח. הַשַּׂדֶה וְהַתֵּבָה שֶׁבָּיָּם - אֵין מַטְבִּילִין בָּהֶן, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ נְקוּבִים כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד; וְאִם הָיוּ שַׂק אוֹ קֻפָּה, מַטְבִּילִין בָּהֶן. וְכֵן הַמַּנִּיחַ שַׂק אוֹ קֻפָּה תַּחַת הַצִּנּוֹר, אֵין הַמַּיִם הַנִּמְשָׁכִין מֵהֶן פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה.

ט. גִּסְטְרָה [כלי חרס שבור] טְמֵאָה שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַמִּקְוֶה, וּשְׁפָתָהּ לְמַעְלָה מִן הַמַּיִם, וְהִטְבִּיל בָּהּ כֵּלִים - טָהֲרוּ מִטֻּמְאָתָן. אֲבָל כְּשֶׁיַּגְבִּיהַּ אוֹתָן מִן הַמַּיִם עַד שֶׁהֵן בַּאֲוִיר הַגִּסְטְרָה, מִטַּמֵּא הַמַּיִם שֶׁעַל גַּבָּן מֵאֲוִיר הַגִּסְטְרָה, וְחוֹזֵר וּמְטַמֵּא אוֹתָן. וְכֵן מַעְיָן שֶׁהוּא יוֹצֵא מִתַּחַת הַתַּנּוּר הַטָּמֵא, וְיָרַד וְטָבַל לְתוֹכוֹ - הוּא טָהוֹר, וְיָדָיו טְמֵאוֹת מֵאֲוִיר הַתַּנּוּר, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ הַמַּיִם לְמַעְלָה מִן הַתַּנּוּר בְּרוּם יָדָיו, שֶׁנִּמְצָא כְּשֶׁטָּבַל - יָדָיו לְמַעְלָה מִן הַתַּנּוּר; שֶׁאֵין כְּלֵי חֶרֶשׂ מִטַּהֲרִין בְּמִקְוֶה, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ.

י. חָבִית מְלֵאָה מַיִם שֶׁנָּפְלָה לַיָּם, אֲפִלּוּ לַיָּם הַגָּדוֹל - הַטּוֹבֵל שָׁם [בחבית], לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה; אִי אֶפְשָׁר לִשְׁלֹשֶׁת לֻגִּין שֶׁלֹּא יִהְיוּ בְּמָקוֹם אֶחָד. וְכִכָּר שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנָּפַל לְשָׁם - נִטְמָא בַּמַּיִם הַשְּׁאוּבִין, שֶׁחֲרֵי הַמַּיִם עוֹמְדִין שָׁם. אֲבָל הַנְּהָרוֹת וְכַיּוֹצֵא בָהֶם - הוֹאִיל וְהֵן נִמְשָׁכִין, חֲרֵי זֶה טוֹבֵל שָׁם.

יא. מַיִם שְׁאוּבִין שֶׁהָיוּ בְּצַד הַמִּקְוֶה - אַף עַל פִּי שֶׁהַמַּיִם נוֹגְעִין בְּמֵי הַמִּקְוֶה, לֹא פְּסָלוּהוּ; מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּמִקְוֶה סָמוּךְ לְמִקְוֶה. הָיוּ הַשְּׁאוּבִין בָּאֶמְצַע, פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה.

יב. שְׁתֵּי בְּרֵכוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, וְכֹתֶל בֵּינֵיהֶן, וְהָעֶלְיוֹנָה מְלֵאָה מַיִם כְּשֵׁרִים, וְהַתַּחְתּוֹנָה מְלֵאָה שְׁאוּבִין, וְנָקַב בַּכֹּתֶל שֶׁבֵּין הָעֶלְיוֹנָה לַתַּחְתּוֹנָה - אִם יֵשׁ כְּנֶגֶד הַנֶּקֶב שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין מַיִם שְׁאוּבִין, נִפְסְלָה הָעֶלְיוֹנָה; מִפְּנֵי שֶׁהַנֶּקֶב כְּאִלּוּ הוּא בְּאֶמְצַע הָעֶלְיוֹנָה, לֹא בְּצִדָּהּ.

יג. כַּמָּה יִהְיֶה בַּנֶּקֶב, וְיִהְיֶה בּוֹ שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין? הַכֹּל לְפִי הַבְּרֵכָה: אִם הָיְתָה הַבְּרֵכָה הַתַּחְתּוֹנָה אַרְבָּעִים סְאָה, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַנֶּקֶב אֶחָד מִשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים לַבְּרֵכָה. הָיְתָה עֶשְׂרִים סְאָה, צָרִיךְ לִהְיוֹת הַנֶּקֶב אֶחָד מִמֵּאָה וְשִׁשִּׁים לַבְּרֵכָה. וְצֵא וַחֲשֹׁב לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה - שֶׁהַסְּאָה שִׁשֶּׁת קַבִּין, וְהַקַּב אַרְבַּעַת לֻגִּין.

יד. שָׁלֹשׁ מִקְוָוֹת זֶה בְּצַד זֶה, בְּכָל אֶחָד מֵהֶם עֶשְׂרִים סְאָה מְכֻוָּנוֹת, וְאֶחָד מֵהֶם שָׁאוּב מִן הַצַּד, וְיָרְדוּ שְׁלֹשָׁה וְטָבְלוּ בִּשְׁלָשְׁתָּן וְנֶעֱרְמוּ הַמַּיִם [עלו על גדותיהם] מִכֶּלָּן וְנִתְעָרְבוּ מִלְּמַעְלָה - הַמִּקְוָוֹת כְּשֵׁרִים, וְהַטּוֹבְלִים טְהוֹרִים; שֶׁחֲרֵי נַעֲשָׂה הַכֹּל שִׁשִּׁים סְאָה, מֵהֶן אַרְבָּעִים כְּשֵׁרִים זֶה בְּצַד זֶה, וְאֵין הַמַּיִם הַשְּׁאוּבִים פּוֹסְלִין מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ. הָיָה הַשָּׁאוּב בָּאֶמְצַע, וְיָרְדוּ וְטָבְלוּ בָּהֶן, וְנֶעֱרְמוּ הַמַּיִם וְנִתְעָרְבוּ הַמִּקְוָוֹת - הַמִּקְוָוֹת כְּמוֹת שֶׁהָיוּ, וְהַטּוֹבְלִין טְמֵאִין כְּשֶׁהָיוּ; שֶׁחֲרֵי לֹא נִתְעָרְבוּ אַרְבָּעִים סְאָה הַכְּשֵׁרִים - לְפִי שֶׁאֵינָן זֶה בְּצַד זֶה, שֶׁהַשָּׁאוּב מַבְדִּיל בֵּינֵיהֶן.

יום חמישי כ' אדר א' ה'תשע"ד

פֶּרֶק ז

א. אֵין הַמִּקְוֶה נִפְסָל לֹא בְּשִׁנּוּי הָרֵיחַ וְלֹא בְּשִׁנּוּי הַטַּעַם, אֶלָּא בְּשִׁנּוּי הַמַּרְאֶה בִּלְבַד. וְכָל דָּבָר שֶׁאֵין עוֹשִׂין בּוֹ מִקְוֶה לְכַתְּחִלָּה, פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה בְּשִׁנּוּי מַרְאֶה. כֵּיצַד? הַיַּיִן אוֹ הֶחָלָב וְהַדָּם וְכַיּוֹצֵא בָהֶם מִמֵּי כָּל הַפֵּרוֹת - אֵינָן פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה בִּשְׁלֹשֶׁת לֻגִּין, שֶׁלֹּא אָמְרוּ אֶלָּא מַיִם שְׁאוּבִין; וּפוֹסְלִין בְּשִׁנּוּי מַרְאֶה. אֲפִלּוּ מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מֵאָה סְאָה, וְנָפְלוּ לוֹ לֹג יַיִן אוֹ מֵי פֵּרוֹת, וְשִׁנָּה מַרְאָיו - פָּסוּל. וְכֵן מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֶשְׂרִים סְאָה מַיִם כְּשֵׁרִים אוֹ פָּחוֹת מִזֶּה, וְנָפַל לְתוֹכוֹ סְאָה יַיִן אוֹ מֵי פֵּרוֹת, וְלֹא שִׁנּוּ אֶת מַרְאָיו - חֲרֵי אֵלּוּ כְּשֵׁרִים כְּשֶׁהָיוּ, וְאֵין הַסְּאָה שֶׁנָּפְלָה עוֹלָה לְמִדַּת הַמִּקְוֶה. וְאִם נוֹסַף עַל הָעֶשְׂרִים, עֶשְׂרִים אֲחֵרִים מַיִם כְּשֵׁרִים - חֲרֵי זֶה מִקְוֶה כָּשֵׁר.

ב. יֵשׁ מַעֲלִין [- משלימים למ' סאה] אֶת הַמִּקְוֶה וְלֹא פּוֹסְלִין, פּוֹסְלִין וְלֹא מַעֲלִין, לֹא מַעֲלִין וְלֹא פּוֹסְלִין.

ג. וְאֵלּוּ מַעֲלִין וְלֹא פּוֹסְלִין: הַשֶּׁלֶג, וְהַבָּרָד, וְהַכְּפוֹר [שלג דק], וְהַגְּלִיד [קרח], וְהַמֶּלַח, וְטִיט שֶׁנָּרוֹק [רך]. כֵּיצַד? מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה חָסֵר אַחַת, וְנָפַל לְתוֹכוֹ סְאָה מֵאֶחָד מֵאֵלּוּ - חֲרֵי זֶה עוֹלֶה לְמִדָּתוֹ, וַחֲרֵי הַמִּקְוֶה כָּשֵׁר וְשָׁלֵם; נִמְצְאוּ מַעֲלִין וְלֹא פּוֹסְלִין. אֲפִלּוּ הֵבִיא אַרְבָּעִים סְאָה שֶׁלֶּג כַּתְּחִלָּה, וְהִנִּיחָן בָּעוּקָה [- גומא], וְרִסְקוֹ שָׁם - חֲרֵי זֶה כָּשֵׁר.

ד. וְאֵלּוּ פּוֹסְלִין וְלֹא מַעֲלִין: מַיִם שְׁאוּבִין בֵּין טְהוֹרִין בֵּין טְמֵאִים, וּמֵי כְּבָשִׁים [כבש בהם מיני מאכל], וּמֵי שִׁלְקוֹת [שימשו לבישול], וְהַתֶּמֶד [מים עם שמרים] שֶׁלֹּא הֶחְמִיץ, וְהַשֵּׁכָר. כֵּיצַד? מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה חָסֵר מִשְׁקַל דִּינָר, וְנָפַל מֵאֶחָד מֵאֵלּוּ מִשְׁקַל דִּינָר לְתוֹכָן - אֵינוֹ עוֹלֶה לְמִידַּת הַמִּקְוֶה, וְלֹא הִשְׁלִימוֹ; וְאִם נָפַל מֵהֶן שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין, פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוֶה.

ה. וְאֵלּוּ לֹא פּוֹסְלִין וְלֹא מַעֲלִין: שְׁאָר הַמַּשְׁקִין, וּמֵי פֵּרוֹת,

וְהַצִּיר [- של דגים], וְהַמּוּרְיָס [שומן דג מלוח], וְהַתֶּמֶד מִשֶּׁהֶחְמִיץ. כֵּיצַד? מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה חָסֵר אַחַת, וְנָפַל מֵאֶחָד מֵאֵלּוּ סְאָה לְתוֹכָן - לֹא הֶעֱלָהוּ, וַהֲרֵי הַמַּיִם כְּשֵׁרִים כְּשֶׁהָיוּ; שֶׁאֵין אֵלּוּ פּוֹסְלִין, אֶלָּא בְּשִׁנּוּי מַרְאֶה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

ו. וּפְעָמִים שֶׁאֵלּוּ מַעֲלִין אֶת הַמִּקְוֶה. כֵּיצַד? מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה, וְנָפַל לְתוֹכוֹ סְאָה מֵאֶחָד מֵאֵלּוּ, וְחָזַר וְלָקַח סְאָה מִמֶּנּוּ - הֲרֵי הָאַרְבָּעִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ, מִקְוֶה כָּשֵׁר.

ז. מִקְוֶה שֶׁהֵדִיחַ בּוֹ סַלֵּי זֵיתִים וַעֲנָבִים, וְשִׁנּוּ מַרְאָיו - כָּשֵׁר.

ח. מִי הַצֶּבַע - פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה בִּשְׁלֹשֶׁת לֻגִּין, וְאֵין פּוֹסְלִין אוֹתוֹ בְּשִׁנּוּי מַרְאָיו.

ט. מִקְוֶה שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ יַיִן אוֹ מֹחַל [- זיעת זיתים] אוֹ שְׁאָר מֵי פֵּרוֹת, וְשִׁנּוּ אֶת מַרְאָיו נִפְסַל - כֵּיצַד תַּקָּנָתוֹ? יַמְתִּין עַד שֶׁיֵּרְדוּ גְּשָׁמִים, וְיִחְזְרוּ מַרְאָיו לְמַרְאֵה מַיִם. וְאִם הָיָה בַּמִּקְוֶה אַרְבָּעִים סְאָה מַיִם כְּשֵׁרִים - מְמַלֵּא וְשׁוֹאֵב לְתוֹכוֹ, עַד שֶׁיַּחְזְרוּ מַרְאָיו לְמַרְאֵה מַיִם. נָפַל לְתוֹכוֹ יַיִן אוֹ מֹחַל וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, וְנִשְׁתַּנָּה מַרְאֵה מִקְצָתוֹ - אִם אֵין בּוֹ מַרְאֵה מַיִם שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנָּה כְּדֵי אַרְבָּעִים סְאָה, הֲרֵי זֶה לֹא יִטְבֹּל בּוֹ; וְהַטּוֹבֵל בְּמָקוֹם שֶׁנִּשְׁנָה, לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה. אֲפִלּוּ חָבִית שֶׁל יַיִן שֶׁנִּשְׁבְּרָה בַּיָּם הַגָּדוֹל, וּמַרְאֵה אוֹתוֹ מָקוֹם כְּמַרְאֵה יַיִן - הַטּוֹבֵל בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה.

י. שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין מַיִם שְׁאוּבִין, שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן אֲפִלּוּ מִשְׁקַל דִּינָר יַיִן וְשִׁנָּה מַרְאֵיהֶן, וַהֲרֵי מַרְאֵה הַכֹּל מַרְאֵה יַיִן, וְנָפְלוּ לַמִּקְוֶה - לֹא פְּסָלוּהוּ, אֶלָּא אִם שִׁנּוּ מַרְאָיו.

יא. שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין חָסֵר דִּינָר מַיִם שְׁאוּבִין, שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן מִשְׁקַל דִּינָר חֶלֶב אוֹ מֵי פֵּרוֹת, וַהֲרֵי מַרְאֵה הַכֹּל מַרְאֵה מַיִם, נָפְלוּ לַמִּקְוֶה - לֹא פְּסָלוּהוּ; עַד שֶׁיִּפְּלוּ עֲלֵיהֶם שְׁלֹשֶׁת לֻגִּין מַיִם שְׁאוּבִין שֶׁאֵין בָּהֶן תַּעֲרֹבֶת מַשְׁקֶה אַחֵר, וְלֹא מֵי פֵּרוֹת.

יב. מִקְוֶה שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מַרְאֵה מֵימָיו מֵחֲמַת עַצְמוֹ, וְלֹא נָפַל לוֹ דָּבָר - הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר; וְלֹא אָמְרוּ אֶלָּא שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מֵחֲמַת מַשְׁקֶה אַחֵר.

יום שישי כ"א אדר א' ה'תשע"ד

פֶּרֶק ח

א. כָּל הַמְעָרֵב לַמִּקְוֶה [מים הסמוכים למקווה] - הֲרֵי הוּא כַּמִּקְוֶה, וּמַטְבִּילִין בּוֹ. גֶּמּוֹת הַסְּמוּכוֹת לְמֵי הַמִּקְוֶה, וּמְקוֹם רַגְלֵי פַּרְסוֹת בְּהֵמָה שֶׁהָיוּ בָּהֶן מַיִם - אִם הָיוּ מְעֹרָבִין עִם מֵי הַמִּקְוֶה כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד, מַטְבִּילִין בָּהֶן.

ב. חָרְרֵי הַמְּעָרָה [ובמערה יש מקווה] וְסִדְקֵי הַמְּעָרָה - מַטְבִּילִין בָּהֶן, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַמַּיִם שֶׁבָּהֶן מְעֹרָבִין עִם מֵי הַמִּקְוֶה אֶלָּא בְּכָל שֶׁהוּא.

ג. מַחַט שֶׁהָיְתָה נְתוּנָה עַל מַעֲלוֹת [מדריגות] הַמִּקְוֶה [חוץ למים], וְהָיָה מוֹלִיךְ וּמֵבִיא בַּמַּיִם - כֵּיוָן שֶׁעָבַר עָלֶיהָ הַגַּל, טְהוֹרָה.

ד. עוּקָה [חפירה] שֶׁבְּתוֹךְ [- מתחת] הַמִּקְוֶה - אִם הָיְתָה הַקַּרְקַע הַמַּבְדֶּלֶת בֵּין הָעוּקָה וּבֵין הַמִּקְוֶה בְּרִיאָה, וְיָכוֹלָה לְהַעֲמִיד עַצְמָהּ - אֵין מַטְבִּילִין בַּמַּיִם שֶׁבָּעוּקָה, עַד שֶׁיִּהְיוּ מְעֹרָבִין עִם הַמִּקְוֶה בְּכִשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד; וְאִם אֵינָהּ יְכוֹלָה לְהַעֲמִיד עַצְמָהּ - אֲפִלּוּ אֵינָן מְעֹרָבִין אֶלָּא בְּכָל שֶׁהוּא, מַטְבִּילִין בָּהּ.

ה. כֹּתֶל שֶׁבֵּין שְׁנֵי מִקְוָוֹת שֶׁנִּסְדַּק לִשְׁתֵּי [מלמעלה למטה], מִצְטָרְפִין; וְאִם הָיָה בִּשְׁנֵיהֶם אַרְבָּעִים סְאָה, מַטְבִּיל בְּכָל אֶחָד מֵהֶן. וְאִם נִסְדַּק עֵרֶב [מימין לשמאל] - אֵין מִצְטָרְפִין, עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד. נִפְרַץ הַכֹּתֶל מִלְּמַעְלָה - אִם נִתְעָרְבוּ הַמַּיִם לְמַעְלָה מִן הַכֹּתֶל כִּקְלִפַּת הַשּׁוּם עַל רֹחַב שְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד, מִצְטָרְפִין.

ו. כַּמָּה הוּא שִׁעוּר הַנֶּקֶב שֶׁהוּא בִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד? כְּרֹחַב שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת בֵּינוֹנִיּוֹת שֶׁל כָּל אָדָם, וְחוֹזְרוֹת [מסתובבות] בּוֹ; וְאֵינָן בַּגּוּדֵל, אֶלָּא שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת רִאשׁוֹנוֹת מִן הָאַרְבַּע שֶׁבְּפַס הַיָּד. כֹּל שֶׁיַּעֲמֹד בִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד [בחלל הנקב] - מְמַעֵט, וַאֲפִלּוּ דְּבָרִים שֶׁהֵן מִבְּרִיָּתוֹ שֶׁל מַיִם. סָפֵק יֵשׁ בַּנֶּקֶב כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד, סָפֵק שֶׁאֵין בּוֹ - אֵין מִצְטָרְפִין; מִפְּנֵי שֶׁעִקַּר הַטְּבִילָה מִן הַתּוֹרָה, וְכֹל שֶׁעִקָּרוֹ מִן הַתּוֹרָה, אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁעוּרוֹ הֲלָכָה [למשה מסיני], סָפֵק שִׁעוּרוֹ לְהַחְמִיר.

ז. מְטַהֲרִין אֶת הַמִּקְוָוֹת הָעֶלְיוֹן מִן הַתַּחְתּוֹן, וְהָרָחוֹק מִן הַקָּרוֹב. כֵּיצַד? מְבִיאִין סִילוֹן שֶׁל חֶרֶשׂ אוֹ שֶׁל אֲבָר [עופרת] וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, שֶׁאֵין הַסִּילוֹנוֹת פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה, וּמַנִּיחַ יָדוֹ תַּחְתָּיו [סותם פתחו התחתון] עַד שֶׁיִּהְיֶה מִתְמַלֵּא מַיִם, וּמוֹשְׁכוֹ וּמַשִּׁיקוֹ, עַד שֶׁיִּתְעָרְבוּ הַמַּיִם שֶׁבַּסִּילוֹן עִם מֵי הַמִּקְוֶה הָאַחֵר אֲפִלּוּ כְּשַׂעֲרָה דַּיּוֹ, וַהֲרֵי שְׁנֵי הַמִּקְוָוֹת שֶׁהַסִּילוֹן בֵּינֵיהֶן כְּמִקְוֶה אֶחָד.

ח. שָׁלֹשׁ גֻּמּוֹת שֶׁבְּנַחַל, הַתַּחְתּוֹנָה וְהָעֶלְיוֹנָה שֶׁל עֶשְׂרִים עֶשְׂרִים סְאָה, וְאֶמְצָעִית שֶׁל אַרְבָּעִים, וְשֶׁטַף שֶׁל גְּשָׁמִים עוֹבֵר בְּתוֹךְ הַנַּחַל - אַף עַל פִּי שֶׁהוּא נִכְנָס לְתוֹכָן וְיוֹצֵא מִתּוֹכָן, אֵין זֶה עֵרוּב, וְאֵין מַטְבִּילִין אֶלָּא בָּאֶמְצָעִית; שֶׁאֵין הַמַּיִם הַנִּזְחָלִין מְעָרְבִין, אֶלָּא אִם כֵּן עָמְדוּ.

ט. טִיט רַךְ שֶׁהַפָּרָה שׁוֹחָה וְשׁוֹתָה מִמֶּנּוּ, הֲרֵי זֶה נִמְדָּד עִם הַמִּקְוֶה; הָיָה עָבֶה עַד שֶׁאֵין הַפָּרָה שׁוֹחָה וְשׁוֹתָה מִמֶּנּוּ, אֵינוֹ נִמְדָּד.

י. מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מַיִם וָטִיט, מַטְבִּילִין בַּטִּיט וּבַמַּיִם. בְּאֵיזֶה טִיט מַטְבִּילִין? בְּטִיט זֶה הָרַךְ, שֶׁהַמַּיִם צָפִין עַל גַּבָּיו. הָיוּ הַמַּיִם מִצַּד אֶחָד, וְהַטִּיט הָרַךְ מִצַּד אַחֵר - מַטְבִּילִין בַּמַּיִם, וְאֵין מַטְבִּילִין בַּטִּיט.

יא. כָּל שֶׁתְּחִלַּת בְּרִיָּתוֹ מִן הַמַּיִם, כְּגוֹן יַבְחוּשִׁין [תולעים] אֲדַמִּין - מַטְבִּילִין בּוֹ; וּמַטְבִּילִין בְּעֵינוֹ שֶׁל דָּג [עין כריש שנמחתה במים].

יב. מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מְכֻוָּנוֹת, וְיָרְדוּ שְׁנַיִם וְטָבְלוּ זֶה אַחַר זֶה - אַף עַל פִּי שֶׁרַגְלָיו שֶׁל רִאשׁוֹן בַּמַּיִם, הָרִאשׁוֹן טָהוֹר וְהַשֵּׁנִי בְּטֻמְאָתוֹ; שֶׁהֲרֵי חָסְרוּ הַמַּיִם מֵאַרְבָּעִים סְאָה. הִטְבִּיל בּוֹ תְּחִלָּה סָגוֹס [בגד צמר] עָבֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, וְהִגְבִּיהוּ - אִם הָיָה מִקְצָת הַסָּגוֹס נוֹגֵעַת בַּמַּיִם,

חֲרֵי הַטּוֹבֵל בְּאַחֲרוֹנָה טָהוֹר; שֶׁהֲרֵי הַמַּיִם כֻּלָּן מְעֹרָבִין.
הִטְבִּיל בּוֹ הַמִּטָּה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ - אַף עַל פִּי שֶׁדָּחַק רַגְלֵי
הַמִּטָּה בְּטִיט עָבֶה שֶׁבְּקַרְקַע הַמִּקְוֶה עַד שֶׁצָּפוּ הַמַּיִם עָלֶיהָ
לְמַעְלָה, חֲרֵי זוֹ טְהוֹרָה; שֶׁהֲרֵי לֹא נִטְבְּעוּ, עַד שֶׁיִּטָּבְלוּ
בַּמַּיִם תְּחִלָּה. הִטְבִּיל בּוֹ יוֹרָה גְּדוֹלָה, חֲרֵי זוֹ טְמֵאָה
כְּשֶׁהָיְתָה, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם נִתָּזִין וְיוֹצְאִין חוּץ לַמִּקְוֶה, וְנִמְצָא
חָסֵר מֵאַרְבָּעִים. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה? מוֹרִידָהּ דֶּרֶךְ פִּיהָ [- מוטת
על צידה], וְהוֹפְכָהּ בַּמִּקְוֶה, וּמַטְבִּילָהּ; וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ דֶּרֶךְ
שׁוּלֶיהָ [כשהיא הפוכה] - כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָהּ
שְׁאוּבִין, וַיַּחְזְרוּ לַמִּקְוֶה וְיִפְסְלוּ אוֹתָהּ.

יג. מִקְוֶה שֶׁמֵּימָיו מְרֻדָּדִין [נמוכים] - כּוֹבֵשׁ [מניח אבנים]
אֲפִלּוּ [על] חֲבִילֵי קַשׁ וַחֲבִילֵי קָנִים בְּתוֹךְ הַמַּיִם וּמִן
הַצְּדָדִין, עַד שֶׁנֶּעֱרְמוּ הַמַּיִם לְמַעְלָה; וְיוֹרֵד וְטוֹבֵל לְתוֹכָן.

יום שבת קודש כ"ב אדר א' ה'תשע"ד

פֶּרֶק ט

א. שֵׁשׁ מַעֲלוֹת [דרגות טהרה] בְּמִקְוָאוֹת, זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ.
הָרִאשׁוֹן - מֵי גְבָאִים [שלוליות], וּמֵי בּוֹרוֹת [עגול ועמוק]
שִׁיחִין [מרובע ארוך וצר] וּמְעָרוֹת [בור מקורה], וְכִיּוֹצֵא
בָּהֶן מִמַּיִם הַמְכֻנָּסִין בַּקַּרְקַע. אַף עַל פִּי שֶׁהֵן שְׁאוּבִין, וְאַף
עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעִים סְאָה - הוֹאִיל וְאֵינָן מִטַּמְּאִין
אֶלָּא לְרָצוֹן [ברצון האדם], כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ - חֲרֵי הֵן בְּחֶזְקַת
כְּשֵׁרִין, וּטְהוֹרִין לַעֲשׂוֹת מֵהֶן עִסָּה הַטְבוּלָה לְחַלָּה, וְלִטֹּל
מֵהֶן לַיָּדַיִם, וְהוּא שֶׁיִּטֹּל מֵהֶן בִּכְלִי, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.

ב. לְמַעְלָה מֵהֶן [- דרגה גבוהה יותר] - מֵי תַּמְצִית
[גשמים הזורמים מההרים] שֶׁלֹּא פָּסְקוּ, אֶלָּא עֲדַיִן
הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין וְהֶהָרִים בָּצִין [מבעבעים], וְהֵם נִמְשָׁכִין
וְנִקְוִין, וְאֵינָן שְׁאוּבִין, אֲבָל אֵין בָּהֶן אַרְבָּעִים סְאָה - חֲרֵי
הֵם כְּשֵׁרִים לִתְרוּמָה וְלִטֹּל מֵהֶם לַיָּדַיִם, וּמַטְבִּילִין בָּהֶן אֶת
הַמַּיִם שֶׁנִּטְמְאוּ. פָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים וְלֹא פָּסְקוּ הֶהָרִים
מִלְּהַזְחִיל, עֲדַיִן הֵם מֵי תַּמְצִית; פָּסְקוּ הֶהָרִים וְאֵינָן בָּצִין,
חֲרֵי אֵלּוּ כְּמֵי גְבָאִים.

ג. הַחוֹפֵר בְּצַד הַיָּם וּבְצַד הַנָּהָר וּבִמְקוֹם הַבְּצִין, חֲרֵי הֵן
כְּמֵי תַּמְצִית שֶׁלֹּא פָּסְקוּ.

ד. הַחוֹפֵר בְּצַד הַמַּעְיָן - כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ בָּאִין מִחֲמַת
הַמַּעְיָן, אַף עַל פִּי שֶׁפּוֹסְקִין [- לפעמים] וְחוֹזְרִין וּמוֹשְׁכִין
- חֲרֵי הֵם כְּמֵי מַעְיָן; פָּסְקוּ מִלִּהְיוֹת מוֹשְׁכִין, חֲרֵי הֵן כְּמֵי
גְבָאִין.

ה. לְמַעְלָה מֵהֶן - מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מַיִם
שֶׁאֵינָן שְׁאוּבִין, שֶׁבּוֹ טוֹבֵל כָּל אָדָם טָמֵא, חוּץ מִן הַזָּב
הַזָּכָר [שצריך מעיין]. וּבוֹ מַטְבִּילִין כָּל הַכֵּלִים הַטְּמֵאִין,
וְאֶת הַיָּדַיִם שֶׁמַּטְבִּילִין אוֹתָן לְקֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

ו. לְמַעְלָה מִזֶּה - הַמַּעְיָן שֶׁמֵּימָיו מוּעָטִין, וְהִרְבּוּ עָלָיו
מַיִם שְׁאוּבִין: שָׁוֶה לְמִקְוֶה, שֶׁאֵין מִטַּהֲרִין בַּמַּיִם הַנִּמְשָׁכִין
מִמֶּנּוּ אֶלָּא בַּמַּיִם הַנִّקְוִין וְעוֹמְדִין בְּאַשְׁבֹּרֶן [- משקע];
וְשָׁוֶה לְמַעְיָן, שֶׁהוּא מִטַּהֵר בְּכָל שֶׁהוּא - שֶׁהַמַּעְיָן אֵין
לְמֵימָיו שִׁעוּר, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהֵן מִטַּהֲרִין.

ז. לְמַעְלָה מִזֶּה - הַמַּעְיָן שֶׁלֹּא נִתְעָרֵב בּוֹ מַיִם שְׁאוּבִין,
אֲבָל מֵימָיו מֻכִּין; כְּגוֹן שֶׁהָיוּ מֵימָיו מְרִים אוֹ מְלוּחִין -
שֶׁהֲרֵי הוּא מִטַּהֵר בְּזוֹחֲלִין, וְהֵם הַמַּיִם הַנִּגְרָרִין וְנִמְשָׁכִין
מִן הַמַּעְיָן.

ח. לְמַעְלָה מִזֶּה - הַמַّעְיָן שֶׁמֵּימָיו מַיִם חַיִּים - שֶׁבָּהֶם
בִּלְבַד טוֹבְלִין הַזָּבִים הַזְּכָרִים, וּמֵהֶם לוֹקְחִין לְטָהֳרַת
הַמְּצֹרָע, וּלְקַדֵּשׁ מֵי חַטָּאת. מַה בֵּין מַעְיָן לְמִקְוֶה? הַמִּקְוֶה
אֵינוֹ מִטַּהֵר אֶלָּא בְּאַרְבָּעִים סְאָה, וְהַמַּעְיָן מִטַּהֵר בְּכָל
שֶׁהוּא. הַמִּקְוֶה אֵינוֹ מִטַּהֵר אֶלָּא בְּאַשְׁבֹּרֶן, אֲבָל הַמַּיִם
הַנִּזְחָלִין מִמֶּנּוּ אֵין מִטַּהֲרִין; וְהַמַּעְיָן מִטַּהֵר בְּזוֹחֲלִין.
הַמִּקְוֶה, לֹא תַּעֲלֶה בּוֹ טְבִילָה לְזָבִים; וְהַמַּעְיָן - אִם הָיוּ
מֵימָיו מַיִם חַיִּים, הַזָּב טוֹבֵל בָּהֶן.

ט. מַעְיָן שֶׁהָיוּ מֵימָיו יוֹצְאִין וְנִמְשָׁכִין לְתוֹךְ הַשֹּׁקֶת [כלי
לשתיה], וְאַחַר כָּךְ יוֹצְאִין מִן הַשֹּׁקֶת וְנִזְחָלִין - חֲרֵי כָּל
הַמַּיִם שֶׁבַּשֹּׁקֶת וְשֶׁבַּחוּץ לַשֹּׁקֶת פְּסוּלִין. הָיוּ מִקְצָת הַמַּיִם
נִמְשָׁכִין עַל שְׂפַת הַשֹּׁקֶת, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא - חֲרֵי הַמַּיִם
שֶׁחוּץ לַשֹּׁקֶת כְּשֵׁרִין; שֶׁהַמַּעְיָן מִטַּהֵר בְּכָל שֶׁהוּא. הָיוּ
מֵימָיו נִמְשָׁכִין לְתוֹךְ בְּרֵכָה שֶׁהִיא מְלֵאָה מַיִם, וְנִקְוִין שָׁם
- חֲרֵי אוֹתָהּ הַבְּרֵכָה כְּמִקְוֶה; הָיָה יוֹצֵא חוּץ לַבְּרֵכָה - חֲרֵי
זֶה פָּסוּל לְזָבִין וְלִמְצֹרָעִין וּלְקַדֵּשׁ מֵי חַטָּאת, עַד שֶׁיֵּדַע
שֶׁיָּצְאוּ כָּל מֵי הַמִּקְוֶה שֶׁהָיוּ בְּתוֹךְ הַבְּרֵכָה.

י. מַעְיָן שֶׁהָיוּ מֵימָיו נִמְשָׁכִין עַל גַּבֵּי הַכֵּלִים שֶׁאֵין לָהֶם
בֵּית קִבּוּל, כְּגוֹן שֻׁלְחָן וְסִפְסָל וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - חֲרֵי זֶה
כְּמִקְוֶה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַטְבִּיל [כשהמים -] עַל גַּבֵּי הַכֵּלִים.

יא. מַעְיָן שֶׁהָיוּ אַמּוֹת [תעלות] קְטַנּוֹת נִמְשָׁכוֹת מִמֶּנּוּ,
וְרִבָּה עָלָיו מַיִם שְׁאוּבִין לְתוֹךְ הַמַּעְיָן עַד שֶׁגָּבְרוּ הַמַּיִם
שֶׁבָּאַמּוֹת וְשָׁטְפוּ - חֲרֵי הֵן כְּמַעְיָן לְכָל דָּבָר. הָיוּ מֵימֵי
הַמַּעְיָן עוֹמְדִין, וְאֵינָן נִמְשָׁכִין, וְרִבָּה עָלָיו מַיִם, עַד שֶׁמָּשְׁכוּ
מִמֶּנּוּ אַמּוֹת הַמַּיִם - חֲרֵי הַמַּיִם שֶׁמָּשְׁכוּ שָׁוִין לְמִקְוֶה לְטַהֵר
בְּאַשְׁבֹּרֶן בִּלְבַד, וְשָׁוִין לְמַעְיָן לְטַהֵר בְּכָל שֶׁהוּא.

יב. כָּל הַיַּמִּים - מִטַּהֲרִין בְּזוֹחֲלִין, וּפְסוּלִין לְזָבִין
וְלִמְצֹרָעִין וּלְקַדֵּשׁ מֵהֶן מֵי חַטָּאת.

יג. הַמַּיִם הַזּוֹחֲלִין מִן הַמַּעְיָן, חֲרֵי הֵן כְּמַעְיָן לְכָל דָּבָר.
וְהַמְנַטְּפִין מִן הַמַּעְיָן [טיפין טיפין] - אַף עַל פִּי שֶׁהֵן
טוֹרְדִין [נוטפים ברציפות], חֲרֵי הֵן כְּמִקְוֶה, וְאֵין מִטַּהֲרִין
אֶלָּא בְּאַרְבָּעִים סְאָה עוֹמְדִין, וּפְסוּלִין לְזָבִין וְלִמְצֹרָעִין
וּלְקַדֵּשׁ מֵהֶן מֵי חַטָּאת. הָיוּ הַזּוֹחֲלִין מִן הַמַּעְיָן מִתְעָרְבִין
עִם הַנּוֹטְפִין מִמֶּנּוּ - אִם רַבּוּ הַזּוֹחֲלִין עַל הַמְנַטְּפִין, חֲרֵי
הַכֹּל כְּמַעְיָן לְכָל דָּבָר. וְאִם רַבּוּ הַנּוֹטְפִין עַל הַזּוֹחֲלִין, וְכֵן
אִם רַבּוּ מֵי גְּשָׁמִים עַל מֵי הַנָּהָר - אֵינָן מִטַּהֲרִין בְּזוֹחֲלִין,
אֶלָּא בְּאַשְׁבֹּרֶן; לְפִיכָךְ, צָרִיךְ לְהַקִּיף מַפָּץ [מחצלת] וְכִיּוֹצֵא
בּוֹ בְּאוֹתוֹ הַנָּהָר הַמְעֹרָב עַד שֶׁיִּקָּווּ הַמַּיִם, וְיִטְבֹּל בָּהֶן.

יד. נוֹטְפִין שֶׁעֲשָׂיָן זוֹחֲלִין, כְּגוֹן שֶׁסָּמַךְ לַמָּקוֹם הַמְנַטֵּף
טַבְלָה שֶׁל חֶרֶשׂ חֲלָקָה, וַחֲרֵי הַמַּיִם נִזְחָלִין וְיוֹרְדִין עָלֶיהָ

- הֲרֵי אֵלּוּ כְּשֵׁרִין; וְכָל דָּבָר הַמְקַבֵּל טֻמְאָה, וַאֲפִלּוּ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים - אֵין מַזְחִילִין בּוֹ.

טו. זוֹחֲלִין שֶׁקְּלִחָן [שפר אותם] בַּעֲלֵי [קליפי] אֱגוֹז - כְּשֵׁרִין כְּשֶׁהָיוּ; שֶׁאֵין עֲלֵי הָאֱגוֹז הַלַּח שֶׁהוּא צוֹבֵעַ חָשׁוּב כְּכֵלִים.

טז. מֵי גְּשָׁמִים הַבָּאִין מִן הַמִּדְרוֹן, וַהֲרֵי הֵן נִזְחָלִין וְיוֹרְדִין - אַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ מִתְּחִלָּתָן וְעַד סוֹפָן אַרְבָּעִים סְאָה - אֵין מַטְבִּילִין בָּהֶן כְּשֶׁהֵן נִזְחָלִין, עַד שֶׁיִּקָּווּ וְיָנוּחוּ בְּאַשְׁבֹּרֶן אַרְבָּעִים סְאָה. הֲרֵי שֶׁהִקִּיף כֵּלִים וְעָשָׂה מֵהֶן מְחִיצוֹת, עַד שֶׁנִּתְקַבֵּץ בֵּינֵיהֶן אַרְבָּעִים סְאָה מִמַּיִם הַנִּזְחָלִין מִן הַגְּשָׁמִים - הֲרֵי זֶה טוֹבֵל בָּהֶן; וְכֵלִים שֶׁעָשָׂה מֵהֶן הַגֶּדֶר, לֹא עָלְתָה לָהֶן טְבִילָה.

יז. גַּל שֶׁנִּתְלַשׁ מִן הַיָּם, וְנָפַל עַל הָאָדָם אוֹ עַל הַכֵּלִים - אִם יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה, הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין לְחַלִּין; שֶׁאֵין הַטּוֹבֵל לְחֵלִין צָרִיךְ כַּוָּנָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאִם נִתְכַּוֵּן, וְהָיָה מְצַפֶּה עַד שֶׁיִּפֹּל הַגַּל - עָלְתָה לוֹ טְבִילָה לַדָּבָר שֶׁנִּתְכַּוֵּן לוֹ.

יח. אֵין מַטְבִּילִין בַּגַּל כְּשֶׁהוּא בָּאֲוִיר קֹדֶם שֶׁיִּפֹּל עַל הָאָרֶץ, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה - לְפִי שֶׁאֵין מַטְבִּילִין בְּזוֹחֲלִין, קַל וָחֹמֶר בָּאֲוִיר. הָיוּ שְׁנֵי רָאשֵׁי הַגַּל נוֹגְעִין בָּאָרֶץ, מַטְבִּילִין בּוֹ; וְאֵין מַטְבִּילִין בַּכַּפָּה שֶׁלּוֹ [גג הגל], מִפְּנֵי שֶׁהוּא בָּאֲוִיר.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ט"ז – כ"ב אדר א' ה'תשע"ד

יום ראשון ט"ז אדר א' ה'תשע"ד

מצות עשה קנד.

הַמִּצְוָה הַקנ"ד — הַצִּוּוּי שֶׁנִּצְטַוִּינוּ לִשְׁבּוֹת בַּשַּׁבָּת, וְהוּא אָמְרוֹ: "וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת" (שמות כג, יב). וּכְבָר נִכְפַּל הַצִּוּוּי בְּמִצְוָה זוֹ כַּמָּה פְּעָמִים. וּבֵאֵר לָנוּ יִתְעַלֶּה (שמות כ, י), שֶׁהַשְּׁבִיתָה הַזֹּאת מִן־הַמְּלָאכָה הִיא חוֹבָה לָנוּ וְלִבְהֶמְתֵּנוּ וְלַעֲבָדֵינוּ. וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת וְגַם בְּמַסֶּכֶת יוֹם טוֹב (ביצה).

יום שני י"ז אדר א' ה'תשע"ד

יום שלישי י"ח אדר א' ה'תשע"ד

מצות לא תעשה שכ.

הַמִּצְוָה הַמַּשְׁלִימָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים — הָאַזְהָרָה שֶׁהֵזְהַרְנוּ מִלַּעֲשׂוֹת מְלָאכָה בַּשַּׁבָּת, וְהוּא אָמְרוֹ: "לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה" (שמות כ, י). וְהָעוֹבֵר עַל לָאו זֶה, פֻּרַשׁ בּוֹ הַכָּתוּב (שם לא, יד) שֶׁהוּא בְּכָרֵת, אִם לֹא יָדַע בּוֹ הַדַּיָּן, וְאִם נִתְקַיְּמָה עָלָיו הָעֵדוּת — חַיָּב סְקִילָה. כָּל־זֶה אִם הוּא מֵזִיד; וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג — מַקְרִיב חַטָּאת קְבוּעָה. וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת.

יום רביעי י"ט אדר א' ה'תשע"ד

יום חמישי כ' אדר א' ה'תשע"ד

מצות לא תעשה שכב.

הַמִּצְוָה הַשכ"ב — הָאַזְהָרָה שֶׁהֵזְהַרְנוּ מִלְּהַעֲנִישׁ אֶת הַחוֹטְאִים וּמִלְּהוֹצִיא אֶת־הַדִּין לַפֹּעַל בַּשַּׁבָּת. וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "לֹא־תְבַעֲרוּ אֵשׁ" (שם לה, ג), הַכַּוָּנָה בְּכָךְ: לֹא תִּשְׁרוֹף מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׂרֵפָה, וְהוּא הַדִּין לִשְׁאָר מִיתוֹת. וּלְשׁוֹן הַמְּכִלְתָּא (פרשת ויקהל שם): "לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ" שְׂרֵפָה בַּכְּלָל (האיסור על כל המלאכות) הָיְתָה וְיָצָאת (בנפרד) לְלַמֵּד: מָה שְׂרֵפָה מְיֻחֶדֶת שֶׁהִיא אַחַת מִמִּיתוֹת בֵּית דִּין וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת־הַשַּׁבָּת, אַף כָּל־שְׁאָר מִיתוֹת לֹא יִדְחוּ אֶת־הַשַּׁבָּת". וּכְבָר אָמְרוּ (שבת ע.): "הַבְעָרָה לְלָאו יָצָאת" (יצאה הבערה מכלל המלאכות שאין חייבין עליה אלא מלקות כדין איסור של לאו), וְלֹא נִתְקַיֵּם (לימוד זה להלכה) אֶלָּא (מטעם אחר פרטה הכתוב, והוא מפני) לְחַלֵּק יָצָאת, וְהוּא שֶׁיְּהֵא חַיָּב עַל כָּל־מְלָאכָה וּמְלָאכָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בִּמְקוֹמוֹ. וּבִגְמָרָא דִּבְנֵי מַעֲרָבָא (ירושלמי סנהדרין פרק ד הלכה ו): "בְּכֹל מִשְׁבְּתֵיכֶם' רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: מִכָּאן לְבָתֵּי־דִינִין שֶׁלֹּא יִהְיוּ דָּנִין בַּשַּׁבָּת".

מצות לא תעשה שכב.

הַמִּצְוָה הַשכ"ב — הָאַזְהָרָה שֶׁהֵזְהַרְנוּ מִלְּהַעֲנִישׁ אֶת הַחוֹטְאִים וּמִלְּהוֹצִיא אֶת־הַדִּין לַפֹּעַל בַּשַּׁבָּת. וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "לֹא־תְבַעֲרוּ אֵשׁ" (שם לה, ג), הַכַּוָּנָה בְּכָךְ: לֹא תִּשְׁרוֹף מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׂרֵפָה, וְהוּא הַדִּין לִשְׁאָר מִיתוֹת. וּלְשׁוֹן הַמְּכִלְתָּא (פרשת ויקהל שם): "לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ" שְׂרֵפָה בַּכְּלָל (האיסור על כל המלאכות) הָיְתָה וְיָצָאת (בנפרד) לְלַמֵּד: מָה שְׂרֵפָה מְיֻחֶדֶת שֶׁהִיא אַחַת מִמִּיתוֹת בֵּית דִּין וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת־הַשַּׁבָּת, אַף כָּל־שְׁאָר מִיתוֹת לֹא יִדְחוּ אֶת־הַשַּׁבָּת". וּכְבָר אָמְרוּ (שבת ע.): "הַבְעָרָה לְלָאו יָצָאת" (יצאה הבערה מכלל המלאכות שאין חייבין עליה אלא מלקות כדין איסור של לאו), וְלֹא נִתְקַיֵּם (לימוד זה להלכה) אֶלָּא (מטעם אחר פרטה הכתוב, והוא מפני) לְחַלֵּק יָצָאת, וְהוּא שֶׁיְּהֵא חַיָּב עַל כָּל־מְלָאכָה וּמְלָאכָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בִּמְקוֹמוֹ. וּבִגְמָרָא דִּבְנֵי מַעֲרָבָא

מתוך מהדורת חזק

(ירושלמי סנהדרין פרק ד הלכה ו): "בְּכֹל מִשְׁבְּתֵיכֶם' רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: מִכָּאן לְבָתֵּי־דִינִין שֶׁלֹּא יִהְיוּ דָּנִין בַּשַּׁבָּת".

יום שישי כ"א אדר א' ה'תשע"ד

יום שבת קודש כ"ב אדר א' ה'תשע"ד

מצות לא תעשה שכא.

הַמִּצְוָה הַשכ"א — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ שֶׁלֹּא לְהַלֵּךְ חוּץ לִתְחוּם הַמְּדִינָה בַּשַּׁבָּת, וְהוּא אָמְרוֹ: "אַל־יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי" (שם טז, כט). וּבָא בַּקַּבָּלָה (סוטה כז:) שֶׁתְּחוּם (גבול) הַמַּסָּע הוּא מַה־שֶּׁנּוֹסֵף עַל אַלְפַּיִם אַמָּה מִחוּץ לָעִיר אֶפְלוּ אַמָּה אַחַת. וְהִלּוּךְ אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל־רוּחַ — מֻתָּר. וּלְשׁוֹן הַמְּכִלְתָּא (פרשת בשלח שם): "אַל־יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ" — אֵלּוּ אַלְפַּיִם אַמָּה. וּבִגְמָרָא עֵרוּבִין (יז:) אָמְרוּ: "לוֹקִין עַל אִסּוּר תְּחוּמִין דְּבַר תּוֹרָה". וּבְאוֹתָהּ הַמַּסֶּכְתָּא נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד אד"ר, תשכ"ב
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו, ובמענה לשאלותיו.

ע"פ המבואר בכמה ספרים, יש להזהר בנוסח שכותבים על מצבה (ובכלל במה שנוגע לנשמה הנמצאת כבר בעולם האמת) שלא להגזים וכו' ועאכו"כ בענין שאינו במציאות, כוונתי לכתוב ששייך לגזע פלוני באם אינו כן, שמזה מובן ג"כ שבאם יש ספק, הרי למה להכנס בספיקות כאלו.

לכתבו אודות הלימוד בישיבת תומכי תמימים - מובן שאין בזה נפק"מ באם הי' זה בליובאוויטש או במקום אחר, דהיינו הך, כן אין נפק"מ בנדו"ד אורך זמן הלימוד, באם שנה או יותר, וכמאמר חז"ל הידוע בר בי רב דחד יומא.

לכתבו אודות דברים וכיו"ב השייכים אלי, לפלא השאלה שהרי ע"פ כתובת שכותב אלי מכתבו, היא גם הכתובת לשאר הענינים.

מובן שמצער ביותר כתבו ע"ד הפסק בלימוד הדא"ח, שהרי אדרבה כשנוצר מצב מיוחד העושה רושם בלתי רצוי על מצב נפש האדם, פשוט שצריך להוסיף תומ"י בלימוד הדא"ח הנקרא ברע"מ אילנא דחיי, דלית תמן כל ענינים מהלעו"ז ח"ו, כ"א חיים וחיי החיים, ובודאי אין צורך לכל ביאור נוסף בהאמור.

לשאלתו בדבר הצדקה - כנראה כוונתו למה שנדר בעת החולי - ומחמת חולי -

ידוע מאמר חז"ל, אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, ז. א. שאין לזה שייכות למה שהיורשים עושים לזכות ועילוי הנשמה או שמפרישים מהעזבון לעניני צדקה, ובמילא באם פונים אליהם מישיבת ת"א בנוגע להעזבון והירושה, אין לזה שייכות להצדקה לנדר האמור, וק"ל.

לסיומו בהבקשה להנציח שמו של חותנו ע"ה - אשתדל בזה כמובן וגם פשוט.

ובהמצאנו בחדשי אדר, שנקודתם הימים עליהם נאמר, ונהפוך הוא - יהי רצון שיהפכו כל הענינים הבלתי רצוים מן הקצה אל הקצה וכיתרון האור מן החשך יהי' לכאו"א בתכ"י אורה ושמחה וששון ויקר כפשוטו וגם כמשמעו.

בברכה ובפ"ש כל המשפחה שליט"א.

מלכים־ב ז ו־יז

ו וַאדֹנָי הִשְׁמִיעַ | אֶת־מַחֲנֵה אֲרָם קוֹל רֶכֶב קוֹל סוּס קוֹל חַיִל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו הִנֵּה
שָׂכַר־עָלֵינוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־מַלְכֵי הַחִתִּים וְאֶת־מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבוֹא עָלֵינוּ: ז וַיָּקוּמוּ וַיָּנוּסוּ בַנֶּשֶׁף וַיַּעַזְבוּ
אֶת־אָהֳלֵיהֶם וְאֶת־סוּסֵיהֶם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר־הֵיא וַיָּנֻסוּ אֶל־נַפְשָׁם: ח וַיָּבֹאוּ הַמְּצֹרָעִים
הָאֵלֶּה עַד־קְצֵה הַמַּחֲנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל־אֹהֶל אֶחָד וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם כֶּסֶף וְזָהָב וּבְגָדִים וַיֵּלְכוּ
וַיַּטְמֵנוּ וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֹהֶל אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם וַיֵּלְכוּ וַיַּטְמֵנוּ: ט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֹא־כֵן | אֲנַחְנוּ
עֹשִׂים הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם־בְּשֹׂרָה הוּא וַאֲנַחְנוּ מַחְשִׁים וְחִכִּינוּ עַד־אוֹר הַבֹּקֶר וּמְצָאָנוּ עָוֹן וְעַתָּה לְכוּ וְנָבֹאָה
וְנַגִּידָה בֵּית הַמֶּלֶךְ: י וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרְאוּ אֶל־שֹׁעֵר הָעִיר וַיַּגִּידוּ לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־מַחֲנֵה אֲרָם וְהִנֵּה
אֵין־שָׁם אִישׁ וְקוֹל אָדָם כִּי אִם־הַסּוּס אָסוּר וְהַחֲמוֹר אָסוּר וְאֹהָלִים כַּאֲשֶׁר־הֵמָּה: יא וַיִּקְרָא הַשֹּׁעֲרִים
וַיַּגִּידוּ בֵּית הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה: יב וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו אַגִּידָה־נָּא לָכֶם אֵת אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ
אֲרָם יָדְעוּ כִּי־רְעֵבִים אֲנַחְנוּ וַיֵּצְאוּ מִן־הַמַּחֲנֶה לְהֵחָבֵא בַּשָּׂדֶה (בַּשָּׂדֶה קרי) לֵאמֹר כִּי־יֵצְאוּ מִן־הָעִיר
וְנִתְפְּשֵׂם חַיִּים וְאֶל־הָעִיר נָבֹא: יג וַיַּעַן אֶחָד מֵעֲבָדָיו וַיֹּאמֶר וְיִקְחוּ־נָא חֲמִשָּׁה מִן־הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים
אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ־בָהּ הִנָּם כְּכָל־הֲמוֹן (הַמֹּון קרי) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ־בָהּ הִנָּם כְּכָל־הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־תָּמּוּ
וְנִשְׁלְחָה וְנִרְאֶה: יד וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵי מַחֲנֵה־אֲרָם לֵאמֹר לְכוּ וּרְאוּ: טו וַיֵּלְכוּ
אַחֲרֵיהֶם עַד־הַיַּרְדֵּן וְהִנֵּה כָל־הַדֶּרֶךְ מְלֵאָה בְגָדִים וְכֵלִים אֲשֶׁר־הִשְׁלִיכוּ אֲרָם בְּהַחְפָּזָם (בְּחָפְזָם קרי) וַיָּשֻׁבוּ
הַמַּלְאָכִים וַיַּגִּדוּ לַמֶּלֶךְ: טז וַיֵּצֵא הָעָם וַיָּבֹזּוּ אֵת מַחֲנֵה אֲרָם וַיְהִי סְאָה־סֹלֶת בְּשֶׁקֶל וְסָאתַיִם שְׂעֹרִים
בְּשֶׁקֶל כִּדְבַר יְהוָה: יז וְהַמֶּלֶךְ הִפְקִיד אֶת־הַשָּׁלִישׁ אֲשֶׁר־נִשְׁעָן עַל־יָדוֹ עַל־הַשַּׁעַר וַיִּרְמְסֵהוּ הָעָם בַּשַּׁעַר
וַיָּמֹת כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּרֶדֶת הַמֶּלֶךְ אֵלָיו:

רש"י

(ו) השמיע את מחנה ארם. נדמה להם כאלו שומעין: **(ט) ומצאנו עון.** מתחייבין אנו למלכות: **(י) כאשר המה.** כמו שהיו מלאים מתחלתם, לא הוציאו מה שבתוכם: **(יב) כי רעבים אנחנו.** ותאבים לצאת אל השלל ואל המזון: **(יג) אשר נשארו בה.** בתוך העיר, שלא מתו ברעב: **הנם ככל המון ישראל אשר נשארו בה.** אם יאמרו מסוכנין הם שלא יהרגם אדם, הרי הנם בעיר הזאת בסכנת הרעב כשאר כל המון ישראל אשר נשארו בה, ואם ימותו הנם ככל המון ישראל, אשר תמו ברעב: **(טו) בחפזם.** במהרם לנוס: **(יז) אשר נשען על ידו.** אתמול כשבא לבית אלישע :

מצודת דוד

(ו) וה' השמיע. הסיבה היה שלא מצאו שם איש, כי ה' השמיע, וכו' רצה לומר, בהשגחת ה' היה נדמה להם כאילו שומעים: **לבוא עלינו.** וזהו הקול שאנו שומעים: **(ז) המחנה כאשר היא.** הכל בשלימות, כאשר היתה היא בעוד שהיו שם: **אל נפשם.** להציל את נפשם: **(ט) לא כן.** לא טוב וישר, (שופטים יב ו): כמו ולא יכין לדבר כן: **היום הזה וכו'.** כי היום יש בו מה לבשר טוב, ואנחנו שותקים מלבשר, ואם נמתין עד הבוקר, הלא יודע למלך על ידי אחרים, ונאשם בעיניו על מה שלא מהרנו לבוא ולבשר: **(י) שוער העיר.** שומר שער העיר: **אסור.** קשור אל האבוס כדרכו: **כאשר המה.** כשהיו מאז כאשר היו שם: **(יא) ויקרא השוערים.** שוער העיר קרא אל שומרי שערי בית המלך, ואמר להם הדברים האלה, והם הגידו הדבר לבית הפנימי, מקום מושב המלך: **(יב) את אשר וכו'.** הערמה והתחבולה אשר עשו: **כי יצאו.** להמציא מה לאכול, כי לגודל הרעבון, לא ימתינו עד יחקרו על הדבר: **(יג) אשר נשארו בה וכו'.** כאומר, אף אם האויב ימית את הרוכבים אין היזק בדבר, כי יהיו ככל המון ישראל הנשארים בעיר, כי כולנו מעותדים למות ברעב, והרוכבים כאחד ממנו אם ישארו פה, ואם לחוש במה שיוקדם להם המיתה, הלוא יהיו ככל המון ישראל שכבר תמו קודם להם, לזאת נשלחה ונראה: **(יד) שני רכב.** כי עם כל זאת לא רצו להכניס בסכנה כי אם שנים: **אחרי מחנה.** רוצה לומר: בדרך ארצם: **(טו) אשר השליכו.** להקל משאם, בעבור מהירת הניסה: **(יז) הפקיד.** מינה אותו אז להיות שומר השער: **וירמסוהו.** מרוב הדחק העם ההולכים לשלול שלל, רמסוהו ברגליהם:

מצודת ציון

(ט) מחשים. שותקים, כמו (לעיל ב ג): **גם אני ידעתי החשו:** **וחכינו.** ענין איחור והמתנה, כמו (לקמן ט ג): **ונסתה ולא** תחכה: **(יג) הנם.** הנה הם: **המון.** ענין רבוי עם: **תמו.** נשלמו: **(טו) בחפזם.** ענין מהירות, כמו (שמואל ב ד ד): **ויהי** בחפזה לנוס:

קי ד־ז.

ד נִשְׁבַּע יְהוָה | וְלֹא יִנָּחֵם אַתָּה־כֹהֵן לְעוֹלָם עַל־דִּבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק: ה אֲדֹנָי עַל־יְמִינְךָ מָחַץ בְּיוֹם־אַפּוֹ
מְלָכִים: ו יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיּוֹת מָחַץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנַּחַל בַּדֶּרֶךְ יִשְׁתֶּה עַל־כֵּן יָרִים רֹאשׁ:

רש"י

(ד) נשבע ה' ולא ינחם. לפי שהיה מתירא שלא יענש על האוכלסין שהרג נאמר לו (שם ט"ו) אל תירא אברם וגו' לא ינחם על הטובה אשר דבר עליך: **אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק.** ממך תצא הכהונה ומלכות להיות בניך יורשין את שם אבי אביך הכהונה והמלכות שנתנו לו: **דברתי מלכי צדק.** יו"ד יתירה כמו רבתי עם (איכה א), על דברת מלכי צדק על פקודת מלכי צדק. **אתה כהן.** יש במשמע כהן כהונה ושררה כמו (שמואל ב מ) ובני דוד כהנים היו: **(ה) אדני.** אשר היה על ימינך במלחמה: **מחץ ביום אפו מלכים.** את ארבעה מלכים הוא ידין בגוים מלא גויות זו היא בשורת ברית בין הבתרים שנאמר לו על מצרים וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי (בראשית ט"ו): **(ו) מלא גויות.** אסיפת פגרים, מלא לשון אסיפה כמו (ירמיה י"ד) קראו אחריך מלא, אשר יקרא עליו מלא רועים (ישעיה ל"א), והיכן דן מלא גויות את מצרים על שפת הים (שמות ט"ו): **מחץ ראש על ארץ רבה.** זו היא דוגמת נבואת (חבקוק ג') מחצת ראש מבית רשע ראש פרעה שהיה ראש ושר על ארץ גדולה וחשובה על כל הארצות כמו שנאמר (לעיל ק"ה) מושל עמים ויפתחהו שהיו כל האומות תחת ממשלת מצרים: **(ז) מנחל בדרך ישתה וגו'.** מנילוס הנהר בדרך הליכתו היתה ארצו שותה ולא היתה צריכה למי גשמים על כן היה מרים ראש ומתפאר (יחזקאל כ"ט) לי יאורי ואני עשיתני. **ענין אחר יש לפרש המזמור הזה בדוד: (א) נאם ה' לאדני.** על עסקי אדוני שאול כשהייתי נרדף מפניו. **לאדני.** על אדוני כמו ואמר פרעה לבני ישראל (שמות יד), וישאלו אנשי המקום לאשתו (בראשית כ"ו). **שב לימיני.** התעכב והמתן לישועתי: **(ב) מטה עוזך ישלח ה' מציון.** מעשים טובים המצויינין בידך, ד"א עוד תמלוך בציון ושם ישולח לך מטה עז ואז תרדה בקרב אויביך: **(ג) עמך נדבות ביום חילך.** עם ישראל יתנדבו לעזרתך ביום שתעשה חיל כמו שמפורש (בדברי הימים א י"ב) שהיו נקבצים עליו מכל שבט ושבט בלכתו אל צקלג נפלו עליו ממנשה וגו' ומן הגדי נבדלו אל דוד וגו' (שם). **בהדרי קודש מרחם משחר.** בשביל הדרת קדושה שהיה בך מנעוריך. **לך טל ילדותך.** ילדות טובה ופרק נאה שהיה בך תהיה לך כטל שהוא נעים יערב ותעשה לך פירות להצליחך: **(ד) נשבע ה' וגו'.** שהמלכות תהא שלך עולמית. **אתה כהן לעולם.** ואיזו מן הכהונות כהונה שהיא למעלה מכהונת מלכי צדק וזהו המלכות שהיא למעלה מכהונה גדולה בשלשים מעלות. **על דברתי מלכי צדק.** למעלה מכהונת מלכי צדק שהיה כהן לאל עליון. וא"ת אף הוא מלך היה, מלוכת מלכי צדק אינה מלוכה חשובה כנגד ישראל: **(ה) אדני.** יהיה תמיד על ימינך להושיעך: אשר מחץ ביום אפו מלכים. שנלחמו עם אברהם ועם יהושע ועם ברק: **(ו) ידין בגוים מלא גויות.** ועוד בימי יחזקיהו בנך ידין באוכלסי סנחריב קבוץ פגרים מתים וימחץ בסנחריב שהוא ראשה של נינוה ואשור שהיא ארץ רבה אשר מנחל בדרך היה שותה שנתפאר ששתו אוכלסיו מימי הירדן שנאמר (ישעיה ל"ז) אני קרתי ושתיתי מים ואחריב וגו': **(ז) על כן ירים ראש.** היה משתבח ומתפאר בגודלו:

מצודת דוד

(ד) ולא ינחם. לחזור משבועתו ולחשוב מחשבה אחרת: **אתה כהן.** השבועה היתה אשר ממך תצא הכהונה: **על דברתי.** על ענין מלכי צדק ר"ל כמו מלכי צדק שנאמר בו ומלכי צדק וגו' והוא כהן (בראשית יד): **(ה) אד' על ימינך.** כאלו אל מול אברהם ידבר לומר על כי היה ה' על ימינך לזה מחץ והכה ביום הראות אפו ותגרת מלחמתו את המלכים האלה ולא בכח הזרוע: **(ו) ידין בגוים.** ה' הוא עשה דין ומשפט בעובדי גלולים ההם עד שמקום המלחמה היה מלא גויות מפגרים מתים: **מחץ ראש.** הוא הכה ראש כ"א על ארץ הכאה רבה עד לא יוסיף לקום: **(ז) מנחל בדרך ישתה.** היה שבע מדם הרוגיהם כמו השותה מים די שבעו מנחל השוטף בדרך שבני אדם הולכים שאין מי ימחה בידו כי מימיו מרובים והוא במקום המופקר לכל כן מן השמים הפקירו לו דמם והרבה להכות בהם: **על כן.** על כי מן השמים הפקירו לו דמם לכן היה מרים ראש לנצח אותם אבל לא בכח ידיו התגבר עליהם:

מצודת ציון

(ד) על דברתי. על ענין כמו על דברת בני אדם (קהלת ג') והיו"ד יתירה: **(ה) מחץ.** ענין הכאה ופציעה כמו מחצתי ואני ארפא (דברים לב): **(ו) גויות.** גופות בני אדם כמו ושבט לגו כסילים (משלי כו): **רבה.** גדולה:

יהל אור

ד נשבע כו' אתה כהן כו' בהשמטות דח"א רסי' כ"ד. פ' לך לך פ"ז א' ח"ב ק"ד א' ח"ג נ"ג סע"ב. קצ"ג ב'. דרע"א סע"א. בפי' הרמ"ז שם. נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. ספ"ג דנדרים דף ל"ב ע"ב בקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנאמר והוא כהן לאל עליון. כיון שהקדים ברכתו של אברהם כו' נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן כו' על דיבורו של מלכי צדק עכ"ל. וכ"ה ברבות פ' קדושים פכ"ה דף קצ"ד ע"א.

ו דָּם שֶׁנִּתְעָרַב בְּמַיִם, אִם יֵשׁ בּוֹ מַרְאֵה דָם — כָּשֵׁר. נִתְעָרַב בְּיַיִן — רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא מַיִם. נִתְעָרַב בְּדַם בְּהֵמָה, אוֹ בְּדַם חַיָּה — רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא מַיִם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין דָּם מְבַטֵּל דָּם.

ז נִתְעָרַב בְּדַם פְּסוּלִין — יִשָּׁפֵךְ לָאַמָּה. בְּדַם תַּמְצִית — יִשָּׁפֵךְ לָאַמָּה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר. אִם לֹא נִמְלַךְ, וְנָתַן — כָּשֵׁר.

ח דַּם תְּמִימִים בְּדַם בַּעֲלֵי מוּמִים — יִשָּׁפֵךְ לָאַמָּה. כּוֹס בְּכוֹסוֹת — רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: קָרַב כּוֹס אֶחָד — יִקְרְבוּ כָּל הַכּוֹסוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים; אֲפִלּוּ קָרְבוּ כֻּלָּם, חוּץ מֵאֶחָד מֵהֶן — יִשָּׁפֵךְ לָאַמָּה.

פירוש ברטנורא

ו אם יש בו מראה דם כשר. והני מילי כשנפלו המים לתוך דם של קדשים. אבל אם נפל דם של קדשים לתוך מים, אמרינן קמא קמא בטיל, ואפילו יש בו מראה דם פסול: **נתערב ביין.** שהוא אדום: **רואין אותו כאילו הוא מים.** ואם היה דם זה ניכר באותן המים, כשר: **בדם בהמה.** של חולין: **רואין אותו.** דם של חולין כאילו הוא מים, ואם היה מראה אדמומית של דם הכשר ניכר בהם, כשר, ואע"פ שהדם הפסול מרובה עליו הרבה: **אין דם מבטל דם.** דמין במינו לרבי יהודה לא בטיל, ואפילו טפה לתוך כלי גדול. אע"פ שאילו היה הדם מים, אין הדם הכשר ניכר בהם. אפילו הכי כשר לזריקה. ואין הלכה כר' יהודה:

ז נתערב בדם הפסולים. כגון בדם שנשחט לחוץ לזמנו: **ישפך לאמה.** לאמת המים העוברת בעזרה ויורדת לנחל קדרון. ולא אמרינן רואים אותו כאילו הוא מים ואם דם הכשר ניכר בהם יזרק, דגזרינן דלמא אתי לאכשורי דם פסולים בעינייהו. וכן דם התמצית. דמדאורייתא דם התמצית לא חזי לכפרה. דכתיב (ויקרא י"ז) כי נפש כל בשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר. דם שהנפש יוצאה בו מכפר, ושאין הנפש יוצאה בו אינו מכפר. וגזרינן על דם הנפש שנתערב בדם התמצית, דלמא אתי לאכשורי בזריקה דם התמצית בעיניה: **רבי אליעזר מכשיר.** לכתחלה בדם התמצית שנתערב עם דם הנפש. דסבר אין דם התמצית של בהמה מצוי להיות רבה על דם הנפש, הלכך אמאי נגזור, הוה ליה כנתערב דם החולין בדם הקדשים דלא גזרינן ביה מידי. וכשנתערב בדם פסולין דמלתא דשכיחא, לא פליג רר' אליעזר. ותנא קמא סבר פעמים שדם התמצית רבה על דם הנפש, הלכך גזר היכא דלא רבה אטו היכא דרבה. ומיהו היכא דלא נמלך הכהן בב"ד אם יתן מתערובת זו אם לאו ונתן מאליו, מודה ת"ק דכשר, דגזירה בעלמא היא ובדיעבד כשר. וכי אתי לאמלוכי, אמרינן ליה לשופכו אמה משום גזירה. והלכה כחכמים:

ח דם תמימים שנתערב בדם בעלי מומין ישפך לאמה. ובהא לא פליג ר' אליעזר, דעבר בזריקתן משום לא תקריבו: **נתער בכוס בכוסות.** כוס דם של בעל מום בכוסות של דם כשר, ואין ידוע איזהו כוס של דם בעל מום: **ר' אליעזר אומר אם קרב אחד מהם כו'.** כדרך שנחלקו באברים ואברי בעלי מומין, כך נחלקו בכוסות, וכדפרישנא לעיל. וצריכא לאפלוגי בתרווייהו, דאי אשמועינן באברים, בהא קאמר רבי אליעזר יקרבו משום דאתעבידא כפרתן בהכשר, דהיינו זריקת דמן שהיא עיקר כפרה, אבל גבי כוס בכוסות דעיקר כפרה בקלקול, אימא לא, צריכא:

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ו

עד כה עסקנו בתערובת מיני קדשים. מכאן ועד סוף פרקנו עוסקות המשניות בתערובת מיני דמים ותקנתם.

דָּם — של קדשים, העומד לזריקה על המזבח, **שֶׁנִּתְעָרַב בְּמַיִם** — בגמרא מבואר, שהמים נפלו לתוך הדם; שכן אם הדם נפל לתוך המים, אנו אומרים: ראשון ראשון בטל, כלומר שכל טיפה שנפלה לתוך המים בטלה בהם. אבל אם המים נפלו לתוך הדם, **אִם יֵשׁ בּוֹ מַרְאֵה דָם** — אם יש בתערובת זו מראה דם, **כָּשֵׁר** — כשרה התערובת לזריקה על המזבח. **נִתְעָרַב בְּיַיִן** — דם קדשים שנתערב ביין אדום, שאין מראה דם ניכר בו, **רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא מַיִם** — רואים את היין כאילו הוא מים, ואם היה מראה דם בתערובת כזו של מים ודם, הרי זה כשר. וכן אם **נִתְעָרַב** — דם קדשים, **בְּדַם בְּהֵמָה** — של חולין, **אוֹ בְּדַם חַיָּה** — שאינה ראויה בכלל לקרבן, **רוֹאִין אוֹתוֹ** — את הדם של חולין, **כְּאִלּוּ הוּא מַיִם** — ואם היה מראה דם בתערובת כזו של מים ודם הקדשים, כשרה התערובת לזריקה על המזבח. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין דָּם מְבַטֵּל דָּם** — שמין שנתערב במינו אינו בטל, ואפילו דם החולין שבתערובת הוא פי אלף מדם הקדשים, ואילו היה מים לא היה מראה הדם הכשר ניכר בהם, אף על פי כן כשרה התערובת לזריקה. ואין הלכה כרבי יהודה.

באור משנה ז

נִתְעָרַב — דם קדשים, **בְּדַם פְּסוּלִין** — בדם בהמות הפסולות להקרבה, או בדם של קדשים שנפסלו בשחיטתם, כגון שנשחטו במחשבת חוץ לזמנו, **יִשָּׁפֵךְ לָאַמָּה** — לתעלת המים העוברת בעזרה ויורדת לנחל קדרון; ואין אומרים כאן: רואים אותו כאילו הוא מים, שהואיל ודם קדשים פסולים מצוי בעזרה, גוזרים שמא יבואו להתיר דם הפסולים בעינו לזרוק על המזבח. וכן אם נתערב דם קדשים, העומד לזריקה על המזבח, **בְּדַם תַּמְצִית** — בדם שנמצה ונסחט מבית השחיטה, שהוא פסול לזריקה, **יִשָּׁפֵךְ לָאַמָּה** — שכתוב (**ויקרא יז, יא**): "כי נפש הבשר בדם היא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשותיכם, כי הדם הוא בנפש יכפר" — מלמד הכתוב, שדם שהנפש יוצאה בו מכפר, ושאין הנפש יוצאה בו אינו מכפר, ולפיכך גוזרים על דם הנפש שנתערב בדם התמצית, שיהא פסול לזריקה, גזירה שמא יבואו להתיר בזריקה דם התמצית בעינו. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר** — לכתחילה בדם התמצית שנתערב עם דם הנפש, שסובר רבי אליעזר, שאין זה מצוי שדם התמצית של בהמה יהא מרובה על דם הנפש, ולפיכך אין לגזור בתערובת זו, כשם שאין גוזרים בתערובת של דם קדשים ודם חולין. בדם פסולין שמצוי הרבה בעזרה, אף רבי אליעזר מודה, שאם נתערב בדם כשר, ישפך לאמה, משום גזירה (**ברטנורא**). **אִם לֹא נִמְלַךְ** — שלא שאל אם הדם ראוי לזריקה, **וְנָתַן** — וזרק מן התערובת על המזבח, **כָּשֵׁר** — בדיעבד, שהואיל ואינו פסול אלא משום גזירה, לפיכך בדיעבד כשר.

באור משנה ח

משנתנו ממשיכה בתערובת מיני דמים.

דַּם תְּמִימִים — דם של קרבנות כשרים, שנתערב **בְּדַם בַּעֲלֵי מוּמִים** — שהוא פסול לזריקה, **יִשָּׁפֵךְ לָאַמָּה** — לתעלת המים שבעזרה; ואף רבי אליעזר מודה בזה, שהרי כתוב בתורה (**ויקרא כב, ב**): "כל אשר בו מום לא תקריבו". **כּוֹס בְּכוֹסוֹת** — כוס דם של בעלי מומים שנתערב בכוסות דם תמימים, כלומר שלא נתערב דם בדם אלא כוס בכוסות, ואין מכירים איזהו הכוס של דם בעלי מומים, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: קָרַב כּוֹס אֶחָד** — אם כהן לא ידע על התערובת וזרק בשוגג את הדם של כוס אחד, **יִקְרְבוּ כָּל הַכּוֹסוֹת** — מותר כבר לזרוק את הדם של כל הכוסות, שאנו אומרים: הכוס שקרב תחילה, דם בעלי מומים היה, והשאר דם כשר הוא. **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים; אֲפִלּוּ קָרְבוּ כֻּלָּם, חוּץ מֵאֶחָד מֵהֶן** — אפילו זרק כהן בשוגג דם כל הכוסות, חוץ מאחד שנשאר, **יִשָּׁפֵךְ לָאַמָּה** —

ט הַנִּתָּנִין לְמַטָּה שֶׁנִּתְעָרְבוּ בַּנִּתָּנִין לְמַעְלָה — רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יִתֵּן לְמַעְלָה, וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת הַתַּחְתּוֹנִים לְמַעְלָה כְּאִלּוּ הֵן מַיִם, וְיַחֲזֹר וְיִתֵּן לְמַטָּה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יִשָּׁפְכוּ לָאַמָּה. וְאִם לֹא נִמְלַךְ, וְנָתַן — כָּשֵׁר.

י הַנִּתָּנִין מַתָּנָה אַחַת שֶׁנִּתְעָרְבוּ בַּנִּתָּנִין בְּמַתָּנָה אַחַת — יִנָּתְנוּ מַתָּנָה אַחַת. מַתַּן אַרְבַּע בְּמַתַּן אַרְבַּע — יִנָּתְנוּ בְּמַתַּן אַרְבַּע. מַתַּן אַרְבַּע בְּמַתָּנָה אַחַת — רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יִנָּתְנוּ בְּמַתַּן אַרְבַּע. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יִנָּתְנוּ בְּמַתָּנָה אַחַת. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וַהֲרֵי הוּא עוֹבֵר עַל כַּל תִּגְרַע? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: וַהֲרֵי הוּא עוֹבֵר עַל כַּל תּוֹסִיף? אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: לֹא נֶאֱמַר כַּל תּוֹסִיף אֶלָּא כְּשֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא נֶאֱמַר כַּל תִּגְרַע אֶלָּא כְּשֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ. וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כְּשֶׁנָּתַתָּ — עָבַרְתָּ עַל כַּל תּוֹסִיף, וְעָשִׂיתָ מַעֲשֶׂה בְּיָדְךָ; וּכְשֶׁלֹּא נָתַתָּ — עָבַרְתָּ עַל כַּל תִּגְרַע, וְלֹא עָשִׂיתָ מַעֲשֶׂה בְּיָדְךָ.

פירוש ברטנורא

ט הנתנין למטה. מחוט הסקרא. כגון דם עולה ואשם ושלמים ובכור ופסח ומעשר, שנתערבו בדם חטאת שהוא ניתן למעלה: **ר' אליעזר אומר יתן למעלה.** מתנות חטאת. ואע"פ שדם התחתונים מעורב בו. הואיל ואינו מתכוין לתת התחתונים למעלה רואה אני אותם כאילו הם מים. ומפני שמצוה להקדים עליונים לתחתונים, שכל החטאות קודמות לעולות, הלכך נותן למעלה תחלה ואח"כ למטה, ונתינת מטה תעלה לו לשפיכת שיריים של חטאת ולהתחלת מתנות עולה: **ישפכו לאמה.** דלית להו רואים: **ואם לא נמלך ונתן כשר.** דהא ניתן ממנו למעלה. ואין הלכה כר' אליעזר:

י הנתנין במתנה אחת. בגמרא מפרש כגון כוס דם בכור שנתערב בכוס דם מעשר: **ינתנו מתנה אחת.** מכל כוס וכוס יתן מתנה אחת מכוס זה ומתנה אחת מכוס זה: **מתן ארבע במתן ארבע.** כגון דם עולה בדם שלמים או בדם אשם, ששניהם טעונים שתי מתנות שהן ארבע ושניהם תחתונים: **מתן ארבע במתן אחד.** כגון עולה בבכור ששניהם תחתונים: **רא"א ינתנו במתן ארבע.** ורואה אני את מתנות היתירות הניתנות מדם הבכור כאילו הם מים. ואין זה בל תוסיף: **במתנה אחת.** שלא יעבור על בל תוסיף. וידי עולה יצא, דכל הנתנים על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר: **ולא עשית מעשה בידך.** ואינו דומה עושה מעשה, ליושב ואינו עושה ואיסור בא מאליו. והלכה כרבי יהושע:

משניות מבוארות – קהתי

שפסול הוא לזריקה, שמא הוא דם בעלי מומים. — מחלוקת זו של רבי אליעזר וחכמים בתערובת הכוסות, דומה היא בכול למחלוקתם ששנינו למעלה (משנה ה) בתערובת האיברים, ואף כאן לא הכשיר רבי אליעזר אלא שניים שניים, אבל אחד אחד לא, כמו שבארנו שם; ומה שאומרים חכמים "חוץ מאחד", היינו חוץ מזוג אחד, כמבואר שם. בגמרא מבואר, שיש צורך להשמיענו מחלוקת רבי אליעזר וחכמים בין באיברים ובין בכוסות, שכן באיברים באה המשנה להשמיע, שאף על פי שכבר נזרק דמם כהוגן, מכל מקום סוברים חכמים, שהאיברים פסולים; ובכוסות באה המשנה להשמיע, שאף על פי שהקלקול הוא בדם שהוא עיקר הכפרה, מכל מקום סובר רבי אליעזר שאם קרב כוס אחד יקרבו כל הכוסות.

באור משנה ט

הַנִּתָּנִין לְמַטָּה — דמי הקרבנות הניתנים למטה מחוט הסיקרא, כגון דם של עולה ואשם ושלמים, **שֶׁנִּתְעָרְבוּ בַּנִּתָּנִין לְמַעְלָה** — בדמי קרבן חטאת הניתנים למעלה מחוט הסיקרא, על ארבע קרנות המזבח, כמו ששנינו לעיל (ה, ג), **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יִתֵּן לְמַעְלָה** — יתן תחילה מן התערובת ארבע מתנות למעלה על ארבע קרנות המזבח, כמו בדם חטאת, שכן חטאת קודמת לעולה; **וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת הַתַּחְתּוֹנִים לְמַעְלָה כְּאִלּוּ הֵן מַיִם** — מה שמעורב במתנות, שנתן למעלה, מהדמים הניתנים למטה, רואים אותם כאילו הם מים, **וְיַחֲזֹר וְיִתֵּן לְמַטָּה** — אחר כך יתן מן התערובת למטה מחוט הסיקרא, כדין הדמים הניתנים למטה, והנתינה למטה תעלה לו אף לשפיכת שיירי הדם של החטאת, שדינם להישפך למטה על יסוד דרומי (לעיל ה, ג). **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יִשָּׁפְכוּ לָאַמָּה** — לפי שאינם סוברים, שרואים את התחתונים למעלה כאילו הם מים, וכיון שאסור לשנות מקום הדם, לפיכך אין תקנה לתערובת זו, ויישפכו לאמת המים שבעזרה. **וְאִם לֹא נִמְלַךְ** — אם לא בא לשאול על דם התערובת, אם הוא כשר לזריקה, **וְנָתַן** — ארבע מתנות למעלה, **כָּשֵׁר** — ויחזור ויתן למטה (**בדייתא בגמרא**).

באור משנה י

בפרק ה למדנו על שלושה סוגי קרבנות, שדמיהם ניתנים על המזבח החיצון, והם: א. החטאת — בין חטאת הציבור בין חטאת היחיד — דמה טעון ארבע מתנות על ארבע קרנות המזבח; ב. העולה, האשם, שלמי ציבור (כבשי עצרת), התודה, איל נזיר, השלמים — כל אלו דמן טעון שתי מתנות שהן ארבע למטה מחוט הסיקרא; ג. בכור בהמה, מעשר בהמה, קרבן הפסח — כל אלו דמן טעון מתנה אחת כנגד היסוד (למטה מחוט הסיקרא). משנתנו דנה בדמים של סוגי הקרבנות הללו שנתערבו זה בזה.

הַנִּתָּנִין מַתָּנָה אַחַת שֶׁנִּתְעָרְבוּ בַּנִּתָּנִין בְּמַתָּנָה אַחַת — כגון דם בכור שנתערב בדם מעשר בהמה, **יִנָּתְנוּ מַתָּנָה אַחַת** — למטה מחוט הסיקרא, כמבואר לעיל. **מַתַּן אַרְבַּע בְּמַתַּן אַרְבַּע** — הניתנים שתי מתנות שהן שנתערבו בניתנים שתי מתנות שהן ארבע, כגון דם עולה בדם שלמים, וכיוצא באלו, כפי שהזכרנו לעיל, **יִנָּתְנוּ בְּמַתַּן אַרְבַּע** — שתי מתנות שהן ארבע, שהרי דין מתנותיהם שווה, והן למטה מחוט הסיקרא. **מַתַּן אַרְבַּע בְּמַתָּנָה אַחַת** — הניתנים שתי מתנות שהן ארבע שנתערבו בניתנים מתנה אחת, כגון דם עולה שנתערב בדם בכור, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יִנָּתְנוּ בְּמַתַּן אַרְבַּע** — שתי מתנות שהן ארבע, ויוצא ידי שניהם, שרואה אני את המתנות היתירות הניתנות מדם הבכור כאילו הם מים. **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יִנָּתְנוּ בְּמַתָּנָה אַחַת** — אף על פי שעולה טעונה שתי מתנות שהן ארבע מכל מקום יוצא ידי העולה אף במתנה אחת, שכן שנינו (ד, א): "כל הניתנים על המזבח החיצון שנתנן מתנה אחת, כיפר". — בגמרא מבואר, שבמשנתנו וכן גם במשנה הקודמת לא מדובר בדמים שנבללו, אלא בכוסות דם שנתערבו, והמתנות שנותנים, כפי שלמדנו לעיל, ינתנו מכל כוס וכוס. **אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** — לרבי יהושע: **וַהֲרֵי הוּא עוֹבֵר עַל כַּל תִּגְרַע** — כשאינו נותן מדם מתן ארבע (כגון מדם העולה) אלא מתנה אחת, הרי הוא עובר על לאו של בל תגרע, שכתוב (**דברים יג, א**): "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות... ולא תגרע ממנו", וכיצד תאמר: ינתנו במתנה אחת? **אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** — לרבי אליעזר: **וַהֲרֵי הוּא עוֹבֵר עַל כַּל תּוֹסִיף** — כשנותן מדם של מתנה אחת (כגון מדם הבכור) ארבע מתנות, הרי הוא עובר על לאו של בל תוסיף, שכתוב (**שם**): "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות, לא תוסף עליו", וכיצד תאמר: ינתנו במתן ארבע? **אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** — אמנם רבי אליעזר סובר: רואה אני את המתנות היתירות כאילו הם מים, כמו שבארנו לעיל, ואינו עובר על בל תוסיף, אלא שלפי שיטתו של רבי יהושע, שאינו סובר "רואה אני את המתנות היתירות כאילו הם מים", בא להשיב לו: **לֹא נֶאֱמַר כַּל תּוֹסִיף אֶלָּא כְּשֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ** — כשהדם הוא בעצמו בלי תערובת, אבל בתערובת אינו

יא הַנִּתָּנִין בִּפְנִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ עִם הַנִּתָּנִין בַּחוּץ — יִשָּׁפְכוּ לָאַמָּה. נָתַן בַּחוּץ וְחָזַר וְנָתַן בִּפְנִים — כָּשֵׁר. בִּפְנִים וְחָזַר וְנָתַן בַּחוּץ — רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹסֵל, וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִים. שֶׁהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כָּל הַדָּמִים שֶׁנִּכְנְסוּ לְכַפֵּר בַּהֵיכָל — פְּסוּלִין. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חַטָּאת בִּלְבַד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַף הָאָשָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ז, ז): "כַּחַטָּאת כָּאָשָׁם".
יב חַטָּאת שֶׁקִּבֵּל דָּמָהּ בִּשְׁנֵי כוֹסוֹת, יָצָא אֶחָד מֵהֶן לַחוּץ — הַפְּנִימִי כָּשֵׁר. נִכְנַס אֶחָד מֵהֶן לִפְנִים — רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מַכְשִׁיר בַּחִיצוֹן; וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: מָה אִם בִּמְקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בַּחוּץ, לֹא עָשָׂה אֶת הַמִּשְׁאָר כַּיּוֹצֵא — מְקוֹם שֶׁאֵין הַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בִּפְנִים, אֵינוֹ דִין שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה אֶת הַמִּשְׁאָר כַּנִּכְנָס? נִכְנַס

פירוש ברטנורא

יא הנתנין בפנים כו' ישפכו לאמה. דלא אמרינן רואים, ואסור לשנות את אלו מפני הכשרן של אלו. ורבי אליעזר דסבר אמרינן רואין, לא פליג הכא. דהיכי לעביד, ניתיב לחוץ והדר לפנים, כשם שמצוה להקדים עליונים לתחתונים כך מצוה להקדים פנימי לחיצון, דפנימי חשוב. ניתיב בפנים והדר ניתיב בחוץ, כיון דאיכא חטאת ואשם שאם נתערב דמם בדמים הפנימים לא מצי למימר יתן בפנים ואחר כך יתן בחוץ משום דמפסלי חיצונים, לא פסיקא ליה. וא"ת לפסלינהו לחיצונים כדי להכשיר פנימים. למפסלינהו בידים לא קאמר ר' אליעזר, ומוטב להמתין עד שקיעת החמה ויפסלו מאליהן וישפכו לאמה: **נתן בחוץ.** כהן שלא נמלך ונתן מתערובת זו בחוץ, כשר: **ר' עקיבא פוסל. החיצון.** שכל דמים החיצונים שנכנסו לפנים נפסלו: **וחכמים מכשירים.** בכל הקרבנות, חוץ מחטאת החיצונה דמיפסלא משום וכל חטאת אשר יובא כו'. והלכה כחכמים:
יב יצא אחד מהן לחוץ. חוץ לעזרה: **הפנימי כשר.** ונותן ממנו מתנותיו והקרבן כשר: **וחכמים פוסלין.** דכתיב (ויקרא ו') אשר יובא מדמה, ואפילו מקצת דמה, פסול, מדלא כתיב את דמה: **ומה אם במקום שהמחשבה פוסלת בחוץ.** כלומר, ומה חוץ, שהוא מקום שהמחשבה פוסלת בו שאם חישב בשחיטה על מנת לזרוק דמה לחוץ, פסולה: **לא עשה.** אצל מוציא מקצת דמה לחוץ את המשוייר בפנים כיוצא, כדאמריתו הפנימי כשר: **מקום שאין המחשבה**

משניות מבוארות – קהתי

עובר על בל תוסיף. **אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא נֶאֱמַר בַּל תִּגְרַע אֶלָּא כְּשֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ** — אף האיסור של בל תגרע אינו אלא כשהדם הוא בעצמו, אבל לא לגבי תערובת; וכיון שיוצא במתנה אחת, למה נזקיקנו למתן ארבע? **וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כְּשֶׁנְּתַתָּ** — שתי מתנות שהן ארבע, **עָבַרְתָּ עַל בַּל תּוֹסִיף, וְעָשִׂיתָ מַעֲשֶׂה בְּיָדְךָ** — עשית את העבירה בידים, **וּכְשֶׁלֹּא נָתַתָּ** — אלא מתנה אחת, **עָבַרְתָּ עַל בַּל תִּגְרַע, וְלֹא עָשִׂיתָ מַעֲשֶׂה בְּיָדְךָ** — אף אם עברת על בל תגרע, מכל מקום לא עשית את העבירה בידים, ואינו דומה עושה מעשה בידים למי שאינו עושה, והעבירה באה מאליה; הלכך מוטב שיתן מתנה אחת מאשר ארבע מתנות. והלכה כרבי יהושע.

באור משנה יא

בהקדמה לבאור המשנה הקודמת מנינו סוגי הקרבנות, שדמיהם ניתנים על המזבח החיצון. ויש קרבנות שדמיהם ניתנים בפנים ההיכל, על הפרוכת ועל מזבח הזהב, כמו שלמדנו לעיל (ה, א-ב), והן החטאות הפנימיות. משנתנו דנה בדם חטאת פנימית שנתערב בדם קרבן חיצוני.

הַנִּתָּנִין בִּפְנִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ עִם הַנִּתָּנִין בַּחוּץ — דמי חטאת פנימית שנתערבו בדמי קרבן הניתנים על מזבח החיצון, **יִשָּׁפְכוּ לָאַמָּה** — לתעלת המים שבעזרה, שאין לזרוק לכתחילה מתערובת זו, לפי שאסור לשנות דמים אלו כדי להכשיר את אלו. **נָתַן בַּחוּץ** — כהן שלא נמלך ונתן מן התערובת תחילה על המזבח החיצון, **וְחָזַר וְנָתַן בִּפְנִים** — ואחר כך נתן ממנה את המתנות בפנים, **כָּשֵׁר** — בדיעבד. ברם, לכתחילה אסור להקדים חיצון לפנימי. **בִּפְנִים וְחָזַר וְנָתַן בַּחוּץ** — ואם נתן תחילה בפנים ואחר כך על המזבח החיצון, **רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹסֵל** — את הקרבן החיצוני, לפי שנפסל הדם כשנכנס לפנים, כמבואר לקמן במשנתנו; **וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִים** —בדיעבד, חוץ מדמי חטאת חיצונית שנתערבו בדמי חטאת פנימית, שאף חכמים פוסלים בהם, כשנתן בפנים ואחר כך בחוץ, כפי שיבואר הטעם לקמן במשנתנו. **שֶׁהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כָּל הַדָּמִים** — הניתנים על מזבח החיצון, **שֶׁנִּכְנְסוּ לְכַפֵּר בַּהֵיכָל** — שהכניסו אותם להיכל, כדי להזות מהם שם, **פְּסוּלִין** — נפסלו הדמים; **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חַטָּאת בִּלְבַד** — דם חטאת חיצונית בלבד נפסל, אם נכנס לכפר בהיכל, שנאמר (ויקרא ו, כג): "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל, באש תשרף", ודורשים את הכתוב, שאם נכנס מדם החטאת החיצונית להיכל, החטאת פסולה, לפי שנפסל הדם. אבל דמי קרבנות חיצוניים אחרים שנכנסו לפנים, אינם נפסלים. ברם, רבי עקיבא דורש "וכל חטאת", שבא לרבות גם קרבנות חיצוניים אחרים, שאם דמיהם נכנסו להיכל, נפסלו. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַף הָאָשָׁם** — דינו כחטאת, שאם דמו נכנס לפנים, נפסל, **שֶׁנֶּאֱמַר: "כַּחַטָּאת כָּאָשָׁם"** — רבי אליעזר סובר כחכמים, שאין הכתוב פוסל אלא בדם חטאת, אלא הואיל וכתוב "כחטאת כאשם" אנו למדים שדין האשם כדינו של החטאת. והלכה כחכמים, שאין דם חיצון הנכנס לפנים פסול אלא דם חטאת בלבד.

באור משנה יב

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שדם חטאת חיצונית שנכנס לפנים נפסל, דנה משנתנו בחטאת שחלק מדמה יצא לחוץ או נכנס לפנים.

חַטָּאת שֶׁקִּבֵּל דָּמָהּ בִּשְׁנֵי כוֹסוֹת — חטאת חיצונית שקבל הכהן את דמה בשני כוסות, **יָצָא אֶחָד מֵהֶן לַחוּץ** — אם הוציאו אחד הכוסות הללו חוץ לעזרה, שנפסל ביוצא, **הַפְּנִימִי כָּשֵׁר** — כוס הדם שנשאר בפנים העזרה כשר, ונותן ממנו מתנותיו, והחטאת כשרה. **נִכְנַס אֶחָד מֵהֶן לִפְנִים** — אם הכניסו אחד הכוסות להיכל, **רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מַכְשִׁיר בַּחִיצוֹן** — הכוס שלא נכנס לפנים כשר לזרוק ממנו את הדם; **וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין** — הואיל וחלק מן הדם נכנס לפנים, כל הדם פסול, שכתוב בענין דם חטאת הנכנס לפנים (ויקרא ו, כג): "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל, באש תשרף", ודרשו "מדמה" — ואפילו מקצת דמה נכנס לפנים, פסול כל הדם. **אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: מָה אִם בִּמְקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בַּחוּץ** — כלומר מה חוץ לעזרה, שהוא מקום שהמחשבה פוסלת בו, שאם שחט על מנת לזרוק את הדם חוץ לעזרה פסול, ואף על פי כן **לֹא עָשָׂה אֶת הַמִּשְׁאָר כַּיּוֹצֵא** — במוציא מקצת הדם לחוץ אין דינו של הדם שנשתייר בפנים כדינו של היוצא, שהרי הכל מודים שאם יצא כוס אחד לחוץ, הכוס שנשתייר כשר, **מְקוֹם שֶׁאֵין הַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בִּפְנִים** — כלומר בפנים ההיכל, שאין המחשבה פוסלת בו, שאם שחט על מנת לזרוק את הדם בהיכל, כשר (כמו ששנינו לעיל ג, ו), **אֵינוֹ דִין שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה אֶת הַמִּשְׁאָר כַּנִּכְנָס** — כלום אינו קל וחומר, שהכוס שנשתייר ולא נכנס לפנים כשר? ברם, חכמים אינם דורשים קל וחומר זה, לפי שמפורש בכתוב: "מדמה" — ואפילו מקצת דמה, כמו שהבאנו לעיל. והלכה כחכמים. **נִכְנַס לְכַפֵּר** — אם הכניסו דם החטאת החיצונית להיכל על מנת להזותו בפנים, **אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כִּפֵּר**

לְכַפֵּר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כִּפֵּר — פָּסוּל; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּכַפֵּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הִכְנִיס שׁוּגֵג — כָּשֵׁר. כָּל הַדָּמִים הַפְּסוּלִין שֶׁנִּתְּנוּ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ — לֹא הִרְצָה הַצִּיץ אֶלָּא עַל הַטָּמֵא, שֶׁהַצִּיץ מְרַצֶּה עַל הַטָּמֵא, וְאֵינוֹ מְרַצֶּה עַל הַיּוֹצֵא.

פרק תשיעי

א הַמִּזְבֵּחַ מְקַדֵּשׁ אֶת הָרָאוּי לוֹ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל הָרָאוּי לָאִשִּׁים — אִם עָלָה לֹא יֵרֵד, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ו, ב): "הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ", מָה עוֹלָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לָאִשִּׁים, אִם עָלְתָה לֹא תֵרֵד, אַף כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לָאִשִּׁים, אִם עָלָה לֹא יֵרֵד. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל הָרָאוּי לַמִּזְבֵּחַ — אִם עָלָה לֹא יֵרֵד, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ", מָה עוֹלָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לַמִּזְבֵּחַ, אִם עָלְתָה לֹא תֵרֵד, אַף כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לַמִּזְבֵּחַ, אִם עָלָה לֹא יֵרֵד. אֵין בֵּין דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְדִבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אֶלָּא הַדָּם וְהַנְּסָכִים, שֶׁרַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא יֵרְדוּ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יֵרְדוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַזֶּבַח כָּשֵׁר וְהַנְּסָכִים פְּסוּלִים, הַנְּסָכִים כְּשֵׁרִין וְהַזֶּבַח פָּסוּל, אֲפִלּוּ זֶה וְזֶה פְּסוּלִין — הַזֶּבַח לֹא יֵרֵד, וְהַנְּסָכִים יֵרְדוּ.

פירוש ברטנורא

פוסלת בפנים. כלומר היכל שהוא מקום שאין מחשבה פוסלת בו, שאם שחט על מנת ליתן את הנתנים בחוץ בפנים כשר, אינו דין כו'. ואין הלכה כר' יוסי הגלילי. ודוקא בדם הוא דאמרינן דאם יצא חוץ לעזרה או נכנס בפנים להזות ממנו בהיכל נפסל. אבל בשר קדשים נהי דאם יצא לחוץ נפסל ואסור באכילה, דכתיב (שמות כ"ב) ובשר בשדה טריפה, בשר שיצא חוץ למחיצתו, דהיינו קדשי קדשים חוץ לעזרה וקדשים קלים מחוץ לעיר, נעשה כאילו הוא בשר בשדה והרי הוא טריפה ולא תאכלו. מכל מקום אם נכנס לפנים אל תוך ההיכל לא נפסל בשביל כן ומותר באכילה, דאמר קרא אשר יובא מדמה לא תאכל, מדמה ולא מבשרה: **עד שיכפר.** בהיכל: **ר' יהודה אומר כו'.** והלכה כר"י: **ואין הציץ מרצה על היוצא.** ואע"ג דפסולים שעלו לא ירדו, ארצויי מיהא לא ארצו, דכתיב בציץ (שם כ"ח) ונשא אהרן את עון הקדשים, ובפרשת אמור כתיב כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים וגו' וטומאתו עליו, מה קדשים האמורים להלן בטומאה הכתוב מדבר, אף עון קדשים האמורים בציץ בטומאה הכתוב מדבר:

ט א המזבח מקדש את הראוי לו. ופליגי תנאי בפירושא דמתניתין מאי ניהו הראוי לו: **ר' יהושע אומר כל הראוי לאשים.** להשרף על גבי האש, אע"פ שנפסל, אם עלה למזבח קדשו המזבח ונעשה לחמו, ואם עלה לא ירד. אבל דבר שאין ראוי לאש, כגון דם פסול ונסכים פסולים, אפילו אם עלו ירדו: **היא העולה על מוקדה.** דבר שהוא למוקד ועלה, הרי הוא בהוייתו ולא ירד. היא, משמע בהווייתה תהא: **רבן גמליאל אומר כל הראוי למזבח.** ואפילו דם ונסכים שנפסלו, אם עלו לא ירדו. ואין לך למעט אלא דבר שלא הוברר לחלקו של מזבח מעולם, כגון קמצים שלא קדשו בכלי אחר קמיצה, דאע"ג דהמנחה כולה קדשה בכלי אין זה חלק גבוה ברור, שאין המנחה קריבה כולה. ובקמיצה בלא מתן כלי, אין זה מבורר למזבח, ואינו מתקדש אפילו עלה על גבי המזבח: **אלא הדם והנסכים.** שהם ראוים למזבח ואינם ראויים לאשים: **ר"ש אומר הזבח כשר והנסכים פסולים.** ר' שמעון סבירא ליה בנסכים

משניות מבוארות – קהתי

— שלא זרק שם את הדם, **פָּסוּל** — הדם, **דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** — בברייתא בגמרא מבואר טעמו: נאמר כאן: "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש" ונאמר להלן **(ויקרא טז, יז):** "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש", מה להלן בשלא כיפר (שכן "בבואו לכפר" משמע מתחילת ביאת המכפר), אף כאן בשלא כיפר (בתחילת הבאתה על מנת לכפר; אף על פי שלא כיפר, נפסל). **רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּכַפֵּר** — אין הדם שנכנס לפנים פסול אלא אם כן הזה ממנו שם. בברייתא בגמרא מבואר, שרבי שמעון לומד מן הכתוב **(שם, כז):** "ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקודש" — מה להלן בשכיפר, שהרי מדובר שם בשריפת פר ושעיר של יום הכיפורים, ושריפה לאחר כפרה היא, אף כאן בשכיפר. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הִכְנִיס שׁוּגֵג** — אפילו זרקו שם, **כָּשֵׁר** — הדם. והלכה כרבי יהודה. **כָּל הַדָּמִים הַפְּסוּלִין שֶׁנִּתְּנוּ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, לֹא הִרְצָה הַצִּיץ** — שנאמר בציץ **(שמות כח, לח):** "והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים", ובאה משנתנו ללמד שאין הציץ מרצה על הקרבן שיהא כשר, אם נזרק עליו דם שנפסל, **אֶלָּא עַל הַטָּמֵא** — שאם נטמאו הבשר והחלב וזרק את הדם, הורצה הקרבן, **שֶׁהַצִּיץ מְרַצֶּה עַל הַטָּמֵא** — ואפילו אימורים או איברי עולה שנטמאו והקטירן, הציץ מרצה שיהא הקרבן כשר, **וְאֵינוֹ מְרַצֶּה עַל הַיּוֹצֵא** — שאם יצא הדם חוץ לעזרה, אף שחזר והכניסו וזרקו על המזבח, אין הציץ מרצה, והקרבן פסול **(עיין ברטנורא ו"תוספות יום טוב").**

באור משנה א

כתוב בתורה (שמות כט, לז): "והיה המזבח קדש קדשים כל הנוגע במזבח יקדש", ומכאן למדים, שאפילו קרבן פסול שעלה על המזבח נתקדש על ידי המזבח, ושוב אינו יורד ממנו. פרקנו בא ללמד, אילו הם הדברים, שאם עלו על המזבח לא ירדו, ואילו הם הדברים שאפילו עלו, ירדו.

הַמִּזְבֵּחַ מְקַדֵּשׁ אֶת הָרָאוּי לוֹ — אם עלה על המזבח דבר הראוי לו, המזבח מקדש אותו, שלא ירד ממנו. ונחלקו תנאים במושג "ראוי לו": **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל הָרָאוּי לָאִשִּׁים** — כל דבר הראוי לאש המזבח, אף על פי שנפסל, **אִם עָלָה** — על המזבח, **לֹא יֵרֵד** — ממנו, שקידשו המזבח, **שֶׁנֶּאֱמַר: "הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ"** — ודורש רבי יהושע: "היא העולה על מוקדה", "היא" — בהווייתה תהא, שאם הוא דבר שהוא למוקד (לאש) למזבח ועלה עליו, יהא בהווייתו ולא ירד, **מָה עוֹלָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לָאִשִּׁים** — שהרי העולה נשרפת כולה על המזבח, **אִם עָלְתָה לֹא תֵרֵד** — כמו שבארנו, **אַף כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לָאִשִּׁים, אִם עָלָה לֹא יֵרֵד** — דהיינו אימורי הקרבנות, שדינם להיקרב על אש המזבח, אף על פי שנפסלו, אם עלו לא ירדו; אבל דם פסול ונסכים פסולים, הואיל ואינם ראויים לאש, אפילו עלו, ירדו. **רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל הָרָאוּי לַמִּזְבֵּחַ** — ואפילו אינו ראוי לאש המזבח, כגון דם ונסכים, **אִם עָלָה לֹא יֵרֵד** — מעל המזבח, **שֶׁנֶּאֱמַר: "הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ"** — ודורש רבן גמליאל: "היא העולה... על המזבח", **מָה עוֹלָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לַמִּזְבֵּחַ, אִם עָלְתָה לֹא תֵרֵד** — שכתוב: "היא", בהווייתה תהא, **אַף כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לַמִּזְבֵּחַ, אִם עָלָה לֹא יֵרֵד** — ואין הפסוק ממעט אלא קומץ של מנחה שלא נתקדש בכלי, שהואיל ולא הוברר חלקו של מזבח, אפילו עלה על גבי המזבח אינו מתקדש. **אֵין בֵּין דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְדִבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אֶלָּא הַדָּם וְהַנְּסָכִים** — שראויים הם למזבח ואינם ראויים לאש, **שֶׁרַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא יֵרְדוּ** — אף שנפסלו לא ירדו, וזורקים את הדם ומנסכים את היין, **וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יֵרְדוּ** — הואיל ואינם ראויים לאש המזבח. **רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַזֶּבַח כָּשֵׁר וְהַנְּסָכִים פְּסוּלִים** — נסכים הבאים עם הזבח, בין אם הזבח כשר והנסכים פסולים, כגון שיצאו או שנטמאו,

ב וְאֵלּוּ אִם עָלוּ, לֹא יֵרְדוּ: הַלָּן, וְהַטָּמֵא, וְהַיּוֹצֵא, וְהַנִּשְׁחָט חוּץ לִזְמַנּוֹ, וְחוּץ לִמְקוֹמוֹ, וְשֶׁקִּבְּלוּ פְּסוּלִים, וְזָרְקוּ אֶת דָּמוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁנִּשְׁחֲטָה בַּלַּיְלָה, שֶׁנִּשְׁפַּךְ אֶת דָּמָהּ, וְשֶׁיָּצָא דָּמָהּ חוּץ לַקְּלָעִים — אִם עָלְתָה, תֵּרֵד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא תֵרֵד, שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁפְּסוּלוֹ בַּקֹּדֶשׁ — הַקֹּדֶשׁ מְקַבְּלוֹ, לֹא הָיָה פְּסוּלוֹ בַּקֹּדֶשׁ — אֵין הַקֹּדֶשׁ מְקַבְּלוֹ.

ג אֵלּוּ לֹא הָיָה פְּסוּלָן בַּקֹּדֶשׁ: הָרוֹבֵעַ, וְהַנִּרְבָּע, וְהַמֻּקְצֶה, וְהַנֶּעֱבָד, וְהָאֶתְנָן, וְהַמְּחִיר, וְהַכִּלְאַיִם, וְהַטְּרֵפָה, וְהַיּוֹצֵא דֹּפֶן, וּבַעֲלֵי מוּמִין. רַבִּי עֲקִיבָא מַכְשִׁיר בְּבַעֲלֵי מוּמִין. רַבִּי חֲנִינָא סְגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר: דּוֹחֶה הָיָה אַבָּא אֶת בַּעֲלֵי מוּמִין מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ.

ד כְּשֵׁם שֶׁאִם עָלוּ לֹא יֵרְדוּ, כָּךְ אִם יָרְדוּ לֹא יַעֲלוּ. וְכֻלָּן שֶׁעָלוּ חַיִּים לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ — יֵרְדוּ. עוֹלָה שֶׁעָלְתָה חַיָּה

פירוש ברטנורא

של זבח כרבי יהושע, ובדם ובנסכים הבאים בפני עצמן כרבן גמליאל. ולא ממוקדה יליף, אלא מקרא דכתיב (שמות כ"ט) כל הנוגע במזבח יקדש, וכתיב בתריה וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עולה, אין המזבח מקדש אלא דומיא דעולה, מה עולה הבאה בגלל עצמה, אף כל הבאים בגלל עצמן, יצאו נסכים הבאים בגלל הזבח. הלכך בין שהזבח כשר והנסכים פסולים כגון שיצאו או נטמאו, בין שהזבח פסול והנסכים כשרים, דהואיל והן באים בגללו נפסלים עמו ובטלה תורת הקדש מהן: **ואפילו זה וזה פסולים הזבח לא ירד.** שהמזבח מקדשו: **והנסכים ירדו.** כיון שאין באים בגלל עצמן אינן דומיא דעולה ואין מזבח מקדשן. והלכה כר' יהושע:

ב הלן. בין דם בין אימורים שלנו לילה חוץ למזבח: **ר' יהודה אומר שנשחטה בלילה כו' אם עלתה תרד.** דכתיב זאת תורת העולה היא העולה, זאת היא העולה, הרי כאן שלשה מיעוטים, מיעט נשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים, שאם עלתה תרד: **ר' שמעון אומר לא תרד.** דדריש זאת תורת העולה, תורה אחת לכל העולים שאם עלו לא ירדו. והלכה כר' יהודה:

ג מכשיר בבעלי מומין. דאם עלו לא ירדו. ודוקא בדוקין שבעין וכיוצא בהן הכשיר ר' עקיבא, הואיל והן כשרים לכתחילה בעופות. אבל במחוסר אבר דפסול בעופות, לא: **דוחה היה אבא את בעלי מומין.** שאם עלו דוחה היה אותן כלאחר יד ולא היה מורידן דרך בזיון בפרהסיא, ובהא פליג אתנא קמא דאמר ירדו. והלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס:

ד כשם שאם עלו לא ירדו. אכל הנך פסולין דתנן בהו לא ירדו קאי: **כך אם ירדו.** לאחר שעלו, לא יעלו עוד: **וכולן שעלו חיים בראש המזבח.** ר'

משניות מבוארות – קהתי

בין אם **הַנְּסָכִים כְּשֵׁרִין וְהַזֶּבַח פָּסוּל** — שנפסלים הנסכים להקרבה מחמת פסולו של הזבח, הואיל והם באים בגללו, **אֲפִלּוּ זֶה וְזֶה פְּסוּלִין** — שגם הזבח וגם הנסכים נפסלו, אם עלו על המזבח, **הַזֶּבַח לֹא יֵרֵד** — שהמזבח מקדשו, **וְהַנְּסָכִים יֵרְדוּ** — שהואיל ואינם באים בגלל עצמם, אין המזבח מקדשם. בגמרא מבואר טעמו של רבי שמעון, שכתוב (**שמות כט, לז**): "כל הנוגע במזבח יקדש", וכתוב אחריו (**שם, לח-מב**): "וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה תמימים שנים ליום... עולת תמיד לדורותיכם", ומכאן לומד רבי שמעון, שאין המזבח מקדש אלא כל הדומה לעולה, מה עולה הבאה בגלל עצמה, אף כל הבאים בגלל עצמן, יצאו נסכים הבאים בגלל הזבח; הלכך בין שהנסכים פסולים ובין שהזבח פסול, הזבח אינו יורד והנסכים יורדים. אבל נסכים הבאים בפני עצמם בנדבה, אף שנפסלו, אם עלו לא ירדו. ברם, רבן גמליאל סובר, שבין נסכים הבאים בפני עצמם ובין נסכים הבאים עם הזבח לא ירדו, הואיל וראויים הם למזבח. ורבי יהושע סובר שבין אלו ובין אלו ירדו, הואיל ואינם ראויים לאשים. והלכה כרבי יהושע.

באור משנה ב

משנתנו מונה דברים שנפסלו, שאם עלו לא ירדו.

וְאֵלּוּ אִם עָלוּ, לֹא יֵרְדוּ — שקידשם המזבח, כמו שלמדנו, במשנה הקודמת: **הַלָּן** — כגון אימורים שלנו כל הלילה חוץ למזבח, ונפסלו להקרבה, **וְהַטָּמֵא** — אימורים שנטמאו, **וְהַיּוֹצֵא** — חוץ לעזרה, **וְהַנִּשְׁחָט חוּץ לִזְמַנּוֹ** — זבח שנשחט על מנת לזרוק דמו או להקטיר או לאכול ממנו חוץ לזמנו, **וְחוּץ לִמְקוֹמוֹ** — או שנשחט על מנת לזרוק דמו או להקטיר או לאכול ממנו חוץ למקומו, **וְשֶׁקִּבְּלוּ פְּסוּלִים, וְזָרְקוּ אֶת דָּמוֹ** — ששנינו לעיל (ב, א) שפוסלים את הזבח; כל אלו אם עלו על המזבח, לא ירדו, ומקריבים אותם. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁנִּשְׁחֲטָה בַּלַּיְלָה** — בהמת קדשים שנשחטה בלילה, והיא פסולה, שכתוב (**ויקרא ז, לח**): "ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם", ומכאן ששוחטים ביום ולא בלילה; **שֶׁנִּשְׁפַּךְ אֶת דָּמָהּ, וְשֶׁיָּצָא דָּמָהּ חוּץ לַקְּלָעִים** — שנפסל הדם, **אִם עָלְתָה** — הבהמה על המזבח, **תֵּרֵד** — ואסור להקריבה. בגמרא מבואר, שרבי יהודה דורש את הכתוב (**ויקרא ו, ב**): "זאת תורת העולה, היא העולה". הרי כאן שלושה מיעוטים: "זאת", "היא", "העולה" — למעט שלושה פסולים אלו, שהואיל ונפסלו קודם שנזרק הדם, אם עלו ירדו. **רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא תֵרֵד** — אף זו שנשחטה בלילה או שנשפך דמה או שיצא דמה חוץ לקלעים, אם עלתה לא תרד, **שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁפְּסוּלוֹ בַּקֹּדֶשׁ** — כל קרבן שנפסל בעודה, **הַקֹּדֶשׁ מְקַבְּלוֹ** — שאם עלה על המזבח לא ירד; **לֹא הָיָה פְּסוּלוֹ בַּקֹּדֶשׁ** — שנפסל לפני השחיטה, **אֵין הַקֹּדֶשׁ מְקַבְּלוֹ** — ואפילו עלה על המזבח, ירד. רבי שמעון דורש: "זאת תורת העולה" — תורה אחת לכל העולים על המזבח, שאם עלו לא ירדו. ותיבת "זאת" באה למעט דבר שלא היה פסולו בקודש.

באור משנה ג

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת, והיא מונה פסולים שלא נפסלו בקודש, ואם עלו ירדו.

אֵלּוּ לֹא הָיָה פְּסוּלָן בַּקֹּדֶשׁ: הָרוֹבֵעַ — שור שרבע אשה, **וְהַנִּרְבָּע** — בהמה שנרבעה לאיש, **וְהַמֻּקְצֶה** — המופרש לצורך עבודה זרה, **וְהַנֶּעֱבָד** — שעבדו אותו לשם עבודה זרה, **וְהָאֶתְנָן** — בהמה שניתנה אתנן לזונה, **וְהַמְּחִיר** — בהמה שהמירו אותה במחיר כלב, **וְהַכִּלְאַיִם** — כגון הנולד מתיש ורחל, **וְהַטְּרֵפָה** — כגון דרוסת חיה, **וְהַיּוֹצֵא דֹּפֶן** — שלא נולד דרך הרחם אלא יצא דרך דופן האם, **וּבַעֲלֵי מוּמִין** — כל אלו נפסלו לקרבן קודם שנשחטו; הלכך אם נשחטו לקרבן ועלו על המזבח, ירדו. **רַבִּי עֲקִיבָא מַכְשִׁיר בְּבַעֲלֵי מוּמִין** — שאם עלו לא ירדו. ודווקא במומים שכשרים לכתחילה בעופות, כגון דוק שבעין, אבל במחוסר אבר שפסול בעופות, אם עלה ירד. **רַבִּי חֲנִינָא סְגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר: דּוֹחֶה הָיָה אַבָּא אֶת בַּעֲלֵי מוּמִין מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ** — שאם עלו היה דוחה אותם מעל המזבח כלאחר יד, ולא היה מורידן בפרהסיא דרך בזיון. וכן הלכה.

באור משנה ד

כְּשֵׁם שֶׁאִם עָלוּ לֹא יֵרְדוּ — כל אותם הפסולים שנימנו למעלה

לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ — תֵּרֵד. שְׁחָטָהּ בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ — יַפְשִׁיט וְיִנַּתַּח בִּמְקוֹמָהּ.

ה וְאֵלּוּ אִם עָלוּ יֵרְדוּ: בְּשַׂר קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וּבְשַׂר קָדָשִׁים קַלִּים, וּמוֹתַר הָעֹמֶר, וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים, וּשְׁיָרֵי מִנְחוֹת, וְהַקְּטֹרֶת. הַצְּמַר שֶׁבְּרֹאשֵׁי כְבָשִׂים, וְהַשֵּׂעָר שֶׁבִּזְקַן תְּיָשִׁים, וְהָעֲצָמוֹת, וְהַגִּידִים, וְהַקַּרְנַיִם, וְהַטְּלָפַיִם; בִּזְמַן שֶׁהֵן מְחֻבָּרִים — יַעֲלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא א, ט): "וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה". פֵּרְשׁוּ — לֹא יַעֲלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יב, כז): "וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם".

ו וְכֻלָּם שֶׁפָּקְעוּ מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ — לֹא יַחֲזִיר. וְכֵן גַּחֶלֶת שֶׁפָּקְעָה מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. אֲבָרִים שֶׁפָּקְעוּ מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, קֹדֶם לַחֲצוֹת — יַחֲזִיר, וּמוֹעֲלִין בָּהֶן; לְאַחַר חֲצוֹת — לֹא יַחֲזִיר, וְאֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן.

פירוש ברטנורא

עקיבא קאמר לה דמכשיר בבעלי מומין. ומודה שאם עלו חיים בראש המזבח ירדו, שאין המזבח מקדש בעלי מומין חיים: **עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד.** בעולה כשרה מיירי, ודברי הכל. ולא נקט לה אלא משום סיפא, ללמדך שראש המזבח מקום ראוי להפשט ונתוח היכא דעבר ושחטה בראש המזבח:

ה ואלו אם עלו ירדו. ואפילו הן כשרים וטהורים. משום דלא שייך בהו מזבח כלל: **בשר קדשי קדשים כו'.** דלאכילה קיימי ולא למזבח: **והקטורת.** לא ראויה היא למזבח החיצון: **הצמר שבראשי כבשים.** גרסינן. ורישא דבבא אחריתא היא, ובהדי עצמות וגידין קתני לה ומשפט אחד להם. הצמר שבראשי כבשים, של עולה. שהראש אינו בכלל הפשט וקרב עם עורו, והכי אמרינן בשחיטת חולין [כ"ז ע"ב], מנין לרבות את הראש שכבר הותז בשחיטה שאע"פ שאינו בכלל הפשט ישנו בכלל הקטרה, תלמוד לומר את הראש. ויש צמר בגובה ראשו של כבש אצל ערפו, וכן השער שבזקן התישים בזמן שהן מחוברים, כולן עולים:

ו וכולם. בין פסולים שעלו דתנן בהו לא ירדו, בין עצמות וגידין שהעלן מחוברים ואכלתם האש: **ופקעו מעל המזבח.** לארץ. אסקלטי"ר בלע"ז: **לא יחזיר.** אין צריך להחזיר: **וכן גחלת שפקעה.** אין צריך להחזיר: **אברים שפקעו כו'.** אי דאית בהו ממש, שבשרם ניכר, אפילו לאחר חצות נמי יחזיר, דלא הוי עיכול. ואי דלית בהו ממש, שנשרפו כולן ונעשו גחלת, אפילו קודם חצות לא יחזיר. אלא הכא במאי עסקינן כגון שנתקשו מחמת האש ששלטה בכולן ונשרפו ולא נעשו פחם אבל כעצים יבשים הם מתוכם: **קודם לחצות ולאחר חצות.** ילפינן מקרא דכתיב כל הלילה עד הבוקר, ממשמע שנאמר כל הלילה

משניות מבוארות – קהתי

במשנה ב, כשם שדינם הוא, שאם עלו על המזבח לא ירדו ויקריבום שם, **כָּךְ אִם יָרְדוּ** — מעל המזבח לאחר שעלו, **לֹא יַעֲלוּ** — עוד על המזבח. **וְכֻלָּן שֶׁעָלוּ חַיִּים לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ** — במשנה הקודמת שנינו: "רבי עקיבא מכשיר בבעלי מומין" (שאם עלו לא ירדו), ובאה משנתנו להשמיע, שאף לדעת רבי עקיבא, כל בעלי מומים שעלו חיים לראש המזבח, **יֵרְדוּ** — ולא ישחטו אותם, שאין המזבח מקדש בעלי מומים חיים (**גמרא**). **עוֹלָה** — כשרה, **שֶׁעָלְתָה חַיָּה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ** — והוא הדין לשאר הקרבנות, אלא שנקטה המשנה עולה משום ענין הפשט וניתוח שבסיפא, **תֵּרֵד** — מעל המזבח, ולא ישחטנה שם. ואמנם מן התורה מותר לשחטה שם לכתחילה, שנאמר (**שמות כ, כא**): "מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך", אבל חכמים אסרו לשחוט לכתחילה את הקרבנות בראש המזבח, שמא הבהמה תרביץ גללים. **שְׁחָטָהּ בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ** — אם עבר ושחט את העולה בראש המזבח, שוב אינה יורדת, אלא **יַפְשִׁיט וְיִנַּתַּח בִּמְקוֹמָהּ** — שכן בעולה כתוב (**ויקרא א, ו**): "והפשיט את העולה (**פשיט עורה**) ונתח אותה לנתחיה", וכיון שנשחטה בראש המזבח, יפשיטנה שם וינתחנה לנתחיה בשביל להקטירם שם.

באור משנה ה

משנתנו מונה דברים שאינם ראויים כלל למזבח, דהיינו שאינם עומדים בכלל להקרבה, ולכן אם עלו על המזבח, מורידים אותם.

וְאֵלּוּ — הדברים המנויים לקמן, **אִם עָלוּ** — על המזבח, **יֵרְדוּ** — אפילו הם כשרים וטהורים: **בְּשַׂר קָדְשֵׁי קָדָשִׁים** — כגון בשר חטאת ואשם, **וּבְשַׂר קָדָשִׁים קַלִּים** — כגון בשר שלמים, **וּמוֹתַר הָעֹמֶר** — במסכת מנחות מבואר, שהעומר שהיו מקריבים בששה עשר בניסן היה בא עשרון (עשירית האיפה שעורים) משלוש סאים (שהיו קוצרים שלוש סאים שעורים ומנפים אותן בשלוש עשרה נפה עד שהוציאו מהם עשרון אחד מובחר), והשאר היה נפדה ונאכל לכל אדם; את העשרון היו מקריבים ככל מנחה, שהיו מקטירים ממנו קומץ על המזבח, והמותר (מותר מנחת העומר) נאכל לכהנים (משנה מנחות י, ד), **וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם** — שמביאים בחג השבועות, **וְלֶחֶם הַפָּנִים** — שתים עשרה חלות שעורכים כל שבת על שולחן הזהב בהיכל (**ויקרא כד, ה-יט**), **וּשְׁיָרֵי מִנְחוֹת** — שכל אלו לאכילה עומדים ולא להקרבה על המזבח, **וְהַקְּטֹרֶת** — שעלתה על המזבח החיצון, ואינה ראויה אלא על מזבח הזהב שבהיכל; כל אלו, אם עלו ירדו. **הַצְּמַר שֶׁבְּרֹאשֵׁי כְבָשִׂים** — של קרבנות עולה, שכן הראש אינו בכלל הפשט וקרב עם עורו; ויש צמר בגובה ראשו של כבש אצל ערפו, **וְהַשֵּׂעָר שֶׁבִּזְקַן תְּיָשִׁים** — של קרבנות עולה, **וְהָעֲצָמוֹת, וְהַגִּידִים, וְהַקַּרְנַיִם, וְהַטְּלָפַיִם; בִּזְמַן שֶׁהֵן מְחֻבָּרִים** — לבשר העולה, **יַעֲלוּ** — יקריבו אותם עם אברי העולה, **שֶׁנֶּאֱמַר** — בעולה: **"וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה"** — בא הכתוב לרבות כל אלו כשהם מחוברים. **פֵּרְשׁוּ** — כל אלו מבשר העולה, **לֹא יַעֲלוּ** — שאין מקריבים אותם, **שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם"** — ודרשו מכאן, שבזמן שפרשו מן הבשר, אין מקריבים אלא הבשר והדם, ולא הצמר והשער והעצמות והגידים והקרניים והטלפיים.

באור משנה ו

במשנה ד שנינו: "כשם שאם עלו לא ירדו, כך אם ירדו לא יעלו". משנתנו מוסיפה ללמד, שאם ניתזו מעל גבי המזבח מחמת האש, אין מחזירים אותם.

וְכֻלָּם — בין פסולים שעלו על המזבח, שדינם שלא ירדו, בין עצמות וגידין וקרניים וטלפיים שהעלם כשהם מחוברים, כפי ששנינו במשנה הקודמת, **שֶׁפָּקְעוּ מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ** — שנבקעו על ידי האש וניתזו מעל גבי המזבח ונפלו על הרצפה, **לֹא יַחֲזִיר** — אין צריך להחזירם (**ברטנורא**). **וְכֵן גַּחֶלֶת שֶׁפָּקְעָה מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ** — שניתזה מן האש שעל גבי המזבח, אין צריך להחזירה למזבח. **אֲבָרִים שֶׁפָּקְעוּ מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, קֹדֶם לַחֲצוֹת** — אם פקעו לפני חצות הלילה, **יַחֲזִיר** — אותם למזבח, **וּמוֹעֲלִין בָּהֶן** — הנהנה מהם בשוגג, חייב להביא קרבן מעילה, לפי שעד חצות הלילה לחם המזבח הם ועדיין לא נעשתה מצוותם. **לְאַחַר חֲצוֹת** — אבל איברים שפקעו לאחר חצות הלילה, **לֹא יַחֲזִיר** — אין צריך להחזירם למזבח, **וְאֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן** — הנהנה מהם אינו חייב קרבן מעילה, שהואיל והם קצת מעוכלים, נעשתה כבר מצוותם, ואין מועלין בדבר שנעשתה מצוותו. בגמרא מבואר, שאם עדיין ניכר בשרם של האיברים שפקעו מעל גבי המזבח, אפילו לאחר חצות יחזיר, לפי שאינם מעוכלים;

ז כְּשֵׁם שֶׁהַמִּזְבֵּחַ מְקַדֵּשׁ אֶת הָרָאוּי לוֹ, כָּךְ הַכֶּבֶשׁ מְקַדֵּשׁ. כְּשֵׁם שֶׁהַמִּזְבֵּחַ וְהַכֶּבֶשׁ מְקַדְּשִׁין אֶת הָרָאוּי לָהֶן, כָּךְ הַכֵּלִים מְקַדְּשִׁים: כְּלֵי הַלַּח מְקַדְּשִׁין אֶת הַלַּח, וּמִדּוֹת הַיָּבֵשׁ מְקַדְּשׁוֹת אֶת הַיָּבֵשׁ. אֵין כְּלֵי הַלַּח מְקַדְּשִׁין אֶת הַיָּבֵשׁ, וְלֹא מִדּוֹת הַיָּבֵשׁ מְקַדְּשׁוֹת אֶת הַלַּח. כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּקְּבוּ, אִם עוֹשִׂים הֵם מֵעֵין מְלַאכְתָּן שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין וְהֵם שְׁלֵמִים — מְקַדְּשִׁין; וְאִם לָאו — אֵין מְקַדְּשִׁים. וְכֻלָּן אֵין מְקַדְּשִׁים אֶלָּא בַּקֹּדֶשׁ.

פירוש ברטנורא

איני יודע שעד הבוקר, אלא תן בוקר לבוקרו של לילה, שאין צריכין להיות עוד על המוקד, ואיזה בקר נוסף על בוקרו של לילה שאין צריכין להיות עוד על המוקד, זה חצות. דבוקר של לילה הוא עמוד השחר: **ומועלין בהן.** דאכתי בני מזבח נינהו: **ואין מועלין בהן.** דכיון דהוו מעוכלים הוו להו דבר שנעשית מצותו ואין מועלים בו:

ז הכבש מקדש. דכתיב (שמות מ') ומשחת את המזבח וגו', את, לרבות את הכבש: **הכלים מקדשים.** דבכלים נמי כתיב (שם ל') כל הנוגע בהם יקדש: **כלי הלח.** קערות ומזרקות לדם וליין ולשמן: **מדות היבש.** שתי מדות של יבש היו שם, עשרון, וחצי עשרון: **שהיו עושין והן שלימים.** שהיו עושים כשהן שלימים. ומיהו כל כלי שרת שנקבו או שנשברו אין מתקנין שבריהן אלא עושים אותן חדשים. וכן סכין שנפגם אין משחיזין אותו להסיר הפגם. ובגדי כהונה שנתלכלכו אין מכבסין אותן אלא עושים חדשים ומניחין אלו לצורך פתילות של מנורה ושמחת בית השואבה. וכל כך למה, לפי שאין עניות במקום עשירות. ומזבח שנפגם פסול. וכל פגימה הפוסלת בסכין של שחיטה, פוסלת במזבח. וכל זמן שהמזבח פגום כל קדשים הנשחטין בעזרה כולם פסולין, דכתיב (שם כ) וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך, ואי אפשר לומר מקרא כמשמעו שהרי שחיטת קדשים בעזרה היא ולא על המזבח, אלא עליו, כלומר כל זמן שהוא שלם אתה זובח ואין אתה זובח כשהוא פגום. וכל קדשים הנמצאים בעזרה בשעה שהמזבח פגום אע"פ שנשחטו בכשרות, כולם פסולים. ואפילו שירי מנחות אינם נאכלים, דכתיב (ויקרא י') ואכלוה מצות אצל המזבח, מפי השמועה למדו בזמן שהמזבח שלם ולא בזמן שהוא פגום:

משניות מבוארות – קהתי

ואם כבר נשרף הבשר שעליהם ונעשו גחלת, אפילו קודם חצות לא יחזיר. ברם, משנתנו עוסקת בכגון שנתקשה הבשר מחמת האש ונעשה כעץ יבש, אבל עדיין לא נעשה פחם, שלא נעכל אלא מבחוץ ולא מבפנים, ובכגון זה באה המשנה ללמד, שקודם חצות יחזיר, ואילו לאחר חצות לא יחזיר, שהואיל והאיברים נעכלו קצת, הרי כבר נעשתה מצוותן. ובגמרא למדים מן המקרא, שלאחר חצות אין צריכים להיות עוד על המוקד.

באור משנה ז

משנה זו באה ללמד שלא רק המזבח אלא גם הכבש מקדש, וכן גם כלי השרת מקדשים את הראוי להם, כפי שיבואר.

כְּשֵׁם שֶׁהַמִּזְבֵּחַ מְקַדֵּשׁ אֶת הָרָאוּי לוֹ — כמבואר במשנה א, **כָּךְ הַכֶּבֶשׁ מְקַדֵּשׁ** — שאם עלה על הכבש של המזבח דבר הראוי למזבח, הריהו מקדשו, ומעלים אותו מן הכבש למזבח; ובגמרא למדים זה מן הכתוב **(שמות מ, י)**: "וקדשת את המזבח" — "את" לרבות את הכבש שקדושתו כקדושת המזבח. **כְּשֵׁם שֶׁהַמִּזְבֵּחַ וְהַכֶּבֶשׁ מְקַדְּשִׁין אֶת הָרָאוּי לָהֶן** — כמבואר במשנה א, **כָּךְ הַכֵּלִים** — שבמקדש, דהיינו כלי השרת, **מְקַדְּשִׁים** — את הראוי להם, שכתוב בכלי המשכן **(שמות ל, כט)**: "וקדשת אותם והיו קודש קדשים, כל הנוגע בהם יקדש", ומכאן שכלי שרת מקדשים את הראוי להם, דהיינו שדבר שנתקדש בכלי שרת אין לו פדיון, כמו שיבואר במנחות (יב, א): **כְּלֵי הַלַּח** — הכלים שמשתמשים בהם לדברים לחים, דהיינו: לדם, ליין, לשמן ולמים, **מְקַדְּשִׁין אֶת הַלַּח** — דם, יין, שמן ומים שניתנו בהם, שאלו ראויים להם; **וּמִדּוֹת הַיָּבֵשׁ** — כלים שמודדים בהם דברים יבשים, ובמסכת מנחות שנינו (ט, א): "שתי מידות של יבש היו במקדש: עשרון וחצי עשרון", **מְקַדְּשׁוֹת אֶת הַיָּבֵשׁ** — שהוא ראוי להם (עיין "תוספות יום טוב" ו"תפארת ישראל" — שם מבואר מדוע נקטה המשנה לשון "כלים" בלח ולשון "מידות" ביבש). **אֵין כְּלֵי הַלַּח מְקַדְּשִׁין אֶת הַיָּבֵשׁ, וְלֹא מִדּוֹת הַיָּבֵשׁ מְקַדְּשׁוֹת אֶת הַלַּח** — שאין היבש ראוי למידות הלח ולא הלח למידות היבש. **כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּקְּבוּ** — שנעשה בהם נקב, **אִם עוֹשִׂים הֵם מֵעֵין מְלַאכְתָּן שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין וְהֵם שְׁלֵמִים** — שעושים עכשיו מעין המלאכה שהיו עושים כשעדיין היו שלמים, **מְקַדְּשִׁין** — את הדברים הנתונים בהם, **וְאִם לָאו** — שאין עושים מעין מלאכתם שהיו עושים כשהיו שלמים, **אֵין מְקַדְּשִׁים** — את הנתונים בהם. בברייתא בגמרא מובא: כלי שרת שניקבו או שנשברו אין מתקנים אותם, אלא עושים כלים חדשים; וכן סכין שנפגמה, אין משחיזין אותה; ובגדי כהונה שנתלכלכו אין מכבסים אותם, אלא עושים חדשים, ומניחים את הישנים לצורך פתילות של מנורה ושמחת בית השואבה; והטעם הוא, לפי שאין עניות במקום עשירות. **וְכֻלָּן** — כל כלי המקדש, ששנינו לעיל במשנתנו, שמקדשים את הראוי להם, כשהם שלמים, **אֵין מְקַדְּשִׁים אֶלָּא בַּקֹּדֶשׁ** — בעזרה, ולא בזמן שהם חוץ לעזרה.

המשך ביאור למס' סוכה ליום שני עמ' א

1 סָבַר, כֵּיוָן דְּלֵיתַנְהוּ שִׁיעוּר מָקוֹם – שארבעה טפחים חשוב מקום,
2 ופחות משיעור זה אינו חשוב, שאין רשות בפחות מארבעה
3 טפחים, לא גַּזְרִינָן בהם משום תקרה, שאינם חשובים לעשות מהם
4 תקרה, וּמַר – רבי מאיר סָבַר שכֵּיוָן שיותר משלשה טפחים הוא
5 שיעור חשוב לענין דְּנָפְקִי לְהוּ מִתּוֹרַת לָבוּד, שאם היה אויר
6 שלשה טפחים אין בו דין לבוד ופוסל את הסוכה, נחשבים נסרים
7 אלו כדומים לתקרה וגַּזְרִינָן בהם אטו תקרה.
8 מקשה הגמרא על רב: תְּנַן במשנתינו, נָתַן עָלֶיהָ נֵסֶר שֶׁהוּא רָחָב
9 אַרְבָּעָה טְפָחִים כְּשֵׁרָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְיַשֵּׁן תַּחְתָּיו. והבינה הגמרא
10 שדין זה הוא גם לרבי יהודה, ואם כן כְּשֶׁלְּמָא לְשִׁמּוּאֵל דְּאָמַר כְּשֶׁאֵין
11 בָּהֶן אַרְבָּעָה מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, מובן
12 שכיון שהנסר רחב ארבעה טפחים ואינו כשר לסיכוך מִשּׁוּם הָכִי
13 לֹא יְיַשֵּׁן תַּחְתָּיו אף לרבי יהודה. אֶלָּא לְרַב דְּאָמַר כְּשֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה
14 מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל אֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה, אם כן לְרַבִּי יְהוּדָה
15 שמכשיר אפילו רחבים ארבעה טפחים אַמַּאי לֹא יְיַשֵּׁן תַּחְתָּיו הרי
16 סכך כשר הוא. מתרצת הגמרא: מִי סָבְרַתְּ שהסיפא של המשנה
17 דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא ואפילו לרבי יהודה, לא כן, אלא סֵיפָא אַתָּאן רק
18 לְרַבִּי מֵאִיר שפוסל כשהנסר רחב ארבעה, ולכך אין ישנים תחתיו.
19 הגמרא מביאה ראיה לשמואל: תָּא שְׁמַע, סכך פסול המונח
20 באמצע גג הסוכה פוסלה אם רחבו ארבעה טפחים או יותר, וּשְׁנֵי
21 סָדִינִין שאין באחד מהם ארבעה טפחים, ורוחב שניהם ביחד
22 ארבעה טפחים, מְצַטְרְפִין זה לזה ופוסלין את הסוכה,

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף סא עמוד ב: **תָּנוּ רַבָּנָן,** כתוב בתורה לגבי אשם מצורע (ויקרא יד יד), 'וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הָאָשָׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית', **יָכוֹל** הייתי לומר שאת דם האשם שנותן מדמו על הבהונות צריך לקבל **בִּכְלִי,** כמו שמקבלים את דם כל הקרבנות, **תַּלְמוּד לוֹמַר** ממה שנאמר בהמשך הפסוק 'וְנָתַן הכהן על תנוך אוזן', יש להקיש וללמוד מכך, **מַה נְּתִינָה בְּעַצְמוֹ שֶׁל כֹּהֵן** - כשם שאת הנתינה הוא נותן באצבעו ולא על ידי כלי, **אַף לְקִיחָה** - קבלת הדם תהא **בְּעַצְמוֹ שֶׁל כֹּהֵן** ולא על ידי כלי, **יָכוֹל אַף לַמִּזְבֵּחַ כֵּן** - שגם את הדם שצריך לזרוק על המזבח יקבל בידו ולא בכלי, **תַּלְמוּד לוֹמַר** לגבי אשם מצורע 'כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא', השוותה התורה אשם לחטאת שצריך ליתן מדמה על המזבח, וכמו כן דורשים **מַה חַטָּאת** קבלת דמה **טָעוּנָה כְּלִי,** ולומדים זאת ממה שהוקשו כל הקרבנות זה לזה ובעולה ושלמים כתוב בפירוש שצריך לקבל את הדם בכלי, **אַף** דם **הָאָשָׁם טָעוּן** קבלה **בִּכְלִי, נִמְצֵאתָ אַתָּה אוֹמֵר אֵשֵׁם מְצוֹרָע שְׁנֵי כֹּהֲנִים מְקַבְּלִים אֶת דָּמוֹ, אֶחָד** מקבל את דמו **בְּיָד, וְאֶחָד** מקבל את דמו **בִּכְלִי, זֶה** שֶׁקִּבֵּל **בַּכְּלִי בָּא לוֹ אֵצֶל מִזְבֵּחַ** וזורק את דמו כמו כל הקרבנות, **וְזֶה** שֶׁקִּיבֵּל **בַּיָּד בָּא לוֹ אֵצֶל מְצוֹרָע** ונותן על בהונותיו.

תְּנַן הָתָם, שנינו לעיל שכאשר נשפך הדם באמצע ההזאות צריך להביא פר או שעיר אחר כדי להשלים את המתנות, ופעמים שהיה מביא שני שעירים [כשנשפך הדם פעם אחת], ופעמים שהיה מביא שלשה שעירים [כשנשפך שתי פעמים], **וְכוּלָּן** - כל הפרים והשעירים ששחט, **מְטַמְּאִים בְּגָדִים** של העסוקים בשריפתן, כמו שכתוב 'וְהִשּׂוֹרֵף אֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וגו' בַּמַּיִם', **וְנִשְׂרָפִין** חוץ לשלש מחנות **אֲבֵית הַדֶּשֶׁן, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִעֶזֶר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין מְטַמְּאִין בְּגָדִים וְאֵין נִשְׂרָפִין אֲבֵית הַדֶּשֶׁן אֶלָּא** הפר או השעיר **הָאַחֲרוֹן** ששחט, וטעמם, **הוֹאִיל** **וְ**באחרון הוא **גָּמַר בּוֹ כַּפָּרָה** של ההזאות, מה שאין כן בראשונים שנשפך דמם באמצע ההזאות ונדחתה כפרתן, נדחין גם כן מהלכות הפר.

מסתפקת הגמרא: **בְּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן,** אם נשפך הדם אחר שגמר המתנות שבפנים, והיה צריך להביא שני שעירים אחרים כדי לעשות עליהם את הגורלות אחד לעזאזל ואחד לה', ונמצא שהיו שם שהי שעירים לעזאזל, וכמו כן יתכן שנשפך הדם שוב אחר שנתן את הדם על הפרוכת והביא עוד שני שעירים, ונמצא שישנם שלשה שעירים לעזאזל משלשה זוגות, מעתה יש להסתפק, **כַּמָּה שְׂעִירִים** היה הכהן גדול **מְשַׁלֵּחַ** לעזאזל. **אָמַר לֵיהּ** רב נחמן לרבא, **וְכִי עֲדָרוֹ מְשַׁלֵּחַ,** הרי לא חייבו הכתוב לשלח רק שעיר אחד לעזאזל, ואם כן ודאי שאינו שולח יותר משעיר אחד. **אָמַר לוֹ** רבא לרב נחמן,

דף סב עמוד א. ולשיטתך, **וְכִי עֲדָרוֹ** הוא **שׁוֹרֵף** - הרי ודאי התורה לא הצריכה אותו לשרוף עדר שלם, ואף על פי כן כתוב בברייתא שרבי אלעזר ורבי שמעון אומרים שכולן נשרפין בבית הדשן. אמר לו רב נחמן לרבא, **מִי דָּמֵי** שליחת השעיר לעזאזל לשריפת השעירים, **הָתָם** לגבי שריפת השעירים **לֹא כְּתִיב 'אוֹתוֹ'** למעט שישרוף רק אחד, לפיכך כיון שנגמרה הכפרה על ידי כמה שעירים צריך לשרוף את כולן, אבל **הָכָא** לגבי שעיר המשתלח **כְּתִיב** 'לְשַׁלַּח **אֹתוֹ** לַעֲזָאזֵל' ודורשים מזה שרק אחד ישלח, ועל כן כשיש כמה שעירים ירעו האחרים עד שיסתאבו ויפלו דמיהם לנדבה.

רש"י

דף סא עמוד ב: יכול אף למזבח כן. דקיימא לן אשם מצורע טעון מתן דמים לגבי מזבח כשאר אשמות וזה דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש והחזירו לך הכתוב לכללו בפירוש בפ"ק דיבמות (דף ז.) לכך נאמר בו כי כחטאת האשם הוא לכהן מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורים אף זה טעון מתן דמים ואימורים יכול אף דם הניתן על המזבח לא יתקבל בכלי ת"ל כי כחטאת האשם הוא לכהן: **מה חטאת טעונה כלי.** לקבלת דמה דכל הקרבנות נפקי לן בהיקישא (זבחים דף צז:) דזאת התורה לעולה ולמנחה לחטאת ולאשם, ובעולה ובשלמים כתיב וישם באגנות (שמות כד) ואשם נמי מהיכא דגמר חטאת גמר איהו אלא אשם מצורע משום דיצא לידון בדבר החדש בבהן יד ובהן רגל ואזן ימנית הוצרך להחזירו לכללו בהיקישא דכחטאת האשם: **וכולן מטמאין בגדים.** כל הפרים והשעירים השנויים במשנתנו גבי נשפך הדם לאחר כפרה זו והביא פר שני לפרוכת וגמר מתנות הפרוכת ונשפך הדם והביא שלישי למתנות המזבח כולן נשרפין חוץ לשלש מחנות אבית הדשן ומטמאין בגדים העסוקין בשריפתן כדכתיב (ויקרא טז) ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם וגו' והשורף אותם יכבס בגדיו במים: **כמה [שעירים] משלח.** אם נשפך דם השעיר לאחר שגמר מתנות פנים והוצרך להביא שנים ולהגריל עליהן ושחט את של שם ונתן מתנות הפרוכת ונשפך הדם והוצרך עוד להביא שנים ולהגריל עליהן ושחט את של שם למתנות המזבח הרי כאן שלשה שעירי עזאזל משלשה זוגות: **וכי עדרו משלח.** לא הזקיק הכתוב לשלח אלא אחד:

דף סב עמוד א. וכי עדרו שורף. רבא קא מהדר ליה לרב נחמן ולטעמיך וכי עדרו הזקיקו הכתוב לשרוף ותנן וכולן נשרפין אבית הדשן: **הכא כתיב אותו.** לשלח אותו לעזאזל (ויקרא טז):

דְּסָרֵי רֵיחַיְיהוּ – שיש להם ריח רע, יש לחשוש שׁשָׁכִיךְ לְהוּ וְנָפִיק – יעזוב את הסוכה ויצא, וכיון שנעשית הסוכה מחמתן כדירה סרוחה אסרו חכמים לסכך בהם.

אָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא, הֲנֵי הִיזְמֵי וְהִיגֵי – מיני סנה, מְסַכְּכִין בְּהוּ את הסוכה ככל דבר שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה. אַבַּיֵי אָמַר, בְּהִיזְמֵי אכן מְסַכְּכִינָן, אבל בְּהִיגֵי לֹא מְסַכְּכִינָן. מַאי טַעְמָא אין מססכים בהיגי, דכַּיָּון דְּנָתְרֵי טַרְפַּיְיהוּ – שעליהם נושרים על ראשו ושולחנו, יש לחשוש שׁשָׁכִיךְ לָהּ וְנָפִיק – יעזוב את הסוכה ויצא, ומשום כך אסרו חכמים לסכך בהם.

הגמרא חוזרת לדין סיכוך בחבילות השנוי במשנתינו: אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב, הַאי אַפִּקּוּתָא דְּדִיקְלָא – מוצא הדקל, כלומר ענפי הדקל הגדלים במקום מוצאו מדקרקע, מְסַכְּכִין בְּהוּ, וַאֲפִילּוּ עַל גַּב דַּאֲגִידֵי – שהענפים מחוברים זה לזה ודומים לחבילי עצים, אֶגֶד בִּידֵי שָׁמַיִם לֹא שְׁמֵיהּ אֶגֶד – כיון שחיבורם לא נעשה בידי אדם אלא בידי שמים, אין חיבור זה נחשב ל'אגד'. מוסיפה הגמרא: אַף עַל גַּב דְּהָדַר אָגֵיד לְהוּ – חזר וקשר בידי אדם את הצד העליון ששם הענפים מתפשטים ומתרחקים זה מזה כדי שיצלו יחד על גבי הסוכה, אין קשירה זו מחשיבה אותם כחבילה ומותר לסכך בהם, משום שאֵגֶד בְּחַד לֹא שְׁמֵיהּ אֶגֶד – קשירה אינה נחשבת לאגודה אלא אם כן היא מחברת כמה פרטים כאחד, אבל קשירת עץ יחיד אינה נחשבת לחבילה ואינה אוסרת וכאן כל האגודה נחשבת כעץ אחד.

מין נוסף שאגוד יחדיו ומותר לסכך בו כדקל: אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַבִּי יָנָאי בַּר שִׁילָא, הֲנֵי דּוֹקְרֵי דְּקָנֵי – קנים רבים המתפצלים מגזעם, מְסַכְּכִין בְּהוּ – כשרים לסיכוך, וַאֲפִילּוּ עַל גַּב דַּאֲגִידֵי נִינְהוּ – שהם אגודים ומחוברים בגזע שלהם, מכל מקום אינם נחשבים כחבילה משום דאֶגֶד בִּידֵי שָׁמַיִם לֹא שְׁמֵיהּ אֶגֶד. וַאֲפִילּוּ עַל גַּב דְּהָדַר – שחזר האדם וַאֲגִיד לְהוּ בצידם השני והוי אגד בידי אדם, עדיין כשרים לסיכוך משום שאֵגֶד בְּחַד לֹא שְׁמֵיהּ אֶגֶד – כיון שהם כבר מחוברים בצידם האחר ובאגידתו לא חיבר דבר אחר עמם, אינם נקראים חבילה ומותר לסכך בהם. מביאה הגמרא ראיה לכך מהברייתא: תְּנִיָא נַמִּי הָכִי, קָנִים וְדוֹקְרָנִין [־כלי חפירה] מְסַכְּכִין בָּהֶן, מבארת הגמרא את הברייתא, וכי כוונת התנא לחדש שמותר לסכך בקָנִים, הלא פְּשִׁיטָא הוא שמותר לסכך בהם ככל דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ, אלא אֵימָא כוונת התנא לחדש שמותר לסכך בקָנִים שֶׁל דּוֹקְרָנִין – מספר קנים היוצאים יחדיו מגזע אחד ודומים בזה לדוקרנים, שכיון שאגודים בידי שמים אינם נחשבים לחבילה וּמְסַכְּכִין בָּהֶן, וכדברי רב חסדא שאגד בידי שמים לאו שמיה אגד.

הגמרא מביאה דין נוסף שאמר רב חסדא בשם רבינא בר שילא: וְאָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רָבִינָא בַּר שִׁילָא, הֲנֵי מְרָרִיתָא דְּאַגְמָא – מיני מרור אף שאינם קרויים בשמם לחוד אלא יש להם שם לווי, כגון חזרת שאינה נקראת חזרת סתם אלא חזרת של אגם, אָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ של אכילת מרור בְּפֶסַח. מקשה הגמרא: מֵיתִיבֵיהּ, שנינו בברייתא שכל מקום שאמרה התורה 'אֲזוֹב', כוונתה רק למין שנקרא 'אזוב' לחוד, וְלֹא מין שנקרא אֵזוֹב יָוָן – על שום שהוא גדל בארץ יוון, וְלֹא מין שנקרא אֵזוֹב כּוֹחֲלִי – על שום צבעו הדומה לכחול, וְלֹא אֵזוֹב מִדְבָּרִי – על שם שגדל במדבר, וְלֹא אֵזוֹב רוֹמִי, וְלֹא כל אֵזוֹב שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁם לְוַוי. מקשה הגמרא: כשם שלענין 'אזוב' מבואר שכיון שנאמר בתורה 'אזוב' כוונתה רק באופן שנקרא כן לחוד ללא שם לווי, הוא הדין לגבי אכילת מרור שאמרה תורה (שמות יב ח) 'עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ', יש לומר שכונתה דווקא למרור שאין לו שם לווי, אבל 'מרריתא דאגמא' שיש לה שם לווי אינו יוצא בו ידי חובתו בפסח. מתרצת הגמרא, אָמַר אַבַּיֵי, כָּל שֶׁנִּשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ קוֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה – דבר שהיו בו לפני מתן תורה כמה מינים שחלקם בעלי שם לווי כגון 'אזוב' שהיה לפני מתן תורה 'אזוב כוחלי' ו'אזוב מדברי' וכדומה, וּבָאתָה תּוֹרָה וְהִקְפִּידָה עָלֶיהָ – שהקפידה התורה לכתוב תמיד 'אזוב' ללא שם לווי, בְּיִדּוּעַ – זה מורה לנו שכוונת התורה למעט ולפסול את המין שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁם לְוַוי. וְאילו הֲנֵי – מרור שלֹא נִשְׁתַּנָּה שְׁמֵיהוּ קוֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה כְּלָל – שבאותו זמן נקראו כל המינים 'מרור' סתם, משום כך כשכתבה התורה 'מרור' ודאי אין כוונתה להוציא מינים אלו שהרי לא היו בנמצא, והם בכלל 'מרור' שנאמר בתורה ויוצאים בהם ידי חובתו בפסח.

תירוץ נוסף: רָבָא אָמַר, גם לגבי מרור נאמר כלל זה שיוצאים ידי חובה רק במרור שאין לו שם לווי, אלא הָנֵי – 'מרריתא דאגמא', לא השתנה שמם אפילו אחרי מתן תורה, ועדיין מְרָרִיתָא סְתָמָא שְׁמֵיהוּ – נקראים בפי כל 'מרור' ללא שם לווי, וְהַאי דְּקָרֵי לְהוּ מְרָרִיתָא דְּאַגְמָא – ומה שרב חסדא קרא להם מרריתא דאגמא, הוא מִשּׁוּם דְּמִשְׁתַּכַּח בְּאַגְמָא – כיון שהם מצויים באגם, ומשום כך הרי הם בכלל מרור שאין לו שם לווי שאדם יוצא בו ידי חובתו בפסח.

הגמרא חוזרת לדיני 'אגד', ומבארת מדוע מספר הקנים או הגבעולין המועט ביותר שיחשבו לאגודה, ויהיו כשרים לאגודת אזוב של פרה אדומה ויהיו פסולים לסיכוך: אָמַר רַב חִסְדָּא, אִיגֵּד בְּחַד – קשירת חפץ יחיד, לדברי הכל לֹא שְׁמֵיהּ אֶגֶד – לא נחשב אגודה, לאגודת אזוב ולפסול סיכוך. קשירת שָׁלֹשׁ חפצים, לדברי הכל שְׁמֵיהּ אֶגֶד. וקשירת שְׁנַיִם, תלויה במַחֲלוֹקֶת רַבִּי יוֹסֵי וְרַבָּנָן כמבואר להלן. דִּתְנַן במסכת פרה (פי"א מ"ט) לגבי אזוב שמזים בו מי פרה על טמא מת, מִצְוַת אֵזוֹב לאגוד יחד שְׁלֹשָׁה קְלָחִים – שרשים של אזוב, וּבָהֶן שְׁלֹשָׁה גִּבְעוֹלִין – בכל שורש גבעול אחד שהוא הענף האמצעי שיוצא ממנו. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִצְוַת אֵזוֹב [שְׁלֹשָׁה קְלָחִים וּבָהֶם] שְׁלֹשָׁה גִּבְעוֹלִין, וּשְׁנָיִם שְׁנַיִם – אם לקח שלשה קלחים ונפלו חלק מהם לאחר שאגדם, אם נשארו שני קלחים כשר, וְנַרְדּוּמָיו כָּל שֶׁהוּא – דרך הגבעולים הרכים להישבר לאחר שמזים באזוב פעמים רבות, ואם נשאר מכל גבעול לאחר שהזו בו שיעור כל שהוא, כשר להזות בו.

הגמרא מבארת את דברי רב חסדא ששיעור אגודה שנוי במחלוקת רבי יוסי וחכמים: קָא סָלְקָא דַּעְתִּין – הבינה הגמרא שדייק זאת ממה שאמר רבי יוסי 'מצות אזוב שלשה גבעולין ושיריו שנים', דמַדְּשִׁיָּרָיו שְׁנַיִם – כיון שדי שישארו ב'אגד' שני קלחים, משמע שמעיקר הדין תְּחִילָּתוֹ נַמִּי שְׁנַיִם, וְהַאי דְּקָתָנֵי רבי יוסי שמצות אזוב שְׁלֹשָׁה גבעולין, אינו לעיכובא, אלא רק לְמִצְוָה לכתחילה מדרבנן. וּמִכַּח דְּרַבִּי יוֹסֵי מצריך שְׁלֹשָׁה רק לְמִצְוָה לכתחילה, הרי דלְרַבָּנָן שאמרו 'מצות אזוב שלשה קלחים', כוונתם שצריך שְׁלֹשָׁה אף לְעִכּוּב בדיעבד, שהרי אם גם חכמים הצריכו שלשה רק לכתחילה אך בדיעבד כשר בשנים, במה חולקים רבי יוסי וחכמים, ומוכח כדברי רב חסדא, שלחכמים צריך לאגוד שלשה בכדי שיחשבו לאגודה, ולרבי יוסי גם שנים נחשבים לאגודה. מקשה הגמרא על פירוש זה – וְהָתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אֵזוֹב שתְּחִילָּתוֹ שְׁנַיִם – שבתחילה אָגד רק שני קלחים, או אפילו אם בתחילה אגד שלשה וּשְׁיָרָיו אֶחָד – שנפלו שני קלחים ונשאר באגודה רק אחד, פָּסוּל להזות בו. וְאֵינוֹ כָּשֵׁר עַד שֶׁיְּהֵא תְּחִילָּתוֹ – תחילת אגידתו שְׁלֹשָׁה קלחים, וּשְׁיָרָיו שְׁנַיִם – אפילו אם נפלו הקלחים לאחר שאגדם יחד, אינו כשר אלא באופן שנשארו לכל הפחות שני קלחים. הרי שלדעת רבי יוסי אפילו בדיעבד אינו כשר בפחות משלשה בתחילה.

חוזרת בה הגמרא ומבארת את מחלוקת רבי יוסי וחכמים באופן אחר: אֵיפּוּךְ – יש לבאר את מחלוקתם להיפך, שלְרַבִּי יוֹסֵי [שאמר 'מצות אזוב שלשה גבעולין ושיריו שנים'] הדין שצריך לאגוד שְׁלֹשָׁה, הוא לְעִכּוּב אפילו בדיעבד, וּלְרַבָּנָן [שאמרו 'מצות אזוב שלשה קלחים'] אין צריך שְׁלֹשָׁה אלא לְמִצְוָה לכתחילה, אולם בדיעבד אפילו אם אגד שני קלחים נחשבים לאגודה וכשרים להזות בהם, וזו כוונת רב חסדא שאמר שדין זה שנוי במחלוקת רבי יוסי וחכמים. מביאה הגמרא ראיה לפירוש זה במחלוקת רבי יוסי וחכמים: וְהָתַנְיָא [־בניחותא], אֵזוֹב שבתְּחִילָּתוֹ אָגד רק שְׁנַיִם, וכן אם נפל אחד וּשְׁיָרָיו אֶחָד, כָּשֵׁר, וְאֵינוֹ פָּסוּל עַד שֶׁיְּהֵא תְּחִילָּתוֹ וּכמו כן שְׁיָרָיו רק קלח אֶחָד. ולכאורה משמע מדברי הברייתא שהוא פסול רק אם בתחילה היה קלח אחד בלבד או כאשר בתחילה היו שנים ונשאר רק אחד מהם. מקשה הגמרא: וכי יתכן לומר שאם שְׁיָרָיו אֶחָד פָּסוּל, הָא אָמְרַתְּ בתחילת הברייתא 'שְׁיָרָיו אֶחָד כָּשֵׁר'.

רש"י

דסרי ריחייהו = מבאיש ריחם. היזמי והיגי — מיני סנה. **דנתרי טרפייהו** = נושרין עלין **שלהן. אפקותא דדיקלא** — מוצא הדקל, כשהוא סמוך לקרקע, יוצאים בו דוקרנין הרבה סביב סביב. **ואף על גב דאגידי** — שמחוברין ענפי האילן יחד, ודמי לחבילין, דאמרן אין מסבכין בהן. **ואף על גב דהדר אניד להו איהו** — הענפים של מעלה כדי להשכיבן, מפני שמתפצלין לכאן ולכאן ונוקפין למעלה, ואין סותמים הנקב. **אגד בחד לא שמיה אגד** — כל דבר יחידי המחובר יחד ואוגדו בפני עצמו — אינה אגודה, עד שיתן דבר אחר עמו ויאגדם יחד. **דוקרי דקני** — כעין אפקותא דדיקלא, אלא שזה של קנים וזה של דקלים. **קנים ודוקרנים** — משמע: תרי מילי. ודוקרנים — כמו יחפור בדקר (ביצה ב,א) = *פל"א בלע"ז. **קנים** של דוקרנים — שיוצאים בגזעם כמין דוקרנים הרבה. **מסבכין בהן** — ולא משווינן להו כחבילה. **מרריתא דאגמא = חזרת של אגם. אזוב** — כל היכא דכתיב אזוב דריש ליה הכי. **ולא כל אזוב שיש לו שם לווי** — הכא נמי מרור כתיב, ולא מררתא דאגמא, דהוא שם לווי. **כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה** — שיש בו מכמה מינין, וכל אחד שם לווי לו, כמו אזוב כוחלית, וקודם מתן תורה היה זה שמו, ובאתה תורה והקפידה, שכתוב בכמה מקומות אזוב ולא נכתב באחד מהן אחד משמות הללו — שמע מינה אסתם אזוב קפיד רחמנא. **הני** — מרריתא לא נשתנה שמם קודם מתן תורה, וכשניתנה תורה לא היו קרויין אלא מרור סתם, וכשהזכיר מרורים — אף זה היה במשמע. **לא שמיה אגד** — לא לענין חבילה לסכך, ולא לענין אגודת אזוב. **שלשה קלחין** — שרשין. **ובהן שלשה גבעולין** — גבעול לכל קלח. גבעול הוא קנה האמצעי שהזרע בראשו, כקנבוס ופשתן. **רבי יוסי אומר** — לקמן מפרש פלוגתייהו. **שיריו** — אם נפל האחד לאחר זמן, שיריו כשרים בשנים. **גרדומיו** — כשמזין בו פעמים הרבה, מתוך שגבעוליו רכים — משתברים. וכל שהוא המשתייר באגודה — כשר, ובלבד שישתייר מכל אחד ואחד כל שהוא, שתהא שם אגודתו קיימת. **קא סלקא דעתיה** — דהא דאמר רב חסדא שנים מחלוקת רבי יוסי ורבנן, הכי מפרש פלוגתייהו והכי שמעינן לה: דמדשיריו שנים לר' יוסי — תחילתו נמי שנים דיעבד. **למצוה** — לכתחילה. **ומדרבי יוסי** — בעי שלש מיהא למצוה, מכלל לרבנן דאמרי שלשה לעכב. דאי אינהו נמי, למצוה ולא לעכב — מאי אתא רבי יוסי לאיפלוגי, ומאי מחלוקת דקאמר רב חסדא, דלרבי יוסי שמיה אגד ולרבנן לא שמיה אגד. **אזוב שתחילתו שנים** — פסול, וכן אזוב שלשה ונפלו שנים מן האגודה ונשתייר אחד — פסול. **ואינו כשר כו'** — כלומר: אין תחילתו כשר אלא בשלשה. דבציר מהכי לאו אגודה היא, ואין שירים כשרים אלא בשנים. **איפוך** — סברא דידן, דאמרן לעיל קא סלקא דעתיה דנפרשה לרב חסדא הכי: דלר' יוסי שלשה לעכב, כדמפרש הכא בהדיא. ומכלל דשלשה (לרבנן שמע רבי יוסי) דקאמרי למצוה ולא לעכב. **והתניא** — ובניחותא. לרבנן לא גרסינן, שאין זו לשון גמרא. ומיהו, על כרחך רבנן קאמרי לה, דהא ר' יוסי שלשה לעכב שמעינן לה. **אזוב שתחילתו שנים** — כשר. **ושיריו אחד** — נמי כשר. **ולא פסול** — בתחילתו עד שיהא אחד. וקא סלקא דעתך דסיפא נמי הכי מיפרשא, ואין שיריו פסולים עד שיהא אחד. ולהכי פריך: שיריו אחד סלקא דעתיך ליפסל? והא קתני כשר.

אלא

תוספות

אפקותא דדיקלא — מוצא הדקל כשהוא סמוך לקרקע יוצאין בו דוקרנין הרבה סביב ואף על גב דאגידי שהם מחוברים בענפי האילן יחד. כך פירש בקונטרס. ואין זה אצוותא דדיקלא דפרק "כל שעה" (פסחים לט,א ושם), דההוא עשב הגדל סביב הדקל ויוצאים בו משום מרור. ואי מן הדקל הוא, הא אמר התם — מה מצה מן הזרועים. ואפשר דהיינו ערקבלין דסוף "עושין פסין" (עירובין כו,ב), דמפרש התם בגמרא: אצוותא — חריותא. ופירש שם בקונטרס: שהוא סיב הגדל סביב הדקל, וצריך לומר דמין זרע הוא. ומיהו מדתנן בפרק "לולב הגזול" (לקמן לו,ב): אין אוגדים את הלולב אלא במינו, ואמר רבא בגמרא אפילו בסיב, ואפילו בעיקרא דדיקלא, שמע מינה: דאין זה עשב, אלא מן הדקל עצמו הוא ואין זה ערקבלין.

מרריתא דאגמא — פירש בקונטרס: חזרת של אגם. ואין משמע כן בפרק "כל שעה" (פסחים לט,א), דאמרינן: רבינא אשכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מחזר אמרריתא. אמר ליה: מאי דעתיך, אי משום דמרירי טפי, והאנן תנן חזרת. אלמא אין זה חזרת אלא מין אחר הוא ששמו מרריתא, ויש ממנו שמגדל באגם ושורש שלו נקרא תיעה בפרק "אלו טרפות" (חולין דף נט. ושם), מאי תיעה — עיקרא דמרריתא.

משום דשכיחן באגמא — כי האי גוונא משני רבא פרק "אלו טרפות" (חולין סב,ב) גבי תורין של רחבה. ואביי נמי, אף על גב דמשני הכא והתם שינויי אחריני, מכל מקום מודה לרבא. דהא בפרק "אותו ואת בנו" (חולין פ,א) מכשירין עזי דבאלא לגבי מזבח.

בשלש שמיה אגד — תימה: דבמסכת אבות (פרק שלישי משנה ו) משמע דפחות מחמשה לא שמיה אגד, דתנן: עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה ביניהן, שנאמר: "אלהים נצב בעדת אל", ומנין אפילו חמשה — שנאמר: "ואגודתו על ארץ יסדה", ומנין שאפילו שלשה — שנאמר: "בקרב אלהים ישפוט". ואית ספרים דגרסי איפבא, דחמשה נפקא לן מ"בקרב" משום דאעדת דרישיה דקרא קאי, ובלשון "בקרב" משמע אמצע, כלומר: בחצי עדה, דהיינו חמשה — ישפוט. ושלשה נפקא לן מ"ואגודתו על ארץ יסדה". ובפרק קמא דברכות (ו,א) לא משמע כן, דאמר התם: מנין לעשרה שמתפללין ששכינה ביניהם — שנאמר: "אלהים נצב בעדת אל". ומנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה ביניהם — שנאמר: "בקרב אלהים ישפוט". ולגירסא קמייתא ניחא. ושמא דאף על גב דבעלמא חשיבא אגודה בשלשה, האי קרא ד"ואגודתו על ארץ יסדה" — לא מיתוקם אלא בחמשה, משום דכתיב: "אף ידי יסדה ארץ" וביד יש בה חמש אצבעות.

מצות אזוב שלשה קלחים — גבי אזוב דפרה לא כתיב אגודה, אלא גבי אזוב דפסח מצרים כתיב. ובסיפרי (פרשת חקת) יליף בגזירה שוה לקיחה לקיחה. מה להלן שלשה, דאין אגודה בפחות משלשה — אף כאן שלשה. ורבנן דלא ילפי לעיל גבי לולב לקיחה לקיחה, דמכשרי בשאינו אגוד — קסברי דמאזוב לאזוב נאמרה גזרה שוה. ותימה: דאי גזרה שוה היא, הא קתני סיפא דהך משנה בסוף פרק אחד עשר דפרה: לא אגדן — כשר, ומאי שנא מלולב לרבי יהודה, דתניא: אגוד — כשר, שאינו אגוד — פסול, משום דיליף לקיחה לקיחה?

ובהן שלשה גבעולין — גבעול אחד לכל קלח וקלח. דאי שלשה לכל קלח וקלח — אם כן היינו ר' יהודה, דקתני סיפא: ר' יהודה אומר שלש על שלש. ומשנה זו שנויה באורך במסכת פרה (פרק אחד עשר משנה ט), אלא שהגמרא קצרה. **וגרדומיו** כל שהוא — בפרק "התכלת" (מנחות לה,ב) דאמרי בני רבי חייא: גרדומי תכלת כשרין, וגרדומי אזוב כשרין — אגב תכלת נקט אזוב. דגרדומי אזוב תנינא, דמשנה היא במסכת פרה (שם). אי נמי: משום אזוב דמצורע איצטריך.

אלא

ירקות שאמרו חכמים — בפסח שאדם יוצא בהן ידי מרור, חזרת ועולשין ותמכא וחרחבינא, דקות הן מאד **טינב"ש בלע"ז. הלכך אין חוצצין בהן בפני הטומאה אם סיכך בהן גג. ומדרבנן הוא דגזור רבנן עלייהו שלא יסמכו עליהן לחוץ מפני הטומאה, דלמא סמכו עלייהו נמי לכי יבשי. ומיהו, מדאורייתא חייצי, דלא מקבלי טומאה דלאו מאכל אדם נינהו. ולכי יבשי אין חציצתן חציצה, כדמפרש דמפרכי ונפלי. ומביאין את הטומאה בעודן לחין, דכל כמה דלא יבשו — אהל הוא מדאורייתא, כדפירש בקונטרס. ומה שהוזקק לפרש מדרבנן, דאי חשיבי אהל מדאורייתא הוא לענין הבאה — אם כן לענין חציצה נמי. ואי לא חשיבי אהל לענין חציצה — אם כן לענין הבאה נמי לא. דלא דמי להנהו דחשיב בפרק שמיני דאהלות (משנה א) גבי מביאין ולא חוצצין — דהתם היינו טעמא: משום דדבר המקבל טומאה אינו חוצץ מפני הטומאה. אבל לא שייך למיתלי טעמא בהכי, דהא מפרש טעמא: משום דכי יבשי מפרכי ונפלי. ולא מסתבר למימר דאסוכה לחודה קאי, דלכאורה אכולה מלתא קאי. ועוד: דאי בהכי תלי טעמא — ממתניתין דאהלות שמעינן ליה, דקחשיב אוכלין טמאין. אלא ודאי מדרבנן הוא דאין חוצצין הכא. והא דלא חשיב להו גבי הנהו דאהלות — משום דהתם מדאורייתא, והכא מדרבנן. אבל קשה: דהיכי מצי למימר דלאו מאכל אדם נינהו? הא אמרינן בפרק "כל שעה" (פסחים לט,ב): מה מצה שנקחת בכסף מעשר — אף מרור כו'. ומהאי טעמא ממעט הרדפני דאין יוצאים בו ידי מרור, כדפירש שם בקונטרס: דהרדפני אינו נקח בכסף מעשר, דאינו מאכל. ואנן בעינן אוכלין דומיא דיין ושכר ובקר וצאן. והגהה היתה שהגיה הרב יהודה בפירוש רש"י דלא מקבלי טומאה משום דלאו מאכל אדם נינהו. ואינו כן, אלא מאכל אדם הן, ואפילו הכי חייצי מדאורייתא כל זמן שלא הוכשרו, כדתנן במסכת אהלות פרק שמיני (משנה א) גבי מביאין וחוצצין קחשיב אוכלין טהורין, דהיינו שלא הוכשרו. וגבי מביאין ולא חוצצין קא חשיב אוכלין טמאין דהיינו שהוכשרו. וכן מוכח בהדיא פרק "לא יחפור" (בבא בתרא יט,ב ושם) בשמעתין דרקיק, ודווקא בתלושין עסקינן, דאלו מחוברין — לא מביאין ולא חוצצין, כדתנן בפרק שמיני דאהלות (משנה ה): אלו לא מביאין ולא חוצצין הזורעים והירקות המחוברים לקרקע, חוץ מן הירקות שמנו חכמים. כלומר, גבי מביאין וחוצצין, דקחשיב התם בריש פרק שמיני: האירוס והקיסום וירקות חמור ודלעת יוונית, דהנהו אפילו מחוברין חייצי, דקביעי וקיימי ואין הרוח מנענען. אבל שאר ירקות המחוברין — מתנענעין ברוח, והוו להו בטלית וספינה שהיא שטה על פני המים, ואפילו בעידנא דלא ניידי, ואין מביאין ואין חוצצין. מדקתני בסיפא קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמיד, כבש את האבן על גבי טלית — מביאה את הטומאה. הא לאו הכי — לא. אבל בשהן תלושין ומונחין בחלון או בנגד ארובה — חייצי, ושאר ירקות כדאמרינן בפרק "לא יחפור" (בבא בתרא כ,א ושם): עשבים שתלשן והניחן בחלון, או שעלו מאיליהן בחלון — ממעטין.

דלא ליבדרן — פירש הקונטרס: שאם יבדיל ראשי שיבולים מן הקשין יתפרדו וילכו לאיבוד. ויש מפרשים: שיכבידו ראשי שבלין על הקשים, ולא יתפרדו הקשים מעל הסוכה ברוח. **אם** פסולת מרובה על האוכלין בשרה — אבל אוכל מרובה — פסולה. אף על גב דאמר בפרק "העור והרוטב" (חולין קכט,א ושם): בית שסיככו בזרעים טידרו משום דבטלינהו — יש לחלק בין בית לסוכה. דבסוכה לא בטילי, דעביד דסתר לה אחר החג. אי נמי: בעינן דלא מקבלי טומאה בשעת סיכוך, משום תעשה ולא מן העשוי. אי נמי: התם בשעשה בהן שינוי מעשה, דבמחשבה לא סלקי מטומאה, והכא בשלא עשה בהן שינוי מעשה, כדמוכח בתר הכי, דפריך: אי הכי מאי טעמא דרבנן? דמה שמניחן על גבי הסוכה לא חשיב שינוי מעשה. וכן בפרק "לא יחפור" (בבא בתרא יט,ב ושם) דאמר: רקיק אינו ממעט בחלון, כדקאמרינן התם: משום דלא מבטל ליה. ופריך: ותיפוק ליה דהוי דבר המקבל טומאה, דלא מהני ביטול בלא שינוי מעשה.

אלא — אתחלתו קאי, והכי קאמר: אין תחילתו פסול עד שיהא הוא כשיעור שיריו, דהיינו אחד. אלמא: לרבנן שלשה דקאמרינן לעיל — למצוה, דאי לעבב — הא מני? לא ר' יוסי ולא רבנן. **איסוריייתא דסורא** — חבילי קנים שהיו עושין למכור בשוק, ומוכרין אותם במנין. **מסכבין בהן** — ואין בהם משום גזרת אוצר דכל יומות השנה, לפי שאין דרך להצניעם באגדם. **אלא למנינא בעלמא** — אגדינהו, עד שימכרו. והלוקחן לייבשן מתיר אגדן, הלכך המסכך בהן לשם סוכה — אינו צריך להתיר אגדן. **צריפי** — כמין כוך עגול כבובע, ונתבאים בתוכו ציידי עופות. **דאורבני** — עשוי מענפי ערבות, וגודלין אותו, מתחתיו פיו רחב, ולמעלה קושרין ראשי הנצרים בחבל קשר אחד. כעין כלי מצודות שצדין דגים קטנים, שעושין בגומא שקורין *יונק"ש. אבל אין בצריף שלשה וארבעה בתי אריגה כמו שיש למצודה. **ראשי מעדנים** — קשר העליון. מעדנים כמו "התקשר מעדנות כימה" (איוב לח). **מתתאי** — לצד פיו הוא קלוע. **דשרי להו** — מתיר ראשי החוט שהוא קלוע בו, ואינו צריך להפקיע הקליעה. **שאינו עשוי לטלטלו** — כגון זה, שמשהתיר קשר העליון אם אתה מטלטלו — הוא ניתק מאליו, שאין לו אלא פיו קלוע כמין גדיל לאחוז את הנצרים. **ירקות שאמרו חכמים** — בפסח, שאדם יוצא בהן ידי מרור — חזרת ועולשין ושאר חברותיהן, דקות הם = **טינב"ש בלע"ז, הלכך אין חוצצין בפני הטומאה אם סיכך בהן גג. ומדרבנן הוא דגזור עלייהו שלא יסמכו עליהן לחוץ בפני הטומאה, דלמא סמכי עלייהו לכי יבשי נמי. מיהו, בעודן לחין חוצצין מדאורייתא, משום דלא מקבלי טומאה, דלאו מאכל אדם נינהו (דאי מקבלי טומאה לא חייצי בפני הטומאה), ולכי יבשי אין חציצתן חציצה, כדמפרש דמפרכי ונפלי. **ומביאין את הטומאה** — בעודן לחין. וכל כמה דלא יבשי אהל הוא מדאורייתא. **ופוסלין בסוכה משום אויר** — כשיעור שאויר פוסל בה, דהיינו בשלשה טפחים. כדאמרינן לקמן בפירקין (יז,א): אויר בשלשה. ולא משערינן להו לפסול כשיעור שאר סכך פסול. דאוכל הראוי לקבל טומאה הוא, וסכך פסול אינו פוסל אלא בארבעה טפחים באמצע וארבע אמות מן הצד, אלא כי אויר דיינינן להו לחומרא, ובשלשה. **הבוצר לנת** — הבוצר ענבים לדרוך אותם אין להם ידות להביא הטע טומאה על האוכל, לפי שאינו צריך לבית אחיזה. ולא ניחא ליה בהן. וכי אתרבו ידות לטומאה בית הללעור והרוטב"

1 אֶלָּא אֵימָא: עַד שֶׁתְּהֵא תְּחִלָּתוֹ כִּשְׁיָרָיו אֶחָד. דָּרַשׁ
2 מָרֵימָר: הָנֵי אִיסּוּרְיֵיתָא דְּסוּרָא מְסַכְּכִין בְּהוּ, אַף עַל
3 גַּב דַּאֲגֻדָּן - לְמִנְיָנָא בְּעָלְמָא הוּא דַּאֲגֻדָּן. אָמַר רַבִּי
4 אַבָּא: הָנֵי צְרִיפֵי דְּאוּרְבָּנֵי, כֵּינָן שֶׁהוּתְּרָה רָאשֵׁי מַעֲדָנִים
5 שֶׁלָּהֶן - כְּשֵׁרִין. וְהָא אֲגִידִי מִתַּתַּאי! אָמַר רַב פַּפָּא:
6 דְּשָׁרֵי לְהוּ. וְאָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: אֲפִילּוּ
7 תֵּימָא דְּלָא שָׁרֵי לְהוּ, כָּל אֶגֶד שֶׁאֵינוֹ עָשׁוּי לְטַלְטְלוֹ -
8 לָא שְׁמִיהּ אֶגֶד. אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר שְׁמוּאֵל: יְרָקוֹת
9 שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אָדָם יוֹצֵא בָהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח -
10 מְבִיאִין אֶת הַטּוּמְאָה, וְאֵין חוֹצְצִין בִּפְנֵי הַטּוּמְאָה,
11 וּפוֹסְלִין בַּסּוּכָּה מִשּׁוּם אֲוִיר. מַאי טַעְמָא - כֵּיוָן דִּלְכִי
12 יָבְשֵׁי פֵּרְכִי וְנָפְלִי, כְּמַאן דְּלֵיתְנְהוּ דָּמֵי. וְאָמַר רַבִּי אַבָּא
13 אָמַר רַב הוּנָא: הַבּוֹצֵר לַנַּת - אֵין לוֹ יָדוֹת. וְרַב מְנַשְּׁיָא
14 בַּר גַּדָּא אָמַר רַב הוּנָא: הַקּוֹצֵר לַסַּכָּךְ אֵין לוֹ יָדוֹת. מַאן
15 דְּאָמַר קוֹצֵר - כָּל שֶׁכֵּן בּוֹצֵר, דְּלָא נִיחָא לֵיהּ דְּלָא
16 נִימְצְיֵיהּ לְחַמְרֵיהּ. מַאן דְּאָמַר בּוֹצֵר שֶׁאֵין לוֹ יָדוֹת, אֲבָל
17 קוֹצֵר - יֵשׁ לוֹ יָדוֹת, דְּנִיחָא לֵיהּ דְּלִיסַּכְּךְ בְּהוּ, כִּי הֵיכִי
18 דְּלָא לִיבַּדְּרֵן. נִימָא דְּרַב מְנַשְּׁיָא בַּר גַּדָּא תַּנָּאֵי הִיא,
19 דְּתַנְיָא: סוֹכֵי תְּאֵנִים וּבְהֶן תְּאֵנִים, פַּרְכִּילִין וּבְהֶן עֲנָבִים,
20 קַשִּׁין וּבְהֶן שִׁבֳּלִים, מַכְבְּדוֹת וּבְהֶן תְּמָרִים, כּוּלָּן אִם
21 פְּסוֹלֶת מְרוּבָּה עַל הָאוֹכְלִין - כְּשֵׁרָה, וְאִם לָאו -
22 פְּסוּלָה. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיְּהוּ קַשִּׁין מְרוּבִּין עַל
23 הַיְּדוֹת וְעַל הָאוֹכְלִין. מַאי לָאו בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי; דְּמָר
24 סָבַר: יֵשׁ לָהֶן יָדוֹת, וּמָר סָבַר: אֵין לָהֶן יָדוֹת. לְרַבִּי
25 אַבָּא - וַדַּאי תַּנָּאֵי הִיא, לְרַב מְנַשְּׁיָא בַּר גַּדָּא מִי לֵימָא
26 תַּנָּאֵי הִיא? אָמַר לָךְ רַב מְנַשְּׁיָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא סָבְרִי:
27 הַקּוֹצֵר לַסַּכָּךְ אֵין לוֹ יָדוֹת, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּגוֹן
28 שֶׁקּוֹצְצָן לַאֲכִילָה, וְנִמְלַךְ עֲלֵיהֶן לְסִיכּוּךְ. אִי קוֹצְצָן
29 לַאֲכִילָה מַאי טַעְמַיְיהוּ דְּרַבָּנַן? וְכִי תֵּימָא קָסָבְרִי רַבָּנַן:
30 כֵּיוָן דְּנִמְלַךְ עֲלֵיהֶן לְסִיכּוּךְ בָּטְלָה לֵיהּ מַחֲשַׁבְתּוֹ, וּמִי
31 בָּטְלָה לֵיהּ מַחֲשָׁבָה בְּהָכִי? וְהָתְנַן: כָּל הַכֵּלִים

יורדין

(חולין קיז,א) — הני מילי ביד הצריכה, או בכלי או באוכל. **הקוצר לסכך** — אין הקשין מביאין טומאה על האוכל, דלא ניחא ליה בחיבורין דאוכל בסכך לא מביעי ואי לאו דפסולת מרובה עליו הוה פסיל לה לסוכה. **מאן דאמר** — דקוצר לסכך אין לו ידות. **כל שכן בוצר** — לגת דלא ניחא ליה בהנך ידות. **דנמצייה לחמריה** — מוצצות את היין, ומפסידות. **דלא ליבדרן** — ניחא ליה באוכל המחובר בהן, שאם יבדיל ראשי שבלים מן הקשים — שמא יתפזרו וילכו לאיבוד. **נימא דרב מנשיא** — דאמר קוצר אין לו ידות תנאי היא. **סוכי תאנים** = ענפי תאנים. **פרכילין** = זמורות. **מכבדות** = ענפי דקל. **כשירין** — לסכך. **על הידות** — כדי בית יד סמוך לאוכל אף הוא צריך ביטול, שגם הוא מקבל טומאה. **לרבי אבא** — דאמר: בוצר אין לו ידות, אבל קוצר יש לו — ודאי תנאי היא, על ברחיה מבעי למימר: אנא דאמרי כאחרים, דאמרי יש לו. דאילו תנא קמא לא מיתוקם כוותיה, דהא אמר: אין לו. ואי בקוצר לאכילה ונמלך לסיכוך — כל שכן דהוה ליה למימר יש לו, וקאמר אין לו. הלכך, לא מיתוקמא כרבי אבא. **אלא לרב מנשיא** — דאמר: קוצר לסכך אין לו, מי מידחיק לאוקמי מילתיה בתנאי, ולימנר: אנא אמרי כתנא קמא, ואחרים פליגי. או מוקמינן למתניתין בקוצר לאכילה ונמלך לסכך, ומשום הכי אמרי אחרים דיש לו ידות. אבל בקוצר לסכך — אחרים מודו נמי דאין לו. **ומי בטלה מחשבה** — קבלת טומאה בהכי, ואפילו לא נטמאו קודם שנמלך — מיהו ירדה להן תורת קבלת טומאה על ידי מחשבה ראשונה, ומי בטלה קמייתא במחשבה בתרייתא?

יורדין

מבארת הגמרא: אֶלָּא אֵימָא כוונת הברייתא 'ואינו פסול עַד שֶׁתְּהֵא תְּחִלָּתוֹ כְּשֶׁיָּרָיו אֶחָד' – שאינו פסול בתחילה אלא אם היה בו כמספר הקלחים הכשר בשיריו דהיינו קלח אחד, אבל אם היו בו שני קלחים כשר, ובודאי אינו לפי דעת רבי יוסי שאמר בברייתא לעיל 'תחילתו שנים פסול', אלא כדעת חכמים, ומבואר שמה שאמרו חכמים במשנה 'מצות אזוב שלושה קלחים' אינו אלא למצוה לכתחילה.

הגמרא מביאה אופנים שבהם לא נאמר הפסול של 'מסכך בחבילה': דָּרַשׁ מָרֵימַר, הָנֵי אִיסּוּרְיֵיתָא דְּסוּרָא – חבילות קנים קשורים שהיו רגילים למכור בעיר 'סורא', מְסַכְּכִין בָּהוּ, וואַף עַל גַּב דַּאֲגָדָן אין הקשירה פוסלתם לסיכוך. משום שהטעם שאסרו לסכך בחבילה הוא שמא יניח חבילות לייבש ואחר כך ימלך להשאירם שם לסיכוך, וכיון שקנים אלו שקושרים אותם בעת מכירתן לְמִנְיָנָא כְּעֻלְּמָא הוּא דַּאֲגָדָן – כדי למכור מספר קנים קבוע בכל חבילה, ואין הרגילות להצניעם ולייבשם כשהם קשורים, לא שייך בהם גזירה זו.

אופן נוסף שבו אין פסול של 'מסכך בחבילה': אָמַר רַבִּי אַבָּא, הָנֵי צְרִיפֵי דְּאוֹרְבָנֵי – כמין צריפים העשויים מענפי ערבות שהיו עושים אותם ציידי העופות כדי להסתתר בהם וצורתם היתה כעין כיפה, והיו כל הענפים קשורים יחד בראש הצריף, ולמטה בסמוך לקרקע היו מעבירים חוט בין ענף לענף כדרך קליעת מחצלות, ובסוף הקליעה היו קושרים את שני ראשי החוט. ואותם צריפי דאורבני בֵּינָן שֶׁהוּחְרָה רֹאשֵׁי מַעֲרָנִים שֶׁלָּהֶן – כאשר יתיר את ראש הקשר שלהם מלמעלה, כְּשֵׁרִין הענפים לסכך בהם. מקשה הגמרא: אף שהתיר את הקשר העליון וְהָא אֲגִידֵי מִתַּתָּאֵי – עדיין קשורים הם בקליעת הענפים למטה, ואם כן פסולים הם לסיכוך. אָמַר רַב פַּפָּא, דְּשָׁרֵי לְהוּ – באמת לא הכשיר רבי אבא אלא כשהתיר גם את הקשר התחתון של החוט הקולע את הענפים, אלא שלא התיר את הקליעה עצמה. (וְאָמַר) רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ [אָמַר] תירוץ אחר, אֲפִילּוּ תִּימָא דְּלֹא שָׁרֵי לְהוּ – גם אם אינו מתיר את הקשר התחתון, כשרים הם, משום שכָּל אֲגַד שֶׁאֵינוֹ עָשׂוּי באופן שאפשר לְבַטְּלוֹ על ידי אותה קשירה, לֹא שְׁמֵיהּ אֲגַד – אינו חשוב קשר לענין שיהא נחשב שמסכך בחבילה, ובצריף זה לאחר שהתיר קשר העליון, אם יטלטלו, יתנתק הקשר התחתון מאליו.

מימרא נוספת של רבי אבא: אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר שְׁמוּאֵל, יָרָקוֹת – עלי ירק שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים במסכת פסחים (לט.) שאָדָם יוֹצֵא בָהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ של אכילת מרור בַּפֶּסַח כגון עלי חזרת ושאר המינים המנויים שם, יש להם דין אוהל לענין שמְבִיאִין אֶת הַטּוּמְאָה – אם האהילו על כזית מן המת, מביאים הם טומאה לכל חפץ המונח תחתיהן, מדין 'טומאת אוהל'. ומכל מקום מדרבנן אֵין חוֹצְצִין בִּפְנֵי הַטּוּמְאָה שתחתיהם שלא תטמא את מה שמונח מעליהם, ולהלן יתבאר טעם הדבר. וְעוד החמירו חכמים בירקות אלו, שאף שמן התורה דינם כשאר 'סכך פסול' שאינו פוסל את הסוכה אלא בארבעה טפחים באמצע הסוכה ובארבע אמות בצידי הסוכה, פּוֹסְלִין בְּסוּכָּה מְשׁוּם אֲוִיר – כדין אויר שבסכך שפוסל את הסוכה בשלושה טפחים. מבארת הגמרא: מַאי מַעֲמָא – מדוע גזרו להחשיב כאילו העלים אינם קיימים אף בעוד שהם לחים, ואינם חוצצים מן הטומאה, וכן לענין סוכה דינם כאויר, בֵּינָן דִּלְכִי יָבְשִׁי פָּרְכִי וְנָפְלִי – שמינים אלו העלים שלהם דקים ביותר וממהרים להתייבש וליפול בתוך שבעת ימי החג, ויש לחשוש שמא יסמוך עליהם אף לאחר שיתייבשו ויפלו, על כן אמרו שאף כשהם לחים יש להחמיר כְּמַאן דְּלֵיתְנְהוּ דָּמֵי – כאילו אינם קיימים.

להבהרת הסוגיא דלהלן יש להקדים מספר פרטים. א. כל דבר שאינו כלי או אוכל אינו מקבל טומאה. ב. גבעולים המחוברים לאוכל וכן ידיות המחוברות לכלים, אם חיבורם מועיל להחזיק בו את האוכל או הכלי, הרי הם טפלים אל האוכל והכלי ונקראים 'ידות', ואף שמצד עצמם אינם ראויים לקבל טומאה, שהרי אינם אוכל ולא כלי, אם נוגעת הטומאה בהם עוברת הטומאה דרכם אל האוכל והכלי, וכן אם האוכל והכלי טמאים ונגע כלי או אוכל אחר בידות הרי הוא טמא.

מימרא נוספת של רבי אבא: וְאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוּנָא, הַבּוֹצֵר ענבים לַגַּת – לעשות מהם יין בגת ולא לאוכלם בעין, אֵין לוֹ יְדוֹת – אין על הגבעולים דין 'ידות' משום שאין האדם חפץ שתהיה היד מחוברת ל'אוכל', שהרי אינו מועיל לו ואדרבה כיון שהגבעול סופג חלק מהיין הרי הוא מזיק, ולא נאמר דין 'ידות' באופן שאינו חפץ בהם. וְרַב מְנַשְּׁיָא בַּר גַּדָּא אָמַר שרַב הוּנָא אמר דין זה באופן אחר, הַקּוֹצֵר תבואה לַסָּכָךְ ולא על מנת לאכול את התבואה, אֵין לוֹ דין יְדוֹת כיון שאין לו כל תועלת בחיבור הקשים לאוכל, שהרי האוכל מקבל טומאה ואינו ראוי לסכך בו, ואין סוכתו כשרה אלא מפני שהקשים מרובים יותר מהאוכל ומבטלים אותו ברוב, וכיון שאינו חפץ בחיבורם לא חלה עליהם דין 'ידות'.

מבארת הגמרא את המחלוקת בין האמוראים: לְמַאן דְּאָמַר – לרב מנשיא בר גדא בשם רב הונא הסובר שקּוֹצֵר לסכך אין לו ידות, כָּל שֶׁכֵּן שהַבּוֹצֵר לגת אין לו ידות, שהרי בבוצר לגת לא זו בלבד שאינו צריך את חיבורם אלא גם דְּלֹא נִיחָא לֵיהּ – אינו חפץ בחיבורם, כדי דְּלֹא נִימְצְיֵיהּ לְחַמְרֵיהּ – שלא ימצוץ הגבעול את היין ויפחית את כַּמּוּתוֹ. אך מַאן דְּאָמַר – רבי אבא בשם רב הונא הסובר שבּוֹצֵר לגת שֶׁאֵין לוֹ יְדוֹת סבור שזה דווקא בבוצר שאינו חפץ בחיבורם, אֲבָל קוֹצֵר לסכך יֵשׁ לוֹ יְדוֹת, מפני שהוא סובר דְּנִיחָא לֵיהּ דְּלִיסַּכָּךְ בָּהוּ כמו שהם התבואה עם הקשים כִּי הֵיכִי דְּלֹא לִיבַדְּרָן – שלא יתפזרו ראשי השיבלים שבהם התבואה, אלא יהיו מחוברים לקשים ומתוך כך לא יאבדו.

הגמרא מבררת האם מחלוקת האמוראים תלויה במחלוקת תנאים: נִימָא – האם נאמר שדינו דְּרַב מְנַשְּׁיָא בַּר גַּדָּא, שהקוצר לסכך אין לו ידות, תַּנָּאֵי הִיא – תלוי במחלוקת תנאים, דְּתַנְיָא, סוֹבֵי תְּאֵנִים – ענפי תאנים, ותלויות בָּהֶן תְּאֵנִים, וכן פַּרְכִילִין – זמורות של גפן וּבָהֶן תלויים עֲנָבִים, וכן קַשִּׁין של תבואה ומחוברים בָּהֶן שִׁבֳּלִים, וכן מַכְבְּדוֹת – ענפי דקל וּבָהֶן תְּמָרִים, בכל אופנים אלו ה'אוכל' פסול לסיכוך, והענפים במקום שאינם 'יד' לאוכל כשרים לסיכוך. ונחלקו התנאים מה דין ה'ידות' – דהיינו חלק הענף הסמוך לפרי, שלדעת תנא קמא כּוּלָּן – בכל המינים האלו, אם פְּסוֹלֶת מְרוּבֶּה עַל הָאוֹכְלִין כְּשֵׁרָה – אם הענפים מרובים על הפירות כשרים הענפים לסכך בהם, ואין צריך שיהיו הענפים מרובים גם על 'הידות' משום שאף ה'ידות' עצמם כשרים לסיכוך, וְאִם לָאו שאין הענפים מרובים על ה'אוכל', פְּסוּלָה. אַחֲרִים אוֹמְרִים, אין הענפים כשרים עַד שֶׁיְּהוּ קַשִּׁין מְרוּבִּין גם עַל הַיָּדוֹת וְגם עַל הָאוֹכְלִין מפני שחלק הענף הסמוך לפרי כשיעור הראוי לאחיזת הפרי פסול הוא לסכך בו, מפני שהוא מקבל טומאה מדין 'ידות'. הרי שנחלקו תנא קמא ואחרים אם ידות האוכלין כשרים לסיכוך, מַאי לָאו מדובר באופן שתלש הפירות לשם סיכוך, וּבְהָא קָא מִיפַּלְגִי – נחלקו במחלוקת האמוראים לעיל, דְּמַר סָבַר – אחרים סוברים שאף באופן זה יֵשׁ לָהֶן דין יָדוֹת וכדעת רבי אבא, וּמַר סָבַר – ורבנן סוברים שאין לָהֶן דין יָדוֹת וכדעת רבי מנשיא.

מבררת הגמרא: לְרַבִּי אַבָּא וַדַּאי תַּנָּאֵי הִיא, שהרי אי אפשר ליישב את דברי רבנן [הסוברים שיש להם ידות] כשיטתו. אולם לְדברי רַב מְנַשְּׁיָא בַּר גַּדָּא, מִי לִימָא תַּנָּאֵי הִיא – האם אכן מוכרחים לומר שדבריו תלויים במחלוקת התנאים, ואחרים הסוברים שיש להם ידות אינם כדעתו, או שמא אפשר ליישב דבריו אף עם דעת אחרים.

דוחה הגמרא: אָמַר לְךָ רַב מְנַשְּׁיָא, אין דברי שנויים במחלוקת, ואפשר לומר דְּכוּלֵּי עָלְמָא סָבְרֵי הַקּוֹצֵר לַסָּכָךְ אֵין לוֹ יְדוֹת, וְהָכָא בברייתא שנחלקו אחרים ואמרו שהידות פסולות לסיכוך, בְּמַאי עַסְקִינָן, כְּגוֹן שֶׁקּוֹצְצָן לַאֲכִילָה וְרק אחר כך נִמְלַךְ עֲלֵיהֶן לְסִיכּוּךְ, וכיון שבתחילה קצצם לאכילה חל עליהם בשעת הקציצה דין ידות, ונחלקו האם כשנמלך אחר כך לסכך בהם פוקעת מהם דין הידות או לא. מקשה הגמרא: אִי קוֹצְצָן לַאֲכִילָה וחל עליהם תורת 'ידות' מיד בשעת הקציצה, מַאי טַעְמַיְיהוּ דְּרַבָּנָן שאין להם טומאת 'ידות' כשנמלך לסכך בהם, וְכִי תִּימָא שקָסְבְרֵי רַבָּנָן בֵּינָן דְּנִמְלַךְ עֲלֵיהֶן במחשבתו להשתמש בהם מכאן ואילך לְסִיכּוּךְ, בְּטֵלָה לֵיהּ מַחֲשַׁבְתּוֹ הראשונה, ושוב אינו עומד לאכילה וממילא אין עליהם דין 'ידות', וּמִי בְּטֵלָה לֵיהּ מַחֲשָׁבָה בְּהָכִי – וכי על ידי מחשבה בעלמא יכול הוא לבטל את מחשבתו הראשונה, וְהָתְנַן, כָּל הַכֵּלִים

יוֹרְדִין לִידֵי טוּמְאָה בְּמַחֲשָׁבָה, שעל ידי מחשבה שחפץ להשתמש בו כמו שהוא ואינו צריך עוד תיקון, הרי הוא נחשב כלי הראוי לקבל טומאה, וְאֵין הכלים שכבר קיבלו שם כלי עוֹלִין מִטּוּמְאָתָן – בטלים משם כלי המקבל טומאה, על ידי שחוזר בו ממחשבה זו וחפץ לתקנו להשתמש בו לדבר אחר אֶלָּא בְּשִׁינּוּי מַעֲשֶׂה המוכיח שאינו רוצה להשתמש בו כמו שהוא. זה הכלל, מַעֲשֶׂה המוכיח שעדיין לא נגמרה מלאכת הדבר, מוֹצִיא מתורת קבלת טומאה מַיִם מַעֲשֶׂה וּמַיִם מַחֲשָׁבָה – בין אם חלה עליו על ידי מעשה, וכל שכן אם חלה במחשבה בלבד, אך מַחֲשָׁבָה להוציא מתורת טומאה אֵינָהּ מוֹצִיאָה את תורת קבלת הטומאה שכבר חלה על החפץ לֹא מַיִם מַעֲשֶׂה וְלֹא מַיִם מַחֲשָׁבָה – בין אם חלה על ידי מעשה ובין אם חלה על ידי מחשבה. ואם כן הוא הדין כאן כיון שקצץ את התבואה לאכילה וכבר חלה עליהם דין 'ידות' לקבלת טומאה, איך יתבטל דין זה על ידי שנמלך עליהם לסיכוך.

הגמרא מנסה ליישב: וְכִי תִּימָא שיש לחלק ולומר, הָנֵי מִילֵּי – שאין מחשבה מוציאה מידי טומאה, דווקא בכֵּלִים דַּחֲשִׁיבִי, ולכן כאשר חל עליהם שם כלי אין בכח מחשבה להפקיע מהם שם זה, אֲבָל כשחושב על יָדוֹת שאינם מקבלים טומאה מצד עצמם אלא משום דְּלִצּוֹרְךְ אֲכִילָה נִינְהוּ, יש לומר שבְּמַחֲשָׁבָה נַעֲשֶׂה – על ידי מחשבה חל עליהם דין 'ידות', וּבְמַחֲשָׁבָה סָלְקָא – ועל ידי המחשבה עולה ויוצאת מהם דין 'ידות'. ולפיכך אף שבלים שקצצם לאכילה, כיון שנמלך עליהם לסיכוך, בטל מהם שם ידות וכשרים לסיכוך. דוחה הגמרא: וְהָתְנַן, כָּל יָדוֹת הָאוֹכְלִין כגון קש המחובר לתבואה, שיש עליו דין 'ידות', מפני שקשירת התבואה נעשית בקשים, שֶׁבְּסָפָן בְּגוֹרָן על מנת שלא להשתמש בהן עוד כ'ידות', [להלן יתבאר מהי הבסיסה], מתבטל מהם על ידי 'בסיסה' זו תורת טומאה וּטְהוֹרוֹת הן. (וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא). וּבִשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר [להלן] 'בְּסָפָן' היינו שהֶתִּיר אֲגוּדָן – פתח את הקשר של חבילות התבואה כדי לדוש אותם, ובפתיחה זו הוכיח שאינו צריך את חיבור הקש אל התבואה, שֶׁפִּיר – אפשר לומר שלביטול דין ידות די במחשבה, שהרי פתיחה זו אינה נחשבת מעשה אלא כמחשבה בלבד, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר, מַאי 'בְּסָפָן' בְּסָפָן מַמָּשׁ – שדש את התבואה ברגלי בהמה, ודישה זו מוכיחה שאינו רוצה בחיבורם, שהרי הוא מחליש את החיבור וגורם שאי אפשר עוד לקשור את הקשים, הרי שצריך מעשה גמור להוציא את הידות מן הטומאה, ומחשבה אינה מועילה לכך, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר – ביצד נבאר טעמו של תנא קמא שהכשיר לסכך בידות, אם מדובר שקצץ את השבלים לאכילה.

מתרצת הגמרא: הָכָא נַמִּי – גם הברייתא מדברת שֶׁבְּסָפָן מַמָּשׁ, ומעשה זה מפקיע תורת טומאה מהידות אף שקצצם לאכילה. מקשה הגמרא: אִי הָכִי שעשה מעשה גמור לבטלן מדין ידות, מַאי טַעְמַיְיהוּ דַּאֲחֵרִים הסוברים שיש עליהם דין ידות ופסולים לסכך בהם הרי הוציא אותם מטומאתם על ידי מעשה, ויצאו מדין ידות כמבואר במשנה. מתרצת הגמרא: טעמם של אחרים דְּאָמוּר כְּרַבִּי יוֹסֵי שחולק שם במשנה, דְּתָנַן 'כל ידות האוכלין שבסכן בגורן טהורות, וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא', הרי שאף ש'בסכן ממש', סובר רבי יוסי שעדיין יש להם טומאת 'ידות', ואף 'אחרים' שבברייתא סוברים כן. וטעמו של רבי יוסי יתבאר להלן. דוחה הגמרא: הַאי מַאי – כיצד אפשר להשוות בין הדברים, בִּשְׁלָמָא הָתָם במשנה שלאחר הבסיסה נשארת התבואה בגורן, טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי, משום שעדיין חַזְיָא – ראוי להשתמש בידות לְכִדְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ שטעמו של רבי יוסי המטמא הוא הוֹאִיל וְעל ידי הקשין רְאוּיוֹת לְהוֹפְכָן בְּעָתֵר [כלי העשוי כשיני מסרקו], ובלא הקשים לא היה יכול להפוך את גרגרי התבואה, שהיו נופלים מבין שיני העתר, ולפיכך יש להם דין ידות אף לאחר שדשן שעדיין הוא רוצה בחיבורם, אֶלָּא הָכָא – בברייתא שנמלך על התבואה לסכך בה, הרי אינו צריך שוב להופכן בעתר, ואם כן לְמַאי חַזְיָא – למה ראוים הקשים לאחר שבסכן. מתרצת הגמרא, אף כאן חַזְיָא – ראוים הקשים לשמש בתורת ידות לְכִי סָתַר לְמִנְקַט לְהוּ בְּגִילֵּייהוּ – כאשר יסתור את סוכתו שיוכל לאחזם בקשיהם ולא יצטרך להחזיק בראשי השבלים.

גּוּפָא, 'כָּל יָדוֹת הָאוֹכְלִין שֶׁבְּסָפָן בְּגוֹרָן טְהוֹרוֹת וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא'. שואלת הגמרא: מַאי בְּסָפָן – מהי 'בסיסה'. מבארת הגמרא: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר בְּסָפָן מַמָּשׁ – דש את התבואה ברגלי בהמה. רַבִּי (אֱלִיעֶזֶר) [אֶלְעָזָר] אוֹמֵר הֶתִּיר אֲגֻדָּן – פתח את הקשר של חבילת התבואה. מקשה הגמרא: בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי (אֱלִיעֶזֶר) [אֶלְעָזָר] דְּאָמַר ש'בְּסָפָן' היינו שהֶתִּיר אֲגֻדָּן, שהוא מעשה קלוש ודינו כ'מחשבה' בעלמא, הֵיינוּ דְּמְטַמֵּא רַבִּי יוֹסֵי – מובן טעמו של רבי יוסי שמטמא, מפני שאין די במעשה קלוש להפקיע שם 'ידות' מעליהם, אלא על ידי מעשה גמור, אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר בְּסָפָן מַמָּשׁ שהוא מעשה גמור, אַמּאי מְטַמֵּא רַבִּי יוֹסֵי. מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הוֹאִיל וּרְאוּיוֹת לְהוֹפְכָן בְּעָתֵר – רבי יוסי סובר שגם אחרי הדישה עדיין רוצה בחיבורם כדי שיוכל להפוך אותם בעתר ממקום למקום.

הגמרא מביאה דברי אגדה הקשורים ל'עתר': אָמַר רַבִּי (אֱלִיעֶזֶר) [יִצְחָק] לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים כְּעָתֵר, כמו שנאמר בתפילת יצחק 'ויעתר יצחק לה'', לוֹמַר לְךָ מַה עָתֵר זֶה – כשם שתפקידו של כלי ה'עתר' להיות מְהַפֵּךְ אֶת הַתְּבוּאָה בַּגּוֹרָן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אַף תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים מְהַפֶּכֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמִּדַּת אַכְזְרִיּוּת לְמִדַּת רַחֲמָנוּת:

משנה

מְסַכְּכִין לכתחילה בְּנִסָּרִים – לוחות עץ הכשרים מן התורה לסיכוך, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, ואין חוששים שאם יסכך בנסרים יבוא לישב תחת תקרת ביתו. וְרַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר מדרבנן לסכך בנסרים, כיון שהם דומים לתקרת ביתו יש לחשוש שאם יסכך בהם יאמר מה לי לסכך באלו מה לי לישב תחת תקרת ביתי. נָתַן עָלֶיהָ סמוך לדופן נֶסֶר אחד הפסול לסיכוך מחמת שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים, הסוכה כְּשֵׁרָה ע"י שאר הסכך הכשר, שהלכה למשה מסיני בסכך פסול הסמוך לדופן, שכל שהוא פחות מארבע אמות רואין אותו כאילו הוא חלק מהדופן שנעקם למעלה, וּבְלִבְד שֶׁלֹּא יִישַׁן תַּחְתָּיו – תחת אותו נסר, כיון שהוא סכך פסול [ואף שנחשב כדופן מ"מ אינו מקיים מצות סוכה כשישן תחת דופן]:

גמרא

אָמַר רַב, המַחֲלוֹקֶת אם מסככין בנסרים הוא דווקא בְּנִסָּרִין שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן רוחב אַרְבָּעָה טפחים, דְּרַבִּי מֵאִיר פוסל משום דאית לֵיהּ גְּזֵרַת תִּקְרָה – כיון שרוב תקרות הבית עשויות מנסרים רחבין ארבעה טפחים, חששו חכמים שאם נכשירם לסיכוך יטעו ולא יבדילו בינם לתקרת הבית, וְרַבִּי יְהוּדָה מתיר, משום דלֵית לֵיהּ גְּזֵרַת תִּקְרָה – אין חוששים שמא יבוא להתיר תקרת בית. אֲבָל בְּנִסָּרִין שֶׁאֵין בָּהֶן רוחב אַרְבָּעָה טפחים דִּבְרֵי הַכֹּל – אף רבי מאיר מודה שהסוכה כְּשֵׁרָה, משום שאין רוב תקרות הבית עשויות מהן. וּשְׁמוּאֵל אָמַר בְּנִסָּרִים שֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה טפחים מַחֲלוֹקֶת, ורק בהם סבר רבי יהודה שלא גזרו, כיון שרוב תקרות הבתים אינן עשויות מהן, [ורבי מאיר חשש למיעוט שעושים תקרת בתיהם בנסרים הפחותים מארבעה טפחים, לפיכך אסרו לסכך בהם מחשש שמא יבוא לישב בתוך ביתו], אֲבָל אם יֵשׁ בָּהֶן רוחב אַרְבָּעָה טפחים, גם רבי יהודה מודה שחוששים לטעות כיון שרוב תקרות הבית עשויות מהן, וּדִבְרֵי הַכֹּל הסוכה פְּסוּלָה.

מקשה הגמרא: מסתימת דברי שמואל שאמר בנסרים שאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה מחלוקת, משמע וַאֲפִילּוּ אם אין בהם אלא פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טפחים, אף בהם פוסל רבי מאיר, מדוע וְהָא קָנִים בְּעָלְמָא נִינְהוּ ואם גם בהם אסור לסכך, במה נכשיר את הסוכה. אלא אָמַר רַב פָּפָא לבאר את דברי שמואל דַּהֲכִי קָאָמַר אם יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה טפחים שהוא שיעור מקום חשוב ודומין לתקרה יותר מסיכוך, לִדְבְרֵי הַכֹּל ראוי לגזור בהן משום תקרה וּפְסוּלָה, ואם רוחב הנסרים פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טפחים דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה, מַאי טַעְמָא קָנִים בְּעָלְמָא נִינְהוּ ואין זה דומה כלל לתקרת בית. אלא כִּי פְּלִיגֵי רבי יהודה ורבי מאיר, בנסרים רחבים מִשְּׁלֹשָׁה עַד אַרְבָּעָה טפחים. מַר – רבי יהודה

המשך בעמוד קיד

סוכה. פרק ראשון – סוכה דף יד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"

רש"י | תוספות

יורדין לידי טומאה במחשבה — מי שחשב עליו שזה יהא גמר מלאכתן, כגון שעיבדו לדרגש או לדולבקי, כיון שעיבדו — מקבל טומאה. ואלמלי עיבדו לרצועות וסנדלין — אין מקבלים טומאה עד שיגמרו למלאכת הסנדלין. ואין עולים מטומאתן — ממחשבת תורת קבלת טומאה אין עולין במחשבה. כגון, עיבדו לשלחן ולדרגש וחישב עליו לרצועות וסנדלין — אין מחשבתו מבטלתן מתורת קבלת טומאה. אלא בשינוי מעשה — עד שיתן בו איזמל. מעשה מבטל מידי מעשה — אפילו עשה בו מעשה מוכיח מתחילה לשלחן, כגון שקיצצו סביבותיו ליפותו, כיון שנתן איזמל בו לחתכו לסנדלין — מבטל מעשה ראשון. וכל שכן שמוציא מידי מחשבה שלא היה בה מעשה. וכי תימא הני מילי — דלא מבטלין בתרייתא לקמייתא בכלים דחשיבי, ומשיצא עליו שם כלי במחשבה אינה נוחה להפקיע שמה. שכפסן — לקמיה מפרש מאי היא. טהורות — דגלי דעתיה דלא ניחא ליה בהו, וטהרו מלקבל טומאה הידות האלה עוד, ולא הביאה טומאה על האוכל עד שיגיע טומאה באוכל עצמו. ור' יוסי מטמא — טעמא מפרש לקמן. בשלמא למאן דאמר — האי בסכן היינו שהתיר אגדן של עומרין, לשון "מתבוסכת בדמיך" (יחזקאל טז) = מתגוללת, כלומר: כיון שהתיר אגדן — השבלין מתגוללין בגורן, לפי שנוחין להתפזר. או לשון בנה, דמתרגמינן "ואת כנו" — וית בסיסיה, (שמות ל) כלומר: הכנו לדשן. שפיר — לא קשיא לך. דאליביה מצית למימר דקיימי רבנן כוותיה, כיון שהתיר אגדן דלא הוי אלא במחשבה בעלמא, דגלי דעתיה דלא ניחא ליה בידות שלהן, שאין הידות ראויות לשבלין אלא כדי לאוגדן בהם והאי מוכח דלא בעי לאוגדן. אלא למאן דאמר בסכן ממש — שדשן לידות ברגלי בהמה או במקבת, כמו "בשמך נבוט קמינו" (תהלים מד) "בוססו את חלקתי" (ירמיה יב). והכא דאיכא מעשה רבה הוא דאמר דקא מטהרי רבנן, אבל במחשבה — לא אמר. מאי איכא למימר — אי בקורצ לאכילה מוקמת לה לההיא דלעיל, מאי טעמא דרבנן? הכא נמי — פלוגתא דאחרים ורבנן כשבסכן ממש, כשנמלך לסיכוך. האי מאי — בשלמא גבי פלוגתא דר' יוסי דקא מיירי בגורן — איכא למימר טעמא דר' יוסי דאף על גב דבסכן חזו למידהוי ידות, וניחא ליה שיהו מחוברות באוכל כמו שהן בוסטות, *מרציא"ה בלע"ז. הואיל וראויות להפך — ראשי השבלים. בעתר — על ידי הידות. עתר = **פורק"א ואלמלא הידות אין נוחין להפכן בה, דמתוך שהם קצרים יוצאין מבין שני עוקציה של עתר, ונשמטין ממנה. והוא כשבסכן תחלתן — לא לבטלן נתכוון אלא לרככן. אלא הכא — דבעי להו לסכך. למאי חזו — ידות אוכלים משבסכן, ואינן אגודות בהן. בגילייהו — בקשין שלהם יאחזום, וינטלו ראשי השבלים עמהם. משום הכי מטמא רבי יוסי — דקסבר מעשה זוטא לא בטלה תורת ידות מינייהו. שאלתי את מורי: מגופה דמשנה דמייתי אגב גררא בשמעתין, מי שייך למיתני "גופא" כדגרסינן במימרות האמוראים? ואמר לי רבי: משום דהך משנה מן הטהרות, שאין מהם שום גמרא בעולם, ולא מפורשת כשאר המשניות — לפיכך נוהג התלמוד לומר "גופא" כדי לפרש. למה נמשלה כו' — אגב דאמר הואיל וראויות להפך בעתר, נקט נמי הא מלתא: למה נמשלה כו' דכתיב "ויעתר (אל ה')" (בראשית כה) "ויעתר לו" (שם). **משנה** מסככין בנסרים — בגמרא מפרש פלוגתייהו. נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה — בגמרא מפרש מאן קתני לה. ובלבד שלא יישן תחתיו — דנסר רחב ארבעה סכך פסול הוא, כדאמר בגמרא: לרב אליבא דר' מאיר, ולשמואל לדברי הכל וסוכה כשרה. וכגון דיהביה אצל הדופן, דסכך פסול אינו פוסל מן הצד אלא בארבע אמות, דאמרינן דופן עקומה. **גמרא** מחלוקת בנסרים שיש בהן ארבעה — שרוב תקרות הבית עשויות מהן. ר' מאיר — דפסיל אית ליה גזרת תקרה; אי מכשרת בהו אתי למימר: מה לי לסכך באלו, מה לי לישב תחת קורות ביתי, אף היא בנסרים מקורה! וההוא דאי פסול, דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השנה. אבל בנסרים שאין בהם ארבעה — שאין רוב תקרות עשויות מהן. דברי הכל כשרה — דלא דמי לתקרה דלגזור בהו. בשאין בהן ארבעה מחלוקת — בההוא מכשר ר' יהודה, משום דאין רוב תקרות עשויות מהן — לא גזרינן בהו. ור' מאיר חייש למיעוט, שיש מיעוט העושין תקרה מהן. אין בהן ארבעה — קפסיל ר' מאיר. אפילו בפחותות משלש — בתמיה. הא קנים בעלמא נינהו — ואם כן, במאי מכשר? אמר ר' פפא הכי קאמר — שמואל: יש בהן ארבעה דברי הכל פסולה כו'. שיעור מקום — דאין רשות בפחות מארבעה. לא גזרינן — משום תקרה, דלא חשיבי לעשות תקרה מהן. כיון דנפקי מתורת לבוד — שאם היה אויר במקום אחד מהם לא מצי למימר לבוד — חשיבי להיות דומות לתקרה, וגזרינן. תנן נתן עליה נסר כו' — קא סלקא דעתיה דברי הכל היא, וכשרה. וכגון שנתנו מן הצד, דאמרינן דופן עקומה, ולא חשיב סכך למיפסלה. שני סדינין מצטרפין — לארבעה טפחים, לפסול בסוכה משום סכך פסול, שסיכך בדבר המקבל טומאה, וסכך פסול באמצע פוסל בארבעה.

שני

יוֹרְדִין לִידֵי טוּמְאָה בְּמַחֲשָׁבָה, וְאֵין עוֹלִין מִטּוּמְאָתָן אֶלָּא בְּשִׁינּוּי מַעֲשֶׂה. מַעֲשֶׂה מוֹצִיא מִיַּד מַעֲשֶׂה וּמִיַּד מַחֲשָׁבָה, מַחֲשָׁבָה אֵינָהּ מוֹצִיאָה לֹא מִיַּד מַעֲשֶׂה וְלֹא מִיַּד מַחֲשָׁבָה. וְכִי תֵּימָא: הָנֵי מִילֵי - כֵּלִים דַּחֲשִׁיבִי, אֲבָל יָדוֹת דְּלָצוֹרְךְ אֲכִילָה נִינְהוּ, בְּמַחֲשָׁבָה נַעֲשֶׂה, וּבְמַחֲשָׁבָה סָלְקָא. וְהָתְנַן: כָּל יְדוֹת הָאוֹכְלִין שֶׁבְּסָסָן בַּגֹּרֶן - טְהוֹרוֹת, וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר בְּסָסָן הִתִּיר אַגּוּדָן - שַׁפִּיר, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מַאי בְּסָסָן בְּסָסָן מַמָּשׁ - מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? הָכָא נַמִּי שֶׁבְּסָסָן מַמָּשׁ. אִי הָכִי, מַאי טַעֲמַייְהוּ דְּאַחֲרִים? דְּאַמּוֹר בְּרַבִּי יוֹסֵי. דִּתְנַן: רַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא. הַאי מַאי?! בִּשְׁלָמָא הָתָם טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי - חַזְיָא לְכַרְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הוֹאִיל וּרְאוּיוֹת לְהוֹפְכָן בְּעֵתֶר, אֶלָּא הָכָא - לְמַאי חַזְיָא? חַזְיָא, לְכִי סָתַר לְמִנְקַט לְהוּ בְּגִילַיְיהוּ. גּוּפָא: כָּל יְדוֹת הָאוֹכְלִין שֶׁבְּסָסָן בַּגֹּרֶן - טְהוֹרוֹת, וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא. מַאי בְּסָסָן? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בְּסָסָן מַמָּשׁ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הִתִּיר אַגּוּדָן. בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר בְּסָסָן הִתִּיר אַגּוּדָן - הַיְינוּ דִּמְטַמֵּא רַבִּי יוֹסֵי, אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר בְּסָסָן מַמָּשׁ אַמַּאי מְטַמֵּא רַבִּי יוֹסֵי? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הוֹאִיל וּרְאוּיוֹת לְהוֹפְכָן בְּעֵתֶר. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים כְּעֵתֶר? לוֹמַר לְךָ, מָה עֵתֶר זֶה מְהַפֵּךְ אֶת הַתְּבוּאָה בַּגֹּרֶן מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, אַף תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים מְהַפֶּכֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמִּדַּת אַכְזָרִיּוּת לְמִדַּת רַחֲמָנוּת.

משנה מְסַכְּכִין בְּנִסָּרִים דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר. נָתַן עָלֶיהָ נֵסֶר שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים - כְּשֵׁרָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִישַׁן תַּחְתָּיו. **גמרא** אָמַר רַב: מַחֲלוֹקֶת בְּנִסָּרִין שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה, דְּרַבִּי מֵאִיר אִית לֵיהּ גְּזֵרַת תִּקְרָה, וְרַבִּי יְהוּדָה לֵית לֵיהּ גְּזֵרַת תִּקְרָה. אֲבָל בְּנִסָּרִין שֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה - דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בְּשֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה - דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה. אֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה, וַאֲפִילּוּ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה - הָא קָנִים בְּעָלְמָא נִינְהוּ! אֲמַר רַב פַּפָּא, הָכִי קָאָמַר: יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה - דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה - דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה, מַאי טַעְמָא - קָנִים בְּעָלְמָא נִינְהוּ. כִּי פְּלִיגִי - מִשְּׁלֹשָׁה עַד אַרְבָּעָה. מָר סָבַר: כֵּיוָן דְּלֵיתְנְהוּ שִׁיעוּר מָקוֹם - לָא גָּזְרִינַן, וּמָר סָבַר: כֵּיוָן דְּנָפְקִי לְהוּ מִתּוֹרַת לָבוּד - גָּזְרִינַן. תְּנַן: נָתַן עָלֶיהָ נֵסֶר שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים - כְּשֵׁרָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִישַׁן תַּחְתָּיו. בִּשְׁלָמָא לְשְׁמוּאֵל דְּאָמַר בְּשֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה - דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, מִשּׁוּם הָכִי לֹא יִישַׁן תַּחְתָּיו. אֶלָּא לְרַב, דְּאָמַר בְּשֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל אֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה, לְרַבִּי יְהוּדָה אַמַּאי לֹא יִישַׁן תַּחְתָּיו? מִי סָבְרַתְּ דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא? סֵיפָא אָתְאָן לְרַבִּי מֵאִיר. תָּא שְׁמַע: שְׁנֵי סְדִינִין - מִצְטָרְפִין,

שני

כל ידות האוכלין שבסכן בגורן טהורות — משנה היא, פרק קמא דעוקצין (משנה ה). **בעתר** — בפרק "הבא על יבמתו" (יבמות סד,א) פירש בקונטרס: עתר = ***פל"א בלע"ז. ולא יתכן, דבלא ידות נמי יכול להפך בה את התבואה. והיא נקראת רחת, שמטהרין בה את התבואה מן המוץ שלה, כדכתיב (ישעיה ל): אשר זורה ברחת ובמזרה". וכאן פירש פורק"א, וכן עיקר.

סוכה. פרק ראשון – סוכה דף יד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"

תוספות

אי דאית בהו ארבעה למה להו לאצטרופי — לההוא לישנא דאמר רב לקמן דבאמצע פוסל בארבעה פריך. דלאידך לישנא, דאמר דאפילו באמצע אינו פוסל אלא בארבע אמות — לא קשיא מידי. **מצטרפין** לארבע אמות — ולרבי יהודה אין מצטרפין, דאפילו מכוסה כולה בהן — כשרה. **ומודה** רבי מאיר שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר — אנסר שיש בו ארבעה נמי קאי, כדמוכח לקמן, דפריך מינה לשמואל דאמר סכך פסול באמצע פוסל בארבעה. והכי נמי הוה מצי למיתני: ומודה רבי יהודה. והא דנקט רבי מאיר — רבותא היא, כדפירש בקונטרס: דאפילו רבי מאיר דמחמיר — מודה בהא. ועוד: משום דעיקר "ומודה" — אאין בהן ארבעה, דאיפליגו בהו, קאי. ודוקא נקט בין נסר לנסר כמלא נסר, דאי איכא פחות, אף על פי שסכך פסול בפחות מארבעה ישנים תחתיו — היכא דמקום הפסול מרובה גרע. ומיהו, בנסר ארבעה, למאי דמוקי לה לשמואל לקמן בסוכה בת שמונה אמות מצומצמות, דכי יהיב נסר ופסל עד אמצעה מהאי גיסא וחזור ומתחיל מצדה השני ונותן תחלה נסר ואחר כך פסל, דהוו להו שני פסלים באמצע, דאיכא בהו הכשר סוכה. בשאר הפסלים לא נפקא מינה מידי בין כמלא נסר לפחות ממלא נסר. דאי משום הכשר סוכה שבאמצע — אפילו כל השאר מכוסה בנסרים עד הדופן, אמרינן דופן עקומה. ואי משום להכשיר שאר הפסלין שבין נסר לנסר — הוו להו כבאמצעה, דאמר שמואל באמצע בארבעה — אם כן אינו מועיל. וזהו כללו של דבר: דנסר ופסל כמלא נסר בנסרים פחותים מארבעה, אפילו כל הסוכה עשויה כן — כשרה אפילו תחת הנסרים, ואפילו לרבי מאיר דהא ליכא ארבעה במקום אחד. וכי פסיל להו ר' מאיר — היכא דאיכא תרתי נסרים בהדדי, דמצטרפין שני הנסרים לארבעה. אי נמי: היכא דליכא בין נסר לנסר כמלא נסר, דלא הוי מחצה על מחצה. והיכא דנסרים רחבים ארבעה, ויש בין נסר לנסר כמלא נסר, לרב דאמר לקמן: בין מן האמצע בין מן הצד אינו פוסל אלא בארבע אמות — מיתוקמא דף ברייתא דעבידא כולה הכי, וכשרה תחת הפסל ולא תחת הנסר. ולשמואל מיתוקמא כששני הפסלים באמצע, וליכא ארבע אמות עד הדופן, וכולה פסולה אף תחת הפסלים, חוץ מתחת שני הפסלים שבאמצע דכשרה.

הפכן על צידיהן — אליבא דרב לא מיתוקמא דף פלוגתא דאמוראי אלא כרבי מאיר, וברחבים ארבעה. וקיימא לן בפרק "מי שהוציאוהו" (עירובין מו,ב): ר' מאיר ורבי יהודה — הלכה כרבי יהודה. אבל לשמואל — מיתוקמא שפיר כבולי עלמא. ומתוך כך נראה דהלכה כשמואל, אף על גב דבעלמא הלכה כרב באיסורי. ועוד: לקמן פרק "לולב הגזול" (לו,ב) דקאמר רבי יהודה: סוכה אינה נוהגת אלא בארבעה מינין שבלולב. ופריך מההיא ברייתא דתניא כוותיה דשמואל, דקתני: סיככה בנסרים של ארז. ולא מייתי מההיא דתניא כוותיה דרב — שמע מינה הא דשמואל עיקר.

רבי

רש"י

שני נסרים אין מצטרפין — לפוסלה, דאפילו כולה מסוככת בהן כשרה, ור' יהודה היא. **בשלמא לשמואל כו'** — נוקמא להך פלוגתא נמי בשאין בהן ארבעה, וקאמר רבי יהודה: שני נסרים של שלשה טפחים, ואף על גב דנפיק מתורת לבוד — אין מצטרפין לפוסלה, שאף כולה מסככין בהן. ורבי מאיר אומר: נסרים מצטרפין לארבעה, אם באמצע סוכה הן, לפוסלה. **למה לי לאצטרופי** — דקא אמר ר' מאיר נסרים כסדינין ומצטרפין, חדא מינייהו פסלה לה. **קנים בעלמא נינהו** — דהא אמר רב: אין בהן ארבעה — דברי הכל כשרה. **לארבע אמות מן הצד** — דמן הצד אין סכך פסול פוסל אלא בארבע אמות, דבבציר מהכי גמירי דופן עקומה. וקאמר רבי יהודה: שני נסרים של ארבעה ארבעה, וכן סידר והולך עד ארבע אמות — אין מצטרפין, שאף כולה ראוי לסכך בהן, דלית ליה גזרת תקרה. **בשעת הסכנה** — שגזרו הגוים שמד. **והביאנו נסרים** — שאין הגוים מכירין שתהא לשם סוכה. **ומודה ר' מאיר** — בין שיש בהן ארבעה בין שאין בהן ארבעה. **שאם יש בין נסר לנסר כו'** — ולקמן (יח,א) מוקי לה בסוכה בת שמונה אמות מצומצמות, דכי יהיב נסר ופסל עד אמצעה מהאי גיסא, וחזור ומתחיל מצדה השני ונותן נסר תחלה ואחר כך פסל כמו כן עד אמצעה — הוו להו שני פסלים באמצע, והן של שמונה טפחים, ואיכא הכשר סוכה. ונסרים שבה לא פסלי לה, דאמרינן דופן עקומה עד הפסלים האמצעיים. **פסל** = פסולת גורן ויקב, דהוא סכך כשר. והכי נמי מצי למיתני ומודה רבי יהודה בהנך דאית בהו ארבעה דפוסלין, שאם יש בין נסר לנסר כו'. והאי דנקט רבי מאיר — רבותא היא, דאפילו רבי מאיר דמחמיר מודה בהא. **ומודה רבי יהודה** — דאף על גב דאיהו מיקל בשאין בהם ארבעה, מודה הוא בנסר אחד ובו ארבעה, שאם נתנו בסוכה מן הצד שאף על פי שהיא כשרה מן הצד על ידי דופן עקומה — לא יישן תחתיו. **הפכן על צידיהן** — נסרים שיש בהם ארבעה שסיכך בהן, ולא הטיל רחבן על הסוכה אלא השכיבן על צידן, שהוא פחות משלשה. **פסולה** — כדמפרש לקמן, דכיון דיש שם פסול עליהן — נעשו כשפודין של מתכת, הפסולין לסכך בכל ענין שהופכן. **כשרה** — דטעמא משום גזירת תקרה, וכי האי גוונא לא עבדי אינשי תקרה. **עול לגביה רב חסדא ורבה** — לשאול, אולי יאמר כדברי הם: ושאינה מחזקת כדי ראשו ורובו ושולחנו גרסינן, ולא גרסינן אלא. **או שנפרצה בה פרצה** — באחת הדפנות, סמוך לקרקע. **שיזדקר גדי** — דהיינו שלשה טפחים. **בבת ראש** = בהדיא ובריוח. **היכי דמי** — דרחב ארבעה ולא הכניס בו אלא שלשה. **לאו שהפכן** — כולן על צידיהן, וסיככה כולה בהן. **דאנחה** — ונסר אחד דווקא קאמר. **אפומא דמטללתא** — אצל רוח רביעי, שאין שם דופן דלפקיה מיניה על ידי דופן עקומה, דהא אין כאן דופן אלא. פתח ואף על גב דלא עייליה כוליה לתוך חלל דפנות הצדדים — פסול. דהההוא טפח דאבראי מיחשב נמי כי סוכה, דאלו סכך כשר הוה — מותר לישן שם, ויוצא ידי סוכה. דאמרינן לקמן (יט,א): פסל היוצא מן הסוכה כי האי גוונא — נידון כסוכה.

משנה

שְׁנֵי נְסָרִין - אֵין מִצְטָרְפִין. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף נְסָרִין כִּסְדִינִין. בִּשְׁלָמָא לִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר בְּשֵׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה; מַאי "מִצְטָרְפִין" - מִצְטָרְפִין לְאַרְבָּעָה. אֶלָּא לְרַב, דְּאָמַר בְּשֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל אֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאִית בְּהוּ אַרְבָּעָה - לָמָּה לְהוּ לְאִיצְטְרוּפֵי? אִי דְּלֵית בְּהוּ אַרְבָּעָה - אַמַּאי? וְהָא קָנִים בְּעָלְמָא נִינְהוּ! לְעוֹלָם דְּאִית בְּהוּ אַרְבָּעָה, וּמַאי "מִצְטָרְפִין" - מִצְטָרְפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַצַּד. לִישָׁנָא אַחֲרִינָא: בִּשְׁלָמָא לִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר בְּשֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, מַאי "מִצְטָרְפִין" - מִצְטָרְפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַצַּד. אֶלָּא לְרַב, בְּשֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל אֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה כְּשֵׁרָה, מַאי "אֵין מִצְטָרְפִין"? קָנִים בְּעָלְמָא נִינְהוּ! אַיְּדֵי דְּקָאָמַר רַבִּי מֵאִיר "מִצְטָרְפִין" אָמַר רַבִּי יְהוּדָה "אֵין מִצְטָרְפִין". תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב, תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב: סִכְּכָה בִּנְסָרִים שֶׁל אֶרֶז שֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה - דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה, יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה - רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל, וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה שֶׁהֵבִיאוּנוּ נְסָרִים שֶׁהָיוּ בָּהֶן אַרְבָּעָה וְסִיכַּכְנוּ עַל גַּבֵּי מִרְפֶּסֶת, וְיָשַׁבְנוּ תַּחְתֵּיהֶן. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה?! אֵין שְׁעַת הַסַּכָּנָה רְאָיָה. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: סִכְּכָה בִּנְסָרִים שֶׁל אֶרֶז שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה - דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, אֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה - רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר, וּמוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר שֶׁאִם יֵשׁ בֵּין נֶסֶר לְנֶסֶר כִּמְלֹא נֶסֶר - שֶׁמַּנִּיחַ פֶּסֶל בֵּינֵיהֶם וּכְשֵׁרָה. וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה שֶׁאִם נָתַן עָלָיהָ נֶסֶר שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים - כְּשֵׁרָה, וְאֵין יְשֵׁנִים תַּחְתָּיו, וְהַיָּשֵׁן תַּחְתָּיו לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. אִתְּמַר, הֲפָכָן עַל צִידֵיהֶן. רַב הוּנָא אָמַר: פְּסוּלָה, וְרַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמְרִי: כְּשֵׁרָה. אִיקְּלַע רַב נַחְמָן לְסוּרָא, עוּל לְגַבֵּיהּ רַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא, אָמְרִי לֵיהּ: הֲפָכָן עַל צִידֵיהֶן מַהוּ? אָמַר לְהוּ: פְּסוּלָה, נַעֲשׂוּ כְּשַׁפּוּדִין שֶׁל מַתֶּכֶת. אֲמַר לְהוּ רַב הוּנָא: לָא אֲמַרִי לְכוּ אֲמָרִי כְּוָותִי? אֲמַרוּ לֵיהּ: וּמִי אֲמַר לָן מָר טַעְמָא וְלָא קַבְּלִינַן מִינֵּיהּ? אֲמַר לְהוּ: וּמִי בְּעֵיתוּ מִינַּאי טַעְמָא וְלָא אֲמָרִי לְכוּ? לֵימָא מְסַיֵּע לֵיהּ: אֵינָהּ מַחֲזֶקֶת כְּדֵי רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ וְשׁוּלְחָנוֹ, אוֹ שֶׁנִּפְרְצָה בָּהּ פִּרְצָה כְּדֵי שֶׁיִּזְדַּקֵּר בָּהּ גְּדִי בְּבַת רֹאשׁ, אוֹ שֶׁנָּתַן עָלֶיהָ נֶסֶר שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִכְנִיס לְתוֹכָהּ אֶלָּא שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - פְּסוּלָה. הֵיכִי דָּמֵי? מַאי לָאו כְּגוֹן שֶׁהֲפָכָן עַל צִידֵיהֶם? לָא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן דַּאֲנַחָהּ אַפּוּמָּא דְּמִטַּלְּלְתָּא, דְּעָיֵיל תְּלָתָא לְגֵיו וְאַפִּיק חַד לְבַר, דַּהֲוָה לֵיהּ פֶּסֶל הַיּוֹצֵא מִן הַסּוּכָּה וְכָל פֶּסֶל הַיּוֹצֵא מִן הַסּוּכָּה נִידּוֹן כְּסוּכָּה.

משנה

אבל אם נתן עליה שְׁנֵי נְסָרִין אֵין מִצְטָרְפִין, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַף נְסָרִין דִּינָם כִּסְדִינִין. הבינה הגמרא שהנידון בסיפא הוא בנסרים פחותים מארבעה טפחים המונחים באמצע הסוכה, שלדעת רבי יהודה אין מצטרפין לפסול את הסוכה, כיון שאפילו אם כל הסוכה מסוככת בהם כשרה, ולדעת רבי מאיר כשם שסדינים מצטרפים כך נסרים מצטרפים לארבעה טפחים לפסול את הסוכה. ואם כן בְּשֶׁלְּמָא לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר בְּשֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה טפחים נשנית הַמַּחֲלוֹקֶת לענין כשרותם, אֲבָל יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, אפשר לפרש מַאי מִצְטָרְפִין הנסרים שאמר רבי מאיר, בנסרים משלשה ועד ארבעה טפחים שהניחם באמצע הסוכה וּמִצְטָרְפִין לְאַרְבָּעָה טפחים לפסול את הסוכה ככל סכך פסול הפוסל בארבעה טפחים. אֶלָּא לְרַב דְּאָמַר בְּשֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל אֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה, הֵיכִי דָּמֵי – באיזה נסרים אמר רבי מאיר שמצטרפין לפסול את הסוכה, אִי דְּאִית בְּהוּ – שיש בכל נסר אַרְבָּעָה טפחים, לָמָּה לְהוּ לְאִיצְטְרוּפֵי הרי בנסר אחד כבר יש שיעור לפסול את הסוכה בלא צירוף, וְאִי דְּלֵית בְּהוּ אַרְבָּעָה וכשר הוא לסכך בו, אַמַּאי מצטרפים לפסול את הסוכה וְהָא קָנִים בְּעָלְמָא נִינְהוּ ומותר לסכך בהם את כל הסוכה. ואם כן מוכח מהברייתא כשמואל. דוחה הגמרא: לְעוֹלָם דְּאִית בְּהוּ – בכל נסר אַרְבָּעָה טפחים, וּמַאי מִצְטָרְפִין שאמר רבי מאיר, מִצְטָרְפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַצַּד - באופן שאינם מונחים באמצע הסוכה אלא לצד הדופן, שבזה עד ארבע אמות נאמר דין 'דופן עקומה' ואין הסוכה נפסלת בארבעה טפחים, ואמר רבי מאיר שכמה נסרים שכל אחד מהם ארבעה טפחים או יותר ורוחב כולם יחד עשרים וארבעה טפחים שהם ארבע אמות, מצטרפין לפסול את הסוכה.

לִישָׁנָא אַחֲרִינָא – נוסח אחר לראיה הנזכרת לדברי שמואל, בְּשֶׁלְּמָא לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר בְּשֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, נפרש מַאי מִצְטָרְפִין לפסול את הסוכה שאמר רבי מאיר – מִצְטָרְפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַצַּד שלא תהא הסוכה כשרה מדין דופן עקומה. אֶלָּא לְרַב הסובר שמחלוקתם כשרחבים ארבעה, קשה בְּשֶׁלְּמָא לְרַבִּי מֵאִיר שפוסל ברחבים ארבעה אפשר לפרש מַאי מִצְטָרְפִין שאמר, היינו שנסרים בני ארבעה הפסולים מִצְטָרְפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַצַּד שלא נכשיר את הסוכה מדין דופן עקומה, אֶלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר אֲפִילּוּ יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה כְּשֵׁרָה, מַאי – מה השמיענו במה שאמר אֵין מִצְטָרְפִין, הרי כקָנִים בְּעָלְמָא נִינְהוּ וכשרים לסיכוך, ופשוט שאין מצטרפין לפסול. מתרצת הגמרא: אכן לרבי יהודה אין חידוש בזה שאין מצטרפין, אלא אֵידִי דְּקָאָמַר רַבִּי מֵאִיר הדין שמִצְטָרְפִין, ובדבריו יש חידוש, לכן כדי לחלוק עליו אָמַר רַבִּי יְהוּדָה שֵׁאֵין מִצְטָרְפִין, ולא בא לחדש אלא לחלוק על רבי מאיר.

תְּנִיָא בברייתא אחת את מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר כְּוָותֵיהּ דְּרַב, וּתְנִיָא בברייתא אחרת את מחלוקתם כְּוָותֵיהּ דְּשְׁמוּאֵל. מפרטת הגמרא: תְּנִיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב שכשאין בהם ארבעה אף רבי מאיר מודה שהיא כשרה, סִכְּכָהּ בִּנְסָרִים שֶׁל אֶרֶז שֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה, יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר מפורש בברייתא כרב. ממשיכה הברייתא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה ראיה לדבריו, מַעֲשֶׂה בְּשַׁעַת הַסַּכָּנָה – שגזרו האויבים שמד על המצות שלא לישב בסוכה, שֶׁכְּדֵי להטעותם הֵבִיאוּנוּ נְסָרִים שֶׁהָיוּ בָּהֶן רוחב אַרְבָּעָה טפחים שאין הנכרים מכירים שהם לשם סוכה, וְסִיכַּכְנוּ עַל גַּבֵּי מִרְפֶּסֶת, וְיָשַׁבְנוּ תַּחְתֵּיהֶן, הרי שהם כשרים לסוכה. אָמְרוּ לוֹ הסוברים כרבי מאיר, וכי מִשָּׁם אתה מביא רְאָיָה, אֵין שְׁעַת הַסַּכָּנָה רְאָיָה, שעל שעת הסכנה לא גזרו אם על ידי זה יתבטל מן המצוה, כדי שלא תשתכח תורת סוכה, ולכך ישנו תחת הנסרים בכדי שיקיימו את המצוה מן התורה.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל שבנסרים רחבים ארבעה אפילו רבי יהודה פוסל, סִכְּכָהּ בִּנְסָרִים שֶׁל אֶרֶז שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, אֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר מפורש כדברי שמואל. ממשיכה הברייתא באופנים שלא נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה. וּמוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר אף על פי שפוסל נסרים פחותים מארבעה לסיכוך, שֶׁאִם סיכך בהם את כל הסוכה באופן שיֵּשׁ בֵּין נֶסֶר לְנֶסֶר אויר כִּמְלֹא רוחב נֶסֶר, שֶׁמַּנִּיחַ פֶּסֶל – פסולת גורן ויקב שהוא סכך כשר בֵּינֵיהֶם – באותו אויר וּכְשֵׁרָה כל הסוכה. וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה – אף שמקל להכשיר נסרים פחותים מארבעה, שֶׁאִם נָתַן עָלֶיהָ מן הצד נֶסֶר שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים והסוכה כְּשֵׁרָה מדין דופן עקומה, ומכל מקום אֵין יְשֵׁנִים תַּחְתָּיו, שהרי הוא עצמו סכך פסול, וְהַיָּשֵׁן תַּחְתָּיו לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ כמי שישן תחת הדופן.

אִתְּמַר חֲפָפָן את הנסרים הרחבים ארבעה טפחים עַל צִידֵיהֶן וסיכך בעובי הנסרים שהוא פחות משלשה טפחים, רַב הוּנָא אָמַר פְּסוּלָה, כיון שיש על נסרים אלו שם פסול הרי הם כשפודין של מתכת שהוא סכך פסול ואפילו בפחות משלשה, וְרַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמְרֵי שהסוכה כְּשֵׁרָה, כיון שסיבת איסור נסר רחב ארבעה הוא משום גזירת תקרה, ובאופן זה אין דרך בני אדם לעשות תקרה. אִיקְּלַע – נזדמן רַב נַחְמָן לְסוּרָא, עוֹל לְגַבֵּיהּ – נכנסו לפניו רַב חִסְדָּא וְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא כדי לשמוע אולי יאמר כדבריהם, אָמְרֵי לֵיהּ – רב חסדא ורבה בר רב הונא לרב נחמן, חֲפָפָן את הנסרים עַל צִידֵיהֶן מַהוּ – האם הסוכה כשרה או פסולה, אָמַר לְהוּ פְּסוּלָה, והטעם משום שנַעֲשׂוּ כְּשַׁפּוּדִין שֶׁל מַתֶּכֶת שאסור לסכך בהם. אָמַר לְהוּ רַב הוּנָא לרב חסדא ולרבה בר רב הונא לֹא אָמְרֵי לְכוּ אָמְרֵי כְּוָותִי – וכי לא אמרתי לכם לומר כמותי שהדין שהפכן על צידן פסולה, אָמְרוּ לֵיהּ – לרב הונא וּמִי אָמַר לָן מַר טַעְמָא וְלֹא קַבְּלִינָן מִינֵּיהּ – האם אמרת טעם לדבריך מדוע הפכן פסול, ולא קבלנוהו ממך, אָמַר לְהוּ רב הונא וּמִי בְּעֵיתוּ – וכי שאלתם מִינַּאי טַעְמָא וְלֹא אָמְרֵי לְכוּ.

לֵימָא מְסַיֵּיע לֵיהּ – לרב הונא שנסר רחב ארבעה שהפכו על צידו פוסל את הסוכה, ממה ששנינו בברייתא, סוכה שאֵינָהּ מַחֲזֶקֶת כְּרֵי רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ וְשׁוּלְחָנוֹ – שיעור הכשר סוכה, אוֹ שֶׁנִּפְרֶצָה בָּהּ באחת הדפנות פְּרִצָה סמוך לקרקע, בשיעור כְּדֵי שֶׁיְּזַדְּקֵר בָּהּ גְּדִי בְּכֵרַת רֹאשׁ – שיעבור בה הגדי בריוח, והוא שיעור שלשה טפחים, אוֹ שֶׁנָּתַן עָלֶיהָ – על הסוכה נֶסֶר שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֵכִנִּים מרוחב הנסר לְתוֹכָהּ לתוך אויר הסוכה אֶלָּא שְׁלֹשָׁה טְפָחִים בלבד פְּסוּלָה. מבררת הגמרא: הֵיכִי דָּמֵי שיתן נסר רחב ארבעה טפחים ואילו על הסוכה יהיו רק שלשה טפחים, (מַאי) לָאו בְּגוֹן שֶׁחֲפָפָן עַל צִידֵיהֶם וסיכך בהם את כל הסוכה, ועוביים הוא רק שלשה טפחים, ומוכח שגם נסר שהפכו על צידו פוסל את הסוכה וכדעת רב הונא. דוחה הגמרא: לֹא – אין מכאן ראיה לדעת רב הונא, שאפשר לומר דַּהֲכָא בְּמַאי עָסְקִינָן, בְּגוֹן דְּאַנּוּחָהּ – שהניח את הנסר אַפּוּמָא דְּמִטַּלְּלְתָּא – על פתח הסוכה ברוח רביעית שאין שם דופן, דְּעָיֵיל תִּלְתָּא לְגֵיו – וסיכך בשלשה טפחים מהנסר בתוך הסוכה וְאַפֵּיק חַד לְבַר – וטפח אחד מונח מחוץ לסוכה, דַּהֲוָה לֵיהּ הטפח שיוצא לחוץ פַּסָּל הַיּוֹצֵא מִן הַסּוּכָּה, וְהדין הוא שכָּל פַּסָּל הַיּוֹצֵא מִן הַסּוּכָּה אף שאין לו שלש דפנות מכל מקום הוא נִידּוֹן כַּסּוּכָּה – נחשב כחלק מהסוכה, וכיון שלגבי הכשר סוכה הוא נחשב כחלק מהסוכה, אף לענין לפסול את הסוכה שיחשב הנסר כסכך פסול שיש בו ארבעה טפחים, מצטרף הטפח שבחוץ לשלשה טפחים שבפנים, ונחשב שיש בתוך הסוכה נסר רחב ארבעה ופוסל את הסוכה:

המשך ביאור למס' סוכה ליום חמישי עמ' ב

חכמים לסכך בהם גזירה שמא יבוא לישב תחת קורות ביתו והתורה אמרה 'סוכה' ולא ביתו של כל ימות השנה. אולם אם אֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה טפחים אך רחבים יותר משלושה, רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל, כיון שיש מיעוט בתים שתקרתם עשויה מנסרים שיש בהם שלושה טפחים ושייך בזה גזירת תקרה, וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר, שכיון שרוב תקרות הבתים עשויות מנסרים שיש בהם ארבעה טפחים, לא גזרו חכמים על נסרים שרחבים פחות משיעור זה.

משנה

תִּקְרָה העשויה מנסרים הרחבים ארבעה טפחים, **שֶׁאֵין עָלֶיהָ מַעֲזִיבָה** – רצפת טיט שנותנים על הנסרים, **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר** בית שמאי ובית הלל נחלקו בדבר, **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים** שאם רוצה לישב תחת תקרה זו לשם סוכה, **מְפַקְפֵּק** – סותר את התקרה ומנענע את כל הנסרים **וְאַחַר כָּךְ נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם** – מבין כל נסר ונסר ונותן סכך כשר במקומה. **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים**, כיון שפסול תקרה זו הוא משום תעשה ולא מן העשוי, די לו באחד משניהם, **אוֹ מְפַקְפֵּק** והרי זה כאילו עשאה מתחילה לשם סוכה, **אוֹ נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם** – מבין כל נסר ונסר ונותן סכך כשר במקומה, וזו היא עשייה חשובה בכל הסוכה. **רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר** לדעת בית הלל, **נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם וְאֵינוֹ מְפַקְפֵּק** – כיון שלדעתו הנסרים עצמם הם סכך פסול כמבואר במשנה לעיל (יד.) לכן אינו מועיל מה שמנענע את הסכך, וצריך דוקא שיטול אחת מבין כל נסר ונסר.

גמרא

הגמרא מבררת את טעמי המחלוקת של בית שמאי ובית הלל. שואלת הגמרא: **בִּשְׁלָמָא בֵּית הִלֵּל** שהכשירו את הסוכה ע"י עשייה אחת, **טַעֲמַיְיהוּ** משום שסוברים שפסול התקרה הוא **מִשּׁוּם** שאמרה תורה (דברים טז יג) 'חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לְךָ' ודרשו בגמרא לעיל (יא:) 'תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי' – שצריך שתהיה עשיית הסוכה בהכשר, ואין יוצאין ידי חובה בסוכה שנעשתה בפסול והוכשרה אחר כך מאליה, ולכך כיון שסיכוך סוכה זו היה לשם בית ולא היה שם סוכה עליו אינו יכול להכשירה על ידי שמתבוין שתהיה לשם סוכה עד שיעשה בה מעשה לשם סוכה, ולכך **אִי מְפַקְפֵּק עָבִיד לֵיהּ מַעֲשֶׂה** ומעתה אינה פסולה משום 'תעשה ולא מן העשוי', וכן **אִי נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם** גם **עָבַד בָּהּ מַעֲשֶׂה** ונתבטל הפסול של 'תעשה ולא מן העשוי'. **אֶלָּא בֵּית שַׁמַּאי** שסוברים שצריך גם לפקפק וגם ליטול אחת מבינתיים, **מַאי טַעֲמַיְיהוּ, אִי** טעמם **מִשּׁוּם** 'תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי' הרי **בַּחֲדָא** סַגִּי או פקפוק או נטילת אחת מבינתיים, **וְאִי** הם סוברים שאסרו לסכך בנסרים **מִשּׁוּם גְּזֵרַת תִּקְרָה** שלא יבואו להתיר לישב תחת תקרת ביתו, ולכך אין די בפקפוק, אם כן **בְּנוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם** סַגִּי ואינו צריך לפקפק, שהרי אם נטל אחת מבינתיים כבר הוכיח שיודע הוא את האיסור של 'תעשה ולא מן העשוי' ולא יבוא לישב תחת תקרת ביתו. מתרצת הגמרא:

לְעוֹלָם טעמם של בית שמאי היא שחסרון סכך זה הוא גם **מִשּׁוּם גְּזֵרַת תִּקְרָה, וְהָכִי קָאָמְרִי אַף עַל פִּי שֶׁמְּפַקְפֵּק** את הנסרים ובזה סילק את הפסול של 'תעשה ולא מן העשוי', מכל מקום אין מעשהו מועיל להכשיר את הסוכה, אלא **אִי נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם** וביטל בזה את התקרה, **אִין** – מועיל בזה להכשיר את הסוכה, אבל **אִי לָא** נוטל אחת מבינתיים, אף שפקפק **לָא** הכשיר את הסוכה בזה. ונטילת אחת מבינתיים חשובה גם מעשה לסלק על ידי זה את החסרון של 'תעשה ולא מן העשוי'.

מקשה הגמרא: **אִי הָכִי** שבית שמאי מצריכים רק ליטול אחת מבינתיים ואין מועיל פקפוק, **אִימָּא סֵיפָא** של המשנה, **רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם אֲבָל לֹא יְפַקְפֵּק**, והבינה הגמרא שאמר כן בדעת בית הלל, ולפי ביאור הגמרא בדברי בית שמאי נמצא שדברי **רַבִּי מֵאִיר** בדעת בית הלל **הֵיינוּ** דעת **בֵּית שַׁמַּאי** ובמה נחלקו. מתרצת הגמרא: אכן לדעת רבי מאיר, בית הלל כבית שמאי, **וְהָכִי קָאָמַר** רבי מאיר לרבי יהודה, **לָא נָחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּדָבָר זֶה**, אלא אף בית הלל סוברים שיש כאן גזירת תקרה, ולכך אף הם מודים שאין להכשיר את הסוכה ע"י פקפוק, ורק אם יטול אחת מבינתיים תהא הסוכה כשירה. מקשה הגמרא:

מַאי קָא מַשְׁמַע לָן – מה חידשה המשנה במחלוקת זו, אם לומר **דְּרַבִּי מֵאִיר אִית לֵיהּ גְּזֵרַת תִּקְרָה וְרַבִּי יְהוּדָה** [בדעת בית הלל שהלכה כמותם] **לֵית לֵיהּ גְּזֵרַת תִּקְרָה, וְהָא אַפְּלִיגוּ בָּהּ חָדָא זִימְנָא** – הרי כבר נכתבה מחלוקתם במשנה הקודמת, **דְּתָנֵן מְסַכְּכִין בְּנָסָרִים דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר**, וא"כ מדוע חזרה המשנה לכתוב מחלוקתם שוב. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רֵישָׁא** – במשנה הקודמת שנחלקו אם מותר לסכך בנסרים ורבי מאיר אוסר, אין טעמו של רבי מאיר משום גזירת תקרה, אלא **בְּנָסָרִים מְשׁוּפִּין** – חלקים וראוים לתשמיש **עָסְקִינָן**, ואף שאינם רחבים ארבעה, **וּמִשּׁוּם גְּזֵרַת כֵּלִים נָגְעוּ בָּהּ** – אף שמן התורה כשרים הם לסיכוך שפשוטי כלי עץ הם ואינם מקבלים טומאה, גזר רבי מאיר שלא לסכך בהם שמא יבוא לסכך אף בכלים המקבלים טומאה, ורבי יהודה סבר שלא חששו לכך. מקשה הגמרא: **וּלְרַב יְהוּדָה אָמַר רַב דְּאָמַר סִכְּכָהּ בְּחִיצִּין זְכָרִים** – בית יד העשוי מעץ שתוחבים בתוך בית הקיבול של החץ **כְּשֵׁרָה**, כיון שפשוטי כלי עץ הם ואינם מקבלים טומאה, אבל אם סככה **בִּנְקֻבּוֹת** – בית יד שיש נקב בראשו, שבתוכו נכנס החץ, **פְּסוּלָה**, שכיון שיש לו בית קיבול הרי הוא מקבל טומאה, **וְלָא גָּזַר** שלא לסכך בחיצין **זְכָרִים אָטוּ נְקֻבּוֹת** – שמא יבוא לסכך בנקבות, ולדבריו **הָכָא נַמִּי לָא גָּזַר נְסָרִים מְשׁוּפִּין אָטוּ כֵּלִים**, ואם היה רבי מאיר חולק על דין זה לא היה רב פוסק כרבי יהודה שהרי הלכה כרבי מאיר בגזירותיו, ואם כן מוכח שרב לא פירש את דברי רבי מאיר שאסר לסכך בנסרים משופין משום גזירת כלים.

הגמרא חוזרת בה: **אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ** צריך לפרש שגם **בְּרֵישָׁא** – במשנה הקודמת **פְּלִיגֵי בְּגְזֵרַת תִּקְרָה** ורבי מאיר אסר משום גזירת תקרה, **וְגַם בְּסֵיפָא** – במשנתינו **פְּלִיגֵי בְּגְזֵרַת תִּקְרָה, וְעַל שֶׁהִקְשִׁינוּ אַפְּלִיגֵי בְּתַרְתֵּי זִימְנֵי לְמָה לִי** – מדוע כפלה המשנה את מחלוקתם, נתרץ **שֶׁהַסֵּיפָא** – משנתינו היא המשך למשנה הקודמת שבה נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר בגזירת תקרה, **וְרַבִּי יְהוּדָה (הִיא) דְּקָא אָמַר לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר** שנחלק עליו למעלה, **אַמַּאי קָא אָסְרַתְּ בְּנָסָרִים מִשּׁוּם גְּזֵרַת תִּקְרָה הרי הַאי סְבָרָא לְבֵית שַׁמַּאי הוּא דְּאִית לְהוּ** – שרק הם הצריכו נטילת אחת מבינתיים, **וּבֵית הִלֵּל לָא גָּזְרֵי** שהרי התירו על ידי פקפוק לחוד, ואם כן דבריך שלא כהלכה, **וְאָמַר רַבִּי מֵאִיר** – השיב לו שלא **נַחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּדָבָר זֶה**, והכל מודים שגזרו על הנסרים משום תקרה.

מקשה הגמרא: **הָנִיחָא לְרַב דְּאָמַר** לעיל (יד.) **שַׁמְחֲלוֹקֶת** רבי יהודה ורבי מאיר אם מסככין בנסרים או לא היא **בְּשֶׁיֵּשׁ בָּהֶן רוחב אַרְבָּעָה** טפחים, **דְּרַבִּי מֵאִיר אִית לֵיהּ גְּזֵרַת תִּקְרָה** ולכך אין לסכך בהם, **וְרַבִּי יְהוּדָה לֵית לֵיהּ גְּזֵרַת תִּקְרָה** ולכך התיר לסכך בהם, ולפיכך אפשר לפרש שרבי יהודה אמר לרבי מאיר שדבריו הם כבית שמאי, והשיב לו רבי מאיר שלא נחלקו בדבר זה. **אֶלָּא לְשֶׁמּוּאֵל דְּאָמַר בְּשֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה מַחֲלוֹקֶת אֲבָל יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה**, אם כן **הַסֵּיפָא** – משנתינו **כְּמַאי פְּלִיגֵי**, הרי סתם תקרה עשויה מנסרים בני ארבעה טפחים ולדעת כולם הסוכה פסולה ובמה נחלקו. מתרצת הגמרא: אף שהכל מודים שאסור לסכך בתחילה בנסרים הרחבים ארבעה, מכל מקום נחלקו במשנתנו באופן שכבר היתה תקרה מנסרים אלו המשמשת לבית והוא מפקפק כדי להכשירה לשם סוכה, **וּבְּכִיטּוּלֵי תִּקְרָה קָא מִיפַּלְגִי** – נחלקו אם כשעושה מעשה המוכיח שיודע את הדין של 'תעשה ולא מן העשוי', בטל שם תקרה ממנה ואין לגזור עליו גזירת תקרה או לא, **מַר** – רבי יהודה **סָבַר** שנחלקו בזה בית שמאי ובית הלל, ולבית הלל **בְּטֵלָה** גזירת תקרה **בְּהָכִי**, כיון שהוכיח שיודע שהתקרה פסולה שוב אין חשש שישב תחת תקרה, ובית שמאי סוברים שאף על פי כן הגזירה קיימת וצריך להכשירה לסוכה על ידי שיטול אחת מבינתים, **וּמַר** – רבי מאיר **סָבַר** שגם בית הלל סוברים **שֶׁבְּהָכִי לָא בְּטֵלָה** גזירת תקרה, וצריך ליטול אחת מבינתיים.

משנה

הַמְּקָרֶה סוּכָּתוֹ בְּשַׁפּוּדִין – כלונסות של מתכת שאינם גידולי קרקע, **אוֹ בַּאֲרוּכּוֹת הַמִּטָּה** – קרשים שהם דופני המטה משני הצדדים, ופסולין לסיכוך מחמת שמקבלין טומאה, **אִם יֵשׁ רֶיוַח בֵּינֵיהֶן כְּמוֹתָן** ונותן באותו הריוח סכך כשר, **כְּשֵׁרָה. הֶחֱוִטֵּט בְּגַרִיס לַעֲשׂוֹת לוֹ סוּכָּה** – נוטל את העומרים שלמטה סמוך לארץ ונכנס לתוכו ועושה חלל כשיעור סוכה והסכך עשוי ועומד מאליו, **אֵינָהּ סוּכָּה**, שכיון שהסכך עשוי מאליו פסול מדין 'תעשה ולא מן העשוי'.

המשך בעמוד יח

רש"י

משנה תקרה שאין עליה מעזיבה — סתם תקרה בנסרים שיש בהן ארבעה. מעזיבה = רצפת טיט. ודומה לו במקרא בספר עזרא (נחמיה ג) "ועזבו את ירושלים עד החומה" — מלאוה מתוכה עפר להחזיק החומה. ר' יהודה אומר — בית שמאי ובית הלל נחלקו בדבר. בית שמאי אומרים — אם בא לישב תחתיה לשם סוכה. מפקפק = סותר ומנענע את כולן, ואחר כך נוטל אחת מבינתים ונותן פסל במקומה. ולקמן מפרש למה לי תרתי. ובית הלל אומרים מפקפק — משום "תעשה" ולא מן העשוי. ואין צריך לתת פסל. ורבי יהודה לטעמיה, דמכשיר בנסרים שיש בהן ארבעה לסכך את כולה, והיינו כרב, ושמואל מתרץ לה לקמן בגמרא. או נוטל אחת מבינתים — ואינו צריך לפקפק, דבהכי סגי, דאיכא עשיה מעליא. רבי מאיר אומר נוטל אחת מבינתים — אבל לא יפקפק, שאין פקפוק מועיל לו. ור' מאיר לטעמיה, דאמר: אין מסככין בנסרים, ועל ידי פסל שבינתיים מתכשרה. ולשמואל דאמר לקמן (יז,ב) סכך פסול בארבעה באמצע — מיתוקמא כדפרישית לעיל, דניהוו שני פסלים באמצע. ואין בו אלא שמונה אמות דדופן עקומה אמרינן עד הפסלים, ומפקינן להו לנסרים מן הסוכה. אי נמי, סבירא ליה כרב דאמר לקמן (שם) סכך פסול בין מן הצד בין מן האמצע בארבע אמות, הלכך לא פסלי נסרים שבינתים, דליכא שיעור פסול ביחד. **גמרא** בשלמא בית הלל טעמיה משום תעשה ולא מן העשוי — בפסול. וכן מן העשוי לבית ולא לסוכה, שאין שם סוכה עליו. גזרת תקרה לית להו במסכך בנסרים ואפילו בני ארבעה. אלא בית שמאי — דבעו תרתי. אי משום גזרת תקרה — אית להו דאין מסככין בנסרים, משום הכי לא מהני פקפוק. והכי קאמרי כו' — כלומר: לא מהני פקפוק, אלא נטילה אחת מבינתים דאיכא מעשה מעליא. וגזרת תקרה נמי בטלה לה. והאי דאמרי מפקפק — הכי קאמרי: המפקפק לא הועיל, ונוטל אחת מבינתים. הכי קאמר — ליה רבי מאיר לר' יהודה: לא נחלקו בדבר זה, דבית הלל כוותי סבירא להו, דאין מסככין בנסרים ולא מהני פקפוק. ומאי קא משמע לן — דסתמא למתני', מאי אשמעינן בהך פלוגתא למיתנייה במתניתיך? אמר ר' חייא בר אבא כו' — רישא לאו משום גזרת תקרה איפלוג, אלא בנסרים שאינן בני ארבעה אבל משופין הן, וחלקים, וראוין לתשמיש, ומשום גזרת כלים נגעו בה לפסול אליבא דרבי מאיר. אף על גב דפשוטי כלי עץ נינהו, ולא מקבלים טומאה — גזר בהו אטו כלים המקבלים טומאה. סיפא רבי יהודה (היא) דקאמר ליה לרבי מאיר אמאי קאסרת בנסרים — לעיל (יד,א), משום גזרת תקרה, הך סברא לבית שמאי היא ושבקת בית הלל. לשמואל דאמר — אבל יש בהן ארבעה דברי הכל פסולה. סיפא כמאי פליגי — הא ודאי סתם תקרה בני ארבעה הוא, וקמכשר רבי יהודה אליבא דבית הלל. בביטולי תקרה —

תוספות

רבי מאיר אומר נוטל אחת מבינתים אבל לא יפקפק — שאין פקפוק מועיל לו. ורבי מאיר לטעמיה, דאמר: אין מסככין בנסרים. ועל ידי פסל שבינתים מיתכשרא. ולשמואל דאמר לקמן (יז,ב): סכך פסול פוסל באמצע בארבעה — מיתוקמא כדפרישית לעיל דניהוו שני פסלים באמצע ואין בו אלא שמנה אמות דדופן עקומה אמרינן עד הכתלים, ומפקינן להנך נסרים מן הסוכה. אי נמי, סבירא ליה כרב, דאמר לקמן: סכך פסול בין מן הצד בין באמצע בארבע אמות, הלכך לא פסלי נסרים שבינתים, דליכא שיעור פסול ביחד, כך פירש בקונטרס. והדין עמו שפירש כן, דבתקרה שנסרים שלה רחבים ארבעה איירי, דסתם תקרה כך היא. ומדפסלי נסר ארבעה משום גזרת תקרה — אלמא סתם תקרה כך היה. וכן מוכח בגמרא, דפריך: לשמואל במאי פליגי? ומסיק: דבבטולי תקרה פליגי. דלרבי מאיר אין מועיל פקפוק לבטולי תקרה, שהנסרים ארבעה, ולכך בעי שיטול אחד מבינתים. ותימה: אדפריך לקמן מברייתא לשמואל דאמר באמצע פסול בארבעה, הוה ליה לאקשויי ממתניתין ולשנויי! ויש לומר: משום דמתניתין לא קתני בהדיא נסרים של ארבעה, אלא מכח סתם תקרה.

פרוץ כעומד — נראה דהלכה כר' יוסי דאמר, פרק שני דבכורות (יז,ב ושם): אפשר לצמצם, לכל הפחות בידי אדם. מדאפליגי אמוראי הכא בפרוץ כעומד, ובפרק שני דחולין (כח,ב ושם) במחצה על מחצה כרוב. והא דקאמרינן התם גבי חלקו לשנים והן שוין, דטמאין שניהן לפי שאי אפשר לצמצם — בכלי חרס בולהו מודו, דקאמרינן בבכורות (יז,ב ושם), משום דאית ביה גומות. ואין לומר דשמעתין אפילו כמאן דאמר אי אפשר, וקרי פרוץ כעומד מחצה על מחצה, כשדומה לנו שהן שוין אף על גב דשמא אינן שוין — דהא מפרש טעמא פרק שני דעירובין (טו,ב ושם), ובפרק שני דחולין (כח,ב) דלא הוי כעומד וכרוב, משום דהכי אגמריה רחמנא למשה: גדור רובא, ושחוט רובא. ותיפוק ליה משום דבלאו הכי הוא אסור מספק, משום דשמא שייר רובא. והא דפריך בגיטין בפרק "הזורק" (עח,א ושם,ב) גבי דאתו תרוייהו בהדי הדדי בארבע אמות, והא אי אפשר לצמצם! אפילו תהא הלכה כר' יוסי הגלילי, מכל מקום דוחק הוא להעמיד המשנה בכך, שאין רגילות להיות, ומסתמא לא כוונו לבא בבת אחת. ובפרק "שבועת העדות" (שבועות לב,א ושם) גבי

משנה תִּקְרָה שֶׁאֵין עָלֶיהָ מַעֲזִיבָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְפַקְפֵּק, וְנוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְפַקְפֵּק אוֹ נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם, וְאֵינוֹ מְפַקְפֵּק. **גמרא** בְּשְׁלָמָא בֵּית הִלֵּל - טַעֲמַיְיהוּ מִשּׁוּם "תַּעֲשֶׂה" וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי, אִי מְפַקְפֵּק - עָבֵיד לֵיהּ מַעֲשֶׂה, אִי נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם - עָבַד בָּהּ מַעֲשֶׂה, אֶלָּא בֵּית שַׁמַּאי מַאי טַעֲמַיְיהוּ? אִי מִשּׁוּם "תַּעֲשֶׂה" וְלֹא מִן הֶעָשׂוּי - בַּחֲדָא סַגִּי, אִי מִשּׁוּם גְּזֵרַת תִּקְרָה - בְּנוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם - סַגִּי! לְעוֹלָם מִשּׁוּם גְּזֵרַת תִּקְרָה, וְהָכִי קָאָמְרִי: אַף עַל פִּי שֶׁמְּפַקְפֵּק, אִי נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם - אִין, אִי לָא - לָא. אִי הָכִי אֵימָא סֵיפָא: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינְתַּיִם אֲבָל לֹא יְפַקְפֵּק. רַבִּי מֵאִיר הַיְינוּ בֵּית שַׁמַּאי! הָכִי קָאָמַר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּדָבָר זֶה. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן - דְּרַבִּי מֵאִיר אִית לֵיהּ גְּזֵרַת תִּקְרָה, וְרַבִּי יְהוּדָה לֵית לֵיהּ גְּזֵרַת תִּקְרָה? וְהָא אִפְּלִיגוּ בָּהּ חֲדָא זִימְנָא! דִּתְנַן: מְסַכְּכִין בִּנְסָרִים, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רֵישָׁא בִּנְסָרִים מְשׁוּפִּין עָסְקִינַן, וּמִשּׁוּם גְּזֵרַת כֵּלִים נָגְעוּ בָּהּ. וּלְרַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַב, דְּאָמַר: סִכְּכָהּ בְּחִיצִּין זְכָרִים - כְּשֵׁרָה, בִּנְקֵבוֹת - פְּסוּלָה, וְלֹא גָּזַר זְכָרִים אַטּוּ נְקֵבוֹת. הָכָא נַמִּי, לֹא גָּזַר נְסָרִים מְשׁוּפִּין אַטּוּ כֵּלִים! אֶלָּא, עַל כָּרְחָךְ רֵישָׁא פְּלִיגִי בִּגְזֵרַת תִּקְרָה וְסֵיפָא פְּלִיגִי בִּגְזֵרַת תִּקְרָה, וְאַפְּלִיגֵי בְּתַרְתֵּי זִימְנֵי לָמָּה לִי? סֵיפָא רַבִּי יְהוּדָה הִיא דְּקָא אֲמַר לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר: אַמַּאי קָא אֶסְרַתְּ בִּנְסָרִים - מִשּׁוּם גְּזֵרַת תִּקְרָה, הַאי סְבָרָא לְבֵית שַׁמַּאי הוּא דְּאִית לְהוּ, וּבֵית הִלֵּל לָא גָּזְרִי! וְאָמַר רַבִּי מֵאִיר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּדָבָר זֶה. הָנִיחָא לְרַב, דְּאָמַר מַחֲלוֹקֶת בְּשֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה, דְּרַבִּי מֵאִיר אִית לֵיהּ גְּזֵרַת תִּקְרָה וְרַבִּי יְהוּדָה לֵית לֵיהּ גְּזֵרַת תִּקְרָה. אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר בְּשֶׁאֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל יֵשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה - סֵיפָא בְּמַאי פְּלִיגִי? בְּבִיטּוּלֵי תִּקְרָה קָא מִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: בְּטֵלָה בְּהָכִי, וּמָר סָבַר: בְּהָכִי לָא בָּטֵלָה. **משנה** הַמְקָרֶה סוּכָתוֹ בַּשַּׁפּוּדִין אוֹ בַּאֲרוּכוֹת הַמִּטָּה, אִם יֵשׁ רֶיוַח בֵּינֵיהֶן כְּמוֹתָן - כְּשֵׁרָה. הַחוֹטֵט בַּגְּדִישׁ לַעֲשׂוֹת לוֹ סוּכָּה - אֵינָהּ סוּכָּה. **גמרא** לֵימָא תֵּיהֲוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ. דְּאִתְּמַר: פָּרוּץ כְּעוֹמֵד, רַב פַּפָּא אָמַר: מוּתָּר, וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: אָסוּר. אָמַר לְךָ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: מַאי "כְּמוֹתָן" - בְּנִכְנָס וְיוֹצֵא.

והא

כלומר, אמר לך שמואל: לעולם בשיש בהן ארבעה, ולא היתה כאן תקרה מתחלה ועכשיו הוא בא לסכך בהו לשם סוכה — אפילו רבי יהודה פסיל, דגזרינן משום תקרה, שלא יבא וישב תחת קורות ביתו ויאמר: מה לי זה מה לי חדשה. אבל השתא, דזו תקרה היתה, ובא לידי מעשה לעשות לשם סוכה, וזה מוכיח שיודע שאמרה תורה "תעשה" ולא מן העשוי. פליגי רבי יהודה ורבי מאיר, אי איכא תו למגזר משום תקרה או לא. רבי יהודה סבר: בטולי תקרה לבית שמאי צריך ליטול מבינתים, דאף על גב דמוכיח שבקי בתעשה ולא מן העשוי — גזרי בה, ובית הלל סברי: כיון דבטלה והוכיח שהתקרה פסולה — תו ליכא למגזר. ור' מאיר סבר: לא נחלקו כו' ואף בה גזרינן. **משנה** המקרה סוכתו — כמו שאנו עושין, שמסדרין כלונסות תחלה בסכך, ונותנין פסל עליהן. ארוכות = *אשפונד"ש בלע"ז. ובגמרא מפרש דמקבלי טומאה. אם יש ריוח ביניהן כמותן — בין שפוד לשפוד על פני כולה, ויתן שם הפסל. וכן על פני כולה, ובגמרא פריך: הא אין הכשר מרובה על הפסול. **גמרא** פרוץ כעומד — לענין מחיצות שבת אתמר; מחיצה שנעשית בפסין רחבין שלשה, והניח בין פס לפס כמלא פס, דנפקא ליה מתורת לבוד. וכן על פני כולה, דהוה ליה פרוץ כעומד. ודכוותה הכא במתניתין, דהוה ליה פסול כשר. בנכנס ויוצא — שיהא פסל הרוחב כמותן יכול ליכנס וליצא בריוח שבינתים, דהשתא הוה ליה פסל שנותן שם מרובה על השפודים, והאויר יותר על השפודים.

והא

סוכה. פרק ראשון – סוכה דף טו עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"

תוספות

גבי כפרו שנידם באחת פריך: והא אי אפשר לצמצם! ומשני: רבי יוסי הגלילי היא. ורבי יוחנן משני: אפילו תימא רבנן. משמע דאין הלכה כרבי יוסי הגלילי. וכן פרק "ארבעה אוחין" (יבמות כח,א) גבי אחיות איני יודע מי שנאן, אמר: אליבא דרבי יוחנן לא סתם לן תנא כר' יוסי הגלילי. לכך נראה, דבידי שמים — אין הלכה כמותו, והני הוו כבידי שמים. אבל בידי אדם — הלכה כמותו, כדמוכח הך דשמעתין ובפרק שני דחולין (כח,א). ויש תימה: הא דאמרינן פרק קמא דעירובין (ה,ב): לחי המשוך מדופני של מבוי לתוך המבוי פחות מארבע אמות — אין צריך לחי אחר להתירו, ארבע אמות — צריך לחי אחר להתירו. וקאמר רב הונא בריה דרב יהושע: לא אמרו אלא במבוי שמונה, אבל במבוי שבעה — ניתר בעומד מרובה על הפרוץ. רב אשי אומר: אפילו במבוי שמונה לא צריך לחי, ממה נפשך: אי עומד נפיש — ניתר בעומד מרובה על הפרוץ, אי פרוץ נפיש — נדון משום לחי. כלומר, אם כן אין בלחי ארבע אמות. מאי אמרת שוו תרווייהו — הוה ליה ספק דדבריהם, וכל ספק דבריהם להקל. משמע דאי אפשר לברר הדבר! ויש לומר: לעולם אפשר למדוד ולברר, אלא לא הטריחוהו חכמים למדוד שם מספק,

וְהָא אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם! אָמַר רַבִּי אַמִּי: בְּמַעֲדִיף. רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא בְּשֶׁאֵין מַעֲדִיף, אִם הָיוּ נְתוּנִים שְׁתֵּי - נוֹתְנָן עֵרֶב, עֵרֶב - נוֹתְנָן שְׁתֵּי. "אוֹ בַּאֲרוּכוֹת הַמִּטָּה". לֵימָא מְסַיַּע לֵיהּ לְרַבִּי אַמִּי בַּר טַבְיוֹמִי. דְּאָמַר רַבִּי אַמִּי בַּר טַבְיוֹמִי: סִכְּכָה בִּכְלָאֵי כֵלִים - פְּסוּלָה. כִּדְאָמַר רַבִּי חָנָן אָמַר רַבִּי: בַּאֲרוּכָה וּשְׁתֵּי כְרָעַיִם, בִּקְצָרָה וּשְׁתֵּי כְרָעַיִם. הָכָא נַמִי: בַּאֲרוּכָה וּשְׁתֵּי כְרָעַיִם, בִּקְצָרָה וּשְׁתֵּי כְרָעַיִם. הֵיכָא אִיתְּמַר דְּרַבִּי חָנָן אָמַר רַבִּי - אַהָא דִּתְנַן:

מטה

והא אפשר לצמצם — קא סלקא דעתך דהאי דקמתרץ בנבנס ויוצא הכי מתרץ: כל כמותו — בנבנס ויוצא הוא, סתמא הוא בנבנס ויוצא, דאין דרך לצמצם ולבוין כמותן ממש לא פחות ולא יותר. ופרכינן: והא אם יתן דעתו לכך אפשר לצמצם, וקתני מתניתין: כמותן כשרה, והוה ליה פרוץ כעומד. **ומשני אמר רבי אמי במעדיף** — מתניתין לא אכשר במצמצם, אלא במעדיף ריוח שבינתים על רחב השפודין, ו"כמותן" דקתני — בנבנס ויוצא. **רבא אמר** — אפילו במצמצם, ואם היו נתונין השפודין שתי — נותנן לקנים של סכך ערב, דעל ברחך אם אינו נותן ראשי הקנים על שפודין הרי הן נופלין לארץ, והלכך הוה ליה כשר מרובה על הפסול, ומבטלן. **כבלאי כלים** — לקמן מפרש: במטלניות שאין בהן שלש על שלש, דאף על גב דהשתא לא מקבלי טומאה, כיון דמכלי אתו — גזור בה רבנן. ארוכות נמי, השתא לא מקבלי טומאה, דלא חזו למידי, אלא מכלי קאתו. **בארוכה ושתי כרעים עמה** — ולקמן מפרש למאי חזו. **קצרה** — אותם אשר ברוחב המטה, לצד מראשותיה ומרגלותיה.

חבילה

כיון דבין עומד נפיש בין פרוץ נפיש ליכא חשש איסור אלא אם כן הן שוין, ומילתא דלא שכיחה היא. מכל מקום, אם היתה איסורא דאורייתא — היה אסור, כיון דאפשר למדוד. ומזה אין להקשות על רב אשי כי שוו כי הדדי לישתרו, דקיימא לן פרוץ כעומד מותר — דהתם קאי על רב הונא בריה דרב יהושע, דסבירא ליה פרוץ כעומד אסור. ויש לפרש: דהני אמוראי דפרוץ כעומד ומחצה על מחצה ברוב — מצי סברי כרבנן, דאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם. ומאן דשרי — בשדומה לנו שהפרוץ כעומד — משום דאימא עומד מרובה. ואתלמוד לומר שהן שוין — רחמנא אמר לא תפרוץ רובא. ומאן דאסר משום דאמר פרוץ מרובה, ואתלמוד לומר שהן שוין — רחמנא אמר גדור רובא. וכן לענין מחצה על מחצה דשחיטה. והשתא ניתא טפי דהיא דספק דבריהם להקל, כיון דאי אפשר למדוד. ומיהו, קשה: דמשמע דספיקא דאורייתא היה אסור משום חששא בעלמא שמא הן שוין, אף על גב דאי עומד נפיש — מותר, ואי פרוץ נפיש — מותר. ואם כן היכי דייק (נמי) פרק שני דביכורות (יז,ב ושם) מההיא דנמצא הרוג מכוון בין שתי עיירות דבידי אדם אפשר לצמצם? התם נמי, אף על גב דאי אפשר לצמצם ולכוון — מודו רבנן דמביאין שתי עגלות משום חשש דאורייתא, משום דשמא הן שוין. ועוד: למאן דאסר פרוץ כעומד — לא אסר אלא מטעם דאמר ליה רחמנא למשה גדור רובא, ולא מטעם דשמא הפרוץ מרובה. ואם כן, בההיא דלחי אפילו הוי ספיקא דאורייתא — השתרי, כיון דבין פרוץ בין עומד נפיש מותר. ומהאי דפריך בשמעתין: והא אפשר לצמצם — אין לדקדק שום דבר, דרבינו חננאל גריס: והא אי אפשר לצמצם. וכן רבינו תם. ולגירסתם נמי אין ראיה שיהא הלכה כן, דלא הוי כמו "אי אפשר לצמצם" דעלמא, אלא כלומר: אי אפשר בשום ענין שלא יהא אויר משהו בין הסכך לשפוד כשממלא בהכשר, אותו מלא נבנס ויוצא, דאינו דוחק כל כך הכשר לקרבו אצל הפסול שלא יהא אויר משהו בין הכשר לפסול, ונמצא שאין הכשר מרובה על האויר ועל הפסול. ומשני: במעדיף, כלומר עד שבא מן הכשר על השפודים שמכאן ומכאן שנתכסה כל האויר. ורבא משני: דאפילו תימא אינן מעדיפים, אם היו נתונים שתי נותנן ערב — אי אפשר שלא יתכסה כל האויר, שהכשר נסמך בפסול. אי נמי: דווקא שתי וערב מהני לרבא, אבל בענין אחר — לא, דגזרינן שמא לא יעדיף. אבל שתי וערב — אי אפשר בלא העדפה שלא יפול הכשר. ולפי זה לא גרסינן כמו שכתוב ברוב הספרים: "אמר רבא אפילו תימא בשאינו מעדיף". ובפרק קמא דעירובין (טו,ב) אינו בשום ספר, ובההיא דסוף בכורות (ס,ב) דיצאו שנים בעשירי וקראן עשירי — משמע דסבר לה כרבי יוסי הגלילי, דאמר: אפילו בידי שמים אפשר לצמצם. דאי כרבנן, דאמרי אי אפשר לצמצם — אותו שקדם הוי עשירי, ואפילו שתק בו, והוה ליה כאילו קרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי — שאין אחד עשר קדוש, שלא נעקר שם עשירי ממנו. וכן בההיא דסוף פרק שני דחולין (לח,ב) דתחת אמו פרט ליתום, דאוקמינן בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים. וכן בפרק "בהמה המקשה" (חולין ע,א) גבי הא דבעי רבא הלכו באברים אחר הרוב! ויש לדחות: ההיא דסוף בכורות, דאפילו סבר אי אפשר לצמצם, כיון דאין יכול להכיר איזה קדם משהו לחבירו, ונתכוון לקרות שניהם עשירי, ובבת אחת קראם — לא דמי לקרא לעשירי עשירי ואחר כך לאחד עשר עשירי. והא דקאמרינן התם: אבל בבת אחת תרווייהו קדשי — לא ממש בבת אחת בצמצום, [אלא] כדפירשתי. ומיהו, קשיא, דפרק "מי שהוציאוהו" (עירובין נ,א) ופרק שני דקדושין (נא,א) פריך מהך ויצאו שנים בעשירי לרבה, דאמר: כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. ומשמע דקשיא ליה, וכיון דבזה אחר זה אין אחרון קדוש — בבת אחת לא יהא קדוש לא לזה ולא לזה, כמו מקדש אשה ואחותה. והיאך יכול להיות זה? דדל קריאת שם דידה מהכא, כיון דאי אפשר ליה לצמצם, ממה נפשך עשירי מאיליו קדוש! ויש לומר: דמבתרא פריך, היאך הוא קדוש? כיון דאי אפשר לצמצם — אינו קדוש אלא מחמת דיבורו.

והא אפשר לצמצם — קא סלקא דעתך דהא דקמתרץ בנבנס ויוצא — הכי קמתרץ: כל כמותו בנבנס ויוצא הוא, דאין דרך לצמצם. והא כו' וקתני מתניתין: כמותן כשרה, והוה ליה פרוץ כעומד. ומשני; אמר ר' אמי: במעדיף. ומתניתין לא אכשר במצומצמין, כך פירש בקונטרס. וקשה: דאין זו סוגיא דהתלמוד, שאינו אלא כמשיב, דאינו חושש בקושיא שלו דלעולם איירי בנבנס ויוצא! ויש לומר: במעדיף, שמרבה בפסל עד שמכסה השפודים, ונמצא סכך כשר רבה על סכך פסול ומבטלו. ובענין זה פירש בקונטרס בדרבא, אם היו נתונין שתי נותנן ערב. ולהאי פירושא קא משמע לן רבא דבמעדיף לא מהני, משום דזימנין דלאו אדעתיה לא ירבה בכשר. אבל כשמשנה להניח כעין שתי וערב — אי אפשר שלא ירבה. ומיהו, קשה להאי פירושא: דאין דומה שיתבטל סכך פסול בכשר אף על פי שהכשר רוב, כיון דאין מעורבין זה בזה, וניכר כל אחד בפני עצמו כמו שפירש בקונטרס דכשחבטן דלעיל (ט,ב): שעירבן, ואינו ניכר הי ניהו פסול והי ניהו כשר. וגירסת רבינו תם עיקר, דגרס: והא אי אפשר לצמצם, כדפרישית. וניחא לפי גירסתו דלא קיימא השתא רבי אמי ורבא לשנויי כמאן דאמר פרוץ כעומד אסור, דלבולהו קאמרינן הכא הך פירכא דאי אפשר לצמצם. אבל לגירסת הקונטרס קיימי השתא לשנויי כמאן דאמר פרוץ כעומד אסור, והיינו דלא כהלכתא, דפרק קמא דעירובין (טז,ב) פסקינן הלכה כמאן דאמר מותר.

בארוכה ושתי כרעים בקצרה ושתי כרעים — סוגיא דשמעתין כרבי נחמיה. דרבנן לא מטמאי בארוכה ושתי כרעים. דתנן במסכת כלים פרק שמונה עשר (משנה ה): מטה שהיתה טמאה מדרס, ניטלה קצרה ושתי כרעים — טמאה, ארוכה ושתי כרעים — טהורה, ורבי נחמיה מטמא. ודוקא כשכל המטה קיימת, וכולה של אדם אחד, שסופו לחזור ולחברה. אבל אם נאבד מקצתה, או של שני בני אדם, הואיל ואין סופן לחזור ולחברה טפי, אפילו איכא ארוכה ושתי כרעים, קצרה ושתי כרעים — טהורה, כדתנן במסכת כלים פרק שמונה עשר (משנה ט), ובפרק "שלשה שאבלו" (ברכות נ,ב) מייתינן לה: מטה שנגנבה חציה או שאבדה חציה, חלקוה אחין או שותפין — טהורה, החזירוה — מקבלת טומאה מכאן ולהבא. והא דתנן התם: כרע שהיתה טמאה מדרס וחברה למטה שלה — טמאה. פירשה — היא טמאה מדרס, והמטה מגע מדרס. אלמא: דכרע לחודיה טמא! היינו לאחר שחברו למטה חוזר לטומאה ישנה, אפילו במטה טהורה. אבל כל זמן שלא חברו — טהורה, אף על פי שפירש ממטה טמאה.

מטה

הגמרא הבינה שכוונת התירוץ אינו להעמיד את המשנה באופן שדקדק להעמיד ריוח יותר מן הסכך הפסול, אלא שמפרש שכל מקום שנאמר כמותן אין זה מדויק אלא בנכנס ויוצא שאין דרך לצמצם ולכוין שיהיו כמותם ממש, אלא מניחים קצת יותר באופן שיהא שפוד נכנס ויוצא, מקשה הגמרא: **וְהָא אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם** – אף שאין הדרך לצמצם, מכל מקום הרי אם יתן דעתו לכך יוכל לכוין שלא יהיה הריוח יותר, ואם כן מנין שכשאמרה המשנה שיתן ריוח ביניהם כמותם כוונתה בנכנס ויוצא, הרי מסתימת לשון המשנה משמע כמותם ממש בלא נכנס ויוצא ואף שאין דרך העולם לצמצם, וקשה לרב הונא שסובר פרוץ כעומד אסור. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבִּי אַמִּי**, אף על פי שאמנם אפשר לצמצם, מכל מקום מחמת הקושיא צריכים לומר שאין כוונת המשנה כפשוטה שמניח ריוח מצומצם כמותם אלא מדובר **בְּמַעֲדִיף** – שמניח אויר יותר משיעור הסכך הפסול כדי שיהיה סכך כשר מרובה על הסכך הפסול, ומה שאמרה המשנה כמותם היינו שמניח ריוח שיוכל להניח סכך כשר כמותם שיוכל להיות נכנס ויוצא.

רָבָא אָמַר, אֲפִילּוּ תִּימָּא בְּשֶׁאֵין מַעֲדִיף – שאינו מניח אויר יותר מרוחב הסכך הפסול, אלא מניח אויר בצמצום כשיעור הסכך הפסול, אלא **שאם הָיוּ נְתוּנִים** – הסכך הפסול **שְׁתֵּי** – לאורך, **נוֹתְנָן** – את הסכך הכשר **עֶרֶב** – לרוחב, ואם היה הסכך הפסול **עֶרֶב, נוֹתְנָן** – את הסכך הכשר **שְׁתֵּי**, וכשמניחם כך לעולם יהיה הסכך הכשר מרובה מהפסול, כיון שכשנותן הסכך הכשר לצד אחר צריך שיהיו ראשיו של הסכך הכשר מונחים על הסכך הפסול, וכיון שהסכך הכשר מרובה מן הפסול הרי הוא מבטלו:

יש להקדים בענין צורת המיטה: המיטה מורכבת משני נסרים קצרים העומדים לרוחב המיטה, אחד מהם בצד ראש האדם השוכב במיטה, והשני בצד רגליו, ונקרא כל אחד מהם 'קצרה', ומשני נסרים ארוכים משני הצדדים לאורך המיטה הנקראים 'ארוכה', ומארבע רגלים בארבע זויות המיטה, שיש בהם חריצים שבתוכם נותנים את הארוכה מצד האורך והקצרה מצד הרוחב ונקראים 'כרעים'. וכשהמיטה מתפרקת, פעמים שמתפרקים הנסרים הקבועים לאורך המיטה עם שני הכרעים שמחוברים אליהם בסופם, ונקרא 'ארוכה ושתי כרעים', ופעמים שהכרעים נשארים מחוברים לנסרים של רוחב המיטה, ונקרא 'קצרה ושתי כרעים'.

שנינו במשנה: המקרה סוכתו בשפודין **אוֹ בַּאֲרוּכּוֹת הַמִּטָּה** אם יש ריוח ביניהן כמותן כשרה: מבואר שאף שאין ארוכות המיטה מחוברות למיטה ואינם כלי, מכל מקום אין מסככין בהם. מבררת הגמרא: **לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַבִּי אַמִּי כַּד טַבְיוֹמֵי דְּאָמַר רַבִּי אַמִּי כַּד טַבְיוֹמֵי סִכְּכָהּ בִּכְלָאֵי כֵּלִים** – שברי כלים שאינם מקבלים טומאה, **פְּסוּלָה**, והטעם בזה שכיון שבאו מדבר המקבל טומאה גזרו בהם חכמים שלא יסככו בהם. וכן הוא הטעם במשנתנו שארוכות המיטה פסולות כיון שבאו מדבר המקבל טומאה. דוחה הגמרא: אין ראיה מדברי המשנה שמה שבא מדבר המקבל טומאה אף שאינו מקבל טומאה עתה, פסול לסיכוך, כדברי רבי אמי בר טביומי, שאפשר לפרש את כוונת המשנה **כְּדְאָמַר רַבִּי חָנָן אָמַר רַבִּי** בביאור משנה אחרת, **בַּאֲרוּכָּה וּשְׁתֵּי כְּרָעַיִם** – היינו הנסר הארוך המוטל בצד המיטה עם שתי רגלים, או **בְּקְצָרָה וּשְׁתֵּי כְּרָעַיִם** – היינו העץ הנמצא לרוחב המיטה עם שתי רגלים. **הָכִי נַמִּי** אפשר לפרש כוונת המשנה שאין מסככין בארוכות המיטה, שהכוונה **בַּאֲרוּכָּה וּשְׁתֵּי כְּרָעַיִם** או **בְּקְצָרָה וּשְׁתֵּי כְּרָעַיִם** שראויים לקבל טומאה כמו שהם כמבואר בהמשך הגמרא.

מבררת הגמרא: **הֵיכָא אִיתְּמַר** – היכן נאמרו דבריו **דְּרַבִּי חָנָן אָמַר רַבִּי**. משיבה הגמרא: **אַהָא דְּתַנְיָן**

אגרות קודש

ב"ה, שושן פורים קטן, תשכ"ב
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו

ובעת רצון יזכירוהו וכל שכותב אודותם - על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, מתאים לתוכן כתבו, ויהי רצון שיבשר טוב בכל הנ"ל.

והרי נמצאים אנו בחדשי אדר, ונקודתם ימי הפורים, חדש הצלחה ליהודים בכל עניניהם.

ולהעיר אשר כמובן מחז"ל (מגילה יג, ב. ועוד) נס פורים תלוי הי' בזה, שבאדר נולד משה רבנו, והוסיפו רז"ל ביאור, שהיתה אז השנה מעוברת, והי' זה באדר ראשון (סוטה יב, ב).

- ובפרט דהש"ס דילן פליג על הירושלמי (מגילה פ"א ה"ה) ולא הביא (מגילה ו, ב) את המ"ד דאותה השנה (דהפיל פור) הייתה מעוברת.

וידוע פירוש האריז"ל על הכתוב, והימים האלה (כשהם) נזכרים (הרי הם גם) ונעשים.

בברכה לבשו"ט בעניני הכלל והפרט

מ. שניאורסאהן

מִטָּה מִטַּמֵּאת – מיטה מקבלת טומאה רק כשהיא **חֲבִילָה** – שכל חלקיה מחוברים יחד, אבל אם התפרקה, אפילו אם ה'קצרה ושתי כרעים' או ה'ארוכה ושתי כרעים' מחוברים אינה מקבלת טומאה,

וּמִטַּהֶרֶת חֲבִילָה – וכן אם נטמאה המיטה אי אפשר להטבילה כשהיא מפורקת, אלא צריך לחברה ולהטבילה כולה ביחד, **דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים מִטַּמֵּאת אֵבָרִים** – אפילו כשהיא מפורקת ראויים החלקים לקבל טומאה. **וּמִטַּהֶרֶת אֵבָרִים** – וכן לטהרתה אין צריך לחבר את המיטה ולהטבילה אלא אפשר להטביל את החלקים בפני עצמם. מבררת הגמרא: **מַאי נִיהוּ** – באלו איברים נחלקו, שלרבי אליעזר אינם מקבלים טומאה בפני עצמם ולחכמים מקבלים טומאה. **אָמַר רַבִּי חָנָן אָמַר רַבִּי אֲרִיוֹכָה וּשְׁתֵּי כְּרָעַיִם** – הנסר הקבוע לאורך המיטה ושני רגלי המיטה מחוברים אליו, או **קְצָרָה וּשְׁתֵּי כְּרָעַיִם** – הנסר הקבוע לרוחב המיטה ושני רגלים מחוברים אליו. שואלת הגמרא: **לְמַאי חַיְיָא** – לאיזה תשמיש ראויים אותם החלקים בפני עצמם שיהיו נחשבים כלי המקבל טומאה לדעת חכמים, שדבר שאינו ראוי כלל לתשמיש אינו מקבל טומאה לדברי הכל. עונה הגמרא: ראויים הם **לְמַסְמְכִינְהוּ אַגּוּדָא** – לסומכם לכותל, על ידי שיעמיד את הארוכה ושני הכרעים סמוך לכותל במרחק רוחב המיטה, ויתן עצים מן הכרעים לכותל בשני צידי המיטה [בחריצים שיש בכרעים], **וּראויים לְמֵיתַב עֲלֵיהוּ** ויוכל לישב על המיטה ע"י **וּמִשְׁדָּא אַשְׁלִי** – שיסרג חבלים מצד לצד ותהא ראויה לתשמישה, וכיון שאם יתקנם באופן זה הרי הם מקבלים טומאת מדרס אם ישב עליה טמא, לכך אף שעדיין לא תיקן נחשב לדבר הראוי לקבל טומאה כיון שראוי לתיקון זה.

גּוּפָא, הגמרא חוזרת לדון במה **שאָמַר רַבִּי אַמִּי בַּר טַבְיוֹמִי סַכָּכָה בִּכְלָאֵי כֵּלִים פְּסוּלָה.** מבררת הגמרא: **מַאי כְּלָאֵי כֵּלִים** – אלו דברים נחשבים כבלאי כלים שאף שאינם ראויים לקבל טומאה מחמת עצמם אסור לסכך בהם מחמת שבאו מדבר המקבל טומאה. **אָמַר אַבָּיֵי מַמְלָנִיּוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ** – פיסות אריג שבאו מבגד גדול והיו ראוים לקבל טומאה בהיותם בגד, ולאחר שנקרעו ממנו אין בהם שלש אצבעות על שלש אצבעות, **דְּלֵא חַזְיָין לֵא לְעָנְיִים וְלֵא לְעָשִׁירִים** – שבשיעור מועט כזה אף לעניים אינו ראוי לשום תשמיש. הגמרא מוכיחה את דברי רבי אמי מברייתא. **תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי אַמִּי בַּר טַבְיוֹמִי** שאין מסככין בשברי כלים אף שאינם ראויים לקבל טומאה, **מַחְצֶלֶת שֶׁל שִׁיפָּא** – עשב הצומח ליד הים, **וְשֶׁל גָּמִי** – מין עשב, **שֶׁיְּרִיחָהּ** – אם נתחסרה ונשאר בה רק שיריים **אַף עַל פִּי שֶׁנִּפְחֲתוּ מִכְּשִׁעוּרָהּ** לקבלת טומאה, שהוא ששה טפחים על ששה טפחים, **אֵין מְסַכְּכִין בָּהֶן** כיון שכשהיו שלמים היו ראויים לקבל טומאת משכב הזב והזבה. ומבואר כרבי אמי שכיון שמתחילתם היו מקבלים טומאה, אף שכשנחסרו אין מקבלים טומאה אין מסככין בהם. ממשיכה הברייתא: **מַחְצֶלֶת** העשויה מן **הַקָּנִים,** אם **גְּדוֹלָה** היא, **מְסַכְּכִין בָּהּ** שסתמה עומדת לסיכוך ואינה חשובה ככלי. אבל **קְטַנָּה** שעומדת לשכיבה חשובה ככלי **וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַף הִיא** – מחצלת גדולה סתמה עומדת לשכיבה **וּמְקַבֶּלֶת טוּמְאָה, וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ:**

שנינו במשנה: **הַחוֹטֵט בַּגַּדִּישׁ** לעשות לו סוכה אינה סוכה: **אָמַר רַב הוּנָא לֹא שָׁנוּ** שפסולה מדין תעשה ולא מן העשוי, **אֶלָּא** כ**שֶׁאֵין שָׁם** מקודם **חָלָל** בגובה **טֶפַח בְּמֻשָּׁךְ** – באורך **שִׁבְעָה** טפחים על שבעה טפחים, שכיון שאין חלל טפח בשיעור הכשר סוכה, אין על הגדיש שם סכך, ורק ע"י שחוטט אח"כ נעשה סכך מאליו, ופסול משום 'תעשה' ולא מן העשוי. **אֲבָל** אם מתחילה כשהגדיש את הגדיש **יֵשׁ שָׁם חָלָל טֶפַח בְּמֻשָּׁךְ שִׁבְעָה,** ונמצא שמתחילה היה עליו שם סכך שסיכך על גבי אוהל טפח, ואין פסולו אלא משום שאין לו מחיצות עשרה טפחים, **חֲרֵי זֶה סוּכָּה,** ויחטוט בגדיש כלפי מעלה עד שיהא חלל בגובה עשרה טפחים שהוא שיעור סוכה, שבדפנות אין פסול של תעשה ולא מן העשוי. מוכיחה הגמרא כדברי רב הונא: **תַּנְיָא נַמִּי הָכִי, הַחוֹטֵט בַּגַּדִּישׁ לַעֲשׂוֹת לוֹ סוּכָּה חֲרֵי זֶה סוּכָּה,** ולכאורה קשה **וְהָאָנָן תְּנַן** במשנתינו **שֵׁאֵינָהּ סוּכָּה, אֶלָּא לָאו** צריך לחלק שבמשנתינו מדובר שלא היה מתחילה חלל טפח ולא היה על הגדיש שם סכך, ורק בחטיטתו נעשה הגדיש סכך, ובברייתא מדובר שמתחילה היה חלל טפח וכבר היה על הגדיש שם סכך ובחטיטתו רק מוסיף דפנות, **וְשָׁמַע מִינָּהּ כְּדְרַב הוּנָא,** מסכימה הגמרא: אכן **שָׁמַע מִינָּהּ.**

אִיבָּא דְּרָמֵי לֵיהּ מֵירְמָא – יש שהקשו סתירה, ואמרו את דינו של רב הונא באופן של תירוץ על קושיא: **תְּנַן הַחוֹטֵט בַּגַּדִּישׁ לַעֲשׂוֹת לוֹ סוּכָּה אֵינָהּ סוּכָּה, וְהָא תַּנְיָא חֲרֵי זוֹ סוּכָּה,** ועל קושיא זו **אָמַר רַב הוּנָא לֹא קַשְׁיָא, כָּאן** – בברייתא מדובר **בְּשֶׁיֵּשׁ שָׁם חָלָל טֶפַח בְּמֻשָּׁךְ שִׁבְעָה** ולפיכך הסוכה כשרה, **כָּאן** – במשנה מדובר **בְּשֶׁאֵין שָׁם חָלָל טֶפַח בְּמֻשָּׁךְ שִׁבְעָה** ולפיכך הסוכה פסולה וכפי שהתבאר:

משנה

הַמְשַׁלְשֵׁל דְּפָנוֹת – שארג את דפנות הסוכה ושלשלם **מִלְּמַעְלָה** – סמוך לסכך **לְמַטָּה** – כלפי מטה, והניח ריוח בין דופן הסוכה לקרקע, **אִם גָּבוֹהַּ מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים,** הסוכה **פְּסוּלָה,** כיון ש'מחיצה תלויה' דהיינו שאינה מגיעה עד הארץ אינה חשובה מחיצה. אך אם הניח ריוח פחות משלשה טפחים, הסוכה כשירה מדין 'לבוד', שרואים אנו כאילו המחיצה נמשכת עד הקרקע. ואם ארג את המחיצה והתחיל **מִלְּמַטָּה** – סמוך לקרקע **לְמַעְלָה,** ואין הדופן מגיע לסכך, **אִם גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים** כשיעור מחיצה, הסוכה **כְּשֵׁרָה,** ורואים אנו כאילו המחיצות מגיעות עד הסכך מדין 'גוד אסיק מחיצתא', דהיינו שאנו ממשיכים ומעלים את המחיצה עד הסכך. **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, כְּשֵׁם שֶׁמִּלְּמַטָּה לְמַעְלָה** מכשירים אנו את הסוכה אם המחיצה בגובה **עֲשָׂרָה טְפָחִים** שהוא שיעור מחיצה ואף שאין המחיצה מגיעה לסכך, **כָּךְ מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה** יש להכשיר את הסוכה אם המחיצה **עֲשָׂרָה טְפָחִים** ואף שגבוהה מן הארץ יותר משלשה טפחים, מפני שאנו אומרים 'גוד אחית מחיצתא' להמשיך את המחיצה עד הארץ.

גמרא

הגמרא מבארת את מחלוקת תנא קמא ורבי יוסי: **בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי** – במה נחלקו רבנן ורבי יוסי. **מַר** – רבי יוסי **סָבַר מְחִיצָה תְּלוּיָה מַתֶּרֶת** – מחיצה שאינה מגיעה לארץ, חשובה כמחיצה גמורה לענין סוכה משום שאומרים 'גוד אחית מחיצתא', **וּמַר** – תנא קמא **סָבַר מְחִיצָה תְּלוּיָה אֵינָהּ מַתֶּרֶת** בסוכה ואין אומרים בזה גוד אחית. הגמרא מביאה מחלוקת נוספת לגבי 'מחיצה תלויה': **תְּנַן הָתָם בּוֹר שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת** של שני אנשים, חציו בחצר זו וחציו בחצר האחרת, והכותל שבין שתי החצירות עובר על פי הבור, לדעת ת"ק 'מחיצה תלויה' אינה מחיצה, ועל כן **אֵין מְמַלְּאִין מִמֶּנָּה בַּשַּׁבָּת,** שאין הכותל שבין שתי החצירות מתיר למלאות מים מן הבור, שכאשר ממלא המים בחצר זו נמשכים המים שהיו בחצר השניה לתוך חצר זו, ונמצא שמטלטל המים מחצר חבירו לחצירו, וכל זמן שלא עירבו החצירות ביניהם אסור מדרבנן לטלטל בשבת מחצר לחצר, **אֶלָּא אִם כֵּן עָשָׂה לָהּ** בתוך חלל הבור **מְחִיצָה** המפרדת לבד מכותל החצר, בגובה **עֲשָׂרָה טְפָחִים,** וכיון שנעשית המחיצה בשביל להתיר את טלטול המים, הקילו חכמים למלא מים על ידי מחיצה זו אף שעדיין מטלטל הוא מחצר חבירו לחצירו, כיון שאומרים 'גוד אחית מחיצתא' וכאילו המחיצה מגעת עד קרקעית הבור. ומחיצה זו אפשר שתעמוד **בֵּין מִלְּמַעְלָה, בֵּין מִלְּמַטָּה** בסמוך למים שבבור **וּבֵין** למעלה מן המים אך דווקא אם המחיצה נמצאת **בְּתוֹךְ אוֹגְנוֹ** – מתחת לשפת הבור. **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר** שבדין זה נחלקו בית שמאי ובית הלל,

חבילה — ביחד. **ומטהרת חבילה** — אם טמאה היא אין טבילה עולה לה אברים אברים אלא מתקנה ומטבילה. **למסמכינהו אגודא** — לקרבן אצל הכותל הרחב כמלא רוחב מטה, ונותן עצים מן הכרעים ולכותל למראשותיה ולמרגלותיה. **ומשדא אשלי** — ונותן חבלים ומסרג, וראויה למשכב ומטמא מדרס. **שיפא** = *לישק"א. ושל גמי = **יונ"ק. **שירייה** — כגון נפחתה ונשתייר בה. **אף על פי** — שפחותה עכשיו מכשיעור לטומאה, דתנן (כלים פרק כ"ז משנה ב): מפץ ששה על ששה. **אין מסככין** — הואיל ומכלי קאתו, ותחלתה היתה מקבלת טומאת משכב הזב והנדה. **גדולה מסככין בה** — דלאו כלי הוא, דסתמא לסיכוך. **אף היא מקבלת טומאה** — קסבר: סתמא לשכיבה, וכלי היא. **אלא שאין שם חלל טפח** — גובה במשך אורך ורחב שבעה טפחים בשיעור סוכה. ואחר כך הגדיש כל הגדיש על אותו חלל, דעכשיו נעשה שם סכך מאליו, ולא היה עליו שם סכך מתחילה. **אבל אם יש שם כו'** — חלל טפח — אהל הוא. נמצא שם סכך על אותו גדיש, וכשחוטט בו מלמטה למעלה עד שמגביה את החלל לשיעור גובה עשרה — אין זו עשייתו, שהרי אינו מתקן אלא הדפנות, ובדפנות לא אמרינן תעשה ולא מן העשוי, והרי היא כסוכה שפחותה מעשרה, וחקק בה והשלימה לעשרה. **איכא דרמי לה מירמא** — לא מתני להא דרב הונא בלשון "לא שנו" ולפרושי מתניתין, אלא רמי מתניתין מירמא אברייתא, ודרב הונא אשנויא אתמר. **משנה המשלשל** — כל מלמעלה למטה קרי שלשול. **מלמעלה למטה** — שהתחיל לארוג המחיצה אצל הסכך ואורג ובא כלפי מטה. **שלשה טפחים פסולה** — דהיינו כדי שיזדקר הגדי בבת ראש, דאמרן: פסולה. **מלמטה למעלה** — שהתחיל לארוג מלמטה סמוך לקרקע, ומגביה ועולה. כיון שהגביה עשרה — כשרה, ואף על פי שלא הגיע לסכך. **רבי יוסי אומר כשם שמלמטה למעלה** — דיו באריגת עשרה. **כך מלמעלה למטה** — דיו באריגת עשרה, ואפילו גבוהה הרבה מן הארץ כשרה. וקסבר: מחיצה תלויה עשרה מתרת. **גמרא בור שכין שתי חצירות** — חציו בחצר זו וחציו בחצר זו, ומחיצה בין החצירות, ומהלכת ותלויה על פי הבור, ואין פתח ביניהם לערב זו עם זו. **אין ממלאין ממנה** — לא זו ולא זו, לפי שמימי חצר זו מביא לזו. **בין מלמטה** — סמוך למים. **בין מתוך אוגנו** — כלומר: בין מלמעלה רחוק מן המים. ובלבד שתהא בתוך אוגן של בור, דמוכחא מילתא דבשביל אוגן המים נעשית. ומפרשינן טעמא בעירובין: שמחיצה תלויה מתרת במים, דקל הוא שהקילו חכמים במים. אבל מחיצה החוצצת את החצירות ומהלכת על פי הבור, שלא נעשה בשביל המים אינה מתרת, דאין מחיצה תלויה מתרת במים אלא הנעשית בשביל להתיר מלוי המים, כגון גזוטרא שלמעלה מן הים, דתנן בעירובין (פז,ב) דעושין לה מחיצה תלויה, וכגון זו שבתוך אוגן הבור.

בית

מִטָּה מִטַּמֵּאת חֲבִילָה וּמִטַּהֶרֶת חֲבִילָה, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מִטַּמֵּאת אֵבָרִים וּמִטַּהֶרֶת אֵבָרִים. מַאי נִיהוּ? אָמַר רַבִּי חָנָן אָמַר רַבִּי: אֲרוּכָה וּשְׁתֵּי כְרָעַיִם, קְצָרָה וּשְׁתֵּי כְרָעַיִם. לְמַאי חַזְיָא - לְמִסְמְכִינְהוּ אַגּוּדָא וּלְמֵיתַב עֲלֵיהוּ, וּמִשְׁדָּא אַשְׁלֵי. גּוּפָא, אָמַר רַבִּי אַמִּי בַּר טַבְיוֹמִי: סִכָּכָה בִּבְלָאֵי כֵּלִים - פְּסוּלָה. מַאי בְּלָאֵי כֵּלִים? אָמַר אַבָּיֵי: מַטְלָנִיּוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ, דְּלָא חַזְיָין לֹא לָעֲנִיִּים וְלֹא לָעֲשִׁירִים. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי אַמִּי בַּר טַבְיוֹמִי: מַחֲצֶלֶת שֶׁל שִׁיפָא וְשֶׁל גֶּמִי, שִׁירֶיהָ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּפְחֲתוּ מִכְּשִׁעוּרָהּ - אֵין מְסַכְּכִין בָּהֶן. מַחֲצֶלֶת הַקָּנִים, גְּדוֹלָה - מְסַכְּכִין בָּהּ, קְטַנָּה - אֵין מְסַכְּכִין בָּהּ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַף הִיא מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה, וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ. "הַחוֹטֵט בַּגְּדִישׁ". אָמַר רַב הוּנָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין שָׁם חֲלַל טֶפַח בְּמֶשֶׁךְ שִׁבְעָה, אֲבָל יֵשׁ שָׁם חֲלַל טֶפַח בְּמֶשֶׁךְ שִׁבְעָה - הֲרֵי זֶה סוּכָּה. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: הַחוֹטֵט בַּגְּדִישׁ לַעֲשׂוֹת לוֹ סוּכָּה - הֲרֵי זֶה סוּכָּה. וְהָאָנַן תְּנַן: אֵינָהּ סוּכָּה! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינָּהּ כְּדְרַב הוּנָא, שְׁמַע מִינָּהּ. אִיבָּא דְּרָמֵי לֵיהּ מִירְמָא; תְּנַן: הַחוֹטֵט בַּגְּדִישׁ לַעֲשׂוֹת לוֹ סוּכָּה אֵינָהּ סוּכָּה, וְהָא תַּנְיָא: הֲרֵי זוֹ סוּכָּה! אָמַר רַב הוּנָא: לָא קַשְׁיָא; כָּאן - בְּשֶׁיֵּשׁ שָׁם חֲלַל טֶפַח בְּמֶשֶׁךְ שִׁבְעָה, כָּאן - בְּשֶׁאֵין שָׁם חֲלַל טֶפַח בְּמֶשֶׁךְ שִׁבְעָה. **מִשְׁנָה** הַמְשַׁלְשֵׁל דְּפָנוֹת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, אִם גְּבוֹהַּ מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - פְּסוּלָה. מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, אִם גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים - כְּשֵׁרָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁמִּלְּמַטָּה לְמַעְלָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, כָּךְ מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה עֲשָׂרָה טְפָחִים. **גְּמָרָא** בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? מָר סָבַר: מְחִיצָה תְּלוּיָה מַתֶּרֶת, וּמָר סָבַר: מְחִיצָה תְּלוּיָה אֵינָהּ מַתֶּרֶת. תְּנַן הָתָם: בּוֹר שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת אֵין מְמַלְּאִין מִמֶּנָּה בַּשַּׁבָּת אֶלָּא אִם כֵּן עָשָׂה לָהּ מְחִיצָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, בֵּין מִלְּמַעְלָה בֵּין מִלְּמַטָּה, בֵּין בְּתוֹךְ אוֹגְנוֹ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:

בית

ממה מטמאת חבילה — משנה היא שמונה עשר דכלים. ומטמאת חבילה — כשהיא מחוברת יחד, אבל נתפרקה אבר אבר — אינה מקבלת טומאה אפילו בקצרה ושתי כרעים. ומכל מקום מודה רבי אליעזר, שאם נתפרקה וחזר וחיברה — חוזרת לטומאתה. כדקאמר: ומטהרת חבילה אם טמאה היא אין טבילה עולה לה אברים אברים, אלא מתקנה ומטבילה. וחכמים אומרים: מטמאת אברים, כדמסיק בארוכה ושתי כרעים. כן ריה"טא דמתני' דכלים לכאורה. אבל בתוספתא דכלים לא משמע הכי. דתניא: כיצד, כרע שפירשה מן הארוכה עם הקצרה. רבי אליעזר אומר: הרי זה חיבור, ואם הטבילה — אינה חוצצת. וחכמים אומרים: אינו חיבור, ואם הטבילה חוצצת. ולפי שיטת התוס' הכי פירושא דמתניתין: ומטמאת חבילה, דכשם כשכולה שלימה אם נטמא אחד מאבריה נטמאת כולה — כך נמי כשפירש הכרע מן הארוכה, ועומדת עם הקצרה — חיבור הוא, ואם נטמאת הכרע נטמאת הקצרה. והיינו דקתני בתוספתא: רבי אליעזר אומר: הרי זה חיבור ומטהרת חבילה, אם הטביל הכרע והקצרה ביחד אין הקצרה חוצצת עליה, כי היכא דלא חייצא במטביל את השלימה. וחכמים אומרים: מיטמאת אברים ולא חבילה, ואם נטמאת הכרע — היא טמאה ולא קצרה, ואינה חיבור כשלימה. והיינו זה דקתני בתוספתא: וחכמים אומרים אינה חיבור, ומטהרת אברים. מטביל הכרע בפני עצמה, ולא חבילה, הכרע עם הקצרה — שהקצרה חוצצת עליה. ואינה כשלימה, דהמטביל מטה שלימה, אף על פי שלא פירקה — טהורה.

ומטהרת חבילה — משמע דפשוטי כלי עץ טמאין, כגון מטה דחזיא למדרסות, ואית להו טהרה במקוה. והא דמשמע פרק "רבי עקיבא" (שבת פד,א ושם) דמפץ אין לה טהרה במקוה — אומר רבינו תם: דהתם בשל שיפא ושל גמי. והא דאמרינן פרק "כיצד הרגל" (בבא קמא כה,ב ושם) גבי מפץ וקמייתי לה בין לטומאת ערב בין לטומאת שבעה, דמשמע שיש לו טהרה לאחר שבעה! דאפילו באנו לפרש דלדין טומאת שבעה קאמר, כלומר: להיות אב הטומאה משום דאין לך דבר הטמא טומאת שבעה אלא אם כן הוא אב הטומאה — מכל מקום אי לית ליה טהרה במקוה — אין יכול ליעשות אב הטומאה, כדמוכח בשילהי עירובין (קד,ב). אלא צריך לומר דהה"א ברייתא דמפץ במת מנין — משמע דמיירי ליה בכל מפץ, בין בשל עץ כגון מחצלת של קנים, בין בשל שיפא וגמי. ודייקינן פרק "אמר רבי עקיבא" (שבת דף פד,א) ממפץ של שיפא וגמי, ובפרק "כיצד הרגל" (בבא קמא כה,ב) דייקינן ממפץ של עץ. והא דאית להו לפשוטי כלי עץ טהרה במקוה אף על גב דקרא ד"במים יובא" דבסוף פרשת שמיני כתיב גבי מקבלי כלי עץ דכתיב: "מכל כלי עץ או בגד או עור או שק" — מכל מקום נפקא לן מאידך קרא, דכתיב בפרשת מדין: "כל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו" — דליכא למימר: מה מעשה עזים מטלטל מלא וריקן — דלא שייך למדרש הכי אלא גבי שק, שאין דרך לעשותו אלא מלא וריקן, שעשוי לשאת בו משאות, כדכתיב (בראשית מב): "ולהשיב כספיהם איש אל שקו".

דלא חזי' לא לעניים ולא לעשירים — ואפילו חישב עליהן — בטלה דעתו. והא דמשמע בזבחים פרק "דם חטאת" (צד,א) דמטלית פחותה משלש על שלש מדניא ביה מחשבה — דלא דמי, דהתם מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, כדפרישית פרק עשרים ושמונה דכלים. **אבל** אם יש שם חלל טפח — מצינן למימר: רב הונא לטעמיה, דאמר לעיל (י,א) גבי בין סוכה לסוכה טפח. ושמא מאן דאמר התם ארבעה — הכא מודה, דהא לשמואל דאמר התם עשרה הכא לא שייך. **בין** מלמטה בין מתוך אוגנו — ויש ספרים שכתוב בהן: בין מלמטה, מתוך אוגנו. ולא יתכן, דאם כן — מלמעלה היינו חוץ לבור, דאי בתוך הבור סמוך לשפתו — היינו מתוך אוגנו, ואם כן היינו כותל שביניהן, דקאמר ר' יהודה שמפסיקין בין שתי החצרות ומהלכת על פי הבור. ועוד: דאם כן לא הוי למעלה דתנא קמא כגון למעלה דרבן שמעון בן גמליאל, דפליגי אמוראי פרק "כיצד משתתפין" (עירובין פו,א) דרב הונא אמר: למטה — למטה ממש, למעלה — למעלה ממש, וזה וזה בבור. ורב יהודה אומר: למטה — למטה מן המים, [למעלה — למעלה מן המים].

בית

סוכה. פרק ראשון – סוכה דף טז עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"

תוספות

בית שמאי אומרים מלמעלה ובית הלל אומרים מלמטה — בכל הספרים גרסינן איפכא בפרק "ביצד משתתפין" (עירובין פו,א).

פירסו סלקא דעתך מהיכן הביאום — והלא היה אסור להכניס ולהוציא! והא "הכל מודים" לא גרסינן, דמחיצה בלא גג לאו אהל הוא, ומחיצה כזו מותר לעשות בשבת, כדאמרינן בפרק "כל גגות" (עירובין צד,א) אמר להו שמואל: נגידו לי גלימא. כך פירש בקונטרס. וכמו כן בפרק "כל הכלים" (שבת קכה,ב) גבי פקק החלון, דהאי חלון למעלה בגג, אבל מן הצד — לא שייך איסור אהל. והביא ראיה כמו כן מההיא ד"כל הגגות" דאמר להו שמואל: נגידו לי גלימא, ואהדרינהו רב לאפיה. ופריך לשמואל: למה לי למעבד הכי? הא אמר: זה מטלטל עד עיקר המחיצה! ומשני שמואל דעבד לצניעותא בעלמא. משמע דאם היה שמואל אוסר כרב — ניחא ליה במאי דעבד שמואל הכי, ולא הוה קשיא ליה מידי היכי שרי למיעבד הכי. אלמא: לא חשיב אהל בדפנות מן הצד, דהא לא קפיד רב על עשיית המחיצה, אלא משום דקסבר אסור לטלטל הסדין לתוכה. וקשיא לפירוש הקונטרס: מאי הקשה היאך הביאו הסדינים? דלמא דרך מלבוש הביאום! ועוד קשה: דלשון חלון שייך בכותל, ובגג — ארובה, כדתנן (ביצה לה,ב): "משילין פירות דרך ארובה", וכמו "ארובות שבדלת" דפרק בתרא דיומא (עו,א) — היינו בארובות שבגג, כמו "ארובות השמים" (בראשית ז). ועוד מוכח פרק "מי שהוציאוהו" (עירובין מד,א ושם) דשייך מן הצד עשיית אהל, גבי עשיית דופן, פריך: והא אתמר עלה הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה ביום טוב! ובפרק "ביצד משתתפין" (שם פו,ב) גריס בקונטרס כמו שכתוב בספרים: פירסו לכתחלה מי שרי? והאמר מר: הכל מודים שאין עושין אהל עראי לכתחלה בשבת. ונראה לרבינו תם: דמן הצד נמי שייך עשיית אהל, וכל הביכא דאמרינן דמחיצה זו מועלת להתיר — חשיב עשיית אהל בתחלה, כי הך דפרסו סדינין והוי כדופן שלישי של סוכה דחשבינן אהל, בפרק "מי שהוציאוהו" (עירובין מד,א). אבל דופן רביעי — אינה אלא תוספת אהל דבלאו הכי משתריא. ורב שהקפיד בפרק "כל גגות" (עירובין צד,א) — אעשיית מחיצה הקפיד, דלדידיה כיון דאסור לטלטל לא היה לפרוש שם סדין בשבת, משום עשיית אהל. והא דפריך שמואל: למה לי למיעבד הכי, הא אמר: זה מטלטל עד עיקר המחיצה — כל שכן דאם היה אסור לטלטל דטפי הוי קשיא לן היכי שרי למיעבד הכי, אלא האמת מקשה. ומאן דשרי תוספת אהל — אפילו באהל שלמעלה מן הגג נמי שרי, כדמוכח פרק "המוצא תפילין" (שם קב. ושם) גבי הנהו דיכרי דהוו בי רב הונא, ביממא בעו טולא, בליליא בעו אוירא, ולקמן פ' "הישן" (כז,ב) גבי עובדא דרבי אליעזר ששבת בסוכתו של (רבי יהודה) ברבי אילעאי בקיסרי. **מהו** דתימא חד לבוד אמרינן תרי לבוד לא אמרינן — ותימה: דהא נמי מלתא דפשיטא היא, דמכשירין לעיל (ז,א) קנה קנה פחות משלשה, דדופן סוכה כדופן שבת! ושמא סלקא דעתך לחלק בין שתי לערב. ואין להקשות: דתיסגי בשני חבלים שעוביין יתר מטפח, ואמרינן לבוד, כדאשכחן פרק קמא דעירובין (טז,ב) דמקיפין בשלשה חבלים, והכא בשנים סגי! הא אמרינן התם דלא התירו אלא בשייראה. **כי** תניא ההיא בסוכה גדולה — בגבוה הרבה, שאין יכול לומר שני לבודין. הלכך בעי מחצלת שבעה ומשהו, ומעמידה בפחות משלשה סמוך לקרקע. כך פירש בקונטרס. אבל בכל הספרים גרסינן: מאי קא משמע לן דמשלשל דפנות מלמעלה למטה כר' יוסי. לפיכך צריך לפרש דמעמידה למעלה בפחות משלשה סמוך לסכך, ואפילו גבוה הרבה מן הארץ — כשרה, כרבי יוסי דמתניתין, דאמר מחיצה תלויה מתרת. **פס** ארבעה — בהאי דמעומד שייך לשון פס, ולעיל דרחבה לגובה הדופן — שייך לשון מחצלת. **בפחות** משלשה סמוך לדופן — מצות סוכה בשתי דפנות, דשיטה דכולהו אמוראי דלעיל בפירקין (ו,ב) כרבנן דאמרי: שתים כהלכתן, היינו כמין גאם, ואם האחת מן הדפנות שלימות ונתונה מזרחית — מוקי לה להאי פס ארבעה ומשהו לצד צפון בפחות משלשה לדופן מזרחית, ונחשב בסתום, ויש כאן שתי דפנות שלימות. ותימה: למה לי פס ארבעה? יעשה פס שני טפחים, ויעמידנו סמוך לדופן, וירחיק שלשה טפחים פחות משהו, ויעמיד פס אחד של שני טפחים ומשהו

בית שמאי אומרים מלמעלה — דיו אם עשאה מלמעלה מתוך אוגנו. **מן הכותל שביניהן** — אותה הנעשית לחוץ בין החצרות, ותלויה על פני הבור, ואף על פי שלא נעשית בשביל המים. דקא סבר: מחיצה תלויה מתרת בחצרות אפילו כל טלטול. **בשיטת רבי יוסי** — דמתניתין. **לא רבי יהודה סבר לה כרבי יוסי** — שתהא מחיצה תלויה מתרת בסוכה, ולא רבי יוסי סבר לה כרבי יהודה בבור שתהא מתרת בשבת. **דרבנן** — הא דאסרינן להביא מימי חצר זו לזו בלא עירוב — מדרבנן הוא, דמדאורייתא לא מיתסר אלא מרשות היחיד לרשות הרבים. **אבל שבת דאיסור סקילה הוא** — במלאכות דאורייתא מחמירין אפילו במידי דרבנן דאית בה. **ואם תאמר** — כיון דרבי יוסי לא סבר לה כרבי יהודה בשבת. **מעשה שנעשה בציפורי** — שהתירו בשבת על ידי מחיצה תלויה, כדאמר רב דימי לקמיה. **על פי מי נעשה** — והלא רבי יוסי ראש של ישיבת ציפורי הוה, כדאמרינן בסנהדרין (לב,ב) "צדק צדק תרדוף" — הלך אחר בית דין יפה, אחר רבי יוסי לציפורי. **לא על פי רבי יוסי נעשה** — שכבר נפטר. **אלא על פי רבי ישמעאל בנו** — ומאי מעשה? דכי אתא רב דימי אמר: פעם אחת שכחו בציפורי ולא הביאו ספר תורה בערב שבת. [שהיה דרכן להצניע ספר תורה בבתים מפני הנכרים, ואותו הבית שהניחו לתוכו] היה בבית אחד שבחצר בית הכנסת, ובתים הרבה היו פתוחין לחצר ולא עירבו. או שהיו חצרות הרבה פתוחות לאותו מבוי, ובית הכנסת פתוח לו. והיה ספר התורה בחצר שכנגד בית הכנסת, ולא נשתתפו במבוי, ואסור להוציא מן החצרות למבוי. ופרסו סדינין על גבי עמודים שהיו לרוחב המבוי, וחלקו את המבוי ולא היו פתוחים מן המחיצה ולפנים אלא בית הכנסת וחצר שכנגדו, והביאו ספר התורה. שהרי שאר החצרות נסתלקו, ואין איסור כאן. **מהיכן הביאום** — והלא היה אסור להכניס ולהוציא! והלא הכל מודים כו' — לא גרסינן, דמחיצה בלא גג לאו אהל הוא, ומחיצה כזו מותר לעשות, כדאמרינן בפרק "כל גגות" (עירובין צד,א) אמר להם שמואל: נגידו לי גלימא. **סדינין פרוסין** — והיו גבוהין מן הארץ, דהוה ליה מחיצה תלויה. **מחצלת שרחבה ארבעה ומשהו** — וארכה כאורך הדופן. **מתרת בסוכה** — אם תולה אותה באויר בפחות משלשה סמוך, לסכך ופחות משלשה לקרקע. וכגון שאין הסוכה גבוהה אלא עשרה מצומצמין. **מחצלת שבעה ומשהו** — אלמא: חד לבוד אמרינן, ותו לא. **בסוכה גדולה** — הגבוהה הרבה, שאין יכול לומר בה שני לבודין. הלכך בעי מחצלת שבעה ומשהו, ומעמידה בפחות משלשה סמוך לסכך, דהויא לה מחיצה עשרה, ותו לא איכפת לן אם תלויה היא. וקא משמע לן דמשלשלין מלמעלה למטה, כר' יוסי. **פס ארבעה ומשהו מתיר בסוכה** — אם גבוה עשרה ורחבה ארבעה ומשהו. ומוקי **לה בפחות משלשה סמוך לדופן** — השני במקצוע, וכי אמרינן לבוד — איכא דופן שבעה, וזה משך סוכה קטנה, כדי ראשו ורובו.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִלְּמַעְלָה, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִלְّמַטָּה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא תְּהֵא מְחִיצָה גְּדוֹלָה מִן הַכּוֹתֶל שֶׁבֵּינֵיהֶן! אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי יְהוּדָה בְּשִׁיטַת רַבִּי יוֹסֵי אֲמָרָהּ, דְּאָמַר: מְחִיצָה תְּלוּיָה מַתֶּרֶת. וְלֹא הִיא, לֹא רַבִּי יְהוּדָה סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי, וְלֹא רַבִּי יוֹסֵי סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה. לֹא רַבִּי יְהוּדָה סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי - עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הָתָם אֶלָּא בְּעֵירוּבֵי חֲצֵירוֹת דְּרַבָּנַן, אֲבָל הָכָא סוּכָּה דְּאוֹרַיְיתָא - לֹא. וְלֹא רַבִּי יוֹסֵי סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי הָכָא אֶלָּא בַּסּוּכָּה, דְּמִצְוַת עֲשֵׂה. אֲבָל שַׁבָּת דְּאִיסּוּר סְקִילָה - לֹא. וְאִם תֹּאמַר: מַעֲשֶׂה שֶׁנַּעֲשָׂה בְּצִיפּוֹרִי עַל פִּי מִי נַעֲשָׂה? לֹא עַל פִּי רַבִּי יוֹסֵי אֶלָּא עַל פִּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי. וּמַאי מַעֲשֶׂה? דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי אֲמַר: פַּעַם אַחַת שָׁכְחוּ וְלֹא הֵבִיאוּ סֵפֶר תּוֹרָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת, לְמָחָר פֵּירְסוּ סְדִינִין עַל גַּבֵּי הָעַמּוּדִים וְהֵבִיאוּ סֵפֶר תּוֹרָה, וְקָרְאוּ בּוֹ. פֵּירְסוּ סָלְקָא דַּעְתָּךְ מֵהֵיכָן הֵבִיאוּם בַּשַּׁבָּת? אֶלָּא: מָצְאוּ סְדִינִין פְּרוּסִין עַל גַּבֵּי הָעַמּוּדִים, וְהֵבִיאוּ סֵפֶר תּוֹרָה וְקָרְאוּ בּוֹ. אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר אֲבִימִי: מַחֲצֶלֶת אַרְבָּעָה וּמַשֶּׁהוּ מַתֶּרֶת בַּסּוּכָּה מִשּׁוּם דּוֹפֶן. הֵיכִי עָבִיד - תָּלֵי לֵיהּ בְּאֶמְצַע, פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה לְמַטָּה וּפָחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה לְמַעְלָה, וְכָל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְּלָבוּד דָּמֵי. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: חַד לָבוּד - אָמְרִינַן, תְּרֵי לָבוּד - לָא אָמְרִינַן, קָא מַשְׁמַע לָן. מֵיתִיבִי: מַחֲצֶלֶת שִׁבְעָה וּמַשֶּׁהוּ מַתֶּרֶת בַּסּוּכָּה מִשּׁוּם דּוֹפֶן! כִּי תַּנְיָא הַהִיא בְּסוּכָּה גְּדוֹלָה. וּמַאי קָא מַשְׁמַע לָן - דְּמִשַּׁלְשְׁלִין דְּפָנוֹת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה כְּרַבִּי יוֹסֵי. אָמַר רַבִּי אַמִּי: פַּס אַרְבָּעָה וּמַשֶּׁהוּ מַתִּיר בַּסּוּכָּה מִשּׁוּם דּוֹפֶן, וּמוֹקִים לֵיהּ בְּפָחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים סָמוּךְ לַדּוֹפֶן. וְכָל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה סָמוּךְ לַדּוֹפֶן כְּלָבוּד דָּמֵי. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? הָא קָא מַשְׁמַע לָן: שִׁיעוּר מֶשֶׁךְ סוּכָּה קְטַנָּה שִׁבְעָה.

משנה

כי תניא ההיא בסוכה גדולה — בגבוה הרבה, שאין יכול לומר שני לבודין. הלכך בעי מחצלת שבעה ומשהו, ומעמידה בפחות משלשה סמוך לקרקע. כך פירש בקונטרס. אבל בכל הספרים גרסינן: מאי קא משמע לן דמשלשל דפנות מלמעלה למטה כר' יוסי. לפיכך צריך לפרש דמעמידה למעלה בפחות משלשה סמוך לסכך, ואפילו גבוה הרבה מן הארץ — כשרה, כרבי יוסי דמתניתין, דאמר מחיצה תלויה מתרת. **פס** ארבעה — בהאי דמעומד שייך לשון פס, ולעיל דרחבה לגובה הדופן — שייך לשון מחצלת. **בפחות** משלשה סמוך לדופן — מצות סוכה בשתי דפנות, דשיטה דכולהו אמוראי דלעיל בפירקין (ו,ב) כרבנן דאמרי: שתים כהלכתן, היינו כמין גאם, ואם האחת מן הדפנות שלימות ונתונה מזרחית — מוקי לה להאי פס ארבעה ומשהו לצד צפון בפחות משלשה לדופן מזרחית, ונחשב בסתום, ויש כאן שתי דפנות שלימות. ותימה: למה לי פס ארבעה? יעשה פס שני טפחים, ויעמידנו סמוך לדופן, וירחיק שלשה טפחים פחות משהו, ויעמיד פס אחד של שני טפחים ומשהו

משנה

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים דִּי שִׁיעַמִּיד אֶת הַמְּחִיצָה מִלְּמַעְלָה בְּתוֹךְ אוּגֶן הַבּוֹר וּכְדַעַת תָּנָא קַמָּא, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים אֵין הַמְּחִיצָה מַתִּירָה אֶלָּא אִם כֵּן הַנִּיחָה מִלְּמַטָּה בְּסָמוּךְ לַמַּיִם, שֶׁרַק בְּאוֹפֶן זֶה יֵשׁ הֵיכֵר שֶׁהַמְּחִיצָה נַעֲשִׂית לְצוֹרֶךְ טִלְטוּל הַמַּיִם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לֹא תְּהֵא מְחִיצָה הַנַּעֲשִׂית בְּתוֹךְ הַבּוֹר גְּדוֹלָה מִן הַכּוֹתֶל שֶׁבֵּינֵיהֶן – אֵין צָרִיךְ מְחִיצָה שֶׁנַּעֲשָׂתָה לְשֵׁם הֵיתֵר טִלְטוּל הַמַּיִם וְדִי בְּמַחִיצַת הַכּוֹתֶל שֶׁבֵּין הַחֲצֵרוֹת וְאַף שֶׁהִיא תְּלוּיָה עַל פְּנֵי פִּי הַבּוֹר הֲרֵי הִיא מַתִּירָה גַּם לִטְלְטֵל אֶת הַמַּיִם, שֶׁ'מְּחִיצָה תְּלוּיָה' נְחֻשֶׁבֶת כְּמְחִיצָה גְּמוּרָה.

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כֵּיוָן שֶׁהִתְבָּאֵר שִׁדְעַת רַבִּי יְהוּדָה שֶׁ'מְּחִיצָה תְּלוּיָה' מַתִּירָה בְּכָל אוֹפֶן וְלֹא דַּוְקָא בְּמַיִם, רַבִּי יְהוּדָה בְּשִׁיטַּת רַבִּי יוֹסֵי אֲמָרָהּ – הֲרֵי הוּא סוֹבֵר כְּדַעַת רַבִּי יוֹסֵי בְּמִשְׁנָתֵינוּ דְּאָמַר מְחִיצָה תְּלוּיָה מַתֶּרֶת בְּסוּכָּה וְלֹא דַּוְקָא בְּמַיִם. דּוּחֵה הַגְּמָרָא: וְלֹא הִיא – אֵין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה וּרְבִי יוֹסֵי תְּלוּיִים זֶה בְּזֶה, לֹא רַבִּי יְהוּדָה שֶׁהִתִּיר לְמִלְּאוֹת מַיִם עַל יְדֵי הַכּוֹתֶל הָעוֹבֵר בֵּין הַחֲצֵרוֹת סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי לְהַתִּיר אֶת הַסּוּכָּה עַל יְדֵי 'מְחִיצָה תְּלוּיָה', וְלֹא רַבִּי יוֹסֵי סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה לְהַתִּיר לְמִלְּאוֹת מַיִם מִן הַבּוֹר עַל יְדֵי הַכּוֹתֶל שֶׁבֵּין שְׁתֵּי הַחֲצֵרוֹת. מְבָאֵרֶת הַגְּמָרָא אֶת הַחִילּוּק שֶׁבֵּין שְׁתֵּי הַהֲלָכוֹת: לֹא רַבִּי יְהוּדָה סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם שֶׁעַד כָּאן לֹא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הָתָם אֶלָּא בְּעֵירוּבֵי חֲצֵרוֹת דְּרַבָּנָן – שֶׁמִּדְּאוֹרַיְיתָא אֵין אִיסּוּר לִטְלְטֵל אֶלָּא מִרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְאִיסּוּר הַטִּלְטוּל מֻחְצָר לְחֻצָּר בְּלֹא עֵירוּב אֵינוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, לְפִיכָךְ הָקֵל בְּזֶה רַבִּי יְהוּדָה לְהַתִּיר עַל יְדֵי 'מְחִיצָה תְּלוּיָה', אֲבָל הָכָא גַּבֵּי סוּכָּה שֶׁהִיא דְּאוֹרַיְיתָא, לֹא מַתִּיר רַבִּי יְהוּדָה עַל יְדֵי 'מְחִיצָה תְּלוּיָה'. וְלֹא רַבִּי יוֹסֵי סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה לְהַתִּיר לְמִלְּאוֹת מַיִם בְּשַׁבָּת מִן הַבּוֹר, מִשּׁוּם שֶׁעַד כָּאן לֹא קָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי הָכָא אֶלָּא בְּסוּכָּה דְּאִינָהּ חֲמוּרָה כָּל כָּךְ שֶׁהֲרֵי אֵין בָּהּ אֶלָּא מִצְוַת עֲשֵׂה, אֲבָל שַׁבָּת דְּאִיסּוּר סְקִילָה לֹא – אֲבָל גַּבֵּי שַׁבָּת הַחֲמוּרָה יוֹתֵר שֶׁהֶעוֹבֵר עַל מְלָאכוֹת שַׁבָּת הֲרֵי הוּא חַיָּב סְקִילָה, הֶחְמִירוּ רַבָּנַן בְּכָל דִּינֵיהּ אַף שֶׁאֵינָם אֶלָּא דְּרַבָּנַן, וְלִפְיכָךְ אֵין מְחִיצָה תְּלוּיָה מוֹעִילָה לְעִנְיַן טִלְטוּל מֻחְצָר לְחֻצָּר, שֶׁכֹּל שֶׁתִּיקְּנוּ חֲכָמִים כְּעֵין דְּאוֹרַיְיתָא תִּיקְּנוּ.

מַקְשֶׁה הַגְּמָרָא: וְאִם תֹּאמַר לְפִי מָה שֶׁבֵּיאַרְנוּ שֶׁרַבִּי יוֹסֵי אֵינוֹ מַתִּיר בְּשַׁבָּת עַל יְדֵי 'מְחִיצָה תְּלוּיָה' אַף בְּאִיסּוּרִים דְּרַבָּנַן, אִם כֵּן מַעֲשֶׂה שֶׁנַּעֲשָׂה בְּצִיפּוֹרִי שֶׁהִתִּירוּ שָׁם לִטְלְטֵל עַל יְדֵי 'מְחִיצָה תְּלוּיָה' כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְהַלָּן, עַל פִּי מִי נַעֲשָׂה – הֲרֵי רַבִּי יוֹסֵי הָיָה רֹאשׁ יְשִׁיבַת צִיפּוֹרִי וּבְוַדַּאי נַעֲשׂוּ הַדְּבָרִים עַל פִּיו, וְאִם כֵּן מוֹכַח שֶׁרַבִּי יוֹסֵי סוֹבֵר כְּרַבִּי יְהוּדָה וּמַתִּיר לִטְלְטֵל בְּשַׁבָּת עַל יְדֵי מְחִיצָה תְּלוּיָה. דּוּחֵה הַגְּמָרָא: לֹא עַל פִּי רַבִּי יוֹסֵי נַעֲשָׂה הֵיתֵר זֶה שֶׁכְּבָר נִפְטַר בִּזְמַן הַהוּא, אֶלָּא עַל פִּי בְּנוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי שֶׁסִּבַּר מְחִיצָה תְּלוּיָה מַתֶּרֶת טִלְטוּל בְּשַׁבָּת, אַךְ אֲבִיו רַבִּי יוֹסֵי לֹא הִתִּיר אֶלָּא בְּסוּכָּה. וּמַאי מַעֲשֶׂה – מַה הָיְתָה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁבּוֹ הִתִּירוּ טִלְטוּל עַל יְדֵי 'מְחִיצָה תְּלוּיָה', דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי – כַּאֲשֶׁר בָּא רַב דִּימִי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל אָמַר, פַּעַם אַחַת שָׁכְחוּ וְלֹא הֵכִיאוּ סֵפֶר תּוֹרָה מֵהַבַּיִת שֶׁהָיָה מוּצָנָע בּוֹ מִפְּנֵי הַנֹּכְרִים מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְהַבַּיִת שֶׁבּוֹ סֵפֶר הַתּוֹרָה הָיְתָה בְּחָצֵר שֶׁכְּנֶגֶד בֵּית הַכְּנֶסֶת, וּפָתוּחַ לְמִבּוּי שֶׁבּוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת וְחֲצֵרוֹת נוֹסְפוֹת, וְכֵיוָן שֶׁלֹּא עָשׂוּ שִׁיתּוּפֵי מְבוֹאוֹת אָסוּר הָיָה לִטְלְטֵל וְלְהוֹצִיא אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה מִן הַחָצֵר לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּשַׁבָּת, וְלָכֵן לְמָחָר – בְּשַׁבָּת הֵבִיאוּ סִדְרִינִין וּפִירְסוּ הַסִּדְרִינִין עַל גַּבֵּי הָעַמּוּדִים שֶׁהָיוּ שָׁם לְרוֹחַב הַמְּבוֹי, וְכָךְ עָשׂוּ מְחִיצָה בֵּין שְׁאָר הַחֲצֵרוֹת הַפְּתוּחִים לַמְּבוֹי לְבֵין הַחָצֵר שֶׁבָּהּ הָיָה מוּנָּח הַסֵּפֶר תּוֹרָה, בְּאוֹפֶן שֶׁגַּם בֵּית הַכְּנֶסֶת הָיָה לְפָנִים מִן הַמְּחִיצָה, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא הָיָה בִּרְשׁוּת בֵּית הַכְּנֶסֶת אֶלָּא חָצֵר אַחַת, וְהֵבִיאוּ סֵפֶר תּוֹרָה וְקָרְאוּ בּוֹ, שֶׁבַּמְּבוֹי שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא חָצֵר אַחַת מוּתָּר לְבְנֵי הַחָצֵר לִטְלְטֵל בַּמְּבוֹי בְּלֹא שִׁיתּוּף, וּבֵית הַכְּנֶסֶת עַצְמוֹ אֵינוֹ אוֹסֵר בְּטִלְטוּל כֵּיוָן שֶׁאֵין בּוֹ דִּיּוּרִין. וְאַף עַל פִּי שֶׁסִּדְרִינִין אֵלּוּ לֹא הִגִּיעוּ עַד הָאָרֶץ אֶלָּא הָיוּ תְּלוּיִים בַּאֲוִיר וּגְבוֹהִים מִן הָאָרֶץ יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים, הִתִּירוּ לִטְלְטֵל עַל יְדֵי 'מְחִיצָה תְּלוּיָה'. מְבַרֶּרֶת הַגְּמָרָא: פִּירְסוּ סָלְקָא דַּעְתָּךְ – אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁהֵבִיאוּ אֶת הַסִּדְרִינִים וּפִירְסוּ אוֹתָם בְּשַׁבָּת, וְכִי מֵהֵיכָן הֱבִיאוּם בְּשַׁבָּת, הֲלֹא אָסוּר לְהַכְנִיס וְלְהוֹצִיא בְּשַׁבָּת מִרְשׁוּת לִרְשׁוּת וְאֵיךְ הֵבִיאוּ אֶת הַסִּדְרִינִין, הֲרֵי כְּדֵי לְפָרוֹס בְּשַׁבָּת יֵשׁ צוֹרֶךְ לְהָבִיא אוֹתָם מִמָּקוֹם אַחֵר מֵחוּץ לַחָצֵר. אֶלָּא מְבָאֶרֶת הַגְּמָרָא שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הָיְתָה שֶׁמָּצְאוּ סִדְרִינִין שֶׁכְּבָר הָיוּ פְּרוּסִין עַל גַּבֵּי הָעַמּוּדִים מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְסָמְכוּ עֲלֵיהֶם וְהֵבִיאוּ סֵפֶר תּוֹרָה וְקָרְאוּ בּוֹ.

אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר אַבַּיְמִי, מַחֲצֶלֶת שֶׁרֹּחַב אַרְבָּעָה וּמַשֶּׁהוּ טְפָחִים וּמַעֲמִידָהּ לְדוֹפֶן הַסּוּכָּה, וְאֹרֶךְ כְּאֹרֶךְ הַדּוֹפֶן, מַתֶּרֶת בַּסּוּכָּה מִשּׁוּם דּוֹפֶן כְּאִילּוּ הָיָה כָּאן דּוֹפֶן שֶׁל עֲשָׂרָה טְפָחִים. מְבָאֵר רַב חִסְדָּא הֵיכִי עָבֵיד – בְּאֵיזֶה אוֹפֶן יַנִּיחֶנָּה בְּכְדֵי שֶׁתִּהְיֶה כְּדוֹפֶן שְׁלֵמָה, תָּלֵי לֵיהּ בְּאֶמְצַע גֹּבַהּ הַסּוּכָּה בְּאוֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים מִן הַמְּחִצְלֶת וּלְמַטָּה, וּפָחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה מִן הַמְּחִצְלֶת וּלְמַעְלָה עַד הַסְּכָךְ, וְכָל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְּלָבוּד דָּמֵי וְלָכֵן אָנוּ רוֹאִים אֶת הָאֲוִיר שֶׁבֵּין הַמְּחִצְלֶת לַקַּרְקַע וּבֵין הַמְּחִצְלֶת לַסְּכָךְ כְּסָתוּם, וְהֲרֵי לָנוּ מְחִיצָה בְּגֹבַהּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. מַקְשֶׁה הַגְּמָרָא: פְּשִׁיטָא – הֲרֵי דִּין 'לְבוּד' פָּשׁוּט וִידוּעַ לָנוּ מִכַּמָּה מִשְׁנִיּוֹת, וּמַה חִידַּשׁ רַב חִסְדָּא בְּדִין זֶה. מְתַרֶּצֶת הַגְּמָרָא: מַהוּ דְּתֵימָא – לוּלֵי דִּבְרֵי רַב חִסְדָּא הַיְּינוּ אוֹמְרִים שֶׁחֵד לְבוּד אַמְּרִינָן – בְּאוֹפֶן שֶׁדֵּי בְּלָבוּד אֶחָד לְהַתִּיר אֶת הַסּוּכָּה נֹאמַר הַהֲלָכָה לְהַכְשִׁיר הַסּוּכָּה עַל יְדֵי לָבוּד, אַךְ תְּרֵי לְבוּד לֹא אַמְּרִינָן לְהַכְשִׁיר הַסּוּכָּה עַל יְדֵיהֶם, קָא מַשְׁמַע לָן רַב חִסְדָּא שֶׁאַף בְּאוֹפֶן שֶׁנִּצְרָכִים לִשְׁנֵי לָבוּד נֹאמַר הַהֲלָכָה לְהַכְשִׁיר הַסּוּכָּה עַל יְדֵיהֶם.

מַקְשֶׁה הַגְּמָרָא: מֵיתִיבִי, שֶׁנִּינוּ בְּבְרַיְיתָא מַחֲצֶלֶת הָרֹחַב שִׁבְעָה וּמַשֶּׁהוּ מַתֶּרֶת בַּסּוּכָּה מִשּׁוּם דּוֹפֶן, וּמַעֲמִיד הַמְּחִצְלֶת פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה מִן הַקַּרְקַע אוֹ מִן הַסְּכָךְ, וּמַכְשִׁירִים אֶת הַסּוּכָּה עַל יְדֵי 'לְבוּד' לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַדּוֹפֶן עַד הַקַّרְקַע אוֹ עַד הַסְּכָךְ. וּמַמָּה שֶׁהִצְרִיכָה הַבְּרַיְיתָא מְחִצְלֶת שִׁבְעָה וּמַשֶּׁהוּ, וְלֹא אָמְרָה חִידּוּשׁ יוֹתֵר גָּדוֹל שֶׁאַף בְּמַחֲצֶלֶת אַרְבָּעָה וּמַשֶּׁהוּ נִיתֶּרֶת הַסּוּכָּה, עַל יְדֵי שְׁנֵי לְבוּד, מִשֶּׁמַּע שֶׁאִכְּשַׁר אִי אֶפְשָׁר לְהַכְשִׁיר הַסּוּכָּה עַל יְדֵי שְׁנֵי לְבוּד. מְתַרֶּצֶת הַגְּמָרָא: כִּי תַּנְיָא הַהִיא בְּסוּכָּה גְּדוֹלָה – הַגְּבוֹהָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, שֶׁבְּזֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַכְשִׁיר עַל יְדֵי לְבוּד מִשְּׁנֵי צְדָדִים, שֶׁהֲרֵי אִם תִּהְיֶה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים מִן הַקַּרְקַע, הֲרֵי לְצַד הַסְּכָךְ הוּא רָחוֹק יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְכֵן לְהֵיפֶךְ, אֲמָנָם בְּסוּכָּה שֶׁגֹּבַהּ אֵינוֹ אֶלָּא עֲשָׂרָה טְפָחִים, דֵּי בְּמַחֲצֶלֶת אַרְבָּעָה וּמַשֶּׁהוּ לְהַתִּירָהּ עַל יְדֵי לְבוּד מִשְּׁנֵי צְדָדִים כְּדִבְרֵי רַב חִסְדָּא. שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא וּמַאי קָא מַשְׁמַע לָן – מַה הַבְּרַיְיתָא מְחַדֶּשֶׁת בְּדִין זֶה, הֲרֵי כְּבָר שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָתֵינוּ שֶׁהַסּוּכָּה כְּשֵׁרָה עַל יְדֵי גֹּבַהּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. מְבָאֶרֶת הַגְּמָרָא: כַּוֻּנַּת הַבְּרַיְיתָא שֶׁמַּנִּיחַ אֶת הַמַּחֲצֶלֶת בְּפָחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה סָמוּךְ לַסְּכָךְ, וְכֵיוָן שֶׁמְּדַבֵּר בְּסוּכָּה גְּבוֹהָה אֵין הַמַּחֲצֶלֶת מַגִּיעָה עַד הַקַּרְקַע, וּמִשֶּׁמִּיעָה הַבְּרַיְיתָא דְּמִשְּׁלֹשֶׁלֵּין דְּפָנוֹת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה כְּרַבִּי יוֹסֵי שֶׁמַּכְשִׁיר גַּם מְחִיצָה תְּלוּיָה.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה דִּין נוֹסָף בְּהַכְשַׁר הַמְּחִיצוֹת: אָמַר רַבִּי אַמִּי, פַּס שֶׁגֹּבְהוֹ כְּגֹבַהּ הַסּוּכָּה, וְרֹחַב אַרְבָּעָה וּמַשֶּׁהוּ טְפָחִים, מַתִּיר בַּסּוּכָּה מִשּׁוּם דּוֹפֶן שֶׁל שִׁבְעָה טְפָחִים כְּשִׁיעוּר הַכְּשַׁר סוּכָּה, וּמוֹקִים לֵיהּ – מַעֲמִידוֹ לְפַס בְּפָחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים סָמוּךְ לַדּוֹפֶן וְכָל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה סָמוּךְ לַדּוֹפֶן כְּלָבוּד דָּמֵי, וְעַל יְדֵי כָּךְ רוֹאִים אָנוּ אֶת הַדּוֹפֶן כְּאִילּוּ הוּא רָחָב שִׁבְעָה טְפָחִים. מַקְשֶׁה הַגְּמָרָא: מַאי קָא מַשְׁמַע לָן רַבִּי אַמִּי בְּדִין זֶה, הֲרֵי דִּין לְבוּד פָּשׁוּט לָנוּ כְּבָר מִכַּמָּה מִשְׁנִיּוֹת. מְתַרֶּצֶת הַגְּמָרָא: אֵין כַּוֻּנַּת רַבִּי אַמִּי לְעֶצֶם הַדִּין שֶׁאוֹמְרִים לְבוּד, אֶלָּא הָא קָא מַשְׁמַע לָן שִׁשִּׁעוּר מֶשֶׁךְ סוּכָּה קְטַנָּה שִׁבְעָה – שִׁעוּר אֹרֶךְ וְרֹחַב שֶׁל סוּכָּה הַמְצוּמְצֶמֶת הוּא שִׁבְעָה עַל שִׁבְעָה טְפָחִים, וְעַל כֵּן דֵּי בְּפַס אַרְבָּעָה טְפָחִים וּמַשֶּׁהוּ לְהַכְשִׁיר אֶת הַסּוּכָּה:

משנה

הִרְחִיק אֶת הַסִּיכּוּךְ מִן הַדְּפָנוֹת והניח חלל ריק ביניהם, ברוחב או באורך הסוכה, אם יש בחלל זה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, הסוכה פְּסוּלָה, שכיון שהאויר מפריד בין הדפנות לסכך, לא נאמר בו דין דופן עקומה להכשיר את הסוכה, ונמצאת סוכה זו ללא דפנות. אולם אם יש בחלל פחות משלשה טפחים, אומרים ׳לבוד׳ ונחשב החלל כאילו סתום בסכך כשר, והסוכה כשירה. בֵּית שַׁמַּאי גָּזְרוּ בְּאַמְצָעוֹ רחוק מן הדפנות ונוצר בו חלל כמין ארובה, וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּיו – על גבי אותו מקום שנחסר הגג, ונמצא שתקרת הבית שהיא סכך פסול מפרידה בין הסכך לדפנות, אֲפִילּוּ הַסִּיכּוּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בתקרת הבית, הסוכה פְּסוּלָה, משום שבמרחק כזה לא נאמר דין דופן עקומה ונמצא שהדפנות רחוקים מהסכך הכשר ואין דפנות לסוכה. אולם אם יש ביניהם פחות מארבע אמות כשרה, משום שהלכה למשה מסיני שעד ארבע אמות אומרים דופן עקומה דהיינו שרואים את תקרת הבית כאילו הוא המשכו של הדופן, ונמצאו הדפנות מגיעות עד לסכך הכשר. וְכֵן המסכך על גבי כל האויר של חָצֵר שֶׁהִיא מוּקֶּפֶת בתים משלש רוחותיה ומבתים אלו יוצאת אַכְסַדְּרָה – כמין גג הבולט מן דפנות הבתים לתוך החצר. אם האכסדרה רחבה ארבע אמות, הסוכה פסולה, משום שאין כאן דין דופן עקומה. ואם רחבה פחות מארבע אמות, כשרה, מדין דופן עקומה. וכן סוּכָּה גְּדוֹלָה שיש בסכך הכשר לבדו שיעור סוכה, שֶׁהִקִּיפוּהָ בין הדפנות לסכך הכשר, בְּדָבָר שֶׁאֵין מְסַכְּכִין בּוֹ – כגון בסדין שהוא דבר המקבל טומאה. אִם יֵשׁ תַּחְתָּיו – תחת הסכך הפסול רוחב אַרְבַּע אַמּוֹת שמפריד בין הדפנות לסכך הכשר, הסוכה פְּסוּלָה, משום שאין כאן דין דופן עקומה. אולם אם יש תחת הסכך הפסול פחות מארבע אמות, הסוכה כשרה, מדין דופן עקומה.

גמרא

מקשה הגמרא: כָּל הָנֵי לָמָּה לִי – מדוע כפל התנא את דין דופן עקומה בשלושת האופנים המבוארים במשנה, הלא די שיאמר התנא אופן אחד של דופן עקומה ומזה נלמד לשאר האופנים. מתרצת הגמרא: צְרִיכָא – צריך התנא להשמיענו את כל האופנים, לפי שבכל אחד יש חידוש שאי אפשר ללמדו מהאופן השני. מבארת הגמרא: דְּאִי אַשְׁמְעִינָן התנא דין דופן עקומה רק בְּבֵית שַׁמַּאי, היה מקום לומר שדווקא בזה אומרים דופן עקומה מִשּׁוּם דְּהָנֵי – אלו המְחִיצוֹת שאנו רוצים שיכשירו את הסוכה על ידי דופן עקומה, לְבֵית עֲבִידָן – לצורך פנים הבית עשויות, וכיון שהבית נעשה סוכה, יכולים הדפנות לשמש כמחיצות לסוכה על ידי דופן עקומה, אֲבָל באופן של חָצֵר הַמּוּקֶּפֶת אַכְסַדְּרָה, דִּמְחִיצוֹת אלו שאנו רוצים להחשיבם לדפנות הסוכה, לָאו לְאַכְסַדְּרָה עֲבִידֵי – לא נעשו לצורך האכסדרה שהיא מחוץ לבית אלא לצורך פנים הבית נעשו, אֵימָא שלא נכשיר את הסוכה על ידיהם מדין דופן עקומה, צְרִיכָא – לכך הוצרך לשנות דין דופן עקומה גם באכסדרה. וְכֵן אִי אַשְׁמְעִינָן התנא הָנֵי תַּרְתֵּי אופנים דהיינו בית שנפחת וחצר המוקפת אכסדרה, היה מקום לומר שדוקא באלו נאמר דין דופן עקומה מִשּׁוּם דִּסְכָכָן – הסכך הפסול המפסיק בין הדפנות לסכך הכשר, סְכָךְ כָּשֵׁר הוּא – עשוי ממין הכשר לסיכוך, אלא שפסול משום ׳תעשה ולא מן העשוי׳ משום שלא הונח לשם סוכה, אֲבָל באופן של סוּכָּה גְּדוֹלָה שֶׁהִקִּיפוּהָ בְּדָבָר שֶׁאֵין מְסַכְּכִין בּוֹ שהפסול הוא משום דִּסְכָכָהּ המפסיק בין הסכך לדפנות מין סְכָךְ פָּסוּל הוּא – כגון דבר המקבל טומאה, אֵימָא שלא נאמר בזה דין דופן עקומה, לכך צְרִיכָא לתנא לחדש שגם באופן זה נאמר דופן עקומה.

אָמַר רַבָּה, אֲשְׁכַּחְתִּינְהוּ – מצאתי לְרַבָּנָן דְּבֵי רַב – תלמידי בית מדרשו של רב, דְּיָתְבֵי וְקָאָמְרֵי בשם רב, סוכה שיש בה שלש דפנות בלבד, וְאַוִּיר מהלך על פני כל הסוכה מדופן אמצעי עד פתח הסוכה, פּוֹסֵל את הסוכה בִּשְׁלֹשָׁה טפחים, שכיון שיש באויר רוחב שלשה טפחים הרי הוא מפסיק בין שני חלקי הסוכה, ונמצא שאין בשום חלק של הסוכה שלש דפנות. ואילו סְכָךְ פָּסוּל המהלך על פני כל הסוכה מדופן אמצעי עד פתח הסוכה, פּוֹסֵל את הסוכה רק בְּאַרְבָּעָה טפחים. וַאֲמִינָא לְהוּ אֲנָא – הקשה רבה לתלמידי רב, אַוִּיר דְּפוֹסֵל בִּשְׁלֹשָׁה טפחים מְנָא לְכוּ – מנין לכם דין זה שאויר פוסל את הסוכה בשלשה טפחים, ממשנתינו, דִּתְנַן שאם הִרְחִיק אֶת הַסִּיכּוּךְ מִן הַדְּפָנוֹת שְׁלֹשָׁה טְפָחִים פְּסוּלָה משום שהאויר מפריד בין הדפנות לסכך, אם כן יש ללמוד שסְכָךְ פָּסוּל נַמִּי לֵא לִיפְסֵיל אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, דִּתְנַן בהמשך המשנה בֵּית שַׁמַּאי גָּזְרוּ וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּיו, אִם יֵשׁ בֵּין הַסִּיכּוּךְ לַכּוֹתֶל אַרְבַּע אַמּוֹת פְּסוּלָה, ומוכח שסכך פסול פוסל רק בארבע אמות ולא בארבעה טפחים. וְאָמְרוּ לִי – תירצו תלמידי רב לרבה, בַּר מִינָּהּ דְּהַהִיא – אכן כל סכך פסול פוסל בארבעה טפחים, אלא שדין משנתינו שפוסלת רק בארבע אמות שונה מכל סכך פסול, דְּרַב וּשְׁמוּאֵל אָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ שטעם משנתינו הוא מִשּׁוּם שמדין דּוֹפֶן עֲקוּמָה נָגְעוּ בָּהּ – כיון שהסכך הפסול עומד בסמוך לדפנות ולא באמצע הסוכה הכשירו את הסוכה מדין דופן עקומה דהיינו שנחשב כאילו הדופן ממשיכה עד הסכך הכשר, אולם סכך פסול שהניחו באמצע הסוכה רחוק מהדפנות יותר מארבע אמות, שאי אפשר להכשירו משום דופן עקומה, פוסל בארבעה טפחים כדברי רב.

חזר רבה והקשה לתלמידי רב: וַאֲמִינָא לְהוּ אֲנָא, לדבריכם שאויר חמור יותר מסכך פסול, קשה, מָה אִילּוּ אִיכָּא בסוכה סְכָךְ פָּסוּל פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה טפחים, וּבצד הסכך הפסול יש גם אַוִּיר פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טפחים, מַאי – מה יהיה דינה של סוכה זו לדבריכם, ודאי כְּשֵׁרָה היא, משום שאין האויר מצטרף לסכך הפסול לפסול את הסוכה. ואולם אם מַלְּיֵהּ למקום האויר שבצד הסכך הפסול בְּשַׁפּוּדִין – שהם פסולים לסיכוך, מַאי, ודאי שפְּסוּלָה, משום שמצטרפים השפודין לסכך הפסול ונמצא שיש סכך פסול יותר מארבעה טפחים. וְקשה כיצד יתכן לומר כן, האם לֹא יְהֵא אַוִּיר הַחמור שפּוֹסֵל בִּשְׁלֹשָׁה טפחים, כְּסָכָךְ פָּסוּל הַקל שפּוֹסֵל רק בְּאַרְבָּעָה טפחים, ואם סכך פסול הקל מצטרף לארבעה טפחים לפסול, כל שכן שמצטרף האויר החמור לסכך הפסול בכדי לפסול את הסוכה. וְאָמְרוּ לִי תלמידי רב, אִי הָכִי, לְדִידָךְ נַמִּי דְּאָמַרְתְּ – לשיטתך שסְכָךְ פָּסוּל פּוֹסֵל בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, גם קשה קושיא זו, מָה אִילּוּ אִיכָּא – אילו יש בסוכה סְכָךְ פָּסוּל פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, וּבסמוך לזה יש אַוִּיר פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טפחים, מַאי – מה דינה של הסוכה, ודאי כְּשֵׁרָה, היא משום שאין האויר והסכך הפסול מצטרפים לפסול את הסוכה. ואולם אם מַלְּיֵהּ למקום האויר שבצד הסכך הפסול בְּשַׁפּוּדִין שהם סכך פסול, מַאי – ודאי שמצטרפים השפודין לסכך הפסול ונמצא סכך פסול יותר מארבע אמות והסוכה פְּסוּלָה, וקשה כיצד יתכן לומר כן, האם לֹא יְהֵא אַוִּיר הַפּוֹסֵל בִּשְׁלֹשָׁה טפחים שהוא חמור, כְּסָכָךְ פָּסוּל הקל הַפּוֹסֵל רק בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, ומדוע לא מצטרפים האויר החמור לסכך הפסול בכדי לפסול את הסוכה.

וַאֲמִינָא לְהוּ אֲנָא – השיב רבה לתלמידי רב, הַאי מַאי – אין דומה שאלתי לשאלתכם, שבְּשִׁלְּמָא לְדִידִי, דַּאֲמִינָא – שאמרתי שסכך פסול פוסל בְּאַרְבַּע אַמּוֹת

משנה הרחיק הסיכוך מן הדפנות — לאו בגבהה קאמר, אלא במשכה. **פסולה** — דאויר פוסל בשלשה אפילו מן הצד. ומכאן אני אומר ומפרש: הא דאמרינן שבסכך פסול מן הצד אמרינן דופן עקומה להכשיר עד ארבע אמות — היינו דחשבינן לסכך כאילו מן הדופן, ונעקם ונכפף למעלה. ובאוירה ליכא למימר הכי. ואיני מפרש רואין את הדופן כאילו הוא עקום והולך תחת הסכך פסול ומגיע לסכך כשר, ומוציא את הפסול מן הסוכה — דאם כן גם גבי אויר נמי נימא הכי. **בית שנפחת וסיכך כו'** — גגו נפחת באמצעו רחוק מן הדפנות לכל צד, וסיכך על הפחת באמצעו, ונמצא תקרת הבית, שהיא פסולה משום "תעשה ולא מן העשוי", מפסקת בין דפנות לסכך כשר. **אם יש מן הסיכוך** — הכשר ולכותל ארבע אמות — פסול, דבארבע אמות לא נאמר למשה מסיני דופן עקומה אבל בפחות כשרה, הלכה למשה מסיני: רואין תקרת הבית כאילו היא הדופן שנעקם למעלה. ואין כאן סכך פסול לפסול הסוכה, ולא יישן תחת זה. **וכן חצר המוקפת אכסדרה** — כל חצר שבתלמוד לפני הבתים, והבתים פתוחין לו. חצר זו מוקפת בתים מתוכה, ופתוחין לה סביב משלש רוחותיה, ולפני הבתים עשו אכסדראות סביב לשלשה רוחותיה, והאכסדרה פתוחה היא ואין לה דופן לצד החצר. ויש עליה תקרה. וזה סיכך על גבה כל אוירה של כל חצר, שבאמצע היקף אכסדראות, ואין דופן לסוכה זו אלא מחיצות הבתים המפסיקות בין בתים לאכסדרה. ונמצאת תקרת האכסדרה מפסקת סביב בין סכך לדפנות. אם יש ברוחב האכסדרה ארבע אמות — פסולה, פחות מארבע אמות — כשרה, דאמרינן דופן עקומה. דוגמא לדבר *קלוישטר"א בלשון אשכנז של איזה אומות, הם הגלחים, שיש לה אויר שיש בה עשבים, והיקף אכסדרה סביב לו. **שהקיפוה** — סיבבו סביב לה סמוך לדפנות בדבר המקבל טומאה, ובאמצעה נתן הסכך כשר. **אם יש** — תחת הסכך פסול ארבע אמות — פסולה, אף הסכך כשר, לפי שאין לה מחיצות. פחות מכאן — כשרה דאמרינן דופן עקומה. **גמרא כל הני למה לי** — לאשמועינן דופן עקומה בתלת בבי במתניתין? ליתני חדא, ולשמעינן לכולהו. **משום דהני מחיצות לבית עבידן** — להיות דופן לבית זה, והרי הבית נעשה סוכה — הלכך שדינן מחיצות בתר סוכה על ידי עיקום. **אבל חצר המוקפת אכסדרה דמחיצות לאו לאכסדרה נעשו** — אלא לבית, הלכך ליכא למימרא תקרה אכסדרה עקימת דפנות הללו היא, ולא שדינהו לדפנות הכא לצד סוכה. **סכך כשר הוא** — כלומר: ממין סכך כשר הוא, ופסולו משום "תעשה ולא מן העשוי". אבל דבר שאין מסככין בו, שהוא מין פסול — אימא לא ליכשריה על ידי עיקום. **דיתבי וקאמרי** — משמיה דרב. **אויר פוסל** — כל הסוכה בשלשה. **וסכך פסול פוסל** — את כל הסוכה בארבעה. **בר מינה דההיא** — כלומר: הראיה אינה עיקר. **דרב ושמואל אמרי תרוייהו משום דופן עקומה נגעו בה** — להכשיר, דאמרינן: דופן הוא, ולא סכך, ואין כאן פסול. וכי אמרינן בארבעה — כגון באמצע, רחוק מן הכותל ארבע אמות, דאינו יכול לבטלן על ידי עקימת דופן, ונמצא חוצץ בסוכה בין כשר לכשר. וארבעה הוי מקום חשוב להיות חציצה. **ואמינא להו אנא** — תשובה לדבריהם. **ומה אילו איכא סכך פסול פחות מארבעה** — ואויר בצידו פחות משלשה, מאי אמריתו ביה? **כשרה** — דליכא שיעור סכך פסול. **מלייה** — לההיא שיעורא בשפודין, דאסור לסכך בהן משום מקבלי טומאה, והויא בה ארבעה טפחים מסכך פסול. **מאי** — אמריתו ביה. **פסולה** — דאיכא חציצה ארבעה. ומתחילה כשהיה אויר שהוא חמור — היתה כשרה, ועכשו שנהפך להיות קל — נפסלה. **לא יהא אויר** — חמור, שפוסל בשלשה פוסלה לסוכה זו בסכך פסול, שהוא קל, שאינו נפסל אלא בארבעה!. **אמרו לי אי הכי לדידך נמי** — דאמרת שיעור סכך פסול ארבע אמות, דלית לך דטעמא דמתניתין משום דופן עקומה, אלא זהו שיעורא לפסול אפילו באמצע — אף זו תשובתך, ומה אילו כו' ואויר פחות משלשה בצדו. **בשלמא לדידי דאמרי ארבע אמות** — דקתני מתניתין פסולה, הא פחות — כשרה.

משנה הרחיק את הסיכוך מן הדפנות שלשה טפחים - פסולה. בית שנפחת וסיכך על גביו, אם יש מן הסוכה לתל לסיכוך ארבע אמות - פסולה. וכן חצר שהיא מוקפת אכסדרה. סוכה גדולה שהקיפוה בדבר שאין מסככין בו, אם יש תחתיו ארבע אמות - פסולה.

גמרא כל הני למה לי? צריכא, דאי אשמעינן בית שנפחת - משום דהני מחיצות לבית עבידן, אבל חצר המוקפת אכסדרה, דמחיצות לאו לאכסדרה נעשו - אימא לא, צריכא. ואי אשמעינן הני תרתי - משום דסכך פסול פוסל, אבל סוכה גדולה שהקיפוה בדבר שאין מסככין בו, דסכך פסול הוא - אימא לא, צריכא. אמר רבה: אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי: אויר פוסל בשלשה, סכך פסול פוסל בארבעה. ואמינא להו אנא: אויר דפוסל בשלשה מנא לכו - דתנן: הרחיק את הסיכוך מן הדפנות שלשה טפחים - פסולה, סכך פסול נמי - לא ליפסיל אלא בארבע אמות, דתנן: בית שנפחת וסיכך על גביו, אם יש בין הסיכוך לכותל ארבע אמות - פסולה. ואמרו לי: בר מינה דההיא, דרב ושמואל אמרי תרוייהו משום דופן עקומה נגעו בה. ואמינא להו אנא: מה אילו איכא סכך פסול פחות מארבעה, ואויר פחות משלשה, מאי - כשרה. כשרה, בין מה שבצדדין בין מה שלצד הפתח, ואפילו מה שיוצא לחוץ לגמרי, דהואיל והכל מחובר לשיעור הכשר סוכה — הרי זה כפסל היוצא מן הסוכה דניתר בלא דפנות, דדאמרינן [לקמן] (יט,א) דנידונין בסוכה. ואפשר אפילו אין כדי הכשר סוכה ממנו עד דופן האמצעי מצטרפין זה עם זה לכדי הכשר סוכה, ואין האויר והפסול חוצצין, מאחר שהכשר מתחבר יחד דרך הצדדים. **אילו** איכא סכך פסול פחות מארבע ואויר פחות משלשה מאי כשרה — ואין באויר שיעור לפסול, ואין בסכך פסול שיעור לפסול — אין מצטרפין זה עם זה לפסול, כיון דלא שוו שיעורייהו להדדי, כדאמרינן. ומיהו, היכא דאיכא שני טפחים סכך פסול ושנים של סכך פסול ואויר מפסיק ביניהם פחות משלשה — איכא לספוקי אם שני הפסולין מצטרפין לארבעה לפסול את הסוכה, דשמא כיון דאויר מפסיק בינתים לא מצטרפי, או שמא כיון דאין באויר שלשה — מצטרפין. ומיהו, היכא דליכא בפסולים ארבעה, ואויר פחות מג' מפסיק ביניהם — אין האויר משלימו לארבעה במה שחושבו בסתום מחמת לבוד, דלא אמרינן לבוד להחמיר.

ומשהו. דכוותיה פריך פרק קמא דעירובין (י,ב), דאמר רב יהודה: מבוי שהוא רחב חמש עשרה אמה מרחיק שתי אמות, ועושה פס שלש אמות. ופריך: ואמאי? יעשה פס אמה ומחצה, וירחיק שתי אמות, ויעשה פס אמה ומחצה. וליכא לשנויי הכא כדמשני התם: דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה, דהכא כל הפחות משלשה כלבוד דמי, והוה ליה בסתום. דאפילו עשה כל דפנות הסוכה קנה קנה בפחות משלשה כשרה, כדתניא לעיל (ז,א): דופן סוכה כדופן שבת, ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים. ואין שייך לחלק כלל בין סוכה של שלש דפנות לסוכה של ארבעה. ועוד קשיא טפי: דבשני פסין שיש בכל אחד חצי טפח ומשהו סגי, דמוקי חד בפחות משלשה סמוך לדופן, ואידך מוקי בפחות משלשה סמוך לראשון! ויש לומר: משום דאמרינן בסוף פרק קמא דעירובין (טז,ב) דכל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה, ואם היו שני פסין שאין בכל אחד ארבעה — הויא לה כמחיצה של שתי. **אויר** פוסל — כל הסוכה בשלשה, בין באמצע בין מן הצד. סכך פסול — פוסל כל הסוכה בארבעה באמצע, כגון שהוא רחוק מן הכותל ארבע אמות, דאינו יכול לבטלו משום עקימת דופן, ונמצא חוצץ בין כשר לכשר. ודוקא בשמתחיל מדופן האמצעי ומהלך על פני כל הסוכה עד הפתח, דהשתא חוצץ האויר או הפסול בין כשר לכשר, וליכא שלש דפנות לא לזה ולא לזה. אבל אם מתחיל מן הדופן שבצד ומהלך עד הדופן שכנגדו, אם נשאר מן הכשר לצד הדופן האמצעי כשיעור הכשר סוכה — כשרה דהא אית לה שלש דפנות. ושל צד הפתח — פסולה. והיכא דהאויר או הפסול אין מהלכין על פני כל הסוכה כגון דאיכא באמצע סוכה שלשה על שלשה אויר או ארבעה על ארבעה סכך פסול, אם ממנו ועד הדופן האמצעי כדי הכשר סוכה — הכל כשר, בין מה שבצדדין בין מה שלצד הפתח, ואפילו מה שיוצא לחוץ לגמרי, דהואיל והכל מחובר לשיעור הכשר סוכה — הרי זה כפסל היוצא מן הסוכה דניתר בלא דפנות, דדאמרינן [לקמן] (יט,א) דנידונין בסוכה. ואפשר אפילו אין כדי הכשר סוכה ממנו עד דופן האמצעי מצטרפין זה עם זה לכדי הכשר סוכה, ואין האויר והפסול חוצצין, מאחר שהכשר מתחבר יחד דרך הצדדים. **אילו** איכא סכך פסול פחות מארבע ואויר פחות משלשה מאי כשרה — ואין באויר שיעור לפסול, ואין בסכך פסול שיעור לפסול — אין מצטרפין זה עם זה

הבגד

משום

הבגד שלשה על שלשה — משנה היא במסכת כלים פרק עשרים ושבעה (משנה בו), והכי מיתניא: הבגד מטמא משום שלשה על שלשה למדרס, ומשום שלשה על שלשה לטמא מת. השק ארבעה על ארבעה, והעור חמשה על חמשה, ומפץ ששה על ששה — שוין למדרס ולטמא מת. והשתא הבגד שלש אצבעות על שלש אצבעות לטמא מת, דמרבינן לה פרק "במה מדליקין" (שבת כו,ב) מדכתיב: "והבגד" דחזי לעניים, אבל מדרס תלוי במידי דחזי לישיבה, ובפחות משלשה טפחים על שלשה טפחים לא חזי. אבל שק ועור ומפץ — שוין למדרס ולטמא מת.

ותני עלה הבגד והשק והעור והמפץ מצטרפין זה עם זה — משנה היא פרק "קדשי מזבח" במסכת מעילה (יח,א). וקתני סיפא: אמר ר' שמעון: מאי טעמא — מפני שהן ראויין ליטמא במושב. והכי תנן במעילה: הבגד והשק השק והעור העור והמפץ — מצטרפין דווקא כסדר הזה, לפי ששיעורן קרובין זה לזה. אבל בגד ועור, או שק ומפץ, דשיעורן רחוקים זה מזה — אין מצטרפין. ודווקא חמור מצטרף לקל, ולא קל לחמור, כדתנן התם במסכת כלים (פרק עשרים ושבעה משנה ג): היה עושה שתים מן הבגד ואחד מן השק, שלשה מן השק ואחד מן העור, ארבעה מן העור ואחד מן המפץ, ואחד מן הבגד — טמא. זה הכלל: כל שחיבר לו מן החמור ממנו — טמא, מן הקל ממנו — טהור. ומתוך הכלל דאתא לרבויי משמע דלאו דווקא קתני מתניתין דמצטרפין כסדר הזה.

כדתנן המקצע מכולן טפח — משנה היא התם במסכת כלים (פרק עשרים ושבעה משנה ד), דמאיזה מהם שיקצע טפח ויעשנו טלאי למרדעת של חמור טמא. והוא הדין דהוה מצי למימר: הואיל ושוין לכי האי דתניא במסכת מעילה, בסוף פרק "קדשי מזבח" (יח,א): קיצע מכולן ועשה מהן בגד למשכב — שלש, למושב — טפח, לאחיזה — כל שהוא. כלומר: לעשות טלאי למשכב, כגון לכר או לכסת או לשאר דברים המיוחדים למשכב — שיעור הטלאי שלשה טפחים. דומיא דלמושב טפח, דהיינו לעשות טלאי למושב, כגון למרדעת של חמור כדמוכח הכא. וכן ההיא דתניא בתוספתא: המקצע למשכב — אין פחות משלשה, ולמושב — טפח, ולמעמד — כל שהוא. ואותו מעמד היינו אחיזה דמעילה. והתם מפרש: מאי לאחיזה? אמר ריש לקיש: שכן עומד ונוולא. במתניתא תנא: הואיל וראוי לקוצצי תאנים. ופירש בערוך: ראוי אותו משהו לאורגים כשהן מחליקין את המטות של אריגה בסובין או בשום דבר, כדי לחזק כורך משהו בגד על אצבע, ומחליק את הטוי. ואותו סמרטוט שעל אצבעו משמר אצבעו, שאין החוט מחתכו. ואותו שכורך באצבעו קרוי נוולא. וראוי נמי לקוצצי תאנים, אותן שמבקעין את התאנים ומולחין אותן כורכין משהו על אצבען, שלא ידבק בשומן התאנים.

משום שיעורא ולאו שיעורא הוא — דארבע אמות הוו שיעור לפסול, ובפחות מכאן אינו שיעור לפסול. ואין הטעם משום דופן עקומה, אלא כך שיעורו לפסול הלכה למשה מסיני, בשאר כל השיעורין: האי לאו שיעורא הוא כיון דלא שוו גרסינן ולא גרסינן וכיון. **אלא לדידכו דאמריתו שיעורא דידהו משום הפלגה** — דהא ארבעה דקאמריתו לא תנן להו במתניתין לענין סכך פסול, והא סברא מנא לכו? אתון היינו טעמייכו משום דבכל מקום חשובין ארבעה טפחים להיות מקום חשוב לעצמו, אתם אומרים שאף זה מקום הוא לעצמו, וחוצץ בסוכה זו לעשותה כשתים, ואין דפנות להם, מה לי איתפלג כו'. **בסוכה קטנה** — ששיעורה מצומצם. **מי לא שוו שיעורייהו** — על כרחך אחד זה ואחד זה פסולה בשלשה טפחים, דכיון דנפק מתורת לבוד — חשיב לבצוריה לשיעוריה דסוכה, וכיון דשוו שיעורייהו לענין שום סוכה — ליצטרפי. **אמר ליה התם** — דשניהם פוסלין בה בשלשה — לא משום דשוה שיעורן לפסול, אלא משום דליתיה לשיעורא דסוכה. **הבגד שלשה על שלשה** — טפחים, אם ייחדו למשכב הזב — מטמא ליעשות אב הטומאה במשכב הזב או במדרסו. **הבגד והשק** — הואיל וממשן קרוב להיות שוה. **מצטרפין** — להשלים את הקל, שאם אין בשק ארבעה — הבגד שהוא חמור משלימו, אבל השק אינו משלים הבגד החמור. **שק** — מנוצה של עזים עשוי, והוא עב יותר מן הבגד, ואינו מגיע לעוביו של עור. **וכן השק והעור מצטרפין** — להשלים שק את שיעור העור. **מה טעם** — מצטרפין? הואיל וראויין בשיעור אחד לטמא מושב הזב. **כדתנן המקצע מכולן** — מאחד מכל אלו קיצע טפח על טפח. מקצע = שמשויהו סביב סביב באזמל, ומתקנו יפה, אפילו אין בו אלא טפח על טפח טמא כדמפרש. **הואיל וראוי ליטלו** — לעשותו טלאי על גבי מרדעת החמור כנגד בית מושב האדם. וכיון דשוו שיעורייהו באחד מטומאות הזב ליעשות אב הטומאה — מצטרפין אף למדרס. ויש מפרשים: המקצע מכולן יחד — שחיבר קיצועיהן, שקיצץ כל המינין ועשה מהן טפח על טפח ותפרן יחד, והראשון נראה לי. **בסורא מתנו להא שמעתא** — דרב, דאמר סכך פסול פוסל בארבעה באמצע. **בהאי לישנא** — דאמר לעיל, דאשכחינהו רבה לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי לה. **בנהרדעא מתנו** — דלא אמרה רב, אלא שמואל, ורב פליג עלה. **באמצע בארבעה** — דמקום חשוב הוא להפליג ולחוץ, שאין הדפנות מועילות שוב זו לזו, ונראות כשתי סוכות. **מן הצד בארבע אמות** — אבל פחות מכאן כשרה, דמסלקינן להו בפחות מכאן בעקימת דופן, ובלבד שישתייר הכשר סוכה בכשר. אבל ארבע אמות לא אתמר בהו דופן עקומה. **ורב אמר בין באמצע כו'** — שזהו שיעורו לפסול. **תנן נתן עליה נסר כו'** — קא סלקא דעתך באמצע. **שני סדינין מצטרפין** — לשיעור סכך פסול, לפסול הסוכה משום דבר המקבל טומאה. **שני נסרים אין מצטרפין** — לפוסלה משום גזרת תקרה, שאפילו כולה מסוככת בנסרים כשרה. רבי יהודה קאמר לה, דאית ליה מסככין בנסרים. **רבי מאיר אומר אף נסרים** — מצטרפין לשיעור סכך פסול לפוסלה. **הכי גרסינן בשלמא להך לישנא דאמר רב בין באמצע בין מן הצד בארבע אמות מאי מצטרפין כו'** — דקא סלקא דעתך באמצע קאמר, ולרב איבעי לן לאוקמה בנסרים שיש בהן ארבעה, כדאוקי רב לעיל פלוגתייהו דרבי יהודה ורבי מאיר. ורבי מאיר לטעמיה דאמר: אין מסככין בנסרים. ומאי מצטרפין דקאמר רבי מאיר — מצטרפין לארבע אמות לשיעור סכך פסול. **אלא להך לישנא דאמר רב באמצע בארבעה טפחים** — כדאשכחינהו רבה לרבנן דבי רב דאמרי הכי, האי מצטרפין דרבי מאיר היכי דמי דבעי צירוף? אי דאית בהו ארבעה — למה להו ארבעה — קנין בעלמא נינהו, דהא רב הוא דאמר בשמעתא דלעיל בנסרים שאין בהן ארבעה דברי הכל כשרה! ולשמואל ליכא לאותובי מינה, דשמואל לטעמיה דאמר בנסרים שאין בהן ארבעה מחלוקת, ומוקי להא בנסרין שאין בהן ארבעה, ומאי מצטרפין — מצטרפין לארבעה טפחים. דלדידיה ליכא למיפרך קנין בעלמא נינהו. **ומודה רבי מאיר** — בכל אלו שהוא פוסל

מִשּׁוּם שִׁיעוּרָא וְלָאו שִׁיעוּרָא הוּא, הַאי - לָאו שִׁיעוּרָא הוּא כֵּיוָן דְּלָא שָׁוּו שִׁיעוּרֵיהוּ לַהֲדָדֵי - לָא מִצְטָרְפִי. אֶלָּא לְדִידְכוּ, דְּאָמְרִיתוּ שִׁיעוּר מִשּׁוּם הַפְלָגָה - מַה לִּי אִיתְפַּלַּג בִּסְכָךְ פָּסוּל, מַה לִּי אִתְפַּלַּג בִּסְכָךְ פָּסוּל וַאֲוִיר! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וּלְמָר נַמִּי, נְהִי דְּלָא שָׁוּו שִׁיעוּרֵיהוּ בְּסוּכָּה גְּדוֹלָה - בְּסוּכָּה קְטַנָּה מִי לָא שָׁוּו שִׁיעוּרֵיהוּ?! אֲמַר לֵיהּ: הָתָם לָאו מִשּׁוּם דְּשָׁוּו שִׁיעוּרֵיהוּ לַהֲדָדֵי הוּא, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלֵיתֵיהּ לְשִׁיעוּרָא דְּסוּכָּה הוּא. וְכָל הֵיכָא דְּלָא שָׁוּו שִׁיעוּרֵיהוּ לַהֲדָדֵי לָא מִצְטָרְפִי? וְהָתְנַן: הַבֶּגֶד שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה, הַשַּׂק אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, הָעוֹר חֲמִשָּׁה עַל חֲמִשָּׁה, מַפָּץ שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה. וְתָנֵי עֲלָהּ: הַבֶּגֶד וְהַשַּׂק, הַשַּׂק וְהָעוֹר, הָעוֹר וְהַמַּפָּץ - מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה! הָתָם כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַה טַּעַם - הוֹאִיל וְרָאוּי לְטַמֵּא מוֹשָׁב, כִּדְתָנַן: הַמְקַצֵּעַ מִכּוּלָּן טֶפַח עַל טֶפַח - טָמֵא. טֶפַח עַל טֶפַח לְמַאי חֵזִי? וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מִשּׁוּם רַבִּי יַנַּאי: הוֹאִיל וְרָאוּי לִיטְּלוֹ עַל גַּבֵּי הַחֲמוֹר. בְּסוּרָא אָמְרִי לְהָא שְׁמַעְתָּא בְּהַאי לִישָׁנָא. בִּנְהַרְדְּעָא מַתְנוּ, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: סֵכֶךְ פָּסוּל, בְּאֶמְצַע - פּוֹסֵל בְּאַרְבָּעָה, מִן הַצַּד - פּוֹסֵל בְּאַרְבַּע אַמּוֹת. וְרַב אָמַר: בֵּין מִן הַצַּד בֵּין בְּאֶמְצַע בְּאַרְבַּע אַמּוֹת. תְּנַן: נָתַן עֲלֵיהָ נָסָר שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים - כְּשֵׁרָה. בִּשְׁלָמָא לְרַב, דְּאָמַר בֵּין בְּאֶמְצַע בֵּין מִן הַצַּד בְּאַרְבַּע אַמּוֹת - מִשּׁוּם הָכִי כְּשֵׁרָה. אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר בָּאֶמְצַע בְּאַרְבָּעָה, אַמַּאי כְּשֵׁרָה? הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, מִן הַצַּד. תָּא שְׁמַע: שְׁנֵי סְדִינִין - מִצְטָרְפִין, שְׁנֵי נְסָרִים - אֵין מִצְטָרְפִין. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: נְסָרִים כְּסִדִינִין. בִּשְׁלָמָא לְהָךְ לִישָׁנָא דְּאָמַר רַב בֵּין בְּאֶמְצַע בֵּין מִן הַצַּד בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, מַאי "מִצְטָרְפִין" - מִצְטָרְפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת. אֶלָּא לְהָךְ לִישָׁנָא דְּאָמַר רַב בָּאֶמְצַע בְּאַרְבָּעָה, הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאִית בְּהוּ אַרְבָּעָה - לָמָּה לְהוּ אִצְטְרוּפֵי? אִי דְּלֵית בְּהוּ אַרְבָּעָה - קַנְיָא בְּעָלְמָא נִינְהוּ! לְעוֹלָם דְּאִית בְּהוּ אַרְבָּעָה, וּמַאי מִצְטָרְפִין - מִצְטָרְפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַצַּד. תָּא שְׁמַע: סְכָכָהּ בִּנְסָרִין שֶׁל אֶרֶז שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַרְבָּעָה - דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה. אֵין בָּהֶן אַרְבָּעָה, רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל, וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר.

ומודה

אין

לה, דאית ליה מסככין בנסרים. **רבי מאיר אומר אף נסרים** — מצטרפין לשיעור סכך פסול לפוסלה. **הכי גרסינן בשלמא להך לישנא דאמר רב בין באמצע בין מן הצד בארבע אמות מאי מצטרפין כו'** — דקא סלקא דעתך באמצע קאמר, ולרב איבעי לן לאוקמה בנסרים שיש בהן ארבעה, כדאוקי רב לעיל פלוגתייהו דרבי יהודה ורבי מאיר. ורבי מאיר לטעמיה דאמר: אין מסככין בנסרים. ומאי מצטרפין דקאמר רבי מאיר — מצטרפין לארבע אמות לשיעור סכך פסול. **אלא להך לישנא דאמר רב באמצע בארבעה טפחים** — כדאשכחינהו רבה לרבנן דבי רב דאמרי הכי, האי מצטרפין דרבי מאיר היכי דמי דבעי צירוף? אי דאית בהו ארבעה — למה להו ארבעה — קנין בעלמא נינהו, דהא רב הוא דאמר בשמעתא דלעיל בנסרים שאין בהן ארבעה דברי הכל כשרה! ולשמואל ליכא לאותובי מינה, דשמואל לטעמיה דאמר בנסרים שאין בהן ארבעה מחלוקת, ומוקי להא בנסרין שאין בהן ארבעה, ומאי מצטרפין — מצטרפין לארבעה טפחים. דלדידיה ליכא למיפרך קנין בעלמא נינהו. **ומודה רבי מאיר** — בכל אלו שהוא פוסל

בהן

שהפסול הוא מִשּׁוּם שִׁיעוּרָא וְלָאו שִׁיעוּרָא הוּא – שכך קיבלו הלכה למשה מסיני שסכך פסול ארבע אמות הוא שיעור חשוב כדי לפסול את הסוכה ופחות מארבע אמות אינו שיעור חשוב כדי לפסול את הסוכה, ממילא יובן היטב מדוע לא מצטרפים אויר פחות משלושה טפחים לסכך פסול פחות מארבע אמות, משום דהַאי – צירוף סכך פסול ואויר, לָאו שִׁיעוּרָא הוּא – אין בהם שיעור כדי לפסול את הסוכה, כֵּיוָן דְּלֵא שָׁוֵי שִׁיעוּרֵיהוּ של סכך פסול ואויר לַהֲדָדֵי, שסכך פסול שיעורו בארבע אמות ואויר שיעורו בשלושה טפחים, וכיון שאין שיעורם שוה לֵא מִצְטָרְפֵי – אינם מצטרפים להשלים שיעור סכך פסול. אֶלָּא לְדִידְכוּ – לשיטתכם תלמידי רב, דְּאַמְרִיתוּ ששִׁיעוּר הפסול של סכך פסול בארבעה טפחים אינו הלכה למשה מסיני, אלא מִשּׁוּם הַפְּלָגָה – שארבעה טפחים נחשבים למקום חשוב ומבדילים בין שני חלקי הסכך ונמצא שאין בסוכה שלוש דפנות, אם כן מַה לִּי שהסכך הכשר אִיתְּפַלֵּג [־נחלק] בְּסָכָךְ פָּסוּל, מַה לִּי שהסכך הכשר אִתְּפַלֵּג בְּסָכָךְ פָּסוּל וַאֲוִיר יחד, הרי סוף סוף יש ארבעה טפחים שהם שיעור של מקום חשוב שאין בו סכך, ונמצא שאין מקום בסוכה שיש לו שלוש דפנות, וחוזרת השאלה מדוע לא מצטרפים סכך פסול פחות מארבעה ואויר פחות משלושה כדי לפסול את הסוכה.

הגמרא חוזרת להקשות על רבה: אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לרבה, וּלְמַר נַמִּי – לפי שיטתך, נָחֵי דְּלֵא שָׁוֵי סכך פסול ואויר בשִׁיעוּרֵיהוּ, בְּסוּכָּה גְּדוֹלָה, שסכך פסול פוסל בארבע אמות ואויר פוסל בשלושה טפחים, אבל מכל מקום בְּסוּכָּה קְטַנָּה של שבעה על שבעה טפחים, מִי לֵא שָׁוֵי סכך פסול ואויר בשִׁיעוּרֵיהוּ, הרי שניהם פוסלים בשלושה טפחים. ואם כן כיון שמצאנו ששניהם שוים בשיעור פסול סוכה קטנה, יש לצרפם כדי לפסול אף סוכה גדולה על ידי סכך פסול פחות מארבע אמות ואויר פחות משלושה טפחים. אָמַר לֵיהּ רבה לאביי, הָתָם – בסוכה קטנה ששניהם פוסלים בשלושה טפחים, לָאו הטעם מִשּׁוּם דְּבסוכה קטנה שָׁוֵי שִׁיעוּרֵיהוּ של סכך פסול ואויר לַהֲדָדֵי הוּא, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלֵיתֵיהּ [־נחסר] לְשִׁיעוּרָא דְּסוּכָּה הוּא, שכיון ששיעור סוכה קטנה הוא שבעה על שבעה טפחים, ממילא אם יש יותר משלושה טפחים של סכך פסול או אויר לא שייך לומר לבוד ונמצא שיעור הסוכה חסר משבעה טפחים, אולם מצד השיעור של סכך פסול, לעולם שיעורו הוא ארבע אמות, ושיעור אויר בכדי לפסול הוא שלושה טפחים, וכיון שאינם שוים בשיעורם אין לצרפם לפסול סוכה גדולה.

חוזרת הגמרא ומקשה על רבה: וְכָל הֵיכָא – וכי בכל מקום דְּלֵא שָׁוֵי שִׁיעוּרֵיהוּ לַהֲדָדֵי לֵא מִצְטָרְפֵי, וְהָתְנַן במסכת כלים (פכ"ז מ"ב) לענין טומאת מדרס. הַבֶּגֶד שייחדו למשכב הזב או למדרסו, מקבל טומאה כשיש בו שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה טפחים. הַשַּׂק – אריג העשוי מנוצה של עיזים ועבה יותר מן הבגד, מקבל טומאה כשיש בו אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טפחים. הָעוֹר מקבל טומאה כשיש בו חֲמִשָּׁה עַל חֲמִשָּׁה טפחים. סַפָּץ – כמין מחצלת של קנים, מקבל טומאה כשיש בו שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה טפחים. הרי שמינים אלו אין שיעורם שוה וְאף על פי כן תָּנֵי עֲלָהּ, הַבֶּגֶד וְהַשַּׂק המחוברים ויש בהם יחד שיעור של ארבעה טפחים, וכן הַשַּׂק וְהָעוֹר המחוברים ויש בהם יחד שיעור של חמשה טפחים, וכן הָעוֹר וְהַסַּפָּץ המחוברים ויש בהם יחד שיעור של ששה טפחים, מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה ומקבלים טומאה. הרי שאף על פי שאינם שוים בשיעוריהם מצטרפים כדי לקבל טומאה, ומדוע אמר רבה שכל שאין שיעורם שוה לא מצטרפים.

מתרצת הגמרא: אמנם מינים שלא שוים בשיעוריהם אינם מצטרפים, ומה שאמרו הָתָם – לגבי טומאת מדרס שמצטרפים, כְּדְקָתָנֵי טַעְמָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַה טַּעַם מצטרפים מינים אלו לקבל טומאה, הוֹאִיל וְרָאוּי כל אחד מהם לְטַמָּא – לקבל טומאת מוֹשָׁב כשיש בו שיעור טפח, וכיון שיש אופן אחד שכולם שוים בשיעורם, משום כך ראויים להצטרף לקבל טומאה גם בטומאת מדרס שאין שיעורם שוה, אולם במינים שאין אופן ששיעורם שוה כגון סכך פסול ואויר, אינם מצטרפים לפסול את הסוכה וכדברי רבה לעיל. מבארת הגמרא היכן מצינו ששוים בשיעור טומאת מושב: כְּדְתָנַן, הַמְקַצֵּעַ מִכּוּלָּן – המחתך באיזמל אחד מהמינים המבוארים במשנה לעיל ומתקנו יפה לישיבה, בשיעור טָפַח עַל טָפַח שהוא שיעור הראוי למושב, טָמֵא. מבארת הגמרא: שיעור של טָפַח עַל טָפַח לְמַאי חָזֵי – למה ראוי שיעור זה שיהיה חשוב בכדי לקבל טומאה, וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מִשּׁוּם רַבִּי יַנַּאי, הוֹאִיל וְרָאוּי (ליטלו) [לַעשות מטפח זה טְלַאי] עַל גַּבֵּי מרדעת הַחֲמוֹר ולתקן שם את מושב האדם.

הגמרא מבררת את מקור המימרא הנזכרת שסכך פסול פוסל בארבעה טפחים: בִּישִׁיבַת סוּרָא אָמְרֵי לְהָא שְׁמַעְתָּא – שסכך פסול פוסל באמצע הסוכה בארבעה טפחים, בְּהַאי לִישָׁנָא – כלשון הגמרא לעיל (ע"א) שכך היא שיטת רב. אולם בִּישִׁיבַת נְהַרְדְּעָא מַתְנוּ – שנו, שדין זה נאמר בשם שמואל ורב חולק, וכדלהלן: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, סָכָךְ פָּסוּל, כָּאֶמְצַע פּוֹסֵל בְּאַרְבָּעָה טפחים, וּמִן הַצַּד פּוֹסֵל בְּאַרְבַּע אַמּוֹת. וְרַב אָמַר, סכך פסול, בֵּין אם הוא מִן הַצַּד ובֵין אם הוא כְּאֶמְצַע הסוכה, פוסל רק בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, ובפחות מארבע אמות אינו פוסל אפילו כשהוא באמצע הסוכה.

מקשה הגמרא על שמואל: תְּנַן, נָתַן – הניח עָלֶיהָ באמצע הסוכה גֶּפֶן שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים שהוא סכך פסול, הסוכה כְּשֵׁרָה. בִּשְׁלָמָא לְרַב דְּאָמַר שסכך פסול פוסל בֵּין כָּאֶמְצַע בֵּין מִן הַצַּד בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, מִשּׁוּם הָכִי אם הניח נסר שרוחבו ארבעה טפחים כְּשֵׁרָה, שאף על פי שהוא סכך פסול מכל מקום אינו פוסל את הסוכה כיון שאין בו ארבע אמות. אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר שסכך פסול פוסל כָּאֶמְצַע בְּאַרְבָּעָה טפחים, אַמַּאי הסוכה כְּשֵׁרָה, הרי יש כאן סכך פסול ברוחב ארבעה טפחים. מתרצת הגמרא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינָן – משנה זו מדברת באופן שהנסר עומד מִן הַצַּד – בסמוך לדופן, ולפיכך אינו פוסל את הסוכה משום דין דופן עקומה, אולם אם יניחנו באמצע הסוכה רחוק מן הדופן יותר מארבע אמות, דינו ככל סכך פסול שפוסל את הסוכה באמצעה בארבעה טפחים.

מקשה הגמרא: תָּא שְׁמַע, שנינו בברייתא בשיטת רבי יהודה, שְׁנֵי סִדְרִינִין הפסולים לסכך משום דבר המקבל טומאה ויש בשניהם יחד רוחב ארבעה טפחים, מִצְטָרְפִין לפסול את הסוכה, אולם שְׁנֵי נְסָרִים אֵין מִצְטָרְפִין לפסול את הסוכה, משום שדעת רבי יהודה שנסרים כשרים לסיכוך. רַבִּי מֵאִיר חולק וואוֹמֵר, שנְסָרִים הרחבים ארבעה טפחים פסולים לסיכוך, ולכך אם יש בהם ארבעה טפחים מצטרפים לפסול את הסוכה כִּסְדִינִין. וּבִשְׁלָמָא לְהַךְ לִישָׁנָא דְּאָמַר רַב, שסכך פסול פוסל בֵּין כָּאֶמְצַע בֵּין מִן הַצַּד בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, יש לבאר את כוונת הברייתא בדברי רבי מאיר, דְּמַאי מִצְטָרְפִין – מדוע צריך דין צירוף בנסרים אלו לפסול את הסוכה, שֶׁמִּצְטָרְפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת שהוא שיעור הפוסל את הסוכה. אֶלָּא לְהַךְ לִישָׁנָא דְּאָמַר רַב, שסכך פסול פוסל כָּאֶמְצַע בְּאַרְבָּעָה טפחים, והבינה הגמרא שגם בברייתא מדובר שנסרים אלו מונחים באמצע הסוכה, אם כן קשה הֵיכִי דָּמֵי, אִי דְּאִית בְּהוּ – בכל אחד מנסרים אלו אַרְבָּעָה טפחים, שפסולים לסיכוך לשיטת רבי מאיר, לָמָּה לְהוּ אִצְטַרוּפֵי – מדוע צריך להגיע לדין צירוף כדי לפסול את הסוכה, הלא בכל אחד מהם לבדו יש שיעור לפסול את הסוכה. וְאִי דְּלֵית בְּהוּ בכל אחד לבדו אַרְבָּעָה טפחים, מה שייך שיצטרפו לפסול, הרי קָנְיָא בְּעָלְמָא נִינְהוּ – הלא הם נסרים דקים כקנים שכשרים לסיכוך אפילו אם יסכך את כל סוכתו מהם. מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם דְּאִית בְּהוּ בכל נסר רוחב אַרְבָּעָה טפחים והוא לבדו סכך פסול, וּמַאי דאמר רבי מאיר שנסרים מִצְטָרְפִין לפסול את הסוכה ומשמע שללא דין צירוף הסוכה כשירה, היינו באופן שהנסרים אינם מונחים באמצע הסוכה אלא בסמוך לדופן, ובאופן זה אמר רבי מאיר שאם יש כמה נסרים רחבים ארבעה טפחים זה לצד זה, מִצְטָרְפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַצַּד – שאם יש בהם צירוף ארבע אמות אין להכשירה מדין דופן עקומה. ורבי יהודה חולק משום שלדעתו נסרים רחבים ארבעה טפחים כשרים לסיכוך.

עוד מקשה הגמרא: תָּא שְׁמַע, סִכְּכָהּ בִּנְסָרִין שֶׁל אֶרֶז שֵׁשׁ בָּהֶן בכל אחד אַרְבָּעָה טפחים, דִּבְרֵי הַכֹּל הסוכה פְּסוּלָה, שכיון שרגילים לעשות את תקרת הבית מנסרים שיש בהם ארבעה טפחים, אסרו

המשך בעמוד קכג

ממשיכה הברייתא: וּמוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר אפילו בנסרים שיש בהם ארבעה טפחים, שֶׁאִם יֵשׁ בֵּין נֶסֶר לְנֶסֶר חלל ריק כְּמְלֹא רחבו של נֶסֶר, שֶׁמַּנִּיחַ פַּסָּל – פסולת גורן ויקב, שהוא סכך כשר, בֵּינֵיהֶם – בחלל שבין נסר לנסר, וְהסוכה כְּשֵׁרָה. מבארת הגמרא את הקושיא: כֵּשֶׁלָּמָּא לְמַאן דְּאָמַר שסכך פסול בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין מִן הַצַּד פוסל רק בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, מִשּׁוּם הָכִי מובן שאם מניח פסל בין נסר לנסר כְּשֵׁרָה, כיון שאין כאן ארבע אמות של סכך פסול, ומותר לישן תחת הסכך הכשר. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר שסכך פסול בָּאֶמְצַע הסוכה פוסל בְּאַרְבָּעָה טפחים, אַמַּאי סוכה זו כְּשֵׁרָה, הרי נסר רחב ארבעה טפחים הפסול לסיכוך פוסל את כל הסוכה ואיך מועיל מה שמניח פסל ביניהם. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, הָכָא – מה שהכשירה הברייתא, בְּסוּכָּה דְּלֵא הַוְיָא – שאין בה אֶלָּא שְׁמֹנֶה אמות מְצוּמְצָמוֹת עֲסָקִינָן, שהם ארבעים ושמונה טפחים, וְיָהִיב – מדובר שהניח נֶסֶר רחב ארבעה טפחים סמוך לדופן ולאחריו פַּסָּל ארבעה טפחים, וְעוד נֶסֶר רחב ארבעה וּפַסָּל ארבעה, וְעוד נֶסֶר ארבעה וּפַסָּל ארבעה, כל זה מַהַאי גִּיסָא – מצידה האחד של הסוכה עד אמצעה [ונמצא שממלא עשרים וארבעה טפחים מרוחב הסוכה]. וְאחר כך מניח נֶסֶר רחב ארבעה טפחים וּפַסָּל ארבעה טפחים וְלאחריו עוד נֶסֶר רחב ארבעה וּפַסָּל ארבעה וְלאחריו עוד נֶסֶר ארבעה וּפַסָּל ארבעה, גם מֵהַאי גִּיסָא – מצידה השני של הסוכה, ונמצא שמילא את כל רוחב הסוכה, ובאופן זה כשירה, דְּכִיוָן שהניח בסדר הזה מכל צד, הָווּ לְהוּ – נמצא שיש שְׁנֵי פְּסָלִין [־סכך כשר], ברוחב שמונה טפחים בָּאֶמְצַע הסוכה, וְאִיכָּא שיעור הֶכְשֵׁר סוּכָּה בָּאֶמְצַע – שמכל צד יש עשרים טפחים עד הסוכה הכשירה [נסר, פסל, נסר, פסל, ונסר], וכיון שהם פחות מארבע אמות הסוכה כשירה מדין דופן עקומה, אמנם באופן שהסכך הפסול רחוק יותר מארבע אמות מן הדופן, או שאין שבעה טפחים סכך כשר באמצע, פוסל הסכך הפסול בארבעה טפחים.

אָמַר אַבָּיֵי, אֲוִיר שְׁלֹשָׁה טפחים הפוסל את הסוכה כמבואר לעיל (יז.), אם הוא בְּסוּכָּה גְּדוֹלָה [שלבד האויר יש בה שיעור סוכה] וּכדי להכשירה מִעֲטוֹ – את האויר, בֵּין אם מיעטו בְּקָנִים שהם סכך כשר, וּבֵין אם מיעטו בְּשַׁפּוּדִין שהם סכך פסול, הָוֵי מִיעוּט והסוכה כשירה, שאין הסכך הפסול והאויר מצטרפים לפסול את הסוכה, כשאין בכל אחד מהם שיעור לפסול בפני עצמו. אבל אויר שלושה טפחים בְּסוּכָּה קְטַנָּה של שבעה טפחים, דווקא אם ממעט את האויר בְּקָנִים שהם סכך כשר, הָוֵי מִיעוּט והסוכה כשירה, שכיון שהאויר פחות משלושה טפחים אומרים לבוד וכאילו הכל מסוכך בסכך כשר, אבל אם ממעטו בְּשַׁפּוּדִין שהם סכך פסול, לֹא הָוֵי מִיעוּט והסוכה פסולה, שאין האויר והשפודים מצטרפים להשלים את שיעור הסוכה, נמצא שאין בסוכה זו סכך כשר שבעה טפחים. מוסיפה הגמרא: וְהָנֵי מִילֵּי שאם יש אויר פחות משלושה טפחים כשירה, דווקא כשהאויר מִן הַצַּד – סמוך לדופן הסוכה, שבזה נאמר דין לבוד ונחשב כאילו יש שם סכך כשר, אֲבָל אם יש אויר פחות משלושה בָּאֶמְצַע הסוכה, פְּלִיגִי בָּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא האם נאמר באופן זה דין לבוד, חַד – רבינא אָמַר, יֵשׁ לָבוּד בָּאֶמְצַע, ולכן גם כשהאויר באמצע הסוכה נחשב כאילו סתום וכשירה, וְחַד – רב אחא אָמַר, אֵין לָבוּד בָּאֶמְצַע, והאויר שבאמצע חוצץ בין שני חלקי הסכך ונמצאים שני חלקי הסוכה ללא שלוש דפנות.

מבארת הגמרא: מַאי טַעְמָא – מה מקורו דְּמַאן דְּאָמַר שיֵשׁ דין לָבוּד גם בָּאֶמְצַע, דְּתַנְיָא, קוֹרָה המונחת על פתח המבוי להתירו בטלטול, וּיוֹצֵאָה מִכּוֹתֶל זֶה וְאֵינָהּ נוֹגַעַת בְּכוֹתֶל אַחֵר שכנגדו, אלא רחוקה ממנו מעט, וְכֵן מבוי שיש לו שְׁתֵּי קוֹרוֹת, אַחַת יוֹצֵאָה מִכּוֹתֶל זֶה וְאַחַת יוֹצֵאָה מִכּוֹתֶל אַחֵר כנגדה, וְאֵינָן נוֹגְעוֹת – הקורות זוֹ בָּזוֹ, אם יש פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טפחים בין הקורה לכותל או לקורה שכנגדה, נחשב החלל כסתום מדין לבוד, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהָבִיא קוֹרָה אַחֶרֶת, אולם אם יש שְׁלֹשָׁה טפחים בין הקורה לכותל או לקורה שכנגדה, צָרִיךְ לְהָבִיא קוֹרָה אַחֶרֶת כדי שיהיו הקורות מעל כל פתח המבוי. הרי שאומרים לבוד אף בשתי קורות שיש ביניהם פחות משלושה דהיינו באמצע המבוי. מבארת הגמרא: וְאִידָּךְ – החולק וסובר שאין לבוד באמצע, יישב ברייתא זו ויאמר שאכן בדינים דאורייתא כגון סוכה, לא למדנו מהלכה למשה מסיני אלא לבוד מן הצד ולא באמצע, אבל שֶׁאֵינִי קוֹרוֹת, דְּרַבָּנַן הם שאמרו שצריך להניח היכר בראש המבוי, ומהתורה מותר לטלטל במבוי גם ללא הקורות, ולפיכך הקלו שמועיל לבוד אף באמצע.

מבארת הגמרא: מַאי טַעְמָא דְּמַאן דְּאָמַר שאֵין לָבוּד בָּאֶמְצַע, דְּתַנְיָא, אָרוּבָּה – חלון בגג שֶׁבַּבַּיִת, וּבָהּ פּוֹתֵחַ טֶפַח – יש בה חלל של טפח על טפח, אם יש טוּמְאָה של מת בְּתוֹך הַבַּיִת, כּוּלּוֹ טָמֵא – כל הכלים שבתוך הבית נטמאים בטומאת אוהל, אולם מַה שֶּׁבְּנֶגֶד הָאֲרוּבָּה מתחתיה, נחשב שאינו בתוך האוהל וטָהוֹר, שכיון שאינה מקורה אינה נחשבת להמשך האוהל. וכן אם נמצאת הַטּוּמְאָה כְּנֶגֶד הָאֲרוּבָּה – מתחתיה, נחשבת הארובה למקום בפני עצמו ואין כאן אוהל כלל על הטומאה, וְכָל הַבַּיִת כּוּלּוֹ טָהוֹר – כל הכלים שנמצאים בבית טהורים. וכן אם אֵין בָּאֲרוּבָּה שיעור פּוֹתֵחַ טֶפַח – טפח על טפח, אם נמצאת הַטּוּמְאָה בַּבַּיִת, כל הכלים שבתוך הבית נטמאים באוהל המת, ומה שבְּנֶגֶד הָאֲרוּבָּה טָהוֹר. ואם נמצאת הַטּוּמְאָה כְּנֶגֶד הָאֲרוּבָּה, נחשבת הארובה למקום בפני עצמו, וְכָל הַבַּיִת כּוּלּוֹ טָהוֹר כיון שהבית אינו מאהיל על הטומאה. ומכך שאף על פי שפתח הארובה פחות משלושה טפחים, אין אומרים לבוד להחשיבו כאילו הוא סתום ויטמא מה שתחת הארובה עם כל מה שבבית מדין אוהל, יש להוכיח שאין לבוד באמצע. מבארת הגמרא: וְאִידָּךְ – החולק וסובר שיש לבוד באמצע, יישב משנה זו ויאמר שבכל התורה יש לבוד אף באמצע, וְשֶׁאֵינִי הֶלְכוֹת טוּמְאָה שאין בהם לבוד באמצע, משום דְּהָכִי גְּמִירֵי לְהוּ הלכה למשה מסיני.

הגמרא חוזרת לדין דופן עקומה: דָּרַשׁ התנא רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִלְּעַאי, בַּיִת שֶׁנִּפְתַּחַת גגו באמצעו וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּיו – על גבי המקום שנפחת, הסוכה כְּשֵׁרָה מדין דופן עקומה, שנחשבת תקרת הבית כאילו היא המשכו של הדופן. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, רַבִּי, פָּרֵישׁ – פרש את דבריך, שהרי לא בכל האופנים הסוכה כשירה, אלא כָּךְ פֵּרֵשׁ אַבָּא – רבי יוסי, אם הסכך מרוחק מהדפנות אַרְבַּע אַמּוֹת, הסוכה פְּסוּלָה שבזה לא נאמר דין דופן עקומה, ורק אם הסכך מרוחק מהדפנות פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, הסוכה כְּשֵׁרָה משום דופן עקומה.

הגמרא מביאה דרשה נוספת שאמר עליה רבי ישמעאל דבר דומה: דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִלְּעַאי, אַבְרוּמָא – מין דגים קטנים, שֶׁרְיָא – מותרים באכילה, ואין חוששים שמא מעורבים בהם שרצים, אף על פי שהם קטנים ואין השרצים ניכרים בהם. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, רַבִּי, פָּרֵישׁ את דבריך, שהרי לא בכל המקומות דגים אלו מותרים, אלא כָּךְ אָמַר אַבָּא, אברומא שֶׁל מָקוֹם – נהר פְּלוֹנִי אֲסוּרָה, משום שמצויים שם שרצים טמאים ואינם ניכרים מרוב קוטנם ואינו יכול להפרישם, ואברומא שֶׁל מָקוֹם – נהר פְּלוֹנִי מוּתֶּרֶת, שאין השרצים מצויים באותו נהר ואין חשש שמא יאכל שרצים טמאים. וכִי הָא – כמו שמצינו דְּאָמַר אַבָּיֵי, הַאי צַחֲנְתָּא – דגים קטנים דְּכַב נַהֲרָא – שנמצאים בנהר ששמו 'בב', שֶׁרְיָא – מותרים באכילה. מבארת הגמרא: מַאי טַעְמָא אין חוששים שיש בנהר זה דגים קטנים טמאים [שרצים], אִילֵּימָא מִשּׁוּם דְּרִדְּיָפִי מַיָּא – שהמים בנהר 'בב' זורמים מהר, וְהַאי דָּג טְמֵא כֵּיוָן דְּלֵית לֵיהּ חוּט הַשִּׁדְרָה, לֹא מָצֵי קָאֵים – אינו יכול להתקיים בנהר זה. אי אפשר לומר כן, וְהָא קָא חָזִינָן דְּקָאֵי – הרי אנו רואים שדגים טמאים מתקיימים גם בנהרות הזורמים מהר, אֶלָּא תרצה לומר שהטעם הוא מִשּׁוּם דְּמִלֵּיחֵי מַיָּא – שהמים של נהר 'בב' מלוחים, וְהַאי דָּג טְמֵא כֵּיוָן דְּלֵית לֵיהּ קִילְפֵּי – אין לו קשקשים, לֹא מָצֵי קָאֵי – אינו יכול להתקיים בו. גם זה אי אפשר לומר, וְהָא קָא חָזִינָן דְּקָאֵי – הרי אנו רואים שדגים טמאים מתקיימים גם במים מלוחים. אֶלָּא הטעם שאין חוששים בנהר 'בב' לדגים טמאים, הוא מִשּׁוּם דְּלֵא מַרְבֶּה טִינֵיהוּ – אין הטיט של נהר 'בב' מגדל דָּג טָמֵא. וכן לגבי אברומא, אם הוא מנהרות שמגדלים שרצים טמאים אסור לאוכלו שמא יאכל שרצים טמאים כיון שאינם ניכרים מרוב

המשך בעמוד נח

רש"י

בהן, ואשיש בהן ארבעה נמי קאי. **אמאי כשרה** — בכל אחת מהנסרים שיש שיעור לפסל, היכא דליכא למישרייה בדופן עקומה. וזו כולה מבולבלת בהן, ואם גדולה היא — אותם שחוץ לארבע אמות פוסלות בה. **שאין בה אלא שמונה אמות מצומצמות** — לא פחות ולא יותר, שהן ארבעים ושמונה טפחים. וכגון שהתחיל בה משני צדדים, דיהב נסר ברישא והדר פסל, ונסר ופסל, ונסר ופסל מהאי גיסא — הרי עשרים וארבעה טפחים, הרי סיכוך עד אמצעה. וחוזר ומתחיל מצדה השני ועושה כמו כן, והוו להו שני פסלים באמצע, דאיכא הכשר סוכה. והרי שמונה טפחים הן. הלכך כשרה על ידי אותן שני פסלים. ותחת הנסרים לא יישן, והסוכה אינה נפסלת בהן, דאמרינן דופן עקומה עד הפסלים האמצעים, דהא פחות מארבע אמות הוא. ואם תאמר: בנסרים ופסלים הפחותים מארבעה לא מתכשרא בשנים האמצעים, דזימנין דליכא הכשר סוכה, ולרבי מאיר דאמר אף בשאין בהן, ארבע אין מסככין בהן היכי מתכשר בשיש בין נסר לנסר כמלא נסר — ההיא כולה כשרה, ואף תחת הנסרים, דהא ליכא ארבעה במקום אחד. והיכא פסיל ר' מאיר היכא דאיכא תרתי בהדדי דקסבר שני נסרים מצטרפים לארבע. **הוי מיעוט** — וכשרה, דלאו שיעור אויר יש, ולא שיעור סכך פסול יש. **בסוכה קטנה** — שיעור מצומצם. **בקנים הוי מיעוט** — דאמרינן לבוד, ואין כאן אויר. **בשפודין לא הוי מיעוט** — ואף על גב דלא מזה ולא מזה יש שיעור לפסול, מיהו כיון דאיכא שלשה טפחים בהדדי, דנפקי מהכשר סוכה — חשיבי באפי נפשייהו, ולא מצטרפין בהדה לאשלומה לשיעורא, וליתיה לשיעורא דסוכה. **והני מילי** — דאויר פחות משלשה לבוד ואינו פוסל בסוכה. **מן הצד** — דאמרינן הרי הוא כלבוד מן הדופן. **באמצע** — אויר בפחות משלשה, שלא בסמוך לדופן. **קורה היוצאה** — להתיר המבוי, ונתונה על רוחב פתח המבוי מכותל לכותל, וזו אינה מגעת לשני הכתלים. **וכן שתי קורות כו'** — ועל כרחך באמצע אויר פחות משלשה שלא בסמוך לדופן. **שאני קורה** — דכל איסור טלטול מבוי והלכות עירוב דרבנן הוא, דמדאורייתא לא בעי תיקון, הלכך הקילו בה הכי, דהם אסרו והם התירו. אבל סוכה דאורייתא, אי לא קים לן לבוד באמצע הלכה למשה מסיני — לא מצינן לאכשורה. **ארובה** — בגג היא. **כנגד ארובה טהור** — כלים שתחתיה טהורים — שאינו אהל המת. אלמא: אין לבוד באמצע למהוי כוליה כסתום. **כל הבית כולו טהור** — שאין מאהיל על הטומאה כלום. **אין בארובה פותח טפח טומאה בבית כנגד ארובה טהור טומאה כנגד ארובה כל הבית כולו טהור** — סיפא גרסינן כי רישא, ובדברים אחרים יש ביניהם חילוק במשנה דאהלות. והכא לא מייתינן לה כולה, וזהו ראש הפרק "ארובה שבתוך הבית". **הכי נמירי להו** — מסיני, דאין לבוד באמצע. ומהלכה לא גמרינן מידי אחריתי, אלא ההוא דאתמר ביה. **רבי פריש** — את דבריך. **אברומא** — מין דגים קטנים, ואין שרצין גדילין באותו נהר, ומרוב קוטנם אין יכול להפרישם, שאינן ניכרין. **של מקום פלוני מותרת** — שאין אותו נהר מגדל שרצים, כדמפרש. **צחנתא** = מין דגים קטנים. **דבב נהרא** — הנהר בב שמו. **רדיפי מיא** — קלות, וממהרות לרוץ. **חוט השדרה** — נותן כח באדם ובהמה ודגים להיות שדרתו עומדת בבריאות. **והא קחזינן דקאי** — בכמה נהרות הרדופין במימיהן. **קילפי** = קשקשים. **דלא מירבי טינייהו דג טמא** — אין טיט של אותו נהר מגדיל ומשקיע שקצים ורמשים. **והאידנא כו'** — שהוסבו לתוכן עכשיו, והם מגדלין שקצים, ומהן יורדין לאותו נהר. **סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין** — כגון חצר המוקפת אכסדרה כדפרישית במתניתין, וסיכך באוירה של חצר, וסמך הסכך על שפת קירוי של אכסדרה. ואין מחיצות פנימיות מועילות לסוכה, דיש בתקרת האכסדרה יותר מארבע אמות. אבל לצד הסוכה יש לאכסדרה פצימין = עמודין כמין חלונות, וביניהם פחות פחות משלשה — כשרה, דאמרינן בהו לבוד.

אמרינן

תוספות

אין לבוד באמצע — היינו למעלה, דדפנות מכשירין לעיל (ז,א) קנה קנה פחות משלשה. ומקורת מבוי פריך שפיר, דהיינו נמי למעלה. ופריך בין למאן דאמר פרק קמא דעירובין (יב,ב) קורה משום היכרא, בין למאן דאמר משום מחיצה. ואם תאמר: אם אין לבוד באמצע, אם כן צלתה מרובה מחמתה תיפסל עד שתהא מכוסה יפה ומעובה כמין בית, שלא יהא בה נקב! לאו פרכא היא, דהכא מיירי כשהאויר מהלך על פני כולה, ובסיכוך נחלקו לשנים. והא דאין סכך פסול בפחות מארבעה, ואף על גב דאין לבוד באמצע — לא דמי לאויר, דהא מה נפשך יתר משלשה — הרי יצא מתורת לבוד, ואפילו הכי אינו פוסל, לפי שאינו חשוב להיות חוצץ ומפסיק בינתים.

אין בארובה פותח טפח טומאה בבית כנגד ארובה טהור טומאה כנגד ארובה כל הבית כולו טהור — בסיפא גרסינן כי רישא, ובדברים אחרים יש ביניהם חילוק במסכת אהלות פרק עשירי, והכא לא מייתי לה, כולה שדרך הגמרא לקצר משניות של סדר טהרות.

סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין — במשנתנו פירש בקונטרס (לעיל יז,א): חצר המוקפת אכסדרה חצר זו מוקפת בתים, ופתוחים לה סביב משלש רוחות, ולפני הבתים עשוין אכסדראות סביב לשלש רוחות, והאכסדרה פתוחה היא ואין לה דופן לצד החצר, וזה סיכך על גבי אוירה של חצר, ואין דופן לסוכה זו אלא מחיצות הבתים המפסיקות בין הבתים לאכסדרה, ונמצא תקרת האכסדרה מפסקת סביב בין סכך לדפנות. ואם יש ברוחב האכסדרה ארבע אמות — פסולה, פחות מארבע אמות — כשרה, דאמרינן דופן עקומה. דוגמא לדבר קלויישטר"א של האומות, שיש לה אויר שיש בה עשבים, והקיף האכסדרה סביב לה. וכשיש בתקרת האכסדרה ארבע אמות, ויש לצד הסוכה פצימין לאכסדרה, עמודים כמין חלונות וביניהן פחות משלשה — כשרה, דאמרינן בה לבוד. וכשאין בה פצימין — פליגי, דאביי אמר: כשרה, דאמרינן פי תקרה יורד וסותם, דהוא עוביין של נסרים שבתקרה עובי ראשיהם הכלה לצד הסוכה יורד וסותם מכל צד, ורבא אמר: פסולה, לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם, כדמפרש טעמא לקמן. כך פירש בקונטרס. והא דאיצטריך ליה לאשמועינן שיש לה פצימין דכשרה על ידי לבוד — משום דלאידך לישנא קפסיל רבא, וקסבר דלא אמרינן הכא לבוד לפי שהפצימין לחלל האכסדרה נעשה, ולא לאויר החיצון, ולמאי

ומוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר שֶׁאִם יֵשׁ בֵּין נֶסֶר לְנֶסֶר כְּמִלּא נֶסֶר, שֶׁמַּנִּיחַ פֶּסֶל בֵּינֵיהֶם וּכְשֵׁרָה. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דַּאֲמַר בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין מִן הַצַּד בְּאַרְבַּע אַמּוֹת - מִשּׁוּם הָכִי כְּשֵׁרָה. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר בָּאֶמְצַע בְּאַרְבָּעָה, אַמַּאי כְּשֵׁרָה? אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: הָכָא בְּסוּכָּה דְּלָא הָוְיָא אֶלָּא שְׁמֹנֶה מְצוּמְצָמוֹת עָסְקִינַן, וְיָהֵיב נֶסֶר וּפְסֶל, וְנֶסֶר וּפְסֶל, וְנֶסֶר וּפְסֶל מֵהַאי גִּיסָא, וְנֶסֶר וּפְסֶל וְנֶסֶר וּפְסֶל וְנֶסֶר וּפְסֶל מֵהַאי גִּיסָא, דְּהָווּ לְהוּ שְׁנֵי פְּסָלִין בָּאֶמְצַע, וְאִיכָּא הֶכְשֵׁר סוּכָּה בָּאֶמְצַע. אָמַר אַבַּיֵי: אֲוִיר שְׁלִשָּׁה בְּסוּכָּה גְּדוֹלָה וּמִיעֲטוֹ בֵּין בְּקָנִים בֵּין בְּשַׁפּוּדִין - הֲוֵי מִיעוּט. בְּסוּכָּה קְטַנָּה, בְּקָנִים - הֲוֵי מִיעוּט, בְּשַׁפּוּדִין - לָא הֲוֵי מִיעוּט. וְהָנֵי מִילֵּי מִן הַצַּד. אֲבָל בָּאֶמְצַע - פְּלִיגִי בָּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא. חַד אָמַר: יֵשׁ לָבוּד בָּאֶמְצַע, וְחַד אָמַר: אֵין לָבוּד בָּאֶמְצַע. מַאי טַעְמָא דְּמַאן דַּאֲמַר יֵשׁ לָבוּד בָּאֶמְצַע - דְּתַנְיָא: קוֹרָה הַיּוֹצֵאָה מִכּוֹתֶל זֶה וְאֵינָהּ נוֹגַעַת בְּכוֹתֶל אַחֵר, וְכֵן שְׁתֵּי קוֹרוֹת אַחַת יוֹצֵאָה מִכּוֹתֶל זֶה וְאַחַת יוֹצֵאָה מִכּוֹתֶל אַחֵר, וְאֵינָן נוֹגְעוֹת זוֹ בְּזוֹ, פְּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָבִיא קוֹרָה אַחֶרֶת, שְׁלֹשָׁה - צָרִיךְ לְהָבִיא קוֹרָה אַחֶרֶת. וְאִידָּךְ: שָׁאנֵי קוֹרוֹת דְּרַבָּנַן. מַאי טַעְמָא דְּמַאן דְּאָמַר אֵין לָבוּד בָּאֶמְצַע - דִּתְנַן: אֲרוּבָּה שֶׁבַּבַּיִת וּבָהּ פּוֹתֵחַ טֶפַח, טוּמְאָה בַּבַּיִת - כּוּלּוֹ טָמֵא, מַה שֶּׁכְּנֶגֶד אֲרוּבָּה - טָהוֹר. טוּמְאָה כְּנֶגֶד אֲרוּבָּה - כָּל הַבַּיִת כּוּלּוֹ טָהוֹר. אֵין בָּאֲרוּבָּה פּוֹתֵחַ טֶפַח, טוּמְאָה בַּבַּיִת כְּנֶגֶד אֲרוּבָּה - טָהוֹר, טוּמְאָה כְּנֶגֶד אֲרוּבָּה - כָּל הַבַּיִת כּוּלּוֹ טָהוֹר. וְאִידָּךְ: שָׁאנֵי הִלְכוֹת טוּמְאָה דְּהָכִי גְּמִירִי לְהוּ. דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר אֶלְעַאי: בַּיִת שֶׁנִּפְחַת וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּיו - כְּשֵׁרָה. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: רַבִּי, פָּרֵישׁ! כָּךְ פֵּירַשׁ אַבָּא: אַרְבַּע אַמּוֹת - פְּסוּלָה, פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת - כְּשֵׁרָה. דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר אֶלְעַאי: אַבְרוֹמָא שַׁרְיָא. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: רַבִּי פָּרֵישׁ! כָּךְ אָמַר אַבָּא: שֶׁל מָקוֹם פְּלוֹנִי - אֲסוּרָה, שֶׁל מָקוֹם פְּלוֹנִי - מוּתֶּרֶת! כִּי הָא דְּאָמַר אַבַּיֵי: הַאי צַחֲנְתָּא דְּבַב נַהֲרָא שַׁרְיָא. מַאי טַעְמָא? אִילֵּימָא מִשּׁוּם דְּרַדְיֵפִי מַיָּא וְהַאי דָּג טָמֵא כֵּיוָן דְּלֵית לֵיהּ חוּט הַשִּׁדְרָה לָא מָצֵי קָאֵים, וְהָא קָא חָזֵינַן דְּקָאֵי! אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמִלְּיחֵי מַיָּא, וְהַאי דָּג טָמֵא כֵּיוָן דְּלֵית לֵיהּ קִילְפֵּי לָא מָצֵי קָאֵי. וְהָא קָא חָזֵינַן דְּקָאֵי! אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא מַרְבֵּה טִינַיְיהוּ דָּג טָמֵא. אָמַר רָבִינָא: וְהָאִידָּנָא דְּשָׁפְכִי נְהַר אִיתָן וּגְהַר גַּמְדָּא לְהָתָם - אַסְרָא. אִתְּמַר, סִיכֵּךְ עַל גַּבֵּי אַכְסַדְרָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ פַּצִּימִין - כְּשֵׁרָה. שֶׁאֵין לָהּ פַּצִּימִין, אַבַּיֵי אָמַר: כְּשֵׁרָה, וְרָבָא אָמַר: פְּסוּלָה. אַבַּיֵי אָמַר כְּשֵׁרָה,

אמרינן:

סוכה. פרק ראשון – סוכה דף יח עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"

תוספות

ולמאי דפירש בקונטרס דלאביי פי תקרה יורד וסותם מכל צד — קשה, דהא לבתר הכי מסיק דכי אפחית דופן אמצעית ונשתייר בסוכה שתי דפנות זו כנגד זו כמין מבוי מפולש, דבהא מודי אביי דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם — כל שכן כאן דאין לה דפנות כלל! ומיהו, בקונטרס חילק, משום דהתם מיירי בחצר בלא אכסדרה, דפירש: לדידך דאמרת פי תקרת אכסדרה יורד וסותם — תימא נמי בסוכה העשויה בחצר מסוככת בנסרים עבים שאין רחבים ארבעה, ונפחת דופן האמצעי, ושנים מכאן ומכאן קיימין מכשרת לה נמי על ידי פי תקרה שלה, ותימא בה פי תקרת נסרים יורד וסותם! אמר ליה: בההיא מודינא לך, כיון דאויר פתוח לנגדה דמיא למבוי מפולש ועשוי לקפנדריא, ולבקעת רבים. משמע מתוך פירושו שרוצה לפסול יותר לפי שאויר החצר מקיף סביב לסכך, מהיכא דתקרת האכסדרה מקפת לו, משום דהאי דמי טפי למבוי מפולש מהאי. וסברא משונה היא. לפיכך נראה כי מעיקרא פליגי בסיכך על אכסדרה שאין לה פצימין, ביש לה שתי דפנות כהלכתן כמין גאם, מזרח ודרום או מזרח וצפון, דאורחא דמלתא למיעבד צניעות קצת, ואף על גב דאין כאן שלישית כלל שרי אביי על ידי פי תקרה. ורבא מקשה לאביי: דאילו היו שתים זו כנגד זו וליתא לאמצעית — אי הוה שרי לה על ידי פי תקרה, והאי דנקט "הפחית" — לאו דוקא, דהוא הדין אם נעשית כך מתחלה. ושמא כשנעשית כך מתחלה שייך ביה נמי לשון פחיתה. ואמר ליה אביי: בהא מודינא לך דלא אמרינן פי תקרה — משום דהוה כמבוי מפולש, דלית להו לרבנן פי תקרה, כדתנן בסוף "כל גגות" (עירובין צה,א) דפליגי בבונה עלייה על גבי שני בתים. ואפילו רבי יהודה דשרי התם — הני מילי גבי שבת, דאית ליה שתי מחיצות דאורייתא. אבל גבי סוכה דשלש מחיצות דאורייתא — מודה דמפולשות לא אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם. ורבא דהוה מקשה סלקא דעתיה דאפילו לרבנן דלית להו פי תקרה התם, אמר אביי כאן פי תקרה יורד וסותם, מיגו דשייך לגבי אכסדרה שאינה מפולשת. דהוה אמרינן פי תקרה אם היתה צריכה, מהני נמי לגבי סוכה המפולשת. ומיהו, לפי מה שפירשתי קשיא: דמשמע פרק "כל גגות" (עירובין צג,א) דמפולשת מכשר נמי אביי, דאמר ליה רבא לאביי: ולא מצינן מחיצה לאיסור? והא סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין כשרה, ואלו השוה את פצימיה — פסולה! אמר ליה: לדידי — כשרה, לדידך — סילוק מחיצות היא. והשתא יש לה פצימין דהתם לא הוי כיש לה פצימין דהכא, דעל כרחך בההיא דהתם פליגי. וזהו פירוש דשמעתין דהתם לפי מה שפירש בקונטרס שם: דסיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין, יש לה שתי דפנות כהלכתן לארכה, ועשויה כמבוי, ובדופן שלישית קבועים עמודים בזויות, ויש להן טפח — כשרה, דתנן: שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח. ואפילו השוה את הפצימין, שבנה שתי מחיצות בתוכה אצל מחיצות הראשונות, ונמצאו פצימין עומדין בין שתי המחיצות מכאן ובין שתי המחיצות מכאן, ובתוך האכסדרה אין נראין — פסולה, דאין לה אלא שתי מחיצות — לדידי כשרה, דפליגא עלך בהא מילתא, דאפילו אין לה שום מחיצה דאית לי פי תקרה יורד וסותם, דסתם אכסדרה תחובין לו קורות מלמעלה מעמוד לעמוד, שעליהן נותנין את התקרה. והנך קורות יש להן פה, דהיינו תקרה שאינה עגולה אלא מרובעת. ולדידך נמי דאמרת פסולה — אין כאן מחיצה לאיסור, דהכא היינו טעמא שסילק מכאן את הפצימין ואת המחיצות הראשונות על ידי מחיצות הללו, ומעמידה על אלו לבדן. והשתא, לפי מה שחילק בקונטרס בין מפולשת לאויר החצר למפולשת לאכסדרה — ניחא. אבל לפי מה שפירשתי — קשיא! וצריך לומר: דשתי דפנות דהתם לאו במפולשות זו כנגד זו, אלא כמין גאם, כדפרישית. והפצימין במקום שלישית של טפח, וארבע פצימין לארבע זויות של אכסדרה, שכן דרך להושיב קורות מעמוד לעמוד לבנות עליהם תקרת האכסדרה. ואותן העמודים בולטין בראשי הדפנות במקום טפח, וכשהשוה פצימה שעשה מחיצות אחרות כנגד אותן שתים כמין גאם מבפנים לפצימין, ואינן נראין בתוך הסוכה. ומכל מקום, לאביי כשרה מכח פי התקרה אפילו ליכא מחיצות כלל. ומיהו, פצימין דשמעתין דפליגי בהו באידך לישנא מכח לבוד — צריך לאוקומי במוקפת פצימין הרבה, ואין שם מחיצות כלל, אלא הנך פצימין נעשין מחיצות לסוכה מכח לבוד. ואם באנו להשוותה לההיא דעירובין וביש לה שתי מחיצות והפצימין לזויות — צריכין אנו לומר שיש לכל זוית שני פצימין סמוכין זה לזה בתוך שלש, ואין בעובין טפח, אלא מכח לבוד. וכל שכן דניחא ליה טפי טעמא דרבא, דמצינן למימר דקסבר דגמירי טפח בלא לבוד, דלא אמרינן לבוד אלא למחיצות שלימות ולא למחיצה של טפח.

אכסדרה בבקעה — בפרק "כל גגות" (עירובין צד,ב) פירש בקונטרס: דנקט בבקעה משום דבבקעה הויא אכסדרה פרוצה מארבע רוחותיה, ועומדת קירויה על ד' יתידות. אבל בעיר — סתם אכסדראות סמוכות לבית או לחצר, ודופן הבית סותמה מאחריה. ומודה שמואל התם דיורד וסותם. וזהו כפי גרסתו דגריס בשילהי "כל גגות" (עירובין צד,ב): ומי אית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם? ומשני: כי לית ליה — בארבע, אבל בשלש — אית ליה. ופירש שם בקונטרס: כי לית ליה בארבע — במקום שצריך לעשות ארבע מחיצות, בסתימת פי תקרה, כגון אכסדרה. אבל בשלש, אם היתה בה מחיצה אחת כהלכתה, ופי תקרה לשלש מחיצות — מכשר. וקשיא: דהא מוקמינן הכא אביי כרב, ולעיל קאמר אביי בההיא מודינא לך משום דהוה כמבוי מפולש. אלמא; דאפילו בשתי מחיצות לית ליה פי תקרה, כל שכן היכא דליכא כלל! ואם באנו לחלק משום דאיסור בקעה דהתם כרמלית דרבנן — אם כן לרבא נמי נימא הכי. ועוד, פליגי ר' יהודה ורבנן בסוף "כל גגות" (עירובין צה,א) גבי שתי מחיצות ברשות הרבים אי אמרינן פי תקרה או לא, וגבי בקעה אמר רב: פי תקרה אפילו בלא מחיצות, אם לא משום דזה מדאורייתא וזה מדרבנן. ורבינו תם גריס איפכא, וכן רבינו חננאל: כי לית ליה בשלש. כלומר: כשאין בו כי אם שלש מחיצות, והרביעית פרוצה במלואה דסתם אכסדרה כך היא, כדאמרינן בשלהי "לא יחפור" (בבא בתרא כה,ב): עולם לאכסדרה הוא דומה, ורוח צפונית אינה מסובבת. ואמר ב"הקומץ רבה" (מנחות כט,ב): מפני מה נברא העולם בה"א — מפני שדומה לאכסדרה, שכל הרוצה לצאת יצא. אבל בארבע, כשיש שם ארבע מחיצות כגון שיש ברביעית שני לחיים ומשהו, דאיכא שם מחיצה אף על פי שפרוצה ביתר מעשר — אית ליה פי תקרה. ורב, אפילו פרוצה במלואה, ואפילו בשתי מחיצות אית ליה פי תקרה, ובלבד שלא יהא מפולש, מדקפריך בשלהי "כל גגות" (עירובין צד,ב) גבי וכן בית שנפרץ משתי רוחות. מאי שנא מרוח אחת — דאמרינן: פי תקרה יורד וסותם, משתי רוחות נמי, אמרינן: פי תקרה יורד וסותם! ומשני רב: כגון שנפרץ בקרן זוית, דקירויו באלכסון. והדתניא התם לעיל בההוא פירקא (צג,א): בית שחציו מקורה, וחציו אינו מקורה גפנים כאן — מותר לזרוע כאן, דאמרי' פי תקרה יורד וסותם, אף על גב דליכא התם שם ארבע מחיצות! אין לדמות כלאים לשבת, דאפילו פאות מותר לכלאים. כדאמרינן פרק קמא דעירובין (יא,א). והאי דנקט הכא בבקעה לפירוש רבינו תם — יש לפרש דנקט בקעה שהוא מקום איסור טלטול, דבקעה שהיא כרמלית. אי נמי, משום דאיירי נמי באכסדרה שיש לה שתי מחיצות, דהתם נמי אית ליה לרב פי תקרה ובלבד שלא תהא מפולשת, כדפרישית. ואי הוה נקיט אכסדרה שבחצר — הוה משמע דווקא כשיש לה שלש מחיצות, דסתם אכסדרה שבחצר מושכת בכל אורך שבחצר או ברוחב, אלא שהיא עד אמצע החצר, ופרוצה במלואה לפנים.

אחוי

אמרינן: פִּי תִּקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתֵם. רָבָא אָמַר פְּסוּלָה, לָא אָמְרִינַן: פִּי תִּקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתֵם. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְאַבָּיֵי: לְדִידְךָ דַּאֲמַרְתְּ פִּי תִּקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתֵם - אֲפִילּוּ הִפְחִית דּוֹפֶן אֶמְצָעִי! אָמַר לֵיהּ: מוֹדֵינָא לָךְ הַהֵיא, דַּהֲוָה לֵיהּ כְּמָבוֹי הַמְפוּלָּשׁ. לֵימָא אַבָּיֵי וְרָבָא בִּבְקִעָתָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל קָמִיפַּלְגִי, דְּאִתְּמַר: אַכְסַדְּרָה בְּבִקְעָה, רַב אָמַר: מוּתָּר לְטַלְטֵל בְּכוּלּוֹ, דְּאָמְרִינַן פִּי תִּקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתֵם. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין מְטַלְטְלִין בָּהּ אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, דְּלָא אָמְרִינַן פִּי תִּקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתֵם. אַלִּיבָּא דִּשְׁמוּאֵל - כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי.

כי

אמרינן פי תקרה יורד וסותם — מכל צד. **רבא אמר פסולה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם** — כדמפרש טעמא לקמן. פי תקרה = עובין של נסרים בחודן, וכן עובי ראשיהן הכלה לצד סוכה. **לדידך דאמרת פי תקרת אכסדרה יורד וסותם** — תימא הכי נמי בסוכה העשויה באמצע חצר, ומסוכך בנסרים עבים שאין רחבים ארבע, ונפחת דופן האמצעי, ושנים מכאן ומכאן קיימין — מכשרת לה נמי על ידי פי תקרה שלה, ותימא בה פי תקרה יורד וסותם! **מודינא לך בההיא** — דכיון דאויר פתוח לנגדו, דומיא דמבוי מפולש ועשוי לקפנדריא = לבקיעת רבים. **לימא אביי ורבא** — קא סלקא דעתיה טעמא דרבא משום דקסבר בחד דופן או בשנים אמרינן יורד וסותם, אבל בכל צד לא אמרינן. **בבקעה** — להכי נקט בבקעה, דמתוך שאינה סמוכה לבית אין לה דפנות, שאין עושין דפנות לשם אכסדרה, אבל פעמים שעושין אותה לפני הבית, ודופן הבית סותמה מאחריה. **לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם** — וטעמא מפרש בעירובין (צד,ב): בארבע דפנות לית ליה, אבל אם היתה שם דופן שלימה — אית ליה יורד וסותם באחרנייתא. לימא כו' אביי ברב ורבא כשמואל. **אליבא דשמואל כולי עלמא לא פליגי** — כך פירש סוגיא זו: בכל מקום שיכול להעמיד דברי אחד מהן שלא במחלוקתן של אחרים, ודברי השני אינו יכול להעמיד אלא במחלוקת אומר כן: אליבא דשמואל — ודאי כדקאמרת הוא, דרבא לחודיה הוא דאמר כשמואל, ואביי אינו יכול להעמיד דבריו כשמואל. ואליבא דשמואל לא פליג אביי למימר כשרה; דמה לענין שבת דמחיצות פי תקרה לחלל אכסדרה עבידי, שהתקרה לצורך אכסדרה נעשית — לא שרי להו שמואל בסתימת פי תקרה, כל שכן לענין סוכה, שלא לשם סוכה נעשה, שהרי חוץ לחללה של אכסדרה היא נעשית, ומחיצות לצורך תוכן עשויות, ולא לצורך חוצה להן.

כי

שכיון שהניח את הסכך על תקרת האכסדרה ושפת התקרה של האכסדרה ניכרת בתוך הסוכה, **אַמְרִינָן** כאילו **פִּי** [־שפת] **הַתִּקְרָה** של האכסדרה **יוֹרֵד** כלפי מטה **וְסוֹתֵם** – ונחשב שיש שם דופן. **וְרָבָא** חלק **וְאָמַר** שסוכה זו **פְּסוּלָה**, משום שסובר **שֶׁלֹּא אַמְרִינָן** כאילו **פִּי הַתִּקְרָה** של האכסדרה **יוֹרֵד וְסוֹתֵם**, ונמצאת הסוכה ללא דפנות, ולהלן יבואר טעמו.

אָמַר – שאל **לֵיהּ רָבָא לְאַבַּיֵי, לְדִידָךְ** – לשיטתך **דְּאָמְרַתְּ פִּי תִּקְרָה** של האכסדרה **יוֹרֵד וְסוֹתֵם**, האם גם בסוכה העומדת בחצר ומסוככת בנסרים עבים נאמר דין זה **שֶׁאֲפִילּוּ** אם **הַפָּחִית** – הסיר את **הַדּוֹפֶן הָאֶמְצָעִי** ונעשית הסוכה כמין מבוי מפולש, שכשירה משום שאומרים שפי הנסרים העבים יורד וסותם ונחשב כאילו יש דופן ברוח השלישית. **אָמַר לֵיהּ** אביי לרבא, גם לשיטתי שאומרים פי תקרה יורד וסותם, זה דווקא באכסדרה והדומה לה שהסוכה סתומה בכל רוחותיה על ידי מחיצות הבית ואין בה מעבר לרבים, אלא שאין לה דפנות, ולזה מועיל פי תקרה יורד וסותם, אולם באופן שהסוכה עומדת באמצע החצר ולאחר שהסיר את הדופן ברוח האמצעית יש מעבר לרבים בתוך הסוכה, **מוֹדִינָא לָךְ בָּהֲהִיא** – בסוכה זו שהיא פסולה, משום **דַּהֲוָה לֵיהּ** סוכה זו **כְּמָבוֹי הַמְּפוּלָּשׁ**, שכיון שהיא עשויה להילוך הרבים, לא מועיל בה דין פי תקרה יורד וסותם, כיון שמתבטלים מחיצותיה.

הגמרא הבינה שטעמו של רבא שלא אומרים פי תקרה יורד וסותם בסיכך על גבי אכסדרה, הוא משום שסובר שאין דין פי תקרה יורד וסותם אלא בדופן אחת או שתים, כששאר הדפנות עשויות כהלכתן, אבל בסוכה שאין בה שום דופן כהלכתה כגון שסיכך על גבי אכסדרה, אין אומרים פי תקרה יורד וסותם מכל צד.

מבררת הגמרא: **לֵימָא** – האם נאמר **שֶׁאַבַּיֵי וְרָבָא** שחולקים האם אומרים פי תקרה יורד וסותם, **בִּפְלוּגְתָּא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל קָמִיפַּלְגִי** – נחלקו במחלוקת רב ושמואל לעניין טלטול בשבת באכסדרה שנמצאת בבקעה, **דְּאִתְּמַר, אַכְסַדְרָה** הנמצאת **בְּבִקְעָה**, שאין לה דפנות כלל אלא גג העומד על ארבע יתדות, **רַב אָמַר מוּתָּר לְטַלְטֵל בְּכוּלּוֹ**, ואף על פי שבבקעה עצמה אסור לטלטל מדרבנן משום שדינה כברמלית, נחשבת האכסדרה לרשות היחיד בפני עצמה, משום **דְּאַמְרִינָן פִּי תִּקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתֵם**, ונחשבת כאילו מוקפת במחיצות מארבעת רוחותיה, ולכן מותר לטלטל בה ככל רשות היחיד. **וּשְׁמוּאֵל אָמַר, אֵין מְטַלְטְלִין בָּהּ** – באכסדרה **אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת**, משום שסבר שמואל **דְּלֹא אַמְרִינָן** באופן זה **פִּי תִּקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתֵם**, ונמצא שאין לאכסדרה זו מחיצות כלל, ומשום כך דינה כדין טלטול בכל הבקעה שהיא ברמלית ומותר לטלטל בה רק בתוך ארבע אמות. ואם כן נראה שאביי הסובר שאומרים פי תקרה יורד וסותם סובר כשיטת רב, ורבא סובר כשיטת שמואל.

דוחה הגמרא: אכן **אַלִּיבָּא דִּשְׁמוּאֵל** הסובר שלא אומרים פי תקרה יורד וסותם בארבע מחיצות, **כּוּלֵּי עָלְמָא לֹא פְּלִיגֵי** – גם אביי מודה שהוא הדין שבסוכה לא אומרים פי תקרה יורד וסותם בארבע מחיצות, ואם סיכך על גבי אכסדרה הסוכה פסולה, שכיון שאפילו לגבי בקעה שפי התקרה עשויה לצורך חלל האכסדרה סבר שמואל שלא אומרים פי תקרה יורד וסותם כדי להתיר טלטול בתוך חלל האכסדרה, כל שכן בענייננו לגבי סוכה שפי התקרה נעשתה לצורך החלל שתחת האכסדרה ולא לצורך הסוכה שחוצה לה, ודאי שיסבור שמואל שלא אומרים בגג האכסדרה 'פי תקרה יורד וסותם' להתחשיב כאילו יש מחיצות להכשיר את חלל הסוכה, והסוכה פסולה. ולכן אביי שמכשיר את הסוכה על ידי הדין של 'פי תקרה יורד וסותם' בארבע מחיצות, בודאי לא יכול לסבור כשמואל, אלא כרב הסובר שגם בארבע מחיצות אומרים 'פי תקרה יורד וסותם'.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אד"ר, תשכ"ב
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום השלישי שהוכפל בו כי טוב, בו כותב אודות ענין גידול הזקן ואיך משפיע זה על פרנסה לכשיבוא הזמן להסתדר בפרנסה כפשוטה.

כיון שלדברי הכל זקן מגודל הוא הענין דצלם אלקים, ולדברי הכל משובח ביותר וביותר מהנהגה בהיפך, כמוכח אפילו בדברי אלו שאין אומרים שגידול הזקן מוכרח ע"פ דין דאורייתא, וכמבואר בספריהם, הרי ודאי שהמוסיף בקדושה ואשר צלם אלקים ניכר על פניו, מוסיף כל זה בברכת השי"ת, שהוא הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים, ואשר דוקא בו תלוי' פרנסתו של אדם ומובן שמילוי משאלות לבבו לגדל הזקן - מוסיף בענין פרנסתו בפרט.

ובפרט ע"פ דברי הזהר הק' שגדול הזקן (בלשון הזהר - נק' י"ג תקוני דיקנא) דאדם דלמטה הרי זה ממשיך מי"ג מדות הרחמים שלמעלה שהם בלי גבול, פשוט שזוהי הדרך לתועלת האדם ועוזרת לפרנסתו. ועיין בזה ביאור כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בפירושו יהל אור על התהלים (ע' 6).

ומהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו, שתהיינה כשרות כדין וכן ישמור על שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

אך רבא שסובר שאין אומרים 'פי תקרה יורד וסותם' בארבע מחיצות, אין צריך לומר שהוא סובר כשמואל, אלא אפשר שכולם סוברים כרב שאומרים 'פי תקרה יורד וסותם' גם בארבע מחיצות, לענין שיהא מותר לטלטל באכסדרה שבבקעה, **וכי פְּלִיגִי אַלִּיבָּא דְּרַב** – אם לדעתו אומרים 'פי תקרה יורד וסותם' בארבע מחיצות גם בסיכך על האכסדרה. **אַכַּיֵּי** שמתיר סוכה זו, סובר כְּרַב, ודעתו שכן הדין גם לענין סוכה זו. **וְרָבָא אָמַר לְךָ** שאפילו רב לא מכשיר סוכה זו על ידי 'פי תקרה יורד וסותם', משום שעַד כָּאן **לֹא אָמַר רַב הָתָם** – באכסדרה, שאומרים פי תקרה יורד וסותם, **אֶלָּא** משום **דְּמְחִיצוֹת לְאַכְסַדְרָה הוּא דַּעֲבִידִי** – הקורות המונחים על ארבעה עמודים שהם פי התקרה, ומהם מתחילות המחיצות, נעשו לצורך חלל האכסדרה, ומשום כך יש לומר שפיהן יורד וסותם, ונחשב כאילו יש מחיצות לאכסדרה, **אֲבָל הָכָא** – בסוכה, דְּגג האכסדרה ופי תקרתו **לָאו לְהָכִי עֲבִידִי** – לא נעשו לצורך הסוכה שהיא בחלל שמחוץ לאכסדרה, אלא לצורך החלל שתחת האכסדרה, גם רב סובר שלא אומרים 'פי תקרה יורד וסותם', והסוכה פסולה.

תְּנַן – שנינו במשנה, **וְכֵן חָצֵר הַמּוּקֶּפֶת אִכְסַדְרָה,** אם יש ברוחב האכסדרה ארבע אמות הסוכה פסולה, משום שאי אפשר לומר בזה 'דופן עקומה', ואין מחיצות הבית יכולים לשמש כדפנות הסוכה. מקשה הגמרא לשיטת אביי: **וְאַמַּאי** – מדוע סוכה זו פסולה, הרי אפילו אם אי אפשר להכשירה מדין דופן עקומה, **נֵימָא** שהיא כשרה משום **שִׁפּוּי תִּקְרָה** של האכסדרה **יוֹרֵד וְסוֹתֵם** ונחשב כאילו יש דפנות לסוכה. מתרצת הגמרא: **תִּרְגֵּמָהּ** – פירש **רָבָא** את המשנה **אַלִּיבָּא דְּאַבַּיֵּי,** שמדובר **כְּשֶׁהִשְׁוָה אֶת קֵירוּיוֹ** – כשהניח את הסכך של הסוכה שווה לתקרת האכסדרה, ואין חודם של הנסרים נראה בתוך הסוכה, ולכך אי אפשר להכשירה משום פי תקרה יורד וסותם, וכל שיש בגג האכסדרה ארבע אמות, הסוכה פסולה, אכן אם הניח את הסכך הכשר על גג האכסדרה, וחוד הנסרים נראה בתוך הסוכה, כשרה אפילו אם יש בגג יותר מארבע אמות, משום 'פי תקרה יורד וסותם'.

בְּיִשִׁיבַת סוּרָא מַתְנֵי – למדו **לְהָא שְׁמַעְתָּא** – מחלוקת אביי ורבא **בְּהַאי לִישְׁנָא** כסוגיא שלמעלה, שאם יש פצימין לאכסדרה לכולי עלמא הסוכה כשרה, וכשאין לה פצימין נחלקו אביי ורבא אם אומרים 'פי תקרה יורד וסותם'. אולם **בְּיִשִׁיבַת פּוּמְבְּדִיתָא מַתְנֵי** – למדו את מחלוקת אביי ורבא באופן אחר, שאם **סִיכֵּךְ עַל גַּבֵּי אַכְסַדְרָה שֶׁאֵין לָהּ פַּצִּימִין** – קנים שעומדים בסמוך זה לזה ויש ביניהם פחות משלשה טפחים, **דִּבְרֵי הַכֹּל** הסוכה **פְּסוּלָה,** שגם אביי מודה שאין אומרים בסוכה זו 'פי תקרה יורד וסותם', כיון שגג האכסדרה ופי תקרתו נעשו לצורך החלל שתחת האכסדרה, ולא לצורך הסוכה שמחוצה לה. ומחלוקת אביי ורבא היא, באופן **שֵׁשׁ לָהּ** לאכסדרה **פַּצִּימִין** – קנים העומדים סמוכים זה לזה בפחות משלשה טפחים, **אַכַּיֵּי אָמַר** שהסוכה **כְּשֵׁרָה, וְרָבָא אָמַר** שהסוכה **פְּסוּלָה.** מבארת הגמרא את טעם מחלוקתם: **אַכַּיֵּי אָמַר** שהסוכה **כְּשֵׁרָה,** משום לבוד, שכיון שיש פחות משלשה טפחים בין קנה לקנה **אַמְרִינָן לְבוּד,** ונחשב כסתום. **וְרָבָא אָמַר** שהסוכה **פְּסוּלָה,** שבאופן זה **לֹא אַמְרִינָן לְבוּד,** כיון שקנים אלו נעשו לצורך חלל האכסדרה, ולא לצורך הסוכה שמחוצה לה, לא נאמרה בזה ההלכה של לבוד להכשיר את הסוכה. מסיימת הגמרא: **וְהִלְכְתָא** כרבא **כְּלִישְׁנָא קַמָּא** – כלשון תלמידי ישיבת סורא, שאם יש לה פצימין הסוכה כשרה מדין לבוד, וכשאין לה פצימין הסוכה פסולה, משום שאין 'פי תקרה יורד וסותם' כשלא נעשית התקרה לצורך חלל הסוכה.

רַב אַשִׁי אַשְׁכַּחֵיהּ – מצאו **לְרַב כַּהֲנָא, דְּקָא מְסַכֵּךְ** על סוכה שיש לה שתי דפנות כהלכתם סמוכים זה לצד זה, [כגון שהעמידם בצד מזרח ודרום], ואת הרוח השלישית של הסוכה סמך **עַל גַּבֵּי** תקרת **אַכְסַדְרָה** שרחבה יותר מארבע אמות, **שֶׁאֵין לָהּ פַּצִּימִין** – קנים סמוכים זה לזה בפחות משלשה. **אָמַר לֵיהּ** רב אשי לרב כהנא, כיצד אתה מכשיר סוכה זו, האם **לֹא סָבַר מַר לְהָא דְּאָמַר רָבָא** לגבי סיכך על גבי אכסדרה, שרק אם **יֵשׁ לָהּ** לאכסדרה **פַּצִּימִין** הסוכה **כְּשֵׁרָה** מדין לבוד, אבל אם **אֵין לָהּ פַּצִּימִין** הסוכה **פְּסוּלָה,** שאין אומרים 'פי תקרה יורד וסותם', ונמצא שאין כאן אלא שתי דפנות. **אַחְוֵי לֵיהּ** – הראה רב כהנא לרב אשי, שהטעם שהכשיר סוכה זו משום שיש לסוכה דופן שלישית ברוחב טפח, אלא שדופן זו מונחת באופן שהיא **נִרְאֶה** רק **מִבִּפְנִים** – לעומדים בפנים הסוכה, **וְשָׁוֶה מִבַּחוּץ** – אינה נראית לעומדים מחוץ לסוכה. **אִי נַמִּי** הראה לו שהדופן השלישית שרוחבה טפח, מונחת באופן **שִׁנְרְאֶה** רק לעומדים **מִבַּחוּץ** לסוכה, **וְשָׁוֶה מִבִּפְנִים** – אינה נראית לעומדים בפנים הסוכה, כגון שהאכסדרה ארוכה יותר מהסוכה והניח את הדופן מחוץ לסוכה, ומשום כך לא הבחין רב אשי בדופן זו. מביאה הגמרא ראיה שדופן שנראית רק לעומדים מבחוץ כשרה: **דְּאִתְּמַר,** מבוי שהניח בו לחי בשווה למחיצת המבוי ובולט לרשות הרבים באופן **שִׁנְרְאֶה** לעומדים **מִבַּחוּץ** למבוי, **וְשָׁוֶה מִבִּפְנִים** – בתוך המבוי אינו בולט כלל ואינו נראה לעומדים שם, **נִידּוֹן מִשּׁוּם** לָחִי, ומתיר לטלטל במבוי. מסיימת הגמרא: **וְלֶחִי, הֵיינוּ פַּצִּימִין** – כמו שלגבי לחי מועיל אפילו אם ניכר רק לעומדים בחוץ, הוא הדין לגבי סוכה שנחשבת דופן זו כפצימין, וכשרה:

תָּנָא, פָּסַל הַיּוֹצֵא מִן הַסּוּכָּה, נִידּוֹן כַּסּוּכָּה. מבארת הגמרא: **מַאי פָּסַל הַיּוֹצֵא מִן הַסּוּכָּה. אָמַר עוּלָּא,** כוונת הברייתא לקָנִים של הסכך **הַיּוֹצְאִים** לְאַחוֹרֵי הדופן האמצעי של **הַסּוּכָּה,** שמותר לשבת תחתיהם לישן ולאכול, ויש למקום זה דין סוכה כשרה. שואלת הגמרא: מדוע הפָּסַל כשר, **וְהָא** כדי להכשיר את הסוכה **בְּעִינָן** שיהיו לה שָׁלֹשׁ **דְּפָנוֹת,** ובסכך שיוצא לאחורי הסוכה אין שלש דפנות. עונה הגמרא: מדובר **בִּדְאִיבָּא** בפָּסָל שלש דפנות, שגם הדפנות יוצאים לאחורי הסוכה עם הסכך שעליהם ולכן כשרה. שואלת הגמרא: **וְהָא** כדי להכשירה **בְּעִינָן** שיהיה בפָּסָל שיעור **הֶכְשֵׁר סוּכָּה** – שבעה על שבעה טפחים. עונה הגמרא: מדובר **בִּדְאִיבָּא** בפָּסָל שיעור שבעה על שבעה טפחים. שואלת הגמרא: **וְהָא** כדי להכשיר מקום זה **בְּעִינָן** שיהיה **צִלָּתָהּ מְרוּבָּה מֵחַמָּתָהּ.** עונה הגמרא: מדובר שיש בפָּסָל זה צלתה מרובה מחמתה. מקשה הגמרא: **אִי הָכִי** שיש בפָּסָל היוצא את כל דיני הסוכה, **מַאי לְמֵימְרָא** – מה באה הברייתא להשמיענו, הלא אין שונה מקום זה מכל סוכה כשרה. מתרצת הגמרא: **מַהוּ דְּתֵימָא** – היה מקום לומר **שהוֹאִיל** וְהדופן האמצעי של הסוכה **לְגַוָּאי עֲבִידִי** – עשוי לצורך הסוכה הפנימית, **וְלִבְרָאי לֹא עֲבִידִי** – אינו עשוי לצורך הפָּסָל שאחורי הסוכה, **אֵימָא לֹא** נכשיר את הפָּסָל היוצא, **קָא מַשְׁמַע לָן** הברייתא שפָּסָל היוצא נידון בסוכה וכשר. ביאור נוסף לברייתא: **רַבָּה וְרַב יוֹסֵף אָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ, הָכָא** – בברייתא זו מדובר **בְּקָנִים** של הסכך **הַיּוֹצְאִים לְפָנִים מִן הַסּוּכָּה** – לצד פתח הסוכה, **וּמָשְׁכָא וְאָזְלָא חָדָא דּוֹפָן** – ורק דופן אחת מן הסוכה נמשכת ויוצאת כלפי חוץ **בַּהֲדַיְיהוּ** – עם הסכך, וחידוש הברייתא הוא, **דְּמַהוּ דְּתֵימָא** כיון שאין הדופן השני נמשך עמה, נחשב הפָּסָל היוצא כסוכה בפני עצמה, וכיון שאין לה אלא דופן אחת, **הָא לֵית בָּהּ הֶכְשֵׁר סוּכָּה** – שאין בה שלש דפנות כהלכות סוכה כשרה, **קָא מַשְׁמַע לָן** הברייתא, שפָּסָל היוצא נחשב כהמשך הסוכה, ונמצא שיש לו שלש דפנות כהלכתם וכשרה.

ביאור נוסף לברייתא: **רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא נִצְרְכָה** הברייתא להשמיענו שפָּסָל היוצא כשר, **אֶלָּא לְסוּכָּה שֶׁרּוּבָהּ צִלָּתָהּ מְרוּבָּה מֵחַמָּתָהּ, וּמְעוּטָהּ** של הסוכה **חַמָּתָהּ מְרוּבָּה מִצִּלָּתָהּ, דְּמַהוּ דְּתֵימָא** תִּפָּסֵל **בְּהַהִיא פּוּרְתָּא** – שאותו מקום שחמתה מרובה מצילתה פסול מלישב בו, **קָא מַשְׁמַע לָן** הברייתא, שכיון שרוב הסוכה צלתה מרובה מחמתה, מתבטל מקום זה שיש בו חמתה מרובה מצלתה, ומותר לישב ולישן תחתיו. מבארת הגמרא: **וּמַאי יוֹצֵא** – מה כוונת הברייתא באומרה 'יוצא', הרי לפי ביאור זה אין הסכך יוצא מהסוכה, אלא כוונת הברייתא **שיוֹצֵא מֵהֶכְשֵׁר סוּכָּה** – הסכך בתוך הסוכה חסר ומועט, שאין כל הסכך מסוכך כהלכות סוכה כשרה, ואף על פי כן כשרה.

ביאור נוסף לברייתא: **רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר, לֹא נִצְרְכָה** הברייתא

המשך בעמוד כח

כי פליגי — אביי ורבא. **אליבא דרב** — ומילתיה דרבא לא דחיק לאוקמא בפלוגתא, דאפילו אליבא דרב פליג למיפסלה. **דמחיצות** — פי תקרה זה לשם אכסדרה נעשה להיות לו מחיצה לחלל זה, אבל לא להיות מחיצה לאויר שחוצה להן. ואילו מחיצה מעלייתא היא — הוה סמבינן עלה, אבל לאכשורה על ידי גוד אחית — לא. דכי אגמריה רחמנא למשה לגוד אחית — במחיצה העשויה לחלל שלה אגמריה, ולא לחוצה לה. ומיהו היכא דיש לה פצימין, אף על גב דלגוואי עבידן — לבוד בפחות משלשה כמחיצה סתומה היא. **תנן וכן חצר המוקפת אכסדרה** — וגג אכסדרה מפסיק בין מחיצות הבתים לאויר שסיכך עליו, אם יש ברוחב הגג ארבע אמות — פסולה, דתו לא מהני לה מחיצות הבתים. **אליבא דאביי** — במקום אביי ובשבילו, שתהא משנה זו מתורגמת לפי דבריו. **כשהשוה את קירויו** — שעשה קירויו נמוך, ולא נתן ראשי קנים על גבי תקרה שיהא פי תקרה נראה בה, אלא תלאן בשוה לפי הנסרים שאין חודן נראה בסוכה. כל תקרת גגותיהן חלקה ושוה היתה, ולא שיפוע כעין שלנו, אלא כתקרת עליות. **להא שמעתא** — דאביי ורבא. **דברי הכל פסולה** — דכיון דתקרה לחלל אכסדרה עשויה ולא לאויר שחוצה לה — אין פיה נעשה מחיצות לאויר. **יש לה פצימין** — בפחות משלשה. **אביי אמר כשרה אמרינן לבוד** — ואף על פי שהפצימין לחלל אכסדרה נעשו ולא לאויר החיצון — הויא לה מחיצה, דכל פחות משלשה סתימא מעלייתא היא ושדייה להכא ולהכא. **ורבא אמר פסולה** — דלבוד לאו מחיצה היא, אלא מהלכה למשה מסיני גמירי לה. וכי גמירי לה — להיות מחיצה לחלל הנעשה בשבילו, אבל למשדייה להכא ולהכא — לא. **והלכתא כלישנא קמא** — דרבא, ולא כלישנא בתרא. דלבוד אמרינן אפילו לאויר, אבל סתימת פי תקרה לא אמרינן אלא לחלל. **רב אשי אשכחיה לרב כהנא כו'** — סוכה זו שתים כהלכתן היו לה, דרום ומזרח. והשלישית סמוכה לאכסדרה, ולא היה עושה בה טפח שאמרו חכמים. **אחוי ליה** — שהיה פצים שבו טפח ויותר עומד אצל היוצא, אבל משוך רחבו לאחורי סוכה באורך, שהאכסדרה עודף על הסוכה ואינו נראה לתוכה, אלא עומד בשוה לדופן בסופו. ושוה **מבפנים** — לאותם העומדים בפנים אינו נראה, אבל לאותם העומדים באכסדרה להלן מכנגד הסוכה, ואין רואין את חללה — נראה רוחב פצים זה בהתחלת דופן שלישית לסוכה. **דאמר מר** — לענין מבוי שהכשירו בלחי: אם נתנו להלן מן הפתח, ששוה וכלה עובי הלחי עם אורך הדופן שבפנים, ונראה שהוא סוף הדופן שאינו בולט כלום לתוך חלל הפתח, אבל בולט הוא לצד רשות הרבים כנגדו או מן הצד וניכר לעומדים מבחוץ שאינו מן הדופן. **נידון משום לחי** — והכא נמי נידון משום דופן. **והיינו פצימה** — זהו פצים שלה. **לאחורי סוכה** — חוץ לדופן אמצעי, שהוא אחוריה של הסוכה. **קנים** — מן הסכך. **והא בעינן הכשר סוכה** — שהיא שבעה טפחים. דעל כרחך סוכה באפי נפשה היא, ומובדלת מזו. **לבראי לא עבידי** — דופן אמצעי זה לא לכך נעשה, וגם שבצדדין תחלתן לשם סוכה נעשו, אלא שהכניס דופן אמצעי לתוכן [אחר] שראה שהיתה דייה בכך. **לפנים מן הסוכה** — לצד דופן רביעי הפתוח, משוכין ויוצאין להלן מאורך דפנות הצדדין. **וממשכא ואזלא חד דופן** — מדופני הצדדין בהדייהו. **מהו דתימא** — כיון דלא ממשיך דופן שני בהדה — מוכח מילתא דבאפיה נפשה היא, והא לית בה שבעה טפחים בהכשר סוכה. **קא משמע לן** — דמן סוכה הוא, והוי כשתים בהלכתן ושלישית אפילו טפח, דלא ממשכא עד הרביעית וכשרה. **הכי גרסינן לא נצרכה אלא לסוכה שרוכה צלתה מרוכה מחמתה ומיעוטה חמתה מרוכה מצלתה. הכי גרסינן מהו דתימא תיפסל בחך פורתא. יוצא מהכשר** — שאינו מסוכך בהלכות סוכה. **מתורת סוכה** — שאפילו מין כשר אינו. **לא יהא אלא אויר** — ופשיטא דכשר, דאפילו אויר החמור ממנו אינו פוסל בשיעור זה. **אמר ליה רבי אבא** — להכי אהני נידון בסוכה דאשמעינן תנא, לומר שישנים תחתיו. דאילו אויר פחות משלשה מצטרף להשלים שיעור הסוכה, אבל אין ישנים תחתיו.

כִּי פְּלִיגִי אַלִּיבָּא דְּרַב; אַבָּיֵי כְּרַב. וְרָבָא אָמַר לְךָ: עַד כָּאן לֹא אָמַר רַב הָתָם אֶלָּא דְּמִחִיצּוֹת לְאַכְסַדְּרָה הוּא דַּעֲבִידִי, אֲבָל הָכָא דְּלָאו לְהָכִי עֲבִידִי - לָא. תְּנַן: וְכֵן חָצֵר הַמּוּקֶפֶת אַכְסַדְּרָה. וְאַמַּאי? נֵימָא פִּי תִּקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתֵם! תִּרְגֹּמָהּ רָבָא אַלִּיבָּא דְּאַבָּיֵי: כְּשֶׁהִשְׁוָה אֶת קֵירוּיוֹ. בְּסוּרָא מַתְנֵי לְהָא שְׁמַעְתָּא בְּהַאי לִישָׁנָא. בְּפוּמְבַּדִּיתָא מַתְנֵי: סִיכֵּךְ עַל גַּבֵּי אַכְסַדְּרָה שֶׁאֵין לָהּ פַּצִּימִין - דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה. יֵשׁ לָהּ פַּצִּימִין, אַבָּיֵי אָמַר: כְּשֵׁרָה, רָבָא אָמַר: פְּסוּלָה. אַבָּיֵי אָמַר: כְּשֵׁרָה, אָמְרִינַן לָבוּד. רָבָא אָמַר: פְּסוּלָה, לָא אָמְרִינַן לָבוּד. וְהִלְכְתָּא כְּלִישָׁנָא קַמָּא. רַב אַשִׁי אַשְׁכַּחֵיהּ לְרַב כָּהֲנָא דְּקָא מְסַכֵּךְ עַל גַּבֵּי אַכְסַדְּרָה שֶׁאֵין לָהּ פַּצִּימִין. אֲמַר לֵיהּ: לָא סָבַר מָר הָא דְּאָמַר רָבָא: יֵשׁ לָהּ פַּצִּימִין - כְּשֵׁרָה, אֵין לָהּ פַּצִּימִין - פְּסוּלָה? אַחֲוֵי לֵיהּ גְּרָאָה מִבִּפְנִים וְשָׁוֶה מִבַּחוּץ. אִי נַמִּי: גְּרָאָה מִבַּחוּץ וְשָׁוֶה מִבִּפְנִים. דְּאִתְּמַר: גְּרָאָה מִבַּחוּץ וְשָׁוֶה מִבִּפְנִים - נִידּוֹן מִשּׁוּם לֶחִי, וְלֶחִי הַיְינוּ פַּצִּימִין. תָּנָא: פֶּסֶל הַיּוֹצֵא מִן הַסּוּכָּה נִידּוֹן כַּסּוּכָּה. מַאי פֶּסֶל הַיּוֹצֵא מִן הַסּוּכָּה? אָמַר עוּלָּא: קָנִים הַיּוֹצְאִים לַאֲחוֹרֵי סוּכָּה. וְהָא בָּעֵינַן שָׁלֹשׁ דְּפָנוֹת! בְּדְאִיכָּא. וְהָא בָּעֵינַן הֶכְשֵׁר סוּכָּה! בְּדְאִיכָּא. וְהָא בָּעֵינַן צִלָּתָהּ מְרוּבָּה מֵחַמָּתָהּ! בְּדְאִיכָּא. אִי הָכִי מַאי לְמִימְרָא?! מַהוּ דְּתֵימָא: הוֹאִיל וּלְגַוּאי עֲבִידִי, וּלְבָרָאי לָא עֲבִידִי - אֵימָא לָא, קָא מַשְׁמַע לָן. רַבָּה וְרַב יוֹסֵף אָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: הָכָא בְּקָנִים הַיּוֹצְאִים לִפְנִים מִן הַסּוּכָּה, וּמָשְׁכָא וְאָזְלָא חֲדָא דּוֹפֶן בְּהַדַּיְיהוּ. מַהוּ דְּתֵימָא: הָא לֵית בָּהּ הֶכְשֵׁר סוּכָּה, קָא מַשְׁמַע לָן. רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְסוּכָּה שֶׁרוּבָּהּ צִלָּתָהּ מְרוּבָּה מֵחַמָּתָהּ, וּמִעוּטָהּ חַמָּתָהּ מְרוּבָּה מִצִּלָּתָהּ. מַהוּ דְּתֵימָא: תִּפָּסֵל בְּחַךְ פּוּרְתָּא, קָא מַשְׁמַע לָן. וּמַאי יוֹצֵא - יוֹצֵא מֵהֶכְשֵׁר סוּכָּה. רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לִסְכָךְ פָּסוּל פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה בְּסוּכָּה קְטַנָּה. וּמַאי יוֹצֵא - יוֹצֵא מִתּוֹרַת סוּכָּה. מַתְקִיף לָהּ רַב הוֹשַׁעְיָא: לֹא יְהֵא אֶלָּא אַוִּיר, וַאֲוִיר פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים בְּסוּכָּה קְטַנָּה מִי פָּסֵיל?! אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: זֶה מִצְטָרֵף וּשְׁנַיִם תַּחְתָּיו, וְזֶה מִצְטָרֵף - וְאֵין שְׁנַיִם תַּחְתָּיו. וּמִי אִיכָּא מִידֵּי דְּאִצְטְרוּפֵי מִצְטָרֵף וְהוּא עַצְמוֹ אֵינוֹ כָּשֵׁר? אָמַר רַבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְיָשִׁב: אִין,

אחוי ליה נראה מבחוץ ושוה מבפנים — תימה: היאך הוא מועיל בסוכה, כיון דלא מינכר מבפנים שלישית של טפח? דאי משום מיגו, חדא — דאטו מי לא עבד רב כהנא סוכה אלא בשבת? ועוד: דלשלישית דאורייתא לא מהני מיגו, כדפירשתי לעיל. **לבראי** לא עבידי — פירש בקונטרס: דופן אמצעי זה לא נעשה לכך. וקשה: דממתניתין שמעינן ליה דכשר, דקתני: וכן חצר המוקפת אכסדרה, דאם אין מן הכותל לסיכוך ארבע אמות — כשרה, אף על גב דמחיצות בית לאו לבראי עבידי, כדאמרינן לעיל (יז,א). ונראה דאקנים היוצאים לאחורי סוכה קאי. ואית ספרים דגרסי בהדיא: מהו דתימא הני קנים לגוואי עבידי לבראי לא עבידי, סלקא דעתך לפוסלה לפי שאינה עשויה לצל, קא משמע לן דכשרה.

לא יהא אלא אויר — ופשיטא דכשר, דאפילו האויר החמור ממנו אינו נפסל בשיעור זה.

אמר ליה רבי אבא: להכי אהני נידון בסוכה דאשמעינן לומר שישנים תחתיו, דאילו אויר פחות משלשה מצטרף להשלים שיעור הסוכה, אבל אין ישנים תחתיו, כך פירש בקונטרס. וקשיא: אמאי נקט ר' אושעיא סוכה קטנה? הא בסוכה גדולה נמי איצטריך לאשמועינן דישנים תחתיו! ודוחק הוא לומר דנקט סוכה קטנה משום דאשמעינן בה תרתי, דמצטרף וישנים תחתיו. ועוד קשה: דכל מקום חשבינן אויר פחות משלשה בסתום על ידי לבוד, ולא דמי לסכך פסול פחות משלשה דאין שייך לעשותו כסתום בסכך כשר, מאחר דיש בו סכך פסול. ועוד: מי יוכל להזהר בסוכה מלאה נקבים שאין צלתה מרובה מחמתה אלא משהו, שלא ישן בנגד הנקבים? ונראה כספרים דגרסינן: התם אויר מצטרף, וישנים תחתיו. וזה — מצטרף, ואין ישנים תחתיו. כלומר: הא דאפשיטא דכשר — אפילו אויר החמור ממנו אינו נפסל בשיעור זה, אדרבה סכך פסול חמור ממנו, דאין ישנים תחתיו. והוה אמינא מטעם זה דאין מצטרף, כדמתמה בתר הכי "מי איכא מידי". ומיהו, קשיא מסיבכה בשפודין, דמכשירין בשיש ריוח ביניהן כמותן ואי אפשר שלא (יתן) כנגד השפודין! לכך צריך לפרש: בשיש הכשר סוכה בלא האויר ובלא הפסול — ישנים תחתיו בין בזה בין בזה, ולהכי נקט סוכה קטנה. ובירושלמי דברכות פרק "שלשה שאכלו" משמע דאויר מצטרף ואין ישנים תחתיו, בפירוש הקונטרס. וזה לשונו: אנן קיימין בסוכה וילפינן מטיט הנרוק, דתנינן תמן: הרחיק הסיכוך מן הדפנות שלשה טפחים — פסולה, פחות מכאן — כשרה. מהו לישן תחתיו? התיב ר' יצחק בן אלישב: הרי טיט הנרוק, שמשלים במקוה ואין מטבילין בו, אף הכא — משלים בסוכה ואין ישנים תחתיו.

טיט הנרוק יוכיח — פירש בקונטרס: כדתנן במסכת מקואות (פרק שביעי משנה א), ואלו מעלין ולא פוסלין: השלג והברד והכפור והגליד והמלח וטיט הנרוק. ומעלין — היינו משלימין, אבל בפני עצמו — לא. וקשה: דמה יוכיח הוא זה? דאיור נמי בפני עצמו לא, ואין זה יוכיח, דטיט הנרוק בשעה שהוא משלים חזי לטבילה, ולא דמי לאויר דאין ישנים תחתיו אפילו בשעה שהוא מצטרף! ונראה דטיט הנרוק נמי, אפילו בשעה שמצטרף — אין מטבילין בו. והכי תנן במסכת מקואות פרק שני (משנה י): מקוה שיש בו ארבעים סאה מים וטיט, ר' אליעזר אומר: מטבילין במים ואין מטבילין בטיט, ר' יהושע אומר: במים ובטיט. באיזה טיט אמרו — בטיט שהמים צפין על גביו, ואם היו המים מצד אחד — מודה רבי יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט. ואיזה טיט אמרו — בטיט שהקנה יורד מאליו, דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר: מקום שאין קנה המדה עומד, אבא אליעזר בן דלעאי אומר: מקום שהמשקולות יורדות, ר' אליעזר אומר: היורד בפי החביות, ר' שמעון אומר: הנבנס בשפופרת הנוד, רבי אלעזר בר צדוק אומר: הנמדד בלוג. ומיהו, קשה: דאמר ריש לקיש פרק שני דזבחים (כב,א): כל המשלים למי מקוה משלים למי ביור, ולרביעית אינו משלים. ופריך: למעוטי מאי? אילימא למעוטי טיט הנרוק — היכי דמי? אי דאין פרה שוחה ושותה ממנו — אפילו למקוה נמי אינו משלים. והשתא, אי איתא דטיט דפליגי ר' אליעזר ור' יהושע הוא טיט הנרוק, היכי שביק כל הני שיעורי דר' מאיר ור' יהודה ואבא אליעזר, וכולהו תנאי דמקואות, ונקט שיעורא דפרה שוחה ושותה ממנו דלא תנן? ושמא כל הנך שיעורי דהני תנאי בהכי תלי טעמייהו, דמר סבר דבהאי שותה, ובהאי אינה שותה. ואין שייך לומר ניחזי אנן, דאין כל הפרות שוות. והא דמשמע בפרק "כל הבשר" (חולין קו,א ושם) דמים שנפסלו משתיית בהמה טובל בהן כל גופו — לא נפסלו מחמת טיט איירי, אלא ממאיס ומסריח, ולא חזו לשתיית בהמה, אבל אין טיט מעורב בהן, ולכך כשרים לטבילה.

העושה סוכתו כמין צריף — בכי האי גוונא איירי, דלאחר שמשך השיפוע בגובה עשרה איכא עדיין במשך סוכה רוחב שבעה, דבענין אחר לא מכשרי רבנן. דהא בענין גבוה עשרה במשך שבעה בגובה עשרה. ואפשר כשיש שם משך שבעה בגובה עשרה, שאף תחת השיפוע שאין גבוה עשרה כשרה, כיון שישן בה ארבעה ברוחב. מידי דהוה אפסל שיוצא מן הסוכה לרבה ורב יוסף דלעיל, דמכשרי בקנים היוצאים מלפני הסוכה.

שאם הגביה מן הקרקע טפח — ועשה בנין זקוף טפח, והרשיב עליו ראשו של שיפוע למטה. וכן הרחיק מן הכותל טפח שעשה בסמוך לבותל סכך רחב טפח, וסמך עליו ראש השיפוע העליון. ומתוך לשון הקונטרס משמע דאותו טפח שהגביה הרחיק, אפילו הוא אויר — כשרה, דנחשבו כסתום מטעם לבוד. דפירש הקונטרס: אם הרחיק ראש הסמוך לבותל מן הכותל טפח, והיתה סמוכה על יתידות. וקצת משמע כן בירושלמי, דגרסינן: מודה רבי אליעזר לחכמים שאם היתה נתונה על ארבעה אבנים, או שאם היתה גבוהה מן הארץ פותח טפח — כשרה.

לסיכוך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה — דכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן, דילפינן ממשכן, פרק "במה מדליקין" (שבת כח,א ושם). **כאן** בגדולה כאן בקטנה — לא משום דתהוי רישא בחדא וסיפא בחדא, אלא נקט ברישא עשאה לשביבה בכל מחצלות, משום דאיכא מחצלת דסתמא לסיכוך. ובסיפא נקט עשאה לסיכוך בכל מחצלות, משום דאיכא מחצלת דסתמא לשביבה. **אמר** רבא בגדולה כולי עלמא לא פליגי דסתמא לסיכוך — ולסיכוך דקתני מתניתין, בין בסוף מילתיה דתנא קמא בין בר' אליעזר, אסתמא קאי. והכי קאמר: עשאה לשביבה בהדיא — מקבלת טומאה ואין מסככין בה, ואם אנו יכולין לומר בה שהוא לסיכוך, והיכי דמי כגון דלא פריש — מסככין בה, ואינה מקבלת טומאה, כך פירש בקונטרס. ודוחק לפרש דלהכי שיירה תנא קמא לקטנה ולא תנייה, משום דסבר גדולה דוקא הוא דאמרינן בה סתמא לסיכוך, הא קטנה — סתמא לשביבה. ואתא ר' אליעזר למימר: קטנה כגדולה. וקשיא: דהשתא לא פליג ר' אליעזר אעיקר מילתיה דתנא קמא אלא אדיוקא! ונראה לפרש: דלא אתא רבא לשנויי אלא מילתיה דר' אליעזר, אבל מילתיה דתנא קמא — לעולם כדשנינן. ולסיכוך דקאמר ר' אליעזר — היינו כדפירש בקונטרס אם יכול לומר שהיא לסיכוך, כגון בסתם — טהורה, ומסככין בה.

אחת

טיט הנרוק יוכיח — שראוי להריקו מכלי אל כלי, כגון שהוא רך. **שמצטרף** — להשלים שיעור ארבעים סאה. **והטובל בו** — בארבעים סאה שכולו טיט נרוק. **לא עלתה לו טבילה** — דהכי תנן במסכת מקואות (פרק שביעי, משנה א), אלו מעלין ולא פוסלין: השלג, והברד, והכפור, והגליד, והמלח, וטיט הנרוק. ומעלין — היינו משלימין, אשלומי — אין, בפני עצמו — לא. **משנה** כמין צריף — כוך של ציידין שאורבין בה את העופות, ועשוי ככוורת שמשפעת והולכת, שגגו וקירותיו אחד. **או שסמכה לכותל** — הטה ראשי קנים על הכותל וראשו אחד על הארץ. **לפי שאין לה גג** — שאינו ניכר מהו גג ומהו כותל, דאהל משופע לאו אהל הוא אלא אם כן יש בו טפח זקוף, כדקתני בברייתא. **גמרא שאם הגביהה מן הקרקע טפח** — אתרוייהו קאי. דאמרינן לבוד בזקיפה, ויש שם טפח זקוף וניכר הצריף שהוא גג. וכיון שיש בו שיעור אהל בזקיפה — הוי אהל. **או אם הרחיקה כו'** — אסמכה על הכותל קאי, אם הרחיק ראש הסמוך לכותל מכותל טפח, והיתה סמוכה על יתידות — אמרינן לבוד ממנה ולכותל בשוה ולא בשיפוע, והוא הגג. **שיפועי אהלים כאהלים** — אף על פי שלא הגביה ולא הרחיקה כשרה. **בכילת חתנים** — לפי שאין לה גג טפח שוה לא חשיב אהל להפסיק. **כר' אליעזר** — דאמר: אהל משופע לאו אהל הוא. **ברייתא איפכא תניא** — מצאתי ברייתא ששנויה איפוך בשיטתן: רבי אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין לפי שאין לה גג. **יחידאה היא** — מתניתין דתני הכי ר' נתן קתני לה, דהוא יחידאה. אבל חכמים שבדורו היו חולקין עליו, ואומרים: רבי אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין. **משנה מחצלת קנים** — קשה, ואין נוחה למשכב. **עשאה לשביכה** — הואיל ויחדה לכך — עשאה כלי, ומקבלת טומאה, ואין מסככין בה כו'. **לסיכוך כו' ואינה מקבלת טומאה** — דלאו כלי הוא. ובגמרא פריך סתמא אסתמא. **רבי אליעזר אומר כו'** — בגמרא מפרש מאי קאמרי, ומאי פלוגתייהו. דהיכא דפריש בהדיא לשביכה או לסיכוך — ודאי אין חילוק בין גדולה לקטנה, דהא פירש. אלא קטנה נראית סתמא לשביכה, גדולה נראית סתמא לסיכוך. **גמרא כאן בגדולה כאן בקטנה** — וסיפא לא דמי לרישא. דסיפא הכי קאמר: ואם קטנה היא ועשאה לסיכוך מסככין בה כו', הא סתמא — לשביכה. **אימא סיפא כו'** — ודר' אליעזר ליכא לתרוצי כדתנא קמא, דהא אחת גדולה ואחת קטנה קתני. **אלא אמר רבא בגדולה כולי עלמא לא פליגי דסתמא לסיכוך** — כלומר, לא תשני רישא בגדולה וסיפא בקטנה ותרוייהו כדפריש, דאם כן דרבי אליעזר לא מיתרצא. אלא: כל לסיכוך דקתני מתניתין, בין בסיפא דמילתיה דתנא קמא בין בדרבי אליעזר, אסתמא קאי.

והכי

טיט הַנָּרוֹק יוֹכִיחַ, שֶׁמִּצְטָרֵף לְאַרְבָּעִים סְאָה, וְהַטּוֹבֵל בּוֹ לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה. מִשְׁנָה הָעוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ כְּמִין צְרִיף, אוֹ שֶׁסְּמָכָהּ לַכּוֹתֶל, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהּ גַּג, וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין. גְּמָרָא תָּנָא: מוֹדֶה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁאִם הִגְבִּיהָהּ מִן הַקַּרְקַע טֶפַח אוֹ שֶׁהִפְלִיגָהּ מִן הַכּוֹתֶל טֶפַח - שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה. מַאי טַעְמַיְיהוּ דְּרַבָּנַן - שִׁיפּוּעֵי אֹהָלִים כַּאֲהָלִים דָּמוּ. אַבָּיֵי אַשְׁכַּחְיֵהּ לְרַב יוֹסֵף דְּקָא גָּנֵי בְּכִילַת חֲתָנִים בַּסּוּכָּה. אֲמַר לֵיהּ: כְּמַאן - כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שָׁבְקַתְּ רַבָּנַן וְעָבַדְתְּ כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר?! אֲמַר לֵיהּ: בָּרַיְיתָא אִיפְּכָא תָּנֵי: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין. שָׁבְקַתְּ מַתְנִיתִין וְעָבַדְתְּ כְּבָרַיְיתָא?! אֲמַר לֵיהּ: מַתְנִיתִין יְחִידָאָה הִיא. דְּתַנְיָא: הָעוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ כְּמִין צְרִיף אוֹ שֶׁסְּמָכָהּ לַכּוֹתֶל, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהּ גַּג, וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין. מִשְׁנָה מַחֲצֶלֶת קָנִים גְּדוֹלָה, עֲשָׂאָהּ לִשְׁכִיבָה - מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ, לַסִּיכּוּךְ - מְסַכְּכִין בָּהּ וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַחַת קְטַנָּה וְאַחַת גְּדוֹלָה, עֲשָׂאָהּ לִשְׁכִיבָה - מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה, וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ, לַסִּיכּוּךְ - מְסַכְּכִין בָּהּ וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה. גְּמָרָא הָא גּוּפָהּ קַשְׁיָא, אָמַרְתְּ: עֲשָׂאָהּ לִשְׁכִיבָה מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ. טַעְמָא - דַּעֲשָׂאָהּ לִשְׁכִיבָה, הָא סְתָמָא - לְסִיכּוּךְ. וַהֲדַר תָּנֵי: לְסִיכּוּךְ - מְסַכְּכִין בָּהּ וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה. טַעְמָא - דַּעֲשָׂאָהּ לְסִיכּוּךְ, הָא סְתָמָא - לִשְׁכִיבָה! הָא לָא קַשְׁיָא; כָּאן - בִּגְדוֹלָה, כָּאן - בִּקְטַנָּה. בִּשְׁלָמָא לְרַבָּנַן לָא קַשְׁיָא, אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קַשְׁיָא, דִּתְנַן: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַחַת קְטַנָּה וְאַחַת גְּדוֹלָה, עֲשָׂאָהּ לִשְׁכִיבָה - מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ. טַעְמָא - דַּעֲשָׂאָהּ לִשְׁכִיבָה, הָא סְתָמָא - לְסִיכּוּךְ. אֵימָא סֵיפָא: עֲשָׂאָהּ לְסִיכּוּךְ - מְסַכְּכִין בָּהּ וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה, טַעְמָא - דַּעֲשָׂאָהּ לְסִיכּוּךְ, הָא סְתָמָא - לִשְׁכִיבָה! אֶלָּא אָמַר רָבָא: בִּגְדוֹלָה כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דִּסְתָמָא לְסִיכּוּךְ, כִּי פְּלִיגִי - בִּקְטַנָּה. תַּנָּא קַמָּא סָבַר: סְתָם קְטַנָּה נַמִּי לְסִיכּוּךְ. לִשְׁכִיבָה, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: סְתָם קְטַנָּה נַמִּי לְסִיכּוּךְ.

והכי

מביאה הגמרא ראיה: **טִיט הַנָּרוֹק** – טיט רך מאוד שראוי להריקו מכלי אל כלי, **יוֹכִיחַ, שֶׁמְּצָטָרֵף** לְהשלים שיעור **אַרְבָּעִים סְאָה** במקוה, **וְאַף** על פי **שֶׁהַטּוֹבֵל בּוֹ** – במקוה שכל הארבעים סאה הם מטיט הנרוק, **לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה.**

משנה

הָעוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ כְּמִין צְרִיף – שדפנות הסוכה עשויים בשיפוע עד שנוגעים ראשי הדפנות זו בזו למעלה, ונמצא שאין לסוכה זו גג, **אוֹ שֶׁסְּמָכָהּ** – את סכך הסוכה **לְכוֹתֶל** ואת צידו השני הניח לארץ, בשני אופנים אלו **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהּ גַּג** – שכל אוהל שאין ניכרים בו הגג והדפנות בפני עצמם, אין עליו שם אוהל. **וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין,** שאף אוהל שאין ניכר בו הגג חשוב כאוהל, ואם כן יש עליה שם סוכה גם באופן זה.

גמרא

תָּנָא, מוֹדֶה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בסוכה העשויה כמין צריף או שסמכה לכותל, **שֶׁאִם הִגְבִּיהָהּ** לדופן הסוכה **מִן הַקַּרְקַע** שיעור **טֶפַח, אוֹ** [באופן שסמך הדופן לכותל], **שֶׁהִפְּלִינָהּ** – הרחיק את ראש הדופן **מִן הַכּוֹתֶל טֶפַח, שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה,** שעל ידי הטפח התחתון שהוא עומד בזקיפה ולא בשיפוע, ניכר היטב מהו הדופן ומהו הגג, וחשוב להיקרא אוהל, ואפילו אם הטפח העומד אינו אלא אויר, גם נחשב לדופן שמדין לבוד הוא נחשב כסתום, וכן אם הרחיק את הדופן מהכותל טפח, ניכר מהו הגג וחשוב להיקרא אוהל. מבארת הגמרא: **מַאי טַעְמַיְיהוּ דְּרַבָּנָן** שהכשירו באופן שאין טפח בגג הסוכה, משום שסוברים **שִׁשִּׁיפּוּעֵי אֹהָלִים כְּאֹהָלִים דָּמוּ** אף על פי שלא ניכר בהם גג ודפנות.

הגמרא מביאה מעשה בענין פסק ההלכה בסוכה שאין לה גג: **אַבָּיֵי אַשְׁכְּחֵיהּ** – מצאו **לְרַב יוֹסֵף דְּקָא גָּנֵי** – שהיה שוכב **בְּכֵילַת חֲתָנִים** – מיטה מקורה שגגה עשוי בשיפוע, **בַּסּוּכָּה. אָמַר לֵיהּ** אביי לרב יוסף, **כְּמַאן** – כאיזו דיעה סובר אתה שאין הכילה נחשבת להפסק תחת הסכך, **כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** במשנתינו הפוסל סוכה שאין לה גג משום שאינה חשובה כאוהל, ועל כן סבור אתה שכמו כן אין המיטה המפסיקה בינך ובין הסכך מפסקת כיון שאינה חשובה אוהל, אם כן קשה היאך **שָׁבְקַתְּ** – עזבת את דעת **רַבָּנָן וְעָבַדְתְּ** – עשית מעשה **כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר לֵיהּ** רב יוסף לאביי, **בָּרַיְיתָא אִיפְּכָא תָּנֵי** – הברייתא מביאה את מחלוקת רבי אליעזר וחכמים בהיפוך ממה שהביאה המשנה, **שרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין,** ולפי דעת הברייתא יש לפסוק בסוכה עצמה כחכמים הפוסלים, והוא הדין שלשיטתם אין הכילה חשובה הפסק בסוכה. חזר אביי והקשה: היאך **שָׁבְקַתְּ מַתְנִיתִין** הסוברת שלדעת חכמים שיפועי אוהלים כאוהלים, **וְעָבַדְתְּ כְּבָרַיְיתָא,** הלוא עדיין יש לפסוק הלכה כהמשנה שכך סתמה רבי. **אָמַר לֵיהּ** רב יוסף, **מַתְנִיתִין** אינה סתימת הלכה של רבי, אלא **יְחִידָאָה הִיא** – משנת יחיד היא, וכמו שמבואר בברייתא, **דְּתַנְיָא הָעוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ כְּמִין צְרִיף אוֹ שֶׁסְּמָכָהּ לַכּוֹתֶל, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר שרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהּ גַּג, וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין,** הרי שרבי נתן הוא הסובר במחלוקתם כמשנתינו, אולם חכמים שבדורו חלוקים על רבי נתן בזה, וסבורים שמחלוקת רבי אליעזר ורבנן נשנתה בהיפוך וכמבואר בברייתא, ועל כן יש לפסוק כפי שיטת הברייתא.

משנה

משנתינו דנה בסוגי המחצלות שאינם מקבלים טומאה וניתן לסכך בהם כמבואר במשנה לעיל (יא.): **מַחְצֶלֶת** העשויה **מְקָנִים** והיא **גְּדוֹלָה, אם עֲשָׂאָהּ** – ייחד את המחצלת **לִשְׁכִיבָה, מְקַבֶּלֶת** – ראויה המחצלת לקבל **טוּמְאָה, וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ** – במחצלת זו. אולם אם המחצלת נועדה **לְסִיכּוּךְ, מְסַכְּכִין בָּהּ וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה** לפי שאינה חשובה כלי. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** חולק **וְאוֹמֵר, אַחַת** מחצלת **קְטַנָּה וְאַחַת** מחצלת **גְּדוֹלָה, אם עֲשָׂאָהּ לִשְׁכִיבָה מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה** ומשום כך **אֵין מְסַכְּכִין בָּהּ,** אולם אם ייחדה **לְסִיכּוּךְ מְסַכְּכִין בָּהּ וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה.** ובגמרא יתבאר טעמי מחלוקתם.

גמרא

מקשה הגמרא: **הָא גּוּפָהּ קַשְׁיָא** – דברי התנא סותרים זה את זה, שהרי **אָמְרַתְּ** בתחילה **עֲשָׂאָהּ לִשְׁכִיבָה מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ,** ומהלשון 'עשאה' יש לדייק **מַעֲמָא דַּעֲשָׂאָהּ** – שדווקא אם ייחד את המחצלת במפורש **לִשְׁכִיבָה** היא מקבלת טומאה, **הָא סְתָמָא** שלא ייחד במפורש לשכיבה, עומדת המחצלת **לְסִיכּוּךְ** ואינה מקבלת טומאה. **וַהֲדַר תָּנֵי** בהמשך דברי המשנה, שאם עשאה **לְסִיכּוּךְ מְסַכְּכִין בָּהּ וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה,** ומשמע **דמַעֲמָא** שמסככין בה משום **דַּעֲשָׂאָהּ לְסִיכּוּךְ** במפורש, על כן אינה מקבלת טומאה, אולם **הָא סְתָמָא** שלא ייחדה בדווקא לסיכוך, עומדת המחצלת **לִשְׁכִיבָה** ומקבלת טומאה. ואם כן דברי התנא סותרים עצמם לגבי מחצלת שלא ייחדה לתשמיש מסויים בשעת עשייתה.

מתרצת הגמרא: **הָא לֹא קַשְׁיָא, כָּאן** – תחילת דברי התנא נאמרו, **בְּמחצלת גְּדוֹלָה,** וכפי שפותחת המשנה 'מחצלת קנים גדולה', וכיון שגדולה היא אין הרגילות לשכב עליה, ולפיכך כל זמן שלא יחדוה לשכיבה בפירוש אינה עומדת לכך ואינה מקבלת טומאה. **וכָאן** – סוף דברי התנא, נאמרו **בְּמחצלת קְטַנָּה** שרגילים לשכב עליה, ולפיכך סתם מחצלת כזו מקבלת טומאה עד שייחד אותה בפירוש לסיכוך.

מקשה הגמרא: (**כְּשֶׁלְּמָא לְרַבָּנָן לֹא קַשְׁיָא אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** עדיין **קַשְׁיָא, דְּתַנְיָן**) [**אִימָא סֵיפָא**] **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אַחַת** מחצלת **קְטַנָּה וְאַחַת גְּדוֹלָה, עֲשָׂאָהּ לִשְׁכִיבָה מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה וְאֵין מְסַכְּכִין בָּהּ,** ויש לדייק מהלשון 'עשאה לשכיבה' **דמַעֲמָא דַּעֲשָׂאָהּ** – שייחדה בשעת עשייתו **לִשְׁכִיבָה,** ולכך היא מקבלת טומאה ופסולה לסיכוך, **הָא סְתָמָא** – שלא ייחדה לשכיבה, הרי המחצלת עומדת **לְסִיכּוּךְ. אֵימָא סֵיפָא** – בסוף דברי רבי אליעזר מבואר להיפך, שאמר שאם **עֲשָׂאָהּ לְסִיכּוּךְ מְסַכְּכִין בָּהּ וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה,** ומשמעות הלשון **דמַעֲמָא דַּעֲשָׂאָהּ** בפירוש **לְסִיכּוּךְ,** לכך אינה מקבלת טומאה, אולם **הָא סְתָמָא** – שלא ייחדה בפירוש לסיכוך, הרי היא עומדת **לִשְׁכִיבָה** ומקבלת טומאה. ואת דברי רבי אליעזר לא שייך לבאר כפי שביארנו לתנא קמא, שהרי רבי אליעזר אמר בתחילת דבריו 'אחת גדולה ואחת קטנה', ובשניהם אמר רבי אליעזר 'עשאה לשכיבה' 'עשאה לסיכוך'.

מכח קושיא זו דוחה הגמרא גם את מה שתירצנו לדעת תנא קמא, ומבארת ביאור אחר: **אֶלָּא אָמַר רָבָא, בְּמחצלת גְּדוֹלָה כּוּלֵּי עָלְמָא** – בין תנא קמא ובין רבי אליעזר **לֹא פְּלִיגִי,** שכיון שהיא גדולה נוקטים **דִּסְתָמָא** עומדת **לְסִיכּוּךְ** ואינה מקבלת טומאה, **כִּי פְּלִיגִי בְּקְטַנָּה** שראויה לשכיבה, שבזה **תְּנָא קַמָּא סָבַר** שסְתָם מחצלת **קְטַנָּה** עשויה **לִשְׁכִיבָה** ומקבלת טומאה, **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר** שסְתָם מחצלת **קְטַנָּה נַמִּי** עומדת **לְסִיכּוּךְ,** ואינה מקבלת טומאה עד שייחד אותה בפירוש לשכיבה.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן – אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך – הלכות שבת

1 **א. תַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה מִתַּעֲנוּגֵי שַׁבָּת הוּא**[א] **לְפִיכָךְ עוֹנַת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַבְּרִיאִים**[ב] **שֶׁהִיא פַּעַם אַחַת בְּשָׁבוּעַ**

2 **קְבָעוּהָ מִלֵּיל שַׁבָּת לְלֵיל שַׁבָּת**[ג-ה] **כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן ר"מ**[10]:

סימן רפ דין תשמיש המיטה סעיף א

הלכתא רבתא

א] הוא - גם השינה היא מעונג שבת, ואין לבטלה, אלא אם כן מתענג בלימוד התורה וכיו"ב[1].

ב] הבריאים - אבל חלושי־כח אינם חייבים אלא לפי כחם[2].

ג] לליל שבת - היינו שלא יפחות מפעם בשבוע, וקבעוה לליל שבת משום עונג שבת.

אמנם בספרי קבלה ודא"ח מבוארים טעמים נוספים במצות עונה בליל שבת[3], ולטעמים אלו אין לשמש מיטתו כי אם בליל שבת[4], אך בדורנו דור יתום הדברים מכוונים לאוחז בדרגא זו - ולא למי שייגרם לו עקב כך חלישות בכמה ענינים[5], ובפרט במיניקה או מעוברת[6].

ציונים והוספות

1) ע"פ המבואר בסימן צ ס"ב: אם רגיל בשינת צהרים בחול אל יבטלנה בשבת כי עונג הוא לו, ומנהג כ"ק אדמו"ר היה שלא לישן בליל ש"ק. ובס' גבורות ה' למהר"ל פנ"ג, לענין התנאים הקדושים שנדדו שינה מעיניהם כל ליל הסדר, שעשו זאת מחמת חביבות המצוה, כי מרוב התענוג לא היה להם צער כלל.

2) משנ"ב ס"ק ב. ואם צריך ליטול תרופות לשם כך - יטול (כדלהלן ס"ג משו"ת מנח"י ח"א סי' קח).

3) תורת חיים, שמות א עמ' רטז: שפע העונג הרוחני יותר דבחי' פנימי' התענוג דחכמה להוליד נשמות קדושות בזיווג הגופני שנמשך מטפה הרוחני' שבמוח לגשמיות כזווגי דחכימא הוא בליל שבת דוקא כמ"ש הטעם בזהר.

ובספר הליקוטים לצ"צ, ערך שבת, עמוד קיד: בחי' זווג דחו"ב וזו"נ דאצילות להוליד נשמות דוקא שהיחוד הזה ממשיך מבחי' הפנימית התענוג כי עד"מ הטפה שנמשכת מן המוח שנמשך בה בחי' פנימית התענוג ומלובש בה מעצמיות החכמה ולא הארה לבד כמו הארת השכל בהדיבור שהרי מוליד בדומה לו, וכמ"ש במ"א בבה"ז פ' בלק ע"פ המאמר דק"צ ע"ב ע"פ ברכו ה' מלאכיו, כך ענין בריאת הנשמות יש מאין הוא נמשך ע"י יחוד דזו"נ בליל שבת שאז הוא זמן זווגא עילאה כמ"ש בזהר להמשיך מבחי' פנימית התענוג (ויש לומר שע"י עליות התענוג מכל אשר עשה הוא גורם גילוי התענוג מבחי' מקור התענוגים כמש"ל והוא בחי' פנימית התענוג, דהיינו שהתענוג הוא מבחי' עצמותו ית' ממש ולא מבחי' כל אשר עשה, ומבחי' פנימי' התענוג נמשכו הנשמות ... וגילוי זה בשבת, וצ"ל דלענין הזווג מאיר ההארה מעצמיות התענוג בבחי' העלם כי הטפה נמשכת מעצמיות החכמה שלמעלה מההשגה ... ולפי שבשבת גילוי מחשבה עילאה ובה גילוי תענוג העליון ע"כ אז דוקא הוא המשכות הנשמות כנ"ל). ובזה יובן ענין החטא דאדה"ר בעץ הדעת שמבואר בספרי הקבלה שזהו במה שהוליד לקין והבל מיד שנברא כמאמר שנים עלו וד' ירדו כו' ולא המתין עד ליל שבת כי שבת דוקא הוא זמן היחוד להוליד נשמות וקין והבל שרשי כל הנשמות היו ... והיה צריך אדה"ר להמתין ביחוד זה עד ליל שבת כי בו' ימי המעשה אין הזמן להמשיך למעלה מבחי' פנימית דהיינו מבחי' פנימית התענוג העליון כנ"ל אחר שטרוד ועסוק באמצע הדיבור והמעשה אלא דוקא כשגמר כל המעשה ועביד לדיבור נייחא וכמ"ש וירא אלקים כו' כנ"ל אז הוא הזמן להיות המשכות בחי' פנימיות התענוג לתולדות הנשמות. (אור התורה נח נט־811, הובא בס' הליקוטים שבת עמ' קיד, ע"ש עוד).

ובלקוטי לוי יצחק וארא עמ' מז: והמשכת והתגלות שליש העליון דיסוד שבת"ת שהוא בחי' קדוש הוא ע"י שהוא נוטר הברית גם במותר לו, דהיינו באשתו כשהיא מותרת לו הנה הוא מתקדש א"ע שהעונה תהי' רק בלילי שבת כמו עונתן של ת"ח מלילי שבת לילי שבת ששבת הוא קדש, וגם אז הוא בקדושה יתירה שמשמש לא לשם תאוה ח"ו אלא רק לשם שמים לשם מצות פו"ר ולהוליד בנים כשרים ומהוגנים ונזהר בכל הזהירות מגלה טפח ומכסה טפחיים וכדומה שאז הוא קדוש, הנה נמשך ומתגלה בזה השליש העליון דיסוד שבת"ת הנק' קדישא, ואז יש בו ברית שמספרו ג"פ צדיק בשלימות שנמשך ומתגלה גם שליש העליון דיסוד.

4) ובליל טבילה וכשיוצא לדרך וכיו"ב.

5) **אגרות קודש כרך טו אגרת ה'תקמו**: מה שכן יש לתקן הוא במה שכותב שהנ"ל אסר במשך כל השבוע והתיר רק בלילי ש"ק, וכנראה ממכתבו אסר בפרסום ובתוקף, ומובנת התוצאות שיש לחשוש להנ"ל בדורנו דור יתום. ואם בכח עצמו לא יוכל לשנות דעתו של הנ"ל בזה, אזי יש מקום שאכתוב אני, מכאן בזה. וראה עוד באגרת שהובאה להלן.

6) כיון שלמובא בכ"מ עיקר ההקפדה הוא שתתעבר דוקא בליל שבת, ולא כשכבר מעוברת וכיו"ב (ע"פ ס' הקבלה המובאים באגרת דלעיל מאגרות קודש חי"ב).

הלכתא רבתא

ד] לליל שבת - אין חילוק בין שנה ראשונה לשנים שאחריה בחיוב מצות עונה[7].

ה] לליל שבת - בליל יום־טוב (כשחל בחול) יש בזה משום מצות שמחה במה שמשמח את אשתו ברגל[8], אבל אין בזה משום חיוב 'עונה'[9].

ציונים והוספות

7) היינו שע"פ קבלה אין להקל יותר בשנה ראשונה ולהרבות, אמנם ראה בב' המכתבים דלהלן שבדורנו דור יתום כשיש חשש לענינים חמורים יותר יש לפרוש מהפרישות.

אגרות קודש כרך יב אגרת ד'רג: ב) במ"ש בענין עונת ת"ח שהיא מליל שבת לליל שבת, והחמיר בזה בר"ח שער הקדושה (וכנראה כונתו לפרק ט"ז), ואם יש מקום לחלק בין שנה ראשונה לאחרי זה.

והנה חילוק זה לא מצאתיו בשום מקום, ואף שלא ראינו אינה ראי' בכלל אבל בנדון זה, כיון דלא אשתמיט בספרים הדנים בהנ"ל להזכיר חילוק זה, ה"ז גם ראי' מוכחת. והנה ענין זה ע"פ נגלה מבואר בנ"כ השו"ע או"ח סי' ר"מ, ואבה"ע סי' ע"ו, ויעויין שם באבה"ע בפתחי תשובה, מה שהביא בשם כרם שלמה.

והנה מ"ש בר"ח, מיוסד על דברי הזהר בכ"מ; ראה חלק א' י"ד סוף ע"א שם נו"ן ע"א, ובכ"מ, ונסמנו בניצוצי זהר לזח"ג מ"ט ע"ב.

ובהנוגע לפועל, אנו אין לנו אלא המבואר בכתבי האריז"ל. ואף שיש בזה חילוקי לשונות בין המובא בפע"ח למשנת חסידים ולטעמי מצות, הנה יש להכריע טעמי מצות ומשנת חסידים נגד לשון הפע"ח, כי "המשנת חסידים לא העתיק רק דברי האריז"ל, א"כ מסתמא ראה זה בכתבי האריז"ל" (פסקי דינים להצ"צ ליו"ד סי' קט"ז), וכן כטעמי המצות לרח"ו מאשר בפע"ח, שיש שם גם מדברי החברים, ובמ"ח הוא במס' השכיבה פרק י"א, ובטעמי מצות הוא בפ' בראשית (ד"ה בענין הזיווג ט"ז ע"א בדפוס ווילנא) [ואף שהקשה ע"ז בהגהות וחידושים לשער המצות ר"פ בראשית ממאמר רז"ל עונת ת"ח מליל שבת לילי שבת ולא פלוג כו', הנה ידוע שאין מבטלין הוראה מפורשת מפני קושיא].

וזאת למודעי, אשר כל הנ"ל הן ע"פ נגלה והן ע"פ כתבי האריז"ל, בד"א שלא יבא ע"י פרישות לידי ענינים חמורים יותר מהאמור, אבל אם יש מקום לחשש זה, לפע"ד, ברור שיפרוש מהפרישות, ובמכש"כ וק"ו ממה שהובא בשם ספר חסידים בבית שמואל לאבה"ע ריש סי' כ"ג. - שוב מצאתי עד"ז בביאור הלכה למשנה ברורה באו"ח שם.

וראה גם באגרת שהובאה לעיל.

8) **סימן תרלט ס"ט:** ועכשיו נהגו העולם להקל בשינה שאין ישינים בסוכה רק המדקדקים במצות ויש שלמדו עליהם זכות למי שנשוי אשה שחייב לשמח את אשתו ברגל, ונשים פטורות מן הסוכה א"כ אם אינו רוצה לפרוש מאשתו מקרי דבר מצוה וכל העוסק במצוה פטור ממצוה אחרת כמו שיתבאר בסימן תר"מ ועל כן הוא פטור משינה בסוכה בלילה ואפילו אם אשתו אינה טהורה מכל מקום שייך שמחה כשבעלה מתייחד עמה בחדר אחד כמ"ש.

ומכל מקום טוב להחמיר שיהיה לו סוכה מיוחדת שיוכל לישן שם עם אשתו ויקיים שתי המצות.

9) שהרי כבר קבע עונתו בשבת, וכן משמע **בסימן קכח סנ"ז:** יש מקומות שנהגו כן שלא לישא כפיהם ביו"ט שחל להיות בשבת לפי שמנהג הכהנים לטבול לנשיאת כפים וטובלין מערב יו"ט ואין נזקקין לנשותיהם ביו"ט וכשחל בשבת לא רצו לבטל העונה ולא רצו לטבול שחרית מטעם שיתבאר בסימן שכ"ו (אבל ביום הכפורים שחל בשבת לא שייך טעם זה) ומכל מקום אם ליל יו"ט שחל באמצע שבוע שהוא ליל טבילה ישמש ויטבול ביו"ט אבל הפורשים מנשותיהם בליל יו"ט ואין טובלין בערב יום טוב שבוש גמור הוא.

10) סימן זה בשוע"ר לא הגיע לידינו.

שולחן ערוך – הלכות שבת

י אם אין לפניו אפילו צרור ואבן לקנח בהן יש מתירין לקנח אפילו באילן המחובר שבמקום כבוד הבריות לא גזרו על שימוש במחובר ואף אם צריך לקנח בעלין המחוברים בו הרי זה מותר ואין לחוש שמא יתלשו שדבר שאינו מתכוין הוא:

יא לא ימשמש בו בצרור של הקינוח להחליקו שלא ישרט בבשר כדרך שהוא ממשמש בחול משום איסור כתישה אלא ימשמש בשינוי כלאחר יד:

יב היה צריך לנקביו ואינו יכול לפנות שרפואתו למשמש בפי הטבעת בצרור וכיוצא בו לא ימשמש בשבת כדרך שהוא ממשמש בחול דהיינו שאוחז הצרור בכל היד וממשמש לפי שבמשמוש הזה יש בו משום השרת נימין ואף שאינו מתכוין לכך מכל מקום פסיק רישיה ולא ימות הוא שבוודאי משיר נימין במשמוש זה (ולא הותר משמוש זה אלא מפני הסכנה שעמוד החוזר מביא את האדם לידי הדרוקן) לכן הצריכו לעשות ע"י שינוי כלאחר יד דהיינו שאוחז הצרור בב' אצבעותיו וממשמש בנחת:

יג למשמש בברזא בפי הטבעת דינה כצרור שלא יאחזנה אלא בשתי אצבעותיו ואסור לצאת בברזא אפילו תחובה כולה בגוף שכיון שמכניסה תדיר כדי לחזור ולהוציאה אינה בטלה אצל הגוף והרי זה כמוציא בפיו ובמרפיקו שאסור מדברי סופרים אבל דבר הבלוע בגוף מותר לצאת בו כגון לבלוע מרגלית או זהב ולצאת בהן לרשות הרבים:

יד אסור לפנות בשדה ניר בשבת גזרה משום השואת גומות כי שמא יטול צרור ממקום גבשושית לקנח בו ואח"כ ישליכנו למקום גומא והרי זה משוה את החרישה והוא תולדת חורש ואם היא שדה חבירו אף בחול אסור ליכנס בה מפני שדש נירו ומקלקלו:

טו אבנים גדולות שמצددים אותן כמין מושב חלול ויושבים עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הכסא מותר לצددן בשבת מפני שבנין עראי הוא שאינו עשוי להתקיים ובנין עראי אינו אסור אלא מדברי סופרים ומשום כבוד הבריות לא גזרו ומכל מקום לעשות כמין אהל עם גג אסור אע"פ שהוא אהל עראי:

חלק ב סימן שיב הנצרך לנקביו במה מקנח בשבת סעיפים י־טו

א פקק החלון כגון לוח או שאר כל דבר שסותמין בו החלון אפילו הוא דבר שאין עליו תורת כלי כלל וגם לא פקק בו מעולם בחול ובא לפקוק בו בתחלה בשבת אם חשב עליו מבעוד יום לפקוק בו (בשבת או שחשב עליו שיהיה מוכן ועומד להיות פקק לחלון אע"פ שלא חשב על השבת בפירוש) הרי זה מותר שע"י מחשבה זו ירדה עליו תורת כלי והותר בטלטול כשאר כל הכלים (כמ"ש בסי' ש"ח שמחשבה מועלת בדבר שדרכו לייחדו לכך ואם פקק בו פעם אחת מבעוד יום אף שלא חשב עליו לפקוק בו בשבת ירדה עליו תורת כלי ע"י פקיקה זו כיון שהוא דבר שדרכו לייחדו לכך כמ"ש שם).

ואפילו ארובה שבגג מותר לפקוק בפקק המותר בטלטול אע"פ שאינו קשור ותלוי שם מבעוד יום ואין בזה משום עשיית אהל בשבת מפני שאינו עושה בזה אלא תוספות לאהל והוספה זו עראי היא שאינה עשויה להתקיים הרבה שהיא עשויה להפתח תדיר ותוספת אהל עראי מותרת ולא אסרו אלא לעשות כל האהל עראי כמ"ש בסי' שט"ו לפיכך אם אין פקק זה עשוי להפתח תדיר אלא לעתים רחוקים אסור לפקק אפילו הוא חלון שבכותל מפני שהוא כמוסיף בנין הקבוע בכותל:

חלק ב סימן שיג טלטול דלת וחלון והמנעול בשבת סעיף א

תורה אור

תוכן הפרק: ביאור ההבדל בין שני השמות דבני ישראל - "ציון" או "בת ציון"

[ומעתה חוזר לבאר שני השמות של כנסת ישראל - "ציון" ו"בת ציון":]

והנה כשיש אתערותא דלתתא אזי נק' כנסת ישראל בבחינת ציון וסימן לאור הרוחני הנשפע ונמשך בה.

וזהו גם הטעם שבני ישראל נקראים בשם "ציון", דשם זה מורה שעבודת בני ישראל היא בשלימות, ובלשון הזהר - שיש "אתערותא דלתתא", שבני ישראל מעוררים את עצמם מלמטה להתקרב אל ה', שאז מאיר בנפשם אור ה' הנמשך על ידי קיום התורה ומצוותי', ולכן נקראים ישראל בשם "ציון", שהם "בבחינת ציון וסימן לאור הרוחני הנשפע" ומאיר בנפשם. דכמו שהמצות הן "ציון" וסימן על הרוחניות שבהן, כך כנסת ישראל היא "ציון" וסימן על אור השכינה השורה בה. וזהו גם מה שרשב"י אמר "אנא סימנא בעלמא", שהי' רק ציון וסימן לאור השכינה.

אבל בגלות נקראת בת ציון, שהיא רק בחינת מקבל מבחינת ציון.

"בת" מורה על בחינת מקבל, כידוע שאיש ואשה הם משל על כל בחינה של משפיע ומקבל, שלכן נמשל הקב"ה לחתן ובני ישראל לכלה (וכל שיר השירים מיוסד על משל זה), לפי שהקב"ה משפיע לנו כל השפעות רוחניות וגשמיות ובני ישראל מקבלים אותן מאיתו יתברך. ובפרט תואר "בת" (לא סתם "אשה"), שהיא תולדה של אב ואם, הרי בוודאי מורה על בחינת מקבל.

ובזמן הגלות שאין עבודת ישראל כדבעי, ואין אצלם ההתעוררות מלמטה להגבי' את עצמם אל הקב"ה - נקראים ישראל בשם "בת ציון", כי הם אינם מולידים ויוצרים התעוררות בנפשם לעבודתו ית' בכח עצמם (שעי"ז הם בעצמם נעשים "ציון" לאלקות), ורק מקבלים את הכל מהקב"ה בחסד חנם.

וכנודע בזוהר מענין איש מזריע תחילה יולדת נקבה, דהיינו כשאין אתערותא דלתתא שאזי היא בחינת בת.

נזכר לעיל שאיש ואשה הם משל על הקב"ה וכנסת ישראל, ובזה יתפרש על דרך החסידות מאמר חז"ל "איש מזריע תחילת יולדת נקבה",

דכאשר הקב"ה (איש) זורע ונוטע התעוררות בלב האדם, בלשון הזהר "אתערותא דלעילא" (התעוררות מלמעלה), מבלי שתוקדם לפני' "אתערותא דלתתא" (התעוררות של האדם עצמו), אזי נקראת התעוררות זו בשם "נקבה" ו"בת" (בחינת מקבל), מאחר שאינה יצירת האדם אלא מה שקיבל במתנת חנם מלמעלה.

משא"כ ולציון יאמר איש ואיש וגו', אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, בחינת חסדים.

משא"כ כשישראל הם במדריגת "ציון", שהם ציון וסימן על האור הרוחני השופע בהם לפי שהם הקדימו לזה אתערותא דלתתא כנ"ל - כענין "אשה (כנסת ישראל) מזרעת תחילה" - אזי "יולדת זכר", שהתעוררות זו נקראת "זכר", בחינת חסדים (חסד הוא בחינת משפיע, הגומל חסד עם דלים). וזהו דכתיב "ולציון יאמר (כשישראל הם במדריגת ציון, אזי) איש ואיש יולד בה", "יולדת זכר", שההתעוררות היא בחינת "זכר".

דהיינו בהקדים בחינת רינה ושמחה כנ"ל להיות בואו לפניו ברננה, בבחינת רננה ברמשא ממטה למעלה.

נמצא, ששם "ציון" הוא כאשר עבודת ישראל היא כדבעי, שקודם כל ישנה אצלם העבודה ד"בואו לפניו ברננה", שמגביהים את עצמם "ממטה למעלה" להתקרב אל ה', שאזי מאיר בנפשם אור ה' (על־ידי קיום התורה ומצוותי').

ועל דבר זה תקנו פסוקי דזמרה, להקדים שבחו של מקום כדי שיתפעל הלב, וכן יוצר אור וענין קדושת המלאכים איך כי והאופנים ברעש גדול כו', הכל הוא בבחינת ממטה למעלה, בבחינת רינה, לצאת מנרתק הגוף ולבושי נפש הבהמית כו'. ואח"כ היא עבודת השמחה בגילוי אור אין סוף ב"ה ממש על נפשו בק"ש וכו'.

ובזה יובן סדר התפילה, שקודם אמירת קריאת שמע (שתכליתה היא להגיע לאהבת ה', "ואהבת את ה' אלקיך", ש"הוי'" - הוא אור אין סוף ב"ה ממש - ייעשה "אלקיך", כוחך וחיותך) - תקנו לומר פסוקי דזמרה, וכן ברכות ק"ש.

לפי שתוכן פסוקי דזמרה וברכות ק"ש הוא שבחו של מקום ומענין גודל קדושת המלאכים ועבודתם, שההתבוננות בזה מביאה את האדם לידי התעוררות להתקרב אל ה' "ממטה למעלה", בבחינת רינה, עד שיוצא מגשמיותו וחומריותו, "נרתק הגוף ולבושי נפש הבהמית". ורק עי"ז בא לידי "עבדו את ה' בשמחה" בקריאת שמע, ששמח "בגילוי אור אין סוף ב"ה ממש על נפשו בקריאת שמע".

משא"כ כשלא תוקדם בחינת הרינה, אזי לא תשכון גילוי השמחה, רק היא בחינת נקבה ומקבל מאתערותא דלעילא.

אבל בלי הקדמת ה"אתערותא דלתתא", שהיא העבודה ד"בואו לפניו ברננה", לא תשכון בנפשו שמחה, כי אין אור ה' מתגלה בנפשו, והאדם הוא רק בבחינת "נקבה" ומקבל מאתערותא דלעילא (כנ"ל).

[אלא שכאן יש להבין: אם אין כאן אתערותא דלתתא, מדוע יש "אתערותא דלעילא"?

הנה על זה ממשיך:]

שהרי מכל־מקום מאתערותא דלעילא יורד ונמשך אור אין סוף ב"ה בכל מצוה שעשה, וכדכתיב למעני למעני אעשה.

אין הפירוש שאצל "בת ציון" באה האתערותא דלעילא (התעוררות מלמעלה) בחסד חנם ממש, בלי שום עבודה של האדם, אלא אור ה' נמשך על נפש האדם על ידי לימוד התורה וקיום המצוות, וכמשנ"ת לעיל שע"י התורה ומצוותי' נמשך אור עליון בנפש האדם, שהוא הרוחניות של התורה ומצוותי' (כפי שהם למעלה אצלו יתברך);

אבל היות שחסרה העבודה ד"בואו לפניו ברננה", "לצאת מנרתק הגוף ולבושי נפש הבהמית" ולעורר בליבו רגש ההשתוקקות וכיסופין לדבקה בו יתברך, על כן אין האור של רוחניות התורה והמצוות יכול להתגלות ולהאיר בנפשו.

אך מכל מקום, מאחר שבפועל הוא לומד תורה ומקיים מצוות, יורד האור ונמשך למטה על האדם, אלא שהוא בהעלם, לפי שהאדם אינו "כלי" להאור באופן שיוכל להרגישו, ועל זה נאמר "למעני למעני אעשה", שהוא חסדו של הקב"ה.

אלא שאינו כי אם בבחינת חיצוניות, משא"כ בואו לפניו, להיות נכלל בבחינת פנימיות, אינו אלא ברננה.

מלבד זה שבלי הקדמת אתערותא דלתתא אין האור חודר להאדם כי אינו כלי להאור, הנה גם מדריגת האור שיורד להאדם (כשלא הקדים לפני' העבודה ד"בואו לפניו ברננה"), אינה אלא בחינת "חיצוניות" האור, היינו שאינו עצם אור השכינה רק חלק חיצוני, משא"כ כשיש העבודה דרינה אזי זוכים ל"בואו לפניו" - "פניו" מלשון פנימיות, שהאדם נכלל בפנימיות ועצמיות דאור אין סוף ב"ה.

ד"ה רני ושמחי פרק ו

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

(נב) **ואחר** כל הנ"ל יובן בשרש ענין בחי' לבוש מל' הנ"ל. דהנה ידוע שבחי' הארת הקו והחוט הנמשך מאור א"ס. הוא הנמשך מבחי' מלכות דא"ס. בחי' האחרונה. שבו הוא שמתלבש בבחי' הקו הזה. הנמשך אחר בחי' הצמצום הראשון הנקרא מק"פ וחלל כו'. ונמצא שבחי' הארה זו ממל' דא"ס. שלאחר הצמצום דמק"פ נקרא רק הארה דהארה. לגבי עצמות אא"ס כמו שהוא קודם הצמצום דמק"פ כו'. וז"ש כי עמך מקור חיים באורך נראה אור כידוע וזהו הנקרא בחי' ממלא כ"ע בכללות כל ההשתלשלות דאבי"ע. לפי שמבחי' אור זה נמשך האור והשפע בכל עולם ועולם לפי ערך קבלתו כו'. ע"פ מאמר קו המדה. עד שבא בבחי' הגבלת אורות בכלים בציור פרצוף אדם. שזהו בחינת אדם דאצילות בכלל (ובחינת אדם זה יש בו מדרגות חלוקות. כשהוא בבחינת הקטנות נקרא ז"א. וכשהוא בבחי' הגדלות נקרא א"א כידוע. וכשהוא בבחינת הגדלות יותר. נקרא א"ק כו'. וג' מדרגות הן. אדם דבריאה. אדם דיצירה כו' כמ"ש במ"א). והנה בבחי' פרצוף אדם יש בו בחי' ראש ותוך וסוף וימין ושמאל ואמצעי כו'. כי בחי' המוחין חב"ד נקרא חכמה שבראש, שבהן בחינת אור וחיות גדול מכל מה שלמטה הימנו. ולמטה הימנו בחי' המדות חג"ת שבלב ונקרא גופא ותרין דרועין שזהו ימין ושמאל ואמצעי כו'. ולמטה יותר בחינת נה"י תרין ירכין כו'. והן ד' העולמות דאבי"ע בכלל אצילות חכמה בריאה בינה כו'. וגם בחי' הכתר דאדם דאצילות. הוא בכלל ציור פרצוף אדם רק שהוא למעלה על כל האורות להיות כי בחי' הכתר הוא כמו העטרה על הראש. והוא בחי' גלגלתא וקרקפתא. שהיא בבחי' כלי עכ"פ רק שהוא בחינת כלי לאור הרצון העליון שלמעלה מבחי' המוחין דחב"ד כו' כידוע אבל נקרא גלגלת דאדם ה"ז בציור אדם דוקא משא"כ למעלה מבחי' הקו הזה שנמשך בציור אדם שם נא' כי לא אדם הוא בציור ראש וגלגלתא ומוחין ומדות כו' אלא הוא בחי' אור פשוט בתכלית והוא בחי' עצמות אא"ס שלפני הצמצום הנקרא מק"פ שנקרא עיגול הגדול המקיף לכל החלל ומק"פ עם בחי' הקו שנמשך משם מראש לסוף בשוה ממש כי קמיה שוין ראש וסוף ממש כנ"ל באריכות וד"ל:

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד־תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

והנה כמו שיש בחי' התחדשות בכל חדש שמקבלים הארה חדשה מעצמותו, כך הנה כתי' והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים ממש והיינו ע"י התורה נמשך בחי' התחדשות זו בכל יום לפי שאורייתא מח"ע נפקת, ועי"ז תזכו אח"כ לבחי' ראו כי הוי' נתן לכם השבת שלמעלה מבחי' החדש הזה לכם וכמ"ש שער החצר הפנימי' הפונה קדים סגור יהי' ששת ימי המעשה

וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח הוא למעלה מבחי' חדש, וזהו ראו כי הוי' נתן לכם השבת שע"י בחי' החדש הזה לכם שהוא בחי' תורה בכל יום יהיו בעיניך כחדשים עי"ז הוי' נתן לכם השבת, וזהו כל עיסקא דשבת כפול, והיינו כי כפול הוא בחי' התכללות מב' בחי' וזהו זכור ושמור זכור לדכורא ושמור לנוק', זכור לדכורא הוא בחי' יח"ע ביטול במציאות, ושמור לנוק' הוא בחי' יחו"ת ביטול היש, אך זכור ושמור בדיבור א' נאמרו הוא ע"י בחי' שלמעלה משניהם וע"כ עי"ז נעשה בחי' התכללות זו, וזהו כפול, כפול מב' בחי', וזהו ממש כמו ענין חידוש החדש שנעשה יחוד שמשא בסיהרא אך זהו בחי' גבוה יותר כו', וזהו ראו כי הוי' נתן לכם את השבת, שהוא בחי' התכללות מב' בחי' זכור ושמור שני כבשים שמורה על בחי' המשכה מעצמות אא"ס עד שמאיר למטה כמו למעלה ממש כנ"ל וד"ל.

ראו כי ה'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

ועד"ז יובן בההפרש שבין לוחות ראשונו' ללוחות אחרונות שאלמלא לא חטאו ישראל בחטא העגל לא ניתן להם כ"א חמשה חומשי תורה וס' יהושע, והי' די לברר עי"ז כי ישראל ע"י עמידתם בהר סיני פסקה זוהמתן, אמנם ע"י חטא העגל חזרה, ולכן בכדי לברר בחי' עה"ד טו"ר יש בלוחות אחרונות הלכות ומדרשי' ואגדות, ושורשן מבחי' ח"ס כי בחכ' אתברירו וכשצריכי' לברר יותר מההכרח שיומשך מבחי' תעלומות חכ' בחי' ח"ס. וגם זהו כדי להטריחן בבחי' הבירור שעי"ז יתוקן הפגם, וזהו כי ברוב חכמה כו', ואין זה בכלל חוטא נשכר כ"א זהו צריך להבירור שיוכלו לברר ולגרש את הרע כו', וזהו ע"ד חכם עדיף מנביא, ומ"מ הנבואה היא השגת המהות משא"כ החכם, ועד"ז הוא לוחות שניות לגבי לוחות הראשונות, וכמו שמצינו באדה"ר לאחר חטא עה"ד כתי' וישלחהו מג"ע לעבוד את האדמה אשר לוקח משם דהיינו עבודת הבירורי' ע"י זריעה חרישה וקצירה ואח"כ באכלו ממנה ואומר בכח האכילה אחד ואהבת הוא מברר ומעלה, וזהו בהאדמה אשר לוקח משם ושמה יאכל ושמה יברר הבירורי'. וכמו"כ הוא לוחות שניות לאחר החטא.

וזהו פסל לך מגשמיות כדי שיתלבש התורה לברר עה"ד טו"ר וכמ"ש באגה"ק סי' ך"ו ע"פ ר"מ פ' נשא באריכות יעו"ש שעיקר עסק התורה והמצות הוא לברר הניצוצות כנודע מהאריז"ל לכן עיקר הלימוד הוא בעיון ופלפול הלכה באיסור והיתר טומאה וטהרה לברר המותר והטהור מהאסור והטמא ע"י עיון ופלפול הלכה מחכמה בינה ודעת, כי בחכ' דוקא אתברירו, ובלוחות שניות שנא' בה פרטי' הוא מבחי' ח"ס כמ"ש בלק"ת בד"ה בשעה שהקדימו שהפרטי' איך יהיו התפילין והסוכה זהו מח"ס וכן הדברי מוסר שבאגדה. ולכן אלמלא לא חטאו לא הי' צריכי' לכ"ז, כמו שלא נצטוה אברהם על הפריעה שאצלו אין זה מסתיר כו' כמ"ש מזה בדרוש חרבות צורים, ואעפ"כ עי"ז יהי' עלי' יתירה כמ"ש והי' ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלי', שם ב"ן חצים אל הים הקדמוני בחי' בינה או חכ', ע"י בירור כח"ב דתהו, וכמו כח הראי' מתלבש דוקא בשחור שבעין, ועד"ז אמרו במחשכי' הושיבני זו תלמוד בבלי, האשה הכושית, ועי"ז יהי' גילוי מבחי' ישת חשך סתרו כו', ושאול נק' כושי, הלא כבני כושיים, וכן רני ושמחי בת עלי' יתירה מבחי' אמי, וכתי' ישכיל עבדי כו' דוקא בירור ש' ב"ן אשת חיל עטרת בעלה, דוד אמר אני אברך, כ"א בזאת יתהלל כו'. וע"ז עושי' שמחת תורה בשמע"צ שהוא מל' בחי' דוד שמחה על לוחות אחרונות שמ"מ הם תעלומות חכמה בכפלי' לתושי' כענין עוז ותושי', ועד"ז לאחר החטא הרי במקום שבע"ת עומדי' כו', וכמו עה"ד אחר הבירור טוב מאד זה יצה"ר שנהפך לטוב כו', ולכן בלוחות שניות דוקא נא' למען ייטב לך שזהו כענין טוב מאד לאחר הבירור כשנהפך לטוב כו'.

ויאמר גו' פסל לך

בס"ד. (ש"פ תשא, ל"ב).

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

אך הנה גבי פרה אדומה הדין הוא שמעשיה בחוץ דוקא. והביאור בזה בהקדים, דהנה כתיב[41] ונהר יוצא מעדן כו' ומשם יפרד והיה לד' ראשים והן כנגד ד' חיות המרכבה, שבעולם הבריאה, ובהשתלשלות למטה מזה נעשה מזה ד' מלכיות כו' ששולטין בישראל[42] שזהו התענוג שנפל בדרך שבירה ונפילה כו', - התענוג נמשך מגן עדן, אך כשזה מגיע לעולמות חל בזה פירוד, ונמשך למקום הקליפות.

וזה ענין פרה אדומה שמעשיה בחוץ היינו ענין התשובה להפוך את היצר הרע שנפל בשבירה כו' — ולכן היא בחוץ, כדי לקחת את היצר הרע שהוא בחינת "חוץ" מתחום הקדושה, ולהעלות אותו לשורשו וכמו **שכתוב[43] אמצאך בחוץ דקאי על בעלי תשובה[44] כו'. וענין שבע הזאות נוכח פני אוהל מועד הוא להעלות פנימיותה[45] כו'.** שלזה רומז הלשון "פני אוהל מועד". **ואחר כך שריפת הפרה לעשותה אפר** ועל־דרך משל[46] **עץ הנשרף ונעשה אפר הרי האפר הוא מהותה ועצמותה** והוא נשאר גם לאחרי השריפה **וציור העץ הוא מהרכבת הג' יסודות שזה נשרף ונשאר רק עצם המהות כו',** וכמו כן יצר הרע הוא ציור הרע — יצר מלשון ציור, **והוא הרצון ושכל ומדות שלו שכל זה צריך שריפה ושבירה לגמרי** ולא ניתן להעלות את זה, **ויהיה נשאר רק האפר היינו עצם כח המתאווה הפשוט כמו שהוא בלי שום ציור שזה יכול להתהפך לקדושה[47] להיות תוקף הרצון לאלקות כו'.**

כלומר הבעיה ביצר הרע היא לא במהותו העצמית, שמתאווה לאיזה דבר, כי את התאווה ניתן להפנות לשאיפה לקדושה, אבל הציור הרע שבו התלבשה התאוה היא בעייתית ואותה צריך לשרוף ולהעביר מן העולם[48].

וזהו שמצות פרה אדומה היה באלעזר דוקא, דאיתא בילקוט שמעוני על פרשה זו **אלעזר** מורכב מהמילים **אל עוזר** והביאור בזה - **כי הבא לטהר מסייעין לו[49] דבכדי לצאת מטומאה לטהרה צריכים עזר וסיוע מלמעלה וזהו על ידי אלעזר בחינת אל עוזר כו'.**

ועל ידי עבודת פרה אדומה ממשיכים מלמעלה בחינת מים חיים וכמו שכתוב לאחר שריפת הפרה - **ונתן מים חיים כו', מים הוא בחינת חכמה ומים חיים הם מים** המגיעים מן המקור, **וברוחניות הוא בחינת מקור החכמה והיינו בחינת החכמה כמו שהיא** בשרשה **בעשר ספירות הגנוזות קודם הצמצום שהחכמה היא במדריגה גבוה ועליונה בעצם וגם יש בה האור שבהתאחדות והתכללות של העשר הספירות הגנוזות כולם, והיינו האור העולה על כולנה כו' וכנזכר לעיל פרק כ"ז.**

גם יש לומר באופן נוסף הפירוש של נתינת ה"מים חיים" - **שעל ידי זה ממשיך בחינת עצמות אור אין סוף הכלי־גבול שלמעלה משרשי האורות בשרשן ומקורן הראשון כו'.** כלומר שממשיכים גם את בחינת הספירות אין קץ.

וזהו שנאמר בפרה אדומה ב' פעמים הוי', דהקשה

---

41). בראשית ב, י.

42). מדרש על שיר השירים, א, ז.

43). שיר השירים ח, א.

44). לקוטי תורה שיר השירים על פסוק זה.

45). לקוטי תורה פרשת חוקת.

46). ראה לקוטי תורה שם.

47). ראה ספר המאמרים תרל"ח עמוד חצר: ולכן בהסיר הגורם הציור הנ"ל ממילא נהרס הרע עד היסוד שבו הוא שתכליתו שטוב הוא כנזכר לעיל והוא ע"י התבוננות שיתבונן בעצמו בענין תאותו שנצטייר בה ציור רע ע"י חזימות האש שבו, הנה הוא צריך לכבוש את יצרו רע ברגע ההוה לבד, שהרי מה שעבר אין ועל להבא עדיין אינו ידוע לו מה יהי' עמו וז"ע יזכיר לו יום המיתה שאבדו כל עשתונותיו ונפסק חום הטבעי שבדם שגם הוא מיסוד האש כו', ואם כן כל יגיעותיו צ"ל רק ברגע זו דהוה לבד, וגם איך יהי' כפוי טובה כ"כ הלא גם בעת שפועל פעולת הרע הנה הוא ית' המחי' אותו ונותן לו כח כמ"ש ואתה מחי' את כולם אפי' רע גמור ג"כ בכלל הוא, ורק הוא ית' היותו כל יכול, יכול הוא לסבול מעשה כזה להחיות שונאו העובר רצונו, אמנם יהי' כפוי טובה כ"כ, ומה גם כשיתבונן שאם מעשה הרע שהיא בדבר גשמי יש בה ענג כ"כ, שכל הענג שבעוה"ז הוא מהתענגג שנפל כו' כמ"ש במ"א, וכ"ש ענג הרוחני שבתורה וקיום המצות ואהבת הקב"ה ודבקותו בו שאין ערוך לו כלל, וע' באה"ח ע"פ ואהבת את הוי' אלקי', הובא בד"ה וספרתם לכם מאה"ז דספירת ז"נ וטבילה דחה"ש (ט"ז), אשר ע"י כ"ז יתעורר ברשפי אש התשוקה לאלקות עד שאש אוכלה אש התאוה וציור הרע להיות נהפך לקדושה להיות בבחינת ואהבת בכל לבבך בשני יצריך שגם היצה"ר ישוב לאהבת ה', והיינו כנזכר לעיל שבעצם הוא טוב, וגם כח המתאוה שבו הוא רק כח לתאות תאוה, אבל יכול להיות בבחינת תאוה לאלקות כו' כנזכר לעיל וכמ"ש במ"א באריכות, ובחינת זו מתהפך ע"י בחינת האש דקדושה שאש אוכלה אש כו'.

48). ובדרך אפשר י"ל, כי שריפת הציור הרע, זה על ידי ה'כעס' על הציורים הרעים של הנפש הבהמית, והכעס, שהוא יסוד האש, הוא מכלה את הציור הרע, על דרך מאמר רבותינו ז"ל, שהובא בתניא פרק כט, "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע". וראה ההערה הקודמת.

בתחילת המאמר דלכאורה הוא מיותר, דהנה ב' שמות הוי' ידוע דא' הוא שם הוי' שבסדר השתלשלות והב' שלמעלה מסדר השתלשלות, ועל ידי פרה אדומה ממשיכים גם את בחינת הוי' דלעילא למעלה מהשתלשלות. ולזה רומז הכתוב בב' פעמים הוי'.

ויש לומר שזהו – המשכת האור שלמעלה מסדר השתלשלות – הכוונה אל בחינת שרשי האורות של הספירות הגנוזות כמו שהן לפני הצמצום כו'.

גם יש לומר שהכוונה להמשכה נעלית יותר שזהו בחינת עצמות האור אין סוף הבלי־גבול שרש בחינת סובב כל עלמין כו', דהיינו בחינת הספירות אין קץ, וכמו שנתבאר לעיל פרק ט"ז דב' השמות הוי' הן שרשי הב' מדריגות דממלא כל עלמין וסובב כל עלמין כו' וכמו שכתוב במקום אחר.

וזהו הפירוש של הפסוק על פי כל הביאור הנ"ל: וידבר הוי' אל משה היינו שם הוי' דהשתלשלות, זאת חקת התורה אשר צוה הוי' - פעם נוספת הוי' - הוא ההוי' שלמעלה מהשתלשלות שממשיכים על ידי פרה אדומה דמעשיה בחוץ דוקא שהוא ענין התשובה לצאת מהטומאה אל הטהרה כו', - והיינו שאת בחינת ה"סובב" ממשיכים על ידי בחינת התשובה, ועל זה צריכים עזר שזה מרומז בזה שנעשה על ידי אלעזר אל עוזר כו', ועל ידי זה ממשיכים מים חיים – מים בחינת החכמה, ומים חיים היינו בחינת מקור החכמה דהיינו גילוי בחינת עצמות אור אין סוף הבלי־גבול כו'.

קיצור.

והצמצום הוא שנתעלם אור האין סוף ונשאר בחינת ההשערה, שהיא כנקודה לגבי אור האין סוף, ונאצלה החכמה שהיא נקודה הראשונה דהתגלות, ויש בה ב' צמצומים, סילוק אור האין סוף, ומיעוט האור, ונשאר בה רושם מהאור האין סוף, ויש לומר שזהו בחינת אור אין סוף שבחכמה,

וזהו שהקו הוא בחינת גילוי ההעלם לגבי שרשי האורות, ויש מאין לגבי אור האין סוף שנסתלק ונשאר רק רושם בהקו (ולפי זה יצדק גם לשטה זו שהקו קושר ומחבר משום רושם האין סוף שבו).

ובכל הנזכר לעיל יתבאר פסוק זאת חקת התורה כו'.

סיכום:

[לאחר שנתבאר במאמר הקודם מהו אופן הצמצום בהמשכת הספירות הגנוזות לעולמות, והמשלים לזה] – במאמר זה מחדש ומבאר הרבי נ"ע כי לבד הצמצום שנתבאר במאמר הקודם, בהמשכת כל ספירה בפני עצמה מהספירות הגנוזות, יש צורך בצמצום נוסף קדום, והוא סילוק האור אין סוף (בחינת הספירות אין קץ) השורה בספירות הגנוזות.

והמשל לזה, הוא מ"כח המצרף" של התיבה (ובנמשל: הספירות אין קץ) שהוא המצרף ומאחד את כל האותיות והוא למעלה מהם ומהשכלה הטמונה בהם (שבנמשל: הספירות הגנוזות).

אלא שבמשל הפרדת האותיות, כשהאות נפרדת מסתלק הכח המצרף ממילא. ואילו בנמשל, אלו ב' צמצומים שונים, הצמצום הראשון של סילוק האין סוף הוא בבחינת סילוק, והצמצום השני של המשכת כל ספירה בפני עצמה הוא בבחינת מיעוט.

ומבאר, שהספירות הגנוזות כלולות באור אין סוף ממש, בבחינת "מין כנף", ולכן יכולות להיקרא "בחינה אחרונה שבאין סוף" ("מלכות דאין סוף").

ועל פי זה מובן שהקו נקרא מצד א' "גילוי ההעלם" ביחס לספירות הגנוזות, ומצד ב' "יש מאין" ביחס לספירות אין קץ.

ומוסיף ומחדש, שאף לאחר צמצומים אלו, נשאר רושם בספירת החכמה, גם מבחינת האין סוף ששרה בספירות הגנוזות. ועל פי זה מובן כיצד הקו למרות ששורשו (לשיטת ה'עץ חיים') מהספירות הגנוזות, (ולא מהאור אין סוף אלא שנמדד על ידי הרשימו, כשיטת הפרד"ס) יש בו את הכח לפעול התכללות והתאחדות, שזהו מצד הרושם מהאור אין סוף ששורה בו.

שבת פרשת קרח תער"ב

49). יומא לח ע"ב.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ז

ה) **וְהִנֵּה** עִקַּר עִנְיַן הָאֱמוּנָה דְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הוּא בְּמַדְרֵגַת סוֹבֵב כָּל עָלְמִין, דְּהִנֵּה אִיתָא בְּאָבוֹת דְּר' נָתָן: "כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּעוֹלָם בָּרָא בָּאָדָם; בָּרָא חֲרָשִׁים (יְעָרוֹת) בָּעוֹלָם, כְּנֶגְדָּן

בָּרָא שְׁעָרוֹת בָּאָדָם", וְהוֹלֵךְ וּמוֹנֶה הַדְּבָרִים שֶׁנִּבְרְאוּ בָּעוֹלָם אֲשֶׁר דֵּגְמָתָם יֵשׁ בָּאָדָם, וְלָכֵן הָאָדָם נִקְרָא עוֹלָם קָטָן[9], וּכְתִיב "וְגַם אֶת הָעוֹלָם נָתַן בִּלְבָּם", דְּהָעוֹלָם נִתָּן בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם, וְהַיְנוּ דְּכָל מַה שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם הֲרֵי הוּא מִתְבָּרֵר וּמִזְדַּכֵּךְ עַל־יְדֵי הָאָדָם, וְהָעוֹלָם נִקְרָא גּוּף גָּדוֹל[10], דִּכְמוֹ שֶׁהָאָדָם הֲרֵי יֵשׁ בּוֹ רָמַ"ח אֵבָרִים וּשְׂסָ"ה גִּידִים וְשַׁעֲרוֹת וְצִפָּרְנַיִם וְכוּ', הִנֵּה דֵּגְמָתָם יֶשְׁנָם בָּעוֹלָם, וּמֵאַחַר שֶׁהָעוֹלָם הוּא גּוּף גָּדוֹל הֲרֵי יֵשׁ בּוֹ חַיּוּת הַמְחַיֶּה אוֹתוֹ, דְּאִם לֹא כֵן אֵיךְ הוּא חַי, וְאָנוּ רוֹאִים שֶׁהָעוֹלָם חַי, וּכְמוֹ אִילָנוֹת וּצְמָחִים הֲרֵי יֵשׁ בָּהֶם חַיּוּת הַמְחַיָּה אוֹתָם, דְּחַיּוּת זֶה הוּא מֵאוֹר הַמְמַלֵּא כָּל עָלְמִין שֶׁהוּא אוֹר וְחַיּוּת פְּרָטִי לְכָל נִבְרָא וְנִבְרָא בִּפְרָט, וְאוֹר וְחַיּוּת זֶה הוּא דְּאוֹר הַמְמַלֵּא כָּל עָלְמִין שֶׁהוּא חַיּוּת פְּרָטִי, וּכְמַאֲמַר "מַה הַנְּשָׁמָה[11] מְמַלֵּא אֶת הַגּוּף, אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְמַלֵּא אֶת הָעוֹלָם", דִּכְשֵׁם שֶׁהַגּוּף שֶׁהוּא עוֹלָם קָטָן חַי מֵהַנֶּפֶשׁ, הִנֵּה כְּמוֹ כֵן הוּא הַחַיּוּת בְּהָעוֹלָם שֶׁהוּא גּוּף גָּדוֹל, וְהַיְנוּ דְּחַיּוּת הָעוֹלָם הוּא חַיּוּת פְּרָטִי לְכָל נִבְרָא וְנִבְרָא, בְּדֶרֶגְמַת אוֹר וְחַיּוּת הַנֶּפֶשׁ הַמִּתְלַבֵּשׁ בְּאֶבְרֵי הָאָדָם שֶׁהוּא בְּכָל אֵבָר וְאֵבָר בִּפְרָט. וְהִנֵּה בְּאוֹר וְחַיּוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בַּגּוּף, הֲרֵי מִתְחַלֵּק בִּכְלָלוּתוֹ לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים כְּלָלִיִּים, רֹאשׁ גּוּף רֶגֶל, דְּאֵינוֹ דּוֹמֶה חַיּוּת הָרֹאשׁ לְחַיּוּת הַגּוּף וְחַיּוּת הָרֶגֶל, וַהֲגַם דְּהָרַגְלַיִם הֵם גַּם כֵּן לְצֹרֶךְ הָאָדָם, דִּשְׁלֵמוּת צִיּוּר קוֹמַת אָדָם הוּא כְּשֶׁהוּא שָׁלֵם בְּכָל אֵבָרָיו, וְהָרַגְלַיִם הֵם מֵאֶבְרֵי הָאָדָם, וְיֵשׁ יִתְרוֹן[12] מַעֲלָה בָּרֶגֶל שֶׁמַּעֲמִיד אֶת הָרֹאשׁ וּמַגְבִּיהוֹ, דְּבַאֲנָשִׁים יֵשׁ חֲלוּקִים בְּגַדְלוּת וְקַטְנוּת, יֵשׁ אָדָם גָּבוֹהַּ וְיֵשׁ אָדָם קָטָן, וְאִם כִּי שֶׁהַגַּדְלוּת וְהַגֹּבַהּ נִכָּר בָּרֹאשׁ דַּוְקָא אֲבָל הוּא עַל־יְדֵי אֶמְצָעוּת הָרַגְלַיִם, וּכְמוֹ שֶׁבְּכָל אָדָם גּוּפָא הֲרֵי יֵשׁ הֶפְרֵשׁ אִם יוֹשֵׁב אוֹ עוֹמֵד, דִּכְשֶׁיּוֹשֵׁב הִנֵּה אָז קוֹמָתוֹ כְּפוּפָה וּבַעֲמִידָה הוּא גָּבוֹהַּ יוֹתֵר, דַּהֲגַם שֶׁהַגַּדְלוּת וְהַגֹּבַהּ נִכָּר בָּרֹאשׁ, אֲבָל הוּא בָּא עַל־יְדֵי אֶמְצָעוּת הָרַגְלַיִם, וְהָרַגְלַיִם מוֹלִיכִים אֶת הָרֹאשׁ לְמָקוֹם שֶׁהָרֹאשׁ מִצַּד עַצְמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְשָׁם, וְיֵשׁ נְעִיצַת הַהַתְחָלָה בָּרֶגֶל דַּוְקָא יוֹתֵר מִבָּרֹאשׁ הַמִּתְפַּשֵּׁט, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב "שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי הָעָם אֲשֶׁר אָנֹכִי בְּקִרְבּוֹ", דְּמִשֶּׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת חָכְמָה, וְ"אָנֹכִי" הוּא בְּחִינַת כֶּתֶר, וְשֶׁיִּהְיֶה "אָנֹכִי בְּקִרְבּוֹ", הַיְנוּ הַגִּלּוּי דִּבְחִינַת כֶּתֶר בְּחָכְמָה, הוּא עַל־יְדֵי שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי הָעָם דַּוְקָא, דְּעַל־יְדֵי רַגְלֵי הָעָם הִנֵּה עַל־יְדֵי זֶה נִתּוֹסֵף אוֹר בְּמִשֶּׁה, וּכְמַאֲמַר "יִשְׂמַח מֹשֶׁה בְּמַתְּנַת חֶלְקוֹ", וּ"כְלוּם נָתַתִּי לְךָ גְּדֻלָּה אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל".

קצור. יְבָאֵר דְּהַגּוּף גָּדוֹל דְּעוֹלָם מִזְּדַּכֵּךְ עַל־יְדֵי הָעוֹלָם קָטָן דְּאָדָם הַמֵּבִין וּמַרְגִּישׁ מֵחַיּוּת נַפְשׁוֹ בְּחַיּוּת אֱלֹקִי שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוּא אוֹר הַמְמַלֵּא כָּל עָלְמִין. וְיִבָּאֵר דְּהַגּוּף נֶחֱלָק לְרֹאשׁ גּוּף וְרֶגֶל, וְיִתְרוֹן הָרֶגֶל הַמַּעֲמִיד הָרֹאשׁ וּמַגְבִּיהוֹ, וִיפָרֵשׁ "רַגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אָנֹכִי בְּקִרְבּוֹ".

יום ה' פרשת כי תשא, פורים קטן, תרפ"ז

9) תנחומא פקודי ג. תיקוני זוהר תיקון סט קרוב לתחילתו. וראה לקוטי תורה פרשת במדבר ריש [מאמר] דיבור המתחיל והיה מספר.

10) מורה נבוכים חלק א פרק עב.

11) ראה ברכות י, א. ויקרא רבה סוף פרשה ד. מדרש תהלים קג. - עיין גם כן לקוטי תורה ריש פרשת אמור.

12) ראה תורה אור בתחילתו. לקוטי תורה ריש פרשת נצבים. ובכמה מקומות.

לקוטי דיבורים

ב. י"ב אד"ר שעה חצי התשיעית בקר, באלשאיא מאסקאווסקאיא גאסטיניצע, חדר 61

כן הדבר מתן אדם ירחיב לו, מאז התחלתי לנסוע בעניני הכלל - קיץ תרנ"ה - ובקביעות תרנ"ח, עשיתי לי לחק, א) להשתדל לנסוע בתא - קופע - מיוחד. ב) להתאכסן בהאטעל [מלון] מסחרי גדול. ג) להנות את משרתי ההאטעל ופקידי המשרד, ומה גם בערי מאסקווא ופעטערבורג אשר זכות המושב של אחב"י שם מוגבלת היא.

גם כהיום אשר בטלו התחומין שהגביל המשטר הישן ביחוד עבור היהודים, ובן ישראל רשאי לגור בכל מרחבי המדינה באין מפריע, הנה גם היום הנני נהנה מהשלח לחמך על פני המים - כמו שאספר להלן.

אמת הדבר כי נתחלפו המשטרות, תמורת המשטר הישן בא משטר חדש, אבל בהנוגע אלינו היהודים אין כל חדש זולת אשר בהמשטר הישן הכו אותנו ביד ימין - כלומר הימניים חברי המאה השחורה - ובהמשטר החדש מכים אותנו ביד שמאל - כלומר השמאליים, היא היעווסעקציא, ולפעמים הנה השמאליים - די געלינקטע - כוחם רב, והכאתם מסבבת כאב יותר חזק מהכאת הימניים.

תמול בשעה התשיעית בשובי מההתועדות כתבתי את המאמר ואתה תצוה עד שעה ראשונה אחר

חצות לילה ואפסיק כתיבתי להכין עצמי לשינת הלילה.

קראתי את שמע ואפשוט את בגדי והתרחצתי ואשכב על מטתי והנה קול דפיקה בדלת חדרי ולא שמתי לבי לזה בחשבי אשר בטח מי שהוא טעה בדלת שרצה להכנס לחדר שכני - שבחזירתי שמעתי מתועדים שמה - כביתי את הנר והתכוננתי לישון.

כעבור רגעים אחדים נשמע פעמון התיליפון ואשמע את קול הפקיד קוזנעצאוו מבקש סליחה ואשר אפתח לו את דלת חדרי כי דבר נחוץ לו אלי, ואפתח את דלתי.

הפקיד ספר לי כי כרבע שעה מקודם בא איש אחד אל לשכת משרד ההאטעל [המלון] - כי בלילה זו המשמר שלו הוא - וישאל אם הרב שניאורסאן כבר בא ללון, כי הוא מחברי כת היהודים מפירי דת - יעווסעקציא - וחבריהם מלענינגראד הודיעום אשר הרב שניאורסאן נסע תמול למאסקווא, בטח בעניני חיזוק הדת שהוא עוסק עם חבריו הרבנים, שמרו את צעדיו, וכל היום חפשנוהו ולא מצאנוהו, ובמרכז של חברינו החלטנו להפחידו, לבוא עם פקידי המשטרה לקחת אותו ללון באחד מחדרי בית פקידות מרכז חברתנו, ובמשך הלילה נדע מאתו לאיזה מטרה בא ומה מעשהו פה.

עניתי - מספר הפקיד - כי האורח שניאורסאן טרם בא ללון, וכפי שמסר לי הפקיד שהוא ממלא מקומו אשר האזרח שניאורסאן אמר - בצאתו מההאטעל - כי אם ישאלו עליו יאמרו שיבוא לא קודם משעה השני' בלילה. כשמוע הצעיר את המענה כתב ומסר על ידי פתקא זו עם מספר התיליפון ויאמר אשר כשיבא הרב שניאורסאן הודיע לו.

ועכשו - ממשיך הפקיד - עליכם לעזוב את ההאטעל ואנכי אסע עמכם להאטעל באלשאי מאסקאווסקי ואחד מפקידי המשרד הוא ממכרי - והוא עתה על משמרו במשמר הלילה - וכבר דברתי עמו בזה ושם תלינו לילה זה.

כעבור רבע שעה עזבתי את ההאטעל ואצא דרך מבוא בית המבשלות, כפי אשר הורני הפקיד - ביראו פן שומרים אותי, וכרבע שעה באנו לבאלשאי מאסקאווסקי האטעל ולהיות כי כל החדרים מלאים מאפס מקום נתן לי חדר הקבוע למשמרת הגאסטיניצע עד אשר יתפנה אחד החדרים.

בשעה חצי השלישית שכבתי לנוח ובשעה השביעית בקר עמדתי משנתי, התפללתי ושתיתי כוס חמין, הפקיד הבטיחני לתת לי את החדר ל"ג אשר יתפנה בשעה שתים עשרה בסך ששה טשערוואנצעס [שטרות כסף] בעד מעת לעת, שלמתי בעד שני מעת לעת ואתן מתנה טובה להפקיד ואודה לו על החסד אשר עשה עמדי.

הפקיד ממשרד באלשאיא מאסקאווסקאיא גאסטיניצע בידעו את אשר ספר לו מכרו הפקיד ממשרד באלשאיא סיבירסקיא גאסטיניצא כי הנני מסתתר להתחמק משלוחי היעווסעקציא העוקבים אותי, הורה לי דרך לצאת מהגאסטיניצא שלא דרך אולם הכניסה וישאלני באיזה שעה בלילה בדעתי לבוא ללון, אם אחרי שעה אחת עשרה אזי יהי' על משמרתו - כי מכהן הוא במשמרת הלילה - ויפתח לי דרך ומבוא אשר איש לא יראני.

כנראה כנים הדברים אשר סיפר לי הגזבר מר ג. כי ראש הגפאו מעדזשינסקי הוא נגד היעווסעקציא ודוחה את הצעותיו של ליטוואקאוו על אודות רדיפת הדת גם הועד המיוחד מפירי הדת, והוא קבוצת צעירים שעליהם לחפש אחרי שומרי דת ישראל להעליל עליהם לרדפם ולכלותם - היל"ת - הנה מעדזשינסקי אין נותן להם שום יפוי כח מצד הגפאו, וכפי שמספרים הנה פעמיים התאוננן ליטוואקאוו על מעדזשינסקי בועד המרכזי ויצא בפחי נפש. אמנם באחת הועידות באספה שנתקיימה לפני חדש ימים שבה השתתפו מעסינג - ראש הגפאו בלנינגרד - וסגנו ראפאפארט הצליח ליטוואקאוו לקנות את לב מעסינג והביע דעתו לטובת עצת ליטוואקאוו לחזק את היעווסעקציא בכלל ואת הועד המיוחד של מפירי הדת בפרט לתת להם כל יפוי כח של הגפאו. הסגן הראשון ראפאפארט התנגד לזה והסגן השני רובין הסכים, אמנם מעדזשינסקי התנגד בכל תוקף והועידה החליטה לתת רשות לכל אחד ממנהלי הגפאו להתנהג בדבר הזה כפי אשר ימצא לטוב מבלי לדרוש רשות והסכום מרכז המרכזים של משרד גפא"ו. מעדזשינסקי נתן צו למשרד גפא"ו המאסקוואי אשר כל חברי היעווסעקציא שיש להם איזה משרה באיזה מחלקה שתהי' במשרד גפא"ו יודחו ממשמרתם ולעומת זה נתן מעסינג כח רב להיעווסעקציא ויסדר במשרד גפא"ו הלענינגראדי ועד מיוחד של היעווסעקציא על יד הגפא"ו.

יומן, תרפ"ז

בעזהי"ת, משבוע הבא, פ' פקודי, יודפס במדור זה רשימת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע - "דברי ימי הרבנית רבקה זי"ע נבג"מ" (נדפס בהוצאת קה"ת תשע"ד, במלאות מאה שנה להסתלקותה, יו"ד שבט תרד"ע-תשע"ד), ובתור הקדמה מדפיסים אנו בשבוע זה סקירה קצרה על-דבר רשימה זו.

סקירה קצרה

בתחילת הרשימה כותב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ[1]: "מני אז [נסתלקה] (יו"ד שבט) עד היום (ב' שופטים ב' אלול)", וכן בהמשך הרשימה מוזכרת כמ"פ שנת תרד"ע[2], דמזה משמע שנכתבה באותה שנה.

הרשימה הגיעה לידינו בצילום ממחברת (שעל פתק המצורף אלי' רשם כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו בכי"ק: "דברי ימי הר' רבקה זי"ע נבג"מ", ומעל זה כתב: "הועתק"). המחברת כתובה בכת"י מעתיק על נ"ט עמודים. בכמה מקומות השאיר המעתיק מקום ריק, כנראה מפני שלא הצליח לפענח את הכתוב.

יש כמה תיבות שנכתבו לכאורה ככותרות, ומ"מ נעתקו בהמשך אחד. בהוצאה זו נדפסו באותיות מודגשות, וכן נוספה חלוקה לקטעים, ותוקנו כמה מטעויות המעתיק.

בנוסף לכך מצויים צילומים של כמה עלים קטנים שעליהם רשימות בעפרון בכי"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, שנראה שנכתבו בתקופה מאוחרת יותר, בשנות נשיאותו, ובתחלתם בא מכתב זה למזכיר הרה"ח ר' משה לייב ראדשטיין[3]:

ב"ה

רמ"ל שי'

שלום וברכה

הנני שולח לך בזה לב עמודים מהקונט' תולדות כ"ק אמי זקנתי הרבנית הצדקנית זצוק"ל נבג"מ זי"ע. ונוסף לזה י"ג עמודים שהם תיקונים והוראות **מה להעתיק** מהל"ב עמודים ומה **שלא להעתיק**. ובאיזה אופן להעתיקם. והעתקתם יהי' בזה האופן שהעתקת תולדות כ"ק אאזמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה, וכאשר תגמור תתן ההעתק וכן כל אלו הגליונות שהנני שולח לך הכל לזוגתי ת' – ההעתקה צריכה להיות בלי קאפיע.

בעמודים הבאים נמצאת רשימת קטעים שצריך להעתיק (ממקום פלוני עד מקום פלוני).

עוד נמצאים בעמודים אלו הגהות ותיקונים שונים, ולדוגמא[4]: במקום "כן מצאתי נרשם על הדרוש...", שהי' בשנת תרד"ע אצל אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, כתב בשנות נשיאותו: "תודה-לאל יש לי כתב-יד-קודש...".

בהוצאה זו שולבו כל התיקונים בפנים, ורק בכמה מקומות הובא בשולי הגליון גם הנוסח הנכתב בשנת תרד"ע. וזאת על יסוד הוראת כ"ק אדמו"ר זי"ע בכגון דא, שיש להדפיס גם ענינים שנרשם עליהם במפורש שאין צריך להעתיקם[5].

---

1) ע' ב.

2) ע' ט: "מיום כ"ה מנ"א שנה-זו", ע' ל: "ביום ה' ט' שבט, שנה-זו", ע' לז: "דיום א' ח' אלול שנה-זו".

3) ראה אודותו "תולדות חב"ד בפולין, ליטא ולטביא" (קה"ת, תשע"א) ע' שנז ואילך. וש"נ.

4) ע' יב.

5) ראה שיחות ש"פ ראה, מבה"ח אלול תשמ"ב; ש"פ האזינו, שבת שובה (התוועדות ב') תשמ"ה (תורת מנחם התוועדויות תשמ"ב ח"ד ס"ע 2060 ואילך. תשמ"ה ח"א ע' 73).

שינוי נוסח נוסף הראוי לציון: בכל פעם שהזכיר ברשימת תרד"ע את אחותה של הרבנית רבקה, הוסיף אחרי' את ברכת החיים, כמו בכותבו: "וסיפרה לי כבוד דודתי (אחות א"ז הרבנית ע"ה) מ' גיטל תחי'". וברשימת התיקונים[6]: "דודתי מרת גיטל (אחות א"ז הרבנית) ע"ה סיפרה...", היינו ששינה מברכת החיים לברכת המתים. אמנם בהמשך רשימת התיקונים מוזכרת מרת גיטל הנ"ל עוד כמה פעמים, ללא כל תואר, וכך נדפס כאן. אלא ששמה מופיע בנכתב בתרד"ע עוד כמה פעמים, גם בקטעים אותם היתה הוראה להעתיק ללא שינוי, וזו הסיבה שברשימה דנן מופיעה עלי' ברכת החיים בקטעים אלו.

*

מהמכתב להמזכיר דלעיל נראה שרשימת ההוראות והתיקונים נערכה ע"י כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בהיותו באחת מנסיעותיו מחוץ לביתו, שם נשארו בני המשפחה והמזכיר.

אולי ניתן לשער את תאריכה של עריכה זו בהקדם בירור זהותה של רשימת "תולדות כ"ק אאזמו"ר הרה"ק [מוהר"ש] זצוקללה"ה" שהוזכרה במכתב הנ"ל — שנרשמו לה תיקונים עוד לפני הרשימה דנן.

בהזכירו[7] את יפיו של אדמו"ר מהר"ש, כותב: "כפי שמבואר בקונטרס מיוחד", ומזה משמע שאותו קונטרס כבר נכתב אז. אבל בהמשך הרשימה[8] כותב: "...ושם בביתם החדשה הולידה את בנה כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש, ונכנס כ"ק אדמו"ר להבית וחינכה, ושם הי' הברית (בכל הענינים האלו ישנם סיפורים שונים, אשר זכרונם יבוא אי"ה בקונטרס תולדות כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש ונשיאותו)" — הרי מפורש שקונטרס תולדותיו טרם נכתב. אלא אם נניח שהמעתיק טעה בתחילה, וצריך להיות: "כפי ש[י]בואר בקונטרס מיוחד"[9].

בתחילתו של "ספר התולדות — אדמו"ר מהר"ש", שערך כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו בשנת תש"ז, כתב שהיא מבוססת על "רשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א"[10], והתוכן שם מתאים לרשימה שבראשה כותב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ:

"רושם חומר (בלתי מעובד) תולדות הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע ועכ"י . . נכתב בהפסקים מיום ה' כ"ה מרחשוון עד יום ב' ו' כסלו תרצ"ג ריגא[11]".

לפי זה נראה שזמנה של עריכה זו הוא בערך בשנת תרצ"ג.

אבל הדבר צ"ע:

א) לפי זה נמצא שכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ דחה את כתיבת תולדות אדמו"ר מהר"ש במשך י"ח שנה (מסוף תרד"ע עד תחילת תרצ"ג).

---

6) ע' ט.
7) ע' כא.
8) ע' לג.
9) בשיחת יו"ד שבט תשי"ט (לקו"ש ח"א עמוד 152): ישנה רשימה מכבוד קדושת מורי וחמי אדוננו מורנו ורבינו, בעל ההילולא, שבה צויינו זכרונות מזקנו, אדמו"ר מהר"ש, וגם מזקנתו, הרבנית הצדקנית רבקה (זוגתו של אדמו"ר מהר"ש), שהיאָרצייט שלה הוא גם יו"ד שבט. בין הזכרונות נרשם סיפור, שכבר נדפס (היום יום — י' שבט תש"ג).".
הסיפור שהביא שם נמצא ברשימה דנן, ולפי זה אולי הזכרת הרשימה אודות אדמו"ר מהר"ש באה רק כהקדמה להזכרת הרשימה דנן (שכשם שיש רשימה נפרדת אודותו, כמובא ב"ספר התולדות" שלו — כך יש רשימה נפרדת אודותה), או אפשר שהרשימה דנן נחשבת כחלק מהרשימה אודות אדמו"ר מהר"ש (וכמובא לעיל ששתי הרשימות נשלחו להעתקה באותו האופן).
10) כמוזכר שם בע' 8 הערה 10 ובע' 12 הערה 12.
11) באותה תקופה סיפר לחתנו כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו ענינים המופיעים ברשימה זו, ונדפסו אח"כ בספר תורת מנחם רשימות היומן ע' רפ ואילך.

ב) רשימת תרצ"ג שונה מרשימת תרד"ע דנן, בהיותה כתובה בקיצור ובה רק "רושם חומר", וצ"ע האם ניתנה אז להעתקה כמו שהיא.

ג) ברשימה דנן, מובא הנוסח בתאריך לידת אדמו"ר מהר"ש[12]: "ובשנת תקצ"ד בתענית אסתר", ואילו ברשימת תרצ"ג מופיע נוסח אחר[13], לפי שהתברר שנולד בב' אייר. לפי זה נראה שעריכת הרשימה דנן היתה קודם כ"ה מרחשון תרצ"ג.

ד) ברשימה אחרת[14] של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ איתא:

"כמבואר ברשימתי במערכת היכל הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק אדמו"ר מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, הי' הוא נשיא כולל חב"ד משנת תרכ"ז...[15]".

וענין זה אינו נמצא ב"רושם חומר" הנ"ל.

ה) וברשימה אחרת[16] כתב:

"בשנת תרט"ו הי' הייבענטאל בליובאַוויטש בעת שנחלה הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק אדמו"ר מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אשר הי' אז מסוכן במאד, וענינו יבואר במ"א".

וגם ענין זה אינו מופיע ב"רושם חומר" הנ"ל.

והענין דורש בירור.

12) ע' יג.
13) ראה לעיל שם הערה 71.
14) "יגלה אור" למכתבי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב להרש"ז סלונים (יודפס אי"ה בשבועות הקרובים).
15) ועוד שם: "אחר הסתלקותו . . והכל כתוב באר היטיב ברשימותיי במערכת "חורבן הבית" . . הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק הי' לעתים קרובי' בא להוד כ"ק אביו אאזמו"ר הרה"ק לשאול בדא"ח או לחזור המאמר דש"ק, כמבואר ברשימותיי במערכת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק".
16) רשימת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ חוברת ז' ע"ד החסיד ר' שמעון רופא (קה"ת, תש"ע).

אגרות קודש

ב"ה, ב' ח' שבט תרפ"ב

ראסטאב דאן

כבוד הנכבד ומרומם וו"ח אי"א מו"ה מנחם מענדיל שי'

שלום וברכה

מכתבו מו' טבת קבלתי ימים אלו, ובדבר הכספים טוב הדבר אשר שלחום לידידינו מר זאלמאנאוו (והפירמע היא גורעויטש, חותנו החסיד ז"ל) נאלעווקא מספר 7, וכן כל משלוח כסף יוכלו לשלוח אליהם.

תודה רבה, אשר קבצו איזה סכום עבור הישיבה, כי הדוחק גדול מאד, וההוצאה מרובה מאד, והשי"ת יחוס וירחם על עמו ונחלתו בכל מקום שהם יאר ד' פניו אליהם בברכה כפולה ומכופלת.

בדבר הרה"ק הר"מ זצ"ל, כן הדבר כאשר יבאר כ' במכתבו.

והנודע לנו, בשנות תקמו־תקמט, אשר כ"ק אדמו"ר הזקן זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע נהג הנשיאות במדינת בעליא רוסיא, ואותו בחרו תלמיד[י] הרב המגיד והרה"ק הרמ"מ מהאראדאק זצ"ל בראשם, שהוא כ"ק אדמו"ר הזקן יהי' האלוף לראשם בכל דבר כללי, ואשר אותו סמך הרב המגיד, כי הוא יעמוד נגד כל הקמים על החסידי' והחסידות (וכידוע בענין שאמר הרב המגיד עליו, שני אור, ויהי' פי שנים כו'), הנה מזמן לעת היו באים אליו צירים מיוחדים, מבני הנביאים ותלמיד[י]הם, להתיישב אתו עמו בכל ענין, ואשר אז היתה ריקום והתרכזות המנגדים, בשקלאוו, מינסק, ועוד, מטעם וילנא, לשום פני הריב רק נגד רבינו הגדול, והוא עסוק כל העת בהתבצרות יסודי

החסידות והחסידי', ומזמן לזמן הי' בא במקומות שונים, להשמיעם את דבר ד' בפלפול עצום בנגלה, ובלבת אש תורת החסידות, והי' משיב על מחשבת איש.

ואז נקרא על התוכחות לשקלאוו, ויתקבצו מכמה מקומו', מצאוס, אמט[ש]יסלעוו ועוד מגאוני הזמן, ובשקלאוו היו גבורי כח בתורה, ויעריכו שאלות רבות בסוגיות עמוקות, ויבחרו את אחד הבתי מדרשים הגדולים, אשר לשם התועדו גדולי התורה. ואחרי שנגמרו הדברים, ערך להם רבינו הגדול שאלות באיזה סוגיות, ולא יוכלו עמוד, ויאמר רבינו הגדול:

"ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד. כאשר יודעים הדברים כמו שהם בתורה שלמעלה, אז יודעים הפירוש בתורה הנגלית. בכל יום יהיו בעיניך כחדשה, שהיום נתנה מסיני. הקב"ה, הוא החלק אלוקה ממעל שבכל אחד מישראל, אומר, ומשה בחי' דעת שבכל אחד ואחד מישראל, כותב ומגלה וכמ"ש נשמת שדי תבינם".

וירבו בבקשה כי יגיד להם פירוש המוקשה להם, ולא ענם. וילכו אז אחרי רבינו הגדול כעשרה אברכים, מהמצויינים בתורה, ובתוכם הרב הגאון המפורסם ר' פנחס זצ"ל, דבר שהעלה אף וחרון המנגדים. ויתבצרו ויתרפאו במינסק, ויבוא רבינו הגדול גם לשם, ויעריכו לו גם שם קרב, בשרי תורה יותר נכבדים, ויעש להם כאשר עשה בשקלאוו. אמנם התנכלו אשר לא נתנו לאברכים צעירים לעמוד בהיכל ההתוכחות והפלפול, והבינוני' והבאים בשנים לא מצאו די עוז בנפשם הלוך אחרי רבינו, ושם נדבקו בו כשלשה אברכים אשר נסעו אחרי רבינו הגדול. אבל התוכחות זו נתנה יבולה, מה שהודיעו השלוחים, לאדונם הגאון זצ"ל, כי לא כן הוא כאשר אומרי', כי גאון גדול הוא נשיא החסידים, והתורה שלמה אתו עמו.

וכארבעה שנים רפו ידם מללחום כנגדו.

בעת הזאת עבד רבינו הגדול עבודה גדולה, עם תלמידיו מכבר, ואת השלש עשרה הבאים. וכנודע אשר הי' מכביד עולו, בלימוד וידיעה ברורה ביותר. לא פעם ושתים הי' בא באמצע הלילה בביהמ"ד לראות מי ומי הישנים ואופן השינה והי' מדקדק בהם ביותר, שהיא מעמלם בעמילא דאורייתא, וגם לא הי' מניחם בעתים קרובות לכנוס פנימה, ואפילו לדא"ח לא הי' להם רשות לילך, כ"א בזמן קבוע.

עוד זאת חזק אז המעמד של הרמב"ן, בשליחת צירים מהנכבדי' ואגרות קדש (מהנדפסים, ויש גם בלתי נדפסים) ויעורר לבות ישראל, והי' מעמס את המנדבי' בברכות כפולות, דברים נפלאים, פרטיים וכלליים, אשר המשיך אחריו לב ישראל, עם קדש, ורבים מבני ישראל, נוהרים אליו (גם אחרי הודיעו כי יותר יכתבו, מאשר יבואו בעצמם) להנות עצה ותושי', בעבודת אלקים.

בעת ההיא שמו המנגדים פניהם לאדמו"רי תלמיד[י] הרב המגיד זצ"ל בואהלין, והיו דוקרים אותם על כל מדרך כף רגלם מאין הפוגות.

ויתקבצו אדמו"רי ואהלין לאסיפה, קודם הפסח, בעת אשר רבינו הגדול, לא יכול להשתתף עמהם, ויחליטו כי יטילו **רמ"ח** על הרב הגאון זצ"ל וסייעתו. ויבחרו מקרבם בעשרה תלמידים אשר יעיינו בדבר, ויעשו ככל הנדרש עפ"י התורה. והמנין הנבחר עסקו בצום ותפלה בקדושה וטהרה, ובחג השבועות (דשנה ההוא) עשו שאלה מן השמים, האם מסכימים על ההחלטה חלילה להחרים כו', ויענום, כי זה בכח ב"ד, ואשר אחד מהם יהי' גדול בתורה כמו הרב הגאון זצ"ל.

רבינו האמצעי, והרה"ק ר' אהרן מסטארישעליע, היו חברים בלימוד, ומקום לימודם הי' בחדר, שאצל חדר רבינו הגדול, ובאחד הימים, בקיץ אחר חגה"ש, באו שנים אנשים בעגלה פשוטה, האחד נשאר יושב על העגלה, והשני בא הביתה, וישאל האפשר לראות את הרבי, והאיש מראהו איום ונורא, ובתוך כך פתח רבינו הגדול, דלת חדרו, וינשקו איש לרעהו בשמחה גדולה, דבר אשר הפליא את רבינו האמצעי וחבירו הרה"ק הר"א. וכעבור זמן שמעו קול דברים, בדברי רעש, אך לא ידעו מאומה, וגם מהנשמע דברי' מקוטעים לא יכלו דעת פשר דבר. אח"כ נפתחה הדלת והאורח יצא ויאמר, ומה אחרית דבר, האין אתם מסכימים, ויענהו רבינו הגדול, לא אוכל לעבור על דעת חברי, אבל אנכי לא אשתתף בזה, כי עפ"י התורה, כאשר מטילים ר"ל **חרם** על איש, מכריתים אותו משרשו בעץ החיים, ואז ח"ו חלק הנשמה חלילה כופרת באלקי ישראל, ויבוא מזה ח"ו חילול השם ואסור עפ"י התורה.

ויתקצף האורח, ומה תעשו כי החילול יהי' מקרב ביתו, ויענהו רבינו הגדול "אל אלקים הוי' צבאות הוא יודע תום לבבי, ולפניו עצורים דמעות עיני, אשר בכיתי במר נפשי, לפני מנורת המאור רבינו אדמו"ר, בהתחנני על נפשי, למה זה יעמוס עלי להיות היוצא לפני אבירי הדעה, והמביא עם ד' אל אבינו שבשמים, ויברכני, ויבט[י]חני, ובד' אבטח, ומתורתינו הקדושה לא אסור לעד". ובזה נפרדו.

כעזוב האורח את הבית, חלה רבינו הגדול האמצעי, מרוב עגמ"נ אשר הבין כי דבר גדול הוא, ולא הרהיב עוז בנפשו הק' לשאול את פי אביו רבינו הגדול, וכאשר ביקרו רבינו הגדול, אמר לו בבכי רב כי מני אז שהי' האורח,

וידברו הדברים, דברים סתומי', אך לדעתו נוראי' במאד, נחלה מעגמ"נ. ויספר לו רבינו הגדול את כל תמצית הדברים כאמור.

הרה"ק הרר"מ זצ"ל הי' בעל כשרון נפלא במאד אשר גם רבינו הגדול הי' מתפלא עליו, והי' מחבבו מאד, והי' שקדן נפלא, וחכם בכל הידיעות, ודברן נעלה, דרושי רבינו הגדול הי' חוזר כאמירתן ממש, ההנחות שלו יקרים במאד מכוונים אות באות, ורובם מוגהים בהוספות כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרב צמח צדק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע (היינו בנייר בפ"ע רק סובבי' הולכים על הנחות שלו דוקא), והנהגתו היתה בעשירות, ואהב את התוכחות.

במסעות רבינו הגדול בעת המלחמה לא הי', כי הי' בביתו, ובבוא רבינו האמצעי וישב בליובאויטש, התראו, ובהיות המלך אלכסנדר הראשון בבא[בי]נאויטש (עיר המחוז של ליובאוויטש בעת ההיא), ורבינו האמצעי בא לבאבינאויטש, להתיצב לפני המלך, גם אחיו הרה"ק הרר"מ נסע עמו. ויקנא בו בישאף הויאזמי (שהי' בקי בשפת הקדש ובידיעת ישראל יותר על הסמאלענסקי), ובעזרת שרי פלכי ויטעבסק מאגיליעוו, ערך התוכחות עם הרה"ק הרר"מ. נושא הדיבור על דבר חקירת האמונה, אשר נכלמו דום, וינצח הרה"ק הרר"מ. אמנם נצחון זה הביא, אשר הבישאף התחכם, וע"י השרים נערך עוד התוכחות (אשר הרה"ק הרר"מ הוכרח עפ"י אונס להסכים ע"ז) בויאזמע ושם העלילו עליו, כי נצחוהו, ואשר ע"כ מנוצח ועליו כו' ויאסרוהו, וכל מרבית דבריו לא הועילו, עד כי פתאום מת אחד האסירים בחדרו, והי' רעש, ורגעי בהלה, ויצא הרה"ק הרר"מ את בית האסורים, וילך לאורשע, ושם הודיעוהו כי באו לחפשו, וילך למדינת ואהלין.

בקשתי את ידידי ראד"מ שי' אשר יבאר לכבודו, פקודת קדש הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, בדבר ההתעסקות בעניני הישיבה, והתעוררות אנ"ש שי', בדבר הרבצת התורה והתועדות אנ"ש שי' המביא תועלת רב בעזרתו ית'. וקורא אני ברוח מכתבו, אשר בן יכבד אביו, ואת אביו זקנו יתהדר בעבור עמדו בסוד קדושים רבה, לשמוע שיח שרפי קדש הקדשים, כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, וישלח לי כת"ר, כי לא ידעתי את מי אדברה, אבל למראה עין ותוכן לב אשפוט, כי הנהו אחד הענפים מהגפנים הנעימים אשר נטעו אבות העולם. אשר ע"כ יוא[י]ל נא שמח לב ונפש בן ונכד אבות הקדושים, אשר זכרם וזכותם לא יסוף מקרב עם הקדש לעד, בהודעת שלום אנ"ש שי', והאם יש להם איזה התאגדות, בתי תורה, חדרים, תלמוד תורה וישיבה, אשר אור במושבותם, והאם יש אפשרות ליסד כזה, מי ומי הן המה, מאשר אפשר לבוא עמהם בכתובים בכמו אלה, כי עלינו אנ"ש לזכור תמיד, כי זאת היא דרישת עבדי ה' מאתנו כל הימים, להתחזק בהרבצת התורה, והתאגדות אנ"ש שי' אשר כניסתם הנאה להם בגו"ר באהבת רעים והנאה לעולם בנר מצוה ותורה אור.

והי' ברכה ושלום כאו"נ והדו"ש מברכו בכט"ס בן מו"ר.

אג"ק מוהריי"צ כרך יד

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה אד"ר, ה'תשכ"ב
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'

מו"ה מנחם זאב שי' הלוי

... בצער קראתי כתבו ע"ד פ' שהפסיק הנחת תפילין דר"ת. וחלק הצער - מהקור רוח בו כותב עד"ז! אף שבודאי יודע שלכמה וכמה דיעות אי"ז כלל ענין של הידור.

ובנדו"ד הרי עאכו"כ - כיון שכמה שנים הניחם. [כתבו בא לידי - לאחר ראותי את פ'].

בטח יודיע מהשינוים לטוב - לאחר כניסת אלה שכתב אודותם.

פרשת ויקהל

לה א וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
לַעֲשֹׂת אֹתָם: ב שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה
וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן
לַיהוָה כָּל־הָעֹשֶׂה בוֹ מְלָאכָה יוּמָת: ג לֹא־
תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: פ (לוי)
ד וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר: ה קְחוּ מֵאִתְּכֶם
תְּרוּמָה לַיהוָה כֹּל נְדִיב לִבּוֹ יְבִיאֶהָ אֵת תְּרוּמַת
יְהוָה זָהָב וָכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת: ו וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים: ז וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים
וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וַעֲצֵי שִׁטִּים: ח וְשֶׁמֶן לַמָּאוֹר
וּבְשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים:
ט וְאַבְנֵי־שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלֻּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן:
י וְכָל־חֲכַם־לֵב בָּכֶם יָבֹאוּ וְיַעֲשׂוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה: (ישראל) יא אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶת־אָהֳלוֹ וְאֶת־
מִכְסֵהוּ אֶת־קְרָסָיו וְאֶת־קְרָשָׁיו אֶת־בְּרִיחוֹ אֶת־
עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנָיו: יב אֶת־הָאָרֹן וְאֶת־בַּדָּיו אֶת־
הַכַּפֹּרֶת וְאֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ: יג אֶת־הַשֻּׁלְחָן וְאֶת־
בַּדָּיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֵת לֶחֶם הַפָּנִים: יד וְאֶת־
מְנֹרַת הַמָּאוֹר וְאֶת־כֵּלֶיהָ וְאֶת־נֵרֹתֶיהָ וְאֵת שֶׁמֶן
הַמָּאוֹר: טו וְאֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וְאֶת־בַּדָּיו וְאֵת
שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֶת־מָסַךְ
הַפֶּתַח לְפֶתַח הַמִּשְׁכָּן: טו אֵת | מִזְבַּח הָעֹלָה
וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בַּדָּיו וְאֶת־כָּל־
כֵּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ: יז אֶת קַלְעֵי הֶחָצֵר
אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנָיהָ וְאֶת מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר:
יח אֶת־יִתְדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־יִתְדֹת הֶחָצֵר וְאֶת־
מֵיתְרֵיהֶם: יט אֶת־בִּגְדֵי הַשְּׂרָד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ
אֶת־בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בִּגְדֵי בָנָיו
לְכַהֵן: כ וַיֵּצְאוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי
מֹשֶׁה:

שני כא וַיָּבֹאוּ כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־נְשָׂאוֹ לִבּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר
נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה
לִמְלֶאכֶת אֹהֶל מוֹעֵד וּלְכָל־עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי
הַקֹּדֶשׁ: כב וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל־הַנָּשִׁים כֹּל | נְדִיב
לֵב הֵבִיאוּ חָח וָנֶזֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל־כְּלִי זָהָב
וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפַת זָהָב לַיהוָה:
כג וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִמְצָא אִתּוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים
וְעֹרֹת תְּחָשִׁים הֵבִיאוּ: כד כָּל־מֵרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף
וּנְחֹשֶׁת הֵבִיאוּ אֵת תְּרוּמַת יְהוָה וְכֹל אֲשֶׁר
נִמְצָא אִתּוֹ עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל־מְלֶאכֶת הָעֲבֹדָה
הֵבִיאוּ: כה וְכָל־אִשָּׁה חַכְמַת־לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ
וַיָּבִיאוּ מַטְוֶה אֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן אֶת־
תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ: כו וְכָל־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר
נָשָׂא לִבָּן אֹתָנָה בְּחָכְמָה טָווּ אֶת־הָעִזִּים:
כז וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אַבְנֵי
הַמִּלֻּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן: כח וְאֶת־הַבֹּשֶׂם וְאֶת־
הַשֶّמֶן לְמָאוֹר וּלְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת
הַסַּמִּים: כט כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב לִבָּם
אֹתָם לְהָבִיא לְכָל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
לַעֲשׂוֹת בְּיַד־מֹשֶׁה הֵבִיאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל נְדָבָה
לַיהוָה: פ

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות א עמ' 187)

שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה (לה, ב)

תֵּעָשֶׂה - **וְלֹא תֵּעָשֶׂה**. יֵשׁ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה זוֹ בְּלִי הִתְעַסְּקוּת מְיֻחֶדֶת, כִּי אִם בְּדֶרֶךְ אַגַּב, כְּאִלּוּ נַעֲשֵׂית מֵאֵלֶיהָ. **וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ** — אָז אוֹר הַשַּׁבָּת מֵאִיר לָאָדָם. **שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן לַה'** — שֶׁהֲרֵי גַּם בִּימוֹת הַחֹל הוּא בִּבְחִינַת 'שַׁבָּת', וּכְשֶׁמַּגִּיעַ יוֹם הַשַּׁבָּת בָּאָה לוֹ, אִפּוֹא, תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה, 'שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן'.

שלישי ל וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא
יְהוָה בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חוּר לְמַטֵּה
יְהוּדָה: לא וַיְמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה
בִּתְבוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה: לב וְלַחְשֹׁב

מַחֲשֶׁבֶת לַעֲשֹׂת בַּזָּהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת:
לג וּבַחֲרֹשֶׁת אֶבֶן לְמַלֹּאת וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת
בְּכָל־מְלֶאכֶת מַחֲשָׁבֶת: לד וּלְהוֹרֹת נָתַן בְּלִבּוֹ
הוּא וְאָהֳלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ לְמַטֵּה־דָן: לה מִלֵּא
אֹתָם חָכְמַת־לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלֶאכֶת חָרָשׁ |
וְחֹשֵׁב וְרֹקֵם בַּתְּכֵלֶת וּבָאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי
וּבַשֵּׁשׁ וְאֹרֵג עֹשֵׂי כָּל־מְלָאכָה וְחֹשְׁבֵי מַחֲשָׁבֹת:
לו א וְעָשָׂה בְצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכֹל | אִישׁ
חֲכַם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חָכְמָה וּתְבוּנָה בָּהֵמָּה
לָדַעַת לַעֲשֹׂת אֶת־כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ
לְכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה: ב וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־בְּצַלְאֵל
וְאֶל־אָהֳלִיאָב וְאֶל כָּל־אִישׁ חֲכַם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן
יְהוָה חָכְמָה בְּלִבּוֹ כֹּל אֲשֶׁר נְשָׂאוֹ לִבּוֹ לְקָרְבָה
אֶל־הַמְּלָאכָה לַעֲשֹׂת אֹתָהּ: ג וַיִּקְּחוּ מִלִּפְנֵי
מֹשֶׁה אֵת כָּל־הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לִמְלֶאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשֹׂת אֹתָהּ וְהֵם
הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר: ד וַיָּבֹאוּ
כָּל־הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֵת כָּל־מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ
אִישׁ־אִישׁ מִמְּלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־הֵמָּה עֹשִׂים:
ה וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר מַרְבִּים הָעָם לְהָבִיא
מִדֵּי הָעֲבֹדָה לַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשֹׂת
אֹתָהּ: ו וַיְצַו מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה לֵאמֹר
אִישׁ וְאִשָּׁה אַל־יַעֲשׂוּ־עוֹד מְלָאכָה לִתְרוּמַת
הַקֹּדֶשׁ וַיִּכָּלֵא הָעָם מֵהָבִיא: ז וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה
דַיָּם לְכָל־הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר: ס

רביעי ח וַיַּעֲשׂוּ כָּל־חֲכַם־לֵב בְּעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֶת־
הַמִּשְׁכָּן עֶשֶׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְּרֻבִים מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב עָשָׂה אֹתָם:
ט אֹרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה
וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת
לְכָל־הַיְרִיעֹת: י וַיְחַבֵּר אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת אַחַת
אֶל־אָחָת וְחָמֵשׁ יְרִיעֹת חִבַּר אַחַת אֶל־אָחָת:
יא וַיַּעַשׂ לְלֻאֹת תְּכֵלֶת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת
מִקָּצָה בַּמַּחְבֶּרֶת כֵּן עָשָׂה בִּשְׂפַת הַיְרִיעָה
הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית: יב חֲמִשִּׁים לֻלָאֹת
עָשָׂה בַּיְרִיעָה הָאֶחָת וַחֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עָשָׂה
בִּקְצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית מַקְבִּילֹת
הַלֻּלָאֹת אַחַת אֶל־אֶחָת: יג וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קַרְסֵי
זָהָב וַיְחַבֵּר אֶת־הַיְרִיעֹת אַחַת אֶל־אַחַת
בַּקְּרָסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד: פ יד וַיַּעַשׂ יְרִיעֹת
עִזִּים לְאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן עַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת
עָשָׂה אֹתָם: טו אֹרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁלֹשִׁים
בָּאַמָּה וְאַרְבַּע אַמּוֹת רֹחַב הַיְרִיעָה הָאֶחָת
מִדָּה אַחַת לְעַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת: טז וַיְחַבֵּר
אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְאֶת־שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת
לְבָד: יז וַיַּעַשׂ לֻלָאֹת חֲמִשִּׁים עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה
הַקִּיצֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת וַחֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עָשָׂה עַל־
שְׂפַת הַיְרִיעָה הַחִבֻּרֶת הַשֵּׁנִית: יח וַיַּעַשׂ קַרְסֵי
נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לְחַבֵּר אֶת־הָאֹהֶל לִהְיֹת אֶחָד:
יט וַיַּעַשׂ מִכְסֶה לָאֹהֶל עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים
וּמִכְסֵה עֹרֹת תְּחָשִׁים מִלְּמָעְלָה: ס

חמישי כ וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים
עֹמְדִים: כא עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקָּרֶשׁ וְאַמָּה וַחֲצִי
הָאַמָּה רֹחַב הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד: כב שְׁתֵּי יָדֹת לַקֶּרֶשׁ
הָאֶחָד מְשֻׁלָּבֹת אַחַת אֶל־אָחֹת כֵּן עָשָׂה לְכָל
קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן: כג וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן
עِשְׂרִים קְרָשִׁים לִפְאַת נֶגֶב תֵּימָנָה: כד וְאַרְבָּעִים
אַדְנֵי־כֶסֶף עָשָׂה תַּחַת עֶשְׂרִים הַקְּרָשִׁים שְׁנֵי
אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו וּשְׁנֵי
אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו:
כה וּלְצֵלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית לִפְאַת צָפוֹן עָשָׂה
עِשְׂרִים קְרָשִׁים: כו וְאַרְבָּעִים אַדְנֵיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי
אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת
הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד: כז וּלְיַרְכְּתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָּה עָשָׂה

שִׁשָּׁה קְרָשִׁים: כח וּשְׁנֵי קְרָשִׁים עָשָׂה לִמְקֻצֹעֹת
הַמִּשְׁכָּן בַּיַּרְכָתָיִם: כט וְהָיוּ תוֹאֲמִם מִלְּמַטָּה
וְיַחְדָּו יִהְיוּ תַמִּים אֶל־רֹאשׁוֹ אֶל־הַטַּבַּעַת
הָאֶחָת כֵּן עָשָׂה לִשְׁנֵיהֶם לִשְׁנֵי הַמִּקְצֹעֹת: ל וְהָיוּ שְׁמֹנֶה קְרָשִׁים וְאַדְנֵיהֶם כֶּסֶף שִׁשָּׁה עָשָׂר
אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד: לא וַיַּעַשׂ בְּרִיחֵי עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשָּׁה
לְקַרְשֵׁי צֶלַע־הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת: לב וַחֲמִשָּׁה בְרִיחִם
לְקַרְשֵׁי צֶלַע־הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית וַחֲמִשָּׁה בְרִיחִם
לְקַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לַיַּרְכָתַיִם יָמָּה: לג וַיַּעַשׂ אֶת־
הַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן לִבְרֹחַ בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִן־הַקָּצֶה
אֶל־הַקָּצֶה: לד וְאֶת־הַקְּרָשִׁים צִפָּה זָהָב וְאֶת־
טַבְּעֹתָם עָשָׂה זָהָב בָּתִּים לַבְּרִיחִם וַיְצַף אֶת־
הַבְּרִיחִם זָהָב: לה וַיַּעַשׂ אֶת־הַפָּרֹכֶת תְּכֵלֶת
וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב
עָשָׂה אֹתָהּ כְּרֻבִים: לו וַיַּעַשׂ לָהּ אַרְבָּעָה עַמּוּדֵי
שִׁטִּים וַיְצַפֵּם זָהָב וָוֵיהֶם זָהָב וַיִּצֹק לָהֶם
אַרְבָּעָה אַדְנֵי כָסֶף: לז וַיַּעַשׂ מָסָךְ לְפֶתַח הָאֹהֶל
תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה
רֹקֵם: לח וְאֶת־עַמּוּדָיו חֲמִשָּׁה וְאֶת־וָוֵיהֶם וְצִפָּה
רָאשֵׁיהֶם וַחֲשֻׁקֵיהֶם זָהָב וְאַדְנֵיהֶם חֲמִשָּׁה
נְחֹשֶׁת: **פ לז** א וַיַּעַשׂ בְּצַלְאֵל אֶת־הָאָרֹן עֲצֵי
שִׁטִּים אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ
וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ: ב וַיְצַפֵּהוּ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת
וּמִחוּץ וַיַּעַשׂ לוֹ זֵר זָהָב סָבִיב: ג וַיִּצֹק לוֹ אַרְבַּע
טַבְּעֹת זָהָב עַל אַרְבַּע פַּעֲמֹתָיו וּשְׁתֵּי טַבָּעֹת
עַל־צַלְעוֹ הָאֶחָת וּשְׁתֵּי טַבָּעֹת עַל־צַלְעוֹ
הַשֵּׁנִית: ד וַיַּעַשׂ בַּדֵּי עֲצֵי שִׁטִּים וַיְצַף אֹתָם
זָהָב: ה וַיָּבֵא אֶת־הַבַּדִּים בַּטַּבָּעֹת עַל צַלְעֹת
הָאָרֹן לָשֵׂאת אֶת־הָאָרֹן: ו וַיַּעַשׂ כַּפֹּרֶת זָהָב
טָהוֹר אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכָּהּ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבָּהּ:
ז וַיַּעַשׂ שְׁנֵי כְרֻבִים זָהָב מִקְשָׁה עָשָׂה אֹתָם
מִשְּׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּרֶת: ח כְּרוּב אֶחָד מִקָּצָה מִזֶּה
וּכְרוּב־אֶחָד מִקָּצָה מִזֶּה מִן־הַכַּפֹּרֶת עָשָׂה
אֶת־הַכְּרֻבִים מִשְּׁנֵי כתיב קצוותיו קרי קְצוֹתָיו:
ט וַיִּהְיוּ הַכְּרֻבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה סֹכְכִים
בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֹּרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו
אֶל־הַכַּפֹּרֶת הָיוּ פְּנֵי הַכְּרֻבִים: **פ** י וַיַּעַשׂ
אֶת־הַשֻּׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם אָרְכּוֹ וְאַמָּה
רָחְבּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ: יא וַיְצַף אֹתוֹ זָהָב
טָהוֹר וַיַּעַשׂ לוֹ זֵר זָהָב סָבִיב: יב וַיַּעַשׂ לוֹ
מִסְגֶּרֶת טֹפַח סָבִיב וַיַּעַשׂ זֵר־זָהָב לְמִסְגַּרְתּוֹ
סָבִיב: יג וַיִּצֹק לוֹ אַרְבַּע טַבְּעֹת זָהָב וַיִּתֵּן
אֶת־הַטַּבָּעֹת עַל אַרְבַּע הַפֵּאֹת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע
רַגְלָיו: יד לְעֻמַּת הַמִּסְגֶּרֶת הָיוּ הַטַּבָּעֹת בָּתִּים
לַבַּדִּים לָשֵׂאת אֶת־הַשֻּׁלְחָן: טו וַיַּעַשׂ אֶת־
הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים וַיְצַף אֹתָם זָהָב לָשֵׂאת
אֶת־הַשֻּׁלְחָן: טו וַיַּעַשׂ אֶת־הַכֵּלִים | אֲשֶׁר עַל־
הַשֻּׁלְחָן אֶת־קְעָרֹתָיו וְאֶת־כַּפֹּתָיו וְאֵת מְנַקִּיֹּתָיו
וְאֶת־הַקְּשָׁוֹת אֲשֶׁר יֻסַּךְ בָּהֶן זָהָב טָהוֹר: **פ**

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות לא עמ' 138)

ומכסה עורות תחשים מלמעלה (לו, יט)

צבעי ה'תחש' הם חלק מהחי. ויש לרמז, ש"חי" קאי על הקב"ה, שהוא "חי העולמים", המקור של כל נברא על כל פרטיו, גם פרט טפל וחיצוני. וזה נרמז בכך שצבעי ה'תחש', שהם דבר חיצוני, הם מ'מין החי', הקב"ה. לכן היו עורות אלו מלמעלה, כי הם מבטאים באופן מיוחד את תכונו הפנימי של המשכן, שהוא השראת השכינה באופן כזה שמתגלה שכל פרט בא מהקב"ה.

ששי יא וַיַּעַשׂ אֶת־הַמְּנֹרָה זָהָב טָהוֹר מִקְשָׁה עָשָׂה
אֶת־הַמְּנֹרָה יְרֵכָהּ וְקָנָהּ גְּבִיעֶיהָ כַּפְתֹּרֶיהָ
וּפְרָחֶיהָ מִמֶּנָּה הָיוּ: יח וְשִׁשָּׁה קָנִים יֹצְאִים
מִצִּדֶּיהָ שִׁלְשָׁה | קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הָאֶחָד
וּשְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הַשֵּׁנִי: יט שְׁלֹשָׁה
גְּבִעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפֶרַח
וּשְׁלֹשָׁה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקָנֶה אֶחָד כַּפְתֹּר

וָפֶרַח כֵּן לְשִׁשֶּׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן־הַמְּנֹרָה:
כ וּבַמְּנֹרָה אַרְבָּעָה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ
וּפְרָחֶיהָ: כא וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה
וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת־
שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה לְשִׁשֶּׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים
מִמֶּנָּה: כב כַּפְתֹּרֵיהֶם וּקְנֹתָם מִמֶּנָּה הָיוּ כֻּלָּהּ
מִקְשָׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר: כג וַיַּעַשׂ אֶת־נֵרֹתֶיהָ
שִׁבְעָה וּמַלְקָחֶיהָ וּמַחְתֹּתֶיהָ זָהָב טָהוֹר: כד כִּכַּר
זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֶת כָּל־כֵּלֶיהָ: פ
כה וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּה
אָרְכּוֹ וְאַמָּה רָחְבּוֹ רָבוּעַ וְאַמָּתַיִם קֹמָתוֹ מִמֶּנּוּ
הָיוּ קַרְנֹתָיו: כו וַיְצַף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גַּגּוֹ
וְאֶת־קִירֹתָיו סָבִיב וְאֶת־קַרְנֹתָיו וַיַּעַשׂ לוֹ זֵר זָהָב
סָבִיב: כז וּשְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב עָשָׂה־לוֹ | מִתַּחַת
לְזֵרוֹ עַל שְׁתֵּי צַלְעֹתָיו עַל שְׁנֵי צִדָּיו לְבָתִּים
לְבַדִּים לָשֵׂאת אֹתוֹ בָּהֵם: כח וַיַּעַשׂ אֶת־הַבַּדִּים
עֲצֵי שִׁטִּים וַיְצַף אֹתָם זָהָב: כט וַיַּעַשׂ אֶת־שֶׁמֶן
הַמִּשְׁחָה קֹדֶשׁ וְאֶת־קְטֹרֶת הַסַּמִּים טָהוֹר
מַעֲשֵׂה רֹקֵחַ: ס

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (התוועדויות תשמ"ח ב עמ' 442)

וַיַּעַשׂ בְּצַלְאֵל אֶת הָאָרוֹן . . אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ (לז, א)

מִקּוֹם אָרוֹן אֵינוֹ מִן הַמִּדָּה (יומא כא, א)

חֲרֵי שֶׁבָּאָרוֹן חִבְּרוּ לָהֶם יַחְדָּיו 'גְּבוּל' (אַמָּתַיִם וָחֵצִי וְגוֹ') וּ'בְלִי גְּבוּל' (אֵינוֹ מִן הַמִּדָּה). וְיֻמְתַּק מַה שֶּׁמִּדַּת הָאָרוֹן מוֹפִיעָה בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁהִיא מְגֻבֶּלֶת בְּמִסְפַּר אוֹתִיּוֹתֶיהָ וְתֵיבוֹתֶיהָ; וְאִלּוּ הָעֲבֹדָה שֶׁאֵינוֹ מִן הַמִּדָּה יְדוּעָה לָנוּ מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁאֵין לָהּ גְּבוּל, וְנִתָּן לְהוֹסִיף וּלְחַדֵּשׁ בָּהּ עוֹד וָעוֹד.

שביעי **לח** א וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה עֲצֵי שִׁטִּים
חָמֵשׁ אַמּוֹת אָרְכּוֹ וְחָמֵשׁ־אַמּוֹת רָחְבּוֹ רָבוּעַ
וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת קֹמָתוֹ: ב וַיַּעַשׂ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע
פִּנֹּתָיו מִמֶּנּוּ הָיוּ קַרְנֹתָיו וַיְצַף אֹתוֹ נְחֹשֶׁת:
ג וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הַסִּירֹת וְאֶת־
הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקֹת אֶת־הַמִּזְלָגֹת וְאֶת־
הַמַּחְתֹּת כָּל־כֵּלָיו עָשָׂה נְחֹשֶׁת: ד וַיַּעַשׂ לַמִּזְבֵּחַ
מִכְבָּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת כַּרְכֻּבּוֹ מִלְּמַטָּה
עַד־חֶצְיוֹ: ה וַיִּצֹּק אַרְבַּע טַבָּעֹת בְּאַרְבַּע הַקְּצָוֹת
לְמִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת בָּתִּים לַבַּדִּים: ו וַיַּעַשׂ אֶת־
הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים וַיְצַף אֹתָם נְחֹשֶׁת: ז וַיָּבֵא
אֶת־הַבַּדִּים בַּטַּבָּעֹת עַל צַלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ לָשֵׂאת
אֹתוֹ בָּהֶם נָבוּב לֻחֹת עָשָׂה אֹתוֹ: ס ח וַיַּעַשׂ אֶת
הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמַרְאֹת הַצֹּבְאֹת
אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ס ט וַיַּעַשׂ אֶת־
הֶחָצֵר לִפְאַת | נֶגֶב תֵּימָנָה קַלְעֵי הֶחָצֵר שֵׁשׁ
מָשְׁזָר מֵאָה בָּאַמָּה: י עַמֻּדֵיהֶם עֶשְׂרִים וַאֲדָנֵיהֶם
עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף:
יא וְלִפְאַת צָפוֹן מֵאָה בָאַמָּה עַמֻּדֵיהֶם עֶשְׂרִים
וַאֲדָנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם
כָּסֶף: יב וְלִפְאַת־יָם קְלָעִים חֲמִשִּׁים בָּאַמָּה
עַמֻּדֵיהֶם עֲשָׂרָה וַאֲדָנֵיהֶם עֲשָׂרָה וָוֵי הָעַמֻּדִים
וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף: יג וְלִפְאַת קֵדְמָה מִזְרָחָה
חֲמִשִּׁים אַמָּה: יד קְלָעִים חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה אַמָּה אֶל־
הַכָּתֵף עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וַאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:
טו וְלַכָּתֵף הַשֵּׁנִית מִזֶּה וּמִזֶּה לְשַׁעַר הֶחָצֵר
קְלָעִים חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וַאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה: טז כָּל־קַלְעֵי הֶחָצֵר סָבִיב שֵׁשׁ
מָשְׁזָר: יז וְהָאֲדָנִים לָעַמֻּדִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמּוּדִים
וַחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף וְצִפּוּי רָאשֵׁיהֶם כֶּסֶף וְהֵם
מְחֻשָּׁקִים כֶּסֶף כָּל עַמֻּדֵי הֶחָצֵר: יח וּמָסַךְ שַׁעַר
הֶחָצֵר מַעֲשֵׂה רֹקֵם תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר וְעֶשְׂרִים אַמָּה אֹרֶךְ וְקוֹמָה בְּרֹחַב
חָמֵשׁ אַמּוֹת לְעֻמַּת קַלְעֵי הֶחָצֵר: יט וְעַמֻּדֵיהֶם
אַרְבָּעָה וַאֲדָנֵיהֶם אַרְבָּעָה נְחֹשֶׁת וָוֵיהֶם כֶּסֶף
וְצִפּוּי רָאשֵׁיהֶם וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף: כ וְכָל־הַיְתֵדֹת
לַמִּשְׁכָּן וְלֶחָצֵר סָבִיב נְחֹשֶׁת: ססס

מפטיר יח וּמָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר מַעֲשֵׂה רֹקֵם תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר וְעֶשְׂרִים אַמָּה אֹרֶךְ וְקוֹמָה בְּרֹחַב חָמֵשׁ אַמּוֹת לְעֻמַּת קַלְעֵי הֶחָצֵר: יט וְעַמֻּדֵיהֶם אַרְבָּעָה וַאֲדָנֵיהֶם אַרְבָּעָה נְחֻשֶׁת וָוֵיהֶם כֶּסֶף וְצִפּוּי רָאשֵׁיהֶם וַחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף: כ וְכָל־הַיְתֵדֹת לַמִּשְׁכָּן וְלֶחָצֵר סָבִיב נְחֹשֶׁת: ססס

קב"ב פסוקים, סנוא"ה סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי־נֹעַם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בִּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבִנְבִיאֵי הָאֱמֶת וָצֶדֶק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת ויקהל לקריאה בציבור ולשמו"ת

במלכים א פרק ז

ז יג וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיִּקַּח אֶת־חִירָם מִצֹּר: יד בֶּן־אִשָּׁה אַלְמָנָה הוּא מִמַּטֵּה נַפְתָּלִי וְאָבִיו אִישׁ־צֹרִי חֹרֵשׁ נְחֹשֶׁת וַיִּמָּלֵא אֶת־הַחָכְמָה וְאֶת־הַתְּבוּנָה וְאֶת־הַדַּעַת לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכָה בַּנְּחֹשֶׁת וַיָּבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־מְלַאכְתּוֹ: טו וַיָּצֶר אֶת־שְׁנֵי הָעַמּוּדִים נְחֹשֶׁת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת הָעַמּוּד הָאֶחָד וְחוּט שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה אַמָּה יָסֹב אֶת־הָעַמּוּד

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים

ע"פ שי למורא

יג) **אִישׁ צֹרִי**, מְקוֹם מְגוּרָיו הָיָה בְּצוֹר. יד) **חֹרֵשׁ נְחֹשֶׁת**, אֻמָּן בִּמְלָאכוֹת הַנַּעֲשִׂים בְּנְחֹשֶׁת. טו) **וַיָּצֶר**, מִלְּשׁוֹן צוּרָה. **אֶת שְׁנֵי הָעַמּוּדִים**, אֶת שְׁנֵי הָעַמּוּדִים שֶׁהֶעֱמִיד בָּאוּלָם שֶׁלִּפְנֵי הַהֵיכָל, וְנִקְרְאוּ "יָכִין" וּ"בֹעַז". **וְחוּט שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה** וגו', וּלְפִי זֶה הָיָה הַקֹּטֶר שֶׁל הָעַמּוּדִים כְּאַרְבַּע אַמּוֹת, כִּי כָּל שֶׁיֵּשׁ בְּהֶקֵּפוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים יֵשׁ בְּרָחְבּוֹ טֶפַח.

הַשֵּׁנִי: טז וּשְׁתֵּי כֹתָרֹת עָשָׂה לָתֶת עַל־רָאשֵׁי
הָעַמּוּדִים מֻצַק נְחֹשֶׁת חָמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַכֹּתֶרֶת
הָאֶחָת וְחָמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית:
יז שְׂבָכִים מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה גְּדִלִים מַעֲשֵׂה שַׁרְשְׁרוֹת
לַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים שִׁבְעָה לַכֹּתֶרֶת
הָאֶחָת וְשִׁבְעָה לַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית: יח וַיַּעַשׂ אֶת־
הָעַמּוּדִים וּשְׁנֵי טוּרִים סָבִיב עַל־הַשְּׂבָכָה הָאֶחָת
לְכַסּוֹת אֶת־הַכֹּתֶרֶת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָרִמֹּנִים וְכֵן
עָשָׂה לַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית: יט וְכֹתָרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ
הָעַמּוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוּשַׁן בָּאוּלָם אַרְבַּע אַמּוֹת:
כ וְכֹתָרֹת עַל־שְׁנֵי הָעַמּוּדִים גַּם־מִמַּעַל מִלְּעֻמַּת
הַבֶּטֶן אֲשֶׁר לְעֵבֶר הַשְּׂבָכָה וְהָרִמֹּנִים מָאתַיִם
טֹרִים סָבִיב עַל הַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית: כא וַיָּקֶם אֶת־
הָעַמֻּדִים לְאֻלָם הַהֵיכָל וַיָּקֶם אֶת־הָעַמּוּד הַיָּמִנִי
וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יָכִין וַיָּקֶם אֶת־הָעַמּוּד הַשְּׂמֹאלִי
וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ בֹּעַז: כב וְעַל רֹאשׁ הָעַמּוּדִים
מַעֲשֵׂה שׁוּשָׁן וַתִּתֹּם מְלֶאכֶת הָעַמּוּדִים: כג וַיַּעַשׂ
אֶת־הַיָּם מוּצָק עֶשֶׂר בָּאַמָּה מִשְּׂפָתוֹ עַד־שְׂפָתוֹ
עָגֹל | סָבִיב וְחָמֵשׁ בָּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקָו שְׁלֹשִׁים
בָּאַמָּה יָסֹב אֹתוֹ סָבִיב: כד וּפְקָעִים מִתַּחַת
לִשְׂפָתוֹ | סָבִיב סֹבְבִים אֹתוֹ עֶשֶׂר בָּאַמָּה מַקִּפִים
אֶת־הַיָּם סָבִיב שְׁנֵי טוּרִים הַפְּקָעִים יְצֻקִים

הַשֵּׁנִי, כְּמוֹ "וְהַשֵּׁנִי". כְּלוֹמַר, וְכֵן הָיָה הָעַמּוּד הַשֵּׁנִי (וּבְסוֹף סֵפֶר יִרְמְיָה נֶאֱמַר "וְעָבְיוֹ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת גָּבוּב", שֶׁהָיָה חָלוּל וְעָבְיוֹ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת). **טז) כֹּתָרוֹת,** כְּמִין כְּתָרִים הָיוּ נְתֻנִים עַל גַּבֵּי הָעַמּוּדִים. **יז) שְׂבָכִים מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה,** צִיּוּרֵי עֲנָפִים חֲרוּטִים. "מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה", חֲרוּטִים מִצַּד לְצַד. **מַעֲשֵׂה שַׁרְשְׁרוֹת,** קְלוּעִים זֶה בְּזֶה הָיוּ הָעֲנָפִים שֶׁבַּכּוֹתָרוֹת, כְּמַעֲשֵׂה שַׁרְשְׁרוֹת. **שִׁבְעָה,** שִׁבְעָה עֲנָפִים חֲטוּבִים הָיוּ מַקִּיפִים כָּל כּוֹתֶרֶת. **יח) וּשְׁנֵי טוּרִים וגו',** עַל כָּל שְׂבָכָה סִבֵּב שְׁתֵּי שׁוּרוֹת רִמּוֹנִים שֶׁל נְחֹשֶׁת, שׁוּרָה מֵעַל שׁוּרָה. וְהָיוּ חֲרוּזִים בְּשַׁרְשְׁרוֹת, וּנְתוּנִים עַל הַשְּׂבָכָה שֶׁל כָּל כּוֹתֶרֶת, וּתְלוּיִים לְמַטָּה מִן הַשְּׂבָכָה. וְהָיְתָה הַשְּׂבָכָה מְכַסָּה אֶת הַחֵלֶק הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכּוֹתֶרֶת, וְטוּרֵי הָרִמּוֹנִים כְּפוּ אֶת הַחֵלֶק הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הַכּוֹתֶרֶת. **אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ הָרִמּוֹנִים,** שֶׁהַשְּׂבָכָה כִּסְּתָה אֶת הַחֵלֶק הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכּוֹתֶרֶת וְהָיְתָה כְּמוֹ מְנַחַת עַל רֹאשׁ הָרִמּוֹנִים שֶׁהָיוּ כְּמוֹ תְּלוּיִים בַּשְּׂבָכָה. **וְכֵן עָשָׂה לַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית,** כְּדֶרֶךְ שֶׁתָּלָה הָרִמּוֹנִים בְּאַחַת, כֵּן תָּלָה בַּשֵּׁנִית. **יט) וְכֹתָרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ הָעַמּוּדִים,** אוֹתָן הַכּוֹתָרוֹת שֶׁנִּזְכְּרוּ לְמַעְלָה. **מַעֲשֵׂה שׁוּשַׁן בָּאוּלָם אַרְבַּע אַמּוֹת,** הַכּוֹתָרוֹת הָיוּ חֲטוּבוֹת וּמְצֻיָּרוֹת כְּמִין פְּרִחֵי שׁוֹשַׁנִּים, וְהָיוּ בָּאוּלָם שֶׁלִּפְנֵי הַהֵיכָל וְגָבְהָן אַרְבַּע אַמּוֹת. **כ) וְכֹתָרוֹת עַל שְׁנֵי הָעַמּוּדִים גַּם מִמַּעַל,** מֵעַל הַכּוֹתָרוֹת שֶׁנִּזְכְּרוּ כְּבָר, הָיוּ כּוֹתָרוֹת קְטַנּוֹת בְּגֹבַהּ אַמָּה אַחַת, וְהָיוּ כְּמוֹ הָעַמּוּדִים בְּלִי בְּלִיטַת בֶּטֶן. **מִלְּעֻמַּת הַבֶּטֶן,** מִלְּבַד הַכּוֹתָרוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁנִּזְכְּרוּ וְשֶׁהָיוּ לָהֶן בְּלִיטַת בֶּטֶן מִסָּבִיב כִּי הָיוּ בּוֹלְטִים בָּאֶמְצַע בְּרֹחַב יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. **אֲשֶׁר לְעֵבֶר הַשְּׂבָכָה,** בְּלִיטַת הַבֶּטֶן הָיְתָה לְעֵבֶר הַשְּׂבָכָה בְּסוֹף הַשְּׂבָכָה בְּשׁוּלֶיהָ. **וְהָרִמּוֹנִים מָאתַיִם,** מִסְפַּר הָרִמּוֹנִים שֶׁהָיוּ בְּכָל כּוֹתֶרֶת הָיָה מָאתַיִם. **טֹרִים סָבִיב,** בִּשְׁנֵי טוּרִים סָבִיב לַכּוֹתֶרֶת, וּבְכָל טוּר מֵאָה רִמּוֹנִים. **עַל הַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית,** וְכֵן הָיָה מִסְפַּר הָרִמּוֹנִים שֶׁעַל הַכּוֹתֶרֶת הַשְּׁנִיָּה. **כא) לְאֻלָם הַהֵיכָל,** בְּאוּלָם שֶׁלִּפְנֵי הַהֵיכָל. **הָעַמּוּד הַיָּמִנִי,** אֲשֶׁר בְּצַד דָּרוֹם. **וַיִּקְרָא אֶת**

שְׁמוֹ יָכִין, לְסִימָן טוֹב, שֶׁיִּכּוֹן הַבַּיִת לָעַד. **הַשְּׂמֹאלִי,** אֲשֶׁר בְּצַד צָפוֹן. **וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ בֹּעַז,** כְּמוֹ בּוֹ עֹז, כְּלוֹמַר, עַל יְדֵי הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁיַּקְרִיבוּ בַּבַּיִת הַזֶּה, יִמָּצֵא עֹז וְחֹזֶק לְיִשְׂרָאֵל. **כב) וְעַל רֹאשׁ הָעַמּוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוּשָׁן,** שֶׁכָּל עַמּוּד בְּעֻצְמוֹ נַעֲשָׂה בְּרֹאשׁוֹ כְּמַעֲשֵׂה שׁוּשָׁן. **וַתִּתֹּם,** נִשְׁלְמָה. **כג) וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם,** כְּעֵין בְּרֵכָה. (וְהָיוּ הַכֹּהֲנִים טוֹבְלִים בּוֹ לְהִטַּהֵר מִטֻּמְאָתָם. וְאָמְרוּ רז"ל שֶׁלֹּא הָיוּ הַמַּיִם שְׁאוּבִים, כִּי רַגְלֵי הַבָּקָר שֶׁעָמְדוּ תַּחְתָּיו הָיוּ חֲלוּלִים וְדִרְכָּם בָּאוּ הַמַּיִם מִן הַמַּעְיָן). **מוּצָק,** בִּיצִיקָה נַעֲשָׂה, לֹא בְּהַקְשָׁת הַקֶּרֶנָם. **וְקָו שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה יָסֹב אֹתוֹ סָבִיב,** כִּי כָּל שֵׁשׁ בְּהֶקֵּפוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים יֵשׁ בְּרָחְבּוֹ טֶפַח. וְהָיָה מוֹדֵד מִתּוֹכוֹ. וְאָמְרוּ רז"ל שֶׁבְּשֵׁשׁ הָאַמּוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת הָיָה הַיָּם מְרֻבָּע עֶשֶׂר עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת. וּשְׁתֵּי הָאַמּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הָיוּ עֲגֻלּוֹת. וְרַק בְּאֹפֶן זֶה יִתְכֵּן שֶׁהָיָה הַיָּם מַכִּיל אַלְפַּיִם בַּת כַּכָּתוּב לְהַלָּן, שֶׁהֵם מֵאָה וַחֲמִשִּׁים שְׁעוּרֵי מִקְוֵה־טָהֳרָה שֶׁל אַרְבָּעִים סְאָה. וְכָךְ הוּא מוּכָח מֵהֶמְשֵׁךְ הַכְּתוּבִים. **כד) וּפְקָעִים,** כְּצוּרַת בֵּיצִים. **מִתַּחַת לִשְׂפָתוֹ סָבִיב סֹבְבִים אֹתוֹ,** בִּשְׁלֹשׁ הָאַמּוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁהָיָה שָׁם הַיָּם מְרֻבָּע. **עֶשֶׂר בָּאַמָּה מַקִּיפִים אֶת הַיָּם סָבִיב,** שֶׁבִּמְקוֹם רִבּוּעוֹ הָיָה עֶשֶׂר אַמָּה בְּכָל צַד. **שְׁנֵי טוּרִים הַפְּקָעִים יְצֻקִים בִּיצֻקָתוֹ,** הַפְּקָעִים הָיוּ שְׁנֵי טוּרִים, וְהָיוּ יְצוּקִים עִם יְצִיקַת הַיָּם בִּפְעֻלָּה אַחַת, שֶׁכָּךְ הֵכִין אֶת

בִּיצָקָתוֹ: כה עֹמֵד עַל־שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פֹנִים | צָפוֹנָה וּשְׁלֹשָׁה פֹנִים | יָמָּה וּשְׁלֹשָׁה | פֹנִים נֶגְבָּה וּשְׁלֹשָׁה פֹנִים מִזְרָחָה וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְּמַעְלָה וְכָל־אֲחֹרֵיהֶם בָּיְתָה: כו וְעָבְיוֹ טֶפַח וּשְׂפָתוֹ כְּמַעֲשֵׂה שְׂפַת־כּוֹס פֶּרַח שׁוֹשָׁן אַלְפַּיִם בַּת יָכִיל:

הַדְּפוּס שֶׁל הֲיַצִּיקָה. כה) עוֹמֵד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר, הַיָּם הַזֶּה הָיָה עוֹמֵד עַל שְׁנֵים עָשָׂר בָּקָר עֲשׂוּיִים מִנְּחֹשֶׁת. פֹּנִים, מַפְנִים אֶת פְּנֵיהֶם. וְכָל אֲחֹרֵיהֶם בָּיְתָה, אֲחוֹרֵיהֶם שֶׁל הַבָּקָר הָיוּ לְצַד הַפְּנִים אֶל תַּחַת הַיָּם. כו) וְעָבְיוֹ, עֲבִי שׁוּלָיו וְדֹפְנוֹתָיו. וּשְׂפָתוֹ, שְׂפַת הַיָּם מִלְּמַעְלָה. כְּמַעֲשֵׂה שְׂפַת כּוֹס, בִּשְׂפָתוֹ הָעֶלְיוֹנָה הָיָה דַּק כְּמַעֲשֵׂה שְׂפַת כּוֹס שֶׁשּׁוֹתִים בּוֹ. פֶּרַח שׁוֹשָׁן, וּמְצֻיָּרִים בִּשְׂפָתוֹ פְּרָחִים וְשׁוֹשַׁנִּים. אַלְפַּיִם בַּת יָכִיל, תְּכוּלָתוֹ שֶׁל הַיָּם הָיָה אַלְפַּיִם בַּת, שֶׁהֵם שֵׁשֶׁת אֲלָפִים סְאָה, נִמְצְאוּ שֶׁהֵם מֵאָה וַחֲמִשִּׁים שְׁעוּרֵי מִקְוֵה־טָהֳרָה שֶׁל אַרְבָּעִים סְאָה.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וָצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אָחוֹר לֹא יָשׁוּב רֵיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׂמֵּחַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ:

שַׂמְּחֵנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַבְדֶּךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בִּמְהֵרָה יָבוֹא וְיָגֵל לִבֵּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מָגֵן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ. יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לוח זמנים לשבוע פרשת ויקהל בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
באר שבע (ח)	6:21	6:16	8:32	8:29	9:06	9:03	10:04	10:02	17:29	17:34	17:55	18:00	17:13	18:10
חיפה (ח)	6:23	6:16	8:32	8:28	9:06	9:03	10:04	10:01	17:26	17:31	17:53	17:58	17:00	18:08
ירושלים (ח)	6:20	6:14	8:31	8:27	9:05	9:02	10:02	10:00	17:31	17:36	17:53	17:58	16:55	18:08
תל אביב (ח)	6:23	6:16	8:32	8:29	9:07	9:04	10:04	10:02	17:28	17:33	17:54	17:59	17:12	18:10
אוסטריה, וינה (ח)	7:00	6:49	8:48	8:43	9:33	9:27	10:26	10:22	17:18	17:27	17:52	18:01	17:08	18:14
אוסטרליה, מלבורן (ק)	6:50	6:57	9:30	9:34	10:10	10:13	11:19	11:21	20:18	20:10	20:47	20:39	19:53	20:50
אוקראינה, אודסה (ח)	7:00	6:49	8:51	8:46	9:34	9:28	10:28	10:24	17:24	17:32	17:57	18:05	17:13	18:18
אוקראינה, דונייצק (ח)	6:34	6:23	8:22	8:17	9:07	9:01	10:00	9:56	16:52	17:02	17:26	17:35	16:42	17:49
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)	6:46	6:35	8:33	8:28	9:18	9:12	10:11	10:08	17:03	17:12	17:37	17:46	16:53	17:59
אוקראינה, ז'יטומיר (ח)	7:15	7:04	8:59	8:53	9:45	9:39	10:38	10:34	17:25	17:35	18:00	18:10	17:15	18:24
אוקראינה, קייב (ח)	7:08	6:56	8:52	8:46	9:38	9:32	10:31	10:27	17:17	17:27	17:53	18:03	17:07	18:16
איטליה, מילאנו (ח)	7:24	7:14	9:17	9:12	9:59	9:54	10:53	10:49	17:52	18:00	18:24	18:32	17:41	18:45
אקוואדור, קיטו (ח)	6:25	6:24	8:55	8:55	9:24	9:24	10:27	10:26	18:32	18:31	18:54	18:53	18:13	19:02
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	6:29	6:35	9:09	9:12	9:46	9:49	10:55	10:56	19:46	19:39	20:14	20:07	19:22	20:18
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	7:11	7:18	9:50	9:55	10:33	10:36	11:43	11:45	20:47	20:38	21:18	21:09	20:22	21:21
ארה"ב, בולטימור (ח)	6:57	6:49	8:59	8:55	9:37	9:33	10:33	10:30	17:45	17:51	18:14	18:20	17:32	18:31
ארה"ב, ברוקלין (ח)	6:48	6:40	8:48	8:44	9:27	9:23	10:23	10:20	17:32	17:39	18:02	18:09	17:20	18:20
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ח)	6:49	6:41	8:49	8:45	9:28	9:23	10:23	10:20	17:32	17:39	18:02	18:09	17:20	18:20
ארה"ב, דטרויט (ח)	7:27	7:18	9:25	9:21	10:05	10:00	11:00	10:57	18:06	18:13	18:36	18:44	17:54	18:56
ארה"ב, האוסטון (ח)	7:00	6:54	9:12	9:09	9:46	9:43	10:44	10:42	18:11	18:16	18:37	18:41	17:57	18:51
ארה"ב, לוס אנג'לס (ח)	6:35	6:29	8:44	8:40	9:19	9:15	10:16	10:13	17:37	17:43	18:04	18:09	17:24	18:20
ארה"ב, מיאמי (ח)	6:55	6:50	9:11	9:08	9:43	9:40	10:42	10:40	18:15	18:19	18:40	18:43	18:00	18:53
ארה"ב, ניו הייבן (ח)	6:45	6:37	8:44	8:40	9:24	9:19	10:19	10:16	17:27	17:34	17:57	18:04	17:15	18:16
ארה"ב, שיקגו (ח)	6:45	6:36	8:43	8:39	9:23	9:18	10:18	10:15	17:25	17:32	17:55	18:02	17:13	18:14
בוליביה, לה-פס (ח)	6:28	6:30	9:05	9:06	9:35	9:36	10:40	10:41	19:05	19:01	19:28	19:25	18:44	19:34
בלגיה, אנטוורפן (ח)	7:54	7:42	9:36	9:30	10:23	10:17	11:16	11:12	18:00	18:10	18:36	18:46	17:51	19:00
בלגיה, בריסל (ח)	7:53	7:42	9:36	9:30	10:23	10:17	11:16	11:12	18:01	18:11	18:37	18:47	17:51	19:01
ברזיל, סאן פאולו (ח)	5:55	5:58	8:33	8:35	9:06	9:07	10:12	10:13	18:46	18:41	19:11	19:06	18:24	19:16
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	5:44	5:47	8:22	8:24	8:54	8:56	10:00	10:01	18:33	18:29	18:58	18:53	18:12	19:03
בריטניה, לונדון (ח)	7:13	7:01	8:54	8:48	9:42	9:35	10:34	10:30	17:17	17:28	17:54	18:04	17:11	18:18
בריטניה, מנצ'סטר (ח)	7:26	7:13	9:02	8:56	9:53	9:46	10:44	10:39	17:21	17:33	18:00	18:11	17:16	18:25
גרמניה, ברלין (ח)	7:21	7:09	9:00	8:54	9:49	9:43	10:41	10:37	17:21	17:32	17:59	18:09	17:12	18:24
גרמניה, פרנקפורט (ח)	7:35	7:23	9:19	9:13	10:05	9:59	10:58	10:54	17:45	17:55	18:21	18:30	17:36	18:44
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	5:53	5:57	8:31	8:33	9:05	9:07	10:12	10:13	18:50	18:45	19:15	19:10	18:28	19:20
הודו, מומבאי (ח)	7:06	7:03	9:27	9:25	9:58	9:56	10:57	10:56	18:39	18:41	19:03	19:05	18:23	19:14
הודו, פונה (ח)	7:02	6:58	9:23	9:21	9:53	9:51	10:53	10:52	18:36	18:38	18:59	19:02	18:20	19:11
הונגריה, בודפשט (ח)	6:48	6:37	8:37	8:32	9:21	9:16	10:15	10:11	17:08	17:18	17:42	17:51	16:58	18:04
טורקיה, איסטנבול (ח)	6:54	6:45	8:53	8:49	9:32	9:28	10:28	10:25	17:36	17:43	18:06	18:13	17:24	18:24
יוון, אתונה (ח)	7:14	7:07	9:18	9:14	9:55	9:51	10:51	10:48	18:05	18:11	18:33	18:39	17:52	18:51
מולדובה, קישינב (ח)	7:08	6:58	8:58	8:53	9:42	9:36	10:35	10:32	17:30	17:39	18:03	18:12	17:20	18:25

לוח זמנים לשבוע פרשת ויקהל בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	7:04	7:00	9:24	9:22	9:55	9:53	10:55	10:53	18:36	18:39	19:00	19:02	18:20	19:12
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	5:46	5:55	8:25	8:31	9:13	9:17	10:24	10:27	19:40	19:30	20:14	20:03	19:14	20:17
נפאל, קטמנדו (ח)	6:40	6:35	8:54	8:52	9:27	9:24	10:25	10:23	17:55	17:59	18:21	18:25	17:41	18:35
סינגפור, סינגפור (ח)	7:16	7:16	9:46	9:46	10:16	10:15	11:18	11:17	19:21	19:21	19:44	19:43	19:03	19:52
פולין, ורשא (ח)	6:50	6:38	8:30	8:24	9:18	9:12	10:10	10:06	16:51	17:02	17:28	17:39	16:42	17:53
פרו, לימה (ח)	6:08	6:10	8:43	8:44	9:13	9:14	10:18	10:18	18:36	18:34	18:59	18:57	18:16	19:06
צרפת, ליאון (ח)	7:42	7:32	9:34	9:29	10:16	10:11	11:11	11:07	18:08	18:17	18:41	18:49	17:58	19:02
צרפת, פריז (ח)	7:57	7:46	9:44	9:39	10:29	10:24	11:23	11:19	18:13	18:23	18:47	18:57	18:03	19:10
קולומביה, בוגוטה (ח)	6:11	6:10	8:40	8:39	9:09	9:08	10:11	10:10	18:10	18:10	18:32	18:32	17:52	18:41
קנדה, טורונטו (ח)	7:15	7:05	9:11	9:06	9:51	9:46	10:46	10:43	17:49	17:57	18:20	18:28	17:38	18:40
קנדה, מונטריאול (ח)	6:54	6:45	8:47	8:43	9:30	9:24	10:24	10:20	17:23	17:31	17:55	18:03	17:12	18:16
קפריסין, לרנקה (ח)	6:31	6:24	8:38	8:34	9:13	9:10	10:10	10:07	17:29	17:35	17:57	18:02	17:16	18:13
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	8:17	8:03	9:50	9:43	10:42	10:35	11:33	11:28	18:05	18:17	18:45	18:57	17:57	19:12
רוסיה, מוסקבה (ח)	7:52	7:38	9:23	9:16	10:16	10:09	11:07	11:02	17:36	17:49	18:17	18:29	17:29	18:44
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	7:25	7:15	9:15	9:10	9:58	9:53	10:52	10:48	17:46	17:55	18:20	18:28	17:36	18:41
שוויץ, ציריך (ח)	7:30	7:19	9:19	9:14	10:03	9:58	10:57	10:53	17:51	18:00	18:24	18:33	17:40	18:46
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:41	6:38	9:05	9:03	9:35	9:33	10:35	10:34	18:24	18:25	18:47	18:48	18:07	18:57

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי', ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר. תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם! משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח – התוועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחרי ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לִמְחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחֲזִירֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל־אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בַּדֶּרֶךְ וּמִכָּל־פּוּרְעָנִיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לָעוֹלָם. וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנִי לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל־רוֹאֵינוּ, וְתִגְמְלֵנוּ חֲסָדִים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תְּפִלָּתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל־פֶּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

לזכות

לוי שי׳ **הלוי** בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי׳ ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי׳ הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא״ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב״ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00413
16/02/2014

P.P.
שולם
1949
תל אביב

2304-3377